GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2014

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 5 / 7 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2014/1981 18.09.2014
MURAT GEDİK

002 2012/543 15.10.2014
SAMİ ÖZBİL

003 2012/731 15.10.2014
MAHMUT MANBAKİ

004 2012/827 15.10.2014
TUNCAY ALEMDAROĞLU

005 2012/873 15.10.2014
UĞUR UZAL

006 2012/1036 15.10.2014
AHMET UĞUR SOYLU

007 2012/1225 15.10.2014
HAKAN ÖZKAN

008 2013/997 15.10.2014
KAMİL ÇAKIR

009 2013/1660 15.10.2014
GAZİLER ENERJİ VE TİC. A.Ş.

010 2013/1881 15.10.2014
İHSAN MALKARA

011 2013/2108 15.10.2014
LEVENT BİLGE

012 2013/4186 15.10.2014
OĞUZ TATIŞ VE DİĞERLERİ

013 2013/4454 15.10.2014
FERİDUN KAYAKÖYLÜ

014 2013/5879 15.10.2014
DAĞİSTAN KOÇAK

015 2013/5996 15.10.2014
MEHMET SAVNİ KAFADAROĞLU

016 2013/7168 15.10.2014
TURGUT TAYYAR

017 2014/239 15.10.2014
BAYRAM ALTUNTAŞ

İçindekiler - devam

018 2014/4178 15.10.2014
CEMİL HASANOĞLU VE DİĞERLERİ

019 2014/7204 15.10.2014
TACETTİN PAHSA

020 2012/751 16.10.2014
SERKAN MADSAR

021 2012/819 16.10.2014
SEFER KURNAZ

022 2012/1221 16.10.2014
MEHMET HALİM ORAL

023 2013/1401 16.10.2014
HALİM YILDIRIM

024 2013/1762 16.10.2014
LEYLA ONAY

025 2013/2265 16.10.2014
HASAN HÜSEYİN DAL

026 2013/3771 16.10.2014
HALİL ATABEY

027 2013/4030 16.10.2014
ABDULLAH SABRİ KOCAMAN

028 2013/5447 16.10.2014
ADALET MEHTAP BULURYER

029 2013/5459 16.10.2014
SEMİH KOÇKALE

030 2013/5642 16.10.2014
AYDIN PARMAKSIZ

031 2013/6363 16.10.2014
SEVGİ BİNGÖM ZENGİN

032 2013/7789 16.10.2014
HULUSİ KUTLU VE AYŞE KUTLU

033 2013/8397 16.10.2014
SELİM BERNA ALTAY

034 2013/8674 16.10.2014
CEMAL AY

İçindekiler - devam

035 2013/9559 16.10.2014
BÜNYAMİ ARIKAN

036 2013/9714 16.10.2014
İLYAS AYIRKAN

037 2014/2159 16.10.2014
MUHAMMED SABİH DEMİR

038 2014/2354 16.10.2014
RAMAZAN YILDIZ

039 2012/321 04.11.2014
GAZİ KUTLUAY

040 2012/350 04.11.2014
MEHMET ALİ ÜNLÜ

041 2012/542 04.11.2014
GÜLLÜZAR ERMAN

042 2013/12 04.11.2014
TUNCAY KÜÇÜK

043 2013/69 04.11.2014
REŞİT TAŞ VE MEHMET ÇELİK

044 2013/1444 04.11.2014
CAVİT BAĞYAPAN

045 2014/1643 04.11.2014
FAİK DENİZ ŞAR

046 2014/2388 04.11.2014
MUSTAFA KAHRAMAN

047 2014/2454 04.11.2014
MURAT ÖZTÜRK

048 2014/7226 04.11.2014
FEYZULLAH ERARSLAN

049 2014/9725 04.11.2014
ALİ ÇİÇEK

050 2014/11717 04.11.2014
AHMET ÇALIŞKAN

051 2012/29 05.11.2014
AHMET ŞANCİ

İçindekiler - devam

052 2012/637 05.11.2014
MEHMET AKSU

053 2012/1223 05.11.2014
NERİMAN POLAT

054 2013/839 05.11.2014
TAHİR CANAN (2)

055 2013/1422 05.11.2014
ÜMİT CANER VE ERGE İNŞAAT SAN. TUR. TİC. LTD. ŞTİ.

056 2013/1821 05.11.2014
ÖZKAN KART

057 2013/6140 05.11.2014
ABDURREHMAN URAY

058 2013/6776 05.11.2014
ÜNAL YILDIRIM

059 2013/6799 05.11.2014
DURSUN SAKAR

060 2013/6986 05.11.2014
ABDULSELAM TUNÇ

061 2013/9032 05.11.2014
FİKRİ ERDOĞAN VE DİĞERLERİ

062 2013/9044 05.11.2014
FUAT KARAOSMANOĞLU

063 2014/5844 05.11.2014
BAYRAM SİVİŞ

064 2013/1461 12.11.2014
FATİH TAŞ

065 2013/1728 12.11.2014
HÜSEYİN ŞAHİN

066 2014/6192 12.11.2014
TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.

067 2012/397 17.11.2014
MEHMET SALİH AYYILDIZ

068 2013/137 17.11.2014
EDA ŞEN (YİYİN) VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

069 2013/342 17.11.2014
ZEYNEL ABİT YAVUZ

070 2013/729 17.11.2014
NURAN KARLIK

071 2013/762 17.11.2014
MEHMET SEVER

072 2013/806 17.11.2014
MEHMET TEHA AKÇARA

073 2013/1021 17.11.2014
RAMİ VATANDAŞ

074 2013/1607 17.11.2014
MEHMET FATİH ÖZDEMİR

075 2013/1777 17.11.2014
MEHMET SEDAT ÖZMEN

076 2013/2196 17.11.2014
SEVİM DABAĞ

077 2013/2443 17.11.2014
M.Y.

078 2013/5271 17.11.2014
BÜLENT ECEVİT UÇAN

079 2013/5318 17.11.2014
SERKAN YILDIRIM

080 2013/5557 17.11.2014
MUHARREM TURGAY BOZKURT

081 2013/5644 17.11.2014
HÜSAMETTİN ÇAKICI VE DİĞERLERİ

082 2013/5703 17.11.2014
ÖZTÜRK İNŞ. TAAH. TURZ. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

083 2013/6254 17.11.2014
MUHAMMET ACAR

084 2013/7280 17.11.2014
MAHMUT AVCİL

085 2013/7350 17.11.2014
NACİ DUMAN

İçindekiler - devam

086 2013/7527 17.11.2014
KADİR CAN

087 2013/7858 17.11.2014
MEHMET KÖSEOĞLU

088 2013/7887 17.11.2014
ALİ KARA

089 2013/8452 17.11.2014
YASİN CAN

090 2013/8490 17.11.2014
KURTULUŞ TUMĞA

091 2013/8575 17.11.2014
ALİ ABDÜSSEMETOĞLU

092 2013/8720 17.11.2014
HASAN OĞUZ ERMUMCU VE DİĞERLERİ

093 2013/9059 17.11.2014
METHİYE ÖZÇELİK VE DİĞERLERİ

094 2014/243 17.11.2014
CÜNEYT GÖRÜR

095 2014/335 17.11.2014
DERVİŞ ERİK VE DİĞERLERİ

096 2014/381 17.11.2014
MEHMET ALİ BEYLİKÇİ VE DİĞERLERİ

097 2014/431 17.11.2014
YILMAZ SÜREKLİ

098 2014/1073 17.11.2014
ALİ OSMAN KÖKSAL

099 2014/1202 17.11.2014
ŞEVKET ARSLAN VE NUREDİN DOĞAN

100 2014/1203 17.11.2014
ERDAL ERGÜL

MURAT GEDİK

B. No: 2014/1981 | Karar tarihi: 18.09.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1981

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT GEDİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1981)

Karar Tarihi: 18/9/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Murat GEDİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 27/4/2010 tarihinde Adana 3. İş Mahkemesinde açtığı işe iade davasının reddedilmesinin ve yargılamanın uzun sürmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüş ve mağduriyetinin giderilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 14/2/2014 tarihinde Adana 3. İş Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 27/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 10/4/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığı, 20/5/2014 tarihli yazı ile başvuruya ilişkin olarak görüş

sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun özel bir iş yerinde çalıştığı sırada iş akdi, işveren tarafından feshedilmiştir.

8. Başvurucu, 27/4/2010 tarihli dilekçesiyle, bölge sorumlusu olarak çalıştığı sırada haklı olmayan nedenlerle iş akdinin feshedildiği iddiasıyla, işveren aleyhine işe iade davası açmıştır.

9. Adana 3. İş Mahkemesi, 23/7/2010 tarih ve E.2010/373, K.2010/601 sayılı kararıyla davanın kabulüne, feshin geçersizliğine, başvurucunun işe iadesine karar vermiştir.

10. Davalının temyizi üzerine, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 27/2/2012 tarih ve E.2011/9244, K.2012/2772 sayılı ilamıyla, eksik incelemeye dayalı karar verildiği gerekçesiyle hüküm bozulmuştur.

11. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonucu, 18/7/2012 tarih ve E.2012/212, K.2012/874 sayılı kararla, davanın reddine karar verilmiştir.

12. Başvurucunun temyizi üzerine, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 22/11/2012 tarih ve E.2012/25592, K.2012/26174 sayılı ilamıyla hüküm tekrar bozulmuştur.

13. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonucu, 12/7/2013 tarih ve E.2013/15, K.2013/356 sayılı kararla; başvurucunun davalı işyerinde bölge sorumlusu olarak çalıştığı, görev tanımında işçi alma ve çıkarma yetkisinin bulunduğu, işveren vekili konumunda olup iş güvencesi kapsamı dışında kaldığı gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir.

14. Karar, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 22/10/2013 tarih ve E.2013/23245, K.2013/17083 sayılı ilamıyla onanmıştır.

15. Başvurucu, onama kararını 14/2/2014 tarihinde öğrendiğini bildirmiştir.

16. Başvurucu, 14/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

18. 6100 sayılı Kanun'un "Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır."

19. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D ve

E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur."

20. 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir."

21. 5521 sayılı Kanun'un 15. maddesi şöyledir:

I. "Bu Kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır."

22. 22/5/2003 tarih ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun "Fesih bildirimine itiraz ve usulü" kenar başlıklı 20. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Dava seri muhakeme usulüne göre iki ay içinde sonuçlandırılır. Mahkemece verilen kararın temyizi halinde, Yargıtay bir ay içinde kesin olarak karar verir."

23. 4857 sayılı Kanun'un "Feshin geçerli sebebe dayandırılması" kenar başlıklı 18. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Otuz veya daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde en az altı aylık kıdemi olan işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesini fesheden işveren, işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebebe dayanmak zorundadır."

24. 4857 sayılı Kanun'un "İşverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı" kenar başlıklı 25. maddesi şöyledir:

"Süresi belirli olsun veya olmasın işveren, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemeksizin feshedebilir:

I- Sağlık sebepleri:

…

II- Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

…

b) İşçinin, işveren yahut bunların aile üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak sözler sarfetmesi veya davranışlarda bulunması, yahut işveren hakkında şeref ve haysiyet kırıcı asılsız ihbar ve isnadlarda bulunması.

…

d) İşçinin işverene yahut onun ailesi üyelerinden birine yahut işverenin başka işçisine sataşması veya 84 üncü maddeye aykırı hareket etmesi.

III- Zorlayıcı sebepler:

…

İşçi feshin yukarıdaki bentlerde öngörülen sebeplere uygun olmadığı iddiası ile 18, 20 ve 21

inci madde hükümleri çerçevesinde yargı yoluna başvurabilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 18/9/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 14/2/2014 tarih ve 2014/1981 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu, iş akdinin haksız feshedilmesi üzerine 27/4/2010 tarihinde Adana 3. İş Mahkemesinde işe iade davası açtığını, Mahkemece, hiçbir imza yetkisinin olmamasına rağmen, işçi alma ve çıkarma yetkisinin olduğu gerekçesiyle davanın reddedildiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve mağduriyetinin giderilmesi istemiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

27. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

28. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

29. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

30. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

31. Başvuru konusu olayda başvurucu, iş akdinin haksız feshedilmesi üzerine Adana 3. İş Mahkemesinde açtığı işe iade davasının, Mahkemece, hiçbir imza yetkisinin olmamasına rağmen işçi alma ve çıkarma yetkisinin olduğu gerekçesiyle reddedildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucu, Adana 3. İş Mahkemesinde açtığı davada, davalıya ait iş yerinde bölge sorumlusu olarak çalıştığını, iş akdinin işveren tarafından haksız feshedildiğini ileri sürerek işe iadesine karar verilmesini talep etmiştir.

33. Davalı, başvurucunun bölge sorumlusu olarak mağazaların sevk ve idaresi ile mağaza

personelinin alımı ve işten çıkarılması konularında yetkili olduğunu, iş akdinin haklı nedenle feshedildiğini savunarak davanın reddini istemiştir.

34. Mahkemece, tarafların delilleri toplanmış ve tanıkları dinlenmiş, 23/7/2010 tarihinde, iş akdinin feshedilmesinin haklı bir nedene dayanmadığı gerekçesiyle davanın kabulüne ve başvurucunun işe iadesine karar verilmiştir.

35. Temyiz üzerine, başvurucunun davalıya ait iş yerinde bölge sorumlusu olarak çalıştığı ve görev tanımında işçi alma ve çıkarma yetkisinin bulunduğu, bu nedenle işveren vekili olup olmadığının araştırılarak sonucuna göre karar verilmesi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

36. Mahkemece bozma kararına uyularak, tarafların delilleri ve tüm dosya kapsamı değerlendirilmiş, başvurucunun, davalıya ait iş yerinde bölge sorumlusu olarak çalıştığı, işçi alma ve çıkarma yetkisinin bulunduğu, dolayısıyla işveren vekili sıfatını taşıdığı, işveren vekili hakkında 4857 sayılı Kanun'un 19., 21. ve 25. maddelerinin uygulanamayacağı, başvurucunun bölge sorumlusu olması nedeniyle iş güvencesi hükümleri kapsamı dışında kaldığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Hükmün, Yargıtay tarafından, eksik incelemeye dayalı verildiği gerekçesiyle bozulması üzerine, Mahkemece aynı gerekçelerle yine davanın reddine karar verilmiş ve Yargıtay tarafından onanarak karar kesinleşmiştir.

37. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

38. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

39. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

40. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

41. Başvurucu, 27/4/2010 tarihinde Adana 3. İş Mahkemesinde açtığı işe iade davasının makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

42. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1)

numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

43. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

44. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

45. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

46. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

47. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır.

48. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükler ile cezai alanda yöneltilen suçlamalara ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işe iade istemiyle açılan bir dava bulunmakta olup, bu sorunun çözümüne yönelik olarak 4857 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer verilen usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

49. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

50. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

51. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikmelerin ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

52. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

53. Adil yargılanma hakkı Devlete, uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi kurma ödevi yükler. İş akdinin işveren tarafından haksız yere feshedildiğini düşünen bir çalışanın, bu işlemin hukuka uygunluğu hakkında derhal bir yargı kararı verilmesinde önemli bir kişisel yararı bulunmaktadır. Dolayısıyla iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekir (B. No: No:2013/772, 7/11/2013, § 59).

54. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır. Özellikle işe iade davalarında yargılamanın uzaması her iki taraf için de hukuki belirsizliğin devamına sebep olduğundan bu davaların ivedilikle sonuçlandırılması ayrı bir öneme sahiptir. Bu durum iş sözleşmesi feshedilen fakat bir an önce eski işine dönme beklentisi taşıyan ve bu yüzden yeni bir işe başlamakta tereddüt eden işçi açısından önemli olduğu gibi, sözleşmesini feshettiği işçi yerine yeni bir işçi istihdam ederek iş organizasyonunu tamamlamak isteyen işveren açısından da önemlidir. Dolayısıyla iş sözleşmesinin feshine ilişkin uyuşmazlıkların kısa sürede sonuçlandırılması hem çalışan hem de işverenin yararınadır (B. No:2013/772, 7/11/2013, § 60).

55. Kanun koyucu, feshe itiraz davalarının özel önemini dikkate alarak diğer iş davalarına oranla daha hızlı bir şekilde karara bağlanması için 4857 sayılı Kanun'un 20. maddesinde özel hükümlere yer vermiştir. 4857 sayılı Kanun'un "Fesih bildirimine itiraz ve usulü" kenar başlıklı 20. maddesine göre iş güvencesi hükümlerine tabi işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesi, işveren tarafından feshedilirse işçi, bu feshin geçerli nedene dayanmadığı iddiasıyla feshin kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren 1 aylık hak düşürücü süre içinde iş mahkemesinde feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iade davası açabilmektedir. Kanun koyucu, işe iade davalarının yukarıda bahsedilen özel önemine binaen 4857 sayılı Kanun'un 20. maddesi gereğince seri muhakeme usulüyle mahkemelerce iki ay içinde; bu davaların temyiz incelemesinin de bir ay içinde sonuçlandırılması yönünde düzenleme yapmıştır (B. No:2013/772, 7/11/2013, § 61).

56. Taraflar için 4857 sayılı Kanun'da belirtilen süreler kural olarak kesin ve hak düşürücü nitelikte olmasına rağmen, Kanun'un 20. maddesinde mahkemeler için öngörülen süreler hak düşürücü nitelikte değildir. İşe iade davalarının sonuçlandırılması için öngörülen iki aylık süre, mahkemelere yönelik bir süre olduğundan düzenleyici nitelikte olup, mahkemeler

bu sürede davayı sonuçlandıramasalar da daha sonra verdikleri kararların geçerli olduğunda şüphe yoktur (B. No:2013/772, 7/11/2013, § 62).

57. Nitekim AİHM de, işe iade davalarının 4857 sayılı Kanun'un 20. maddesinde öngörülen yasal süre içerisinde sonuçlandırılamaması nedeniyle Türkiye aleyhine yapılmış başvurularda, Türkiye'nin bu tür bir kanunu kabul etmekle, iş hukukuna ilişkin anlaşmazlıkları çözmek, özellikle işten çıkarma durumlarında iş hukuku konusundaki çekişmelerin süresini kısaltmak amacıyla hızlandırılmış bir usul düzenlemiş olduğunu saptamakta ve kanunun bu amacını vurgulamaktadır. AİHM, ulusal mahkemelerin yasal süreye riayetlerine ilişkin yerel mevzuatı nasıl yorumladıklarını ve uyguladıklarını denetlemenin görevi olmadığını belirterek başvuranların davasının "makul süre" içerisinde tamamlanıp tamamlanmadığını tespit etmek amacıyla yargılama süresinin bütününü ele alarak, bu sürenin Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasına uygun olup olmadığıyla sınırlı bir inceleme yapmaktadır (B. No:2013/772, 7/11/2013, § 63).

58. Bunun yanında, 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinde uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerektiği belirtilmiş, bu amaçla 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinde olduğu gibi daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Dolayısıyla işe iade davalarında takip edilmesi gereken yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1/10/2011 tarihinden itibaren basit yargılama usulü olmuştur.

59. Basit yargılama usulü, 6100 sayılı Kanun'un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 65).

60. 6100 sayılı Kanun'un 317. maddesi ve devamı maddelerde yer alan bu usulde davalar, mahkemeye sunulan dilekçe ile açılmakta ve davalının, dava dilekçesinin kendisine tebliğinden itibaren 2 hafta içinde cevap dilekçesini mahkemeye sunması gerekmektedir. Bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla iki hafta uzatılabilmektedir. Basit yargılama usulünde cevaba cevap ve ikinci cevap aşamaları bulunmamaktadır. Mahkemeler, 6100 sayılı Kanun'un 320. maddesine göre mümkünse tarafları duruşmaya davet etmeden dosya üzerinden karar verirler. Duruşmalı yargılamada aynı maddeye göre mahkemelerin, tahkikatı ilk duruşma hariç, kural olarak iki duruşmada tamamlaması ve duruşmalar arasındaki sürenin de bir aydan uzun olmaması gerekmektedir. Ancak istisnai hallerde ikiden fazla duruşma yapılabileceği gibi, duruşma araları da bir aydan fazla tutulabilmektedir.

61. 4857 sayılı Kanun'un 20. maddesindeki sürelerin düzenleyici nitelikte süreler olduğu, yapılması gereken duruşmalar ve duruşma aralıkları, bilirkişi raporlarının beklenmesi, şahitlerin dinlenmesiyle tebligat işlemleri göz önünde bulundurulduğunda, bu sürelerin aşılabileceği görülmektedir. Bu nedenle öngörülen süreyi aşan her yargılamanın süresinin makul olmadığı ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiği söylenemez. Bununla birlikte işe iade davalarının başvurucu açısından taşıdığı değer ile davanın kısa sürede bitirilmesindeki başvurucunun kişisel yararı göz önüne alındığında bu davaların süre yönünden diğer davalarla aynı nitelikte olduğu da söylenemez (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 67).

62. Bu durumda somut başvuruda makul süre incelemesi yapılırken işe iade davasının

başvurucu için taşıdığı değer ve başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurularak yargılama sürecindeki gecikmelerin her biri belirlenerek gecikmeye neden olan unsurlar ve bunların gecikmedeki etkisinin tespiti ve bahsedilen makul süre kriterlerinin toplam etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

63. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

64. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 27/4/2010 tarihidir.

65. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

66. Sürenin bitiş tarihi ise, yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

67. Başvuru konusu olayda başvurucu, 27/4/2010 tarihinde Adana 3. İş Mahkemesinde açtığı davada, iş akdinin davalı işveren tarafından haksız feshedildiğini ileri sürerek, işe iadesine karar verilmesini talep etmiştir.

68. Mahkemece, davalının savunması alınmış, iş yeri sicil dosyası ve sigorta sicil kayıtları incelenmiş, tarafların tanıkları dinlenmiş ve 27/10/2010 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiştir.

69. Kararın Yargıtay tarafından 27/2/2012 tarihinde bozulması üzerine Mahkemece bozma kararına uyularak, tarafların delilleri değerlendirilmiş ve 18/7/2012 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir.

70. Temyiz üzerine, Yargıtay tarafından 22/11/2012 tarihinde hüküm yeniden bozulmuştur.

71. Mahkemece, 12/7/2013 tarihinde, bozma kararında belirtilen hususların dosyada bulunduğu belirtilerek, yargılamanın uzamaması için bozma kararına uyulmasına ve davanın reddine karar verilmiştir.

72. Kararın Yargıtay tarafından onandığı 22/10/2013 tarihinde hüküm kesinleşmiştir.

73. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de, yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

74. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu feshe itiraz davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf ve tanık sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez.

75. Başvurunun konusu olan feshe itiraz davasında yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, İş Kanunu'nda öngörülen sürelere oranla haklı görülemeyecek derecede uzun bir süre olan 3 yıl 5 ay 25 günde yargılamanın tamamlandığı görülmektedir. İş ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıkların, özellikle de işe iade talebini içeren feshe itiraz davalarının niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, 3 yıl 5 ay 25 günlük yargılama süresinin makul olmadığı aşikârdır.

76. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

77. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespitini ve mağduriyetinin giderilmesini talep etmiştir.

78. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

79. Başvurucunun açtığı tazminat davası, makul olmayan bir süre olan 3 yıl 5 ay 25 gün sonra sonuçlanmıştır. Dolayısıyla başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurulduğunda başvurucuya yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında takdiren 3.250,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

80. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının"açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya 3.250,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Hazinesine başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

18/9/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SAMİ ÖZBİL

B. No: 2012/543 | Karar tarihi: 15.10.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/543

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SAMİ ÖZBİL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/543)

Karar Tarihi: 15/10/2014

R.G. Tarih-Sayı: 17/12/2014-29208

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Muharrem İlhan KOÇ

Başvurucu : Sami ÖZBİL

Vekili : Av. Özlem GÜMÜŞTAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, uzun süre devam eden tutukluluk, baskı altında ve müdafi olmaksızın alınan ifadelerin hükme esas alınması ve hukuka aykırı arama yapılması nedeniyle Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinde düzenlenen kişi hürriyeti ve güvenliği ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 9/11/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 25/12/2012 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından, 12/2/2013 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas hakkındaki incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 15/2/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 16/4/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 13/5/2013 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu vekili süresinden sonra 30/5/2013 tarihinde görüşe karşı beyanlarını sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile Adalet Bakanlığı görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, 15/6/2003 tarihinde terör örgütüne üye olma suçlamasıyla gözaltına alınmış ve 19/6/2003 tarihinde Cumhuriyet Savcısı tarafından ifadesi alındıktan sonra yasadışı MLKP (Marksist Leninist Komünist Parti) adlı örgütünün amaçları doğrultusunda anayasal düzeni zorla değiştirmeye teşebbüs suçundan İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) tarafından tutuklanmıştır.

9. Başvurucunun 17/06/2003 tarihinde gözaltında iken "Benim herhangi bir dernek veya siyasi kuruluşa üyeliğim yoktur. Pasaportum veya ehliyetim yoktur. Bugüne kadar hiç yurt dışına çıkmadım. Herhangi bir legal alandaki toplantı gösteri yürüyüşlerine katılmadığım gibi bu hususta gözaltım da olmadı. 1984 Yılında DHKP/C ve 1996 yılında TKEP/l'den gözaltına alınıp müebbet cezası aldım ve 2001 yılında ceza ertelemesi neticesi tahliye oldum. Ben sosyalist fikirleri benimsiyorum. Ben bugüne kadar kendime göre yanlış bulduğum konuları protesto etmek amacı ile mesaj iletmek için eylemlerim olmuştur. Bu eylemleri yaparken birgün önceden eylem koyacağım yere gidip keşif yapıp daha sonra eylemi gerçekleştiriyordum. Bu esnada insanlara zarar gelmeyecek yere patlayıcı koyup ayrıca uygun bir saat tercih ediyordum" şeklinde beyanda bulunduğu gerekçeli kararda belirtilmektedir.

10. Başvurucunun DGM Cumhuriyet savcısına verdiği ifadesi şöyledir:

“Ben üzerime atılı bulunan suçlan kabul etmiyorum. 1996 yılında İstanbul DGM.de TKEP/L (Türkiye Kominist Emde Partisi-Lenınist) adlı örgüte üye olmak suçlamaları ile yargılandım. Yargılama 2001 yılında bitti. Bana TCK.nun 168. Maddesinden 12 yıl ceza hükmedildi, ölüm orucu eylemleri sürecinde organik beyin sendromu tanısıyla bana süresiz olarak izin verildi. 2001 yılı sonlarında cezaevinden tahliye edildim. O zamandan bu yana Muğla'daki ailemin yanında kalıyorum. İstanbuldaki İnsan Haklan Vakfi tarafından da tedavim sürdürülmektedir. Görevliler beni birkaç gün önce Kuşadası Davutlar'da yakaladılar. En son Star Gazetesinin bulunduğu binaya patlayıcı atılması ile birlikte başka bazı benzer olaylara da karıştığım suçlamalarında bulundular. Ben suçlamaları kabul etmiyorum. Tahliye olduktan sonra yasadışı herhangi bir eylem ve faaliyetim olmamıştır.

Diğer sanık İbrahim Söke'de büyümem nedeniyle tanıyorum. Benim babam şu anda bulunduğu Milas'a gitmeden önce Söke'de kireç ocağı işletiyordu. 1995 yılma kadar Söke'de oturduk. Daha sonra babam aynı işi Milas ta yapmaya başladı. Sökede akrabalarım da vardır. İbrahim'in babası da öğretmendir. Bu nedenle bir arkadaşlığımız söz konusudur. Ben

cezaevinden tahliye edildikten sonra Söke'de öğretmen evinde İbrahim'i sordum. Babası Söke Öğretmenevinin müdürüdür. Bana İzmir'de okuduğunu söylediler. Bu olay geçen yıl geçmiştir. Cep telefonunu aldıktan sonra İzmir'de kendisi ile görüştüm, Bucadaki evine gittik. Bu arada ben İzmir'de akrabalarımın yanında da kalıyordum. Kendisi bana evinde kalabileceğimi söyledi. Sürekli kalmadım. Zaman zaman kalıyordum. Evinin anahtarlarından birisini bana vermişti. Kendisi yaz nedeniyle Davutlara gideceği için anahtarı bana verdi. En son bu eve yakalandığım günden bir gün önce gidip kalmıştım. Biraz önce söylediğim gibi sürekli olmamakla birlikte zaman zaman gidip kalıyordum, Çok ihtiyaç hissettiğim bir yer değildi. Nadir olarak bu evde kaldım, Yakalandıktan sonra polisler teni de İbrahim'in evine götürdüler, Ben arabada beklerken kendileri ere girip çıktılar. Ben polisler ile birlikte sadece iç çamaşırlarımı almak için eve girip çıktım. Evde ne elde ettiklerini de bilmiyorum. Bunu sizden sorabilir miyim dedi. Kendisine ev arama tutanağının içeriği okundu.

Bu çok saçma ayıp bir komplodur dedi. Ben evin anahtarını değiştirmedim. İbrahim'in bana verildiği anahtarla polisler kapıyı açmışlardır. Aynı anahtarın bir tanesinin İbrahim'in ailesinde olması gerekiyor, denesinler,

Emniyet İfadesi okunup, soruldu, Ben emniyette ifade vermedim, Biraz önce söylediğini rahatsızlığım nedeniyle çok halsiz ve güçsüzüm. Sonradan bana bir belge imzalattırdıklarını söylediler, İçeriğinde ne olduğunu bilmiyordum. Bu ifademin içeriğini de kabul etmiyorum, Gözaltında iken aileme dönük tehditler yapılmıştır. Gözaltında kaybedileceğim belirtilmiştir Bu nedenle ifademin içeriğini kabul etmiyorum, Yakalandığım sırada üzerimde ele geçirilen Recep Baysal adına düzenlenmiş kimliği bu işi yapanlardan satın aldım. Hem asker kaçağı olarak aranıyorum hem de tahliye edildiğim mahkeme beni yeniden tutuklamış bunu bu nedenle temin etmiştim,

Bana aktardığınız İstanbul Eyüp'teki Akbank Şubesinin soyulması olayını ben basından takip etmiştim, Ancak olayın adi bir soygun mu yoksa bir örgüt eylemimi olduğu konusunda bilgi yoktu, Bu yönünü bilmiyorum ancak olayı duymuştum, Evrak içinde bulunan ve İstanbul Emniyet Müdürlüğünce düzenlenen 17/06/2003 tarihli fotoğraf teşhis tutanağı okunup soruldu, Bu teşhis tutanağı polisin yönlendirmesi olabilir, Ben bu soygun olayına katılmadım. Ben TKEP/L adlı örgüte üye olmaktan hükümlendirildim. Bana söylediğinize göre bu olayı MLKP adlı örgüt gerçekleştirmiş. Bu kadar kısa süre içinde TKEP/L'den yararlanman ve hükümlendirilen kişinin MLKP adlı örgüte kabul edilip bu nitelikteki bir soygun olayını gerçekleştirecek kadar örgüt içinde öne çıkması uygun değildir, Bu hayatın olağan akışına ve hayatın mantık kurallarına aykırıdır, Dedi, Teşhis işlemine katılanlarla ilgili yeniden teşhis yapılmasının mümkün olup olmadığını sordu, Yargılama aşamasında bunun mümkün olduğu kendisine aktarıldı. Buradan ifadesinin tespitinden sonra serbest bırakılmayı umduğunu belirtti, Devamla sanık İbrahim'in kendisinden küçük olduğunu, onu en son 1995 yılında gördüğünü son bir yıl öncesinde ilişkisi olmadığı için sanık İbrahim'in o yıllardan kendisini hatırlayamayabileceğini söyledi, suçlamaları kabul etmiyorum."

11. İzmir DGM Cumhuriyet Başsavcılığının 22/08/2003 tarih ve 2003/216 esas sayılı iddianamesi ile başvurucunun anayasal düzeni cebren değiştirmeye teşebbüs etmek suçundan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 146(1)., 31., 33. ve 40. maddeleri gereğince cezalandırılması talep edilmiştir.

12. Başvurucu hakkında açılan kamu davası İzmir 1 No.lu DGM'nin 2003/286 Esas sayılı dosyasında görülmekte iken, 9/12/2003 tarihinde "aralarında hukuki ve fiili irtibat bulunduğu" gerekçesiyle İstanbul 4 No.lu DGM'nin 2003/213 Esas sayılı dosyasıyla

birleştirilmiştir.

13. Başvurucu 13/10/2004 tarihinde mahkemede yaptığı savunmada “yasadışı MLKP adlı terör örgütüne üye olmadığını, iddianamede belirtilen suçlamaları kabul etmediğini, patlayıcı madde ve gasp olaylarına katılmadığını” beyan etmiştir.

14. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kaldırılmasından sonra 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 250. maddesiyle görevli İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen davada başvurucu 16/7/2002-14/6/2003 tarihleri arasında meydana gelen ve MLKP terör örgütü tarafından gerçekleştirilen dokuz ayrı bombalama ve yağma eylemini bizzat işlediği/iştirak ettiği iddiasıyla yargılanmıştır.

15. Yargılamanın yürütüldüğü 2003/213 Esas sayılı dosyada diğer 18 sanık hakkında 4/5/2011 tarihinde hüküm verilmiş, “başvurucunun duruşmaya gelmediği, başvurucu müdafiinin doktor raporu göndererek duruşmaya gelmediği ve geçici olarak yerine müdafii Av. Z. K.'nın duruşmaya geldiği, geçici olarak çıktığı için savunmasını yapamayacağını beyan ettiği, dosyanın geldiği aşama, yargılamanın her celse çeşitli nedenlerle sanık ve müdafiileri tarafından uzatılmaya çalışıldığı, dosyanın yaklaşık olarak iki yıldan bu yana karar aşamasında olduğu ve benzeri nedenlerle karara çıkarılamadığı ve yargılamanın gereksiz yere uzadığı, yargılamanın tutuklu devam ettiği, sanık Sami Özbil yönünden dosyanın tefrik edilmesi halinde dahi yargılama bütünlüğünün bozulmayacağı anlaşıldığından Sanık Sami Özbil yönünden dosyanın tefriki ile bu sanık yönünden başka bir esas üzerinden yargılama yapılmasına” karar verilerek başvurucu hakkındaki dosya ayrılmıştır.

16. İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/6/2011 tarih ve E.2011/105, K.2011/131 sayılı kararıyla isnat edilen suç nedeniyle başvurucu hakkında müebbet hapis cezasına hükmedilmiştir.

17. İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/6/2011 tarihli mahkûmiyet kararının değerlendirme kısmı şöyledir:

“Sanığın A.B. sahte kimliği ile İzmir'de yapılan soruşturma sonucunda yakalandığı, Uzun Kod adını kullandığı, kendi beyanı ve tüm dosya kapsamı bir bütün olarak değerlendirildiğinde 1994 yılında yasadışı DHKP/C örgütü içerisinde yer aldığı, bu süreçte tutuklanıp yargılandığı, 1996 yılı içerisinde TKEP/L örgütü adına eylem ve faaliyetlerinden dolayı İstanbul emniyet müdürlüğünce gözaltına alındığı, örgüt adına eylem ve faaliyetleri nedeni ile yargılanıp müebbet hapis cezasına çarptırıldığı, ölüm orucu eylemi nedeni ile sağlığının bozulması nedeni ile cezasının 6 ay ertelendiği, erteleme sonunda teslim olmayarak yasadışı MLKP örgütü adına İstanbul'da ve İzmir'de faaliyet gösteren örgüt mensupları ile tanıştığı ve yukarıda gerekçeleri ile anlatılan aşağıdaki eylemlere katıldığı kabul edilmiştir.

08/04/2003 tarihinde saat 21:00 sıralarında Bornova ilçesinde bulunan hukuk mahkemelerinin bulunduğu binanın önüne patlayıcı madde atıldığı,

09/04/2003 tarihinde Karşıyaka ilçesinde bulunan M... Kargo Ekspres binasının giriş kapısına patlayıcı madde atıldığı,

14/06/2003 tarihinde Konak ilçesinde bulunan S. Gazetesi'nin bürosuna bulunduğu iş hanının giriş kapısının yanına patlayıcı madde atıldığı,

02.07.2002 günü Beşiktaş İlçesi Kuruçeşme Cemil Topuzlu Parkına bomba konulması,

16.07.2002 günü Beyoğlu ilçesi Taksim Gezi Parkına bomba konulması,

02.09.2002 günü Beşiktaş ilçesi Çırağan Caddesi Ç. Taksi durağı önündeki çöp bidonuna bomba konulması,

06.09.2002 tarihinde Şişli ilçesi, Okmeydanı Mahmut Şevket Paşa Mahallesindeki kıraathaneye bomba konulması,

24.01.2003 günü Eyüp ilçesi Rami Kuru Gıda Toptancılar Sitesinde bulunan A. Topçular Şube Müdürlüğünün silahla yağma edilmesi,

17.03.2003 günü Maltepe ilçesi Cevizli Mahallesinde A. K. ve H. K.'ye ait silahların yağmalanması,

Bu nedenle sanığın işlediği kabul edilen eylemlerin sayısı niteliği vehamet arz eden boyutu dikkate alındığında yasadışı silahlı MLKP terör örgütü adına Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının tamamını veya bir kısımı bozma veya kaldırmaya cebren teşebbüs etme suçunun subuta erdiği kabul edilmiştir.

Yukarıda ayrıntısı verilen sanık A. A.'nın hücre evi olarak kullandığı örgüt evinde ele geçirilen silahlar bu silahların kullanıldığı eylemler, buna ilişkin cerahim evrakı, ekspertiz raporları, müşteki ve tanık anlatımları, sanık A. A.'nın dosya kapsamıyla ele geçirilen silah ve dokümanlarla müşteki ve görgü tanıklarının beyanıyla, eylemlerin işleniş şekliyle, yine polis aşamasında beyanda bulunan sanık A. R. K.'ın beyanıyla teyit edilen ve bu nedenle doğru kabul edilen beyanı, sanık Sami Özbil'in İzmir Emniyet Müdürlüğünde dosya kapsamı ile ve İzmir'de işlenilen eylemlerle örtüşen beyanları, daha önce hakkında karar verilen Sanık İ. A.'nın emniyet aşamasındaki beyanı ve tüm dosya kapsamı bir bütün olarak değerlendirildiğinde aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.”

18. Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 25/9/2012 tarihli ilamıyla mahkûmiyet hükmü onanmıştır.

B. İlgili Hukuk

19. Başvurucunun gözaltında bulunduğu sırada yürürlükte olan 18/11/1992 tarih ve 3842 sayılı Kanun’un 31. maddesinin birinci şöyledir:

“Bu Kanunun 4, 5, 6, 7, 9, 12, 14, 15, 18, 19, 20 ve 22 nci madde hükümleri Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına giren suçlarda uygulanmaz. Bunlar hakkında 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun bu değişiklikten önce yürürlükte olan eski hükümleri değiştirilmeden önceki halleriyle uygulanır.“

20. 16/6/1983 tarih ve 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 16. maddesi şöyledir:

“Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına giren suçlarda yakalanan veya tutuklanan şahıs, yakalama veya tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç en geç kırksekiz saat içinde hakim önüne çıkarılır ve sorguya çekilir.

Üç veya daha fazla kişinin bir suça iştiraki suretiyle toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasındaki güçlük veya fail sayısının çokluğu ve benzeri nedenlerle Cumhuriyet savcısı, bu sürenin dört güne kadar uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir. Soruşturma bu sürede sonuçlandırılmazsa Cumhuriyet savcısının talebi ve hakim kararı ile süre yedi güne kadar uzatılabilir.

Anayasanın 120 nci maddesi gereğince olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde yakalanan veya

tutuklanan kişiler hakkında ikinci fıkrada yedi gün olarak belirlenen süre Cumhuriyet savcısının talebi ve hakim kararıyla on güne kadar uzatılabilir.

Tutuklu bulunan sanık, müdafii ile her zaman görüşebilir. Hakim tarafından gözaltı süresinin uzatılmasına karar verildikten sonra gözaltında bulunan kişi hakkında da aynı hüküm uygulanır.”

21. 15/7/2003 tarih ve 4928 sayılı Kanun’un 19. maddesi.

22. 16/6/2004 tarih ve 5190 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Değişiklik Yapılması Ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kaldırılmasına Dair Kanun.

23. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 148. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 15/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 9/11/2012 tarih ve 2012/543 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu,

i. Gözaltında baskı altında ve müdafi olmaksızın alınan ifadelerin hükme esas alındığını,

ii. Avukat ve şüphelinin yokluğunda ilgili mevzuatına göre hazır bulunması gerekenler katılmadan yapılan aramada bulunan delillerin suçlamaya dayanak yapıldığını, tutanak mümzileri ve arama yapılan yerin sahibi dinlenilmeden aramanın hükme esas alındığını,

iii. Aleyhe tanıklık yapan ve teşhiste bulunan kişilerin mahkeme huzurunda dinlenilmediğini ve sorgulama hakkı tanınmadığını,

iv. Son duruşmada mazeretlerin davayı uzatma amacıyla beyan edildiği kabul edilerek savunmada avukat yardımından yararlandırılmadığını,

v. Lehe delillerin toplanması taleplerinin değerlendirilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının,

vi. Makul sürede yargılanma ve yargılama sürerken salıverilme, özgürlüğün kısıtlanması işleminin kanuna uygun yapılıp yapılmadığının kısa sürede bir mahkemeye inceletme ve zararın tazmininin sağlanmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliğinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, yargılamanın yenilenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik

a. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Yönünden

26. Başvurucu, kendisine isnat edilen suçlamalar nedeniyle uzun süre tutuklu kaldığını, makul sürede yargılanma ve yargılama sürerken salıverilme, özgürlüğün kısıtlanması işleminin kanuna uygun yapılıp yapılmadığının kısa sürede bir mahkemeye inceletme ve zararın tazmini haklarına ilişkin Anayasa’nın 19. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun tutukluluğa ilişkin şikâyetlerinin, Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun başladığı 23/9/2012 tarihinden öncesine ilişkin olduğu belirtilmiştir.

28. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

29. Bu hüküm gereğince Anayasa Mahkemesi, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler. Dolayısıyla Mahkeme'nin zaman bakımından yetkisi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurularla sınırlıdır. Kamu düzenine ilişkin bu düzenleme karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

30. Başvurunun kabul edilebilmesi için ihlal iddiasına dayanak teşkil eden nihai işlem veya kararların 23/9/2012 tarihinden evvel kesinleşmemiş olmaları da gerekmektedir. Nihai işlem veya kararların anılan tarihten önce kesinleştikleri tespit edildiği takdirde ilgili şikâyetler bakımından başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Mahkemenin yargı yetkisine ilişkin bu tespitin bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 32).

31. Ancak kişi serbest bırakılmadan yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla da tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından, tutuklamanın şartları ile mahkûmiyete hükmedilmesi arasındaki esaslı fark bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmiş olmakla, isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para cezasına hükmedilmektedir. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hali sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 33).

32. Somut olayda başvurucu 15/6/2003 tarihinde gözaltına alınmış ve 19/6/2003 tarihli kararla tutuklanmıştır. Başvuru konusu davada başvurucunun mahkûmiyet kararının verildiği 17/6/2011 tarihinde "suç isnadına bağlı olarak tutukluluk" hali sona ermiştir.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun "kişi hürriyeti ve güvenliğinin" ihlal edildiği yönündeki şikâyetlerine konu olayda tutuklamaya ilişkin nihai kararın Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce verildiği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

34. Başvurucu gözaltında baskı altında ve müdafi olmaksızın alınan ifadelerin hükme esas alındığını, avukat ve şüphelinin yokluğunda ilgili mevzuatına göre hazır bulunması gerekenler katılmadan yapılan aramada bulunan delillerin suçlamaya dayanak yapıldığını, tutanak mümzileri ve arama yapılan yerin sahibi dinlenilmeden aramanın hükme esas alındığını, aleyhe tanıklık yapan ve teşhiste bulunan kişilerin mahkeme huzurunda dinlenilmediğini ve soru sorma hakkı tanınmadığını, son duruşmada mazeretlerin davayı uzatma amacıyla beyan edildiği kabul edilerek savunmada avukat yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiği, lehe delillerin toplanması taleplerinin değerlendirilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

i. Aramaya İlişkin Şikâyet

35. Başvurucu tutanak mümzileri ve arama yapılan yerin sahibi dinlenilmeden aramada ele geçen eşyalar nedeniyle suçlandığını ve hukuka aykırı aramanın hükme esas alındığını ileri sürmektedir.

36. Adalet Bakanlığı, diğer sanık İ.A.'ya ait konutta yapılan aramaya ilişkin tutanakta başvurucunun veya diğer sanığın imzasının olmadığını, ancak sanık İ. A.'nın beyanlarında arama sonucunda ele geçen delilleri doğruladığını belirtmektedir.

37. Taraflarca ileri sürülen kanıtların kabulü ve değerlendirilmesi öncelikle derece mahkemelerinin görevidir. Bu nedenle, açıkça keyfi olmadıkça, belirli bir kanıt türünün kabul edilebilir olup olmadığına, değerlendirme şekline veya aslında başvurucunun suçlu olup olmadığına karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 33).

38. İlk derece yargılaması sonunda verilen kararda "İzmir'de peş peşe meydana gelen patlayıcı madde atılması olaylarının soruşturmalar sırasında İzmir DGM'de önceden alınan kararlarla sanığın telefon görüşmelerinin takibe alındığı, sanık Sami Özbil'in daha önce hakkında karar verilen diğer sanık İ.A. ile birlikte 15/06/2003 tarihinde Aydın ili Kuşadası ilçesinde yakalandıkları emniyet ifadelerine dayanılarak birlikte oturdukları Buca ilçesindeki evlerinin tespit edildiği, R. B. sahte kimliği ile yakalanan Sanık Sami Özbil'de bulunan el çantasında elde edilen anahtarla evin kapısının açıldığı, yapılan arama sonunda 1 adet Alman yapımı, 1 adet Rus yapımı olmak üzere 2 adet savunma tipi el bombası, çeşitli örgütsel dokümanlar, yabancı ülke konsolosluklarının ve şirketlerin adreslerinin bulunduğu, 4 adet bilgisayar disketi, ayrıca 1.255 lira, patlayıcı özelliği bulunan potasyumnitrat maddesi ele geçirildiği, evde ve maddeler üzerinde tespit edilen parmak izlerine ait ekspertiz raporlarında sanığın parmak izlerinin bulunduğu tespit edildiği" belirtilmektedir.

39. Arama yapılan yerin kiracısı olan diğer Sanık İ.A.'nın 16/06/2003 tarihinde nöbetçi hakimliğe verdiği ifadesinde "Ben yakalandıktan sonra Davutlar'dan acele gözaltına alınınca evimin anahtarını almadan çıktığım için Sami'nin üzerindeki anahtarı polisler bana verdi, kapıyı ben açtım, benim ona verdiğim anahtarı içeri girince sobanın üstünde değişen göbekle beraber duruyordu, eski göbek K. markaydı, ancak içeriye girince göbeğin değiştiğini anladım, Sami ile görüştürülmediğimiz için soramadım, salonda yer minderlerinin altında bir tane el bombası, mutfakta bankonun altında bir tane el bombası, diğer folyo ve benzeri maddeler bulundu, bunları kimin bıraktığını bilmiyorum, ben bu aramadan geriye doğru yaklaşık onbeş gün eve hiç uğramamıştım, anahtarın göbeğini kimin değiştirdiğini ve kaldığım eve malzemeleri kimin getirdiğini bilmiyorum, polislerin söylediğine göre Sami'nin getirdiği söylendi, onun takip edildiğini söylemişlerdi dedi. Ben Sami Özbilin adını Ahmet olarak biliyordum, ilk tanıştığımızda kendisi adının Ahmet olduğunu söyledi, soyadını ben hiç sormadım." şeklinde 12/11/2003 tarihli Söke Asliye Ceza Mahkemesince alınan savunmasında, "Ben iddia edildiği gibi patlayıcı madde üretmiş ve kullanmış değilim. Ben olay tarihinde Kuşadası Davutlar beldesinde bulunuyordum. Evin anahtarını bir vesileyle tanıştığım Sami Özbil'e vermiştim. Daha sonra düzenlenen bir operasyonla alındım. Daha önce ayrıldığım eve götürdüler. Benim üzerimde bulunan anahtar ile değil Sami Özbil'in çantasından çıkarttıklarını söyledikleri anahtarla evimi açtılar. İçeride yapılan aramalarda yakaladıklarını söyledikleri patlayıcıları gösterdiler. Benim evimde bulunan patlayıcılar ile ilgili bilgim ve ilgim bundan ibarettir." şeklinde beyanda bulunduğu görülmektedir.

40. Suçlamaya dayanak olan bir kısım delillerin ele geçirildiği aramaya ilişkin konutta ikamet eden diğer sanık İ.A.'nın hâkim huzurunda verdiği ifadelerde aramanın yapılmasına ve delillerin elde edilmesine ilişkin hususlar anlatılmakta olup, bu yerde ikamet eden kişiye ait beyanlar dikkate alındığında, düzenlenen tutanakta ikamet sahibinin imzasının bulunmamasının tek başına aramanın ve ele geçirilen delillerin hukuka aykırı kabul edilmesine neden olmayacağı sonucuna varılmıştır.

41. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Çelişmeli Yargılama İlkesi ve Taleplerin Reddine İlişkin Şikâyetler

42. Başvurucu aleyhe tanıklık yapan ve teşhiste bulunan kişilerin mahkeme huzurunda dinlenilmediğini ve sorgulama hakkı tanınmadığını, lehe delillerin toplanması taleplerinin değerlendirilmediğini ileri sürmektedir.

43. Adalet Bakanlığı, başvurucunun ileri sürdüğü hususların maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından yargılamaya nasıl katkı sunacağının belirtilmediğini, şikâyetlerin gerekçelendirilmesi ve ispatlanmasının kural olarak başvurucuya ait olduğunu görüşünde belirtmiştir.

44. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un, "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (3) ve numaralı fıkrası şöyledir:

"Başvuru dilekçesinde … işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle ihlal edildiği ileri sürülen hak ve özgürlüğün ve dayanılan Anayasa hükümlerinin, ihlal gerekçelerinin, … belirtilmesi gerekir. Başvuru dilekçesine, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğinin ve harcın ödendiğine dair belgenin eklenmesi şarttır."

45. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1)Bireysel başvuru hakkında kabul edilebilirlik kararı verilebilmesi için 45 ila 47 nci maddelerde öngörülen şartların taşınması gerekir.

(2) Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

46. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile İçtüzüğün 59. maddesinin ilgili fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 19).

47. Başvuru dilekçesinde bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 20).

48. Somut olayda başvurucunun birlikte yargılandığı diğer on sekiz sanıkla birlikte, yirmi üç ayrı bombalama, patlayıcı madde bulundurma, yağma, mala zarar verme eylemi ile yasadışı

silahlı örgüt üyesi olarak bu eylemlerle anayasal düzeni zorla değiştirmeye kalkışma suçundan yargılandığı, başvurucunun dokuz ayrı bombalama ve yağma eylemini gerçekleştirdiği veya bu eylemlere iştirak ettiğinin sabit görüldüğü anlaşılmaktadır.

49. Başvurucu, aleyhe tanıklık yapan ve teşhiste bulunan kişilerin mahkeme huzurunda dinlenmediğini ve kendisine sorgulama hakkı tanınmadığını, lehe delillerin toplanması taleplerinin değerlendirilmediğini ileri sürmekte olup, hangi tanık ve delille ilgili olduğu açıklanmaksızın ve yargılamaya etkisi belirtilmeden genel olarak haklarının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

50. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda ihlal iddiasının dayanağı olan olaylar açıkça gösterilmeli, başvuruyu aydınlatacak işlem ve kararlara ilişkin belgeler sunulmalıdır. Belirli bir işlem ve karar nedeniyle ortaya çıktığı ileri sürülen hak ihlalinin incelemeye imkân verecek biçimde somut olarak temellendirilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesinin, başvurucunun yerine geçerek genel ve soyut iddialardan hareketle resen her konuda hukuka uygunluğu denetleme ve temel hakların ihlal edildiğini tespit etme yükümlülüğü bulunmamaktadır (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 20).

51. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

iii. Kovuşturma Aşamasında Avukat Yardımından Yararlandırılmama Şikâyeti

52. Başvurucu son duruşmada mazeretlerin davayı uzatma amacıyla beyan edildiği kabul edilerek savunmada avukat yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

53. Yargılamanın yürütüldüğü davada esasen 4/5/2011 tarihinde karar verilmiş ancak başvurucunun duruşmaya gelmediği, müdafiinin doktor raporu göndererek duruşmaya gelmediği ve geçici olarak yerine başka bir avukatın duruşmaya geldiği, duruşmaya giren avukatın geçici olarak çıktığı için savunmasını yapamayacağını beyan ettiği anlaşıldığından dosyanın geldiği aşama, yargılamanın her celse çeşitli nedenlerle sanık ve müdafileri tarafından uzatılmaya çalışıldığı, dosyanın yaklaşık olarak iki yıldan bu yana karar aşamasında olduğu ve benzeri nedenlerle karara çıkarılamadığı ve yargılamanın gereksiz yere uzadığı, yargılamanın tutuklu devam ettiği belirtilerek başvurucu hakkında dosya tefrik edilmiştir.

54. Başvurucu hakkında tefrik edilen dosyada hükmün verildiği 17/6/2011 tarihli duruşma başvurucu ve müdafiinin savunmalarını yaptıkları ve yazılı olarak sundukları, Mahkemece bu hususların duruşma tutanağında belirtildiği görülmektedir.

55. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

iv. Gözaltında Müdafi Yardımından Yararlandırılmama Şikâyeti

56. Başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve başkaca bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığı anlaşıldığından kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

57. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

58. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin "Adil yargılanma hakkı" başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve (3) numaralı fıkrasının (c) ve (d) bentleri şöyledir:

"1. Herkes davasının, … cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, adil ve kamuya açık olarak, … görülmesini isteme hakkına sahiptir...

…

3. Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

…

c) Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafiin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek;

d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek;

…"

59. Başvurucu gözaltında baskı altında ve müdafi olmaksızın alınan ifadelerin hükme esas alındığını ileri sürmektedir.

60. Adalet Bakanlığı, ilk derece mahkemesinin mahkumiyet kararının gerekçesinde başvurucunun kolluk beyanlarının yanında diğer sanıklar A. G. A., İ. A. ve A. R. K.'nın beyanları, müşteki ve tanık anlatımları, ekspertiz raporları ve aramalarda ele geçen delillere dayandığını belirtmektedir.

61. Başvurucu genel olarak yargılamanın hakkaniyete uygun yürütülmediğini ifade etmektedir. Bu kapsamda esas olarak gözaltında avukata erişim imkânından yararlandırılmadığı sırada baskı altında imzalanan ancak içeriği kabul edilmeyen tutanaklarda yer alan ifadelere dayanılarak mahkûmiyetine karar verildiğini belirtmektedir.

62. Bir ceza davasında kendi aleyhine beyan ve delil vermeye zorlanmama hakkı, suç isnadını zorla veya baskıyla sanığın isteğine aykırı olarak elde edilen delillere başvurmadan kanıtlamaya çalışmayı gerektirir. Bu bakımdan söz konusu hak, AİHS'nin 6/2 maddesinin yer verdiği suçsuzluk karinesi ilkesine yakından bağlıdır (Kolu/Türkiye, B. No: 35822/97, 2/8/2005; Salduz/Türkiye (BD), B. No: 36391/02, 27/11/2008).

63. AİHM içtihadına göre, susma hakkı ve onun bir görünümü olan kendi aleyhine beyan ve delil vermeye zorlanmama hakkı, AİHS'nin 6. maddesiyle güvence altına alınmış olan ve uluslararası normlar tarafından da kabul edilen adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biridir. Sanığı, yetkililerin aşırı baskısından koruyan bu güvenceler adli hataların yapılmasından kaçınmak ve hakkın amacını yerine getirmek için vardır (Dağdelen ve diğerleri/Türkiye, B. No: 1767/03, 14246/04 ve 16584/04, 25/11/2008).

64. Müdafi yardımından yararlanmakla ilgili AİHM içtihadı, adil yargılanma hakkının

yeterince uygulanabilir ve etkili olabilmesi için, kural olarak şüpheliye kolluk tarafından ilk kez sorgulanmasından itibaren avukata erişim hakkı sağlanması gerektiği yönündedir. Bu hakkın ancak, davanın kendine özgü koşulları bu hakkın kısıtlanması için zorunlu sebepler ortaya çıkarması halinde kısıtlanabileceği, avukata erişim hakkının kısıtlanmasına istisnai olarak zorunlu sebeplerin gerekçe gösterilmesi durumunda bile, bu kısıtlamanın savunma haklarına zarar vermemesi gerektiği, avukat erişimi sağlanmayan sanığın kolluk soruşturması sırasındaki ifadelerinin mahkûmiyet kararında kullanılması durumunda savunma haklarına telafi edilmez biçimde zarar verilmiş sayılacağı belirtilmektedir (Salduz/Türkiye).

65. Somut olayda, başvurucuya isnat edilen dokuz ayrı eylemden 1. Eylem (8/4/2003 tarihinde saat 21:00 sıralarında Bornova ilçesinde bulunan hukuk mahkemelerinin bulunduğu binanın önüne patlayıcı madde atılması), 2. Eylem (9/4/2003 tarihinde Karşıyaka ilçesinde bulunan M. Kargo binasının giriş kapısına patlayıcı madde atılması) ve 3. Eylemle (14/6/2003 tarihinde Konak ilçesinde bulunan S. Gazetesi'nin bürosuna bulunduğu iş hanının giriş kapısının yanına patlayıcı madde atılması) ilgili olarak, “sanığın emniyet aşamasındaki kabulü, bu kabulü geçerli kılan kaldığı evde ele geçirilen patlayıcı maddeler, örgütsel dokümanlar, patlayıcı maddeler ve evdeki parmak izlerinin sanığa ait oluşu, aldırılan ekspertiz raporları, tüm evrak kapsamı dikkate alındığında sanığın savcılık ve mahkeme aşamasındaki inkara yönelik beyanları inandırıcı bulunmamış, sanığın atılı her üç eylemi de işlediği konusunda tam bir vicdani kanaat hasıl olduğu” gerekçede yer almıştır.

66. Başvurucunun gerçekleştirdiği kabul edilen 4. Eylem (2/7/2002 günü Beşiktaş İlçesi Kuruçeşme Cemil Topuzlu Parkına bomba konulması), 5. Eylem (16/7/2002 günü Beyoğlu ilçesi Taksim Gezi Parkına bomba konulması), 6. Eylem (2/9/2002 günü Beşiktaş ilçesi Çırağan Caddesi Ç. Taksi durağı önündeki çöp bidonuna bomba konulması), 7. Eylem (6/9/2002 tarihinde Şişli ilçesi, Okmeydanı Mahmut Şevket Paşa Mahallesindeki kıraathaneye bomba konulması) ve 9. Eylem (17/3/2003 günü Maltepe ilçesi Cevizli Mahallesinde Adem Köse ve Hakkı Köse'ye ait silahların yağmalanması) ile ilgili olarak sanık A. A.'nın emniyet beyanı, kullandığı hücre evinde ele geçirilen silahlar ve bu silahlara ait ekspertiz raporları ve tüm dosya kapsamı mahkumiyete esas alınmıştır.

67. Başvurucunun işlediği sabit görülen 8. Eylem (24/1/2003 günü Eyüp ilçesi Rami Kuru Gıda Toptancılar Sitesinde bulunan A. Topçular Şube Müdürlüğünün silahla yağma edilmesi) ile ilgili olarak, sanık A. A.'nın emniyet beyanı, banka çalışanlarının S. D. G., F. K. ve G. E. ile bankada müşteri olarak bulunan N. Y.'ın video kamera görüntülerinde elinde uzun namlulu kaleşnikof markalı silah bulunan şahsın sanık Sami Özbil olduğuna ilişkin beyanı ile yine sanık Sami Özbil'in bu beyanlarını doğrulayan babasının emniyetteki beyanı, sanık A. A.'nın kullandığı hücre evinde ele geçirilen silahlar ve bu silahlara ait ekspertiz raporları ve tüm dosya kapsamı mahkumiyete esas alınmıştır.

68. Başvurucunun işlediği kabul edilen 1., 2. ve 3. Eylemlerin sübutunun, başvurucunun daha sonra kabul etmediği kolluk beyanına ve eylemlerle ilgisi belirtilmeksizin arama sonucunda ele geçirilen patlayıcı maddelere ve diğer malzemelere dayandırıldığı, 4., 5., 6., 7. ve 9. Eylemlerin ise diğer sanık A.A.’nın daha sonra içeriğini kabul etmediği, müdafi olmaksızın alınan gözaltı ifadelerine ve bu sanığın ikametinde ele geçirilen malzemelere dayandırıldığı görülmektedir. Başvurucunun iştirak ettiği kabul edilen 8. Eylem ile ilgili olarak yine diğer sanık A.A.’nın daha sonra içeriğini kabul etmediği kolluk beyanı yanında tanık ifadelerinin hükme esas alındığı görülmektedir.

69. AİHM, soruşturma aşamasındaki ikrarın, kötü muamele ve işkence altında verildiğinin belirtilerek hâkim önünde reddedilmesi halinde, esasa geçilmeden bu konunun irdelenmeksizin, ikrarın dayanak olarak kullanılmasını önemli bir eksiklik olarak değerlendirmiştir (Hulki Güneş/Türkiye, B. No: 28490/95, 19/6/2007).

70. Bunun yanında gözaltında şüpheliye avukat erişim imkânının sağlanmaması yönünde bir kurala dayanan uygulama tek başına adil yargılanma şartlarının yerine getirilmemesi sonucunu doğurabilir (Salduz/Türkiye).

71. Başvurucunun gözaltında tutulduğu sırada Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına giren suçlar yönünden kural olarak müdafi yardımından yararlanmak ancak belli bir aşamadan sonra mümkün olmaktadır. Anılan tarihlerlerde ilgili mevzuat normal gözaltı süresinde avukata erişim imkânını tanımamaktadır. Başvurucunun belirtilen şartlarda dört gün gözaltında tutulduğu görülmektedir.

72. Başvurucuya isnat edilen suç kapsamındaki eylemlere ilişkin değerlendirmede kendisinin ve diğer sanıkların gözaltında müdafi olmaksızın ve baskı altında verildiği iddia edilen beyanlarının delil olarak kabul edildiği görülmektedir.

73. Başvurucunun diğer deliller yanında müdafi olmaksızın alınan ve daha sonra mahkemede doğrulanmayan ifadesi doğrultusunda anılan eylemeleri gerçekleştirmek suretiyle isnat edilen suçtan mahkûmiyetine karar verildiği, gözaltında iken alınan bu ifadelerin mahkûmiyet için belirleyici biçimde kanıt olarak kullanıldığı, sonraki aşamalarda sağlanan müdafi yardımı ve yargılama usulünün diğer güvencelerinin soruşturmanın başında başvurucunun savunma hakkına verilen zararı gideremediği görülmektedir.

74. Yargılama devam ettiği sırada yürürlüğe giren 5271 sayılı Kanun'un 148. maddesi, hâkim veya mahkeme önünde doğrulanmayan müdafi yardımı sağlanmadan alınan kolluk beyanları bakımından kovuşturma aşamasında savunmanın etkinliğini sağlayacak nitelikte ise de, ilk derece yargılamasında bu husus tartışılmamış ve temyiz aşamasında da bu eksiklik telafi edilememiştir.

75. Gözaltı aşamasında avukata erişim imkânı sağlanmaması ve bu sırada elde edilen ifadelerin mahkûmiyet kararına esas alınması bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyete uygun yürütülmemesi sonucunu doğurmuştur.

76. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

77. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

78. Başvuruda, Anayasa’nın 36. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki ihlalin giderilmesi için en uygun yolun başvurucunun yeniden yargılanması olacağı açıktır.

79. Başvurucu tarafından yapılan 172,50 başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Kişi hürriyeti ve güvenliğinin ihlal edildiği iddiasının “zaman bakımından yetkisizlik” KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gözaltında avukata erişim imkânı sağlanmaması şikâyetinin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkına ilişkin diğer şikâyetlerin açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 172,50 başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

15/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUT MANBAKİ

B. No: 2012/731 | Karar tarihi: 15.10.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/731

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHMUT MANBAKİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/731)

Karar Tarihi: 15/10/2014

R.G. Tarih-Sayı: 17/12/2014-29208

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Özcan ÖZBEY

Başvurucu : Mahmut MANBAKİ

Vekili : Av. Mehmet Salih ARUK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, mevzuata aykırı şekilde tütün satışı yapmasından ötürü verilen idari para cezasının kesinleşmesinden sonra lehe olarak yeniden düzenlenen ilgili kanun hükmünden yararlanmak amacıyla yaptığı başvurunun reddedildiğini, bu nedenle Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 13/11/2012 tarihinde İzmir 8. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 10/6/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 17/9/2013 tarihinde yapılan toplantıda başvurunun kabul edilebilirlik ve

esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 23/9/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, tanınan ek süre sonunda görüşünü 22/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş, başvurucuya 6/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu tarafından herhangi bir karşı görüş Anayasa Mahkemesine sunulmamıştır.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun işyerinde 16/4/2010 tarihinde yapılan denetimde 10 gram sarmalık kıyılmış tütün ele geçirilmiştir.

9. Turgutlu Kaymakamlığı tarafından, 19/4/2010 tarihinde, 3/1/2002 tarih ve 4733 sayılı Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 8. maddesine aykırı olarak sarmalık kıyılmış tütün satışı yapması nedeniyle, aynı maddenin beşinci fıkrasının (ı) bendi uyarınca başvurucuya 5.723 TL idari para cezası verilmiş olup, bu ceza 20/4/2010 tarihinde kendisine tebliğ edilmiştir. Başvurucu tarafından süresinde itiraz edilmeyen bu idari yaptırım kararı kesinleşmiştir.

10. Başvurucu, henüz para cezası infaz edilmeden, 6/5/2011 tarihli dilekçesiyle Turgutlu Kaymakamlığına başvurarak, 25/2/2011 tarihinde yürürlüğe giren 13/2/2011 tarih ve 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 175. maddesi ile 4733 sayılı Kanun'un 8. maddesinde değişiklik yapıldığını ve bu yeni düzenleme ile eylemi hakkındaki idari para cezası miktarının 250 TL olarak belirlendiğini, bu nedenle Kanun hükmünün lehe değişen son şeklinin kendisine uygulanmasını ve buna göre daha önce 5.723 TL olarak belirlenen 19/4/2010 tarihli idari para cezasının iptal edilerek, yeni düzenleme uyarınca 250 TL idari para cezası verilmesini talep etmiştir.

11. Başvurucunun talebi Turgutlu Kaymakamlığının 30/6/2011 tarihli kararıyla "…kesinleşmiş idari yaptırım kararının bir mahkeme ilamı olmaksızın Kaymakamlığımız tarafından ortadan kaldırılması veya değiştirilmesi durumu yetkimiz dışında olduğundan" gerekçesine dayalı olarak reddedilmiştir.

12. Başvurucunun yaptığı itirazı inceleyen Manisa İdare Mahkemesi, itirazın süresinde olmadığı ve yaptırım kararının kesinleştiği gerekçesi ile 21/2/2012 tarih ve E.2011/1700, K.2012/269 sayılı kararıyla itirazı reddetmiştir.

13. Başvurucunun bu karara yaptığı itirazı inceleyen Manisa Bölge İdare Mahkemesi, 12/6/2012 tarih ve E.2012/215, K.2012/239 sayılı kararıyla itirazı kabul ederek, işlemin iptaline karar vermiştir.

14. Davalı idarenin karar düzeltme talebi sonucunda Manisa Bölge İdare Mahkemesi, "Söz konusu yasa değişikliği ancak 6111 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 25/2/2011 tarihinden sonra işlenecek olan fiiller hakkında uygulanacağı tartışmasız olup, olayımızda olduğu gibi

19/4/2010 tarihinde tebliğ edilen ve dava açılmayarak kesinleşen idari para cezasında uygulanma imkanı bulunmamaktadır. Diğer yandan, ceza hukukunda lehe olan hükümlerin uygulanacağı yolundaki kural da ancak süresi içinde dava açılmış ve yargılanması henüz tamamlanmamış olan idari para cezaları hakkında geçerlidir.” gerekçesi ile 4/10/2012 tarih ve E.2012/499, K.2012/491 sayılı kararla, karar düzeltme isteminin kabulüne, Mahkemenin 12/6/2012 tarih ve E.2012/215, K.2012/239 sayılı bozma kararının kaldırılmasına, Manisa İdare Mahkemesinin 21/2/2012 tarih ve E.2011/1700, K.2012/269 sayılı kararının onanmasına karar vermiştir.

15. Aynı tarihte kesinleşen karar 9/11/2012 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş olup, başvurucu 13/11/2012 tarihli dilekçesi ile süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 4733 sayılı Kanun’un 8. maddesinin beşinci fıkrasının (ı) bendinin, 6111 sayılı Kanun’un 175. maddesi ile değiştirilmeden önceki hali şöyledir:

“Kurumdan uygunluk belgesi almadan enfiye, çiğneme, nargile tütünü veya yaprak sigara kâğıdı ya da makaron üretenler ile satan veya satışa arz edenlere, ticari amaçla sarmalık kıyılmış tütün üretenler ile satan veya satışa arz edenlere beşbin Yeni Türk Lirası idarî para cezası verilir.”

17. 4733 sayılı Kanun’un, 6111 sayılı Kanun’un 175. maddesi ile değişik 8. maddesinin ikinci fıkrasının (ı) bendi ve aynı fıkraya eklenen (o) bendi ile altıncı, yedinci ve sekizinci fıkraları şöyledir:

“ı) Kurumdan uygunluk belgesi almadan enfiye, çiğneme, nargile tütünü veya yaprak sigara kâğıdı ya da makaron üretenler ile satan veya satışa arz edenlere, (...)* beşbin Yeni Türk Lirası idarî para cezası verilir.

…

o) (Ek bend: 13/02/2011-6111 S.K 175. mad.) Ticari amaçla sarmalık kıyılmış tütün üretenler ile satan veya satışa arz edenlere ürettikleri, sattıkları veya satışa arz ettikleri tütünün;

50 kilograma kadar (50 kilogram dâhil) olması halinde 250 TL.

50 kilogramdan 100 kilograma kadar (100 kilogram dâhil) olması halinde 500 TL.

100 kilogramdan 250 kilograma kadar (250 kilogram dâhil) olması halinde 1.500 TL.

250 kilogramdan 500 kilograma kadar (500 kilogram dâhil) olması halinde 3.000 TL.

500 kilogramdan fazla olması halinde 5.000 TL.

idari para cezası verilir.

…

Beşinci fıkranın (f), (g), (h), (ı) ve (j) ile (o)* bentlerinde yazılı fiiller hakkında idarî yaptırım uygulamaya ve bu fiillerin konusunu oluşturan her türlü eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesi kararını vermeye mahalli mülkî amirler, diğer bentlerde yazılı fiiller hakkında idarî para cezası vermeye Kurum yetkilidir. Mahalli mülkî amirlerce uygulanan idarî yaptırımlar onbeş gün içinde Kuruma iletilir.

Bu Kanun hükümlerine göre verilen idarî yaptırım kararlarına karşı 6/1/1982 tarihli ve 2577

sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu hükümlerine göre kanun yoluna başvurulabilir. Ancak, idare mahkemesinde dava, işlemin tebliği tarihinden itibaren onbeş gün içinde açılır. İdare mahkemesinde iptal davası açılmış olması, kararın yerine getirilmesini durdurmaz.

İdarî yaptırımlara ilişkin olarak bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümleri uygulanır.”

18. 30/3/2005 tarih ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun 5. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun zaman bakımından uygulamaya ilişkin hükümleri kabahatlar bakımından da uygulanır. Ancak, kabahatlar karşılığında öngörülen idari yaptırımlara ilişkin kararların yerine getirilmesi bakımından derhal uygulama kuralı geçerlidir.”

19. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 7. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

(1) İşlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. İşlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı da kimse cezalandırılamaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulanamaz. Böyle bir ceza veya güvenlik tedbiri hükmolunmuşsa infazı ve kanunî neticeleri kendiliğinden kalkar.

(2) Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 15/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 13/11/2012 tarih ve 2012/731 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, 4733 sayılı Kanun’a aykırı olarak işyerinde 10 gram sarmalık kıyılmış tütün bulundurmasından dolayı Turgutlu Kaymakamlığı tarafından kendisine 5.723,00 TL idari para cezası verildiğini, bu cezanın kesinleşmesinden sonra ilgili Kanun hükmünde yapılan değişiklik ile söz konusu eylemin karşılığı olarak ceza miktarının 250,00 TL olarak düzenlendiğini, lehe değişen hükmün uygulanması amacıyla İdare ve Mahkemelere yaptığı başvurunun reddedildiğini, bu nedenle Anayasa’nın 38. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiş ve yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Bakanlık, başvurucunun şikâyetinin Anayasa’nın 38. maddesi çerçevesinde incelenmesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir.

23. Kabul edilebilirlik açısından ayrı bir değerlendirmesi olmayan Bakanlık görüş yazısında özet olarak; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) suç kavramını, eylemin iç hukuktaki nitelendirmesine bağlı kalmaksızın özerk bir şekilde yorumladığı, keyfi işlemlere karşı etkin bir koruma sağlanabilmesi için, görünüme ilişkin değil esasa yönelik bir değerlendirme yapıldığı, genel bir ayrıma gidilmeyen AİHM içtihatlarında yorum kriterleri olarak, başlangıçta iç hukuktaki nitelemenin dikkate alındığı, ancak bunun yanı sıra suç ve

bunun için öngörülen cezanın niteliği, amacı ve ağırlığının da göz önünde tutulduğu, suçun niteliği değerlendirilirken, ilgili suçun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS) taraf devletlerin büyük çoğunluğunda nasıl nitelendirildiği, bu suçun ceza hukukundaki diğer suçlarla benzerliği, uygulanan usullerin özellikleri, suçun bir grup için mi yoksa kamu yararına istinaden herkes için mi bağlayıcı olduğu hususlarının dikkate alındığı, kriterlerden biri açısından suç sayılabildiği takdirde bunun yeterli sayıldığı belirtilmiştir.

24. Başvurucu, Bakanlık görüş yazısına karşı herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

25. Bir hak ihlali iddiasının gerek Anayasa'nın 38. maddesi gerekse AİHS'nin 7. maddesi kapsamında incelenebilmesi için, ortada ceza hukuku anlamında bir suç veya cezanın bulunması gerekir.

26. Diğer taraftan, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bu bağlamda, bireysel başvuru konusu temel hak ve özgürlüğün kapsamının Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanı çerçevesinde belirlenmesi gerekir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18; B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 34).

27. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, Anayasa'nın "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" kenar başlıklı 38. maddesinin birinci fıkrası ve AİHS'nin "Kanunsuz ceza olmaz" kenar başlıklı 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenmiştir. Uyuşmazlığın suç ve cezalara ilişkin olması, bir ihlal iddiasının belirtilen maddelerin ortak koruma alanı kapsamında değerlendirilebilmesinin ön şartıdır.

28. Benzer bir başvuruda, "cezai alanda … yöneltilen suçlama…" olarak kabahat eylemleri nedeniyle uygulanan idari yaptırımlara ilişkin uyuşmazlıkların da Sözleşme'nin 6. maddesinin koruma alanı kapsamında yer aldığı kabul edilmiştir (B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 26). Dolayısıyla, idari açıdan müeyyideye bağlanan bir eylemin, AİHS'nin 6. maddesi anlamında suç olarak nitelendirilmesi halinde, artık bunun AİHS'nin 7. maddesi açısından da suç olarak değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

29. Nitekim Anayasa Mahkemesi de daha önceki bir kararında (AYM, E.2007/115, K.2009/80, 11/6/2009) kabahatlerin suç niteliğinde olduğunu açıklamıştır. Mahkemenin gerekçesi şöyledir:

"Kabahatler karşılığında uygulanacak olan idari yaptırımların kapsamı ise Yasa'nın 16. maddesinde belirlenmiş ve idari yaptırımlar, idari para cezası ve idari tedbirler olarak ifade edilmiştir.

'Kabahat' tanımı yapılmak suretiyle, daha önce idari yaptırıma tabi olmayan bir eylem, idari yaptırıma tabi kılınmamakta, aksine kanunla idari yaptırıma tabi kılınmış eylemler kabahat olarak adlandırılmaktadır. Bir başka deyişle, itiraz konusu kural ile yapılan kabahat tanımı, daha önce suç olmayan bir eylemi suç niteliğine dönüştürmemektedir.

İtiraz konusu kuralla, bir eylemin kabahat olarak kabulü için bu eylemin karşılığında kanunun mutlaka bir idari yaptırım uygulanmasını öngörmüş olması esas alındığından, söz konusu düzenlemede yeni bir suç yaratılmamakta, suç ve cezaların kanuniliği ilkesine

aykırılık bulunmamaktadır.

….

Kanunun, karşılığında idari yaptırım uygulanmasını öngördüğü kabahatlerden bir kısmının ceza hukuku kapsamında suç niteliği taşıdığı açıktır. Nitekim, Kabahatler Kanunu'nun İkinci Kısmında 'Çeşitli kabahatler' başlığı altında düzenlenen fiilleri, ağırlıklı olarak 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 526. ve devamı maddelerinde düzenlenmiş olan kabahatler oluşturmaktadır. Ayrıca, çeşitli yasalarda yer alan ve yaptırımı hafif hapis ya da hafif para cezası veya her ikisi olan fiiller, 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 7. maddesiyle idari para cezasına dönüştürülmüşlerdir. Uygulanacak yaptırımın yasa ile 'idari' para cezasına dönüştürülmesinin bu tür yaptırım uygulanacak eylemlerin gerçekte ceza hukuku alanına giren suç olma özelliklerini etkilemeyeceği açıktır.”

30. Buna göre başvuruya konu idari para cezası ve bu cezaya karşı başvurunun Mahkemece reddedilmesi nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının Anayasa ve AİHS’nin ortak koruma alanı kapsamında yer aldığının kabul edilmesi gerekir.

31. Açıklanan nedenlerle, “suçta ve cezada kanunilik ilkesi”ne ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

32. Başvurucu, eylemi ile ilgili kanunda yapılan lehe değişikliğin hakkında uygulanmayarak suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

33. Bakanlık görüş yazısında, suç ve cezaların kanuniliğinin, hukuk devleti ilkesinin temel unsurlarından olduğu, bu güvencenin amacının, keyfi soruşturma, kovuşturma veya cezalandırmalara karşı etkili bir koruma sağlamak olduğu, AİHM içtihatlarına göre suçun işlendiği tarihte yürürlükte olan ceza kuralı ile kesin bir hükmün verilmesinden önce kabul edilen bir ceza kuralının farklı olması halinde, hâkimin sanığın lehine olan ceza kuralını uygulaması gerektiği, “kanunsuz suç ve ceza olmaz” ilkesinin ihlal edilip edilmediğine ilişkin takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğu ifade edilmiştir.

34. Suçta ve cezada kanunilik, Anayasa ve AİHS’de güvence altına alınmış temel bir ilkedir (B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 28).

35. Anayasa’nın “Suç ve cezalara ilişkin esaslar” kenar başlıklı 38. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.”

36. AİHS’nin “Kanunsuz ceza olmaz” kenar başlıklı 7. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Aynı biçimde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.”

37. Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerle ilgili bölümlerinde kanunla düzenleme ilkesine pek çok maddede ayrı ayrı yer verildiği gibi, 13. maddede ifade edilen temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin genel ilkelerde de sınırlamaların "ancak kanunla" yapılabileceği kurala bağlanmıştır. Anayasa'nın suç ve cezaları düzenleyen 38. maddesinde de (§ 35) "suçta ve cezada kanunilik ilkesi" özel olarak güvence altına alınmıştır. (B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 31).

38. Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında, "Kimse, ... kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz" denilerek "suçta kanunilik", üçüncü fıkrasında da "ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur" denilerek, "cezada kanunilik" ilkeleri güvence altına alınmıştır. Anayasa'da öngörülen "suçta ve cezada kanunilik ilkesi", insan hak ve özgürlüklerini esas alan bir anlayışın öne çıktığı günümüzde, ceza hukukunun da temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Anayasa'nın 38. maddesine paralel olarak 5237 sayılı Kanun'un 2. maddesinde düzenlenen "suçta ve cezada kanunilik ilkesi" uyarınca, hangi eylemlerin yasaklandığı ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesi, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır (AYM, E.2010/69, K.2011/116, K.T. 7/7/2011).

39. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesi, genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra, suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlam ve öneme sahip olup, bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfi bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte, buna ek olarak, suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili olarak uygulanması sağlanmaktadır. (B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32).

40. Kamu otoritesinin ve bunun bir sonucu olan ceza verme yetkisinin keyfi ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi, kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu doğrultuda, kamu otoritesini temsil eden yasama, yürütme ve yargı erklerinin, bu ilkeye saygılı hareket etmeleri; suç ve cezalara ilişkin kanuni düzenlemelerin sınırlarının, yasama organı tarafından belirgin bir şekilde çizilmesi, yürütme organının sınırları kanunla belirlenmiş bir yetkiye dayanmaksızın, düzenleyici işlemleri ile suç ve ceza ihdas etmemesi, ceza hukukunu uygulamakla görevli yargı organın da kanunlarda belirlenen suç ve cezaların kapsamını yorum yoluyla genişletmemesi gerekir (B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32).

41. Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan "hukuk devleti"nin temel ilkelerinden biri "belirlilik"tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu bir takım güvenceler içermesi gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup; birey, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu, kanundan öğrenebilme imkânına sahip olmalıdır. Birey, ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörüp, davranışlarını düzenleyebilir. Hukuk güvenliği, kuralların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de kanuni düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2009/51, K.2010/73, K.T. 20/5/2010; AYM, E.2009/21,

K.2011/16, K.T. 13/1/2011; AYM, E.2010/69, K.2011/116, K.T. 7/7/2011; AYM, E.2011/18, K.2012/53, K.T. 11/4/2012).

42. Hukuk devletinde, bireylerin belirli bir zaman diliminde hangi fiillerin suç olarak tanımlandığı ve hangi cezai yaptırımlara bağlandığını bilip öngörebilmeleri, bir başka ifadeyle ceza hukuku kurallarının öngörülebilir ve erişilebilir olması şarttır. Aksi takdirde "Ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz" şeklinde ifade edilen ceza hukuku prensibinin hayata geçirilmesi mümkün olmayacaktır. Zira ceza sorumluluğu, kişinin fiilinin bilincinde olduğu ve özgür iradesiyle suç olan bu fiili işlediği varsayımına dayanır. Bu nedenle, kişinin işlediği fiilden sorumlu tutulabilmesi için, hangi fiillerin suç olduğunun kanunlarda açıkça gösterilmesi gereklidir (AYM, E.1991/18, K.1992/20, K.T. 31/3/1992).

43. Ceza yaptırımına bağlanan fiilin kanunda açık bir şekilde düzenlenmesi şartı, suç ve cezalara dair düzenlemelerin şeklî bakımdan kanun biçiminde çıkarılmasının yeterli olmadığı, bunların içerik bakımından da belli amacı gerçekleştirmeye elverişli olmaları gerektiğini ifade etmektedir. Bu açıdan kanun metni, bireylerin, gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek düzeyde kaleme alınmış olmalıdır. Dolayısıyla, uygulanması öncesinde kanun, muhtemel etki ve sonuçlarına dair yeterli derecede öngörülebilir olmalıdır. Bununla birlikte, kanun metninin tüm sonuç ve etkileri göstermesi her zaman beklenemeyeceğinden, aranan açıklığın ölçüsü, söz konusu metnin içeriği, düzenlemeyi hedeflediği alan ile hitap ettiği kitlenin statü ve büyüklüğü gibi faktörler dikkate alınarak belirlenebilir. Bu özelliklere sahip kanunun, aynı zamanda kolaylıkla erişilebilir nitelikte olması gerekir (AYM, E.2011/62, K.2012/2, K.T. 12/1/2012).

44. Öte yandan, suçun işlendiği tarihten sonra kabul edilen lehteki kanun hükmünün geriye yürümesi hakkını AİHS'nin 7. maddesinin güvence altına almadığı yönündeki içtihadını değiştiren AİHM, bu ilkenin, Avrupa Temel Şartı da dâhil temel bütün metinlerde tanındığını, artık Avrupa ceza hukuku geleneğinin bir parçası olduğunun kabul edildiğini, hukukun üstünlüğü ilkesi gereğince hâkimin, suç oluşturan eyleme kanun koyucunun orantılı bir ceza olarak belirlediği cezayı vermesinin tutarlı olduğunu, suç işleyene sadece suç işlediği tarihte daha ağır bir ceza öngörüldüğü gerekçesi ile ağır bir ceza verilmesinin ceza hukukunun temel ilkelerine aykırı bulunduğunu, bunun aynı zamanda suçun işlendiği tarihten sonra meydana gelen bütün yasal değişiklikleri ve toplumun o suç karşısındaki yaklaşım değişikliğini görmemek anlamına geldiğini, lehte olan ceza hükmünün geriye yürümesi ilkesinin cezaların öngörülebilir olması gerekliliğinin bir uzantısı olduğunu, buna göre, eğer suçun işlendiği tarihte yürürlükte olan ceza kuralı ile kesin bir hükmün verilmesinden önce kabul edilen bir ceza kuralı farklı ise, hâkimin, sanığın lehine olan ceza kuralını uygulaması gerektiğini belirtmiştir (bkz. Scoppola/İtalya no. 2, B. No: 10249/03, 17/9/2009, §§ 105-109).

45. Nitekim Yargıtay uygulamasının da bu yönde olduğu görülmektedir. Yargıtaya göre, 5237 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca; sonradan yürürlüğe giren yasanın, bir fiili suç olmaktan çıkarması, suçun unsurlarında veya diğer cezalandırılabilme şartlarında, bu suçtan dolayı mahkûmiyetin yasal neticelerinde, ceza ve hatta güvenlik tedbirlerinde değişiklik yapması ve bu değişikliğin failin lehine sonuç vermesi durumunda, yürürlüğe girdiği tarihten önce işlenen suçlar hakkında da uygulanması gerekecektir. Bu değişiklik, kesinleşmiş ancak infazı henüz tamamlanmamış hükümler ile infazı tamamlanmış hükümler bakımından da söz konusudur (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E.2011/5-74, K.2011/147, K.T. 28/6/2011; YCGK. E.2008/5-220, K.2009/28, K.T. 17/2/2009).

46. Somut olayda idare tarafından, 19/4/2010 tarihinde, 4733 sayılı Kanun'a aykırı olarak sarmalık kıyılmış tütün satışı yapması nedeniyle başvurucuya 5.723,00 TL idari para cezası verilmiş olup, bu ceza kesinleşmiştir. Henüz para cezası infaz edilmeden, başvurucunun anılan eylemiyle ilgili kanun hükmünde yapılan değişiklik ile idari para cezası miktarı 250,00 TL olarak belirlenmiş ve başvurucu da lehe olan değişikliğin uygulanmasını talep etmiş, ancak bu talebi reddedilmiştir.

47. 5326 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre, Türk Ceza Kanunu'nun zaman bakımından uygulamaya ilişkin hükümleri kabahatler açısından da uygulanacak, ancak, kabahatler karşılığında öngörülen idari yaptırımlara ilişkin kararların yerine getirilmesi bakımından derhal uygulama kuralı geçerli olacaktır. Anılan maddede öngörülen "derhal uygulama" kuralı, idari yaptırım kararının infazı yöntemiyle ilgilidir. Dolayısıyla, infaz aşamasında da olsa, kabahat fiilinin unsurlarına veya yaptırımına yönelik lehe kanun değişikliklerinde, Anayasa'nın 38/1. maddesinde düzenlenen "kanunilik ilkesi"nin sonuçlarından biri olarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 7/2. maddesinde yer alan "lehe kanunun geriye yürümesi" kuralının uygulanması gerekir.

48. Başvuruya konu olayda, kabahat nedeniyle başvurucuya bir yaptırım uygulanmış, ancak henüz bu yaptırım kararı yerine getirilmeden, sonradan yürürlüğe giren kanunla, isnat edilen suçun unsurlarında ve cezasında lehe olacak şekilde değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklik, suçun içeriği, diğer bir ifadeyle maddi yapısıyla ilgili olup, kararların yerine getirilme şekli ile ilgili değildir. Buna göre, yukarıdaki hükümler (§§ 16-19) gözetildiğinde, lehe kanun değerlendirmesinde maddi ceza hukukuna ilişkin zaman bakımından uygulama kurallarının geçerli olması ve Mahkemece, cezası henüz infaz edilmemiş olan başvurucu hakkında lehe kanun uygulamasının yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

49. Bu açıklamalara göre, başvurucunun eylemine uyan kanun hükmünde yapılan lehe değişikliğin başvurucuya uygulanması gerekirken, bu yöndeki talebinin reddedilmiş olması Anayasa'nın "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" kenar başlıklı 38. maddesinin birinci fırkasında düzenlenen "suçta ve cezada kanunilik ilkesi" ile bağdaşmamaktadır.

50. Açıklanan nedenlerle, başvurucu hakkında lehe kanun hükmünün uygulanmamasından dolayı Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

V. 6216 SAYILI KANUN'UN 50. MADDESİNİN UYGULANMASI

51. Başvurucu, ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili Mahkemeye gönderilmesini talep etmiş olup, herhangi bir tazminat isteminde bulunmamıştır.

52. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

53. Başvuru konusu olayda tespit edilen ihlal, Mahkeme kararından kaynaklanmaktadır. Yeniden yargılama yapılması halinde, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması mümkün

olduğundan, yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın, ilgili Mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

54. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan "suçta ve cezada kanunilik ilkesi"nin ihlal edildiği yönündeki başvurunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için, yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili Mahkemeye gönderilmesine,

D. Başvurucu tarafından yapılan 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

15/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

TUNCAY ALEMDAROĞLU

B. No: 2012/827 | Karar tarihi: 15.10.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/827

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TUNCAY ALEMDAROĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/827)

Karar Tarihi: 15/10/2014

R.G. Tarih-Sayı: 17/12/2014-29208

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Özcan ÖZBEY

Başvurucu : Tuncay ALEMDAROĞLU

Vekili : Av. Mustafa HALICI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, üçüncü bir kişi tarafından uğramış olduğu silahlı saldırı sonucu sağ ayak ve dizinde devamlı hareket kısıtlılığı oluştuğunu, 7/7/2004 tarihinde meydana gelen olay ile ilgili yürütülen adli sürecin makul sürede sonlanmayarak, davanın zamanaşımına uğradığını, etkin bir yargılamanın yapılmamasından dolayı saldırıyı yapanın cezasız kaldığını, bu nedenle yaşam hakkı ile adil yargılanma hakkına bağlı olarak Anayasa'nın 17., 36. ve 141. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 29/11/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 18/3/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin

Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 26/6/2013 tarihinde yapılan toplantıda başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 27/6/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 29/7/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığının görüşü, başvurucuya 1/8/2013 tarihinde tebliğ edilmiş olup, başvurucu karşı görüşünü 5/8/2013 tarihinde sunmuştur.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, 1999–2004 tarihleri arasında Ankara ili Yenimahalle ilçesinde Belediye Başkanı olarak görev yapmıştır. Bu görevi sırasında, Ö.F.Ç. isimli şahsa ait oto pazarı, ruhsatsız olması ve kamu arazisinde bulunması gibi yasal gerekçelerle Belediye Encümen kararıyla sürekli olarak kapatılmıştır.

9. Başvurucu, Belediye Başkanlığı görevi sona erdikten sonra 7/7/2004 tarihinde Ö.F.Ç.'nin silahlı saldırısına uğramıştır. Ankara Adli Tıp Şube Müdürlüğünün 20/8/2004 tarihli raporuna göre başvurucu, hayati tehlike geçirmeyecek ve 15 gün mutad iştigaline engel teşkil edecek şekilde yaralanmıştır. Adli Tıp Kurumunun 23/6/2006 tarihli raporunda ise, başvurucunun sağ ayak ve dizinde oluşan fonksiyonel kısıtlılığın devamlı uzuv zaafı niteliğinde bulunduğu belirlenmiştir.

10. Bu olay nedeniyle Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2004/66774 sayılı hazırlık dosyası üzerinden yürütülen soruşturma sonucunda, 20/8/2004 tarih ve 2004/17459 sayılı iddianame ile adı geçenin "ruhsatsız silah taşımak" ve "kasten yaralamak" suçlarından cezalandırılması istemiyle Ankara 3. Asliye Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

11. Anılan Mahkemece suçun hukuki niteliği dikkate alınmak suretiyle 24/1/2006 tarih ve E.2004/895, K.2006/10 sayılı karar ile görevsizlik kararı verilerek, dosya Ankara Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

12. Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 6/10//2006 tarih ve E.2006/29, K.2006/349 sayılı kararıyla, Ö.F.Ç.'ye isnat olunan suçlar sabit görülerek "ruhsatsız silah taşımak suçundan 6136 sayılı Kanun'un 13/1. maddesi uyarınca 10 ay hapis ve 440 TL adli para cezası ile; kasten yaralama suçundan ise 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 86/1. maddesi gereğince 4 yıl 2 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına" karar verilmiştir.

13. Söz konusu kararın taraflarca temyiz edilmesi üzerine, Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 10/11/2010 tarih ve E.2008/16798, K.2010/17182 sayılı ilamında, "5252 sayılı Kanun'un 9/3. maddesi uyarınca lehe olan hükmün önceki ve sonraki kanunların bütün hükümlerinin olaya uygulanarak ortaya çıkan sonuçların birbiriyle karşılaştırılması suretiyle saptanması ve her iki kanunla ilgili uygulamanın denetime imkan verecek ve ayrıntılı şekilde kararda gösterilerek hüküm kurulması gerektiğinin gözetilmemesi, sanık hakkında 6136 sayılı Kanuna muhalefet suçundan verilen kararlarla ilgili olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılıp bırakılmayacağının değerlendirilmesinin lüzumu, TCK'nın 53. maddesinde belirtilen hak yoksunlukları süresinin karar yerinde belirtilmesi gerektiğinin gözetilmemesi,

uygulamaya göre de sanığa atılı yaralama eyleminin mağdurun kamu görevinden dolayı ve silahla işlenmiş olması karşısında temel cezanın asgari hadden tayini nedenlerinin hüküm yerinde belirtilmemesi" şeklinde gerekçelerle hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

14. Bozma kararına uyan Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 11/3/2011 tarih ve E.2011/21, K.2011/158 sayılı kararıyla, Ö.F.Ç.'nin "ruhsatsız silah taşımak suçundan 10 ay hapis ve 366 TL adli para cezası ile; kasten yaralama suçundan ise 5 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına" karar verilmiştir.

15. Bu kararın da Ö.F.Ç. tarafından temyiz edilmesi üzerine, Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 19/10/2011 tarih ve E.2011/8185, K.2011/14511 sayılı kararıyla, ruhsatsız silah taşımak suçundan kurulan hükmün onanmasına, kasten yaralama suçundan ise "sanık hakkında yüklenen suçtan dolayı, suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ile suç tarihinden sonra 1/6/2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ilgili bütün hükümleri 5252 sayılı Kanunun 9/3. maddesine uygun olarak kararın gerekçe bölümünde eyleme uygulanıp elde edilecek sonuçların birbiriyle karşılaştırılması suretiyle lehe olan yasanın belirlenmesi gerekirken, denetime olanak vermeyecek şekilde 5237 sayılı TCK'nın lehe olduğundan bahisle yazılı şekilde hüküm kurulduğu" gerekçesiyle bozma kararı verilmiştir.

16. Bozma kararına uyularak devam olunan yargılama sonucunda, anılan Mahkemenin 24/1/2012 tarihli duruşmasında, kamu davasının zamanaşımı nedeniyle düşmesine karar verilmiştir.

17. Bu karara karşı başvurucunun 27/1/2012 tarihli dilekçesiyle yaptığı temyiz başvurusu, Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 8/10/2012 tarih ve E.2012/27297,K.2012/33268 sayılı kararıyla reddedilerek, yerel Mahkemenin kararı onanmış ve aynı tarihte kesinleşen bu karar, başvurucuya 26/11/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu, 29/11/2012 tarihli dilekçesi ile süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

19. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Kasten yaralama" kenar başlıklı 86. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile (3) numaralı fıkrasının (e) bendi şöyledir:

"(1) Kasten başkasının vücudunun acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

…

(3) Kasten yaralama suçunun;

…

e) Silâhla,

İşlenmesi hâlinde, şikayet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında artırılır."

20. 5237 sayılı Kanun'un "Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama" kenar başlıklı 87. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi şöyledir:

"(1) Kasten yaralama fiili, mağdurun;

a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,

…

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, bir kat artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hâllerde üç yıldan, üçüncü fıkraya giren hâllerde beş yıldan az olamaz.”

21. 15/7/1953 tarih ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun’un 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak ateşli silahlarla bunlara ait mermileri satın alan veya taşıyanlar veya bulunduranlar hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis ve otuz günden yüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur.”

22. 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu’nun 102. maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendi şöyledir:

“Kanunda başka türlü yazılmış olan ahvalin maadasında hukuku amme davası:

….

(4) Beş seneden ziyade olmamak üzere ağır hapis veya hapis muvakkat sürgün veya hidematı ammeden muvakkaten mahrumiyet cezalarını ve ağır cezayı nakdiyi müstelzim cürümlerde beş sene,

…

geçmesiyle ortadan kalkar.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 15/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 29/11/2012 tarih ve 2012/827 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu, üçüncü bir kişi tarafından uğramış olduğu silahlı saldırı sonucu sağ ayak ve dizinde devamlı hareket kısıtlılığı oluştuğunu, olayın meydana geldiği 7/7/2004 tarihinden itibaren gerçekleşen adli sürecin makul sürede sonlandırılmadığı için davanın zamanaşımına uğradığını, böylece saldırıyı yapanın cezasız kaldığını, bu nedenle yaşam hakkı ve adil yargılanma hakkına bağlı olarak Anayasa’nın 17., 36. ve 141. maddelerinin ihlal edildiğini iddia ederek, 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

25. Başvurucu, kendisini yaralayan kişi hakkında yürütülen ceza yargılamasının makul sürede bitirilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyet değerlendirilirken, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) bu konuda benimsediği ilkelere değinilmiş, AİHM’nin, Sözleşme’nin 3. maddesinin usuli gereği olarak sorumlular aleyhine yürütülen soruşturmanın uzunluğundan bahisle yine Sözleşme’nin 6/1. maddesinin ihlal edildiği yönündeki şikâyetleri, 3. madde kapsamında incelediği ve 6/1. maddeye dayalı şikâyetleri ayrıca ele almadığı ifade edilmiştir.

27. Başvurucu, adil yargılama hakkının ceza davalarında sadece sanıklara ait bir hak olarak

görülmesi ve bu hakkın mağdurlardan esirgenmesinin adalet ilkesiyle bağdaşmayacağını belirterek, Bakanlık görüşüne katılmamıştır.

28. Başvurucu, adil yargılanma hakkına dayanarak, üçüncü şahıs aleyhine yürütülen davanın makul süreyi aştığını ileri sürmüş ise de, etkili soruşturma, makul hızlılık içinde yürütülmesi gerekliliği kriterini de karşıladığından ve kişinin vücut bütünlüğünün ihlali halinde devletin etkili soruşturma yapma sorumluluğu kapsamında bu kriterin de ele alınması gerektiğinden, anılan şikâyet ile ilgili adil yargılanma hakkı açısından ayrıca bir değerlendirme yapılmamıştır.

b. Yaşam Hakkının İhlal Edildiği İddiası

29. Başvurunun incelenmesi neticesinde, vücut bütünlüğünün ihlaline ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu bölümünün kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

30. Başvurucu, üçüncü kişi tarafından uğramış olduğu silahlı saldırı sonucu yaralanması nedeniyle açılan davanın makul sürede sonuçlandırılmayarak, davanın zamanaşımına uğradığını, bu nedenle yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde, başvuruya konu somut olayda, başvurucunun maruz kaldığı silahlı saldırı sonucunda ölmeyip hayatta kalması ve hayati tehlike geçirecek şekilde yaralanmamış olması göz önüne alındığında, yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin, Anayasa'nın 17. ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (AİHS/Sözleşme) 3. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, başvurucunun, daha öncesinde herhangi bir saldırı tehdidi ile karşı karşıya kalmadığı ve olay günü beklenmedik bir şekilde saldırıya uğradığı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre, işkence ve kötü muamele iddialarına ilişkin soruşturmaların, etkili başvuru hakkının amaçları çerçevesinde, zamanaşımına uğramamasının büyük önem taşıdığı, başvurucunun kişi dokunulmazlığı hakkının usuli yükümlülük bakımından ihlal edildiği yönündeki şikâyetinin değerlendirilmesi konusunda takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğu ifade edilmiştir.

32. Başvurucu, iddialarının AİHS'nin 3. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği yönündeki Bakanlık görüşüne katılmadığını, bu yönden bir talebinin de olmadığını, incelemenin adil yargılanma hakkı çerçevesinde yapılması gerektiğini belirtmiştir.

33. Başvurucu, olay günü ani olarak gelişen üçüncü kişinin silahlı saldırısı sonucu yaralanmıştır. Başvurucunun maruz kaldığı silahlı saldırı sonucunda can kaybının yaşanmamış ve hayati tehlike geçirecek şekilde yaralanmamış olması göz önüne alındığında, yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası ve AİHS'nin 3. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Ayrıca somut olayda devletin maddi yükümlülüğünün ihlali ile ilgili bir şikâyetin söz konusu olmaması ve böyle bir durumun da saptanmaması nedeniyle incelemenin, devletin pozitif sorumluluğuna bağlı olarak usul yükümlülüğü bakımından yapılması gerekir.

a. Genel İlkeler

34. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya

veya muameleye tabi tutulamaz.”

35. Sözleşme’nin 3. maddesi şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muamelelere tabi tutulamaz.”

36. Anayasa’nın 17. maddesinde düzenlenen hak kapsamında, devletin, pozitif bir yükümlülük olarak, yetki alanında bulunan tüm bireylerin maddi ve manevi varlığını koruma hakkını gerek kamusal makamların, gerek diğer bireylerin, gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. Devlet, bireyin maddi ve manevi varlığını her türlü tehlikeden, tehditten ve şiddetten korumakla yükümlüdür (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 105; B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 51).

37. AİHM, devletin pozitif yükümlülüklerinin özel kişilerin eylemlerini de içerdiğini belirtmiştir. Devlet, kamu görevlilerinde olduğu gibi özel kişiler tarafından gerçekleşebilecek kötü muamelelere karşı da yeterli korumayı ve yasal çerçeveyi sağlamakla yükümlüdür (bkz. Denis Vasilyev/Rusya, B. No: 32704/04, 17/12/2009, § 98; Yehovanın Şahitleri Gldani Cemaatinin 97 Üyesi ve diğer 4 kişi/Gürcistan, B. No: 71156/01, 3/5/2007, § 96; Costello-Roberts/Birleşik Krallık, B. No: 13134/87, 25/3/1993, § 26-28; A/Birleşik Krallık, B. No: 100/1997/884/1096, 23/9/1998, § 22-24; X ve Y/Hollanda, B. No: 8978/80, 26/3/1985, § 27).

38. Devletin, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu bu pozitif yükümlülüğün bir de usuli boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, doğal olmayan her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmi bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda, bunların sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 106; ayrıca benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Anguelova/Bulgaristan, B. No: 38361/97, 13/6/2002, § 137; Jasinskis/Letonya, B. No: 45744/08, 21/12/2010, § 72).

39. Buna göre bireyin, bir devlet görevlisi ya da üçüncü kişi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa’nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması halinde, Anayasa’nın 17. maddesi, “Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında etkili resmi bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. (B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30). Şayet bu olanaklı olmazsa, bu madde, sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hale gelecek ve bazı hallerde devlet görevlilerinin fiili dokunulmazlıktan yararlanarak, kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmeleri mümkün olacaktır (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; ayrıca benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Corsacov/Moldova, B. No: 18944/02, 4/4/2006, § 68).

40. Usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türünün, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespiti gerekmektedir. Kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm ve yaralama olaylarına ilişkin davalarda Anayasa’nın 17. maddesi gereğince devletin, ölümcül ya da yaralamalı saldırı durumunda sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai

soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylarda, yürütülen idari ve hukuki soruşturmalar ve davalar sonucunda sadece tazminat ödenmesi, bu hak ihlalini gidermek ve mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 55).

41. Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların ölüm ya da yaralama olayına ilişkin hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil, uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Diğer taraftan, burada yer verilen değerlendirmeler hiçbir şekilde Anayasa'nın 17. maddesinin, başvuruculara üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Perez/Fransa, 47287/99, 22/7/2008, § 70) ya da tüm yargılamaları mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi (bkz. yukarıda geçen Tanlı/Türkiye, § 111) yüklediği anlamına gelmemektedir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 56).

42. Yürütülecek ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edebilmek için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Dolayısıyla, kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma bağımsız bir şekilde, hızlı ve derinlikli yürütülmelidir. Diğer bir ifadeyle yetkililer, olay ve olguları ciddiyetle öğrenmeye çalışmalı ve soruşturmayı sonlandırmak ya da kararlarını temellendirmek için çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdırlar (bkz. Assenov ve diğerleri/Bulgaristan, B. No: 24760/94, 28/10/1998, § 103; Batı ve diğerleri/Türkiye, B. No: 33097/96 - 57834/00, 3/6/2004, § 136). Bu kapsamda yetkililer diğer deliller yanında görgü tanıklarının ifadeleri ile kriminalistik bilirkişi incelemeleri dâhil söz konusu olayla ilgili kanıtları toplamak için alabilecekleri bütün makul tedbirleri almalıdırlar (bkz. Tanrıkulu/Türkiye [BD], B. No: 23763/94, 8/7/1999, § 104; Gül/Türkiye, B. No: 22676/93, 14/12/2000, § 89).

43. Devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında bazen tek başına soruşturma yapılmamış olması yahut da yeterli soruşturma yapılmamış olması da kötü muamele teşkil edebilmektedir. Dolayısıyla, şartlar ne olursa olsun, yetkililer resmi şikâyet yapılır yapılmaz harekete geçmelidirler. Şikâyet yapılmadığında bile kötü muamele olduğunu gösteren yeterli kesin belirtiler olduğunda soruşturma açılması sağlanmalıdır. Bu bağlamda soruşturmanın derhal başlaması, bağımsız biçimde, kamu denetimine tabi olarak özenli ve süratli yürütülmesi ve bir bütün olarak etkili olması gerekir (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; ayrıca benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. yukarıda geçen Batı ve diğerleri/Türkiye, §§ 133, 134).

44. Soruşturmayı sağlayacak bir başvuru yolunun sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp, bu yolun uygulamada fiilen de etkili olması ve başvurulan makamın ihlal iddiasının özünü ele alma yetkisine sahip bulunması gereklidir. Başvuru yolunun bir hak ihlali iddiasını önleyebilme, devam etmekteyse sonlandırabilme veya sona ermiş bir hak ihlalini karara bağlayabilme ve bunun için uygun bir tazminat sunabilmesi halinde ancak etkililiğinden söz etmek mümkün olabilir. Vuku bulmuş bir hak ihlali iddiası söz konusu olduğunda, tazminat ödenmesinin yanı sıra sorumluların ortaya çıkarılması bakımından da yeterli usulü güvencelerin sağlanması gerekir (B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 26; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. yukarıda geçen Aksoy/Türkiye, § 95; Ramirez Sanchez/Fransa, B. No: 59450/2000, 4/7/2006, §§ 157-160).

45. Kötü muameleye ilişkin şikâyetler hakkında yapılan soruşturma söz konusu olduğunda yetkililerin hızlı davranması önemlidir. Bununla birlikte belirli bir durumda bir soruşturmanın ilerlemesini engelleyen sebepler ya da zorlukların olabileceği de kabul edilmelidir. Ancak, kötü muameleye yönelik soruşturmalarda, hukuk devletine bağlılığın sağlanması, hukuka aykırı eylemlere hoşgörü ve teşvik gösterildiği görünümü verilmesinin engellenmesi, herhangi bir hile ya da kanunsuz eyleme izin verilmemesi ve kamuoyunun güveninin sürdürülmesi için yetkililer tarafından soruşturmanın azami bir hız ve özenle yürütülmesi ve özellikle hayatı tehlikeye atan suçların cezasız bırakılmaması gerekir. (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Maıorano ve diğerleri/İtalya, B. No: 28634/06, 15/12/2009, § 124; McKerr/Birleşik Krallık, B. No: 28883/95, 4//5/2001, §§111, 114; Opuz/Türkiye, B. No: 33401/02, 9/6/2009, § 150; Öneryıldız/Türkiye, [BD], B. No: 48939/99, 31/11/2004, § 96).

46. Mahkemelerin, özellikle işkence ve kötü muamele niteliğindeki bir olayın zamanaşımına uğramaması için ellerinden gelen tüm gayreti sarf etmeleri ve tüm araçlara başvurmaları gerekir. Kötü muamele iddialarına ilişkin bir ceza davası söz konusu olduğunda, yetkililer tarafından çabuklukla verilecek bir yanıt, eşitlik ilkesi içinde genel olarak kamunun güveninin korunması açısından temel bir unsur olarak sayılabilir ve kanundışı eylemlere karışanlara karşı gösterilecek her türlü hoşgörüden kaçınmaya olanak tanır (B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 116; ayrıca benzer AİHM kararları için bkz. Hüseyin Esen/Türkiye, B. No: 49048/99, 8/8/2006; Özgür Kılıç/Türkiye, B. No: 42591/98, 24/9/2002).

47. AİHM, işkence veya kötü muameleyle suçlanılan durumlarda “etkili başvuru”nun amaçları çerçevesinde, cezai işlemlerin ve hüküm verme sürecinin zamanaşımına uğramamasının ve genel af veya affın mümkün kılınmamasının büyük önem taşıdığına işaret etmiştir. Ayrıca AİHM, soruşturması veya davası süren görevlinin görevinin askıya alınmasının ve şayet hüküm alırsa meslekten men edilmesinin önemine dikkat çekmiştir (bkz. Abdülsamet Yaman/Türkiye, B. No: 32446/96, 2/11/2004, § 55; Eski/Türkiye, B. No: 8354/04, 5/6/2012, § 34; ayrıca bkz. Birleşmiş Milletler İşkenceyi Önleme Komitesi Nihai ve Tavsiye Kararları: Türkiye, 27/5/2003, CAT/C/CR/30/5).

b. Genel ilkelerin Olaya Uygulanması

48. Başvurucu, fiziksel saldırıya maruz kalması üzerine yaralama suçundan açılan davanın zamanaşımı nedeniyle düşmesinden dolayı soruşturmanın etkili olmadığını belirtmiştir.

49. Başvurucu, 7/7/2004 tarihinde silahlı saldırıya uğramıştır. Aynı gün Savcılıkça soruşturmaya başlanılmış ve 20/8/2004 tarihinde sanık hakkında kamu davası açılmıştır. Mahkeme tarafından mahkumiyet yönündeki ilk hüküm 6/10/2006, ikinci hüküm de 11/3/2011 tarihinde verilmiş olup, Yargıtayın 10/11/2010 ve 19/10/2011 tarihli bozma kararları sonucunda Mahkemenin 24/1/2012 tarihli kararı ile söz konusu davanın zamanaşımı nedeniyle düşmesine karar verilmiştir. Bu karar, Yargıtay tarafından 8/10/2012 tarihinde onanarak kesinleşmiştir.

50. Buna göre muhakeme usulü, iki dereceli yargılama sürecinde, şikayetin yapıldığı tarihten 8 yıl 3 ay 1 gün sonra yani 8/10/2012 tarihinde zamanaşımı nedeniyle son bulmuştur. Yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde (§ 45, 46, 47) mahkemelerin fiziksel bütünlüğe yönelik saldırılardan dolayı suçlanan kişilere ilişkin yargılamaları ivedilikle sonlandırması ve dolayısıyla davanın zamanaşımına uğramasını önlemesi gerekirken, somut olayda davanın zamanaşımına uğradığı görülmektedir. Böylece ilk derece Mahkemesince aleyhe maddi kanıtların oluştuğu kabul edilerek cezalandırılan sanık ile ilgili davanın

sonuçta zamanaşımına uğradığı görülmüştür. Dolayısıyla, derece Mahkemesi önündeki süreçte kayda değer bir gecikmenin olduğu, bu gecikmenin makul bir nedene dayanmadığı, sanığın cezasız kalmasına engel olacak ivedilikte hareket edilmediği ve cezai başvurunun etkisiz olmasına sebebiyet verildiği belirlenmiştir.

51. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının öngördüğü Devletin etkili soruşturma yapma usul yükümlülüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

V. 6216 SAYILI KANUN'UN 50. MADDESİNİN UYGULANMASI

52. Başvurucu, şikâyetinde ileri sürdüğü temel hak ihlalinin tespiti ile 50.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

53. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

54. Başvuruda, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının usul boyutuyla ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucu, uğradığı manevi zararının karşılanmasını talep etmiştir.

55. Başvurucunun maddi ve manevi varlığının korunması hakkına yönelik olay hakkında etkili ve caydırıcı bir ceza soruşturması ve kovuşturması yürütülmemesi nedeniyle, yalnızca ihlal tespitiyle telafi edilemeyecek ölçüdeki manevi zararı karşılığında, somut olayın özellikleri de dikkate alınarak, başvurucuya takdiren net 21.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

56. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu tarafından ileri sürülen Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlaline ilişkin şikâyetin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının usul yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Anayasa'nın 36. maddesinin ihlaline ilişkin şikâyetlerin ayrıca incelenmesine gerek olmadığına,

D. Başvurucuya, uğradığı manevi zararın karşılığı olarak takdiren net 21.000 TL tazminat ödenmesine,

E. Başvurucu tarafından yapılan 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin

sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

G. Kararın bir örneğinin ilgili Mahkemeye gönderilmesine,

15/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

UĞUR UZAL

B. No: 2012/873 | Karar tarihi: 15.10.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/873

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

UĞUR UZAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/873)

Karar Tarihi: 15/10/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Hüseyin TURAN

Başvurucu : Uğur UZAL

Vekili : Av. E.Özgür ERYILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hükümle birlikte verilen tutuklama kararına istinaden çıkarılan yakalama emri doğrultusunda ceza infaz kurumuna konulduğunu, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti olmadığı halde 25/9/2012 tarihinden beri tutuklu olması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenen özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 26/11/2012 tarihinde Bakırköy 10. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 27/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun da aralarında bulunduğu 143 kişi hakkında 11/11/2011 tarihli iddianame ile dava açmıştır.

6. İddianamede başvurucunun, "Sakal" ve "Çarşaf" eylem planları hazırlanmadan önce uygun hedef belirlemek amacı ile görevlendirilen gruplar içerisinde görev aldığı, görevi nedeni ile gözlem ve keşif çalışmaları icra ettiği, rapor tanzim ettiği, bu şekilde "Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini cebren ıskat veya vazife görmekten cebren men etmeye teşebbüs" ettiği iddiası ile cezalandırılması talep edilmiştir.

7. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 21/9/2012 tarihli kararıyla başvurucunun 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 147. ve 61. maddeleri gereğince 18 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hakkında yakalama emri çıkartılmasına karar verilmiştir.

8. Başvurucu, hakkında çıkarılan yakalama emri doğrultusunda 25/9/2012 tarihinde tutuklanarak ceza infaz kurumuna konulmuştur.

9. Başvurucu bu karara 26/9/2012 tarihinde itiraz etmiş, ancak itirazı 11. Ağır Ceza Mahkemesi 23/10/2012 tarihinde reddetmiştir. Karar, başvurucu tarafından 15/11/2012 tarihinde öğrenilmiştir.

10. Redde ilişkin gerekçede, başvurucunun sabit görülen eylemi sebebiyle verilen cezanın miktarı, mahkûm olunan suçun tutuklama nedeni var kabul edilen katalog suçlardan olması, bir kısım sanıkların yargılama aşamasında olduğu gibi karar sonrasında kaçmaya yönelik eylemlerde bulunması nedeniyle tutukluluk halinin devamını gerektiren şartların geçerliliğini sürdürdüğü ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı vurgulanmıştır.

11. Başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararı, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 9/10/2013 tarih ve E.2013/9110, K.2013/12351 sayılı ilamıyla onanmıştır.

B. İlgili Hukuk

12. İsnat olunan suçun işlendiği tarihte yürürlükte bulunan 765 sayılı Mülga Kanun'un 147. maddesi şöyledir:

"Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini cebren iskat veya vazife görmekten cebren menedenlerle bunları teşvik eyliyenlere ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası hükmolunur ..."

13. Aynı Kanun'un 61. maddesi, işlendiği zamanda ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası gerektiren suçun teşebbüs aşamasında kalması halinde failin on beş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmasını öngörmektedir.

14. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan; (1)

…

9. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

10. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 307, 308),

11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),

…

(4) Sadece adlî para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.”

15. 5271 sayılı Kanun’un 260. maddesi şöyledir:

“(1) Hâkim ve mahkeme kararlarına karşı Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık ve bu Kanuna göre katılan sıfatını almış olanlar ile katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar için kanun yolları açıktır.

(2) Asliye ceza mahkemesinde bulunan Cumhuriyet savcıları, mahkemenin yargı çevresindeki sulh ceza mahkemelerinin; ağır ceza mahkemelerinde bulunan Cumhuriyet savcıları, ağır ceza mahkemesinin yargı çevresindeki asliye ve sulh ceza mahkemelerinin; bölge adliye mahkemesinde bulunan Cumhuriyet savcıları, bölge adliye mahkemelerinin kararlarına karşı kanun yollarına başvurabilirler.

(3) Cumhuriyet savcısı, sanık lehine olarak da kanun yollarına başvurabilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 15/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 26/11/2012 tarih ve 2012/873 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, Derece Mahkemesince hakkında verilen mahkûmiyet kararı ile birlikte, isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun’un 100. maddesinde sayılan suçlardan olduğu gerekçesiyle tutuklanmasına karar verildiğini, tanıkları etkileme ve delillerin toplanmasına engel olma ihtimalinin bulunmamasına rağmen tutuklanmasının yasal olmadığını, Kanun’a aykırı şekilde verilen gıyabi tutuklama kararının vicahiye çevrilmesi suretiyle tutuklandığını, genel ve soyut varsayımlara dayanılarak tutuklanmasının özgürlük ve güvenlik hakkını ihlal ettiğini ileri sürerek Anayasa’nın 19. ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 5. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

18. Başvurucunun iddialarının özü, mahkûmiyet kararıyla birlikte verilen tutukluluk kararı nedeniyle özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğine ilişkindir Bu nedenle incelemenin özgürlük ve güvenlik hakkı kapsamında yapılması gerekir.

19. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; … halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz."

20. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

21. Anayasa'nın 19. maddenin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu, ikinci ve üçüncü fıkralarında ise bireylerin bu haktan şekil ve şartları kanunda gösterilen bazı istisnai durumlarda mahrum edilebileceği kuralı yer almaktadır (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 38). Buna göre, hürriyetten yoksun bırakılma ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan birinin varlığı halinde söz konusu olabilir. (B. No: 2012/348, 4/12/2013, § 39). "Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların yerine getirilmesi" amacıyla kişilerin hürriyetinden yoksun bırakılması maddenin ikinci fıkrasında sayılan hallerden biridir.

22. Somut olayda İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 21/9/2012 tarihinde açıklanan kararıyla başvurucunun 18 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hakkında yakalama emri çıkartılmasına karar verilmiştir. Yakalama emri doğrultusunda başvurucu 25/9/2012 tarihinde tutuklanarak ceza infaz kurumuna konulmuştur. Mahkemenin vermiş olduğu mahkûmiyet kararı sonrasındaki bu tutma hali, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasındaki "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların yerine getirilmesi" kapsamındadır.

23. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun, "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 15/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET UĞUR SOYLU

B. No: 2012/1036 | Karar tarihi: 15.10.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/1036

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET UĞUR SOYLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/1036)

Karar Tarihi: 15/10/2014

R.G. Tarih-Sayı: 17/12/2014-29208

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Muharrem İlhan KOÇ

Başvurucu : Ahmet Uğur SOYLU

Vekili : Av. Ahmet YÜKSEL

I.BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, tutuklu devam eden yargılama ve serbest bırakılma taleplerinin reddi nedeniyle kanun önünde eşitlik ilkesi, kişi hürriyeti ve güvenliği ile hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkını düzenleyen Anayasa'nın 10.,19. ve 36. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucu vekili tarafından 3/12/2012 tarihinde İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonu, 27/6/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

4. Bölüm tarafından 24/10/2013 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 28/10/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünü 21/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 25/11/2013 tarihinde bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanda bulunulmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile Adalet Bakanlığı görüşünde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 25/9/2006 tarihinde çıkar amaçlı suç örgütü kurmak, nitelikli yağma, yağmaya teşebbüs, cinsel saldırı, eziyet suçlaması ile yakalanmış ve 28/9/2006 tarihinde tutuklanmıştır.

9. Başvurucu hakkında belirtilen suçları işlediği iddiasıyla 21/11/2006 tarihinde İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

10. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi 6/10/2008 tarihinde başvurucunun isnat edilen yağma ve eziyet suçlarından mahkûmiyetine ve tutukluluk halinin devamına, suç örgütü kurmak, cinsel saldırı ve şantaj suçlarından beraatına karar vermiştir.

11. Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 1/12/2010 tarihinde mahkumiyet kararı verilmesi gerektiğini belirterek beraat kararlarının ve hukuki nitelendirmede hata nedeniyle mahkumiyet kararının bozulmasına karar vermiştir. İlk derece yargılaması tekrar başlamıştır.

12. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi bozma sonrası 23/9/2011 tarihinde yeniden başvuranın ve diğer sanıkların mahkûmiyetine ve tutukluluk halinin devamına karar vermiştir. Yargıtay 6. Ceza Dairesi 23/5/2012 tarihinde diğer sanıklara ilişkin hükümleri onamış, başvuran yönünden sanığın savunmanı hazır bulundurulmadan ya da yeni bir savunman görevlendirilmeden tüm suçlardan hükümlüğüne karar verilerek savunma hakkının kısıtlanması gerekçesiyle adı geçen sanık hakkında yağma ve cinsel saldırı suçları yönünden duruşmalı temyiz incelemesi yapılıp diğer yönleri incelenmeyen hükümlerin bozulmasına karar vererek dosyayı ilk derece mahkemesine göndermiştir.

13. Başvurucu ikinci bozma sonrası yargılama aşamasında İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 12/10/2012 tarihli tutukluluk halinin devamına ilişkin kararına itiraz etmiştir. İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesince 9/11/2012 tarihinde itiraz reddedilmiştir.

14. Başvurucu 3/12/2012 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi, 4/12/2012 tarihinde başvurucunun nitelikli yağma, nitelikli yağmaya teşebbüs, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, suç işlemek amacıyla örgüt kurma, nitelikli cinsel saldırı suçlarından toplam 31 yıl 12 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

16. Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 11/11/2013 tarih ve E. 2013/6862, K.2013/22778 sayılı ilamıyla yağma suçu dışındaki suçlara ilişkin mahkumiyet kararları onanmıştır.

B. İlgili Hukuk

17. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

5. Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, madde 102),

…

7.Hırsızlık (madde 141, 142) ve yağma (madde 148, 149),

…

9. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

…"

18. 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesi şöyledir:

"(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adlî kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.

(2)Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususstaki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

a) Kuvvetli suç şüphesini,

b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,

c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir.

…

(5) Bu Madde ile 100 üncü Madde gereğince verilen kararlara itiraz edilebilir.”

19. 5271 sayılı Kanun’un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez.”

20. 5271 sayılı Kanun’un 104. maddesi şöyledir:

“(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir.

…”

21. 5271 sayılı Kanun’un 108. maddesi şöyledir:

“(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve en geç otuzar günlük süreler itibarıyla tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından 100 üncü Madde hükümleri göz önünde bulundurularak karar verilir.

…

(3) Hâkim veya mahkeme, tutukevinde bulunan sanığın tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceğine her oturumda veya koşullar gerektirdiğinde oturumlar arasında ya da birinci fıkrada öngörülen süre içinde de re'sen karar verir.”

22. 5271 sayılı Kanun’un 270. maddesi şöyledir:

“İtirazı inceleyecek merci, yazı ile cevap verebilmesi için itirazı, Cumhuriyet savcısı ve karşı tarafa bildirebilir. Merci, inceleme ve araştırma yapabileceği gibi gerekli gördüğünde bunların yapılmasını da emredebilir.”

23. 5271 sayılı Kanun’un 271. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Kanunda yazılı olan hâller saklı kalmak üzere, itiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir. Ancak, gerekli görüldüğünde Cumhuriyet savcısı ve sonra müdafi veya vekil dinlenir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 15/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvurucunun 3/12/2012 tarih ve 2012/1036 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu 5271 sayılı Kanun’da öngörülen azami tutukluluk süresi aşılmasına rağmen tahliye talebinin reddedildiğini, itirazıyla ilgili olarak Cumhuriyet savcısının görüşünün kendisine bildirilmediğini, yargılamanın makul süreyi aştığını belirterek kanun önünde eşitlik ilkesi, kişi hürriyeti ve güvenliği ile hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkına ilişkin Anayasa’nın 10., 19. ve 36. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tahliyesine karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik

i. Tutukluluk Süresi Şikayeti Yönünden

26. Adalet Bakanlığı görüşünde başvurucunun beş yıldan fazla tutuklu bulundurulduğu iddialarına ilişkin olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatları çerçevesinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin 5. maddesinin (3) numaralı fıkrası kapsamında tutuklulukta geçen süre tespit edilirken kişinin yakalandığı tarih ile mahkûmiyetine karar verildiği veya serbest bırakıldığı tarih arasında geçen sürenin dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir.

27. Anayasa'nın 19. maddesinde kişi hürriyeti ve güvenliği güvence altına alınmış olup, maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen haller dışında kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılamayacağı kuralı yer almaktadır.

28. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin kararlarındaki kanunun yorumuna ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Tutukluluk konusundaki kanun hükümlerinin yorumu ve somut olaylara uygulanması da derece mahkemelerinin takdir yetkisi kapsamındadır. Ancak kanun veya Anayasa'ya bariz şekilde aykırı yorumlar ile delillerin takdirinde açıkça keyfilik halinde hak ve özgürlük ihlaline sebebiyet veren bu tür kararların bireysel başvuruda incelenmesi gerekir.

29. Tutukluluğa ilişkin düzenlemeler, 5271 sayılı Kanun'un 100. ve devamı maddelerinde yer almaktadır. Kanun'un 100. maddesine göre, kişi ancak hakkında suç işlediğine dair kuvvetli şüphelerin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde tutuklanabilir. Maddede tutuklama nedenlerinin neler olduğu da belirtilmiştir.

30. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde tutukluluk süresinin en çok iki yıl olduğu ve bu sürenin zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek uzatılabileceği, ancak uzatma süresinin toplam üç yılı geçemeyeceği belirtilmiştir. Buna göre uzatma süreleri dâhil toplam tutukluluk süresinin azami beş yıl olabileceği anlaşılmaktadır.

31. Tutukluluğa ilişkin sürenin tespitinde ilk derece mahkemesi önündeki yargılamada tutuklu geçirilen sürenin dikkate alınması gerekir. Zira kişi yargılandığı davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm edilmişse, artık bu kişinin durumu "suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma" kapsamından çıkmakta ve tutukluluk ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak tutma haline dönüşmektedir (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 33).

32. Somut olayda başvurucu üç ayrı dönemde tutuklu kalmıştır. Birinci dönem yakalanma tarihi olan 25/9/2006 tarihinde başlamış ve 6/10/2008 tarihinde verilen ilk derece mahkemesi kararı ile son bulmuştur. Bu sürenin iki yıl on bir gün olduğu görülmektedir. İkinci dönem 1/12/2010 tarihli bozma kararı ile başlayarak 21/10/2011 tarihinde verilen mahkûmiyet kararı ile sona ermiş olup, dokuz ay yirmi üç gün sürmüştür. Üçüncü dönem ise 23/5/2012 tarihinde başlamış ve mahkumiyet kararının verildiği 4/12/2012 tarihinde sonra ermiştir.

33. Başvurucunun temyiz incelemelerinde geçen süre hariç olmak üzere "tutukluluk" olarak kabul edilen 3 yıl 4 ay 16 gün özgürlükten yoksun bırakıldığı anlaşılmaktadır.

34. Açıklanan nedenlerle Kanun'da öngörülen azami tutukluluk süresinin aşıldığına ilişkin iddianın dayanaktan yoksun olduğu görülmektedir. Başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Diğer Şikâyetler Yönünden

35. Başvurucunun, tutukluluğun devamı kararına itiraz incelemesinde Cumhuriyet savcısının görüşünün kendisine tebliğ edilmemesi ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının dayanaktan yoksun olmadığı, ayrıca başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığı görüldüğünden bu şikâyetler bakımından başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

36. Başvurucunun şikâyetlerinin tutukluluğun devamı kararına itiraz incelemesinde Cumhuriyet savcısının görüşünün bildirilmemesi ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı değildir (B. No: 2012/695, 12/2/2013, § 15). Belirtilen nitelikteki başvurunun kişi hürriyeti ve güvenliği ile adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

i. Cumhuriyet Savcısının Görüşünün Tebliğ Edilmediği İddiası

37. Tutukluluk haline itirazda bulunulan bir davada, Cumhuriyet savcısı ve tutuklunun davaya katılma hakkı bulunmaktadır. Ayrıca tutukluluk haline itiraz başvurusunda Cumhuriyet savcısı ve tutuklu arasında silahların eşitliği ilkesinin gözetilmesi gerekir (B. No: 2012/1158, 21/1/2013, § 76).

38. Silahların eşitliği, başvurucunun soruşturma dosyasına ulaşabilmesine imkân verilmesini gerektiren bir ilkedir. Cumhuriyet Savcısının görüşlerine etkili bir şekilde cevap verebilme imkânı, kural olarak başvurucunun söz konusu belgelere ulaşması halinde mümkün olabilir. Bu gerekliliğin hangi şekilde yerine getirileceğini belirlemek kanun koyucuya ait olmakla beraber, tarafların beyanlarının birbirlerine bildirilmesi ve bu beyanlara cevap verebilme imkânına sahip olmaları gerekir (B. No: 2012/1158, 21/1/2013, § 77).

39. Somut olayda başvurucu, İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin tutukluluk halinin devamına dair 12/10/2012 tarihli kararına itiraz etmiştir. İtiraz merci olan İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesi, Cumhuriyet savcısının görüşünü almış ancak bu görüş başvurucuya bildirilmemiştir. Başvurucunun Cumhuriyet savcısının görüşüne cevap verme imkânı olmamıştır. Tutukluluk halinin devamına dair karara yapılan itiraz, İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesince 9/11/2012 tarihinde Cumhuriyet savcısının talebine uygun olarak reddedilmiştir.

40. Tutukluluğa itiraz incelemesinde Cumhuriyet savcısının görüşünün başvurucuya bildirilmemesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

ii. Makul Sürede Yargılanma

41. Başvurucu, hakkında yürütülen yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

42. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049,

26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

43. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 41-45).

44. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddeleri uyarınca kişilere, medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların yanı sıra, cezai alanda yöneltilen suç isnatlarının makul sürede karara bağlanmasını talep hakkı tanınmıştır. Suç isnadı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi olup, kişiye cezai alanda yöneltilen iddianın suç isnadı niteliğinde olup olmadığının tespitinde; iddia olunan suçun pozitif düzenlemelerdeki tasnifinin, suçun gerçek niteliğinin, suç için öngörülen cezanın niteliği ile ağırlığının değerlendirilmesi gerekir. Ancak isnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise, ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın, adil yargılanma hakkının kapsamına girdiği kabul edilecektir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 31).

45. Başvuru konusu olayda, başvurucu 25/9/2006 tarihinde çıkar amaçlı suç örgütü kurmak, nitelikli yağma, yağmaya teşebbüs, cinsel saldırı, eziyet suçlaması ile yakalanmış ve 28/9/2006 tarihinde tutuklanmıştır. Tutuklu devam eden yargılama yağma suçu dışındaki suçlar yönünden iki ayrı bozma kararı sonrasında 11/11/2013 tarihinde üçüncü temyiz incelemesi sonunda verilen nihai kararla sonuçlanmış olup, yağma suçuna ilişkin hüküm üçüncü kez bozulmuştur. Kesinleşen mahkûmiyetlerde başvurucu hakkında hapis cezaları verilmiştir. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

46. Cezai alanda yöneltilen suç isnatları ile ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, kişiye bir suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama veya gözaltı gibi tedbirlerin uygulandığı an olup, somut başvuru açısından bu tarih, yakalandığı 25/9/2006 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği tarihtir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 34; B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihi, başvurucu hakkındaki

mahkumiyet kararlarının kesinleşme tarihi olan 11/11/2013 tarihi olup, yağma suçu yönünden yargılamanın bu tarihten sonra da devam ettiği anlaşılmaktadır.

47. Başvuru konusu yargılama sürecinde, 25/9/2006 tarihinden itibaren tutuklu olan başvurucunun, mahkumiyet kararları daha önce kesinleşen 6 sanıkla birlikte aynı mağdura karşı nitelikli yağma, nitelikli yağmaya teşebbüs, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, nitelikli cinsel saldırı suçları ile suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan yargılandığı, yargılama sürecinde ilk derece mahkemesince verilen iki ayrı kararın temyiz incelemesi neticesinde bozulduğu, yağma suçu dışındaki suçlar yönünden üçüncü temyiz incelemesi sonunda verilen 11/11/2013 tarihli kararla yargılamanın sona erdiği, yağma suçu yönünden yargılamanın devam ettiği anlaşılmaktadır.

48. 5271 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemelerde yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 22-45).

49. Başvuruya konu davada yer alan sanık ve mağdur sayısı, suçlamaların niteliği ile yargılama kapsamında icrası gereken usul işlemleri dikkate alındığında yargılamanın karmaşık olduğunun kabul edilemeyeceği, yargılama sürecinde başvurucunun tutuklu olduğu, davaya bir bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve temyiz incelemelerinde yaklaşık 4 yılın geçtiği toplam 7 yılı aşan yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

50. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

51. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş; ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

52. Başvuruda, Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Hakkında mahkûmiyet kararı verilmekle başvurucunun tutukluluk hali sona ermiş ve mahkûmiyet kararlarından bir kısmı kesinleşmiştir. Başvurucunun tazminat talebi bulunmamaktadır.

53. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 172,50 başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. Kanunda öngörülen azami tutukluluk süresinin aşıldığına ilişkin kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğa itiraz incelemesinde Cumhuriyet savcısının görüşünün bildirilmemesi ve

makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin kısmının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Tutukluluğa itiraz incelemesinde Cumhuriyet savcısının görüşünün başvurucu veya müdafiine bildirilmemesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Yargılamanın makul süreyi aşması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

15/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKAN ÖZKAN

B. No: 2012/1225 | Karar tarihi: 15.10.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/1225

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKAN ÖZKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/1225)

Karar Tarihi: 15/10/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Hüseyin TURAN

Başvurucu : Hakan ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, uzun süre tutuklu yargılanması ve tahliye taleplerinin reddi ile tutukluluk halinin devamına karar verilmesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 14/12/2012 tarihinde Muğla Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 17/4/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 27/6/2014 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 27/6/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, 24/7/2014 tarihinde daha önceki görüşlerine atıfta bulunarak başvuruya

ilişkin ayrıca görüş sunmaya gerek görülmediğini bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, cinsel saldırı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarıyla ilgili olarak Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 4/2/2011 tarih ve 2001/24 sayılı kararıyla tutuklanmıştır.

8. Başvurucu hakkında, isnat edilen suçlarla ilgili olarak Muğla Cumhuriyet Başsavcılığının 6/1/2011 tarihli iddianamesiyle Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır.

9. Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/24 sayılı dosyasında tutuklu devam eden yargılamada, 10/2/2011 tarihli ilk duruşmada başvurucunun "üzerine atılı suçların vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu itibariyle hakkında kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların bulunması ve sanığın kaçma, delilleri yok etme şüphesinin olması ile birlikte atılı suçun CMK 100/3 maddesinde sayılan suçlardan olmasına göre CMK 100 ve müteakip maddeleri gereği tutuklanmasına" karar verilmiştir

10. Başvuru tarihi itibarıyla, Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/24 sayılı dosyasında tutuklu devam eden yargılamada, 8/10/2012 tarihli duruşmasında tahliye talebi "Sanığın üzerine atılı suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu itibariyle halen kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların bulunması, sanığın kaçma şüphesinin bulunması, delillerin tam olarak toplanmamış olması ve tutuklulukta kaldığı süreye göre," reddedilmiş ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir.

11. Bu karara yapılan itiraz Muğla 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2/11/2012 tarih ve 2012/1330 Değişik İş sayılı kararıyla reddedilmiş, karar başvurucuya 9/11/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu 14/12/2012 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/1/2013 tarih ve E.2011/24, K.2013/30 sayılı kararıyla başvurucu neticeten 17 yıl 9 ay hapis cezasına mahkum edilmiş ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir.

14. Başvurucu hakkındaki mahkumiyet kararı Yargıtay 14. Ceza Dairesinin 3/12/2013 tarih ve E.2013/6969, K.2013/12530 sayılı onama kararıyla kesinleşmiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 102. ve 109. maddeleri.

16. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

…

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

…

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler.”

17. 5271 sayılı Kanun’un 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 15/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 14/12/2012 tarih ve 2012/1225 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 4/2/2011 tarihinde tutuklandığını uzun süre tutuklu kalması nedeniyle yaptığı tahliye talebinin reddedildiğini belirterek Anayasa’nın 19. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, tutuksuz yargılanmasına karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

20. Şikâyetin özü ilk derece yargılamasında devam eden tutukluluk ve tahliye talebinin reddine karar verilmesiyle tahliye edilmemesidir.

21. Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

“Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.”

22. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

23. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

24. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

25. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin

varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

26. Ancak başvurucu hakkında ilk derece mahkemesinde mahkûmiyet kararı verilmiş ise, bireysel başvuru açısından talep hukuka aykırılığın tespiti ve tazminatla sınırlı kalacaktır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 31).

27. Kişi serbest bırakılmadan yargılandığı davada ilk derece mahkemesinin kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmaktadır. Zira mahkûmiyete karar verilmiş olmakla, isnat olunan suçun işlendiği, bundan sanığın sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında cezaya hükmedilmektedir. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hali sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Nitekim gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), gerekse Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 26).

28. Tutukluluk hâli sona erdikten sonra tutuklama süresinin makul olmadığını iddia eden başvurucunun, devam eden tutukluluk hâlinden farklı olarak, iddia edilen ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yolu mevcut ise bu yolu tüketmesi gerekir (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 46).

29. Bu çerçevede 5271 sayılı Kanun'un 141. ve 142. maddelerinde öngörülen tazminat yolunun başvurucunun şikâyetleri açısından tüketilmesi gereken bir yol olup olmadığının incelenmesi gerekir.

30. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde, makul sürede hakkında hüküm verilmeyen bir tutuklu için tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır. Bu yol bir yandan başvurucunun maruz kaldığı tutukluluk süresinin makul olup olmadığının tespiti, diğer yandan da uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır. Bu nedenle, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yolu başvurucunun şikâyetleri açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı ve makul ölçüde bir başarı imkânı sunmaktadır (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 48).

31. Somut olayda başvurucu isnat edilen suç nedeniyle 4/2/2011 tarihinde tutuklanmıştır. Yargılama sonunda 28/1/2013 tarihli kararla başvurucunun 17 yıl 9 ay hapis cezasına mahkumiyetine karar verilmiş ve bu karar 3/12/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

32. Başvurucu, hakkındaki mahkûmiyet hükmünün kesinleştiği tarihten itibaren 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak süresi içinde tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Mahkumiyet kararının kesinleşmesiyle birlikte tutukluluk sürecine ilişkin olarak sadece tazminat talebinde bulunabileceği dikkate alındığında, bu talep yönünden etkin ve erişilebilir bir çözüm imkânı sunan hukuk yolu tüketilmeksizin bireysel başvuruların incelenmesi, bireysel başvuru yolunun ikincilliği ilkesi gereği mümkün değildir (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 49).

33. Açıklanan nedenlerle, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemezliğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun “kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının” ihlal edildiğine ilişkin başvurusunun “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 15/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

KAMİL ÇAKIR

B. No: 2013/997 | Karar tarihi: 15.10.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/997

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAMİL ÇAKIR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/997)

Karar Tarihi: 15/10/2014

R.G. Tarih-Sayı: 17/12/2014-29208

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Kamil ÇAKIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, görev yaptığı Balıkesir Garnizonundan Diyarbakır Garnizonuna atamasının yapılması ve belirtilen atama işleminin iptali istemiyle açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 17., 36., 41. ve 129. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespiti ile ihlal sonuçlarının ortadan kaldırılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 18/1/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Hava Kuvvetleri Komutanlığı bünyesinde Hava Astsubay Kıdemli Başçavuş olarak görev yapan başvurucunun, 12/9/2011 tarihinde Diyarbakır Garnizonuna ataması yapılmıştır.

6. Başvurucu tarafından belirtilen atama işleminin iptali talebi ile, 27/9/2011 tarihinde Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Birinci Dairesi nezdinde dava açılmıştır.

7. Mahkemenin 10/7/2012 tarih ve E.2011/1505, K.2012/827 sayılı kararı ile, idarece yapılan atama işleminde takdir yetkisinin objektif olarak kullanıldığı ve hukuka aykırı bir yön bulunmadığından bahisle, davanın reddine ve 1.200,00 TL vekalet ücretinin davalı idareden alınarak başvurucuya verilmesine hükmedilmiştir.

8. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Birinci Dairesinin 11/12/2012 tarih ve E.2012/1492, K.2012/1448 sayılı kararı ile, başvurucunun karar düzeltme talebinin reddine, davalı idarenin vekalet ücreti yönünden yaptığı karar düzeltme talebinin ise kabulü ile, kararın vekalet ücreti yönünden kaldırılmasına ve kısa kararın üçüncü maddesinin "1.200,00 TL avukatlık ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine" şeklinde düzeltilmesine karar verilmiştir.

9. Karar başvurucuya 28/12/2012 tarihinde tebliğ edilmiş ve 18/1/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

B. İlgili Hukuk

10. 4/7/1972 tarih ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun "Kararın düzeltilmesi" kenar başlıklı 66. maddesi şöyledir:

"Daireler ile Daireler Kurulundan verilen kararlar hakkında bir defaya mahsus olmak üzere, ilamın tebliği tarihinden itibaren onbeş gün içinde aşağıda yazılı sebepler dolayısiyle kararın düzeltilmesi istenebilir.

a) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması;

b) Bir ilamda birbirine aykırı hükümler bulunması;

c) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması;

Kanunun 45 inci maddesine göre verilen kararların düzeltilmesi işlemi kabul edilerek davaya yeniden bakılması ve esas hakkında karar verilmesi halinde de karar düzeltilmesi isteminde bulunulabilir.

Daireler ile Daireler Kurulu, kararın düzeltilmesi dilekçesinde ileri sürülen sebeplerle bağlıdır."

11. 1602 sayılı Kanun'un "Çalışmaya ara verme" kenar başlıklı 85. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesi şöyledir:

"Barışta, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi her yıl bir eylülde başlamak üzere, yirmi temmuzdan otuz bir ağustosa kadar çalışmaya ara verir."

12. 1602 sayılı Kanun'un "Sürelerin bitmesi" kenar başlıklı 86. maddesi şöyledir:

"Dava ve karar düzeltilmesi istemine ilişkin sürelerle 46 ncı maddede yazılı sürelerin bitmesi çalışmaya ara verme zamanına rastlarsa bu süreler, ayrıca bir karar vermeye lüzum

kalmaksızın, ara vermenin sona erdiği 6 Eylülden itibaren yedi gün uzatılmış sayılır. Tatil günleri süre hesabına katılır. Şu kadar ki sürenin son günü tatil gününe rastlarsa süre tatil gününü izleyen çalışma gününün bitimine kadar uzar.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 15/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 18/1/2013 ve 2013/997 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, daha önce görevi sırasında bazı işlemler aleyhinde AYİM nezdinde açmış olduğu davalar nedeniyle ve bu durum idarece bir disiplinsizlik hali olarak algılanarak Eylül ayı gibi normal atama dönemi olmayan bir ayda atamasının yapıldığını, atama isteği olmadığı halde ve normal atama dönemi Mayıs ayı olmasına rağmen Eylül ayında daha önce altı yıl görev yaptığı Diyarbakır garnizonuna adeta cezalandırma amacı ile tekrar atamasının yapıldığını, Diyarbakır ve Merzifon gibi garnizonlar için ikinci defa atama sırası belirlenirken önceliğin asgari emeklilik süresi gelen ya da ikinci kez bu garnizonlara atandığında emeklilik süresi dolacak olan personele verilmesi suretiyle, kişilerin emekliliğe zorlandığını, belirtilen zamansız atama işlemi nedeniyle maddi ve manevi yönden sıkıntı çektiğini, emsallerinden farklı bir şekilde sadece kendisine yönelik ayrıcalıklı atama nedeniyle küçük düşürüldüğünü ve cezalandırma amacıyla atandığı algısı oluşturulduğunu, idarece yapıldığı belirtilen tüm bu uygulamaların mobbing niteliğinde olduğunu, bu nedenle maddi ve manevi varlığın korunması hakkını ihlal ettiğini, bunun yanı sıra Subay ve Astsubay Atama Yönetmeliği’nde yapılan değişiklik sonrasında aynı sınıf ve branşta bulunan astsubaylara ayrı atama politikası uygulandığını, kendisinin de bu şekilde Diyarbakır Garnizonunda muafiyet sınırı olan yedi yıldan fazla kalmak zorunda bırakıldığını, AYİM’in talebi hakkında daha önce verdiği emsal karara aykırı olarak ret kararı verdiğini ve bu suretle eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini, Mahkemece hatalı nitelendirilse de dava konu işlemin re’sen atama işleminin iptali olduğu ve ilgili Kanun ve Yönetmeliğe aykırı olarak kadro ihtiyacı olmadan yapılan atama işleminin Anayasa’nın 129. maddesine aykırı olduğunu, eğitim döneminde yapılan atama işlemi nedeniyle eğitim görmekte olan çocukları ve öğretmen olan eşi ile bir süre ayrı yaşamak zorunda kaldığını ve bu suretle aile birliğinin parçalanması ile ailenin korunması hakkının ihlal edildiğini, daha önce altı yıl süre ile görev yaptığı Diyarbakır’da lojmanda çalışan işçiler ile kendisinin de lojman yönetim kurulu başkanlığını temsil ettiği bir dava süreci nedeniyle oluşan gerginlik dolayısı ile tekrar aynı yerde görev yapmak zorunda bırakılmasının kendisi ve ailesini tedirgin ettiğini, ayrıca davalı idarenin süresinden sonra verdiği karar düzeltme dilekçesinin incelemeye alınması, idarece sunulan gizlilik dereceli belgelerin kendisine tebliğ edilmemesi ve dava açtığı sırada yürürlükte olmayan 659 sayılı KHK’ya dayanılarak davalı idare lehine vekalet ücreti takdir edilmesi suretiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini, yürürlükten kalkan bir yönetmelik hükmüne kararda yer verilmesi nedeniyle AYİM kararının usul ve yasaya aykırı olduğunu ve AYİM’nin bağımsız olmadığını belirterek, Anayasa’nın 2., 5., 10., 11., 17., 36., 41. ve 129. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

15. Başvuru dilekçesi ve eklerinin değerlendirilmesi neticesinde, başvurucunun iddialarının Anayasa’nın 10., 17., 36. ve 41. maddeleri çerçevesinde incelenmesi uygun görülmüştür.

B. Değerlendirme

Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

i. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı iddiası

16. Başvurucu, Mahkemece hatalı nitelendirilse de dava konusu işlemin resen atama işleminin iptali olduğunu ve ilgili Kanun ve Yönetmeliğe aykırı olarak kadro ihtiyacı olmadan atama yapıldığını, yürürlükten kalkan bir yönetmelik hükmüne göre karar verilmesi nedeniyle AYİM kararının usul ve yasaya aykırı olduğunu beyan ederek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

17. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

18. 6216 sayılı Kanun'un "Esas hakkındaki inceleme" kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

19. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

20. Bir anayasal hakkın ihlali iddiasını içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetkisi kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır. Bu kapsamda, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasada yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve açıkça keyfilik veya bariz takdir hatası içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde açıkça keyfilik veya bariz bir takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B. No. 2012/1027, 12/2/2013, §§ 25-26).

21. Başvurucu tarafından, Mahkemece hatalı nitelendirilse de dava konu işlemin re'sen atama işleminin iptali olduğu ve ilgili Kanun ve Yönetmeliğe aykırı olarak kadro ihtiyacı olmadan atama yapıldığı ve yürürlükten kalkan bir yönetmelik hükmüne göre karar verildiği, bu kapsamda derece mahkemelerince delillerin takdiri ile hukuk kurallarının yorumlanmasının hatalı ve hükmün sonuç itibarıyla hukuka aykırı olduğu belirtilmekte olup, başvurucunun belirtilen iddiasının özünün derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca temel hak ve

özgürlükler ihlal edilmediği sürece derece mahkemeleri kararlarında yapılan maddi ve hukuki hataların bireysel başvuru incelemesinde ele alınamayacağına dair kabul karşısında, her ne kadar Mahkeme kararında HKY 12-3 (B) Subay ve Astsubay Atama Esasları Yönergesini'nin ilgili hükmüne atıf yapılsa da, AYİM Başsavcılığı düşüncesinde HKY 12-3 (D) Subay ve Astsubay Atama Esasları Yönergesi'nin ilgili hükmüne dayanıldığı ve bu düşünceye de gerekçeli karar evrakında yer verilerek tartışıldığı, bu kapsamda derece mahkemelerinin maddi vakıalar ve hukuk normlarına ilişkin yorum ve uygulamalarında açık bir keyfilik veya bariz bir takdir hatasının da bulunmadığı anlaşılmaktadır.

22. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun belirtilen iddiasının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, derece mahkemesi kararlarının açık bir keyfilik veya bariz bir takdir hatası da içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Çelişmeli Yargılama İlkesinin İhlali İddiası

23. Başvurucu, idarece sunulan gizlilik dereceli belgelerin kendisine tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

24. Adil yargılanma hakkının unsurlarından olan çelişmeli yargılama ilkesi taraflara dava malzemesi hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını ve bu nedenle tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirmektedir. Bu anlamda, mahkemece tarafların dinlenilmemesi, delillere karşı çıkma imkanı verilmemesi, yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hale gelmesine neden olabilecektir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Ruiz-Mateos/İspanya, B. No.12952/87, 23/06/1993, § 63). Çelişmeli yargılama ilkesi, silahların eşitliği ilkesi ile yakından ilişkili olup, bu iki ilke birbirini tamamlar niteliktedir. Zira çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiği birçok durumda, davasını savunabilmesi açısından taraflar arasındaki denge bozulacaktır. Çelişmeli yargılamanın medeni haklara ilişkin davalarda da kabul ediliyor olması, medeni bir hakka ilişkin yargılamada tarafların duruşmada hazır bulunması da dahil olmak üzere, yargılamanın bütününe aktif olarak katılmalarını gerektirir.

25. Anayasa Mahkemesinin çelişmeli yargılanma ilkesi bağlamında yapacağı inceleme, başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (B. No. 2013/2116, 23/1/2014, § 19).

26. Somut yargılama açısından, başvurucu tarafından idarece sunulan gizli belgeler kendisine tebliğ edilmeksizin kararda kullanıldığı belirtilmekle birlikte, Mahkeme kararında davacının da bilgisi dâhilinde olan terfi durumu ve atama sürecine ilişkin bilgilere ve ataması açısından emsal gösterilen personele ait atama bilgileri ile ilgili mevzuat hükümlerine yer verilmek suretiyle hüküm kurulduğu, emsal gösterilen personele ait atama bilgileri hususunda da başvurucunun idarenin savunmasına karşı verdiği dilekçe ile beyanda bulunduğu, bu nedenle başvurucunun yargılamanın sonucunu etkileyecek usuli bir imkândan mahrum bırakılmasının söz konusu olmadığı (Benzer yöndeki kararlar için bkz. B. No. 2013/1134, 16/5/2013, §§ 32–37; B. No. 2012/998, 7/11/2013, §§ 40–41; B. No. 2012/660, 7/11/2013, §§ 42–48) ve başvuruya konu yargılama sürecine bir bütün olarak bakıldığında, başvurucuya karşı tarafça ileri sürülen veya dava dosyasına intikal eden dava malzemesine ulaşma, bunları tetkik ile beyan ve itirazlarını ileri sürme imkanı verilerek yargılamaya aktif katılımının temin edildiği anlaşılmakla, başvurucunun çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden

incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

iii. İdare Lehine Vekâlet Ücreti Takdirinin Adil Yargılanma Hakkını İhlal Ettiği İddiası

27. Başvurucu, idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Aynı kapsamdaki bireysel başvurular Anayasa Mahkemesince incelenmiş ve başvuruya konu maktu vekalet ücretinin mahkemeye erişim hakkına müdahale oluşturduğu, bu müdahalenin meşru olduğu tespit edilerek, her somut başvurunun özel koşulları çerçevesinde müdahalenin orantılılığı değerlendirilmiş, orantılı görülen müdahaleleri konu alan başvuruların, açıkça dayanaktan yoksun olduklarına karar verilmiştir (B. No. 2012/1061, 21/11/2013, §§ 28-33; B. No. 2013/1613, 2/10/2013, §§ 38-39). Kamu görevlisi olan başvurucunun süreklilik arz eden aylık geliri ve öngörülen vekâlet ücretinin başvurucuya dava açmasını imkânsız kılacak veya aşırı derecede zorlaştıracak ağır bir ekonomik yük getirdiğine dair somut herhangi bir bulgu tespit edilememiş olması itibarıyla, somut başvuru açısından farklı karar verilmesini gerektiren bir yön bulunmadığından, başvurunun bu kısmının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

iiii. Bağımsız Mahkemede Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

29. Başvurucu AYİM’in bağımsız bir mahkeme niteliği taşımadığını beyan ederek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

30. AYİM’in bağımsız ve tarafsız bir mahkeme olmadığı iddiaları, daha önce bireysel başvuruya konu olmuş ve Anayasa Mahkemesince, bu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar verilmiştir (B. No. 2013/1134, 16/5/2013, § 29; B. No. 2012/1061, 21/11/2013, § 26; 2013/2954, 19/12/2013, § 49). Somut başvuru açısından farklı karar verilmesini gerektiren bir yön bulunmadığından başvurunun bu kısmının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Anayasa’nın 17. Maddesinin İhlali İddiası

31. Başvurucu, daha önce görevi sırasında bazı işlemler aleyhinde AYİM nezdinde açmış olduğu davalar nedeniyle ve bu durum idarece bir disiplinsizlik hali olarak algılanarak eylül ayı gibi normal atama dönemi olmayan bir ayda atamasının yapıldığını, emsallerinden farklı bir şekilde sadece kendisine yönelik ayrıcalıklı atama nedeniyle küçük düşürüldüğünü ve cezalandırma amacı ile atandığı algısı oluşturulduğunu, idarece yapıldığı belirtilen tüm bu uygulamalar mobbing niteliğinde olmakla, Anayasa’nın 17. maddesinde tanımlanan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. 6216 sayılı Kanun’un, “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi” kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

33. Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki

iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen, başvurucu tarafından soyut şekilde birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunulmakla birlikte, belirtilen hükümlerin nasıl ihlal edildiğine ilişkin bir açıklama ve özellikle ihlal iddiasına konu eylemler ve içeriklerine dair kanıtlamada bulunulmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Anayasa'nın 41. Maddesinin İhlali İddiası

34. Başvurucu, eğitim döneminde yapılan atama işlemi nedeniyle eğitim görmekte olan çocukları ve öğretmen olan eşi ile bir süre ayrı yaşamak zorunda kaldığını ve bu suretle aile birliğinin parçalanması ile ailenin korunması hakkının ihlal edildiğini, daha önce altı yıl süre ile görev yaptığı Diyarbakır'da lojmanda çalışan işçiler ile kendisinin de lojman yönetim kurulu başkanlığını temsil ettiği bir dava süreci nedeni ile oluşan gerginlik dolayısıyla tekrar aynı yerde görev yapmak zorunda bırakılmasının kendisi ve ailesini tedirgin ettiğini belirterek, Anayasa'nın 41. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

35. Kişinin kamu görevlisi olması, kendisine sağladığı bir takım ayrıcalıklar ve avantajların yanı sıra, bir takım külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı bir takım sınırlamalara tabi olmayı gerektirmektedir. Kişi, kamu görevine kendi isteği ile girmekle, bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayılmakta ve kamu hizmetinin kendisine has özellikleri, bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kılmaktadır.

36. Bazı kamu görevlilerinin, hizmetin niteliği gereği belirli aralıklarla başka yerlere atanmaları; bazılarının ise başka yer veya kurumlara atanmamaları zorunlu olmakla, bu konuda idareye belirli bir takdir alanı tanınması makul karşılanmalıdır. Kişilerin bir takım mazeretler çerçevesinde başka yere atanma konusunda talep hakları bulunmakta ise de, söz konusu atamaya ilişkin mazeretleri değerlendirerek karara bağlayacak olan idarenin, ilgili mevzuat çerçevesinde, ifa edilen kamu hizmetinin gerekleri, insan kaynaklarının verimli kullanılması, teşkilat yapısının elverişliliği ile benzeri faktörleri dikkate alması kaçınılmazdır. Zira kamu hizmetinin sağlıklı ve kesintisiz bir şekilde yerine getirilmesi için gerekli tedbirleri almak, ilgili idarenin öncelikli görev ve sorumluluğudur.

37. Başvurucu tarafından ailenin korunması hakkına müdahalede bulunulduğu belirtilmekle birlikte, ihlal iddiasına konu idare işleminin başvurucunun Balıkesir garnizonundan Diyarbakır garnizonuna atanmasından ibaret olduğu, belirtilen atama işleminin, muhatabı olan personelin mesleki ve sosyal yaşamının birçok alanında söz konusu olabileceği gibi, aile yaşamı üzerinde de bazı etkileri olması doğal olmakla birlikte, başvurucunun Anayasa'nın 41. maddesinde güvence altına alınan hakkına kamu gücü kullanılarak doğrudan bir müdahalede bulunulmadığı ve söz konusu hakkın belirtilen atama işleminden dolaylı olarak etkilendiği anlaşılmaktadır (Bkz. B. No. 2013/606, 20/2/2014, § 38-41).

38. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 41. maddesinde güvence altına alınan hakkına bir müdahalede bulunulmadığı anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Eşitlik İlkesinin İhlali İddiası

39. Başvurucu, Subay ve Astsubay Atama Yönetmeliği'nde yapılan değişiklik sonrasında aynı sınıf ve branşta bulunan astsubaylara ayrı atama politikası uygulandığını, kendisinin de bu

şekilde Diyarbakır garnizonunda muafiyet sınırı olan yedi yıldan fazla kalmak zorunda bırakıldığını ve AYİM'in talebi hakkında daha önce verdiği emsal karara aykırı olarak ret kararı verdiğini belirterek, Anayasa'nın 10. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

40. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No. 2012/1049, 26/3/2013, § 18) Bu nedenle, bireysel başvuru kapsamındaki hakların içeriğinin tespit edilmesinde Anayasa ve Sözleşme hükümlerinin birlikte değerlendirilmesi ve ortak koruma alanının tespit edilmesi gerekir.

41. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" kenar başlıklı 10. maddesinin birinci ve beşinci fıkraları şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

…

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

42. Sözleşme'nin "Ayırımcılık yasağı" kenar başlıklı 14. maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."

43. Yukarıda yer verilen hükümler göz önünde bulundurulduğunda, başvurucunun ayrımcılık yasağı kapsamında incelenmesi gereken iddiasının, soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp, Anayasa ve AİHS kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (B. No. 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

44. Bununla birlikte, bireysel başvuru incelemesinde ayrımcılık yasağının bağımsız bir koruma işlevinin olmaması, bu yasağın genişletici bir yoruma tabi tutulmasına engel teşkil etmemektedir. Anayasal bir hakkın ihlal edildiği iddiası tek başına incelendiğinde o hakkın ihlal edilmediği kanaatine varılabilirse de bu durum, o hakka ilişkin ayrımcı bir uygulamanın incelenmesine engel değildir. Bu çerçevede, ilgili temel hak ve özgürlük ihlal edilmemiş olsa da o hakla ilgili bir konuda sergilenen ayrımcı tutumun, Anayasa'nın 10. maddesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılabilir (B. No. 2012/606, 20/2/2014, § 48).

45. Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için, kural olarak kişinin hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda, ayrıca hangi temele dayalı olarak ayrımcılığa maruz kaldığının tespiti gerekir. Ayırımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvurucunun, kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ifade etmesi yeterli olmayıp, ayrıca bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. bir ayrımcılık

temeline dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir.

46. Somut olayda başvurucu tarafından, kendisine farklı bir atama politikası uygulandığı ve açtığı iptal davasında AYİM tarafından daha önceki emsal kararlarından farklı bir hüküm kurulduğundan bahisle kendisinin ayırımcılığa maruz kaldığı belirtilmiş olmakla beraber, kendisine hangi temele dayalı olarak ayırımcılık yapıldığına ilişkin herhangi bir beyanda bulunmadığı gibi, belirtilen iddiasını temellendirecek herhangi bir somut bulgu ve kanıt da sunmamış olduğu anlaşılmakla, başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle; başvurucunun, adil yargılanma hakkının, Anayasa'nın 17. maddesinin, Anayasa'nın 41. maddesinin ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği yönündeki iddialarının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 15/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

GAZİLER ENERJİ VE TİC. A.Ş.

B. No: 2013/1660 | Karar tarihi: 15.10.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1660

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GAZİLER ENERJİ VE TİC. A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1660)

Karar Tarihi: 15/10/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Selami ER

Başvurucu : Gaziler Enerji ve Tic. A.Ş.

Temsilcisi : Narin DOLGUN

Vekili : Av. İbrahim İLİMSEVER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, işyerinde yaşanan iş kazası sonucu aleyhine açılmış olan maddi ve manevi tazminat davasında makul sürenin aşıldığını, bu nedenle ödemek durumunda kaldığı faiz yükünün arttığını, yargılama sırasında usulî hatalar yapıldığını, Sosyal Sigortalar Kurumunun (SSK) davacılara ödediği miktarın tazminat hesaplanırken mahsup edilmediğini belirterek eşitlik ilkesinin, hak arama hürriyetinin ve Anayasa'nın 14. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 25/2/2013 tarihinde Kağızman Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 17/6/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesi

Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 24/7/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 27/9/2013 tarihli görüş yazısı, 24/10/2013 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu vekili Adalet Bakanlığı cevabına karşı beyanlarını yasal süresi içinde ibraz etmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu Gaziler Enerji ve Tic. A.Ş.'nin yürüttüğü inşaat işi sırasında patlama meydana gelmiş ve işçi D. T. 24/10/1999 tarihinde kaza sonucu vefat etmiştir.

8. Tedbirsizlik ve dikkatsizlik nedeniyle ölüme sebebiyet verme suçu iddiasıyla Iğdır Ağır Ceza Mahkemesinde açılan davada, 27/12/2001 tarih ve 2000/94, K.2001/155 sayılı kararla kusur oranları, işyeri sahibi G. D. için 6/8, işçi N. T. için 1/8 ve ölen işçi D. T. için 1/8 olarak belirlenmiştir.

9. Müteveffanın eşi Ş. T., kendisi ve çocukları adına 4/1/2002 tarihli dilekçe ile Tuzluca Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) başvurucuya karşı maddi ve manevi tazminat davası açmıştır.

10. Başvurucu 11/2/2002 tarihli dilekçesiyle mahkemenin görevsizliği ve alacağın zaman aşımına uğradığı iddialarında bulunmuştur.

11. Mahkeme, 19/11/2002 tarihli celsede, tazminat miktarının hesaplanması için bilirkişi incelemesinin yapılmasına karar vermiştir.

12. Bilirkişilerce, aynı konuyla ilgili Iğdır Ağır Ceza Mahkemesinde açılmış davada belirlenen kusur oranları nazara alınarak tazminat miktarı hesaplanmış ve 15/1/2004 tarihli bilirkişi raporu mahkemeye sunulmuştur.

13. Mahkeme, 27/5/2004 tarihli celsede tarafların kusur oranlarının belirlenmesi talebiyle bilirkişi görevlendirmiş ve 22/8/2004 tarihli bilirkişi raporuyla, başvurucunun kusuru % 60 olarak tespit edilmiştir.

14. Sosyal Sigortalar Kurumu'nun başvurucu aleyhine açtığı peşin sermaye değerli gelir ödemesinin rücu davasında da, tarafların kusurlarının belirlenmesi için 1/7/2004 tarihli bilirkişi raporu düzenlenmiştir.

15. Davacılar, 18/10/2004 tarihli dilekçeleriyle 15/1/2004 tarihli bilirkişi raporunda belirlenen miktarlar üzerinden taleplerini artırarak davalarını kısmen ıslah etmişler, başvurucu ise cevap dilekçesinde bir yıllık zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiğini ve davanın zamanaşımına uğradığını iddia etmiştir.

16. Başvurucu davanın İş Mahkemelerinde açılması gerektiği gerekçesiyle işbölümü itirazında bulunduğundan, Mahkeme 17/2/2005 tarih ve E.2002/2, K.2005/12 sayılı kararıyla, dosyayı iş mahkemesi sıfatıyla E.2005/69 numarasıyla incelemeye devam etmiştir.

17. Mahkeme, 5/5/2005 tarihinde SSK'nın başvurucuya karşı açtığı E.2003/22 sayılı rücu davasının, Mahkemenin E.2005/69 sayılı dosyası ile birleştirilmesine karar vermiştir.

18. 4/12/2006 tarihinde önceki bilirkişi raporları arasında çelişki olduğundan bahisle yeni bir bilirkişi raporu düzenlenmiştir. Hazırlanan yeni bilirkişi raporuna göre, 1/7/2004 tarihli raporla kısmen uyumlu olarak başvurucunun kusuru % 80 olarak tespit edilmiştir.

19. Mahkeme, 26/4/2007 tarihinde, E.2005/69 sayılı dosyada birleştirilen rücu davasının yasal dayanaklarının ve yasa yolu mercilerinin farklı olduğu gerekçesiyle tefrikine karar vermiştir.

20. Rücu davasıyla ilgili olarak Mahkeme, 27/9/2007 tarih ve E.2007/18, K.2007/74 sayılı kararıyla Sosyal Sigortalar Kurumunun rücu talebini kabul ederek kurumca kaza nedeniyle ödenmiş bedelin bir kısmının başvurucuya rücu edilmesine karar vermiştir.

21. Mahkeme, tazminat davasında bilirkişi raporları arasındaki çelişkilerin giderilmesi ve tarafların kusur oranlarının yeniden tespit ettirilmesi için Adli Tıp Kurumu tarafından bir raporun düzenlenmesine karar vermiş ve bu defa 16/9/2010 tarihli bilirkişi raporuyla başvurucunun kusuru % 80, başvurucu şirketin sahibi G. D.'nin kusuru ise %10 olarak tespit edilerek mahkemeye sunulmuştur.

22. Mahkeme, tazminat miktarının 16/9/2010 tarihli bilirkişi raporundaki kusur oranları dikkate alınarak hesaplanması için bilirkişi incelemesinin yapılmasına karar vermiştir. Bunun üzerine 3/1/2011 tarihli bilirkişi raporu hazırlanmış ve destekten yoksunluk zararları tespit edilerek mahkemeye sunulmuştur.

23. Davacılar, 30/3/2011 tarihli ıslah dilekçeleriyle 3/1/2011 tarihli bilirkişi raporunda belirtilen miktarlar üzerinden davanın ıslahı talebinde bulunmuşlardır.

24. Mahkeme, 26/5/2011 tarih ve E.2005/69, K.2011/107 sayılı kararıyla 2. kez ıslahın mümkün olmaması nedeniyle 30/3/2011 tarihli ıslah dilekçesinin reddine, 18/10/2004 tarihli ıslah dilekçesini nazara alarak davanın kabulüne ve 16/9/2010 ve 3/1/2011 tarihli bilirkişi raporları dosya kapsamı ve mevzuat ile uyumlu olduğundan bu raporda belirlenen kusur oranlarını esas alarak belirlenen maddi tazminat miktarlarının ve takdiren 1.000,00'er TL manevi tazminatın başvurucu şirket ve sahibi G. D.'den müştereken ve müteselsilsen tahsiline karar vermiştir.

25. Karar, başvurucu tarafından temyiz edilmiştir. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 25/12/2012 tarih ve E.2012/2136, K.2012/24430 sayılı kararıyla başvurucunun temyiz itirazlarını reddederek hükmü onamıştır.

26. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 11/4/2013 tarih ve E.2013/4808, K.2013/7316 sayılı kararıyla karar düzeltme talebini reddetmiş ve karar aynı tarihte kesinleşmiştir.

27. Başvurucu 25/2/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

28. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

29. 6100 sayılı Kanun'un "Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" kenar

başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Mahkemenin 15/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 25/2/2013 tarih ve 2013/1660 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

31. Başvurucu, işyerinde yaşanan iş kazası sonucu aleyhine açılmış olan maddi ve manevi tazminat davasında davacı vekilinin 18/10/2004 tarihli ıslah dilekçesinde davalıların kusurları oranında tazminat talep edilmesine rağmen tazminatın müştereken ve müteselsilen ödenmesine hükmedildiğini, Mahkemece ceza davasındaki kusur oranlarının esas alındığını, ceza davasında şirkete kusur yüklenmediği ve şahısların kusuru şirket kusuru sayılamayacağı halde şirket aleyhine tazminata hükmedildiğini, davacıların şirketin kusur oranını talep etmemesine rağmen Mahkemenin yeni bilirkişi raporuyla kusur oranı tespit ettirdiğini, SSK’nın davacılara ödediği miktarın tazminat hesaplanırken mahsup edilmediğini, zamanaşımı defini ileri sürdüğü halde bu konuda karar vermeden esasa geçildiğini, davada makul sürenin aşıldığını ve makul sürede karar verilmediğinden faiz yükünün arttığını, mahkeme kararının Yargıtay içtihatlarından farklı olduğunu, kararların gerekçesiz olduğunu belirterek eşitlik ilkesinin, adil yargılanma hakkının ve Anayasa’nın 14. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve ödemekle karşı karşıya kaldığı tazminat miktarının ekonomik durumunu temelinden sarsacağı gerekçesiyle ihtiyati tedbir kararı verilmesi ile ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması veya ödemesi gereken tazminat miktarı kadar lehine tazminata hükmedilmesi taleplerinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

32. Somut başvuru konusu davada Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 25/12/2012 tarihli kararıyla başvurucunun temyiz itirazlarını reddederek ilk derece mahkemesi kararını onamıştır. Başvurucu 25/2/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuruda bulunmuş, Yargıtay 21. Hukuk Dairesi’ne yapılan karar düzeltme talebi Dairece bu tarihten sonra 11/4/2013 tarihinde reddedilmiştir. Bu durumda Anayasa Mahkemesi tarafından başvuru hakkında karar verilmeden önce bu kanun yolu da başvurucular tarafından tüketilmiş olmaktadır (bkz. B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 64)

33. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, aleyhine açılan tazminat davasının kabulüne karar verildiğini, benzer davalarda verilen kararlara aykırı şekilde hüküm kurulduğunu belirterek, eşitlik ilkesi ile adil yargılanma hakkının ve Anayasa’nın 14. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Anılan ihlal iddiaları, yargılama sürecine ve verilen kararın sonucu itibarıyla adil olup olmadığına yönelik olup, bu iddialar yargılamanın sonucunun adil olmadığı iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun gerekçeli karar hakkı ve makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiaları ise ayrıca incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası

34. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

35. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

36. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

37. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

38. Başvuru konusu olayda başvurucu, Tuzluca Asliye Hukuk Mahkemesinde iş kazası sonucu aleyhine açılmış olan maddi ve manevi tazminat davasında davacı vekilinin 18/10/2004 tarihli ıslah dilekçesinde kusurları oranında tazminat talep edilmesine rağmen tazminatın müştereken ve müteselsilen ödenmesine hükmedildiğini, Mahkemece ceza davasındaki kusur oranlarının esas alındığını, ceza davasında şirkete kusur yüklenmediği ve şahısların kusuru şirket kusuru sayılamayacağı halde şirket aleyhine tazminata hükmedildiğini, davacıların şirketin kusur oranını talep etmemesine rağmen Mahkemenin yeni bilirkişi raporuyla kusur oranı tespit ettirdiğini ve SSK’nın davacılara ödediği miktarın tazminat hesaplanırken mahsup edilmediğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

39. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

40. Başvurucu aleyhine açılan tazminat davasında somut olaya ilişkin ceza dava dosyası incelenmiş, tarafların delilleri toplanarak bilirkişi raporları alınmış, başvurucunun raporlara ve başvuruya konu itirazları değerlendirilmiş, ilgili yasa kuralları somut olayın koşullarına göre yorumlanarak davanın kabulüne karar verilmiştir. Başvurucunun başvuruya konu ettiği gerekçelerle yaptığı temyiz üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesince “hükmün Dairece benimsenen yasal ve hukuksal gerekçeleriyle dayanağı maddi delillere ve özellikle bu delillerin takdirinde isabetsizlik görülmemesi” gerekçesiyle temyiz itirazları reddedilerek hüküm onanmıştır.

41. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça

sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

42. Diğer taraftan, aynı hukuki metne ilişkin olarak, aynı derecedeki bağımsız yargı mercileri arasındaki yorum ve içtihat farklılıkları tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi, temyiz mercilerinin, uyuşmazlıklara ilişkin olarak tarafların talepleri ve delilleri arasındaki yorum farklılıkları da tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 45).

43. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararının bariz bir takdir hatası veya açıkça keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar ve Makul Sürede Yargılanma Haklarının İhlal Edildiği İddiası

44. Başvurucunun gerekçeli karar ve makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddiaları açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Gerekçeli Karar Hakkının İhlali İddiası

45. Başvurucu, zamanaşımı defini ileri sürdüğü halde İlk Derece Mahkemesinin bu konuda karar vermeden esasa geçtiğini belirterek kararın gerekçesiz olduğunu ileri sürmüştür.

46. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

47. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

48. Mahkemelerin hükümleri için gerekçe yazmaları gerekmekle birlikte bu tarafların tüm iddialarına detaylı yanıt vermek zorunluluğu şeklinde anlaşılmamalıdır. Gerekçe yazma yükümlülüğünün ileri sürülen iddiaların davanın sonucuna etkisi yönünden her davanın şartları çerçevesinde değerlendirilerek belirlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ileri sürülen iddianın kabulü halinde davanın sonucuna etkili olması bekleniyor ise mahkemelerin bu iddiayı değerlendirmeleri gerekebilir (B. No: 2013/735, 17/9/2014, § 45).

49. Nitekim AİHM, derece mahkemelerinin kendisine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda olmadığını, ancak ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna

etkili olması halinde, mahkemelerin bu hususa belirli ve açık bir yanıt vermek zorunda olabileceğini, böyle bir durumda dahi, ileri sürülen iddiaların zımnen reddinin yeterli olabileceğini belirtmiştir (bkz. Hiro Balani/İspanya, B. No. 18064/91, 9/12/1994).

50. Öte yandan temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olması zorunlu değildir. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

51. Somut olayda Mahkemece, tarafların ileri sürdükleri tüm deliller toplanarak ve aynı konuyla ilgili ceza dava dosyası incelenerek yaşanan iş kazasında kusur oranları ve tazminat miktarlarını belirlemek üzere bilirkişilerden rapor alınmış, başvurucunun işveren olarak yaşanan iş kazasında kusurlu olduğu tespit edilerek davanın kabulüne karar verilmiştir (bkz. § 23). Mahkeme gerekçeli kararında başvurucunun zamanaşımı ve ikinci kez ıslah yapılamayacağı konusunda itirazda bulunduğundan bahsetmiş ve ikinci kez ıslah mümkün olmadığından ilk ıslah dilekçesine göre hüküm kurduğunu belirtmiş ancak, zamanaşımı defini neden kabul etmediğine dair hüküm kurmayarak ve işin esası hakkında karar vererek bu defii zımnen reddetmiştir.

52. Başvurucu temyiz dilekçesinde de zamanaşımı defini ileri sürmüş, ancak Yargıtay tarafından Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçe aynen kabul edilerek başvurucunun itirazını karşılayacak bir gerekçelendirme yapılmaksızın ilk derece mahkemesi kararı onanmıştır (bkz. §§ 25, 26).

53. Bu durumda esasa etkili olduğu açık olan başvurucunun zamanaşımı defi iddiası konusunda İlk Derece Mahkemesinin bir gerekçe göstermeksizin esastan karar verdiği, Yargıtay Dairesinin de bu iddiaya karşılık bir gerekçe göstermeden kararı onadığı ve başvurucunun esasa etkili bahsedilen iddiasının derece mahkemelerince karşılanmadığı, sonuç olarak başvurucunun bahsedilen iddiasının neden reddedildiğinin açıklığa kavuşmadığı anlaşılmaktadır.

54. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun esasa etkili olduğu açık olan iddiası karşılanmaksızın hüküm kurulmasıyla başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

b. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

55. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

56. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

57. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı

veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

58. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

59. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

60. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lâfzî içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

61. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de, Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

62. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

63. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

64. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

65. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

66. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş kazası nedeniyle açılan bir tazminat davasının söz konusu olduğu

görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

67. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 4/1/2002 tarihidir.

68. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucunun karar düzeltme talebi hakkında verilen Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 11/4/2013 tarihli kararı olduğu anlaşılmaktadır.

69. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

70. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri nazara çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

71. Belirtilen hususun yanı sıra 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

72. Söz konusu başvurunun konusu olan iş kazası nedeniyle tazminat davasının yargılama sürecindeki gecikme periyotları ayrı ayrı değerlendirildiğinde, ilk derece mahkemesince önce asliye hukuk mahkemesi sıfatıyla davaya bakıldığı, yapılan itiraz sonucu yeni esas numarası verilerek yargılamaya iş mahkemesi sıfatıyla devam edildiği, yapılan itirazlarda dikkate alınarak kusur oranı ve tazminat miktarının tespiti için farklı tarihlerde tespitleri birbirine benzer beş farklı bilirkişi raporu alındığı, ayrıca ceza ve rücu davasındaki bilirkişi raporlarının da değerlendirmede kullanıldığı, bilirkişi raporları arasındaki farklılığın giderilmesi için de bilirkişi raporuna müracaat edildiği ve toplam yargılama süresinin on bir yıl üç ayın üzerinde olduğu görülmektedir.

73. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin asliye hukuk mahkemesi (iş mahkemesi sıfatıyla (Bkz., §16)) önünde sürdüğü görülmekle, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede

çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 26-27).

74. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59-82), başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu on bir yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

75. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

76. Başvurucu, işyerinde yaşanan iş kazası sonucu aleyhine açılmış olan maddi ve manevi tazminat davasında yargılamanın sonucunun adil olmadığını, zamanaşımı definde bulunmasına rağmen ilk derece mahkemesi ve Yargıtay kararlarında bunun neden reddedildiğinin gerekçelendirilmediğini ve yargılamanın makul süreyi aştığını iddia ederek ihlallerin ortadan kaldırılması veya kendisi lehine tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

77. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

78. Başvuru konusu olayda tespit edilen ihlal ilk derece mahkemesinin başvurucunun davanın esasına etkili olan zamanaşımı defini neden yerinde görmediğini gerekçelendirmemesinden kaynaklandığından ve bu hususu açıklayacak şekilde yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan, 6216 sayılı Kanun'un (1) ve (2) numaralı fıkraları gereğince ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için başvurucunun zamanaşımı iddiasını karşılayacak şekilde gerekçeli karar yazılmasını temin etmek amacıyla dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

79. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on bir yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren net 10.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

80. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit

edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı ve başvurucunun makul sürede yargılanma hakkı ile gerekçeli karar hakkının ihlali dışındaki şikâyetleri hakkında kabul edilemezlik kararı verildiği anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

81. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ve Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının,

İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için kararın ilgili mahkemeye GÖNDERİLMESİNE,

15/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

İHSAN MALKARA

B. No: 2013/1881 | Karar tarihi: 15.10.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1881

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İHSAN MALKARA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1881)

Karar Tarihi: 15/10/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : İhsan MALKARA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, tazminat ve tasarrufun iptali talebiyle açtığı iki ayrı davada makul sürede yargılama yapılmadığını, tazminat davasında davalı taşınmazlarına konulan tedbirin kaldırılması suretiyle alacağını tahsil imkânını kaybettiğini, ayrıca tedbirin kaldırılması akabinde satılan taşınmazlara ilişkin olarak açtığı tasarrufun iptali davasının reddine ilişkin kararın yanlış hukuki değerlendirmeye dayalı olarak verildiğini, bu suretle makul sürede yargılanma, hakkaniyete uygun yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 5/3/2013 tarihinde Bakırköy 7. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölümün Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 18/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 11/8/2014 tarihli yazısı ile, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu tarafından 10/10/2001 tarihinde, Bakırköy 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2001/769 sayılı dosyası üzerinde, bir limited şirket aleyhinde taraflar arasındaki kat karşılığı inşaat sözleşmesi temelinde tazminat davası açılmıştır.

8. Mahkemenin 1/11/2001 tarihli kararı ile, davalıya ait iki adet taşınmazın tapu kaydı üzerine, üçüncü kişilere devrinin önlenmesi amacıyla ihtiyati tedbir konulmasına karar verilmiştir.

9. Mahkemenin 28/3/2002 tarih ve E.2001/769, K.2002/138 sayılı kararı ile, alacağın zamanaşımına uğradığından bahisle davanın reddine hükmedilmiştir.

10. Mahkemenin Bakırköy 1. Bölge Tapu sicil Müdürlüğüne hitaben yazdığı 22/11/2002 tarihli müzekkeresi ile, Mahkemece verilen 1/11/2001 tarihli tedbir kararının kaldırıldığı bildirilerek, karar gereği işlem yapılması talep edilmiştir.

11. Karar temyiz edilmekle Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 15/5/2003 tarih ve E.2003/2292, K.2003/2598 sayılı kararı ile bozulmuştur.

12. Bozma sonrası dosyanın Bakırköy 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2003/735 sırasına kaydı yapılmış olup, Mahkemece belirtilen esas üzerinden verilen 25/3/2014 tarihli karar temyiz edilmekle dava hâlihazırda temyiz mercii nezdinde derdesttir.

13. Yukarıda belirtilen sürecin yanı sıra, başvurucu tarafından ilk davanın davalısı olan şirket ve bir üçüncü kişi aleyhinde, 13/1/2004 tarihinde Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2004/17 sayılı dosyası üzerinde tasarrufun iptali davası açılmıştır.

14. Mahkemenin 28/4/2005 tarih ve E.2004/17, K.2005/114 sayılı kararı ile, davanın reddine hükmedilmiştir.

15. Karar temyiz edilmekle Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 20/11/2006 tarih ve E.2005/5550, K.2006/6677 sayılı kararı ile bozulmuştur.

16. Bozma sonrası Mahkemenin E.2007/169 sırasına kaydı yapılmış olan davanın yargılaması neticesinde, Mahkemenin 10/9/2009 tarih ve E.2007/169, K.2009/355 sayılı kararı ile, davanın reddine hükmedilmiştir.

17. Karar temyiz edilmekle Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 6/7/2010 tarih ve E.2010/1479, K.2010/5227 sayılı kararı ile bozulmuştur.

18. Bozma sonrası Mahkemenin E.2011/250 sırasına kaydı yapılmış olan dosyada, Mahkemenin 13/9/2011 tarih ve E.2011/250, K.2011/364 sayılı kararı ile, davanın reddine hükmedilmiştir.

19. Karar temyiz edilmekle Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 11/4/2012 tarih ve E.2012/822, K.2012/4531 sayılı kararı ile onanmıştır.

20. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 20/12/2012 tarih ve E.2012/14829, K.2012/14489 sayılı kararı ile reddedilmiş, ret kararı başvurucuya 12/2/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

21. Başvurucu tarafından 5/3/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

B. İlgili Hukuk

22. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. ve 389 ilâ 399. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 15/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 5/3/2013 tarih ve 2013/1881 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu, tazminat ve tasarrufun iptali talebiyle açtığı iki ayrı davada makul sürede yargılama yapılmadığını, ayrıca tazminat davasında davalı taşınmazlarına konulan tedbirin kaldırılması suretiyle alacağını tahsil imkânının ortadan kaldırıldığını, tedbir kararının kaldırılması akabinde ilgili taşınmazın devrini müteakip açtığı tasarrufun iptali davasının da reddedildiğini, tasarrufun iptali davasının reddine ilişkin kararın yanlış hukuki değerlendirmeye dayalı olarak verildiğini, bu suretle makul sürede yargılanma, hakkaniyete uygun yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

i. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

25. Başvurucu tarafından, açtığı iki ayrı hukuk davasının makul sürede sonuçlandırılmadığı belirtilerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddia edilmiş olup, başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Mülkiyet Hakkının İhlali İddiası

26. Başvurucu, tazminat davasında davalı taşınmazlarına konulan tedbirin kaldırılması suretiyle alacağını tahsil imkânının ortadan kaldırıldığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

27. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/11/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini iddia eden herkese Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapma hakkı tanınmıştır. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise, bireysel başvuruda bulunulmadan önce, ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece

mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (B. No: 2012/1027, § 19, 20, 12/2/2013; B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

28. Başvuru konusu olayda, başvurucu tarafından davalı şirket ile aralarında kat karşılığı inşaat sözleşmesi yapıldığı ancak, davalı şirket tarafından inşaatın sözleşme şartlarına uygun olarak yapılıp teslim edilmediği belirtilerek, kira kaybından dolayı tazminat talebinde bulunulduğu, Mahkemenin 1/11/2001 tarihli kararı ile, davalıya ait iki adet taşınmazın tapu kaydı üzerine, üçüncü kişilere devrinin önlenmesi amacıyla ihtiyati tedbir konulmasına karar verildiği, Mahkemenin 28/3/2002 tarih ve E.2001/769, K.2002/138 sayılı kararı ile alacağın zamanaşımına uğradığından bahisle davanın reddine hükmedilmesi akabinde, Bakırköy 1. Bölge Tapu sicil Müdürlüğüne hitaben yazılan 22/11/2002 tarihli müzekkere ile, Mahkemece verilen 1/11/2001 tarihli tedbir kararının kaldırıldığı bildirilerek, karar gereği işlem yapılmasının talep edildiği, ilk derece mahkemesi hükmünün temyiz incelemesi neticesinde bozulmasını müteakip yapılan yargılama sonucunda verilen 25/3/2014 tarihli hükmün temyiz edildiği ve davanın hâlihazırda temyiz mercii nezdinde derdest olduğu görülmektedir. Başvurucu tarafından, tedbirin kaldırılması suretiyle alacağının tahsil imkânının ortadan kaldırıldığı ve bu suretle mülkiyet hakkının ihlal edildiği belirtilmekle birlikte, başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında korunmaya değer bir hukuki menfaatinin var olup olmadığı söz konusu yargılama süreci neticesinde belirlenecektir. İhtiyati tedbir kararı yargılama faaliyeti neticesinde hükmedilmesi muhtemel olan alacakların tahsilini güvence altına almak amacıyla da öngörülebilmekle beraber, söz konusu yargılama sürecinin hâlihazırda temyiz mercii nezdinde derdest olduğu nazara alındığında, ihtiyati tedbir kararının kaldırılması suretiyle başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddianın bu aşamada değerlendirilmesi mümkün değildir. Söz konusu iddiaya ilişkin hukuki uyuşmazlığın temyiz mercii önünde derdest olduğu ve henüz uyuşmazlığın esasına dair kesin bir karar verilmediği görülmekle, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının incelenebilmesi için, kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmemiş olduğu anlaşılmaktadır (B. No: 2013/7740, 8/5/2014, §§ 26-35).

29. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından mülkiyet hakkının ihlali iddiasına ilişkin olarak kanunen öngörülmüş olan başvuru yolları tüketilmeksizin bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından, başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

iii. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

30. Başvurucu, açtığı tazminat davasında verilen tedbir kararının kaldırılması üzerine ilgili taşınmazın devrini müteakip açtığı tasarrufun iptali davasının yanlış hukuki değerlendirmeye dayalı olarak reddedildiğini, bu suretle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

31. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

32. 6216 sayılı Kanun'un "Esas hakkındaki inceleme" kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının

belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

33. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

34. Bir anayasal hakkın ihlali iddiasını içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetkisi kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır. Bu kapsamda, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasada yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve açıkça keyfilik veya bariz takdir hatası içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde açıkça keyfilik veya bariz bir takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B. No. 2012/1027, 12/2/2013, §§ 25-26).

35. Başvurucu tarafından, maddi vakıa ve delillerin hatalı takdiri neticesinde açtığı tasarrufun iptali davasının reddedildiği, bu kapsamda derece mahkemelerince delillerin takdirinin hatalı ve hükmün sonuç itibarıyla hukuka aykırı olduğu belirtilmekte olup, başvurucunun belirtilen iddiasının özünün derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Başvuruya konu yargılama evrakının tetkikinden, tarafların iddia ve savunmaları doğrultusunda gerekli inceleme ve tahkikatların yaptırıldığı ve taraflarca ibraz edilen belge ve deliller kapsamında, davaya konu takipli borcun ödenmiş olması ve aciz halinin bu suretle ortadan kalkmış olmasına istinaden konusuz kalan davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmedildiği ve derece mahkemelerinin belirtilen hususlaki kararında açıkça keyfilik veya bariz takdir hatası olarak değerlendirilebilecek bir bulguya da rastlanmadığı anlaşılmaktadır.

36. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun belirtilen iddiasının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, derece mahkemesi kararlarının açıkça keyfilik veya bariz bir takdir hatası da içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

37. Başvurucu, açtığı tazminat ve tasarrufun iptali davalarının makul sürede sonuçlandırılmamış olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, söz konusu yargılama süreçlerinin Bakırköy 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2003/735 sayılı dosyası ile Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2011/250 sayılı dosyası üzerinde yürütülen yargılamalara ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

38. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

39. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

40. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, asliye hukuk mahkemeleri nezdinde görülen tazminat ve tasarrufun iptali davalarının söz konusu olduğu görülmekle, 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetlerinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan yargılamalar olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

41. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, Bakırköy 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2003/735 sayılı dosyası üzerinde yürütülen yargılama açısından 10/10/2001, Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2011/250 sayılı dosyası üzerinde yürütülen yargılama açısından ise 13/1/2004 tarihidir.

42. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu çerçevede, Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2011/250 sayılı dosyası kapsamında verilen kararın temyiz ve karar düzeltme aşamalarından geçerek kesinleştiği görülmekle, söz konusu yargılama açısından sürenin bitiş tarihi karar düzeltme talebinin reddine dair, Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin E.2012/14829, K.2012/14489 sayılı ilam tarihi olan 20/12/2012 tarihidir. Bakırköy 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2003/735 sayılı dosyası üzerinde yürütülen yargılama faaliyetinin ise hâlihazırda ilk derece mahkemesi nezdinde derdest olduğu görülmektedir.

43. Başvuruya konu yargılama süreçlerinin incelenmesinde, başvurucu tarafından verilen

10/10/2001 havale tarihli dilekçe üzerine Bakırköy 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2001/769 sırasına kayden yargılamasına başlanılan tazminat davasında, uyuşmazlığın ilk derece mahkemesince 28/3/2002 tarihinde karara bağlandığı, temyiz edilen hükmün bozulması üzerine Mahkemenin E.2003/735 sırası üzerinde yürütülen yargılamada ilk derece mahkemesi tarafından 25/3/2014 tarihinde başvurucunun davasının kısmen kabulüne hükmedildiği ve davanın hâlihazırda temyiz mercii nezdinde derdest olduğu görülmektedir.

44. Başvurucu tarafından 13/1/2004 tarihinde açılan ve Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2004/17 sırasına kayden yürütülen tasarrufun iptali davasında ise, ilk derece mahkemesi tarafından verilen iki kararın temyiz incelemesi neticesinde bozulduğu, ilgili Mahkeme tarafından E.2011/250 sayılı dosya üzerinde verilen 16/5/2011 tarihli kararın ise temyizen onandığı ve karar düzeltme talebinin reddi ile 20/12/2012 tarihinde kesinleştiği anlaşılmaktadır.

45. İlgili yargılama evraklarının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama süreçlerinin asliye hukuk mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi yargılama faaliyetlerinin söz konusu olduğu ve 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 21).

46. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64), başvuruya konu davalarda yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamaların karmaşık olduğunu ortaya koymamakta ve yargılamalara bütün olarak bakıldığında, Bakırköy 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2003/735 sayılı dosyası üzerinde yürütülen yaklaşık on üç yıllık ve Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2011/250 sayılı dosyası üzerinde yürütülen yaklaşık sekiz yıllık yargılama süreçlerinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmaktadır.

47. Açıklanan nedenlerle, belirtilen her iki yargılama süreci açısından başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

48. Başvurucu, 500.000,00 TL tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

49. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

50. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süreleri nazara alındığında, yargılama faaliyetlerinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya, Bakırköy 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2003/735 sayılı dosyası üzerinde yürütülen yaklaşık on üç yıllık yargılama faaliyeti açısından takdiren 13.300,00 TL, Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2011/250 sayılı dosyası üzerinde yürütülen yaklaşık sekiz yıllık yargılama süreci açısından takdiren 5.850,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

51. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

52. Başvuruya konu yargılamalardan Bakırköy 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2003/735 sayılı dosyası üzerinde yürütülen yargılama faaliyetinin yaklaşık on üç yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Başvuruya konu her iki yargılama süreci açısından Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya Bakırköy 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2003/735 sayılı dosyası üzerinde yürütülen yargılama faaliyeti açısından 13.300,00 TL, Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2011/250 sayılı dosyası üzerinde yürütülen yargılama süreci açısından 5.850,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Bakırköy 8. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

15/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

LEVENT BİLGE

B. No: 2013/2108 | Karar tarihi: 15.10.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2108

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

LEVENT BİLGE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2108)

Karar Tarihi: 15/10/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Aliye YILDIZ VARSIN

Başvurucu : Levent BİLGE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, iş akdinin feshi üzerine açtığı işe iade istemli tespit davasının Yargıtay tarafından reddedildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 22/3/2013 tarihinde Adana 6. İş Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 13/9/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, O. B. San. ve Tic. A.Ş.'nin alt işvereni konumunda olan S.-K. İnş. San. ve Tic. unvanlı şirkette 1/11/2006 tarihinde laboratuar memuru olarak çalışmaya başlamıştır.

6. Başvurucunun iş akdi, 17/6/2011 tarihinde ihbar ve kıdem tazminatı ödenmek suretiyle alt işveren tarafından feshedilmiştir. Bu fesihten sonra başvurucu 20/6/2011 tarihinde asıl işveren konumundaki O. B. San. ve Tic. A.Ş'de laboratuar memuru olarak çalışmaya başlamıştır.

7. Başvurucunun iş akdi, "… beklenen görev ve sorumlulukları tam olarak yerine getirmediği ve istenilen verimi gösteremediği …" gerekçesiyle 19/12/2011 tarihinde işveren tarafından feshedilmiştir. 19/12/2011 tarihli tutanağa göre, feshe ilişkin ihbar başvurucu tarafından okunmuş fakat imzadan imtina edilmiştir.

8. Fesih üzerine başvurucu, 19/1/2012 tarihinde Adana 6. İş Mahkemesinde feshin geçersizliğine ve işe iadesine karar verilmesi istemiyle dava açmıştır.

9. Mahkeme, 7/8/2012 tarih ve E.2012/703, K.2012/35 sayılı kararıyla davanın kabulü ile feshin geçersizliğine ve başvurucunun işe iadesine hükmetmiştir.

10. Anılan kararın işveren tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 9/11/2012 tarih ve E.2012/25183, K.2012/24742 sayılı kararında, "… S. A.Ş. ile davacı arasındaki iş sözleşmesi alacakların ödenmesi ile 17/6/2011 tarihinde sona ermiştir. Taraflar arasında kurulan iş ilişkisi yeni ve bağımsız bir ilişkidir. Davacının iş sözleşmesi 19/12/2011 tarihinde davalı tarafça feshedilmiştir. 4857 İş Kanunu'na göre işe iade davası açabilmek için aranan ön koşullardan biri işçinin davalı işyerinde en az altı ay çalışmış olmasıdır. Davacı, davalı işyerinde kanuni süreyi doldurmadan iş sözleşmesi feshedilmiştir. Davacının işe iade davası açabilmesi hakkı bulunmamaktadır. Mahkemece bu yön gözetilmeden davanın kabulüne karar verilmesi hatalıdır …". şeklindeki gerekçeye yer vererek kararı bozmuş ve ilk derece mahkemesinin yerine geçerek davanın reddine karar vermiştir.

11. İş mahkemesi kararlarının temyizi üzerine Yargıtayca verilen kararlara karşı karar düzeltme yolu öngörülmediğinden aynı tarihte kesinleşen karar, 4/3/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu 22/3/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 22/5/2003 tarih ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 18. maddesinin ilgili fıkraları şöyledir:

"Otuz veya daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde en az altı aylık kıdemi olan işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesini fesheden işveren, işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebebe dayanmak zorundadır.

Altı aylık kıdem hesabında bu Kanunun 66 ncı maddesindeki süreler dikkate alınır.

…

İşçinin altı aylık kıdemi, aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde geçen süreler birleştirilerek hesap edilir. İşverenin aynı işkolunda birden fazla işyerinin bulunması halinde, işyerinde çalışan işçi sayısı, bu işyerlerinde çalışan toplam işçi sayısına göre belirlenir.

…”

14. 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 2. maddesi şöyledir:

“Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 15/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 22/3/2013 tarih ve 2013/2108 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, iş akdinin gerçeğe aykırı sebeplerle hukuka aykırı olarak feshedildiğini, açtığı işe iade davasının, “davalı işyerinde en az altı ay çalışmış olmak” koşulunu sağlamadığı gerekçesiyle dava açma hakkının bulunmadığı belirtilerek reddedildiğini, iş sözleşmesinin altı aylık sürenin bitimine birkaç gün kala feshedilmesinin dürüstlük kuralına aykırı olacağı yönünde Yargıtay kararları bulunmasına rağmen kendi davasında bu durumun dikkate alınmadığını, aslında dava açmak için işyerinde altı ay çalışmış olma koşulunu sağladığını belirterek, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

17. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

18. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

19. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

20. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

21. Başvuru konusu olayda başvurucu, altı aylık sürenin dolmasına birkaç gün kala iş akdinin feshedilmesinin dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edeceğine ilişkin Yargıtay kararları bulunmasına rağmen açmış olduğu feshin geçersizliğine dair davanın, altı aylık kıdem süresinin dolmaması nedeniyle dava açma hakkı bulunmadığı gerekçesiyle reddedildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Derece Mahkemesince verilen davanın kabulüne dair karar, Yargıtay tarafından bozulmuştur. Kararda 4857 sayılı İş Kanunu'na göre işe iade davası açabilmek için aranan ön koşullardan birinin işçinin davalı işyerinde en az altı ay çalışmış olması olduğu, başvurucunun iş sözleşmesinin davalı işyerinde kanuni süreyi doldurmadan feshedildiği, buna göre işe iade davası açma hakkının bulunmadığı ifade edilmiştir.

23. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun altı aylık sürenin dolmasına birkaç gün kala iş akdinin feshedilmesinin dürüstlük kuralına aykırı olduğuna dair Yargıtay kararlarının kendi davasında uygulanmadığı iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece Mahkemesi ve Yargıtay tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

24. Başvurucu tarafından dosyaya sunulan Yargıtay ilamında iş akdinin altı aylık sürenin dolmasına bir gün kala feshedilmesinin dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edeceğine karar verildiği anlaşılmışsa da, benzer konularda aynı derecedeki yargı mercileri arasındaki içtihat farklılıkları tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi (B. No: 2012/1056, § 36, 16/4/2013), başvuru konusu olayda Yargıtayca dava dışı S. A. Ş. ile başvurucu arasındaki iş ilişkisinin alacakların ödenmesi ile 17/6/2011 tarihinde sona erdiği taraflar arasında kurulan iş ilişkisinin yeni ve bağımsız bir ilişki olduğu tespitine yer verildikten sonra altı aylık kanuni süreyi doldurmadan iş sözleşmesinin feshedildiği, başvurucunun işe iade davası açma hakkının bulunmadığına karar verilmiştir. Bu durumda iş akdinin son gün feshedilmesinde işverenin başvurucunun iş güvenliği hükümlerinden yararlanmasını engellemek amacıyla kötü niyetli hareket edip etmediği ve feshin dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edip etmeyeceği hususunda değerlendirme ve takdir hakkının kullanımı derece mahkemelerine aittir.

25. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının, kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Başvurunun, "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 15/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

OĞUZ TATIŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/4186 | Karar tarihi: 15.10.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/4186

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OĞUZ TATIŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/4186)

Karar Tarihi: 15/10/2014

R.G. Tarih-Sayı: 17/12/2014-29208

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Özcan ÖZBEY

Başvurucular : Oğuz TATIŞ

Kayhan TATIŞ

Gülten SARIKAYA

Vekilleri : Av. Mehmet SÜRÜCÜ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, haklarında daha önceden verilip kesinleşen hükümden sonra ortaya çıkan deliller kapsamında yargılamanın yenilenmesi amacıyla yaptıkları başvurunun duruşmasız ve gerekçesiz bir şekilde reddedildiğini, Cumhuriyet Savcısının olumsuz yöndeki mütalaasının kendilerine bildirilmediğini, bu nedenlerle Anayasa'nın 36., 38. ve 141. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/6/2013 tarihinde İzmir 21. Asliye Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 21/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından, 2/7/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 2/7/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, tanınan ek süre sonunda görüşünü 29/8/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı görüşü, başvuruculara 18/9/2014 tarihinde tebliğ edilmiş olup, başvurucular, karşı görüşlerini 26/9/2014 tarihinde sunmuşlardır.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular hakkında, Bodrum Cumhuriyet Başsavcılığınca 2004-2005 yılları arasında sahte fatura kullanmak suretiyle vergi ziyaına sebebiyet vermek suçundan 21/12/2009 tarihinde açılan dava üzerine yapılan yargılama sonucunda, Bodrum 1. Asliye Ceza Mahkemesinin 9/6/2011 tarih ve E.2009/1200, K.2011/648 sayılı kararı ile 4/1/1961 tarih ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 359/1-b maddesi uyarınca 2 yıl 1 ay ve 2 yıl 2 ay 20'şer gün hapis cezası verilmiştir.

9. Başvurucular tarafından bu kararın temyiz edilmesi üzerine, Yargıtay 11. Ceza Dairesi 10/7/2012 tarihinde, suç tarihlerinin 2005 ve 2006 olduğunu kabul ederek, anılan hükmü onamış ve karar aynı tarihte kesinleşmiştir.

10. Başvurucular, 12/2/2013 tarihinde yargılamanın yenilenmesi talebi ile hükmü veren Mahkemeye başvuruda bulunmuşlardır.

11. Başvurucular, yargılamanın yenilenmesi dilekçelerinde, kesinleşen hüküm ile sonuçlanan davaya ilişkin olarak yeni ortaya çıktığını ileri sürdükleri bir kısım olay ve delillerden bahsetmişlerdir.

12. Bodrum 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından, başvurucuların talebi ile ilgili olarak Cumhuriyet Savcısının "talebin reddi" içeriğini haiz yazılı mütalaası alınmıştır.

13. Mahkemenin 25/3/2013 tarihli ek kararı ile "hükümlüler müdafiinin dilekçesinde ileri sürdüğü ve yeni delil olduğunu beyan ettiği hususların mahkememizin gerekçeli kararında tartışıldığı ve buna göre karar verildiği, ayrıca Yargıtay denetiminden de geçtiği, hükümlüler müdafiinin müvekkilleri tarafından yapılan ödemelere dair sunulan belgelerin sanıkların daha az bir ceza almasını gerektirir mahiyette olduğuna dair beyanlarının da CMK'nın 315/1. maddesi uyarınca yargılamanın yenilenmesi nedeni olarak kabul edilemeyeceği" gerekçesiyle, başvurucuların anılan talepleri reddedilmiştir.

14. Başvurucuların bu karara karşı yaptıkları itirazı inceleyen Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesi, konu ile ilgili olarak Cumhuriyet Savcısının "itirazın reddi" içeriğini haiz yazılı mütalaasını da aldıktan sonra, 15/4/2013 tarih ve 2013/465 Değişik İş sayılı kararı ile "yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine ilişkin ek kararın usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesine dayalı olarak itirazı reddetmiştir.

15. Bu karar başvuruculara 15/5/2013 tarihinde tebliğ edilmiş olup, başvurucular, 12/6/2013 tarihli dilekçeleri ile süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

16. 213 sayılı Kanun'un "Kaçakçılık suçları ve cezaları" kenar başlıklı 359. maddesinin 23/1/2008 tarih ve 5728 sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan değişiklikten önceki (b-1) bendi şöyledir:

"b) Vergi Kanunları uyarınca tutulan veya düzenlenen ve saklanma ve ibraz mecburiyeti bulunan;

1) Defter, kayıt ve belgeleri yok edenler veya defter sahifelerine yok ederek yerine başka yapraklar koyanlar veya hiç yaprak koymayanlar veya belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte olarak düzenleyenler veya bu belgeleri kullananlar (sahte belge, gerçek bir muamele veya durum olmadığı halde bunlar varmış gibi düzenlenen belgedir.),

…

Hakkında on sekiz aydan üç yıla kadar ağır hapis cezası hükmolunur."

17. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi nedenleri" kenar başlıklı 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi şöyledir:

"(1) Kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış bir dava, aşağıda yazılı hâllerde hükümlü lehine olarak yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görülür:

…

e) Yeni olaylar veya yeni deliller ortaya konulup da bunlar yalnız başına veya önceden sunulan delillerle birlikte göz önüne alındıklarında sanığın beraatini veya daha hafif bir cezayı içeren kanun hükmünün uygulanması ile mahkûm edilmesini gerektirecek nitelikte olursa."

18. 5271 sayılı Kanun'un "Yenileme isteminin kabule değer olup olmadığı kararı ve mercii" kenar başlıklı 318. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Yargılamanın yenilenmesi istemi, hükmü veren mahkemeye sunulur. Bu mahkeme, istemin kabule değer olup olmadığına karar verir.

…

(3) Yargılamanın yenilenmesi isteminin kabule değer olup olmadığına dair olan karar, duruşma yapılmaksızın verilir."

19. 5271 sayılı Kanun'un "Yenileme isteminin kabule değer görülmemesi nedenleri ve kabulü hâlinde yapılacak işlem" kenar başlıklı 319. maddesi şöyledir:

"(1) Yargılamanın yenilenmesi istemi, kanunda belirlenen şekilde yapılmamış veya yargılamanın yenilenmesini gerektirecek yasal hiçbir neden gösterilmemiş veya bunu doğrulayacak deliller açıklanmamış ise, bu istem kabule değer görülmeyerek reddedilir.

(2) Aksi hâlde yargılamanın yenilenmesi istemi, bir diyeceği varsa yedi gün içinde bildirmek üzere Cumhuriyet savcısı ve ilgili tarafa tebliğ olunur.

(3) Bu Madde gereğince verilen kararlara itiraz edilebilir.”

20. 5271 sayılı Kanun’un “Yenileme isteminin esassız olmasından dolayı reddi, aksi takdirde kabulü” kenar başlıklı 321. maddesi şöyledir:

“(1) Yargılamanın yenilenmesi isteminde ileri sürülen iddialar, yeterli derecede doğrulanmaz veya 311 inci Maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri ile 314 üncü Maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yazılı hâllerde işin durumuna göre bunların önce verilmiş olan hükme hiçbir etkisi olmadığı anlaşılırsa, yargılamanın yenilenmesi istemi esassız olması nedeniyle duruşma yapılmaksızın reddedilir.

(2) Aksi hâlde mahkeme, yargılamanın yenilenmesine ve duruşmanın açılmasına karar verir.

(3) Bu Madde gereğince verilen kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 15/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 12/6/2013 tarih ve 2013/4186 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

22. Başvurucular, haklarında daha önceden verilip kesinleşen hükümden sonra ortaya çıkan deliller kapsamında yargılamanın yenilenmesi amacıyla yaptıkları başvurunun Mahkemece reddedildiğini, hem hüküm veren Mahkemenin hem de itiraz merciinin, ileri sürdükleri iddiaları karşılamadan gerekçesiz bir şekilde karar verdiklerini, yargılamanın yenilenmesi taleplerini inceleyen Mahkeme tarafından alınan Cumhuriyet Savcısının olumsuz yöndeki mütalaasının kendilerine bildirilmeden karar verildiğini, bu durumun silahların eşitliği ilkesine aykırı olduğuna dair yaptıkları itiraza rağmen itirazı incelemekle görevli Ağır Ceza Mahkemesince bu konuda herhangi bir değerlendirme yapılmadığı gibi bu Mahkemece alınan Savcı görüşünün de kendilerine tebliğ edilmeden karar verildiğini, Yargıtay tarafından kendileri bilgilendirilip savunmaları alınmadan kanuna aykırı şekilde davaya konu eylemin suç tarihleri değiştirilmek suretiyle savunma haklarının kısıtlanmasından dolayı bu hususun da yargılamanın yenilenmesi nedeni oluşturduğunu, ancak Mahkeme kararlarında bu iddialarının da incelenmediğini, anılan taleplerin hükmü veren Mahkemece incelenmesinin bu yolu etkisizleştirdiğini, sözlü olarak dinlenme taleplerinin reddedildiğini, bu nedenlerle Anayasa’nın 36., 38. ve 141. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmişler ve 5.000’er TL manevi tazminat ve yargılama giderleri ödenmesi ile hükmolunan cezanın infazının başlamaması için tedbir kararı verilmesi ve yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuşlardır.

B. Değerlendirme

23. Sözleşme’nin 6. maddesinde adil yargılanma hakkının kapsamı medeni haklara ilişkin bir uyuşmazlığın karara bağlanması ile ceza alanındaki bir suç isnadı konularıyla sınırlandırılmıştır. Ancak Anayasa Mahkemesi, dosya kapsamında yer alan olay ve olgular ışığında başvuru konusu şikayetin hukuki nitelemesini ve Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamını belirleme yetkisine sahip olup, yargılamanın yenilenmesini de bu kapsamda değerlendirmiştir (B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 25).

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu nedenle

başvurucuların iddiaları Anayasa'nın 36. ve 141. maddeleri ile ilişkili görülerek adil yargılanma hakkı kapsamda değerlendirilmiş olup, bu başlık altındaki şikâyetler ayrı ayrı incelenmiş ve sair şikâyetlerin de incelenmesine gerek görülmemiştir.

a. Duruşmalı Yargılama Hakkının İhlal Edildiği İddiası

25. Başvurucular, yargılamanın yenilenmesi taleplerinin duruşmasız incelenmesi suretiyle "duruşmalı yargılama hakkı"nın ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

26. Bakanlık görüşünde özet olarak, duruşmalı yargılama yükümlülüğün mutlak olmadığı, bu hakkın istisnai hallerde kısıtlanabileceği, Anayasa Mahkemesi kararlarında, yargılamanın yenilenmesi talebinin duruşma yapmaksızın reddedilmesine ilişkin olarak yapılan incelemede, bireyin suç işleyip işlemediğiyle ilişkili olmadığı gerekçesiyle adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verildiği, başvuruculara bu yöndeki talepleri konusunda takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğu ifade edilmiştir.

27. Başvurucular karşı beyanlarında, Bakanlık görüşüne katılmadıklarını, duruşma yapılmaksızın taleplerinin reddedilmiş olması nedeniyle "açık duruşma haklarının" ihlal edildiğini belirtmişlerdir.

28. Anayasa'nın 141. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır. Duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına ancak genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde karar verilebilir."

29. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinde herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu, "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında ise Mahkemelerde duruşmaların herkese açık olduğu, duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına ancak genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde karar verilebileceği… düzenlemelerine yer verilmiştir.

30. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise herkesin davasının, kamuya açık olarak görülmesini isteme hakkına sahip olduğu, kararın aleni verileceği, ancak, demokratik bir toplum içinde ahlak, kamu düzeni veya ulusal güvenlik yararına, küçüklerin çıkarları veya bir davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veyahut aleniyetin adil yargılamaya zarar verebileceği kimi özel durumlarda ve mahkemece bunun kaçınılmaz olarak değerlendirildiği ölçüde, duruşma salonunun tüm dava süresince veya kısmen, basına ve dinleyicilere kapatılabileceği hükme bağlanmıştır.

31. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının temel unsurlarından birisi de Anayasa'nın 141. maddesinde düzenlenen yargılamanın açık ve duruşmalı yapılması ilkesidir (B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 32). Buna göre, duruşmaların kamuya açık olarak yürütülmesine ilişkin gereklilik, adil yargılanma hakkının en önemli güvencelerinden biri olup; temel gayesi, kişileri, kamu denetiminden uzak, kapalı kapılar ardında yürütülmekte olan gizli bir yargılama ve bunun doğuracağı endişelerden korumaktır. Dolayısıyla yargılamanın şeffaflığı, mahkemeye duyulması gereken güvenin pekişmesini sağlamak ve davaların adil bir şekilde görülmesini temin etmek bakımından önemlidir.

32. Yargılamanın açıklığı ilkesinin amacı, adli mekanizmanın işleyişini kamu denetimine açarak yargılama faaliyetinin saydamlığını güvence altına almak ve yargılamada keyfiliği önlemektir. Bu yönüyle hukuk devletinin en önemli gerçekleştirme araçlarından birisini oluşturur. Özellikle ceza davalarında yargılamanın duruşmalı ve aleni yapılması silahların eşitliği ilkesinin ve savunma haklarının güvencesini oluşturur (B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 32).

33. Diğer taraftan, duruşmaların teorik olarak kamuya açık olması yeterli olmayıp, bunun uygulamaya yansıtılması da, bu güvencenin sağlanması bakımından gereklidir. Bu bakımdan, davanın tarafları dışında, başta basın olmak üzere, duruşmayı izlemek isteyen kişilerin duruşmaya katılımlarının kolaylaştırılmasına yönelik bir takım tedbirler alınması devletin görevidir. Bu kapsamda, kamunun duruşmanın yeri ve tarihi ile ilgili olarak bilgi sahibi olabilmesi, bu bilgilerin gizli tutulmaması ve duruşmanın icra edileceği yerin fiilen erişime açık olması gereklidir. (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Riepan/Avusturya, B. No. 35115/97, 14/11/2000, § 29).

34. AİHM'e göre, duruşma yapmamayı haklı gösteren istisnai durumlar olmadığı sürece, ilk ve tek derece mahkemesinin huzurundaki yargılamalarda, AİHS'nin 6/1. maddesi uyarınca "açık duruşma hakkı" beraberinde "duruşma isteme hakkı"nı da getirir (bkz. Hakansson ve Sturesson/İsveç, B. No: 11855/85, 21/2/1990, § 64; Fredin/İsveç (no:2), B. No: 18928/91, 23/2/1994, § 21; Allan Jacobsson/İsveç (no:2), B. No: 16970/90, 19/2/1998, § 46; Kılıç ve Korkut/Türkiye, B. No: 25949/03 ve 25976/03, 12/2/2008, § 21).

35. Ancak "duruşmalı yargılama hakkı", her türlü yargılamanın mutlaka duruşmalı yapılması zorunluluğu anlamına gelmez. Adil yargılama ilkelerine uyulmak şartıyla usul ekonomisi ve iş yükünün azaltılması gibi amaçlarla bazı yargılamaların duruşmadan istisna tutulması ve duruşma yapılmaksızın karara bağlanması anayasal hakların ihlalini oluşturmaz. Özellikle ilk derece mahkemeleri önünde duruşmalı yargılama yapılıp karar verildikten sonra, kanun yolu incelemesinin, tarafların iddia veya savunmaları yazılı olarak alındıktan sonra, dosya üzerinden yapılması halinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez (B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 32).

36. Somut olayda başvurucuların, yargılamanın yenilenmesi taleplerini yazılı olarak sunmaları üzerine, Mahkemece dosya üzerinden yapılan değerlendirme sonucunda, "yargılamanın yenilenmesi şartlarının oluşmaması" gerekçesiyle anılan talepleri reddedilmiştir. Başvuruculların bu karara yaptıkları itirazı inceleyen Bodrum 2. Ağır Ceza Mahkemesi de duruşma açmaksızın dosya üzerinden inceleme yaparak red kararı vermiştir. Yargılamanın yenilenmesi olağanüstü bir kanun yolu olup bu yolun hangi hallerde açılacağı 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinde açıkça düzenlenmiş ve aynı Kanun'un 321. maddesinde yeniden yargılanma talebinin esassız olması halinde talebin duruşmasız olarak reddedileceği hükme bağlanmıştır. Yine aynı maddenin (2) numaralı fıkrası, "Aksi hâlde mahkeme, yargılamanın yenilenmesine ve duruşmanın açılmasına karar verir." hükmünü, aynı Kanun'un "Yeniden duruşma sonucunda verilecek hüküm" kenar başlıklı 323. maddesinin (1) numaralı fıkrası da, "Yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylar veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verir." hükmünü içermektedir.

37. Anılan bu maddelerden de görüleceği gibi "yargılamanın yenilenmesi" yolu her ne kadar bir olağanüstü kanun yolu olarak düzenlenmiş ise de, Mahkemece bu talebin duruşma açılmadan inceleneceği, ancak talebin kabul edilmesi halinde duruşmanın açılarak,

yargılama sonucunda yeni bir hükmün verilmesi ve bu hükme karşı kanun yollarına başvurulması imkânının bulunduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, bireyin suç işleyip işlemediğiyle ilişkili olmayan, sadece yeniden yargılama şartlarının bulunup bulunmadığına dair gerçekleşen böyle bir incelemenin duruşma açılmadan yapılmış olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği söylenemez.

38. Açıklanan nedenlerle, "duruşmalı yargılama hakkı"na yönelik açık bir ihlalin olmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" sebebiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. İlk Derece Mahkemesi Tarafından Savcının Görüşünün Bildirilmemesi Nedeniyle Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkesinin İhlal Edildiği İddiası

39. Başvurucular, yargılamanın yenilenmesi taleplerini inceleyen İlk Derece Mahkemesi tarafından alınan Cumhuriyet Savcısının olumsuz yöndeki mütalaasının kendilerine bildirilmeden karar verildiğini, bu durumun silahların eşitliği ilkesine aykırı olduğunu iddia etmişlerdir.

40. Bakanlık, görüş yazısında; çelişmeli yargılama hakkının, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasının taraflarının ileri sürülen deliller ve sunulan görüşlerle ilgili bilgiye sahip olması ve taraflara mahkemenin kararını etkilemek amacıyla bunlarla ilgili görüş bildirebilme fırsatının sunulması olduğunu; adil yargılanma kavramının prensipte, bilhassa davanın taraflarının, mahkemenin kararını etkilemek amacıyla bağımsız bir yargı görevlisi tarafından bile olsa, sunulan her türlü delil ve mütalaa hakkında bilgi sahibi olması ve bunlarla ilgili görüş bildirmesi hakkını da içinde barındırdığını, bu hususta takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğunu belirtmiştir.

41. Başvurucular, Bakanlık görüşüne katılmadıklarını, Savcıların her şekilde görüşlerinin tebliğ edilmemesi halinin ihlal nedeni olduğuna dair AİHM'nin Türkiye'ye ilişkin olarak da verdiği birçok karar bulunduğunu, bundan dolayı adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ifade etmişlerdir.

42. AİHM, dosyaya ilişkin bağımsız bir inceleme yaparak görüşünü mahkemeye sunan Savcılık düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir (bkz. Miran/Türkiye, B. No: 43980/04, 21/4/2009). Bu nedenle Savcılık düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edilerek incelemelerine sunulması ve karşı görüşlerini hazırlama imkânı verilmesi çelişmeli yargılama ilkesi ile ilişkili olarak adil yargılanma hakkının bir gereğidir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 33). Çelişmeli yargılama ilkesi, dosyada yer alan bilgi ve belgelerin taraflar açısından ulaşılabilir olmasını gerekli kılar. Dolayısıyla belgelere ulaşamama çelişmeli yargılama ilkesi açısından sorun oluşturabilir (B. No: 2012/575, 8/5/2014, § 46).

43. Başvuruculara ait iddialarından, yargılamanın yenilenmesi talebinin incelemesi sırasında alınan Savcılık mütalaasının kendilerine tebliğ edilmediği anlaşılmaktadır. Ancak, Mahkeme tarafından başvuruculara tebliğ edilen yargılamanın yenilenmesi talebinin reddi kararında, anılan Savcılık mütalaasına da yer verildiği ve başvuruculara söz konusu kararın kendilerine tebliği esnasında Savcılık görüşünün içeriğinden haberdar oldukları görülmektedir. Nitekim başvurucular, 1/4/2013 tarihli itiraz dilekçelerinde, aleyhe olduğunu tespit ettikleri Savcılık görüşünün kendilerine tebliğ edilmediğini, bu nedenle "silahların eşitliği" ilkesinin ihlal edildiğini ifade etmişlerdir. Başvurucular söz konusu dilekçelerinde, anılan Savcılık görüşüne neden katılmadıklarına ilişkin ayrıca bir açıklamada

bulunmamışlar, fakat genel olarak Savcılık mütalaasına uygun verilmiş olan Mahkeme kararına yönelik karşı itirazlarını ileri sürmüşlerdir. Buna göre başvurucular, yargılamanın yenilenmesi talebinin incelenmesi aşamasında tebliğ edilmemiş olsa bile bu talebin reddine dair kararın tebliği sırasında Savcılık görüşünün içeriğinden haberdar olmuş ve buna yönelik görüşlerini hazırlama ve itiraz merciine sunma imkânı bulabilmişlerdir. Dolayısıyla, somut durumda çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan nedenlerle, çelişmeli yargılama ilkesine yönelik açık bir ihlalin bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının da "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiği İddiası

45. Başvurucular, yargılamanın yenilenmesi amacıyla yaptıkları başvurunun hem Mahkeme hem de itiraz merci tarafından, ileri sürdükleri iddialar karşılanmadan, gerekçesiz bir şekilde reddedilmesi suretiyle "gerekçeli karar hakkı"nın ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

46. Bakanlık görüş yazısında, başvurucuların bu şikâyetine benzer iddiaları içeren başvurulara yönelik olarak daha önceden de göz önüne alınacak kriterlerin belirlendiği, somut başvuru açısından bu kriterlerden ayrılmayı gerektirecek bir neden bulunmadığı, bu nedenle görüş sunulmasına gerek görülmediği ifade edilmiştir.

47. Başvurucular, Bakanlık görüşünde geçen karar içeriğinin Yargıtay incelemesine ilişkin olduğunu, oysa taleplerin İlk Derece Mahkemesince gerekçesiz reddedildiğini, bu nedenle dilekçelerinde belirttikleri gibi "gerekçeli karar haklarının" ihlal edilmiş olduğunu ifade etmişlerdir.

48. Yapılan incelemede, başvurucuların bu şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu bölümünün kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. İtiraz Mercii Tarafından Savcının Görüşünün Bildirilmemesi Nedeniyle Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkesinin İhlal Edildiği İddiası

49. Başvurucular, yaptıkları itirazı inceleyen Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından alınan Savcının aleyhe görüşünün kendilerine tebliğ edilmemesi nedeniyle "silahların eşitliği" ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

50. Bakanlık görüş yazısında, başvurucuların şikâyetlerinin bu kısmına ilişkin herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.

51. Başvurucular, Savcının görüşünün tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki görüşlerini tekrarlamışlardır.

52. Yapılan incelemede, başvurucuların bu şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu bölümünün kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiği İddiası

53. Başvurucular, haklarında daha önceden verilip kesinleşen hükümden sonra ortaya çıkan

deliller kapsamında yargılamanın yenilenmesi amacıyla yaptıkları başvurunun Mahkemece reddedildiğini, oysa ileri sürdükleri iddiaların 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendine göre yargılamanın yenilenmesi nedenlerini oluşturduğunu, ancak hem hükmü veren Mahkemenin hem de itiraz merciinin, ileri sürdükleri iddiaları karşılamadan gerekçesiz bir şekilde karar verdiklerini, ayrıca Cumhuriyet Savcısının olumsuz yöndeki mütalaasının kendilerine bildirilmemesi nedeniyle yaptıkları itiraza rağmen itirazı incelemekle görevli Ağır Ceza Mahkemesince bu konuda da herhangi bir değerlendirmenin yapılmadığını, dolayısıyla bu taleplerinin gerekçe gösterilmeden reddedilmesi ile "gerekçeli karar hakkı"nın ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

54. Başvurucular özetle;

i. Mahkûmiyetlerine neden olan ve daha önceden dinlenmeyen M. Otel isimli şirketin suç tarihlerindeki genel müdürü tanık M. İ. ile otelin satın alma departmanında çalışan tanık N. Ö.'nün dosya kapsamında dinlenilmesi taleplerinin nedensiz reddedilmesi,

ii. Vergi Dairesine borçlarının bulunmadığına ilişkin hüküm tarihinden sonra alınan yazının dikkate alınmaması,

iii. Sahte fatura alındığı iddia edilen şirkete ödemelerin çeklerle yapıldığına ve alım satımların gerçek olduğuna dair yeni ibraz edilen banka dekontlarının, hükme esas alınan bilirkişi raporlarının doğruluğunu çürüttüğünün gözetilmemesi,

iv. Aynı konuda Aydın Vergi Mahkemesinde taraflarından açılmış olan davaların lehe sonuçlanmasına ilişkin verilen kararlar ile mahkûmiyetlerine neden olan A. Ltd. Şti'nin kesmiş olduğu faturaların sahte olmayıp, gerçek bir alışverişe dayalı olduğunu ortaya koyan Aydın Vergi Mahkemesinin vermiş olduğu karar ve aynı şirketin sorumlusu hakkında Bodrum 4. Asliye Ceza Mahkemesinin verdiği kararın dikkate alınmaması,

v. Mahkûmiyet gerekçesinde çeklerin imzalanması gösterildiği halde, başvuruculardan Kayhan Tatış'ın 2004 yılındaki çeklerde imzasının olmadığına dair delil ve bilirkişi incelemesi talebinin değerlendirmeye alınmaması,

vi. Suça konu faturaları düzenleyen A. Ltd. Şti'nin iş yaptığı ve fatura kestiği diğer 13 şirket hakkında herhangi bir takibatın yapılmadığı, anılan şirketlerin 5811 sayılı Kanun'dan yararlanması nedeniyle böyle bir sonucun ortaya çıktığı, kendi şirketlerinin de anılan Kanun hükümlerinden yararlanmasına rağmen hukuka aykırı bir şekilde haklarında denetim raporu düzenlendiği, bu maddi gerçeğin mahkûmiyet dosyasında bulunmamasına rağmen, yeni delil olarak kabul edilmemesi,

vii. 5811 sayılı Kanun'dan yararlanılarak, Vergi Dairesine ödemelerin yapıldığına ilişkin delillerin dikkate alınmaması,

viii. Mahkûmiyet gerekçesinde A. Ltd. Şti'nin kesmiş olduğu faturaların sahte olduğu iddiası, şirketin, faturalarda yazan eşyaları taşıyabilecek olan araçlara sahip olmadığına dayandırıldığı, ancak Mahkeme kararından sonra A. Ltd. Şti'nin sahibi Ç. K.'nın eşi olan N. K.'ya ait ve A. Ltd. Şti'nin kullanımında olan frigorifik nitelikli 2 adet ticari kamyonet ve 2 adet otomobil bulunduğu konusunda plakaları da tespit edilmek suretiyle yargılamanın yenilenmesi dilekçesine eklenmesine rağmen bu hususun göz ardı edilmesi,

ix. Talebe eklenen uzman görüşlerinin değerlendirilmemesi,

x. Haklarında düzenlenen iddianamede isnat edilen suçların tarihlerinin 2004-2005 yılları

olarak gösterilmesine ve bu yönde yapılan savunma sonucunda, gerekçeli kararda da bu tarihler temel alınarak mahkûmiyet hükmü kurulmasına rağmen, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 226. maddesine aykırı olarak, bu konuda savunma hakkı tanınmadan, Yargıtayın, suç tarihlerini 2005-2006 tarihleri olarak kabul ederek kararı onamasının hak ihlali oluşturduğunun gözetilmemesi,

xi. Mahkemenin taleplerini gerekçesiz reddetmesi ve Cumhuriyet Savcısının olumsuz yöndeki mütalaasını tebliğ etmemesi nedenleriyle yaptıkları itirazın, itiraz merciince de gerekçe gösterilmeksizin reddedilmesi…,

Nedenleriyle "gerekçeli karar hakkı"nın ihlal edildiğini belirtmişlerdir.

55. Bakanlık görüş yazısında, benzer iddiaları içeren başvurulara yönelik olarak daha önceden de göz önüne alınacak kriterler belirlendiğinden, bu konuda görüş sunulmasına gerek görülmediği ifade edilmiştir.

56. Başvurucular, Bakanlık görüşünde geçen karar içeriğinin Yargıtay incelemesine ilişkin olduğunu, oysa taleplerin İlk Derece Mahkemesince gerekçesiz reddedildiğini, böyle bir durumun mümkün olamayacağını, Mahkemenin dosyaya uygun olmayan nedenlerle taleplerini reddettiğini, Mahkemeye sundukları delillerin yargılama sona erdikten sonra bulunmuş veya ortaya çıkmış deliller olduğunu ifade etmişlerdir.

57. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

58. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

59. AİHS metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Gerekçeli karar hakkı da makul sürede yargılanma hakkı gibi, adil yargılanma hakkının somut görünümlerinden biri olup, Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşmenin lafzi içeriğinde yer alan gerekse AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen gerekçeli karar hakkı gibi ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 38).

60. Hakkaniyete uygun yargılamanın bir unsuru olan gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, mahkemelerin uyması gereken bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir. Bir muhakemede usule ilişkin koruma sağlayan adil yargılanma hakkının önemli unsurlarından biri olan gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır (B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 31).

61. Anayasa'daki hakların etkili bir biçimde korunması için, davaya bakan mahkemelerin Anayasa'nın 36. maddesine göre "tarafların dayanaklarını, iddialarını ve delillerini etkili bir biçimde inceleme görevi" vardır (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Dulaurans/Fransa, B. No: 34553/97, 21/3/2000, § 33). AİHM içtihatlarına göre bir mahkemenin davaya yaklaşımı, başvuruculara iddialarına yanıt vermekten ve başvuruculara temel şikayetlerini incelemekten kaçınmalarına neden olması halinde Sözleşme'nin 6. maddesi davanın hakkaniyete uygun bir biçimde incelenmesi hakkı bakımından ihlal edilmiş olur (bkz. Kuznetsov/Rusya, B. No: 184/02, 11/4/2007, §§ 84-85; ayrıca bkz. B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 30).

62. Mahkemeler, "kararlarını hangi temele dayandırdıklarını yeterince açık olarak belirtme" yükümlülüğü altındadırlar. Bu yükümlülük, tarafların temyiz hakkını kullanabilmeleri için gerekli olmasının yanı sıra (bkz. Hadjıanastassıou/Yunanistan, B. No: 12945/87, 16/12/1992, § 33), tarafların, muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun bir biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, toplumun kendi adına verilen yargı kararlarının sebeplerini öğrenmelerinin sağlanması için de gereklidir (B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 34).

63. Mahkemelerin bu yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya, karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılamaz (bkz. B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 26). Diğer bir ifadeyle derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değildir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56). Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği, davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması halinde, davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35).

64. Ayrıca, insan haklarına ilişkin güvencelerin soyut ve teorik olarak değil, uygulamada ve etkili bir şekilde sağlanması gerekir. Buna göre, mahkemelerin ileri sürülen iddia ve savunmalara şeklen cevap vermiş olmaları yeterli olmayıp, iddia ve savunmalara verilen cevapların dayanaksız olmaması, mantıklı ve tutarlı olması da gerekir. Diğer bir ifadeyle mahkemelerce belirtilen gerekçeler, davanın şartları dikkate alındığında makul olmalıdır (B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 36).

65. Makul gerekçe, davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır (bkz. B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 24). Gerekçelendirme, davanın sonucuna etkili olay, olgu ve kanıtları açıklamak yükümlülüğü olmakla birlikte, bu şekildeki gerekçelendirmenin mutlaka detaylı olması şart değildir. Ancak gerekçelendirmenin, iddia ve savunmadan birinin diğerine üstün tutulma sebebinin ve bu kapsamda davanın taraflarınca gösterilen delillerden karara dayanak olarak alınanların mahkemelerce kabul edilme ve diğerlerinin reddedilmesi hususunda, makul dayanakları olan bir bilgilendirmeyi sağlayacak ölçü ve özene sahip olması gerekmektedir (B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 37).

66. Zira bir davada tarafların, hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün içerik ve kapsamı ile bu hükme varılırken mahkemenin neleri dikkate aldığı ya da almadığını gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir

gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması “gerekçeli karar hakkı” yönünden zorunludur (B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 38).

67. Aksi bir tutumla, mahkemenin, davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında “ilgili ve yeterli bir yanıt” vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olabilecektir (B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 39).

68. Öte yandan derece mahkemeleri, kararların yapısı ve içeriği ile ilgili olarak geniş bir takdir yetkisine sahiptirler. Özellikle taraflarca ileri sürülen kanıtların kabulü ve değerlendirilmesi öncelikle derece mahkemelerinin görevidir (bkz. Van Mechelen ve Diğerleri/Hollanda, B. No: 21363/93, 21364/93, 21427/93 ve 22056/93, 23/4/1997, § 50). Bu nedenle, açıkça keyfi olmadıkça, belirli bir kanıt türünün kabul edilebilir olup olmadığına, değerlendirme şekline veya aslında başvurucunun suçlu olup olmadığına karar vermek, Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 33; benzer değerlendirmeler için bkz. Garcia Ruiz/İspanya, B.No. 30544/96, 21/1/1996, § 28).

69. Ayrıca, itiraz veya temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olması zorunlu değildir. İtiraz veya temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, itiraz ya da temyiz merciinin bir şekilde itiraz veya temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57). Diğer bir ifadeyle itiraz veya temyiz merciinin, itiraz veya temyiz incelemesine konu mahkeme kararına ve bu karardaki gerekçelere katıldığı durumlarda, buna ilişkin kararını ayrıntılı olarak gerekçelendirmemesi, kural olarak, gerekçeli karar hakkına ve dolayısıyla adil yargılanma hakkına aykırılık teşkil etmez (B. No: 2013/723, 21/11/2013, § 44; benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. García Ruiz/İspanya, B. No: 30544/96, 21/1/1999, § 26).

70. Buna karşın tarafsızlığı, keyfiliği, denetimden kaçmayı ve perdelemeyi önlemek için mahkemeler, kararın verilmesine neden olan temelleri yeterince açık olarak belirtmekle yükümlüdürler. Mahkemelerin yargılama süresince kendilerine iletilen her iddia ve talebi gözetme zorunda olmadıkları biçimindeki serbesti, kararın verilmesine neden olan temellere asgari açıklıkta değinilmesi görevini ortadan kaldıracak şekilde yorumlanamaz (B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 58).

71. Bireysel başvuru yolunda derece mahkemelerinin gerekçelerinin niteliği, ancak açık bir keyfilik veya takdir hatası oluşturduğu ya da makul ve ikna edici açıklamalar içeren bir gerekçe gösterilmediği, iddia olunan eylem ile hüküm arasında “uygun illiyet bağı” kurulmadığı durumlarda denetlenebilir. Derece mahkemesi kararlarının, adalet gereksinimini giderecek ölçü ve nitelikte yeterli gerekçe ile açıklanıp açıklanmadığı hususları, adil yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesince yapılacak denetimin kapsamında yer almaktadır. (B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 59).

72. Başvurucular somut davada, haklarındaki kesinleşmiş hükümden sonra ortaya çıkan yeni delillerden dolayı yargılamanın yenilenmesi şartlarının oluştuğunu, buna rağmen Mahkeme ve itiraz merciinin bu bilgi ve belgeleri dikkate almadıkları gibi, dikkate almama nedenlerini de makul bir gerekçeyle izah etmediklerini ileri sürmüşlerdir.

73. Başvurucular, davaya konu şirketin yönetim kurulu üyeleri olup, suç tarihinde gerçekte

herhangi bir alış işlemi olmadığı halde A. Ltd. Şti. tarafından düzenlenen sahte faturaları kullanarak vergi kaybına sebebiyet verdikleri iddiasıyla yargılanmışlardır. Ancak başvurucular, gerçek bir alımın olduğunu, bu mallara ilişkin bedellerin banka aracılığı ile ödendiğini, suçlamanın doğru olmadığını savunmuşlarsa da, anılan suçtan mahkûm olmuşlardır.

74. Başvurucular, yukarıda belirtilen (§ 53-54) ve kesinleşmiş hükümden sonra elde edilen bazı deliller ile olaya ilişkin yeni hazırlanan uzman görüşlerini; A. Ltd. Şti. isimli şirketin suç tarihlerinde faaliyette olduğuna, karar gerekçesine konu bu şirketin olmadığı söylenen araçlarının bulunduğuna ve plakalarının tespit edildiğine, başka şirketlerle alış verişi olduğuna dair belgeleri ve mahkeme kararlarını; lehe sonuçlanan Vergi Mahkemesi kararlarını; A. Ltd. Şti. sahibi olan Ç. K.'ya ödemelerin yapıldığına dair banka dekont örneklerini; mal alımında sorumlu olan ve tanıklığı önem arz edecek şirket çalışanlarının isimlerini; şirketin ayrıntılı yıllık harcamalarını; Vergi Dairesine borcun olmadığına ilişkin belgeleri; A. Ltd. Şti. sahibi olan Ç. K.'ya yönelik yargı kararları gibi bir kısım delilleri Mahkemeye sunarak, yeni ortaya konulan bu hususların yargılamanın yenilenmesi sebebini oluşturduğunu iddia etmişlerdir.

75. Mahkeme, 25/3/2013 tarihli ek kararı ile (§ 12) başvuruculara anılan taleplerini reddetmiştir. Başvuruculara gerek bu karara gerekse Mahkemece alınan Savcı görüşünün bildirilmemesine karşı yaptıkları itirazı inceleyen Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesi de, 15/4/2013 tarihli kararı ile "yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine ilişkin ek kararın usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesine dayalı olarak itirazı reddetmiştir.

76. Başvuruculara yeni delil olarak ileri sürdükleri hususlara ilişkin olarak Mahkemenin ortaya koyacağı gerekçenin denetlenebilir, açık ve makul bir yanıtı içeren niteliğe sahip olması gerekir. Başka bir ifadeyle Mahkemece, başvurucular tarafından sunulan delillerin, hükmün kurulduğu kararda tartışıldığı, bu nedenle dosyanın yeniden incelenmesine gerek olmadığı kabul edilerek, talebin reddi yönünde karar veriliyorsa, bu gerekçe, ancak yeni olduğu ileri sürülen iddiaların hepsinin ya da en azından hükme dayanak yapılan kısımlarının önceki kararda tartışılmış olduğunun tespiti ve bunun denetlenebilir olması halinde yeterli olabilir.

77. Mahkemenin mahkûmiyet hükmüne gerekçe olarak gösterdiği temel hususlar şöyledir:

"…sanıkların şirketin yönetim kurulu üyesi oldukları, M. Otel isimli işletmenin bu şirket tarafından işletildiği, sanıkların 2004 ve 2005 takvim yıllarında yetkilisi Ç. K. olan A. Ltd. Şti.'den gerçek alım ve satımları yansıtmayan, bu şekilde içerik itibariyle sahte olarak düzenlenmiş bulunan faturaları alarak, şirket hesaplarında kullandıkları ve bu şekilde vergi kaybına neden oldukları…, sanıkların bu eylemleri nedeniyle cezalandırılmalarına karar verilmiştir… A. Ltd. Şti.'nin 2004 ve 2005 yıllarında hiçbir ticari faaliyetinin bulunmadığı…, bu şirketin ticari faaliyette bulunduğuna ilişkin hiçbir iddia ve delil bulunmadığı, A. Ltd. Şti. adına M. Tur şirketi tarafından kesilmiş çok sayıda çek bulunduğu, bunların Ç. K. tarafından gününde tahsil edilmiş görüldüğü…, şirketin çok büyük miktarlarda kısa sürede zarar ettiğinin belirlendiği, yine şirkete çok miktarda mal alımı olduğu halde şirketin bu miktarda ne şekilde zarara uğradığının açıklanamadığı…, Aydın Vergi Mahkemesinin vergi cezalarının iptaline karar vermesi hususunun mahkememize bağlayıcı bir yönü bulunmadığı, takdir ve değerlendirmesi ile savunmaya itibar edilmemiştir."

78. Mahkûmiyet hükmünün gerekçesi ile yargılamanın yenilenmesi talebinin reddi gerekçesi incelendiğinde; başvurucular tarafından yeniden yargılanma nedenleri olarak ileri sürülen (§

54) delillerin ya hiç ya da yeterince mahkûmiyet hükmünde tartışılmadığı ve bu delillerin hükümden sonraki dönemlere ait olduğu ya da önceden bulunsa dahi sonradan elde edildiği görülmektedir.

79. Buna göre, başvuruculaların belirtmiş oldukları ve mal alım satım işinden doğrudan sorumlu olan ve alımların gerçek yapıldığını başvuru dilekçesinde ifade eden tanıkların önceden dinlenmediği, sahte fatura alındığı iddia edilen şirkete ödemelerin yapıldığına ilişkin alınan banka dekontlarının (17 adet) işlem tarihlerinin suç tarihi (2004-2005) olmasına rağmen, bu dekontların hükümden sonra, 11/1/2013 tarihinde bankalar tarafından başvuruculara verildiği, bu kapsamda A. Ltd. Şti.'ye yapılan çekle ödemelere dair Garanti Bankası Bodrum Şubesi, İş Bankası İzmir Ticari Şubesi ve Fortis Bank Bodrum Şubesinin ekstrelerinin de temin edildiği, ayrıca başvuruculaların; mal alımının gerçek olduğu, çeklerin muhatap şirket temsilcisi tarafından bankadan tahsil edildiğini ileri sürerek vergi cezasının kaldırılması talebiyle yapmış oldukları başvuruların Vergi Mahkemelerince, "A. Ltd. Şti.'nin soğuk hava deposunun olduğu, mal alım ve satımında bulunduğu, fatura bedellerinin çekle ödendiği, A. Ltd. Şti.'nin, davacıya fatura düzenlediği dönemler itibariyle, gerçekte ticari faaliyette bulunmayıp düzenlenen faturaların sahte olduğunun kabulü mevcut tespitler doğrultusunda mümkün bulunmamaktadır." gerekçesiyle kabul edilerek, dava konusu cezalı tarhiyatın kaldırılmasına karar verildiği ve bu kararların (12 adet mahkeme kararı) 9/6/2011 tarihli hükümden sonra 14/7/2011 tarihinde Danıştay incelemesinden geçmek suretiyle (davacının 6111 sayılı Kanun'dan faydalandığı bildirildiğinden, konusu kalmayan istem hakkında karar verilmesine yer olmadığına gerekçesine dayalı olarak) kesinleştiği, davaya konu olay nedeniyle 6111 sayılı Kanun'dan istifade edildiğine ve borcun bulunmadığına ilişkin Bodrum Vergi Dairesi Müdürlüğünün 16/1/2013 tarihli yazısının alındığı, yargılamanın yenilenmesi nedenlerinin sunulan deliller kapsamında oluştuğuna dair özel alınan hukukçu ve maliyeci olan uzman görüşlerinin bulunduğu raporlar ile şirket gelir-gider, kar-zarar durumunu ortaya koyan kayıtların yeni elde edildiği saptanmıştır.

80. Yine A. Ltd. Şti.'ye ait araçların olduğu, bu şirketin başka şirket ile gerçek alış-veriş yaptığının diğer mahkeme kararları ile de tespit edildiği (A. Ltd. Şti.'nin, K. Su Ürünleri Maden Pazarlama Sanayi Ltd. Şti.'ye kestiği faturaların sahte olmadığına, gerçek bir mal alış-verişine ilişkin olduğuna dair Aydın Vergi Mahkemesinin ve itiraz üzerine Aydın Bölge İdare Mahkemesinin vermiş olduğu kararlar) hususları başvurucular tarafından belgelendirilmiş, ayrıca A. Ltd. Şti.den mal ve fatura alan diğer 13 adet şirket hakkında vergi kaçakçılığından açılmış herhangi bir davanın bulunmadığına dair Bodrum Vergi Dairesi Müdürlüğünün yazısı ile şirketin işi terk tarihinin 7/12/2006 olarak kabul edilmesi gerektiğine dair Bodrum Vergi Dairesi tutanağı ve Yeminli Mali Müşavir raporunun da yeni elde edildiği belirlenmiştir.

81. Diğer taraftan, başvurucular hakkında düzenlenen iddianamede isnat edilen suçların tarihlerinin 2004-2005 yılları olarak gösterildiği, başvuruculaların savunmalarının bu kapsamda alındığı ve hükmün bu yıllar temel alınarak kurulduğu tespit edilmiştir. Ancak Yargıtay tarafından, Anayasa'nın 36. ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 226. maddesinin sağladığı savunma hakkı dikkate alınmadan, zamanaşımı ve benzeri cezai kurum ve sonuçlar ile ileri sürülebilecek yeni savunmalar bakımından suçun maddi yönünü etkileyen dava konusunun suç tarihlerinin 2005-2006 olarak değiştirilerek kabul edildiği ve bu yeni değerlendirmeye göre kararın onanıp kesinleştirildiği görülmüştür.

82. Başvurucular tarafından yargılamanın yenilenmesi nedeni olarak ileri sürülen bu (§ 79, 80, 81) ve dilekçe ekindeki diğer konular, Mahkemece, "gerekçeli kararda tartışıldığı, bu

sebeple yargılamanın yenilenmesi nedeni olarak kabul edilemeyeceği” şeklinde değerlendirilerek başvuruculaların talepleri reddedilmiştir.

83. Bu tespitlere göre, başvuruculara ileri sürülen delillerin mahkûmiyet hükmünde ya hiç ya da yeterince tartışılmadığı, bu delillerin hükmün kurulmasında değerlendirmeye alınabilecek nitelikte olduğu ve yeni elde edildikleri görülmektedir. Mahkûmiyet kararının dayanağını oluşturması ya da mahkûmiyet sonucunu etkilemesi nedeniyle, yeni olduğu iddiası ile sunulan bu kanıtların reddi gerekçesinin Mahkemece şüpheye yer bırakmayacak ve ikna edici bir şekilde açıklanması gerekmektedir.

84. Yargılamanın yenilenmesi talebini inceleyen Bodrum 1. Asliye Ceza Mahkemesi, başvuruculaların taleplerinin gerekçeli kararda tartışıldığını belirterek red kararı vermiş, ancak, hangi talebi gerekçeli kararın hangi kısmında tartıştığını açıklamamıştır. Diğer bir ifadeyle Mahkemece, yeni olduğu söylenerek sunulan delillerin önceki karar içerisinde ne şekilde tartışıldığı belirtilmeden, dosya içeriğine uygun olmayan nedenlerle talep reddedilmiştir. Dolayısıyla gerek hükmün dayanağını oluşturan gerekçeli kararın gerekse dosyanın incelenmesinde, anılan red gerekçesinin, adalet gereksinimini giderecek ölçü ve nitelikte, yeterli, makul ve ikna edici olmadığı anlaşılmaktadır.

85. Öte yandan, Mahkemenin red kararına ve bu Mahkemece Savcının görüşünün tebliğ edilmemiş olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği hususuna ilişkin olarak ayrıntılı itirazda bulunan başvuruculaların bu itirazlarının da, İtiraz Mercii tarafından makul bir gerekçe gösterilmeden reddedildiği saptanmıştır.

86. İtirazı inceleyen Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesi, “karar usul ve yasaya uygun olduğundan” bahisle itirazı reddetmiştir. Bodrum 1. Asliye Ceza Mahkemesinin red kararında, hükme ulaşmayı sağlayan olay, bunların sebepleri ve sonuca götüren nedensellik kurgusu değerlendirmelerinin yeterli açıklıkta yapılmadığı kabul edildiğinden, itirazı inceleyen Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesinin kararında da detaylı bir açıklama bulunmadığı gözetildiğinde, Bodrum 1. Asliye Ceza Mahkemesinin kararına dayanak yapılan gerekçesinin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, gerek yargılamanın yenilenmesi talebini reddeden Mahkeme kararının gerekse İtiraz Mercii kararının hakkaniyete uygun makul bir gerekçeyi içerdiğinden bahsedilemez.

87. Açıklanan nedenlerle, yargılamanın yenilenmesi talebinin yetersiz gerekçelerle reddedilmesi, “gerekçeli karar hakkı”na aykırı olduğundan, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin kabulü gerekir.

b. İtiraz Mercii Tarafından Savcının Görüşünün Bildirilmemesi Nedeniyle Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkesinin İhlal Edildiği İddiası

88. Başvurucular, yaptıkları itirazı inceleyen Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından alınan Savcının aleyhe görüşünün kendilerine tebliğ edilmemesi nedeniyle “silahların eşitliği” ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

89. Bakanlık görüş yazısında, başvuruculaların şikâyetlerinin bu kısmına ilişkin herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.

90. Başvurucular, başvuru dilekçesindeki iddialarını tekrar ederek Savcının görüşünün tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ifade etmişlerdir.

91. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

92. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. …”

93. Başvuruculaların şikâyetlerinde, itiraz gerekçelerine ilişkin Cumhuriyet Savcısının görüşünün Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesine sunulduğu, ancak kendilerine bu görüşün bir örneğinin gönderilmediği ve dolayısıyla buna yanıt verme hakkından mahrum bırakıldıkları anlaşılmaktadır.

94. Dosyanın incelemesinde, Cumhuriyet Savcısının, başvuruculaların itirazlarının reddine yönelik olarak aleyhe mütalaada bulunduğu görülmektedir. Savcının mütalaası bu nedenle Mahkeme kararını etkileyici niteliktedir.

95. AİHM birçok kararında, bu tür hallerde, Savcının görüşünün niteliği ve başvuruculara, buna cevaben yazılı görüş bildirme olanağının tanınmamasını göz önünde bulundurarak, başvuruculaların çelişmeli yargılama hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Yine AİHM, çelişmeli yargılama hakkının ilke olarak, ulusal hukuk sisteminin bağımsız bir üyesi tarafından -Savcı gibi- mahkemenin kararını etkilemek üzere toplanan kanıtlar ve sunulan mütalaalarla ilgili olarak bir hukuk ya da ceza davasının taraflarına bilgi verilmesi ve bu taraflara da görüş bildirme olanağının tanınması anlamına geldiğini vurgulamıştır (bkz. Göç/Türkiye, B. No: 36590/97, 9/11/2000, § 34; Sağır/Türkiye, B. No: 37562/02, 19/10/2006, § 25-27; Miran/Türkiye, B. No: 43980/04, 21/4/2009; Kılıç ve Korkut/Türkiye, B. No: 25949/03 ve 25976/03, 12/2/2008). Dolayısıyla, Cumhuriyet Savcısı düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edilerek incelemelerine sunulması ve karşı görüşlerini hazırlama imkânı verilmesi çelişmeli yargılama ilkesi ile ilişkili olarak adil yargılanma hakkının bir gereğidir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 33). Çelişmeli yargılama ilkesi, dosyada yer alan bilgi ve belgelerin taraflar açısından ulaşılabilir olmasını gerekli kılar. Belgelere ulaşamama çelişmeli yargılama ilkesi açısından sorun oluşturabilir (B. No: 2012/575, 8/5/2014, § 46).

96. Bu açıklamalara göre, yargılamanın yenilenmesi yönündeki talepleri reddedilen başvuruculaların İtiraz Mercii önündeki başarı şansını zedeleyen her türlü mütalaadan haberdar edilme hakkına sahip olduklarının kabulü gerekmektedir. Özellikle, hakkaniyet açısından, bu tür mütalaaların bildirilmesi, başvuruculaların itiraz mercii önünde duruşma hakkına sahip olmaması gerçeği karşısında daha da zorunlu olmaktadır (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Göç/Türkiye, B. No: 36590/97, 9/11/2000, § 35).

97. Açıklanan nedenlerle, başvuruculara, çelişmeli yargılama ilkesine aykırı olarak Cumhuriyet Savcısının Mahkemeye sunduğu mütalaasının bildirilmemesi göz önünde bulundurulduğunda, Anayasa’nın 36. maddesinin ihlal edildiğinin kabulü gerekir.

V. 6216 SAYILI KANUN’UN 50. MADDESİNİN UYGULANMASI

98. Başvurucular, 5.000’er TL manevi tazminat ve yargılama giderleri ödenmesi ile yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuşlardır.

99. 6216 sayılı Kanun’un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası

şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

100. Başvuru konusu olayda tespit edilen ihlal, Mahkeme kararından kaynaklanmaktadır. Yeniden yargılama yapılması halinde, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması mümkün olduğundan, yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın, ilgili Mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

101. Başvurucular, manevi tazminat talebinde bulunmakla beraber, kararın gereğinin yerine getirilmesi için dosyanın ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesinin başvurucuların ihlal iddiaları açısından yeterli bir tazmin oluşturduğu anlaşıldığından, başvurucuların manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

102. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 (üç başvurucu için ayrı) TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.095,05 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Duruşmalı yargılama hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerinin “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

2. Mahkeme tarafından Savcının görüşünün bildirilmemesi nedeniyle çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerinin “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri ile İtiraz Mercii tarafından Savcının görüşünün bildirilmemesi nedeniyle çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerinin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Gerekçeli karar hakkı ve çelişmeli yargılama ilkesi açısından Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculaın manevi tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 (üç başvurucu için ayrı) TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.095,05 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için, yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili Mahkemeye gönderilmesine,

15/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

FERİDUN KAYAKÖYLÜ

B. No: 2013/4454 | Karar tarihi: 15.10.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/4454

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERİDUN KAYAKÖYLÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/4454)

Karar Tarihi: 15/10/2014

R.G. Tarih-Sayı: 17/12/2014-29208

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Feridun KAYAKÖYLÜ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 11/6/2009 tarihinde İzmir 7. İş Mahkemesinde açtığı alacak davası sonunda verilen kararın icra edilemediğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 17/6/2013 tarihinde Akhisar 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 31/10/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 22/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 16/1/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, BMC San. ve Tic. A.Ş.'de işçi olarak çalışmakta iken, maaşlarının geç ve eksik ödendiği iddiasıyla 4/6/2009 tarihinde iş akdini feshetmiştir.

8. Başvurucu, 11/6/2009 tarihinde BMC San. ve Tic. A.Ş. aleyhine İzmir 7. İş Mahkemesinde açtığı davada, işçilik alacaklarının tahsilini talep etmiştir.

9. Mahkemece, 25/5/2010 tarih ve E.2009/383, K.2010/246 sayılı kararla; başvurucunun, ücret alacakları zamanında ödenmediği için hizmet akdini 4857 sayılı İş Kanunu'nun 24/II-e maddesi gereğince haklı nedenle feshettiği, haklı fesih sebebiyle kıdem tazminatı alacağının bulunduğu gerekçesiyle 37.260,95 TL kıdem tazminatı, 40 TL izin ücreti, 10.569,01 TL yıllık izin ücreti, 232,15 TL ücret zammı farkı alacağının tahsiline karar verilmiştir.

10. Karar, davalı tarafından temyiz edilmiştir.

11. Başvurucu, 6/2/2012 tarihinde Yargıtay Birinci Başkanlığına başvurarak temyiz incelemesi yapılan dava dosyasında öncelikle karar verilmesini talep etmiştir.

12. Yargıtay Birinci Başkanlığı, 24/2/2012 tarihli yazı ile dosyanın öncelikli inceleme talebi için Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanlığına başvurulması gerektiğini bildirmiştir.

13. Başvurucu, 15/3/2012 tarihinde Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanlığına dilekçe vererek dosyanın temyiz incelemesinin öncelikli olarak yapılmasını talep etmiş, Daire tarafından bu talep yerinde görülmemiş, ancak başvurucuya talebi hakkında bilgi verilmemiştir.

14. Davalının temyizi sonucu Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 11/12/2012 tarih ve E.2010/27482, K.2012/42163 sayılı kararıyla davalının diğer temyiz itirazları reddedilerek, yıllık izin ücretinin hesaplanması yönünden hüküm bozulmuştur.

15. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 18/4/2013 tarih ve E.2013/79, K.2013/270 sayılı ilamla; 37.260,95 TL net kıdem tazminatının 3/6/2009 tarihinden itibaren bankalarca mevduata uygulanan en yüksek faizi ile birlikte; 10,00 TL net ücret zammı fark alacağının dava tarihi olan 11/6/2009 tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte; 222,15 TL net ücret zammı fark alacağının ıslah tarihi olan 27/4/2010 tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte davalıdan tahsiline, yıllık izin ücretlerinin karşılığının ödendiği ve bakiye yıllık izin ücreti alacağının da dava tarihinden sonra ödenmiş olduğu görülmekle dava açılmadan önce ödenen izin ücretleri yönünden davanın reddine, dava açıldıktan sonra ödenen izin ücretleri yönünden bir karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

16. Karar, taraf vekillerinin yüzlerine karşı verilmiş olup, temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

17. Gerekçeli karar 20/5/2013 tarihinde, başvurucu vekiline Mahkeme kaleminde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu 5/6/2013 tarihinde İzmir 12. İcra Dairesinde BMC San. ve Tic. A.Ş. aleyhine

toplam 59.378,74 TL alacağın tahsili amacıyla ilama dayalı icra takibi başlatmıştır.

19. 5/6/2013 tarihinde davalıya icra emri gönderilmiş, 7/6/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

20. Başvurucu, 17/6/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

21. Başvurucunun talebi üzerine, 21/6/2013 tarihinde, davalıya ait 39 araç üzerine haciz konulmuştur.

B. İlgili Hukuk

22. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

23. 6100 sayılı Kanun'un "Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır."

24. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D ve E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur."

25. 5521 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir."

26. 5521 sayılı Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş mahkemesinin nihai kararları tefhim tarihinden itibaren sekiz gün içinde temyiz olunabilir."

27. 5521 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi şöyledir:

"Bölge adliye mahkemelerinin, 26.9.2004 tarihli ve 5235 sayılı Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca Resmî Gazetede ilân edilecek göreve başlama tarihinden önce verilen kararlar hakkında yapılan temyiz başvuruları, kesinleşinceye kadar Yargıtay tarafından sonuçlandırılır. Bu kararlar hakkında İş Mahkemeleri Kanununun bu Kanunla yapılan değişiklikten önceki temyize ilişkin hükümleri uygulanır."

28. 5521 sayılı Kanun'un 15. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır."

29. 6100 sayılı Kanun'un "Hüküm" kenar başlıklı 321. maddesinin (2) numaralı fıkrası

şöyledir:

“Kararın tefhimi, mahkemece hükme ilişkin tüm hususların gerekçesi ile birlikte açıklanması ile gerçekleşir. Ancak zorunlu hâllerde, hâkim bu durumun sebebini de tutanağa geçirmek suretiyle, sadece hüküm özetini tutanağa yazdırarak kararı tefhim edebilir. Bu durumda gerekçeli kararın en geç bir ay içinde yazılarak tebliğe çıkartılması gerekir.”

30. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu’nun “İşçinin haklı nedenle derhal fesih hakkı” kenar başlıklı 24. maddesi şöyledir:

“Süresi belirli olsun veya olmasın işçi, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemeksizin feshedebilir:

…

II- Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

…

e) İşveren tarafından işçinin ücreti kanun hükümleri veya sözleşme şartlarına uygun olarak hesap edilmez veya ödenmezse,

…”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Mahkemenin 15/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 17/6/2013 tarih ve 2013/4454 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

32. Başvurucu, 11/6/2009 tarihinde İzmir 7. İş Mahkemesinde açtığı davada, 18/4/2013 tarihinde karar verildiğini, Mahkeme Hâkimi tarafından kararın tebliğinin geciktirildiğini, Yargıtay Birinci Başkanlığının yazısıyla ayrımcılık yapıldığını, gönderdiği evraklarının değerlendirmeye alınmadığını, Yargıtay 9. Hukuk Dairesince dosyanın öncelikle incelenmesi talebine karşı yazılı cevap verilmediğini ve dosyanın öne alınmadığını, İş Mahkemesince kararın geciktirilmesi nedeniyle taşınmazlarını satmak zorunda kaldığını, krediler çektiğini, vekili tarafından İzmir 12. İcra Dairesinde yapılan icra takibine rağmen alacağını tahsil edemediğini, adaletin geciktiğini, halen ihlalin devam ettiğini, yargılamanın uzun sürdüğünü ve hakkına kavuşamadığını belirterek, Anayasa’nın 5., 10., 12., 14., 36., 40. ve 141. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

33. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, Anayasa’nın 5., 10., 12., 14., 36., 40. ve 141. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. İhlal iddiaları, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayalı olup, bu kapsamda değerlendirme yapılmıştır.

34. Başvurucunun, icra takibinin uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiaları, icra takip tarihi ile bireysel başvuru tarihi arasındaki dönem dikkate alınarak ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. İcra Sürecine Yönelik Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

35. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.…"

36. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

37. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

38. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun esasının incelenmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

39. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

40. Başvurucu, İzmir 7. İş Mahkemesinde açtığı dava sonunda verilen karara dayalı olarak İzmir 12. İcra Dairesinde yaptığı icra takibine rağmen alacağını tahsil edemediğini, adaletin geciktiğini ve hakkına kavuşamadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

41. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri de mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne götürme ve aynı zamanda mahkemece verilen kararın uygulanmasını isteme haklarını da kapsar. Mahkeme kararlarının uygulanması, yargılama sürecini tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır (bkz. Hornsby / Yunanistan, B. No: 18357/91, 19/3/1997, § 40).

42. Yargı kararlarının uygulanması "mahkemeye erişim hakkı" kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre, yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir; ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını, taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hale getiren düzenlemeler bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hallerinde, "mahkemeye erişim hakkı" da anlamını yitirir (B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 28).

43. Başvurunun dayanağını oluşturan Mahkeme kararının makul sürede icra edilmemesi, "mahkemeye erişim hakkı" kapsamında adil yargılanma hakkının ihlali iddiası olarak değerlendirilmiştir.

44. Başvuru konusu olayda, başvurucu tarafından açılan dava sonucunda hükmedilen tazminat ve alacakların icra edilmesi söz konusu olup, bu sorunun çözümüne yönelik olarak yürütülen icra faaliyetinin, Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir faaliyet olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

45. İcra takibinin koşulları ve karmaşıklığı, başvurucunun bu süreç içinde gösterdiği tavır ve davranışlar, ilgili kamu makamlarının icra sürecindeki tutumu ve başvurucunun icra safhasının hızla sonuçlandırılmasındaki menfaati ile icra sürecinin başvurucu açısından taşıdığı önem ve değer gibi hususlar bir icra safhasının makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken unsurlardır.

46. Makul süre incelemesinde; icra dairesine intikal eden maddi vakıalar, tarafların genel olarak icra safhasındaki tutumu, icra sürecinin uzamasındaki etkisi ve usuli haklarını kullanırken gereken dikkat ve özeni gösterip göstermedikleri; icra makamları yanında icra süreciyle ilgili kamu gücü kullanan tüm devlet organlarına atfedilebilir yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden kaynaklanan bir gecikme olup olmadığı ve Mahkeme kararının süratle icra edilmesi hususunda gerekli özenin gösterilip gösterilmediği; başvurucu için hukuki korumanın bir an önce gerçekleştirilmesindeki yararının ne olduğu gibi icranın niteliği ve niceliğine ilişkin birçok hususun birlikte değerlendirilerek karar verilmesi gerekmektedir.

47. İcra işlemleriyle ilgili olarak makul süre değerlendirmesinde sürenin başlangıcı, icra takibinin başlatıldığı tarihtir. Sürenin bitiş tarihi ise, kural olarak icra takibi sonucu alacağın tahsil edildiği tarihtir.

48. Başvuru konusu olayda, iş akdini haklı nedenle fesheden başvurucu tarafından İzmir 7. İş Mahkemesinde açılan dava sonunda tazminat ve alacakların davalı BMC San. ve Tic. A.Ş.'den tahsiline karar verilmiştir. Başvurucu, anılan karara dayalı olarak 5/6/2013 tarihinde davalı aleyhine ilamlı icra takibi başlatmıştır. Ödeme emri 7/6/2013 tarihinde davalıya tebliğ edilmiş ve itiraz edilmeksizin icra takibi kesinleşmiştir. Başvurucu vekilinin 21/6/2013 tarihli talebi üzerine davalının 39 aracına haciz konulmuş, ancak satış gerçekleştirilmemiştir. Davalı tarafından başvurucuya halen herhangi bir ödeme yapılmamış olup, icra takip dosyası derdesttir.

49. İcra takibinin başlatıldığı 5/6/2013 tarihinden itibaren, bireysel başvurunun yapıldığı 17/6/2013 tarihine kadar geçen sürenin başvurucu açısında bir ihlal oluşturmadığı açıktır. Öte yandan, alacağın tahsili amacıyla haciz işlemlerinin yapıldığı ancak başvurucunun talebi olmadığı için satış işlemlerinin henüz gerçekleştirilmediği de anlaşılmaktadır. Yapılan icra takibi, özel hukuk kişileri arasındaki bir takip olup, Devletin taraf sıfatı bulunmamaktadır. Kaldı ki icra takibinin, takipte bulunan alacaklı tarafından yürütülmesi esas olup, İcra Müdürlüğünün kendiliğinden hareket etmesi de mümkün değildir. Başvuru konusu olayda, icra takibinin devam etmesinde İcra Müdürlüğüne yüklenebilecek herhangi bir kusur da isnat edilmemiştir. Sonuç olarak, başvuru tarihi itibarıyla 12 gündür devam eden icra süreci nedeniyle adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlal bulunmadığı anlaşılmıştır.

50. Açıklanan nedenlerle, icra takibinin makul sürede sonuçlanmamasına dayalı ihlal iddialarının incelenmesinde, adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılama Sürecine Yönelik Adil Yargılanma Hakkının İhlali iddiası

51. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

52. Başvurucu, 11/6/2009 tarihinde İzmir 7. İş Mahkemesinde açtığı alacak davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

53. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

54. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45)

55. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının tahsili amacıyla açılan davada, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

56. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 11/6/2009 tarihidir.

57. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Mahkemece verilen ve temyiz edilmeyen karar tarihi olan 18/4/2013 tarihidir.

58. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde

çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

59. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/4701, 23/1/2013, § 47).

60. Bunun yanı sıra 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

61. Başvuruya konu yargılama sürecinin İş Mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, yukarıda bahsedildiği üzere, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. ve 447. maddelerinin uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 22).

62. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu tarafından, 11/6/2009 tarihinde İzmir 7. İş Mahkemesinde açılan dava sonunda 25/5/2010 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiş, davalının temyizi üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesince, 11/12/2012 tarihinde hüküm kısmen bozulmuştur. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 18/4/2013 tarihli kararla; başvurucu vekilinin yüzüne karşı davanın kısmen reddine karar verilmiş, başvurucu süresi içinde kararı temyiz etmemiştir. Gerekçeli karar, 19/4/2013 tarihinde yazılmış, kararın 29/4/2013 tarihinde temyiz edilmeksizin kesinleştiği Mahkemece 20/5/2013 tarihinde kararın arkasına şerh edilmiştir. Başvurucu, gerekçeli kararı 20/5/2013 tarihinde Mahkeme kaleminde tebellüğ etmiş, anılan karara dayalı olarak 5/6/2013 tarihinde davalı aleyhine icra takibi başlatmıştır.

63. Mahkemece, kararın 29/4/2013 tarihinde kesinleştiği belirtilmişse de 18/4/2013 tarihinde temyiz yolu açık olarak, davanın taraflarının yüzüne karşı verilen kararın temyiz edilmediği, dolayısıyla karar tarihi olan 18/4/2013 tarihi itibarıyla davanın sona erdiği sonucuna varılmıştır.

64. Anayasa Mahkemesinin, derece mahkemelerinin yargılama sürelerine riayetlerine ilişkin yerel mevzuatı nasıl yorumladıklarını ve uyguladıklarını denetleme görevi bulunmamakta olup Mahkeme, davaların "makul süre" içerisinde tamamlanıp tamamlanmadığını tespit etmek amacıyla yargılama süresinin bütününü ele alarak, bu sürenin Anayasa'nın 36. maddesine uygun olup olmadığıyla sınırlı bir inceleme yapmaktadır.

65. 5521 ve 4857 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, yargılama sürecinin tamamı dikkat alınarak, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 59-82; B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

66. Başvurunun konusu olan işçi alacaklarının ödenmesi davasında yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, davanın niteliği gereği bilirkişi incelemesini gerektirdiği, iki dereceli yargılama yapıldığı ve davanın 4857 sayılı Kanun'un 20. maddesinde düzenlenen işe iade davası niteliğinde de olmadığı dikkate alındığında, 3 yıl 10 ay 7 gün süren yargılama sürecinin makul olduğu sonucuna varılmıştır.

67. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. İcra sürecine ilişkin adil yargılanma hakkının ihlali iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılama sürecine ilişkin adil yargılanma hakkının ihlali iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan haklarının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan yargılama giderlerinin başvurucu üzerine bırakılmasına,

15/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

DAĞİSTAN KOÇAK

B. No: 2013/5879 | Karar tarihi: 15.10.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5879

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DAĞİSTAN KOÇAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5879)

Karar Tarihi: 15/10/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Dağistan KOÇAK

Vekili : Av. Ahmed Emir BİNİCİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 9/11/2006 tarihinde Menemen Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 30/7/2013 tarihinde Menderes 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 15/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 4/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 26/12/2013 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 9/11/2006 tarihinde R.L.K, A.Ö., D.K. ve G.K. aleyhine Menemen Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, 7/10/2005 tarihinde göğüs hastalığı nedeniyle gittiği Menemen Devlet Hastanesinde doktor tarafından yapılan muayene üzerine vurulan iğne sonucunda sol ayağının felç olduğunu ileri sürerek, 5.000,00 TL maddi tazminatın tahsilini talep etmiştir.

8. Mahkemece, 10/5/2007 tarih ve E.2006/644, K.2007/319 sayılı kararla; kamu görevlilerinin kusurları nedeniyle açılacak tazminat davasının kendilerine rücu edilmek kaydıyla idare aleyhine açılabileceği gerekçesiyle husumet yokluğu nedeniyle davanın reddine karar verilmiştir.

9. Temyiz üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 25/10/2007 tarih ve E.2007/11946, K.2007/12911 sayılı ilamıyla; davacının açıkça kişisel kusura dayandığı, o nedenle Anayasa'nın 129. maddesinin beşinci fıkrasının göz önünde tutulamayacağı, Mahkemece işin esasına girilip davalıların kişisel kusurlarının bulunup bulunmadığının araştırılarak sonucuna göre karar verilmesi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

10. Mahkemece bozma kararına uyularak yargılamaya devam edilmiştir.

11. Başvurucu davayı ıslah ederek, 15.000,00 TL manevi tazminat ile 65.000,00 TL maddi tazminatın olay tarihinden itibaren yasal faiziyle tahsilini talep etmiştir.

12. Mahkemece, 8/5/2008 tarih ve E.2008/44, K.2008/281 sayılı kararla, dava değerinin 5.000,00 TL olup Mahkemenin görevine girmediği, ıslah talebi yönünden de bir karar verilmediği, davanın açıldığı tarih itibarıyla Mahkemenin görevsiz olduğu gerekçesiyle Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın yetkili ve görevli Menemen Sulh Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

13. Temyiz üzerine, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 27/10/2009 tarih ve E.2009/7485, K.2009/12029 sayılı ilamıyla; başvurucunun ıslah dilekçesi ile manevi tazminat talep ettiği, talep edilen manevi tazminatın miktar olarak Menemen Asliye Hukuk Mahkemesinin görevi kapsamında kaldığı, dolayısıyla görevli Mahkeme olduğu, işin esasına girilerek karar verilmesi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

14. Menemen Asliye Hukuk Mahkemesince bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda; 11/6/2013 tarih ve E.2010/322, K.2013/526 sayılı kararla; kamu görevlilerinin kusurları nedeniyle açılan davaların kendilerine rücu edilmek kaydıyla idare aleyhine açılacağı, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin sonraki içtihatlarının da bu doğrultuda olduğu, davanın adli yargı yerinde açılamayacağı gerekçesiyle husumet nedeniyle davanın reddine karar verilmiştir.

15. Temyiz üzerine, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 3/12/2013 tarih ve E.2013/15892, K.2013/19017 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

16. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 21/5/2014 tarih ve E.2014/6628, K.2014/8244 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

17. Başvurucu, 30/7/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

18. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 41 ve devamı maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 15/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 30/7/2013 tarih ve 2013/5879 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, 7/10/2005 tarihinde Menemen Devlet Hastanesinde yapılan iğne sonucu sol ayağının felç olduğunu ve sakat kaldığını, 9/11/2006 tarihinde Menemen Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının husumet yokluğu nedeniyle reddine karar verildiğini, yargılama sürecinin uzun sürdüğünü ve esasa dair karar verilmediğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Başvurucu, Menemen Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

24. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların

yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

25. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu haksız fiile dayalı tazminat davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 9/11/2006 tarihidir.

27. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay tarafından karar düzeltme isteminin reddedildiği 21/5/2014 tarihidir.

28. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu, 7/10/2005 tarihinde Menemen Devlet Hastanesinde yapılan iğne sonrasında sol ayağının felç kaldığını ileri sürerek 9/11/2006 tarihinde Menemen Asliye Hukuk Mahkemesinde, Hastanede çalışan görevliler aleyhine tazminat davası açmıştır. Mahkemece, 10/5/2007 tarihinde davanın husumet yokluğu nedeniyle reddine karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi tarafından 25/10/2007 tarihinde hüküm bozulmuştur. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 8/5/2008 tarihinde Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın Menemen Sulh Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi tarafından 27/10/2009 tarihinde hüküm bozulmuştur. Mahkemece bozma kararına uyularak, başvurucunun mali ve sosyal durumu araştırılmış, Adli Tıp Kurumundan rapor alınmış, tanıklar dinlenmiş ve yapılan yargılama sonunda, 12/6/2013 tarihinde, davanın idare aleyhine açılması gerektiği ve bu konuda idari yargı yerinin görevli olduğu gerekçesiyle husumet nedeniyle davanın reddine karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 4. Hukuk Dairesince 3/12/2013 tarihinde hüküm onanmış ve karar düzeltme isteminin reddedildiği 21/5/2014 tarihinde hüküm kesinleşmiştir.

29. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

30. Başvuruya konu haksız fiile dayalı tazminat davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamanın uzun sürmesinde, Mahkemece farklı nedenlerle verilen görevsizlik ve husumet nedeniyle davanın reddine dair kararlar ile bu kararların Yargıtaydaki temyiz süreçlerinin etkili olduğu, başvurucuya atfedilecek bir kusur bulunmadığı anlaşılmakta olup, yedi yıl altı ayı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

32. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle 100.000,00 TL maddi, 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

33. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

34. Başvurucunun tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin yedi yıl altı ayı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 7.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

36. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 7.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

15/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SAVNİ KAFADAROĞLU

B. No: 2013/5996 | Karar tarihi: 15.10.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5996

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SAVNİ KAFADAROĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5996)

Karar Tarihi: 15/10/2014

R.G. Tarih-Sayı: 17/12/2014-29208

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Elif KARAKAŞ

Başvurucu : Mehmet Savni KAFADAROĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, devlet memurluğundan çıkarılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada, hakkında mahkûmiyet hükmü bulunmadığı halde isnatlar doğru kabul edilerek aleyhine karar verildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını, karar düzeltme aşamasında verilen karara karşı itiraz hakkının olmadığını ve verilen karar nedeniyle özlük haklarını kaybettiğini belirterek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının, 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ve 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve ihlalin tespitiyle zararlarının tazmini talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 1/8/2013 tarihinde İstanbul Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından

yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölümün 9/1/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir

5. Adalet Bakanlığının 13/2/2014 tarihli görüşü başvurucuya tebliğ edilmiş olup, başvurucu, 7/3/2014 havale tarihli beyan dilekçesini on beş günlük yasal süresi içinde sunmuştur

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Maliye Bakanlığı Tasfiye İşleri Döner Sermaye İşletmeleri İstanbul Bölge Müdürü olarak görev yapmakta iken ihaleye fesat karıştırmak ve ihaleye girenlerden menfaat temin etmek fiillerini işlediği gerekçesiyle 25/4/2006 tarih 2006/1 sayılı işlemle devlet memurluğundan çıkarılmıştır.

8. Başvurucunun bu işlemin iptali istemiyle açtığı dava, İstanbul 4. İdare Mahkemesinin 18/2/2008 tarih ve E.2006/2197, K.2008/367 sayılı kararıyla "davacının söz konusu ihalenin onay makamında olması nedeniyle ihaleye katılanlarla girdiği ilişkilerin 'memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak' niteliğinde olduğu sonuç ve kanaatine varıldığı" gerekçesiyle reddedilmiştir.

9. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar, Danıştay 12. Dairesinin 7/12/2010 tarih ve E.2008/4766, K.2010/6066 sayılı kararıyla, "başvurucu hakkında ağır ceza mahkemesinde cebri irtikap suçundan kamu davası açıldığı, ancak mahkemece suçun görevi kötüye kullanma kapsamında değerlendirildiği ve 4483 sayılı Kanun uyarınca kovuşturma izni alınabilmesi için verilen kovuşturmanın durdurulması kararının temyiz edildiği ve henüz sonuçlanmadığı, bu durumda davacının üzerine atılı eylemin 5525 sayılı Kanun'da belirtilen 14.2.2005 tarihinden önce gerçekleştiği dikkate alındığında, Yargıtay kararı neticesinde suçun niteliğine göre yapılacak olan yargılama sonucunda verilecek karar beklenerek bu karar doğrultusunda 5525 sayılı Kanun hükümleri de gözetilerek bir karar verilmesi gerektiği" gerekçesiyle bozulmuştur.

10. Anılan bozma kararına karşı davalı idare tarafından yapılan karar düzeltme talebi, Danıştay 12. Dairesinin 8/4/2013 tarih ve E.2011/2600, K.2013/2470 sayılı kararıyla, "5525 sayılı Kanun'un 1. maddesi uyarınca bir memurun göreviyle sürekli ilişiğinin kesilmesi sonucunu doğuran disiplin cezalarının af kapsamında bulunmadığı, bu durumda her ne kadar davacı hakkında ceza mahkemesince verilmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmamakta ise de üzerine atılı fiilin yüz kızartıcı nitelikte olduğu ve bu nedenle 5525 sayılı Kanun'un 1. maddesinde yer alan istisna suçlar arasında sayıldığı dikkate alındığında, davacıya verilen devlet memurluğundan çıkarma cezasının af kapsamında bulunmadığı, ceza mahkemesince hakkında bir mahkûmiyet kararı verilmemiş olmasının da bu gerçeği değiştirmediği, dava dosyası ile soruşturma raporu ve eklerinin birlikte incelenerek değerlendirilmesi sonucunda davacıya isnat edilen fiillerin sübuta erdiği kanaatine varıldığından davacının devlet memurluğundan çıkarma cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin işlemde hukuka aykırılık görülmediği" gerekçesiyle kabul edilerek kararın onanmasına karar verilmiştir.

11. Karar, başvurucuya 2/7/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu, 1/8/2013 tarihinde

süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 14/7/1965 tarih ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller" kenar başlıklı 125. maddesinin E-g bendinde, "Memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak" fiili, devlet memurluğundan çıkarılmayı gerektiren haller arasında sayılmıştır.

13. 22/6/2006 tarih ve 5525 sayılı Memurlar İle Diğer Kamu Görevlilerinin Bazı Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanun'un 1. maddesi şöyledir:

"Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla basit veya nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyet kırıcı suçlar veya istimal ve istihlâk kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma suçları sebebiyle görevleriyle sürekli olarak ilişik kesilmesi sonucunu doğuran disiplin cezaları ile 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 68 inci maddesinin ikinci fıkrasının (e) ve (f) bentlerine göre verilmiş yer değiştirme cezaları ve 69 uncu maddesine göre verilmiş meslekten çıkarma cezaları ile emniyet hizmetleri sınıfına dahil personel ile çarşı ve mahalle bekçileri hakkında verilen meslekten çıkarma cezaları hariç olmak üzere; kanun, tüzük ve yönetmelikler gereğince memurlar ve diğer kamu görevlileri ile bu görevlerde bulunmuş olanlar hakkında 23/4/1999 tarihinden 14/2/2005 tarihine kadar işlenmiş fiillerden dolayı verilmiş disiplin cezaları bütün sonuçları ile affedilmiştir."

14. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 7. maddesi, 11. maddesi, 12. maddesi, 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 60. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 15/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 1/8/2013 tarih ve 2013/5996 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, hakkında bir mahkûmiyet hükmü bulunmadığı halde suç isnadının varlığına dayanarak ve hiçbir inceleme ya da araştırma olmaksızın hakkındaki isnatlar gerçek kabul edilerek davasının reddedilmesinin masumiyet karinesinin, yargılamanın yaklaşık yedi yılda sonuçlandırılması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, karar düzeltme talebi sonucu verilen karara karşı herhangi bir başvuru yolunun bulunmaması nedeniyle hak arama hürriyetinin ve davasının reddedilmesi sonucu özlük haklarını kaybetmesinden bahisle de mülkiyet hakkının ihlal edildiğini sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiği İddiası

17. Başvurucu, hakkında tesis edilen devlet memurluğundan çıkarılmasına ilişkin işlem nedeniyle özlük haklarını kaybettiğini ve bu nedenle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

18. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

19. Sözleşme'ye Ek (1) No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

20. Anayasa’nın 35. maddesi kapsamındaki mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucu, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorundadır (B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26). Bu nedenle, öncelikle başvurucunun, Anayasa’nın 35. maddesi uyarınca korunması gereken mülkiyet hakkı kapsamında bir menfaate sahip olup olmadığı hususunun değerlendirilmesi gerekir.

21. Anayasa'nın 35. maddesinde herkesin, mülkiyet hakkına sahip olduğu, bu hakkın ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

22. Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı, mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün, bu mülkte gelecekteki değer artışını da içerecek şekilde mülkiyetini kazanma hakkı, kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun Anayasa ve Sözleşme'yle korunan mülkiyet kavramı içerisinde değildir. Gelecekte elde edileceği iddia edilen bir kazanç, kazanılmadığı veya bu kazanca yönelik icrası mümkün bir iddia mevcut olmadığı sürece mülk olarak değerlendirilemez (B. No: 2013/5049, 28/5/2014, § 24).

23. Yukarıdaki hususun istisnası olarak belli durumlarda, bir "ekonomik değer" veya icrası mümkün bir "alacak" iddiasını elde etmeye yönelik "meşru bir beklenti", Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir. Meşru beklenti, makul bir şekilde ortaya konmuş icra edilebilir bir iddianın doğurduğu, ulusal mevzuatta belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma şansının yüksek olduğunu gösteren yerleşik ve istikrarlı bir yargı içtihadına dayanan, yeterli somutluğa sahip nitelikteki bir beklentidir. Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece ulusal hukukta mülkiyet hakkı kapsamında savunulabilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (B. No: 2013/5049, 28/5/2014, § 25).

24. Başvuru konusu olayda, başvurucu, hakkında tesis edilen devlet memurluğundan çıkarılma cezası nedeniyle gelecekte alması gereken özlük haklarından mahrum kaldığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmekte ise de, iddia ettiği hakkı elde etme konusunda başvurucuyu meşru bir beklentiye sevk edecek bir kanun hükmü veya yerleşik yargısal bir içtihat bulunmadığından, başvurucunun, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkına ilişkin korumadan yararlandırılması mümkün değildir.

25. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi kapsamına giren korunmaya değer bir menfaatinin bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeni ile kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Karar Düzeltme Aşamasında Verilen Karara Karşı Başvuru Hakkının Olmadığı İddiası

26. Başvurucu, karar düzeltme talebi üzerine Danıştay ilgili Dairesince verilen karara karşı herhangi bir başvuru yolunun bulunmaması nedeniyle hak arama özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve AİHS'in ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

28. Hak arama özgürlüğü Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenmiş ve anılan maddede hak arama hürriyeti için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş ise de Anayasa'nın, mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini öngören 142. ve davaların mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını ifade eden 141. maddelerinin, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/816, 6/2/2014, § 46).

29. Anayasa'da, "mahkemelerin kuruluşunun, görev ve yetkilerinin, işleyişinin ve yargılama usullerinin" kanunla düzenlenmesi öngörülmüştür. Buna göre, usul kanunlarının Anayasa'ya uygun olmak koşuluyla düzenlenmesi kanun koyucunun takdirine bırakılmıştır. Anayasa'da karar düzeltme aşamasında verilen kararlara karşı kanun yoluna başvurulabilmesi hakkını içeren bir kurala yer verilmemiştir (benzer yöndeki bir AYM kararı için bkz. B. No: 2012/799, 26/3/2013, § 19).

30. Başvurucunun başvuru dilekçesinde ifade ettiği karar düzeltme aşamasında verilen kararlara karşı başvuru hakkı, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden olmadığı gibi, AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerden herhangi birinin kapsamına da girmemektedir.

31. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu ihlal iddiasının Anayasa ve AİHS'in ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiği İddiası

32. Bakanlık, başvurunun bu kısmının kabul edilebilirliği konusunda herhangi bir görüş bildirmemiştir.

33. Başvurucunun masumiyet karinesinin ihlal edildiği yolundaki şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun değildir. Kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen bu şikâyet yönünden başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Davanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

34. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, başvurucunun davanın uzun sürdüğüne ilişkin şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığından ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiği İddiası

35. Başvurucu, hakkında bir mahkûmiyet hükmü bulunmadığı halde hiçbir inceleme ya da araştırma olmaksızın tarafına yöneltilen isnatların gerçek olarak kabul edildiğini ve davanın aleyhine sonuçlandığını belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Adalet Bakanlığı görüşünde, ceza gerektiren herhangi bir suç isnat edilen kişiye ilişkin bir kararın şahsın yasaya göre suçu kanıtlanmadan önce suçlu olduğu yönünde bir görüşü yansıtması halinde masumiyet karinesinin ihlal edilmiş olacağını, bununla birlikte masumiyet karinesinin, ceza davasında verilen bir beraat kararından sonra aynı olaylara dayanılarak açılan ve daha hafif bir ispat yükü gerektiren tazminat davasında kişinin hukuki sorumluluğunun tespitine engel olmadığını, hukuk yargılamasında aynı maddi vakıalar çerçevesinde daha düşük bir ispat standardı kullanılarak kişisel sorumluluğun söz konusu olabileceğini, ancak bunun için hukuk mahkemelerinin beraat kararını sorgulamamaları gerektiğini, masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediğini değerlendirirken üzerinde durulması gereken önemli hususlardan birinin, yargılamayı yapan makamın yargıladığı kişiye suç isnat edip etmediği ve beraat kararını sorgulayıp sorgulamadığı hususu olduğunu, somut olayda, başvurucu hakkında aynı olaya ilişkin olarak ağır ceza mahkemesinde devam etmekte olan ceza kovuşturmasından ayrı olarak bir disiplin soruşturması yürütüldüğünü, soruşturma sonucunda eyleminin sabit bulunduğunu ve bu eylemin devlet memurluğundan çıkarılma cezasını gerektiren bir hareket olarak değerlendirildiğini, uygulanan disiplin cezası işlemine karşı açılan davanın bağımsız ve tarafsız mahkeme kararıyla reddedildiğini, bu kararın da yüksek mahkeme tarafından onandığını, masumiyet karinesinin ihlali iddiasının değerlendirilmesi sırasında belirtilen hususların dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.

37. Başvurucu cevap dilekçesinde, Kadıköy 2. Ağır Ceza Mahkemesinin tarafına isnat edilen suçu “görevi kötüye kullanma” suçu kapsamında değerlendiren kararının Yargıtay tarafından onanması halinde devlet memurluğundan ihracı gerektiren yüz kızartıcı irtikap suçunu işlemediğinin sübuta ermiş olacağını, buna göre Yargıtay aşaması sonuçlanana kadar tarafına isnat edilen irtikap suçu ile ilgili olan masumiyet karinesinin geçerliliğini korumuş olacağını, aynı maddi vakıalara dayanan idari yargı yerindeki dava yönünden Yargıtay kararının beklenmesinin zorunluluk arz ettiğini belirtmiştir.

38. Öncelikle bireysel başvuru incelemesinin, anayasal hak ve özgürlüklere yönelik ihlallerin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması ile sınırlı bir inceleme olduğunun ve Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasındaki kural gereğince, kanun yolu incelemesinde olduğu gibi kararın tüm yönleri ile ele alınarak eksiksiz bir hukuki denetim imkânı sağlamadığının

hatırlanmasında yarar vardır (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26). Bu çerçevede, başvurucu hakkında tesis edilen devlet memurluğundan çıkarma işleminin ve ardından başvurucunun açtığı iptal davasına ilişkin yargılama sonucunda yargı yerince ulaşılan sonucun hukuka uygun olup olmadığı meselesi, Mahkeme kararının tespit ve sonuçları bariz bir takdir hatası içermedikçe ve bu durum kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmadıkça bireysel başvuru incelemesinin kapsamı dışında kalmaktadır. Bu açıklamalar çerçevesinde, somut başvurunun, Danıştay kararının gerekçesinde, masumiyet karinesine ilişkin anayasal güvencenin ihlal edilip edilmediği ile sınırlı olarak incelenmesi gerekmektedir.

39. Bireysel başvuru incelemesinde, bir ihlal iddiasının Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetki alanına girip girmediğinin tespitinde Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı esas alınmaktadır (B. No: 2012/1049, § 18, 26/3/2013).

40. Başvurucunun ihlal iddiasına konu olan masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü, Sözleşme'nin ise 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenmektedir.

41. Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz"

42. Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kendisine bir suç isnat edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır."

43. Masumiyet (suçsuzluk) karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak, kişinin masumiyeti "asıl" olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup, kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

44. Bu çerçevede, masumiyet karinesi kural olarak, hakkında bir suç isnadı bulunan ve henüz mahkûmiyet kararı hükmen sabit olmayan kişileri kapsayan bir ilkedir. Suç isnadı kesinleşmiş mahkûmiyete dönüşen kişiler açısından ise, artık "hakkında suç isnadı olan kişi" statüsünde olmadıkları için masumiyet karinesi iddiasının geçerli bir dayanağı kalmamaktadır (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 27).

45. Öte yandan, ceza muhakemesi hukuku ve idare hukuku farklı kural ve ilkelere tabi disiplinlerdir. Kamu görevlisinin davranışı, suç tanımına uymasının yanı sıra disiplin sorumluluğunu da gerektirebilir. Böyle durumlarda ceza muhakemesi ile idarece yürütülen işlemler farklı süreçlere tabidir. Ceza muhakemesi sonucunda kişinin isnat edilen eylemi işlemediğine dair hükümler dışında, ceza mahkemesi hükmü idare makamları açısından doğrudan bağlayıcı değildir (Bkz. B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 30).

46. Bu kapsamda, ceza davasını takip eden "ceza yargılaması niteliğinde olmayan herhangi bir yargılamada" da (hukuk, disiplin gibi), masumiyet karinesine özen gösterilmelidir. Bununla birlikte ceza yargılamasında mahkûmiyetle sonuçlanmamış aynı olaylara dayanılarak bir kişinin disiplin cezası alması veya hakkında tazminata karar verilmesi masumiyet karinesini otomatik olarak ihlal etmez. Bu kapsamda "karar vericilerin kullandıkları dil" kritik önem taşır (B. No: 2013/3175, 20/2/2014, § 36). Bunun için kararın

gerekçesinin bütün halinde dikkate alınarak mahkemece kişinin suçlu olduğuna dair bir yargıda ya da imada bulunulup bulunulmadığının incelenmesi gerekir.

47. Bireysel başvuruya konu olan yargı kararının gerekçesi şöyledir:

“Uyuşmazlıkta, davacının, üzerine atılı cebri irtikap suçundan dolayı Kadıköy 2. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2005/463 esas kaydında açılan ceza davasında verilen 25/9/2007 gün ve K.2007/270 sayılı karar ile “davacı hakkında cebri irtikap suçundan kamu davası açılmış olup, isnat edilen suçun görevi kötüye kullanma suçuna dönüşmesi ve hakkında 5237 sayılı Yasanın 257/1. Maddesinin uygulanmasının muhtemel göründüğü gerekçesiyle 4483 sayılı Yasa uyarınca kovuşturma izni alınabilmesi için CMK nın 223/son maddesi uyarınca açılan kovuşturmanın durdurulmasına” karar verilmiş ve bu karardan sonra ceza kovuşturmasının hangi aşamada olduğuna ilişkin bilgi belgenin dosyada yer almadığı görülmekte ise de; 657 sayılı Yasanın 131. Maddesi gereğince memurun ceza kanununa göre mahkum olması veya olmaması hallerinin ayrıca disiplin cezası uygulanmasına engel olmayacağı belirtildiğinden, dava konusu olayın disiplin hukuku açısından soruşturma dosyasında yer alan mevcut bilgilere göre değerlendirilmesi gerekmektedir.

Yukarıda bahsedilen 5525 sayılı Kanun’un 1. maddesi uyarınca af kapsamına girecek disiplin cezaları yönünden bir kısım suçlara yönelik istisnalar getirilmiş, bu suçlar nedeniyle bir memurun göreviyle sürekli ilişiğinin kesilmesi sonucunu doğuran disiplin cezalarının af kapsamında bulunmadığı görülmüştür.

Bu durumda her ne kadar davacı hakkında ceza mahkemesince verilmiş bir mahkumiyet kararı bulunmamakta ise de üzerine atılı fiilin yüz kızartıcı nitelikte olduğu ve bu nedenle 5525 sayılı Kanun’un 1. maddesinde yer alan istisna suçlar arasında sayıldığı dikkate alındığında, davacıya verilen devlet memurluğundan çıkarma cezasının af kapsamında bulunmadığı, ceza mahkemesince hakkında bir mahkûmiyet kararı verilmemiş olmasının da bu gerçeği değiştirmediği açıktır.

Kararın düzeltilmesi dilekçesinde öne sürülen nedenler 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 54. Maddesinin (c) bendine uygun görüldüğünden, Danıştay Onikinci Dairesinin 7/12/2010 tarih ve E.2008/4766, K.2010/6066 sayılı kararının kaldırılmasına karar verilerek uyuşmazlığın esası yeniden incelendi;

Dava dosyası ile soruşturma raporu ve eklerinin birlikte incelenerek değerlendirilmesi sonucunda davacıya isnat edilen fiillerin sübuta erdiği kanaatine varıldığından davacının devlet memurluğundan çıkarma cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir.”

48. Söz konusu Danıştay kararında, ceza yargılaması sürecinden bahsedilmekle birlikte anılan süreçte verilen kararlarla ilgili her hangi bir yorumda bulunulmaksızın yalnızca sürecin özetlendiği ve devlet memurluğundan çıkarma işleminin hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşılırken, ceza yargılaması sürecinden bağımsız olarak disiplin hukuku açısından soruşturma dosyasında yer alan mevcut bilgilere göre değerlendirme yapılacağının açıkça vurgulandığı, akabinde de dava dosyası ile soruşturma raporu ve eklerinin birlikte incelenmesi sonucunda varılan kanaate göre hüküm kurulduğu görülmektedir.

49. Buna göre, başvuruya konu davada, ceza yargılamasına göre daha düşük ispat standardı gerektiren disiplin hukuku ilkeleri çerçevesinde karara varıldığı, başvurucunun cezai sorumluluğu ile ilgili bir yargıda bulunulmadığı ve dolayısıyla başvurucunun suçlu olduğuna

dair bir ima ya da inancın yansıtılmadığı anlaşılmaktadır.

50. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, somut olayda masumiyet karinesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

b. Davanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

51. Başvurucu 2006 yılında idari yargıda açmış olduğu davaya ilişkin yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

52. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

53. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

54. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da, Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, başvurucunun devlet memurluğundan çıkarılmasına ilişkin işlemin iptali istemini konu alan bir uyuşmazlık olduğu görülmekle, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

55. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 29/6/2006 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Somut başvuru açısından bu tarihin, karar düzeltme talebinin Danıştay 12. Dairesince kabul edilerek kararın onandığı 8/4/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

56. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, idari yargıda açılan ve başvurucunun devlet memurluğundan çıkarılmasına ilişkin işlemin iptali istemini konu alan iptal davasında ilk derece mahkemesince, 2577 sayılı Kanun'un 14. maddesinde öngörülen süre içerisinde ilk inceleme tutanaklarının tanzim edildiği, cevap, cevaba cevap ve ikinci cevap aşamalarının usulüne uygun olarak tamamlandığı ve dosyanın tekemmülünün sağlandığı, ancak 2577 sayılı Kanun'un 20. maddesinde öngörülen düzenleyici sürenin aşılarak tekemmül tarihinden itibaren yaklaşık bir yıl sonra dosyanın karara bağlandığı ve yargılamanın yaklaşık bir yıl sekiz aylık bir sürede sonuçlandırıldığı, temyiz isteminin yaklaşık iki yıl beş aylık; karar düzeltme isteminin ise yaklaşık iki yıllık bir sürede sonuçlandırıldığı anlaşılmaktadır.

57. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 14).

58. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM tarafından verilen birçok ihlal kararında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 54-60).

59. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın koşulları, niteliği, göz önüne alındığında başvuruya konu yargılamanın karmaşık bir nitelik arz etmediği, davaya bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yedi yıla yakın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

60. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

61. Başvurucu, uğradığını ileri sürdüğü ihlaller nedeniyle uğradığı zararların tazminine hükmedilmesini talep etmiş, miktara ilişkin bir açıklamada ise bulunmamıştır.

62. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

63. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yıla yakın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

64. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

65. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “konu bakımından yetkisizlik” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Karar düzeltme aşamasında verilen karara karşı başvuru hakkının olmadığı yönündeki iddiasının “konu bakımından yetkisizlik” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Masumiyet karinesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

15/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

TURGUT TAYYAR

B. No: 2013/7168 | Karar tarihi: 15.10.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7168

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TURGUT TAYYAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7168)

Karar Tarihi: 15/10/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Seyit Abdulhakim ŞAHİN

Başvurucu : Turgut TAYYAR

Vekili : Av. Mecit KOŞMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, kadastro çalışmaları sırasında Maliye Hazinesi adına tespit gören taşınmazına ilişkin tapu kaydının iptali ile adına tescil edilmesi istemiyle açtığı davanın reddedildiğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/9/2013 tarihinde İstanbul Anadolu 27. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 18/2/2014 tarihinde başvurunun karara bağlanması için Bölüm tarafından ilke kararı alınması gerekli görüldüğünden, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 72. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru dilekçesi ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Çanakkale ili, Bozcaada ilçesi, Cumhuriyet Mahallesi çalışma alanında bulunan taşınmazının kadastro çalışmaları sırasında Maliye Hazinesi adına tespit gördüğünü iddia ederek 31/5/2002 tarihinde, taşınmaza ilişkin tapu kaydının iptali ile adına tescil edilmesi istemiyle Bozcaada Asliye Hukuk Mahkemesine dava açmıştır.

6. Mahkeme, 20/11/2002 tarih ve E.2002/23, K.2002/52 sayılı kararı ile 10 yıllık hak düşürücü sürenin geçmiş olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

7. Başvurucunun temyizi üzerine bu karar, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 6/6/2013 tarih ve E.2013/5912, K.2013/6365 sayılı ilamıyla onanmıştır. Bu karar aleyhine karar düzeltme yoluna gidilmemiştir.

8. Karar, 1/8/2013 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir. Bu karar aleyhine başvurucu tarafından 6/9/2013 tarihinde bireysel başvuru yoluna gidilmiştir.

B. İlgili Hukuk

9. 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun "Kadastro sonuçlarının ilanı" kenar başlıklı 11. maddesi şöyledir:

“ Kadastro müdürü, kadastro tutanaklarına göre yapılan tespitlere dayanarak, askı cetvellerini düzenler;bu cetvelleri ve pafta örneklerini, müdüriyette ve ayrıca muhtarın çalışma yerinde 30 gün süre ile ilan ettirir; itirazı olanların ilan süresi içinde kadastro mahkemesinde dava açabileceklerini belirtir. Bu ilanda kadastro harçları da gösterilir.

Kadastro müdürü bu işlemleri, kadastro ekibinin çalışma alanındaki işini bitirdiği tarihten itibaren en geç üç ay içerisinde yapmak zorundadır.

Müdür, Genel Müdürlüğün iznini alarak, kadastrosu henüz tamamlanmayan çalışma alanlarında mahalle bucak merkezi ve köyde, bir ada veya mevkiden daha küçük olmamak üzere kadastro çalışmaları sonuçlanan taşınmaz mallara ait kısmi ilanı yukarıdaki esaslara göre yapabilir.

Bu Kanun gereğince yapılan ilanlar, ilgili gerçek kişilere, kamu ve özel hukuk tüzelkişilerine şahsen tebliğ edilmiş sayılır.”

9. 3402 sayılı Kanun’un "Kadastro tutanaklarının kesinleşmesi ve hak düşürücü süre" kenar başlıklı 12. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bu tutanaklarda belirtilen haklara, sınırlandırma ve tespitlere ait tutanakların kesinleştiği tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra, kadastrodan önceki hukuki sebeplere dayanarak itiraz olunamaz ve dava açılamaz."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 15/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 6/9/2013 tarih ve 2013/7168 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, dava konusu taşınmazı 5/10/1984 tarihinde satın aldığını, 2002 yılına kadar tüm vergilerini ödediğini, taşınmazı satmak üzere tapu dairesine gittiğinde taşınmazın Hazine adına tespit ve tescil edildiğini öğrendiğini, tapu kaydında ve Belediye'de adresi olduğu halde bu kayıtlara bakılmadan kimsenin okumadığı tirajı çok düşük bir mahalli gazete ilanı ile kadastro tespit çalışmasının sonuçlandığını, idarenin hatalı davrandığını bu sebeplerle Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

12. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler. Mahkeme, öncelikle başvurucunun mazeretinin geçerli görülüp görülmediğini inceleyerek talebi kabul veya reddeder."

13. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü' nün "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

14. Bireysel başvurunun ön şartlarından birisi de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür.

15. Bireysel başvuruların, 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine doğrudan veya diğer mahkemeler yahut yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılması gerekmektedir.

16. Bununla beraber İçtüzük'ün 64. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, mücbir sebep veya ağır hastalık gibi "haklı mazeret" nedeniyle otuz gün içinde başvuru yapılamadığı takdirde, bu durumu tevsik eden belgeler ile birlikte mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içerisinde de bireysel başvuru yapma imkânı bulunmaktadır.

17. Hangi hâllerin haklı mazeret olduğunun önceden belirlenmesi mümkün değildir. Bu nedenle Mahkemenin, ileri sürülen mazeretin haklı olup olmadığını her başvuruda, olayın özelliklerini dikkate alarak değerlendirmesi gerekir.

18. Somut olayda, başvurucu vekiline, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 6/6/2013 tarih ve E.2013/5912, K.2013/6365 sayılı ilamı, 1/8/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir. Adli tatilin hangi mahkemelerde uygulanacağı ilgili usul kanunlarında belirtilmiştir. 6216 sayılı Kanun ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde Anayasa Mahkemesinin adli tatile tabi olduğu yönünde bir hüküm bulunmadığı dikkate alındığında, Mahkemenin adli tatil süresi içerisinde de yargısal faaliyetlerine devam ettiği sabittir. Bu husus ayrıca Anayasa Mahkemesi Genel Sekreterliği tarafından Mahkemeye ait resmi internet sitesinden kamuoyuna duyurulmuştur. Bu sebeple bireysel başvuru açısından adli tatil hükümlerinin süre hesabında dikkate

alınmasına hukuken olanak bulunmamaktadır.

19. Başvuru yollarını tüketen Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 6/6/2013 tarih ve E.2013/5912, K.2013/6365 sayılı ilamının adli tatilin ilk günü olan 1/8/2013 tarihinde tebliğ edilmiş olması bireysel başvuru yapmasını engeller nitelikte bir husus değildir ve haklı mazeret olarak değerlendirilemez. Aksi bir düşünce, bireysel başvuruda kural altına alınan otuz günlük başvuru süresinin mevzuata aykırı olarak uzayabileceği sonucunu doğurur.

20. Başvurucunun avukatına nihai karar 1/8/2013 tarihinde tebliğ edilmiş olup, bu tarihten itibaren en son 2/9/2013 pazartesi gününe kadar başvuru yapılması gerekirken, 6/9/2013 tarihinde yapılan başvuruda süre aşımı bulunduğu sonucuna varılmaktadır.

21. Açıklanan nedenlerle, başvuru yollarının tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmayan bireysel başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "süre aşımı" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Başvurunun, "süre aşımı" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 15/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

BAYRAM ALTUNTAŞ

B. No: 2014/239 | Karar tarihi: 15.10.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/239

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAYRAM ALTUNTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/239)

Karar Tarihi: 15/10/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Hüseyin TURAN

Başvurucu : Bayram ALTUNTAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hakkında yürütülen ceza yargılaması nedeniyle kanunda öngörülen tutukluluk süresini doldurmasına rağmen tahliye edilmediğini belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/1/2014 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 31/3/2014 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 12/6/2014 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 12/6/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir.

Adalet Bakanlığı, 14/7/2014 tarihinde daha önceki görüşlerine atıfta bulunarak başvuruya ilişkin ayrıca görüş sunmaya gerek görülmediğini bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 20/8/2009 tarihinde "kasten öldürme" suçunu işlediği şüphesiyle Sincan 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 2009/167 Sorgu sayılı kararıyla tutuklanmıştır.

8. Sincan Cumhuriyet Başsavcılığının, 5/3/2010 tarih ve E.2010/1257 sayılı iddianamesi ile başvurucu hakkında kamu davası açılmış ve yargılama sonucunda Sincan 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 26/6/2012 tarih ve E.2010/83, K.2012/307 sayılı kararı ile başvurucunun 25 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

9. Temyiz incelemesi neticesinde Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 7/11/2013 tarih ve E.2013/3084, K.2013/6001 sayılı kararı ile haksız tahrikle ilgili hükmün uygulanmaması ve koşullu salıverilmeye kadar velayet hakkından yoksun bırakmaya ilişkin karar verilmesi gerektiği gözetilmeden karar verildiği gerekçesiyle başvurucu hakkındaki mahkumiyet hükmünün bozulmasına karar verilmiştir.

10. Bozma sonrası yargılama kapsamında, Sincan 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2013/319 Esas sayılı dosyasında 3/12/2013 tarihinde başvurucunun tutuklu olarak yargılanmasına karar verilmiş, aynı şekilde 26/12/2013 tarihinde başvurucunun tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir.

11. Başvurucu 3/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Sincan (Ankara Batı) 1. Ağır Ceza Mahkemesi, 14/5/2014 tarih ve E.2013/319, K.2014/189 sayılı kararı ile başvurucunun haksız tahrikle adam öldürme suçundan 15 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

13. Başvurucu, 16/5/2014 tarihinde hakkında verilen kararı temyiz etmiştir.

B. İlgili Hukuk

14. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 81. ve 29. maddeleri.

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 11/4/2013 tarih ve 6459 sayılı Kanun’la değişik 334., 336. ve 339. maddeleri

16. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 100. maddesi şöyledir:

(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

…

(4) (Değişik: 2/7/2012-6352/96 md.) Sadece adlî para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.”

17. Aynı Kanun’un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 15/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 3/1/2014 tarih ve 2014/239 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 20/8/2009 tarihinde tutuklandığını, 26/6/2012 tarihinde ceza aldığını, kararı temyiz ettiğini ve kararın bozulduğunu, davasının halen devam ettiğini, tutukluluk süresinin 5 yılı aştığını belirterek Anayasa’nın 19. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiş, Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 102. maddesi gereğince tahliye edilmesini ve hakkında maddi ve manevi tazminata karar verilmesini istemiş, ayrıca adli yardım talebinde bulunmuştur

B. Değerlendirme

20. Başvurucu, tutukluluğun uzun sürmesi nedeniyle Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 102. maddesi gereğince tutukluluğun sonlandırılmasını istemiş, bu nedenle başvurucunun iddiası kanuni tutukluluk süresinin aşılıp aşılmadığı kapsamında değerlendirilmiştir.

1. Adli Yardım Talebi Yönünden

21. Anayasa Mahkemesinin 17/9/2013 tarih ve B. No: 2012/1181 sayılı kararında belirtilen adli yardım talebinin değerlendirilmesine ilişkin ilkeler temelinde somut olayda, hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun, sosyal güvenlik kapsamında bir geliri, adına kayıtlı taşıtı veya taşınmaz malı olmadığı, geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu sunduğu belgelerden anlaşılmaktadır. Dolayısıyla açıkça dayanaktan yoksun olmayan başvurucunun adli yardım talebinin kabulü gerekir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Başvurucu, uzun tutukluluk süresinin sonlandırılmaması nedeniyle haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Başvurucunun kanuni tutukluluk süresinin aşıldığına ilişkin şikâyetinin Anayasa’nın 19.

maddesinin üçüncü fıkrası açısından değerlendirilmesi gerekir.

24. Anayasa'nın 19. maddesinin ilgili fıkrası şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

…

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir. Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

…

Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.

…"

25. Anayasa'nın 19. maddesinde özgürlük ve güvenlik hakkı güvence altına alınmış ve hiçbir bireyin özgürlüğünden keyfi bir biçimde yoksun bırakılamayacağı belirtilmiştir. 19. maddenin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu, ikinci ve üçüncü fıkralarında ise bireylerin bu haktan şekil ve şartları kanunda gösterilen bazı istisnai durumlarda mahrum edilebileceği kuralı yer almaktadır.

26. Buna göre, kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında belirlenen durumlardan birinin varlığı halinde söz konusu olabilir. Bir bireyin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanacağı durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Bu çerçevede 19. maddenin üçüncü fıkrasına göre suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini ve değiştirilmesini önlemek maksadıyla hâkim kararıyla tutuklanabilir. Tutuklamanın kanunda öngörülen şekil ve şartlara uygun olması gerekir.

27. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde tutukluluk süresinin en çok iki yıl olduğu ve bu sürenin zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek uzatılabileceği ancak uzatma süresinin toplam üç yılı geçemeyeceği belirtilmiş olup, madde metninde uzatma süreleri dâhil toplam tutukluluk süresinin azami 5 yıl olabileceği öngörülmektedir (bkz: Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 12/4/2011 tarih ve E.2011/1-51, K.2011/42 sayılı kararı).

28. Bu sürenin hesabında ilk derece mahkemesi önünde yargılama aşamasında geçen sürelerin dikkate alınması gerekir. Zira kişi yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm edilmişse, bu kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmakta ve tutmanın nedeni ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak tutma haline dönüşmektedir. Nitekim AİHM, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemekte ve temyiz aşamasında geçen süreyi tutukluluk süresinin hesabında dikkate almamaktadır Aynı yaklaşım Yargıtay Ceza Genel Kurulunca da benimsenmiş ve temyizde geçen sürenin tutukluluk süresine dâhil

edilmeyeceğine hükmedilmiştir. (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 41)

29. Somut olayda başvurucu 20/8/2009 tarihinde tutuklanmış ve hakkında ilk derece mahkemesince 26/6/2012 tarihinde mahkumiyet kararı verilmiştir. Bu karar Yargıtay 1. Ceza Dairesi tarafından 7/11/2013 tarihinde bozulmuştur. Bozma sonrası yapılan yargılama neticesinde ilk derece mahkemesi 14/5/2014 tarihinde yeniden mahkumiyete hükmetmiş ve bu karar başvurucu tarafından temyiz edilmiştir. Başvurucu hakkındaki dava halen derdesttir. Buna göre temyiz aşamasında geçen süre hariç ilk derece mahkemesi önünde yargılanırken bireysel başvurunun yapıldığı 3/1/2014 tarihi itibarıyla başvurucunun tutuklu kaldığı süre 3 yıl 1aydır.

30. Buna göre başvurucunun toplam tutukluluk süresinin Ceza Muhakemesi Kanun'un 102. maddesinde öngörülen azami tutukluluk süresini aşmadığı anlaşıldığından başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olması ve talebinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması nedeniyle adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurucunun, "Kanunda öngörülen azami tutukluluk süresinin aşıldığı" iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Başvurucunun başvuru harcı ödemekten muaf tutulmasına,

15/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMİL HASANOĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/4178 | Karar tarihi: 15.10.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4178

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMİL HASANOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4178)

Karar Tarihi: 15/10/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : Cemil HASANOĞLU

Nejdet AYDIN

Cevdet EROĞLU

Mustafa YILMAZ

Medine AYDIN

Emine YILMAZ

Vekilleri : Av. Erhan BORA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, Maliye Hazinesi tarafından murisleri aleyhine, 11/4/1986 tarihinde Ondokuzmayıs Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tapu iptali ve tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular, 26/3/2014, 26/3/2014, 31/3/2014 tarihlerinde Anayasa Mahkemesine

doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvuruların Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Komisyon tarafından, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyaların Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu Emine Yılmaz tarafından yapılan 2014/4178 sayılı bireysel başvuru dosyası ile Cevdet Eroğlu tarafından yapılan 2014/4175 sayılı bireysel başvuru dosyası, Cemil Hasanoğlu tarafından yapılan 2014/4181 sayılı bireysel başvuru dosyası, Nejdet Aydın tarafından yapılan 2014/4449 sayılı bireysel başvuru dosyası, Mustafa Yılmaz tarafından yapılan 2014/4439 sayılı bireysel başvuru dosyası ve Medine Aydın tarafından yapılan 2014/4440 sayılı bireysel başvuru dosyası, aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle birleştirilmiş, incelemeye 2014/4178 sayılı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam edilmiştir.

5. Bölüm tarafından 8/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 2/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvuruculaların murisleri ve diğer bir kısım davacılar, Maliye Hazinesi aleyhine 1951 yılında Bafra Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları davada, Samsun ili Yörükler köyünde bulunan 10, 94 ve 95 parsel numaralı taşınmazlara müdahalenin menini talep etmişlerdir.

9. Taşınmazların bulunduğu yerde kadastro çalışmalarının başlaması üzerine dava dosyası Bafra Tapulama Mahkemesine gönderilmiştir.

10. Anılan Mahkemece 26/3/1971 tarih ve E.1966/361, K.1971/118 sayılı kararla kadastro tutanaklarının doldurulması için dosyanın Bafra Tapulama Müdürlüğüne gönderilmesine karar verilmiştir.

11. Kadastro çalışmalarının tamamlanıp kesinleşmesinden sonra taşınmazlar başvuruculaların murisleri ve arkadaşları adlarına tespit ve tapuya tescil edilmiştir.

12. Maliye Hazinesi, başvuruculaların murisleri ve arkadaşları aleyhine 11/4/1986 tarihinde, Bafra 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, Yörükler Köyü 10, 94 ve 95 parsel numaralı taşınmazların tapu kayıtlarının iptali ile Hazine adına tapuya tescilini talep etmiştir.

13. Mahkemece, Ondokuzmayıs Asliye Hukuk Mahkemesinin kurulmasından sonra yetkisizlik kararı ile dosya anılan Mahkemeye gönderilmiştir.

14. Ondokuzmayıs Asliye Hukuk Mahkemesi, 15/4/2010 tarih ve E.2003/72, K.2010/57 sayılı kararla; davanın reddine, taşınmazlar üzerine konulan ihtiyati tedbir kararının hükmün kesinleşmesine kadar devamına karar vermiştir.

15. Maliye Hazinesinin temyizi üzerine, Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 8/3/2013 tarih ve E. 2012/9582, K.2013/2445 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

16. Onama kararı tebliğ aşamasında olup karar henüz kesinleşmemiştir.

17. Başvurucular, 26/3/2014 ve 31/3/2014 tarihlerinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

18. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 715. ve 716. maddeleri, 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 16., 17. ve 18. maddeleri, 31/8/1956 tarih ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 1. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 15/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaın 26/3/2014 tarih ve 2014/4178 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaın İddialaı

20. Başvurucular, Maliye Hazinesi tarafından murisleri aleyhine 1951 yılında açılan müdahalenin meni davası sonunda 26/3/1971 tarihinde dosyanın Bafra Tapulama Müdürlüğüne gönderildiğini, kadastro tespitinden sonra 11/4/1986 tarihinde Maliye Hazinesi tarafından Ondokuzmayıs Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tapu iptali ve tescil davası sonunda verilen kararın henüz kesinleşmediğini, taşınmaz üzerindeki ihtiyati tedbirin devam ettiğini, 27 yıl süren yargılama boyunca taşınmazı kullanamadıklarını ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Başvurucular, Ondokuzmayıs Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan tapu iptali ve tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

23. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan

süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

24. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

25. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu tapu iptali ve tescil davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 11/4/1986 tarihidir.

27. Başvuruya konu dava, başvurucuların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldığı an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

28. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

29. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvuruculların murisleri ve diğer bir kısım davacılar tarafından, Maliye Hazinesi aleyhine 1951 yılında Bafra Asliye Hukuk Mahkemesinde müdahalenin meni davası açılmıştır. Taşınmazların bulunduğu yerde kadastro çalışmalarının başlaması üzerine dava dosyası Bafra Tapulama Mahkemesine gönderilmiştir. Bafra Tapulama Mahkemesince 26/3/1971 tarihli kararla kadastro tutanaklarının malik hanesinin doldurulması için dosyanın Bafra Tapulama Müdürlüğüne gönderilmesine karar verilmiştir. Başvuruculların murisleri ve arkadaşları adına tespit ve tescilin yapılmasında sonra Maliye Hazinesi, 11/4/1986 tarihinde Bafra 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde başvuruculların murisleri ve arkadaşları aleyhine tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Taşınmazların bulunduğu Ondokuzmayıs ilçesinde adli teşkilat kurulmasından sonra dava dosyası 1993 yılında Ondokuzmayıs Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmiştir. Anılan Mahkemece, kadastro tutanakları ve eski tapu kayıtları getirtilmiş, keşif yapılarak bilirkişi raporları alınmıştır. Mahkeme, 15/4/2010 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Davacı Maliye Hazinesinin temyizi üzerine, Yargıtay 20. Hukuk Dairesi tarafından 8/3/2013 tarihinde hüküm onanmıştır. Onama kararının tebliğ süreci devam etmekte olup karar henüz kesinleşmemiştir.

30. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

31. Başvuruya konu davadaki taraf sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, mülga 1086 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık yirmi sekiz yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucular ayrıca, uzun süren yargılama ve ihtiyati tedbir nedeniyle taşınmazlarını kullanamadıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

34. Başvurucular, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle her bir başvurucu lehine 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

35. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

36. Başvuruculara tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık yirmi sekiz yılı aşkın süredir devam eden yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Cemil Hasanoğlu'na net 5.000,00 TL, Cevdet Eroğlu'na net 2.850,00 TL, Medine Aydın'a net 2.500,00 TL, Mustafa Yılmaz'a net 10.000,00 TL Emine Yılmaz'a net 2.850,00 TL, Nejdet Aydın'a net 3.350,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Başvurucular tarafından ayrı ayrı yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruculara ayrı ayrı ödenmesine ve belirtilen başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

38. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık yirmi sekiz yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin

gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucular Cemil Hasanoğlu'na net 5.000,00 TL, Cevdet Eroğlu'na net 2.850,00 TL, Medine Aydın'a net 2.500,00 TL, Mustafa Yılmaz'a net 10.000,00 TL Emine Yılmaz'a net 2.850,00 TL, Nejdet Aydın'a net 3.350,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından ayrı ayrı yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin ayrı ayrı BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE ve belirtilen başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin Ondokuzmayıs Asliye Hukuk Mahkemesine (kapatılan) gönderilmesine,

15/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

TACETTİN PAHSA

B. No: 2014/7204 | Karar tarihi: 15.10.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/7204

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TACETTİN PAHSA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/7204)

Karar Tarihi: 15/10/2014

R.G. Tarih-Sayı: 17/12/2014-29208

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Burhan ÜSTÜN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Hüseyin TURAN

Başvurucu : Tacettin PAHSA

Vekili : Av. Yasemin BAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, örgüt kurma, yağma, hürriyetten yosun bırakma ve 6136 sayılı Kanuna Muhalefet suçlarından yargılandığı İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/165 sayılı dosyasında, 21/12/2006 tarihinden beri tutuklu olarak yargılandığını, tahliye taleplerinin gerekçesiz reddedildiğini, uzun süredir tutuklu bulunduğunu ve yargılamanın makul sürede bitirilmemesi nedeniyle Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 26/5/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 3/7/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin

Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 24/7/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 15/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 19/12/2006 tarihinde gözaltına alınmış, Bursa 4. Sulh Ceza Mahkemesinin 21/6/2006 tarih ve 2006/683 Sorgu sayılı kararıyla tutuklanmıştır.

8. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca 1/3/2007 tarihinde düzenlenen iddianame ile başvurucu ve diğer 24 şüphelilerin "suç işlemek amacıyla örgüt kurmak yönetmek ve üye olmak, yağma, kişi hürriyetinden mahrum bırakmak, 6136 sayılı Kanuna muhalefet ve 2521 sayılı Kanuna muhalefet" suçlarını işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

9. Davanın görüldüğü İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi, 15/4/2013 tarih ve E.2007/165, K.2013/95 sayılı kararı ile başvurucuyu suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmak, yağma, kişiyi hürriyetinde yoksun bırakmak ve 6136 sayılı Kanuna Muhalefet suçlarından toplam 75 yıl 58 ay hapis ve 375 TL adli para cezasına mahkûm etmiş ve tutukluluğun devamına ilişkin kararı tefhim etmiştir.

10. Başvurucu, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin, 15/4/2013 tarihli tutukluluğun devamına ilişkin kararına 24/4/2013 tarihinde itiraz etmiş, itirazı inceleyen İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi 7/5/2013 tarih ve 2013/2018 Değişik iş sayılı kararıyla bu itirazı reddetmiştir.

11. Başvurucu, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin kararını 22/4/2013 tarihinde temyiz etmiş olup, dava temyiz aşamasında derdesttir.

12. Başvurucu, 11/3/2014 tarihinde dosyası temyizde olan kararla ilgili uzun tutukluluk sebebiyle İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesine tahliye talebinde bulunmuş, Mahkeme 12/3/2014 tarihinde tahliyeye ilişkin talebin dosya Yargıtay'da olduğundan Yargıtay tarafından değerlendireceği gerekçesiyle görev yönünden ret kararı vermiştir.

13. Başvurucu, İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/3/2014 tarihli ret kararına karşı İstanbul 8. Ağır Ceza Mahkemesine yapılan itiraz üzerine, itiraz merci, 17/4/2014 tarihinde aynı gerekçe ile itiraz ve tahliye talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

14. İtiraz üzerine verilen karar başvurucuya 5/5/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu, 26/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. ve 104. maddeleri ile 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 109., 149., 220. ve 6136 sayılı Kanunun 13. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

Mahkemenin 15/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 26/5/2014 tarih ve 2014/7204 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, yargılandığı davada, 21/12/2006 tarihinden beri tutuklu olduğunu, ilk derece Mahkemesince 15/4/2013 tarihinde mahkûm edildiğini, davanın temyiz aşamasında bulunduğunu, tutuklu kaldığı sürenin makul süreyi aştığını, toplam 7 yıl 160 gün tutuklu kaldığını ve yargılamanın makul sürede bitirilmediğini belirterek, Anayasa'nın 19.ve 36. maddesinde belirtilen kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tahliyesine karar verilmesini istemiştir.

B. Değerlendirme

1. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı Yönünden

18. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

"Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir."

19. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. …"

20. Başvurucu, uzun süredir devam eden tutukluk nedeniyle mağdur olduğunu ifade etmektedir. Bu şikâyetin Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

21. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

22. Ancak başvurucu hakkında ilk derece mahkemesinde mahkûmiyet kararı verilmiş ise, bireysel başvuru açısından talep hukuka aykırılığın tespiti ve tazminatla sınırlı kalacaktır. Dolayısıyla bu tür ihlal iddiaları bakımından varsa başvuru yolları denendikten sonra bireysel başvuru yapılmalıdır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 31).

23. Kişi serbest bırakılmadan yargılandığı davada ilk derece mahkemesinin kararıyla

mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu “bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu” olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından, tutuklamanın şartları ile mahkûmiyete hükmedilmesi arasındaki esaslı fark bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmiş olmakla, isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para cezasına hükmedilmektedir. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hali sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Nitekim gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), gerekse Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. AİHM, ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olan bir sanığın, söz konusu mahkûmiyet kararından sonraki tutulmasını Sözleşme’nin 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hükmü uyarınca “mahkûmiyet sonrası tutma” olarak değerlendirmekte ve tutukluluk süresinin hesabında dikkate almamaktadır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 33).

24. “Bir suç isnadına bağlı olarak” tutuklulukta geçen sürenin başlangıcı, başvurucunun ilk kez yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 66). Belirtilen tarihler arasında geçen süre esas alınarak “bir suç isnadına bağlı olarak” tutuklulukta geçen sürenin makul olup olmadığı değerlendirmesi yapılacaktır.

25. Bu kapsamda “bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma” durumunda, tutukluluk süresinin makul olmadığı iddiasıyla yapılacak bireysel başvurunun ilk derece yargılaması devam ederken tutukluluğun devamına karar verilen her aşamada başvuru yolları tüketildikten sonra ve serbest bırakılma dışında, nihayet bu durumun ortadan kalktığı mahkûmiyet kararından itibaren süresi içinde yapılması gerekir. AİHM de, mahkumiyet kararından itibaren altı ay içerisinde yapılmayan “bir suç isnadına bağlı” tutma kapsamındaki başvurunun süresinde olmadığını belirtmiştir (Bkz. Öztürk / Türkiye (KK), B. No: 54890/09, 7/1/2014, §§ 37-41).

26. Somut olayda başvurucu, isnat edilen suçlar nedeniyle 19/12/2006 tarihinde gözaltına alınmış ve 21/12/2006 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucu hakkında yürütülen yargılama neticesinde İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesince 15/4/2013 tarihinde mahkumiyet hükmü kurulmuştur.

27. Başvurucunun, isnat edilen suçlarla ilgili yargılama kapsamında ilk derece mahkemesince mahkûmiyet kararının verildiği tarihe kadar geçen sürede “bir suç isnadına bağlı olarak” özgürlüğünden yoksun bırakıldığı, mahkûmiyet kararından sonra geçen sürenin “mahkûmiyet sonrası tutma” kapsamında olduğu anlaşılmaktadır.

28. Bu belirlemeler karşısında, “bir suç isnadına bağlı olarak” tutuklulukla ilgili şikayetleri içeren bireysel başvurunun ilk derece mahkemesinin 15/4/2013 tarihinde verdiği nihai kararında tutukluğun devamına ilişkin karara itiraz edildiğinden İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesince itirazın reddine karar verildiği 7/5/2013 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Dosyada, itirazın reddine ilişkin kararın tebliğ edildiği tarih anlaşılamamakta ise de başvurucu, söz konusu kararı en geç temyiz etmiş olduğu 22/4/2013 tarihinde öğrenmiş kabul edileceğinden 26/5/2014 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan nedenlerle, başvuru yollarının tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde

yapılmayan bireysel başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "süre aşımı" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

30. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

31. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturmanın makul süre içinde sonuçlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

32. Anayasa ve İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

33. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

34. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddeleri uyarınca kişilere, medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların yanı sıra, cezai alanda yöneltilen suç isnatlarının makul sürede karara bağlanmasını talep hakkı tanınmıştır. Suç isnadı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi olup, kişiye cezai alanda yöneltilen iddianın suç isnadı niteliğinde olup olmadığının tespitinde; iddia olunan suçun pozitif düzenlemelerdeki tasnifinin, suçun gerçek niteliğinin, suç için öngörülen cezanın niteliği ile ağırlığının değerlendirilmesi gerekir. Ancak isnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise, ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın, adil yargılanma hakkının kapsamına girdiği kabul edilecektir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 31).

35. Somut olayda, başvurucunun ve diğer 24 şüphelinin çıkar amaçlı silahlı suç örgütü kurmak, yönetmek ve üye olmak, silahlı yağma, kasten yaralama eylemlerinde bulunmak ve 6136 sayılı Kanuna Muhalefet etmek suçlarını işledikleri iddiasıyla İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMUK 250. Maddesi ile yetkili bölümü) soruşturma başlatılmıştır.

Başvurucu, 19/12/2006 tarihinde yakalanmış ve gözaltına alınmış, 21/12/2006 tarihinde üzerine atılı suçlardan sorgusu yapılmış ve tutuklanmıştır (bkz. § 7). Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır (bkz. § 12). Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

36. Cezai alanda yöneltilen suç isnatları ile ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, kişiye bir suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama veya gözaltı gibi tedbirlerin uygulandığı an olup, somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun bahse konu suç kapsamında ifade işlemi için yakalandığı ve böylece isnattan haberdar olduğu anlaşılan 19/12/2006 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği tarihtir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 34; B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

37. Başvurucunun gözaltına alındığı 19/12/2006 tarihinden İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 15/4/2013 tarihli kararı arasında 6 yıl 3 ay 128 günlük bir sürenin geçtiği görülmektedir. 24 şüphelinin yargılandığı davada toplam 24 celse yapılmış ve başvurucu tutuklu olarak yargılanmıştır. İlk derece mahkemesince karar verildiği 15/4/2013 tarihinden bireysel başvurunun karara bağlandığı 15/10/2014 tarihi arasında ise 1 yıl 6 aylık bir sürenin geçtiği ve davanın henüz sonuçlanmamış olduğu ve temyiz aşamasında bulunduğu da dikkate alınmalıdır.

38. Yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, 8 yıla yakın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

39. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiği yönündeki şikayetinin "süre aşımı" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 209,90 TL başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.709,90 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

15/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SERKAN MADSAR

B. No: 2012/751 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/751

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERKAN MADSAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/751)

Karar Tarihi: 16/10/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Şükrü DURMUŞ

Başvurucu : Serkan MADSAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, uyuşturucu madde kullanımı suçu kapsamında yapılan yargılama sonucunda sürücü belgesine süresiz olarak el konulması nedeniyle hak arama özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 22/11/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 25/12/2012 tarihinde başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 33. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 12/2/2013 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir

5. Başvuru konusu olay ve olgular 15/2/2013 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 16/4/2013 tarihinde sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 15/5/2009 tarih ve E.2009/23670 sayılı iddianame ile başvurucu ve diğer şüpheliler hakkında "uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama, kullanmak için uyuşturucu ve uyarıcı madde kabul etmek veya bulundurmak " suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

8. Davanın görüldüğü Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi, 11/12/2009 tarih ve E.2009/307, K.2009/378 sayılı kararıyla başvurucunun uyuşturucu madde ticareti suçundan mahkûmiyetine ve sürücü belgesinin daimi olarak geri alınmasına, uyuşturucu madde kullanmak suçundan ise beraatine hükmetmiştir. Kararın temyizi üzerine, hüküm, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 7/12/2010 tarihli kararı ile bozulmuştur.

9. Bozma sonrası yapılan yargılamada Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/5/2011 tarih ve E.2011/36, K.2011/111 sayılı kararı ile, uyuşturucu madde kullanmak suçundan tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine, sürücü belgesinin ise 2918 sayılı Kanunun 119. maddesi uyarınca daimi olarak geri alınmasına hükmedilmiştir. Karar temyiz edilmeden 23/5/2011 tarihinde kesinleşmiştir.

10. Başvurucu 24/9/2012 tarihli dilekçeyle sürücü belgesinin iadesi talebinde bulunmuş, Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi 26/9/2012 tarih ve 2012/979 Değişik iş sayılı karar ile sürücü belgesinin daimi geri alınmasına ilişkin kararın yasal yollara müracaat edilmeksizin kesinleşmiş olması nedeniyle talebin reddine karar vermiştir. Bu karara yapılan itiraz, Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 10/10/2012 tarih ve 2012/908 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir.

11. Bu karar, başvurucuya 22/10/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu, 22/11/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Adalet Bakanlığı 28/2/2014 tarihli yazı ile Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesinin başvurucu hakkındaki 12/5/2011 tarih ve E.2011/36, K.2011/111 sayılı “ehliyetin geri alınması”na dair kararının kanun yararına bozulması için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına iletildiğini belirtmiştir.

14. UYAP sisteminde başvurucu ile ilgili olarak yapılan araştırmada Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 10/3/2014 tarihli kararı ile “Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/5/2011 tarihli ve 2011/36 esas ve 2011/111 karar sayılı hükmün 5271 sayılı CMK.’nın 39. maddesinin 3. fıkrası gereğince kanun yararına BOZULMASINA, aynı maddenin 4. fıkrasının (d) bendi uyarınca sanık hakkında 2918 sayılı Kanun’un 119. maddesinin uygulanması ile ilgili bölümün hüküm fıkrasından çıkarılmasına,” karar verildiği tespit edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 309. maddesi şöyledir:

“(1) Hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümde hukuka aykırılık bulunduğunu öğrenen Adalet Bakanlığı, o karar veya hükmün Yargıtayca bozulması istemini, yasal nedenlerini belirterek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirir.

(2) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, bu nedenleri aynen yazarak karar veya hükmün bozulması istemini içeren yazısını Yargıtayın ilgili ceza dairesine verir.

(3) Yargıtayın ceza dairesi ileri sürülen nedenleri yerinde görürse, karar veya hükmü kanun yararına bozar.

(4) Bozma nedenleri:

a) 223 üncü maddede tanımlanan ve davanın esasını çözmeyen bir karara ilişkin ise, kararı veren hâkim veya mahkeme, gerekli inceleme ve araştırma sonucunda yeniden karar verir.

b) Mahkûmiyete ilişkin hükmün, davanın esasını çözmeyen yönüne veya savunma hakkını kaldırma veya kısıtlama sonucunu doğuran usul işlemlerine ilişkin ise, kararı veren hâkim veya mahkemece yeniden yapılacak yargılama sonucuna göre gereken hüküm verilir. Bu hüküm, önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz.

c) Davanın esasını çözüp de mahkûmiyet dışındaki hükümlere ilişkin ise, aleyhte sonuç doğurmaz ve yeniden yargılamayı gerektirmez.

d) Hükümlünün cezasının kaldırılmasını gerektiriyorsa cezanın kaldırılmasına, daha hafif bir cezanın verilmesini gerektiriyorsa bu hafif cezaya Yargıtay ceza dairesi doğrudan hükmeder.

(5) Bu madde uyarınca verilen bozma kararına karşı direnilemez.”

16. 13/10/1983 tarih ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun 119. maddesi şöyledir:

“Diğer cürümlerden mahkümiyeti halinde, mahkemece ceza süresini geçmemek üzere geçici olarak sürücü belgelerinin geri alınmasına da karar verilebilir.

Geçici olarak sürücü belgesinin geri alınması hürriyeti bağlayıcı ceza hükümlerinin infazından sonra yerine getirilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 22/11/2012 tarih ve 2012/751 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/5/2011 tarih ve E. 2011/36, K. 2011/111 sayılı kararıyla, sürücü belgesinin daimi olarak geri alınmasına hükmedilmesi üzerine sürücü belgesinin iadesi talebinin reddedilmesi ve buna karşı yaptığı itirazın da Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 10/10/2012 tarihli ve 2012/908 Değişik iş sayılı kararı ile reddedilmesinden şikayetçi olmuş ve sürücü belgesinin geri verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

19. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik incelemesi ve şartları” kenar başlıklı 48. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Kabul edilebilirlik şartları ve incelemesinin usul ve esasları ile ilgili diğer hususlar İçtüzükle düzenlenir.”

20. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 'Düşme kararı' başlıklı 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi şöyledir:

“Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

….

ç)Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.”

21. Somut olayda başvurucu Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduktan sonra Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/5/2011 tarih ve E. 2011/36, K. 2011/111 sayılı sürücü belgesinin daimi olarak geri alınmasına ilişkin kararının, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 10/3/2014 tarihli kararı ile kanun yararına bozulmasına karar verilmiştir. Böylece başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığından İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi uyarınca düşme karar verilmesi gerekir.

22. Açıklanan nedenlerle, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “düşmesine” karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle başvurunun, “incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmamış olması” nedeniyle DÜŞMESİNE, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına 16/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SEFER KURNAZ

B. No: 2012/819 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/819

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEFER KURNAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/819)

Karar Tarihi: 16/10/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Hüseyin TURAN

Başvurucu : Sefer KURNAZ

Vekili : Av. Ali Fahir KAYACAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hükümle birlikte verilen tutuklama kararına istinaden çıkarılan yakalama emri doğrultusunda ceza infaz kurumuna konulduğunu, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti olmadığı halde 27/9/2012 tarihinden beri tutuklu olması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenen özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 28/11/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 31/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun da aralarında bulunduğu 143 kişi hakkında 11/11/2011 tarihli iddianame ile dava açmıştır.

6. İddianamede başvurucunun, "Sakal" ve "Çarşaf" eylem planları hazırlanmadan önce uygun hedef belirlemek amacı ile görevlendirilen gruplar içerisinde görev aldığı, görevi nedeni ile gözlem ve keşif çalışmaları icra ettiği, rapor tanzim ettiği, bu şekilde "Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini cebren ıskat veya vazife görmekten cebren men etmeye teşebbüs" ettiği iddiası ile cezalandırılması talep edilmiştir.

7. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 21/9/2012 tarihli kararıyla başvurucunun 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 147. ve 61. maddeleri gereğince 16 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hakkında yakalama emri çıkartılmasına karar verilmiştir.

8. Başvurucu, hakkında çıkarılan yakalama emri doğrultusunda 27/9/2012 tarihinde tutuklanarak ceza infaz kurumuna konulmuştur.

9. Başvurucu bu karara 27/9/2012 tarihinde itiraz etmiş, ancak 11. Ağır Ceza Mahkemesi 23/10/2012 tarihinde itirazı reddetmiştir. Karar, başvurucu tarafından 16/11/2012 tarihinde öğrenilmiştir.

10. Redde ilişkin gerekçede, başvurucunun sabit görülen eylemi sebebiyle verilen cezanın miktarı, mahkûm olunan suçun tutuklama nedeni var olduğu kabul edilen katalog suçlardan olması, bir kısım sanıkların yargılama aşamasında olduğu gibi karar sonrasında kaçmaya yönelik eylemlerde bulunması nedeniyle tutukluluk halinin devamını gerektiren şartların geçerliliğini sürdürdüğü ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı vurgulanmıştır.

11. Başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararı, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 9/10/2013 tarih ve E.2013/9110, K.2013/12351 sayılı ilamıyla onanmıştır.

B. İlgili Hukuk

12. İsnat olunan suçun işlendiği tarihte yürürlükte bulunan 765 sayılı mülga Kanun'un 147. maddesi şöyledir:

"Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini cebren iskat veya vazife görmekten cebren menedenlerle bunları teşvik eyliyenlere ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası hükmolunur ..."

13. Aynı Kanun'un 61. maddesi, işlendiği zamanda ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası gerektiren suçun teşebbüs aşamasında kalması halinde failin on beş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmasını öngörmektedir.

14. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa,

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan; (1)

…

9. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

10. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 307, 308),

11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),

…

(4) Sadece adlî para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.”

15. 5271 sayılı Kanun’un 260. maddesi şöyledir:

“(1) Hâkim ve mahkeme kararlarına karşı Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık ve bu Kanuna göre katılan sıfatını almış olanlar ile katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar için kanun yolları açıktır.

(2) Asliye ceza mahkemesinde bulunan Cumhuriyet savcıları, mahkemenin yargı çevresindeki sulh ceza mahkemelerinin; ağır ceza mahkemelerinde bulunan Cumhuriyet savcıları, ağır ceza mahkemesinin yargı çevresindeki asliye ve sulh ceza mahkemelerinin; bölge adliye mahkemesinde bulunan Cumhuriyet savcıları, bölge adliye mahkemelerinin kararlarına karşı kanun yollarına başvurabilirler.

(3) Cumhuriyet savcısı, sanık lehine olarak da kanun yollarına başvurabilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 28/11/2012 tarih ve 2012/819 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, Derece Mahkemesince hakkında verilen mahkûmiyet kararı ile birlikte, isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun’un 100. maddesinde sayılan suçlardan olduğu gerekçesiyle tutuklanmasına karar verildiğini, kaçma şüphesi bulunmamasına rağmen tutuklanmasının yasal olmadığını, genel ve soyut varsayımlara dayanılarak tutuklanmasının özgürlük ve güvenlik hakkını ihlal ettiğini ileri sürerek Anayasa’nın 19. ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 5. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

18. Başvurucunun iddialarının özü, mahkûmiyet kararıyla birlikte verilen tutukluluk kararı nedeniyle özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğine ilişkindir. Bu nedenle incelemenin

özgürlük ve güvenlik hakkı kapsamında yapılması gerekir.

19. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; ... halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz."

20. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

21. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu, ikinci ve üçüncü fıkralarında ise bireylerin bu haktan şekil ve şartları kanunda gösterilen bazı istisnai durumlarda mahrum edilebileceği kuralı yer almaktadır (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 38). Buna göre, hürriyetten yoksun bırakılma ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan birinin varlığı halinde söz konusu olabilir. (B. No: 2012/348, 4/12/2013, § 39). "Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların yerine getirilmesi" amacıyla kişilerin hürriyetinden yoksun bırakılması maddenin ikinci fıkrasında sayılan hallerden biridir.

22. Somut olayda İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 21/9/2012 tarihinde açıklanan kararıyla başvurucunun 16 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hakkında yakalama emri çıkartılmasına karar verilmiştir. Yakalama emri doğrultusunda başvurucu 27/9/2012 tarihinde tutuklanarak ceza infaz kurumuna konulmuştur. Mahkemenin vermiş olduğu mahkûmiyet kararı sonrasındaki bu tutma hali, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasındaki "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların yerine getirilmesi" kapsamındadır.

23. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle başvurunun, "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 16/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET HALİM ORAL

B. No: 2012/1221 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/1221

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET HALİM ORAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/1221)

Karar Tarihi: 16/10/2014

R.G. Tarih-Sayı: 10/1/2015-29232

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Muharrem İlhan KOÇ

Başvurucu : Mehmet Halim ORAL

Vekili : Av. Hadi CİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, görevli ve yetkili mahkeme önüne çıkarılmadan altı ayı aşan süreyle özgürlükten yoksun bırakılma ve yargılama sürecinde gerekçesiz olarak tutukluluğun devamına karar verilmesi nedeniyle Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/12/2012 tarihinde Antalya 4. Ağır Ceza Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 21/1/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 29/1/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 29/1/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünü 25/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucu vekiline 10/3/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu Adalet Bakanlığı görüşüne karşı 25/3/2014 tarihinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu silahlı terör örgütüne üye olma isnadıyla 2/12/2011 tarihinde gözaltına alınmış ve Antalya 4. Sulh Ceza Mahkemesinin 5/12/2011 tarih ve 2011/287 Değişik İş sayılı kararıyla adli kontrol uygulanmak üzere serbest bırakılmıştır.

9. Bu karara yapılan itiraz üzerine Antalya 5. Asliye Ceza Mahkemesinin 9/12/2011 tarih ve 2011/356 Değişik İş sayılı kararıyla başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir.

10. Başvurucu hakkında İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 16/3/2012 tarihli iddianamesiyle kamu davası açılmış ve başvurucunun terör örgütünün propagandasının yapıldığı gösteri yürüyüşlerine katıldığı, pankart taşıdığı, organizasyonları yapmak için diğer sanıklarla birlikte hareket ettiği belirtilerek PKK/KONGRA-GEL silahlı terör örgütüne üye olma, örgüt propagandası yapma ve görevi yaptırmamak için direnme suçlarından cezalandırılması talep edilmiştir.

11. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 2012/74 Esas sayılı dosyasındaki yargılama kapsamında ilk duruşma 11/7/2012 tarihinde yapılmıştır.

12. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesince 1/10/2012 tarihli duruşmada “isnat olunan suçların niteliği, yasada öngörülen ceza miktarları ile suçların işlendiği hususunda dosyadaki mevcut iletişim tespit tutanakları, olay tutanakları, teşhis ve tespit tutanakları, arama – el koyma tutanakları içerikleri ve mevcut delillere göre kuvvetli suç şüphe sebeplerinin ve bu kapsamda kaçma ve kişiler üzerinde baskı yapılması hususunda kuvvetli şüphenin/olguların bulunması (kaçma, adaletin işleyişine müdahale riski ile tekrar suç işlenmesinin önlenmesi) nedenleri ile haklarındaki tutuklama koşullarının devam ettiği anlaşıldığından, adli kontrol hükümleri de yetersiz kalacağından CMK’nın 100/(1),(2), (3-a), (4), 101/(2) maddeleri ile tutuklama tarihleri ve Yargıtay Ceza Genel Kurulunun kararları ile CMK’nın 102/(2), 104/(1),(2), 105/(1) ve 108 maddeleri de nazara alınarak” gerekçesiyle tutukluluğun devamına karar verilmiş ve bu karara yapılan itiraz İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesince 18/10/2012 tarihinde reddedilmiştir.

13. Başvurucunun tutuklu kaldığı süreler nazara alınarak 3/7/2013 tarihinde tahliyesine karar verilmiştir.

14. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 2012/74 Esas sayılı dosyası CMK 250. maddeyle yetkili mahkemelerin kaldırılmasından sonra Antalya 1. Ağır Ceza Mahkemesine devredilmiştir.

15. Antalya 1. Ağır Ceza Mahkemesi 10/7/2014 tarih ve E. 2014/65, K. 2014/224 sayılı kararıyla başvurucunun terör örgütü üyesi olmak suçundan 7 yıl 6 ay, görevi yaptırmamak

için direnme suçundan 1 yıl 9 ay 10 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

16. 17/12/2012 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

17. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 314. ve 265. maddeleri.

18. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),

…"

19. 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesi şöyledir:

"(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adlî kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.

(2) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususta bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

a) Kuvvetli suç şüphesini,

b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,

c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir.

(3) Tutuklama istenildiğinde, şüpheli veya sanık, kendisinin seçeceği veya baro tarafından görevlendirilecek bir müdafiin yardımından yararlanır.

(4) Tutuklama kararı verilmezse, şüpheli veya sanık derhâl serbest bırakılır.

(5) Bu madde ile 100 üncü madde gereğince verilen kararlara itiraz edilebilir."

20. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez."

21. Anılan tarihteki haliyle 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Soruşturma evresinde şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve en geç otuzar günlük süreler itibarıyla tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından 100 üncü madde hükümleri göz önünde bulundurularak karar verilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 17/12/2012 tarih ve 2012/1221 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu, görevli ve yetkili mahkeme önüne çıkarılmadan altı ayı aşan süreyle özgürlüğünden yoksun bırakıldığını ve yargılama sürecinde gerekçesiz olarak tutukluluğun devamına karar verildiğini belirterek Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik

a. Tutukluluk Yönünden

24. Anayasa'nın 19. maddesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu

kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir. Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

…

Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.”

25. Adalet Bakanlığının görüşünde, AİHM kararlarına göre, bir kişinin Sözleşme’nin 5/1 (c) hükmü kapsamında özgürlüğünden yoksun bırakılabilmesi için, başlangıçta “makul şüphenin varlığı” yeterli olup, tutukluluğun devam ettirilmesi açısından “makul şüphenin varlığını sürdürmesi” gerektiği, ancak, belirli bir sürenin ötesinde tutukluluğun devamı açısından makul şüphenin varlığı tek başına yeterli olmayıp, özgürlükten yoksun bırakmayı meşru kılacak gerçek bir kamu yararı gerekliliğinin varlığının arandığı belirtilmiştir. Söz konusu kamu yararı gereklerinin, ulusal yargı organlarının kararlarında gösterilen ve tutukluluğun devamına gerekçe oluşturan “kaçma şüphesi”, “yargılamayı etkileme tehlikesi”, “yeniden suç isleme riski” ve “kamu düzeninin bozulması tehlikesi” olarak ortaya çıktığı, AİHM açısından bu nedenlerden herhangi birinin bulunmasının, belirli bir sürenin ötesindeki tutukluluğu meşru kılma açısından yeterli olduğu ifade edilmiştir.

26. Başvurucu, kaçma şüphesini ortaya koyacak bir delil olmadan ve adli kontrol hükümlerinin yetersiz kalacağı doğru ve haklı bir şekilde belirtilmeden tutukluluğun devamına karar verildiğini ifade etmiştir.

27. Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrasında bir ceza soruşturması kapsamında tutuklanan kişilerin, yargılamanın makul sürede bitirilmesini ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme haklarına sahip olduğu güvence altına alınmıştır.

28. Tutukluluk süresinin makul olup olmadığı konusunun, genel bir ilke çerçevesinde değerlendirilmesi mümkün değildir. Bir sanığın tutuklu olarak bulundurulduğu sürenin makul olup olmadığı, her davanın kendi özelliklerine göre değerlendirilmelidir. Tutukluluğun devamı ancak masumiyet karinesine rağmen Anayasa’nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkından daha ağır basan gerçek bir kamu yararının mevcut olması durumunda haklı bulunabilir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 61).

29. Bir davada tutukluluğun belli bir süreyi aşmamasını sağlamak, öncelikle derece mahkemelerinin görevidir. Bu amaçla, yukarıda belirtilen kamu yararı gereğini etkileyen tüm olayların derece mahkemeleri tarafından incelenmesi ve serbest bırakılma taleplerine ilişkin kararlarda bu olgu ve olayların ortaya konulması gerekir.

30. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Bu amaçla yapılan bir başvuruda, itiraz kanun yolunda çelişmeli yargılama ve/veya silahların eşitliği gibi ilkelere uygun olarak bir inceleme yapılıp yapılmadığı da dikkate alınacaktır. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla

yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

31. Tutuklama tedbirine kişilerin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunmasının yanı sıra bu kişilerin kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla başvurulabilir. Başlangıçtaki bu tutuklama nedenleri belli bir süreye kadar tutukluluğun devamı için yeterli görülebilirse de bu süre geçtikten sonra, uzatmaya ilişkin kararlarda tutuklama nedenlerinin hâlâ devam ettiğinin gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi gerekir. Bu gerekçeler "ilgili" ve "yeterli" görüldüğü takdirde, yargılama sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediği de incelenmelidir. Davanın karmaşıklığı, organize suçlara dair olup olmadığı veya sanık sayısı gibi faktörler sürecin işleyişinde gösterilen özenin değerlendirilmesinde dikkate alınır. Tüm bu unsurların birlikte değerlendirilmesiyle sürenin makul olup olmadığı konusunda bir sonuca ulaşılabilir (B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 53).

32. Dolayısıyla Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edilip edilmediğinin değerlendirmesinde esas olarak, serbest bırakılma taleplerine ilişkin kararların gerekçelerine bakılmalı ve tutuklu bulunan kişiler tarafından yapılan tutukluluğa itiraz başvurularında sunulan belgeler çerçevesinde kararların yeterince gerekçelendirilmiş olup olmadığı göz önüne alınmalıdır.

33. Diğer taraftan özgürlük hakkı, adli makamlarla güvenlik görevlilerinin özellikle organize suçlarla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek biçimde yorumlanmamalıdır. Nitekim AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinin, Sözleşme'ye Taraf Devletlerin güvenlik görevlilerinin bilhassa organize olanlar olmak üzere suçlulukla etkili olarak mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye sebep olabilecek biçimde uygulanmaması gerektiğini vurgulamaktadır (B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 69).

34. Bir kişinin gerekçeden tamamen yoksun bir yargı kararıyla tutuklanması ve tutukluluğun uzatılması kabul edilemez. Bununla beraber tutukluluğu meşru kılan gerekçeler gösterilerek bir zanlı ya da sanığın tutuklanmasının keyfi olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak aşırı derecede kısa gerekçelerle ve hiçbir yasal hüküm gösterilmeden tutuklama kararı vermek ya da tutukluluğu devam ettirmek bu çerçevede değerlendirilmemelidir (B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 70).

35. İtiraz veya temyiz merciinin, incelemeye konu mahkeme kararına ve bu karardaki gerekçelere katıldığı durumlarda, buna ilişkin kararını ayrıntılı olarak gerekçelendirmemesi, kural olarak, gerekçeli karar hakkına aykırılık teşkil etmez (B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 71).

36. Makul sürenin hesaplanmasında sürenin başlangıcı, başvurucunun ilk kez yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 56).

37. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin tutukluluğun devamına ilişkin kararlarında gerekçe olarak "isnat olunan suçların niteliği, yasada öngörülen ceza miktarları ile suçların işlendiği hususunda dosyadaki mevcut iletişim tespit tutanakları, olay tutanakları, teşhis ve tespit tutanakları, arama – el koyma tutanakları içerikleri ve mevcut delillere göre kuvvetli suç şüphe sebeplerinin ve bu kapsamda kaçma ve kişiler üzerinde baskı yapılması hususunda kuvvetli şüphenin/olguların bulunması (kaçma, adaletin işleyişine müdahale riski ile tekrar

suç işlenmesinin önlenmesi) nedenleri ile haklarındaki tutuklama koşullarının devam ettiği anlaşıldığından, adli kontrol hükümleri de yetersiz kalacağından CMK'nın 100/(1),(2), (3-a), (4), 101/(2) maddeleri ile tutuklama tarihleri ve Yargıtay Ceza Genel Kurulunun kararları ile CMK'nın 102/(2), 104/(1),(2), 105/(1) ve 108 maddeleri de nazara alınarak" hususlarının yer aldığı görülmektedir.

38. Kişinin suç işlediği yönünde kuvvetli belirti ve tutuklama nedenlerinin varlığı devam ettiği sürece ilke olarak tutukluluk belli bir süreye kadar makul kabul edilebilir. Bu nedenle başvurucunun tutukluğunun devamına gerekçe olarak belirtilen hususlar ve serbest bırakıldığı tarihe kadar toplam 1 yıl 6 ay 24 gün devam eden tutukluluk süresi dikkate alındığında makul sürenin aşılmadığı ve gerekçenin bu süre bakımından yeterli olduğu kabul edilmelidir.

39. Başvurucunun tutuklu olduğu yargılamanın ilk duruşmasının 11/7/2012 tarihinde yapıldığı, tanıkların beyanlarının tespiti ve bilirkişi incelemeleri yapılması amacıyla birkaç aylık aralıklarla duruşmaların yapıldığı ve 3/7/2013 tarihli 6. duruşmada başvurucunun tutuklu kaldığı süre dikkate alınarak serbest bırakılmasına karar verildiği anlaşılmaktadır.

40. Başvurucunun tutukluluk halinin devam ettiği süreçte, tutukluluk nedeniyle yargılamanın yürütülmesinde gösterilmesi gereken özel hassasiyetin yargılama makamınca gösterilmediği sonucuna varılması için bir neden bulunmamaktadır.

41. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Makul Sürede Mahkemeye Çıkarılmama Şikâyeti Yönünden

42. Adalet Bakanlığı, başvurucunun 2/12/2011 tarihinde gözaltına alındığını ve 5/12/2011 tarihinde serbest bırakıldığını, itiraz üzerine, 9/12/2011 tarihinde tutuklandığını, bu tarih ile ilk duruşmasının yapıldığı 11/7/2012 tarihi arasındaki sürenin uzunluğundan şikayet edildiğini, bu tarih aralığının Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvurunun başladığı 23/9/2012 tarihinden önce olduğunu belirtmektedir.

43. Başvurucu başvuru formunda yer alan tutuklulukla ilgili karar tarihlerinin zaman bakımından yetki kapsamında olduğunu ifade etmektedir.

44. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

45. Bu hüküm gereğince Anayasa Mahkemesi, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler. Dolayısıyla Mahkeme'nin zaman bakımından yetkisi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurularla sınırlıdır. Kamu düzenine ilişkin bu düzenleme karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

46. Başvurunun kabul edilebilmesi için ihlal iddiasına dayanak teşkil eden nihai işlem veya kararların 23/9/2012 tarihinden evvel kesinleşmemiş olmaları da gerekmektedir. Nihai işlem veya kararların anılan tarihten önce kesinleştikleri tespit edildiği takdirde ilgili şikâyetler bakımından başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Mahkemenin yargı yetkisine ilişkin bu tespitin bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında

yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 32).

47. Başvurucu, görevli ve yetkili mahkeme önüne çıkarılmadan altı ayı aşan süreyle özgürlüğünden yoksun bırakıldığını ileri sürmekte olup, bu durum 9/12/2011-11/7/2012 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Bu tarihten sonra da başvurucunun tutukluluk hali devam ettiğinden zaman bakımından yetkisizlik itirazı yerinde görülmemiştir.

48. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun "makul sürede yetkili ve görevli mahkemeye çıkarılmama" şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması ve başkaca bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığından kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

49. Üye M. Emin KUZ bu görüşe katılmamıştır.

2. Esas Yönünden

50. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası şöyledir:

"Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir."

51. Anayasa'nın bu hükmü uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.

52. Anayasada yer alan bu usulde adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de, tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir. Her incelemede veya incelemenin her aşamasında duruşma yapılması yargı sistemini işlemez hale getirebilir. Bununla birlikte özgürlüğünden yoksun bırakılan kişinin tutulma halinin devam edip etmeyeceğine ilişkin incelemenin, çelişmeli yargılama ilkesine uygun olarak ve kişinin dinlenilmesi suretiyle makul aralıklarla yapılması gerekir. (B.No: 2012/849, 4/12/2013, § 123 ve 124)

53. Somut olayda başvurucunun 9/12/2011tarihinde tutuklanması sonrasında açılan kamu davası kapsamında ilk duruşma 11/7/2012 tarihinde yapılmıştır. Bu tarihler arasında başvurucunun tutukluluk durumu duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden incelenmiştir. Başvurucunun isnat edilen suç kapsamında tutukluluk durumunun duruşmasız olarak incelenmesi ve yedi ay boyunca bu şekilde devam eden bir usule göre özgürlüğünden yoksun bırakılması yeterli güvencelerin sağlanmaması sonucunu doğurmuştur.

54. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesinin Uygulanması

55. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş olup, yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

56. Başvuruda Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvuru kapsamında 25.000,00 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Kişi hürriyeti ve güvenliğine yönelik müdahale nedeniyle oluşan manevi zararın varlığı ile somut olayın özellikleri dikkate alınarak başvurucuya takdiren net 3.000,00 TL manevi tazminat

ödenmesine karar verilmesi gerekir.

57. Başvurucu tarafından yapılan 172,50 TL başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Gerekçesiz kararlarla tutukluluğun devamına karar verildiği şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, OYBİRLİĞİYLE,

2. “Makul sürede yetkili ve görevli mahkemeye çıkarılmama” şikâyetinin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA, M. Emin KUZ’un karşı oyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Soruşturma aşamasında tutukluluk durumunun duruşmasız olarak incelenmesi nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE, OYBİRLİĞİYLE,

C. Başvurucuya net 3.000,00 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, OYBİRLİĞİYLE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 172,50 TL başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin ÖDENMESİNE, OYBİRLİĞİYLE,

E. Ödemenin kararın tebliğinden sonra Maliye Bakanlığına yapılacak başvurudan itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması halinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına, OYBİRLİĞİYLE,

16/10/2014 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucunun, makul sürede mahkemeye çıkarılmadığı ve yargılama sürecinde gerekçesiz olarak tutukluluğunun devamına karar verildiği için kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurusunun “makul sürede yetkili ve görevli mahkemeye çıkarılmama” şikâyeti yönünden kabul edilebilir olduğuna karar verilmiştir.

Kararda, başvurucunun mahkemeye çıkarılmadan altı ayı aşan süreyle özgürlüğünden yoksun bırakılma durumunun, tutuklandığı 9/12/2011 tarihi ile ilk duruşmasının yapıldığı 11/7/2012 tarihi arasında gerçekleştiği ve tutukluluğun 11/7/2012 tarihinden sonra da devam ettiği gerekçesiyle başvurunun kabul edilebilir olduğuna hükmedilmiştir.

Bilindiği gibi, 6216 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin sekizinci fıkrasına göre Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihidir. İhlal iddiasına dayanak teşkil eden nihaî işlem ve kararların bu tarihten önce kesinleşmemiş olması gerekmekte; aksi takdirde bu başvuruların zaman bakımından kabul edilemez olduğuna karar verilmektedir.

Başvurucunun makul sürede mahkeme önüne çıkarılmadığı konusundaki şikâyeti 9/12/2011–11/7/2012 tarihleri arasına ilişkindir. Dolayısıyla söz konusu şikâyete konu süreç 11/7/2012 tarihi itibariyle sona ermiştir.

Tutukluğun 11/7/2012 tarihinden sonra da devam ettiği ve 3/7/2013 tarihinde sona erdiği gerekçesiyle başvuruyu kabul edilebilir bulan çoğunluğun görüşünün tutukluluğun makul süreyi aşması ile ilgili şikâyetlerde, uzun tutukluluk şikâyetinin niteliği gereği kabul

edilmesi doğru ise de, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlamasından önce sona eren süreçlere ilişkin şikâyetlerde bu kabul isabetli görünmemektedir.

Nitekim, AİHM de, gözaltına alındıktan sonra süresi içinde mahkeme önüne çıkarılmadıklarını ve tutukluluğun uzatılmasına itiraz etmek için gerekli olan evraka soruşturma safhasında gizlilik kararı alındığı için ulaşamadıklarını ileri süren başvuruculaın, mahkeme önüne çıkarıldıkları 20/5/2006 tarihinden ve ilgili evrak üzerindeki gizlilik kararının kaldırıldığı 6/12/2006 tarihinden yaklaşık dört yıl geçtikten sonra 20/8/2010 tarihinde bu şikâyetleri yapmalarını, hâlen tutuklu olarak yargılanmalarına rağmen, Sözleşmenin 35. maddesinin birinci paragrafındaki altı aylık sürenin aşılması sebebiyle, aynı maddenin dördüncü paragrafına göre kabul edilemez bularak reddetmiştir (Eroğlu vd./Türkiye, B. No:65194/10, 27/3/2012, par. 2 ve 3).

Bu itibarla, başvurucunun mezkûr şikayetine konu sürecin Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce gerçekleştiği ve sona erdiği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının “zaman bakımından yetkisizlik” sebebiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluğun kabul edilebilirlik kararına katılmıyorum.

Üye M. Emin KUZ

HALİM YILDIRIM

B. No: 2013/1401 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1401

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİM YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1401)

Karar Tarihi: 16/10/2014

R.G. Tarih-Sayı: 10/1/2015-29323

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Halim YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, tarafı olduğu boşanma ve nafaka davası sürecinin makul sürede tamamlanmadığını, yargılama sırasında silahların eşitliği ilkesine aykırı davranıldığını, Yargıtay kararlarının yeterli gerekçe ihtiva etmediğini ve mahkemece dosyadaki delil ve kayıtların doğru değerlendirilmemesi nedeniyle aleyhinde nafaka ödemesine hükmedildiğini, bu suretle makul sürede yargılanma ve hakkaniyete uygun yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle, yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar olmaması nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/2/2013 tarihinde Sakarya 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvuruların Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından

yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu tarafından 19/11/2008 tarihinde açılan boşanma davası Sakarya 1. Aile Mahkemesinin 25/12/2008 tarih ve E.2008/704, K.2008/740 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

6. İlk derece mahkemesi kararı temyiz edilmekle, Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 22/3/2010 tarih ve E.2009/3630, K.2010/5320 sayılı kararı ile bozulmuştur.

7. Bozma sonrası dosyanın Sakarya 1. Aile Mahkemesinin E. 2010/493 sırasına kaydı yapılmıştır.

8. Yukarıda belirtilen süreçte, boşanma davasının davalısı tarafından Sakarya 2. Aile Mahkemesinde 2/6/2009 tarihinde açılan nafaka davası, Mahkemenin 20/7/2010 tarih ve E.2009/349, K.2010/500 sayılı kararı ile, Sakarya 1. Aile Mahkemesinin E. 2010/493 sayılı dosyası ile birleştirilmiştir.

9. Mahkemenin 28/4/2011 tarih ve E.2010/493, K.2011/271 sayılı kararı ile, başvurucu tarafından açılan boşanma davasının reddine, birleşen dosya davacısının davasının kısmen kabulü ile, belirtilen taraf yararına dava tarihinden itibaren mükerrer olmamak kaydı ile aylık 150,00 TL tedbir nafakası, müşterek çocuk yararına aylık 250,00 TL iştirak nafakasının başvurucudan tahsili ile davacı eşe ödenmesine hükmedilmiştir.

10. İlk derece mahkemesi kararı temyiz edilmekle, Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 15/5/2012 tarih ve E.2011/16741, K.2012/13162 sayılı kararı ile onanmıştır.

11. Başvurucu tarafından yapılan karar düzeltme talebi, Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 13/12/2012 tarih ve E.2012/23462, K.2012/30316 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

12. Ret kararı başvurucuya 15/1/2013 tarihinde tebliğ edilmiş ve 11/2/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/2/2013 ve 2013/1401 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, tarafı olduğu boşanma ve nafaka davası sürecinin makul sürede tamamlanmadığını, yargılama sırasında karşı taraf lehine davranılmak ve kendisi tarafından sunulan deliller ve dilekçeler nazara alınmamak suretiyle silahların eşitliği ilkesine aykırı davranıldığını, Yargıtay kararlarının yeterli gerekçe ihtiva etmediğini ve mahkemece

özellikle karşı tarafın ekonomik sosyal durum araştırmasının eksik yapılması, karşı tarafın çalışma ve gelir durumu ile müşterek çocuğun bakım ve masraflarının kendisi tarafından karşılandığının nazara alınmaması suretiyle ve bu konuda dosyada yer alan delil ve kayıtların doğru değerlendirilmemesi nedeniyle nafaka ödemesine hükmedildiğini, bu suretle makul sürede yargılanma ve hakkaniyete uygun yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı iddiası

16. Başvurucu, açtığı boşanma davası ve birleşen nafaka davası kapsamında, mahkemece tarafların mal varlığı durumuna ilişkin olarak yapılan eksik inceleme ve hatalı değerlendirmeler nedeniyle nafaka ödenmeye mahkûm edildiğini beyan ederek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

17. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

18. 6216 sayılı Kanun'un "Esas hakkındaki inceleme" kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

19. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

20. Bir anayasal hakkın ihlali iddiasını içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetkisi kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır. Bu kapsamda, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasada yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve açıkça keyfilik veya bariz takdir hatası içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde açıkça keyfilik veya bariz bir takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B. No. 2012/1027, 12/2/2013, §§ 25-26).

21. Başvurucu tarafından, maddi vakıa ve delillerin hatalı takdiri neticesinde aleyhine nafaka ödenmesine hükmedildiği, bu kapsamda derece mahkemelerince delillerin takdirinin hatalı ve hükmün sonuç itibarıyla hukuka aykırı olduğu belirtilmekte olup, başvurucunun

belirtilen iddiasının özünün derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Başvuruya konu yargılama evrakının tetkikinden, tarafların iddia ve savunmaları doğrultusunda ilgili kurumlar nezdinde gerekli tahkikatların yaptırıldığı ve taraflarca ibraz edilen belge ve deliller ile belirtilen araştırma sonuçları kapsamında başvurucu aleyhine nafaka ödenmesine hükmedildiği ve derece mahkemelerinin belirtilen hususlaki kararlarında açıkça keyfilik veya bariz takdir hatası olarak değerlendirilebilecek bir bulguya da rastlanmadığı anlaşılmaktadır.

22. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun belirtilen iddiasının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, derece mahkemesi kararlarının açıkça keyfilik veya bariz bir takdir hatası da içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

23. Başvurucu tarafı olduğu hukuk davasının makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

24. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

25. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından ayrıca değerlendirilmesi gerekir (B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 40).

26. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No. 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

27. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına

belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 46).

28. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

29. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, boşanma ve nafaka talebi hakkında yürütülen bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu görülmekle, 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 49).

30. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından, başvuruya konu boşanma davasının açılmış olduğu 19/11/2008 tarihidir (B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 45). Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihi olup, davanın reddi hükmüyle sonuçlanan başvuru konusu yargılama açısından bu tarih Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin E.2012/23462, K.2012/30316 sayılı karar düzeltme talebinin reddine dair ilam tarihi olan 13/12/2012 tarihidir.

31. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, yargılamanın konusunun boşanma ve nafaka talebi olduğu, başvurucu tarafından 19/11/2008 tarihinde açılan boşanma davasının yaklaşık bir ay süren yargılama neticesinde ret kararı ile sonuçlandığı, hükmün temyiz edilmesi üzerine yaklaşık bir yıl iki aylık inceleme süreci sonrasında bozulmasına hükmedildiği, bu süreçte farklı bir aile mahkemesi nezdinde açılan ve tarafları aynı olan nafaka davasının da bozma üzerine ilk derece mahkemesine dönen boşanma davası ile birleştirildiği, ilk derece mahkemesince bozma ilamı sonrasında yaklaşık bir yıl bir ay süren yargılama neticesinde dosyanın karara bağlandığı ve akabindeki temyiz ve karar düzeltme incelemelerinin yaklaşık bir yıl sekiz aylık süreçte tamamlandığı anlaşılmaktadır.

32. İlgili yargılama evrakının tetkikinden, ilk derece mahkemesince yargılama sürecinde ilgili usul hükümlerine genel olarak riayetle ara karar gereklerinin yerine getirildiği, birleşen nafaka davası ve boşanma davası kapsamında tarafların bilirkişi raporlarına dair itirazlarının da karşılanması amacıyla rapor ve ek raporlar alındığı, yürütülen yargılamanın tüm celselerinde esaslı usuli işlemler yapıldığı ve hiçbir yargılama celsesinde dosyanın tetkike alınmadığı, duruşma aralıklarının genel itibarıyla bir ay olarak tanzim edildiği ve celse aralarında taraflara tebliği gereken bilirkişi rapor ve ek raporlarına ilişkin tebligat işlemlerinin süresinde yapılarak, ilgili kurumlar nezdinde yapılması gereken araştırmalara dair evrakın verilen sürelerde tanzim edildiği görülmektedir. Söz konusu yargılamanın özellikle boşanma, tazminat ve nafaka taleplerini konu alan bir ihtilaf olması ve ilgili kurumlar nezdinde tahkikat, bilirkişi incelemesi ve tanık dinlenilmesi gibi belirli usul işlemlerinin yapılmasını gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir nitelikte olduğu, bu nedenle, başvuru konusu olayda uygulanması gereken usul hükümleri nazara alındığında, söz konusu iki dereceli yargılama prosedüründe geçen dört yıl bir aylık yargılama süresinin makul süreyi aşmadığı ve başvuruya konu uyuşmazlığın karara bağlanmasının yargılama

makamlarının tutumu nedeniyle geciktirildiğine dair bir bulgu saptanmadığı anlaşılmaktadır.

33. Yukarıda açıklanan nedenlerle, başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yargılama süresinin makul süreyi aşmadığı ve başvuruya konu uyuşmazlığın karara bağlanmasının yargılama makamlarının tutumu nedeniyle geciktirildiğine dair bir bulgu saptanmadığı anlaşılmakla, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Silahların Eşitliği İlkesinin İhlali İddiası

34. Başvurucu, yargılama sırasında karşı taraf lehine davranılmak ve kendisi tarafından sunulan deliller ve dilekçeler nazara alınmamak suretiyle silahların eşitliği ilkesine aykırı davranıldığını iddia etmiştir.

35. Yapılan yargılama sırasında tanık dinletme hakkı da dâhil olmak üzere delillerin ibrazı ve değerlendirilmesi adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilen silahların eşitliği ilkesi kapsamında kabul edilmekte olup, bu hak adil yargılanma hakkının somut görünümlerinden biridir. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşmenin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşmenin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesi gibi ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No. 2012/13, 2/7/2013, § 38).

36. Taraflar arasında hakkaniyete uygun bir dengenin sağlanmasını amaçlayan silahların eşitliği ilkesi, mahkeme önünde sahip olunan hak ve yükümlülükler bakımından taraflar arasında eşitliğin sağlanması ve bu dengenin yargılamanın her aşamasında korunmasını ifade etmekte olup, bu usuli güvence gereğince, uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmalıdır (B.No. 2013/2116, 23/1/2014, § 18; Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. De Haes ve Gijsels/Belgium, B. No. 19983/92, 24/02/1997, § 53).

37. Anayasa Mahkemesinin silahların eşitliği ilkesi bağlamında yapacağı inceleme, başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (B. No. 2013/2116, 23/1/2014, § 22).

38. Somut yargılama açısından, başvurucunun kendisi tarafından açılan boşanma davası ve bu dosya ile birleşen nafaka davası kapsamında Mahkemeye delil listesi ve beyan dilekçeleri ibraz ettiği, başvurucunun delil listesinde yer alan delillerin mahkemece toplandığı, bu doğrultuda ilgili kurumlar nezdinde gerekli tahkikatların yapılarak tanıklarının dinlenildiği, başvurucu tarafından özellikle davalı lehine öngörülen tedbir nafakasının kaldırılması yönündeki talebini içeren 18/10/2010 tarihli dilekçesinin mahkemece değerlendirilmediği belirtilmekle birlikte, Mahkemenin 26/10/2010 tarihli kararı ile tedbir nafakasına karşı yapılan itiraz değerlendirilerek, itirazın reddine hükmedildiği, bu nedenle başvurucunun yargılamanın sonucunu etkileyecek usuli bir imkândan mahrum bırakılmasının söz konusu olmadığı (Benzer yöndeki kararlar için bkz. B. No. 2013/1134, 16/5/2013, §§ 32–37; B. No. 2012/998, 7/11/2013, §§ 40–41; B. No. 2012/660, 7/11/2013, §§ 42–48) ve başvuruya konu yargılama sürecine bir bütün olarak bakıldığında, başvurucunun delillerini ve iddialarını sunma fırsatı bulamadığına, yargılamaya etkin olarak katılma imkânının elinden alındığına

dair bir bulgu saptanmadığı anlaşılmakla, başvurucunun silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Gerekçeli Karar Hakkının İhlali İddiası

39. Başvurucu, Yargıtay kararlarının yeterli gerekçe ihtiva etmediğini ileri sürerek, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

40. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması, kanun yoluna başvurma olanağını etkili kullanabilmek ve mahkemelere güveni sağlamak açısından, hem tarafların hem kamunun menfaatini ilgilendirmekte olup, kararın gerekçesi hakkında bilgi sahibi olunmaması, kanun yoluna müracaat imkânını da işlevsiz hale getirecektir. Bu nedenle mahkeme kararlarının dayanaklarının yeteri kadar açık bir biçimde gösterilmesi zorunludur (B. No. 2013/1780, 20/3/2014, § 66).

41. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olmakla beraber, bu hak yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Bununla birlikte başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olacaktır. Bunun yanı sıra, kanun yolu mahkemelerince verilen karar gerekçelerinin ayrıntılı olmaması da her zaman bu hakkın ihlal edildiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Kanun yolu mahkemelerince verilen bu tür kararların, ilk derece mahkemesi kararlarında yer verilen gerekçelerin kabul edilmiş olduğu şeklinde yorumlanması uygun olup, bu durumda, üst dereceli mahkeme tarafından önceki mahkeme kararının gerekçesinin benimsendiği kabul edilmelidir (B. No. 2013/1213, 4/12/2013, § 26).

42. Somut başvuru açısından, başvuruya konu ilk derece mahkemesi kararında, başvurucu tarafından iddia edildiği şekilde taraflar arası geçimsizlikte davalı eşten kaynaklanan herhangi bir kusurlu davranışın tespit edilmediği, başvurucunun davasını ispata yarar şekilde evlilik birliğinin temelinden sarsıldığı olgusunu ispat edemediği belirtilerek başvurucunun boşanma davasının reddine ve davalı eşin ayrı yaşamakta haklı olduğunu ispat ettiği görülmekle, tarafların ekonomik sosyal durumları da nazara alınarak davalı eşin nafaka talebinin kısmen kabulüne karar verildiği anlaşılmaktadır. Bu suretle başvurucu tarafından ileri sürülen ve hüküm sonucunu etkilediği iddia edilen talebinin ilk derece mahkemesi kararında denetlenerek reddedildiği, ilk derece mahkemesince oluşturulan karar ve gerekçesi hukuka uygun bulunmak suretiyle kanun yolu mahkemelerinin denetiminden geçerek kesinleştiği, bu kapsamda yerel mahkeme gerekçesini benimsediği anlaşılan kanun yolu merciince kararlarda ayrıntılı gerekçeye yer verilmediği anlaşılmakla, başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı, makul sürede yargılanma hakkının, silahların eşitliği ilkesinin ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

16/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

LEYLA ONAY

B. No: 2013/1762 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1762

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

LEYLA ONAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1762)

Karar Tarihi: 16/10/2014

R.G. Tarih-Sayı: 10/1/2015-29232

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Leyla ONAY

Vekili : Av. Derya İSKENDEROĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu tıp doktoru olarak uzmanlık alanı ile ilgili bilgiler vermek üzere katıldığı özel bir televizyon kanalında yayınlanan programda, tanınmış bir kişinin hasta olması dolayısıyla muhtemel yaşam süresine ilişkin tahminini içeren ifadelerin bilgisi dışında canlı yayında yayınlanması sonucu yaşadığı olumsuzlukların tazmini amacıyla açtığı davanın reddi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/2/2013 tarihinde İstanbul 8. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 26/3/2014 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar

verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. İç hastalıkları uzmanı olan başvurucu, 15/10/2007 tarihinde özel bir televizyon kanalında yayınlanan programa konuk olarak katılmıştır. Başvurucu programın yayında olmadığını düşündüğü sırada, tanınmış bir kişinin hasta olması dolayısıyla "sizler de şahit olun benim kaç senelik tecrübeme dayanarak söylüyorum 5 ay ömrü yoktur, ortalama 5 ay" şeklinde hastanın muhtemel yaşam süresine ilişkin tahminini içeren ifadelerde bulunmuştur.

6. Başvurucu bu olay nedeniyle itibarının sarsıldığını, toplum önünde küçük düşürüldüğünü, mesleğini yapamaz hale geldiğini, iş ve kazanç kaybına uğradığını ileri sürerek olayın gerçekleşmesinde sorumluluklarının bulunduğunu düşündüğü program sunucuları, program yönetmenleri ve yönetmen yardımcısı hakkında Bakırköy 2. Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde 30/11/2007 tarihinde maddi ve manevi tazminat talep ederek dava açmıştır.

7. Bakırköy 2. Asliye Hukuk Mahkemesi 29/12/2009 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. İlk Derece Mahkemesinin gerekçesi şöyledir:

"…davaya konu program CD çözümü incelenmiş. Davaya konu sözlerin davacı tarafından program sırasında söylendiği, yayında olmadıkları sırada bu sözlerin söylendiği şeklindeki beyana değer verilemeyeceği, davacının konuşmasına dikkat etmesi gerektiği, davacının kendi söylediği sözlerin yayınlanması nedeniyle program sunucuları ve program görevlilerinden maddi ve manevi tazminat talep edemeyeceği davanın yerinde olmadığı kanaatine varıldığından reddine karar verilmesi uygun görülmüştür."

8. İlk Derece Mahkemesinin kararı Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 17/4/2012 tarihli ilamı ile onanmıştır.

9. Başvurucunun karar düzeltme istemi de Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 16/1/2013 tarihli ilamı ile reddedilmiştir. Bu ilam başvurucuya 22/2/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

10. 11/1/2011 tarih ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 49. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 26/2/2013 tarih ve 2013/1762 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, tıp doktoru olarak uzmanlık alanı ile ilgili bilgiler vermek üzere katıldığı bir televizyon programında, tanınmış bir kişinin hasta olması dolayısıyla muhtemel yaşam süresine ilişkin tahminini içeren ifadelerin bilgisi dışında canlı yayında yayınlanmasının ardından itibarının sarsıldığını, toplum önünde küçük düşürüldüğünü, mesleğini yapamaz hale geldiğini, iş ve kazanç kaybına uğradığını ileri sürerek sorumluluğu olduğunu iddia ettiği kişiler aleyhine tazminat davası açmıştır. Başvurucu, söz konusu yayından sonra yazılı ve görsel medyada hakkında karalama kampanyası başlatılması nedeniyle oluşan durumun telafi edilmesi amacıyla tekrar programa konuk edildiğinde de kendisine ağır bir suç işlemiş gibi davranıldığını ileri sürmüştür. Başvurucu, kişilik haklarına saldırıldığını iddia ederek

açtığı tazminat davası sonucunda verilen ret kararı ile adil yargılanma hakkının ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

13. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, Bakırköy 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı davanın reddine karar verilmesinin ifade özgürlüğünü ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Ancak Anayasa Mahkemesi başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı değildir; hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Bu bağlamda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddiasının yargılama sonucunda verilen karara yönelik olması nedeniyle söz konusu iddianın adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddia çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.

14. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

15. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

16. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

17. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

18. Başvuru konusu olayda başvurucu, katıldığı bir televizyon programında tanınmış bir kişinin hasta olması dolayısıyla muhtemel yaşam süresine ilişkin tahminini içeren ifadelerinin bilgisi dışında canlı yayında yayınlanması nedeniyle olayda sorumlu olduğunu düşündüğü kişiler hakkında tazminat davası açmıştır. İlk Derece Mahkemesi, davaya konu programın CD çözümünün incelendiği, sözlerin başvurucu tarafından program sırasında söylendiğinin tespit edildiği ve yayında olmadıkları sırada bu sözlerin söylendiği şeklindeki beyana değer verilemeyeceği, başvurucunun kendi söylediği sözlerin yayınlanması nedeniyle program sunucuları ve program görevlilerinden maddi ve manevi tazminat talep edemeyeceği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

19. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemeleri tarafından

dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

20. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, İlk Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerine bırakılmasına, 16/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN HÜSEYİN DAL

B. No: 2013/2265 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2265

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN HÜSEYİN DAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2265)

Karar Tarihi: 16/10/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Selami ER

Başvurucu : Hasan Hüseyin DAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, işçi alacaklarına ilişkin açtığı davanın makul süreyi aşarak yaklaşık 9 yılda tamamlandığını, bozma kararının gereğinin yerine getirilmediğini, davasını ABD Doları üzerinden açmasına rağmen kararın TL üzerinden verildiğini, şartları oluştuğu halde birleştirme kararı verilmediğini, Basın İş Kanunu'nun 29. maddesi gereği işverene izin alacağının üç katı kadar idari para cezasına hükmedilmesi gerektiği halde mahkemece bunun dikkate alınmadığını belirterek hukuk devleti ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 26/3/2013 tarihinde İstanbul 12. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 12/6/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 24/7/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 27/9/2013 tarihli görüş yazısı, 21/10/2013 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu vekili Adalet Bakanlığı cevabına karşı beyanlarını yasal süresi içinde 5/11/2013 tarihinde ibraz etmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun 14/7/1965 tarihinden itibaren çalıştığı The Associated Press ile olan iş akdi, 18/10/2004 tarihinde işveren tarafından feshedilmiştir.

8. Başvurucu, 6/12/2004 tarihinde İstanbul 7. İş Mahkemesinde fazlaya dair haklarını saklı tutarak kıdem tazminatı fark alacağı için 500 ABD Doları, ihbar tazminatı fark alacağı için 500 ABD Doları, fazla çalışma alacağı için 5.000 ABD Doları, ücretli izin alacağı için 5.000 ABD Doları ve tahakkuk tarihinden itibaren işlemiş faiz alacağı için 9.000 ABD Doları olmak üzere toplam 20.000 ABD Doları talepli alacak davası açmıştır.

9. Başvurucunun talep ettiği alacak kalemlerinin miktarlarının hesaplanması için Mahkemenin kararıyla 3/5/2006 tarihli bilirkişi raporu düzenlenmiştir. Bilirkişi raporunda, ücretli izin alacağı dışındaki alacaklar bakımından değerlendirme yapılarak başvurucuya fazladan kıdem tazminatı ödendiği, ihbar tazminatının 16,00 TL eksik ödendiği tespit edilmiş, fakat başvurucunun çalıştığı dönemleri kapsayan ücret bordroları dosyada mevcut olmadığından ücretli izin alacağının miktarı değerlendirilememiştir.

10. Bunun üzerine Mahkemenin kararıyla 24/7/2006 tarihli yeni bir bilirkişi raporu düzenlenmiştir. Başvurucunun izne hak kazandığı ilk tarih olan 14/7/1966 ile 1991 yılları arasındaki döneme ilişkin ücret bordroları bulunamadığından, başvurucunun 1991 yılındaki brüt alacağının asgari ücrete oranlanması üzerine bulunan katsayı dikkate alınarak tahmini bir hesaplama yapılmıştır. Raporda ücretli izin alacağının miktarı, 5 yıllık zamanaşımı süresinin fesih tarihinden itibaren başlaması hali ile izinlerin kullandırılması gerektiği tarihten itibaren başlaması hali olmak üzere iki seçeneğe göre değerlendirilmiş ve 39 yıllık izin ücret alacağı miktarı 27.610,72 TL ve 5 yıllık izin ücreti 24.949,42 TL olarak hesaplanmıştır.

11. Mahkemenin kararıyla üç kişilik bir bilirkişi heyeti tarafından hazırlanan 5/2/2007 tarihli yeni bilirkişi raporunda da daha önceki raporlarla benzer şekilde başvurucuya fazladan kıdem tazminatı ödendiği, ihbar tazminatının 16,00 TL eksik ödendiği, fazla çalışmasının ispatlanamadığı ve son 5 yıllık izin ücretinin talep edilebileceği gerekçesiyle ve izin hakkının doğduğu tarihteki ücretler esas alınarak 27.504,11 TL izin ücret alacağı bulunduğu yönünde tespitler yapılmıştır.

12. Mahkeme, 18/7/2007 tarih ve E.2004/840, K.2007/392 sayılı kararıyla, kıdem tazminatının başvurucuya fazlasıyla ödendiği, fazla çalışma alacağı ve %5 fazla ödeme alacağı taleplerinin ise fazla çalışmaya ilişkin kanıt bulunmaması ve bu konudaki tanık anlatımlarında yeterli açıklık bulunmaması nedenleriyle reddine; başvurucuya yıllık izinlerinin kullandırılmadığı kanaati ile dava dilekçesinde dava konusu alacakların ABD Doları üzerinden istenmesine rağmen başvurucuya yapılan ödemelerin dolar karşılığı Türk

Lirası üzerinden ödendiği ve davacının fazla ödenen kıdem tazminatının mahsup edilmesi talebini uygun bularak 24/7/2006 tarihli bilirkişi raporunun ikinci seçeneği doğrultusunda ve taleple bağlı olarak 7.099,50 TL ücretli izin alacağına ve ödenmeyen 16,00 TL ihbar tazminatı fark alacağının tahsiline hükmederek davayı kısmen kabul etmiştir.

13. Karar, başvurucu tarafından temyiz edilmiştir. Temyiz talebini inceleyen Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 9/4/2009 tarih ve E.2007/38467, K.2009/10129 sayılı kararıyla, başvurucu fesihten itibaren 5 yıllık süre içinde davasını açtığına göre yıllık izin alacağı bakımından zamanaşımına uğramış alacaktan söz edilemeyeceği gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararının buna ilişkin hükmünü bozmuştur. Diğer temyiz itirazları ise reddedildiğinden bozma dışında kalan hususlarda karar kesinleşmiştir.

14. Bozma kararından sonra 7/7/2009 tarihinde yapılan celsede, başvurucunun ücretli izin talep ettiği döneme ilişkin başvurucuya ödenen ücretlerle ilgili yazılı belge mevcut ise celbi için işverene yazı yazılmasına dair ara karar verilmiştir.

15. Başvurucu, 29/7/2009 tarihinde fazlaya ilişkin hakları için İstanbul 2. İş Mahkemesinde ayrı bir dava açmıştır.

16. Başvurucu, fazlaya dair alacaklarını talep ettiği dava ile görülmekte olan davanın birleştirilmesi talebinde bulunmuş, fakat bu talebi İstanbul 7. İş Mahkemesince reddedilmiştir.

17. Bozma kararı sonucu davayı inceleyen İstanbul 7. İş Mahkemesi, 6/10/2009 tarih ve E.2009/332, K.2009/483 sayılı kararıyla, yıllık izin ücretinin miktarı konusunda tarafların itirazı olmadığından tekrar hesaplama yapılmaksızın önceki davada alınan bilirkişi raporunda belirlenen rakamlar üzerinden bozma gerekçesi doğrultusunda davayı kabul ettiğini belirtmiş, ancak taleple bağlı olarak 7.099,50 TL ücretli izin alacağının başvurucuya ödenmesine karar vermiştir.

18. Başvurucunun temyiz itirazlarını inceleyen Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 29/12/2009 tarihli kararıyla 7. İş Mahkemesinin kararını onamıştır. Karar aynı tarihte kesinleşmiştir.

19. Başvurucunun fazlaya ilişkin alacakları için 29/7/2009 tarihinde açtığı dava, İstanbul 2. İş Mahkemesinin 15/6/2010 tarih ve E.2009/645, K.2010/497 sayılı kararıyla, 7. İş Mahkemesindeki dosya kapsamı, davacı ve davalının dilekçeleri ile 24/7/2006 tarihli bilirkişi raporunda belirlenen miktar doğrultusunda hükme bağlanmış ve İstanbul 7. İş Mahkemesi kararında belirtilen miktardan ayrı olarak 14.488,57 TL izin alacağının ödenmesine karar verilmiştir.

20. İstanbul 2. İş Mahkemesinin kararı da başvurucu tarafından temyiz edilmiştir. Temyiz talebini inceleyen Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 11/12/2012 tarih ve E.2010/29441, K.2012/42165 sayılı kararıyla ilk derece mahkemesi kararını onamıştır. Karar aynı tarihte kesinleşmiştir.

21. Kesinleşen karar başvurucuya 26/2/2013 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucu 26/3/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

22. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz

gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.”

23. 6100 sayılı Kanun’un “Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler” kenar başlıklı 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 26/3/2013 tarih ve 2013/2265 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu, işçi alacaklarına ilişkin açtığı davanın makul süreyi aşarak yaklaşık dokuz yılda tamamlandığını, 13/6/1952 tarih ve 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun’a göre kendisine ödenmesine karar verilmesi gereken fazla çalışma ücreti ile ilgili yeterli delil varken mahkemenin görmezden geldiğini, mahkemece bozma kararının gereği yerine getirilmeden hüküm verildiğini, davasını ABD Doları üzerinden açmasına ve ücretini bu para cinsi üzerinden almasına rağmen kararın TL üzerinden verildiğini, şartları oluştuğu halde fazlaya ilişkin hakları için açtığı dava ile birleştirme kararı verilmediğini, Basın İş Kanunu’nun 29. maddesi gereği işverene izin alacağının üç katı kadar idari para cezasına hükmedilmesi gerektiği halde mahkemece bunun dikkate alınmadığını belirterek hukuk devleti ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve temel haklarının ihlal edildiğinin tespiti ile 97.312 ABD Doları maddi tazminatın kendisine ödenmesi ya da izin ücretinin tahsili amacıyla yeniden yargılama yapılması taleplerinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

26. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun işçi alacaklarına ilişkin açtığı davanın kısmen kabulüne karar verildiğini belirterek, hukuk devleti ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Anılan ihlal iddiaları, yargılama sürecine ve verilen kararın sonucu itibarıyla adil olup olmadığına yönelik olup, bu iddialar yargılamanın sonucunun adil olmadığı iddiası kapsamında değerlendirilmiş, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiaları ise ayrıca incelenmiştir. Ayrıca başvurucu şikâyetlerine konu davanın 9 yıl sürdüğünü dile getirse de başvurucunun açtığı iki farklı dava olduğu ve bunlardan 7. İş Mahkemesinde açılan davanın Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 29/12/2009 tarihli kararıyla kesinleştiği, 2. İş Mahkemesinde açtığı davanın ise aynı Dairenin 11/12/2012 tarihli kararıyla kesinleştiği göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

i. Zaman Bakımından Yetki

27. Başvurucu İstanbul 7. İş Mahkemesinde açtığı davayla ilgili olarak Basın İş Kanununa göre kendisine ödenmesine karar verilmesi gereken fazla çalışma ücreti ile ilgili yeterli delil varken mahkemenin delilleri görmezden geldiğini, mahkemece bozma kararının gereği yerine getirilmeden hüküm verildiğini, şartları oluştuğu halde fazlaya ilişkin hakları için açtığı dava ile birleştirme kararı verilmediğini, Basın İş Kanununun 29. maddesi gereği

işverene izin alacağının üç katı kadar idari para cezasına hükmedilmesi gerektiği halde mahkemece bunun dikkate alınmadığını iddia etmektedir.

28. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasında herkesin, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabileceği hükmüne yer verilmiştir. Anayasa'nın geçici 18. maddesinin yedinci fıkrasında bireysel başvuruya ilişkin düzenlemelerin iki yıl içinde tamamlanacağı ve uygulama kanununun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bireysel başvuruların kabul edileceği, 6216 sayılı Kanun'un 76. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise Kanunun 45 ilâ 51 inci maddelerinin 23/9/2012 tarihinde yürürlüğe gireceği belirtilmiştir.

29. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

30. 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 2/3/2005 tarih ve 5308 sayılı Kanunla değişmeden önceki 8. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları şöyledir;

"İş mahkemelerinden verilen kararlar, Yargıtayca iki ay içinde tetkik olunarak karara bağlanır.

Yargıtay'ın bu kararlarına karşı karar tashihi istenemez"

31. 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'na 5308 sayılı Kanunla eklenen geçici 1. madde şöyledir:

"Bölge adliye mahkemelerinin, 26.9.2004 tarihli ve 5235 sayılı Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca Resmî Gazetede ilân edilecek göreve başlama tarihinden önce verilen kararlar hakkında yapılan temyiz başvuruları, kesinleşinceye kadar Yargıtay tarafından sonuçlandırılır. Bu kararlar hakkında İş Mahkemeleri Kanununun bu Kanunla yapılan değişiklikten önceki temyize ilişkin hükümleri uygulanır."

32. Anayasa ve 6216 sayılı Kanun'un anılan hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir. Bu açık düzenlemeler karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihai işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir. Mahkemenin zaman bakımından yetkisine ilişkin bu düzenlemelerin kamu düzenine ilişkin olmaları nedeniyle, bireysel başvurunun tüm aşamalarında resen dikkate alınmaları gerekir (B. No: 2012/947, § 16, 12/2/2013)

33. Öte yandan, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir. (B. No: 2012/51, § 18, 25/12/2012)

34. Bir hükme karşı başvurulabilecek kanun yolunun kalmaması veya baştan böyle bir yolun bulunmaması ile hüküm şeklî anlamda kesinleşir. Kesinleşme olağan kanun yollarının tüketilmesi veya tüketilmesi için öngörülen zamanın geçmesi ile gerçekleşmektedir (B. No: 2012/947, § 18, 12/2/2013).

35. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun 6/12/2004 tarihinde İstanbul 7. İş Mahkemesinde fazlaya dair haklarını saklı tutarak açtığı kıdem tazminatı fark alacağı, ihbar tazminatı fark alacağı, fazla çalışma alacağı ve ücretli izin alacağı talepli davasında Mahkemenin, ihbar tazminatı ve ücretli izin alacağı dışındaki talepleri reddettiği ve bu kararın Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 29/12/2009 tarihli kararıyla kesinleştiği anlaşılmaktadır. Başvurucu, 29/7/2009 tarihinde İstanbul 2. İş Mahkemesinde önceki mahkemede talep ettiği yıllık ücretli izin alacaklarının fazlasına ilişkin hakları için ayrı bir dava açmış ve davanın 11/12/2012 tarihinde kesinleşmesinden sonra Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmuştur.

36. Bu durumda başvurucunun başvuru dilekçesinde dile getirdiği İstanbul 7. İş Mahkemesindeki görülen davaya yönelik şikâyetlerine konu yargılamanın Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuruları kabul etmeye başladığı 23/9/2012 tarihinden önce 29/12/2009 tarihli onama kararıyla kesinleştiği anlaşılmaktadır.

37. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu İstanbul 7. İş Mahkemesinde görülen davada verilen kararın Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun, bu davaya konu şikâyetler bakımından diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası

38. Başvurucu, davasını ABD Doları üzerinden açmasına ve ücretini bu para cinsi üzerinden almasına rağmen kararın TL üzerinden verildiğini ve alması gerekenden daha az yıllık izin ücretine hükmedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

39. Adalet Bakanlığının görüş yazısında başvurucunun yukarıda geçen iddialarının özünün esas itibariyle derece mahkemesince hukuk kurallarının yorumlanmasına ve uygulanmasına ilişkin olduğu, Yargıtay içtihadına göre ücretin yabancı para olarak ödendiğinin belge ile ispat edilmesini zorunlu tuttuğu, başvurucunun bu durumu mahkeme önünde ispat edemediği, derece mahkemesinin ilgili hukuku yorumunda ve delilleri takdirinde keyfilik bulunmadığı belirtilmiştir.

40. Başvurucu Adalet Bakanlığının görüş yazısına karşı işverenle yaptığı sözleşmede ücretin yabancı para cinsinden kararlaştırıldığını, bordosunda da ücretin yabancı para cinsi karşılığı TL olarak hesaplanarak ödendiğini belirterek mahkeme kararında keyfilik olduğunu iddia etmiştir.

41. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

42. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

43. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

44. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açıkça keyfilik veya bariz takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, açıkça keyfilik veya bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

45. Öte yandan benzer konularda aynı derecedeki yargı mercileri arasındaki içtihat farklılıkları tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi, derece mahkemeleri veya temyiz mercilerinin, uyuşmazlıklara ilişkin olarak, tarafların talepleri ve delilleri arasındaki yorum farklılıkları da tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (B. No: 2012/1056, 16/4/2013, § 36).

46. Başvuru konusu olayda başvurucu, işçi alacakları için 7. İş Mahkemesinde açtığı davada Mahkeme başvurucunun yıllık ücretli izin alacaklarına dair iddiasını kabul ederek talep ettiği miktar lehine karar vermiş, başvurucu ise yıllık ücretli izin alacaklarının fazlaya ilişkin hakları için 2. İş Mahkemesinde yeni bir dava açarak 97.312,00 ABD Doları izin alacağının kendisine ödenmesi talebinde bulunmuştur. Mahkeme önceki dava dosyası kapsamı ve bu davada alınan 24/7/2006 tarihli bilirkişi raporunda yapılan hesaplamayı dikkate alarak başvurucuya 14.488,57 TL ücretli izin alacağının dava tarihinden itibaren işleyecek faiziyle birlikte ödenmesine karar vermiştir.

47. Başvurucu davasını ABD Doları üzerinden açmasına, ücretini bu para cinsi üzerinden almasına, ücret bordrolarının da ABD Doları cinsinden hazırlanmasına rağmen kararın TL üzerinden verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

48. Başvurucunun yıllık ücretli izin alacaklarının fazlaya ilişkin hakları için açtığı davada Mahkeme, başvurucunun 7. İş Mahkemesinde açtığı işçi alacaklarına dair dava dosyası ile başvurucu ve davalının dilekçelerini inceleyerek değerlendirmiş ve önceki dava dosyası kapsamına atıf yaparak burada yer alan ödemelerin ABD Doları karşılığı TL cinsinden yapılması nedeniyle alacakların da TL üzerinden hesaplanması görüşü ile önceki davada alınan 24/7/2006 tarihli bilirkişi raporunda yapılan hesaplamayı benimseyerek fazlaya ilişkin alacakları TL üzerinden tespit ederek hüküm vermiştir. Başvurucunun başvuruya konu ettiği gerekçelerle yaptığı temyiz üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesi “kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde isabetsizlik görülmemesi” gerekçesiyle temyiz itirazlarını reddederek ilk derece mahkemesi hükmünü onanmıştır.

49. Yargıtay içtihatlarında, davacıların ücretin yabancı para cinsi üzerinden ödendiğini iddia etmeleri durumunda, bunun açık ve kesin olarak yazılı belge ile ortaya konması gerektiği, aksi halde kural olarak ülkede tarafların TL üzerinden anlaşmaya vardıklarının kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, E.2011/1081, K.2011/4564, 21/3/2011). Başvuru konusu olayda başvurucunun ibraz ettiği bordrolarından ücretinin ABD Doları karşılığı TL olarak kendisine ödendiği görülmektedir. Derece Mahkemesi bu durumun yabancı para ödemesi sayılmayacağı yönündeki yorumla başvurucunun alacağını TL üzerinden belirlemiştir.

50. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının

yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

51. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

52. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemesi kararının bariz bir takdir hatası veya açıkça keyfilik içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası Yönünden

53. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

54. Başvurucu, işçi alacaklarına ilişkin açtığı davanın makul süreyi aşarak yaklaşık 9 yılda tamamlanması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

55. Adalet Bakanlığı görüşünde, yargılama süresinin makul olup olmadığını incelerken her olayın kendine özgü koşullarının, davanın karmaşık olup olmadığının, yargılama süresince tarafların gösterdiği davranışlar ve yetkili makamların tutumlarının, davanın başvurucu açısından taşıdığı önem gibi hususların dikkate alındığını belirtmiş, somut başvuruya konu 2. İş Mahkemesinde görülen davanın iki dereceli yargılamada 3 yıl 5 ay sürdüğü, ilk derece mahkemesinin 10 ayda karar verdiği, kalan sürenin temyiz aşamasında geçtiğini ifade etmiş, başvurucunun yargılama süresinin uzun olduğuna yönelik şikâyetleri incelenirken bu hususların da göz önünde bulundurulması gerektiği yönünde beyanda bulunmuştur.

56. Başvurucu, Adalet Bakanlığı'nın görüşüne karşı beyanında, makul sürede yargılanma hakkına yönelik beyanda bulunmamıştır.

57. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18)

58. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

59. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

60. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

61. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lâfzî içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

62. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de, Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

63. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

64. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

65. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

66. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

67. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacağının tahsili için açılan bir alacak davasının söz konusu olduğu görülmekle, 4857 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun’da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir

yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

68. Başvurucu açmış olduğu iki davanın toplam yargılama süresinin 9 yılı aşması nedeniyle makul süre şikâyetini dile getirmekle beraber zaman bakımından yetki bölümünde anlatıldığı gibi başvurucunun 6/12/2004 tarihinde İstanbul 7. İş Mahkemesinde açtığı farklı kalemlerde işçilik alacağı talepli davasında Mahkeme, ihbar tazminatı ve ücretli izin alacağı dışındaki taleplerini reddetmiş ve bu karar Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 29/12/2009 tarihli kararıyla kesinleştiğinden bu davada öne sürülen şikâyetler zaman bakımından yetki nedeniyle kabul edilmez bulunmuştur. Bu sebeple başvurucunun 29/7/2009 tarihinde İstanbul 2. İş Mahkemesinde yıllık ücretli izin alacaklarının fazlasına ilişkin hakları için açtığı dava makul süre şikâyeti yönünden incelenecektir.

69. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından İstanbul 2. İş Mahkemesinde açılan dava açısından bu tarih 29/7/2009 tarihidir.

70. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, temyiz incelemesi yapan Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 11/12/2012 tarihli onama kararı olduğu anlaşılmaktadır.

71. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

72. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaati kriteri çerçevesinde bireylerin ekonomik geleceği ve çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir (Bkz., B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59). Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 60).

73. Belirtilen hususun yanı sıra 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

74. Söz konusu başvurunun konusu olan yıllık ücretli izin alacaklarının fazlasına ilişkin haklar için açılan alacak davasında yargılama sürecindeki gecikme periyotları ayrı ayrı değerlendirildiğinde, İstanbul 2. İş Mahkemesinde 29/7/2009 tarihinde açılan davada

yaklaşık 10 buçuk ay sonra 15/6/2010 tarihinde karar verildiği, ancak temyiz incelemesinin yaklaşık 2 yıl 6 ay sürdüğü, gecikmenin esas olarak temyiz incelemesinde geçen süreden kaynaklandığı ve yargılamanın toplam süresinin 3 yıl 5 ay olduğu anlaşılmaktadır (§ 19-20).

75. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 66-67).

76. 4857 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59-82), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği çerçevesinde davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık 3 yıl 5 aylık yargılama sürecinde özellikle davanın konusunun daha önce kesinleşen bir davada alınamayan fazlaya ilişkin alacak talepli olması ve detaylı bir incelemeyi gerektirmemesi dikkate alındığında makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

77. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

78. Başvurucu, yargılamanın adil olmaması ve makul sürede sonuçlandırılmaması nedenleriyle tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

79. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

80. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık 3 yıl 5 aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren net 2.100,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

81. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından ve başvurucunun makul süre dışındaki şikâyetleri hakkında kabul edilemezlik kararı verildiği göz önünde bulundurulduğunda başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar

verilmesi gerekir.

82. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan ibaret yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. İstanbul 7. İş Mahkemesinde görülen davaya konu edilen şikâyetler yönünden “zaman bakımından yetkisizlik”,

2. Yargılamanın sonucunun adil olmadığına ilişkin şikâyetler yönünden “açıkça dayanaktan yoksun olması”

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkına yönelik iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 2.100,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

16/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL ATABEY

B. No: 2013/3771 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/3771

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL ATABEY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/3771)

Karar Tarihi: 16/10/2014

R.G. Tarih-Sayı: 10/1/2015-29232

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Halil ATABEY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 2008 yılı terfi değerlendirilmesi sonucunda 4. sınıf emniyet müdürlüğü rütbesine terfi ettirilmemesine ilişkin işlemin iptali istemi ile açmış olduğu davada Anayasa'nın 10. maddesinde tanımlanan eşitlik ilkesinin, 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ve 38. maddesinin dördüncü fıkrasında tanımlanan masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin giderilmesine ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle uğradığı zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 4/6/2013 tarihinde Sinop 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 13/12/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 23/1/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Bakanlık, yazılı görüşünü 21/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bakanlık görüş yazısı, başvurucuya 3/3/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne cevaplarını içeren dilekçesini 14/3/2014 tarihinde sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, emniyet amirliği rütbesine 2004 yılında terfi etmiş, dört yıllık bekleme süresinin sonunda durumu değerlendirilerek Yüksek Değerlendirme Kurulu kararı ile 4. sınıf emniyet müdürü rütbesine terfi ettirilmemesine karar verilmiştir.

9. Başvurucu, 4 yıllık zorunlu bekleme süresini doldurduğu ve bu süre içinde sicillerinin olumlu olduğu, sadece 4 günlük maaş kesim cezasının bulunduğu ve bunun da terfisine engel olacak nitelikte bulunmadığı iddiasıyla terfi ettirilmeme işleminin iptali istemiyle 29/5/2008 tarihinde Samsun 2. İdare Mahkemesinde dava açmıştır.

10. Samsun 2. İdare Mahkemesi 31/12/2008 tarih ve E.2008/552, K.2008/2505 sayılı kararı ile davayı reddetmiştir. Mahkemenin ret gerekçesi şöyledir:

“Uyuşmazlığa konu olayda, Emniyet Amiri rütbesine 30.06.2004 tarihinde terfi eden davacının bulunduğu rütbedeki zorunlu bekleme süresini doldurduğu ve bekleme süresi içindeki sicillerinin de 2004 yılı 97, 2005 yılı 92, 2006 yılı 66, 2007 yılı 81 olduğu ve ayrıca 13 maaş ve 2 takdirname ile taltif edildiği ve 4 günlük aylık kesimi cezası dışında hakkında verilmiş bir mahkumiyet veya disiplin cezası bulunmadığı anlaşılmış ise de, İzmir Emniyet Müdürlüğü emrinde görevli olduğu döneminde İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca 2005/519 nolu dosya üzerinde yürütülen soruşturma kapsamında İzmir Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğünce çıkar amaçlı suç örgütüne yönelik yapılan operasyonlar sonucunda bahse konu suç örgütü ile irtibatlı olanlar arasında davacının da bulunduğunun tespiti üzerine aralarında davacının da bulunduğu sanıklar hakkında İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E:2007/375 sayılı dosyasında açılan ceza davasının derdest olduğu ve dava hakkındaki iddiaların da UYAP sorgu sisteminde yapılan sorgulama sonucunda "suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmak, örgüte bilerek ve isteyerek yardım etmek, tutuklu, hükümlü veya suç delillerini bildirmeme" olduğu hususları dikkate alındığında idarenin takdir yetkisi kapsamında tesis edildiği anlaşılan dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamıştır.”

11. Başvurucu tarafından yürütmeyi durdurma talepli olarak karar temyiz edilmiş, Danıştay Onikinci Dairesi 26/5/2009 tarih ve E.2009/2515 sayılı kararı ile yürütmenin durdurulması istemini reddetmiş, başvurucu ikinci kez yürütmeyi durdurma talep etmesi üzerine Daire 22/4/2011 tarih ve E.2009/2515 sayılı kararı ile yeniden yürütmenin durdurulması istemini reddetmiş, 12/6/2012 tarih ve E.2009/2515, K.2012/4104 sayılı kararı ile de temyiz istemini reddederek, Mahkeme kararını onamıştır.

12. Bu karara karşı yapılan karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 18/2/2013 tarih ve

E.2012/11336, K.2013/598 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

13. Karar, başvurucuya 14/5/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu 4/6/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Diğer taraftan, dava dosyasının temyiz incelemesi devam etmekte iken başvurucu 30/6/2010 tarihi itibarıyla 4. sınıf emniyet müdürlüğü rütbesine terfi ettirilmiştir.

B. İlgili Hukuk

16. 4/6/1937 tarih ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun "Terfî ve atama" başlıklı 55. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Polis Amirleri, rütbe sırası ile Komiser Yardımcısı, Komiser, Başkomiser, Emniyet Amiri, 4 üncü Sınıf Emniyet Müdürü, 3 üncü Sınıf Emniyet Müdürü, 2'nci Sınıf Emniyet Müdürü, 1 inci Sınıf Emniyet Müdürü ve Sınıf Üstü Emniyet Müdürüdür.

Bu rütbelere terfiler, bu maddede öngörülen sınav ve eğitim şartı saklı kalmak üzere, kıdem ve liyakata göre yapılır.

…

Taksirli suçlar hariç, paraya çevrilse veya tecil edilse dahi alınan hapis cezaları, aylıksız izinde geçen süreler, uzun ve kısa süreli durdurma cezaları ile meslekten ve memuriyetten men cezaları, ceza süreleri kadar rütbe terfiini geri bıraktırır. Her olumsuz sicil, rütbe terfiini bir yıl geciktirir.

…"

17. Aynı maddenin son fıkrası uyarınca çıkarılan ve 10/8/2001 tarih ve 24489 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Emniyet Hizmetleri Sınıfı Personeli Rütbe Terfileri ve Değerlendirme Kurullarının Çalışmalarına İlişkin Yönetmeliğin "Yüksek Değerlendirme Kurulunun değerlendirme ve karar usulü" başlıklı 25. maddesi şöyledir:

"Yüksek Değerlendirme Kurulu üyeleri; 22'nci madde belirtilen terfi edecek personel hakkında;

a) Bulunduğu rütbede, affa uğramış olsa bile, adli mercilerce verilen kararlar ve bu kararlara dayanak olan fiillerini,

b) Bulunduğu rütbede, affa uğramış olsa bile, disiplin kurullarınca verilen disiplin cezalarına veya soruşturma bilgilerini ve bu soruşturmalara dayanak olan fiil ve hareketlerini,

c) Performans değerlendirme, ödül ve başarı belgesi bilgilerini,

d) Meslek içerisindeki bilgi, beceri ve davranışlarını, değerlendirerek edinecekleri kanaate göre oy çokluğu ile karar verirler.

…"

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 4/6/2013 tarih ve 2013/3771 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 2008 yılı terfi döneminde 4. sınıf emniyet müdürlüğüne terfi bekleyen 674

emniyet amirinden 646 amirin terfi ettirildiğini, kendisinin 520. terfi sırasında olmasına rağmen terfi ettirilmediğini, bekleme süresi içinde sadece 4 günlük aylık kesim cezası aldığını, İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesindeki ceza yargılamasının devam etmesine karşın Anayasa'nın 38. maddesine aykırı olarak idari tasarrufta bulunulduğunu, kendisiyle aynı durumda bulunan birçok kişinin terfi ettirildiğini, bu durumun eşitlik ilkesine aykırı olduğunu ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek Anayasa'nın 10. maddesinde tanımlanan eşitlik ilkesinin, 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ve Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında tanımlanan masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin giderilmesine ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle uğradığı zararın tazminine karar verilmesini istemiştir.

B. Değerlendirme

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı değildir. Başvurucunun, eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiası idari işlemin tesisine, bu işlemin hukuki denetiminin yapıldığı yargısal aşamaya ve kararın adil olup olmadığına ilişkin olması nedeniyle adil yargılanma başlığı altında, diğer iddiaları da masumiyet karinesinin ihlali ve makul sürede yargılanma hakkı başlıkları altında değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

21. Kamu görevlisi olan başvurucunun terfi ettirilmemesine yönelik uyuşmazlığın "medeni hak ve yükümlülük" kapsamında ve dolayısıyla adil yargılanma hakkı bakımından Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi kapsamında yer aldığı açıktır.

22. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

23. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

24. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 20).

25. Bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

26. Başvuru konusu olayda başvurucu, terfi ettirilmemesine ilişkin işlemin mevzuata aykırı

olduğunu, 4 yıllık bekleme süresini doldurduğunu ve bu süre içinde sicillerinin olumlu olduğunu, sadece 4 günlük aylıktan kesme cezasının bulunduğunu ve bunun da terfisine engel oluşturmadığını iddia etmiş, İlk Derece Mahkemesi ise terfi işleminin idarenin takdir yetkisi içinde kaldığı ve dosyadaki bilgi ve belgelere göre de başvurucunun "suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmak, örgüte bilerek ve isteyerek yardım etmek, tutuklu, hükümlü veya suç delillerini bildirmeme" suçlamaları nedeniyle hakkında ceza yargılamasının devam ettiğini belirtilerek bu yetkinin hukuka uygun kullanıldığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. İlk derece Mahkemesi sonuç itibarıyla Yüksek Değerlendirme Kurulunun, başvurucunun meslek içerisindeki bilgi, beceri ve davranışlarını değerlendirerek ulaştığı kanaatin hukuka aykırı olmadığına karar vermiştir. Başvurucunun iddialarının mevzuatın yorumlanmasına, delillerin değerlendirilmesine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

27. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe veya bariz takdir hatasına ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir. Somut olayda başvurucunun yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine terfi ettirilmemesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada verilen kararın sonucunun adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır (B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının açık bir keyfilik veya bariz takdir hatası da içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin, “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiği İddiası

29. Başvurucu, İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesindeki ceza yargılamasının devam etmesine karşın Anayasa’nın 38. maddesine aykırı şekilde masumiyet karinesinin ihlal edilerek terfi işleminin yapılmadığını ve açılan davanın reddedildiğini ileri sürmüştür.

30. Başvurucunun bu şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun değildir. Kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen bu şikâyet yönünden başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

31. Başvurucu, açtığı davanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucunun bu şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun değildir. Kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen bu şikâyet yönünden başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

a. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiği İddiası

33. Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz"

34. Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kendisine bir suç isnat edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır."

35. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak, kişinin masumiyeti "asıl" olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup, kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

36. Bu çerçevede, masumiyet karinesi kural olarak, hakkında bir suç isnadı bulunan ve henüz mahkûmiyet kararı verilmemiş kişileri kapsayan bir ilkedir. Suç isnadı kesin hükümle mahkûmiyete dönüşen kişiler açısından ise, artık "hakkında suç isnadı olan kişi" statüsünde olmadıkları için masumiyet karinesi iddiasının geçerli bir dayanağı kalmamaktadır. Ancak ceza davası sonucunda kendisine isnat edilen suçu işlemediğinin sabit olduğu veya suçu işlediğine kesin olarak kanaat getirilemediği ve bu nedenle sanık hakkında beraat kararı verilen durumlarda ise kişi hakkında masumiyet karinesinin devam ettiğinin kabulü gerekir. Çünkü böyle durumlarda Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (2) numaralı fıkraları anlamında kişinin suçluluğu sabit olmamıştır ve bu nedenle suçlu sayılamaz (B. No: 2012/574, 6/2/2014, § 76).

37. Masumiyet karinesi, suç isnadının karara bağlandığı yargılamalarda geçerli olduğu için, Sözleşme'nin 6. maddesinde ifade edilen "medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar" çerçevesinde değerlendirilen idari davalar, kural olarak masumiyet karinesinin uygulama alanı dışında kalmaktadır. Ancak idari davada uyuşmazlık konusu olan maddi olayın tespitinde idari yargı mercii, aynı maddi olayı ele alan ceza mahkemesinin daha önce verdiği beraat kararına uygun hareket etmelidir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. X/Avusturya, B. No: 9295/81, 6/10/1982, k.k.; C/Birleşik Krallık, B. No: 11882/85, 7/10/1987, kk.). Bu kural, kişi hakkında verilen beraat kararı sorgulanmadığı sürece, aynı maddi olay çerçevesinde daha düşük ispat standardı kullanılarak kişinin disiplin sorumluluğu çerçevesinde yaptırıma tabi tutulmasına engel teşkil etmemektedir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Ringvold/Norveç, B. No: 34964/97, 11/2/2003, § 38).

38. Bu çerçevede, ceza davası dışında fakat ceza davasına konu olan eylemler nedeniyle devam eden idari uyuşmazlıklarda, kişi hakkında beraat kararı verilmiş olmasına rağmen, bu karara esas teşkil eden yargılama sürecine dayanılması ve bu şekilde beraat kararının sorgulanması masumiyet karinesi ile çelişir. Buna karşılık, idari uyuşmazlığın çözümüne esas teşkil etmesi bakımından, kişi beraat etmiş olsa dahi yargılanmış olması olgusundan veya buna ilişkin karardan söz edilmesi, kişinin suçlu muamelesi gördüğünden ve dolayısıyla masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden söz edebilmek bakımından yeterli değildir. Bunun için kararın gerekçesinin bütün halinde dikkate alınması ve nihai kararın münhasıran kişinin yargılandığı ve sonuçta beraat ettiği fiillere dayanıp dayanmadığının incelenmesi gerekir (B.

No: 2012/665, 13/6/2013, § 29).

39. Öte yandan, ceza ve ceza muhakemesi hukuku ile disiplin hukukunun farklı kural ve ilkelere tabi disiplinler olduğunun hatırlanmasında yarar vardır. Buna göre kamu görevlisinin davranışı, suç tanımına uymasının yanı sıra disiplin sorumluluğunu da gerektirebilir. Böyle durumlarda ceza muhakemesi ve disiplin soruşturması ayrı ayrı yürütülür ve ceza muhakemesi sonucunda kişinin isnat edilen eylemi işlemediğine dair hükümler dışında, ceza mahkemesi hükmü disiplin makamları açısından doğrudan bağlayıcı değildir (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 30). Ancak bu kapsamda yapılan değerlendirmelerde delil yetersizliğine dayalı olsa bile kişi hakkında verilen beraat kararına aykırı olarak kişinin suçsuz olmadığı yönünde değerlendirmelerden kaçınılması gerekir.

40. Masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken, özellikle hukuk ve idari yargılama bakımından üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri, yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği ve beraat kararını sorgulayıp sorgulamadığıdır.

41. Kişinin suçluluğunu ima eden ya da kabul eden bir yargı söz konusu olmadıkça, sadece soruşturma açılmış olması da disiplin veya idari yaptırım işlemlerinin başlatılması veya uygulanması için yeterli görülebilir (B. No: 2012/998, 7/11/2013, § 65).

42. Bireysel başvuruya konu olan İdare Mahkemesi kararının ilgili kısmı şöyledir:

“… aralarında davacının da bulunduğu sanıklar hakkında İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E:2007/375 sayılı dosyasında açılan ceza davasının derdest olduğu ve dava hakkındaki iddiaların da UYAP sorgu sisteminde yapılan sorgulama sonucunda "suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmak, örgüte bilerek ve isteyerek yardım etmek, tutuklu, hükümlü veya suç delillerini bildirmeme" olduğu hususları dikkate alındığında idarenin takdir yetkisi kapsamında tesis edildiği anlaşılan dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamıştır.”

43. Görüldüğü üzere İdare Mahkemesi kararında, başvurucu hakkındaki yargılamaya değinilmiş, başvurucunun suçlu olduğunu ifade veya ima eden bir ibareye yer verilmemiştir. Bu çerçevede başvuruya konu kararın gerekçesinde yer alan ifadelerden, suçluluğu ilgili mahkeme kararlarıyla sabit olmayan başvurucunun bu eylemleri işlediği ve suçlu olduğu inancının yansıtıldığı görülmemektedir. Mahkemenin gerekçesinin başvurucunun masumiyet karinesine saygı ilkesiyle bağdaşmadığı söylenemez.

44. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, başvuru konusu olayda masumiyet karinesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

b. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

45. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

46. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

47. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.”

48. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

49. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

50. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de, Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

51. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

52. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

53. Ancak belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

54. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

55. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih

olup, bu tarih somut başvuru açısından 29/5/2008 tarihidir.

56. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

57. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

58. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, başvurucu terfi ettirilmemesine ilişkin işlemin iptali istemiyle 29/5/2008 tarihinde dava açmış, İlk Derece Mahkemesi 31/12/2008 tarihinde davanın reddine karar vermiş, karar 19/2/2009 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 8/3/2009 tarihinde yürütmeyi durdurma talepli olarak kararı temyiz etmiş, Danıştay Onikinci Dairesi 26/5/2009 ve 22/4/2011 tarihlerinde (başvurucu tarafından ikinci kez yürütmeyi durdurma talebinde bulunulması nedeniyle) yürütmeyi durdurma taleplerini reddetmiş ve 12/6/2012 tarihli kararı ile İlk Derece Mahkemesi kararını onamıştır. Bu karar başvurucuya 3/8/2012 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 13/8/2012 tarihinde karar düzeltme talebinde bulunmuş ve Danıştay Onikinci Dairesi 18/2/2013 tarihli kararı ile bu talebi reddedilmiş, uyuşmazlığa konu yargılama bu tarih itibarıyla bitmiştir.

59. Yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44).

60. Bu kapsamda, yargı sisteminin yapısı, mahkeme kalemindeki rutin görevler sırasındaki aksamalar, hükmün yazılmasındaki, bir dosyanın veya belgenin bir mahkemeden diğerine gönderilmesindeki ve raportör atanmasındaki gecikmeler, yargıç ve personel sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 55).

61. Başvuru konusu yargılama süreci değerlendirildiğinde, İlk Derece Mahkemesinde 29/5/2008 tarihinde açılan dava hakkında 31/12/2008 tarihinde karar verildiği ve yargılama süresinin 7 ay 2 gün olduğu, İlk Derece Mahkemesi karar tarihinden Danıştay Onikinci Dairesinin karar düzeltme talebinin reddi kararına kadar geçen sürenin ise 4 yıl 1 ay 18 gün ve toplam yargılama süresinin ise 4 yıl 8 ay 20 gün olduğu, İlk Derece Mahkemesince makul sürede dava hakkında karar verilmiş ise de Danıştay Onikinci Dairesinde geçen kanun yolu incelemesinde gecikmelerin yaşandığı tespit edilmekle beraber, yukarıda yer verilen tespitler ışığında, özellikle yargı sisteminin yapısından kaynaklanan iş yükü ve organizasyon eksikliğinin somut başvuruya ilişkin yargılama süresinin uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi gereğince, yargılama sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesini zorunlu kıldığından, hukuk sisteminde var olan yapısal ve

organizasyona ilişkin eksikliklerin yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmemesine mazeret sayılamaz.

62. Başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilmemiştir.

63. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu uyuşmazlığın terfi ettirilmeme işleminin iptaline yönelik olmasına ve davanın esastan çözümünün ise İlk Derece Mahkemesince 7 ay 2 gün içinde tamamlanmış olmasına karşın temyiz ve karar düzeltme talepleri hakkında 4 yılı aşan sürede karar verilmiş olması, şikâyete konu yargılamada makul olmayan bir gecikmenin olduğunu ortaya koymaktadır.

64. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

65. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamaması nedeniyle maruz kaldığı manevi zarar karşılığında tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

66. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

67. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin 4 yıl 8 ay 20 günlük yargılama süresi nazara alındığında, başvurucunun yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya takdiren net 3.350,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

68. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 harç tutarından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması " nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvurucunun,

1. Masumiyet karinesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 3.350,00 TL MANEVİ TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

16/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH SABRİ KOCAMAN

B. No: 2013/4030 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/4030

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH SABRİ KOCAMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/4030)

Karar Tarihi: 16/10/2014

R.G. Tarih-Sayı: 10/1/2015-29232

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Abdullah Sabri KOCAMAN

Vekili : Av. Metin FEYZİOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, usul kurallarına aykırı olarak savunmasının alınmasının ve mahkûmiyet kararına dayanak olan dinleme kayıtlarına ilişkin mahkeme kararlarının dava dosyasında bulunmamasının Anayasa'nın adil yargılanma hakkını düzenleyen 36. maddesinin; kendisi ile aynı durumda olan bazı sanıklar hakkında verilen mahkûmiyet kararlarının daha az ceza verilmesi gerektiği gerekçesiyle bozulduğu halde kendisi hakkında verilen cezanın bir gerekçe gösterilmeksizin onanmasının Anayasa'nın eşitlik ve gerekçeli karar haklarını düzenleyen 10. ve 141. maddelerinin ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 14/6/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 31/3/2014 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Gaziantep Emniyet Müdürlüğünce yapılan istihbari çalışmalar kapsamında yapılan teknik takip sonucu aralarında başvurucunun da bulunduğu bazı kişilerin telefon görüşmeleri mahkeme kararı ile dinlenmiş ve kayda alınmıştır.

6. Başvurucu hakkında Gaziantep 14. Asliye Ceza Mahkemesinin 13/2/2012 tarihli kararı ile yakalama emri verilmiştir.

7. Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığının 14/2/2012 tarihli iddianamesi ile başvurucu dâhil yedi kişi hakkında parada sahtecilik yapmak suçundan cezalandırılmaları talebiyle Gaziantep 1. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

8. Gaziantep 1. Ağır Ceza Mahkemesi 14/2/2012 tarihli kararı ile iddianameyi kabul etmiştir.

9. Başvurucu, hakkında verilen yakalama emri gereğince 14/2/2012 tarihinde yakalanmış ve Gaziantep 1. Ağır Ceza Mahkemesi huzurunda ilk celseye katılımı sağlanarak savunması alınmıştır.

10. Gaziantep 1. Ağır Ceza Mahkemesi 30/5/2012 tarihli kararı ile başvurucunun parada sahtecilik suçundan 8 yıl 4 ay hapis ve 132.320,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

11. Temyiz üzerine, Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 18/2/2013 tarihli ilamı ile İlk Derece Mahkemesinin kararının başvurucuya ilişkin kısmı onanmış, karar başvurucuya 31/5/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

12. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun "Yakalanan kişinin mahkemeye götürülmesi" kenar başlıklı 94. maddesi şöyledir:

"(1) Hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılır.

(2) Yakalanan kişi, en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılamıyorsa, aynı süre içinde yakalandığı yer adliyesinde, mevcut değil ise en yakın adliyede kurulu sesli ve görüntülü iletişim sisteminin kullanılması suretiyle yetkili hâkim veya mahkeme tarafından bu kişinin sorgusu yapılır veya ifadesi alınır."

13. 5271 sayılı Kanun'un 147. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Şüphelinin veya sanığın ifadesinin alınmasında veya sorguya çekilmesinde aşağıdaki hususlara uyulur:

a) Şüpheli veya sanığın kimliği saptanır. Şüpheli veya sanık, kimliğine ilişkin soruları doğru olarak cevaplandırmakla yükümlüdür.

b) Kendisine yüklenen suç anlatılır.

c) Müdafi seçme hakkının bulunduğu ve onun hukukî yardımından yararlanabileceği, müdafiin ifade veya sorgusunda hazır bulunabileceği, kendisine bildirilir. Müdafi seçecek durumda olmadığı ve bir müdafi yardımından faydalanmak istediği takdirde, kendisine baro tarafından bir müdafi görevlendirilir.

d) 95 inci madde hükmü saklı kalmak üzere, yakalanan kişinin yakınlarından istediğine yakalandığı derhâl bildirilir.

e) Yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanunî hakkı olduğu söylenir.

f) Şüpheden kurtulması için somut delillerin toplanmasını isteyebileceği hatırlatılır ve kendisi aleyhine var olan şüphe nedenlerini ortadan kaldırmak ve lehine olan hususları ileri sürmek olanağı tanınır."

14. 5271 sayılı Kanun'un "İddianamenin iadesi" kenar başlıklı 174 maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"1) Mahkeme tarafından, iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde soruşturma evresine ilişkin bütün belgeler incelendikten sonra, eksik veya hatalı noktalar belirtilmek suretiyle;

…

İddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verilir."

15. 5271 sayılı Kanun'un "İddianamenin kabulü ve duruşma hazırlığı" kenar başlıklı 175. maddesi şöyledir:

"1) İddianamenin kabulüyle, kamu davası açılmış olur ve kovuşturma evresi başlar.

(2) Mahkeme, iddianamenin kabulünden sonra duruşma gününü belirler ve duruşmada hazır bulunması gereken kişileri çağırır."

16. 5271 sayılı Kanun'un "İddianamenin sanığa tebliği ve sanığın çağrılması" kenar başlıklı 176. maddesi şöyledir:

"(1) İddianame, çağrı kâğıdı ile birlikte sanığa tebliğ olunur.

(2) Tutuklu olmayan sanığa tebliğ olunacak çağrı kâğıdına mazereti olmaksızın gelmediğinde zorla getirileceği yazılır.

(3) Tutuklu sanığın çağrılması duruşma gününün tebliği suretiyle yapılır. Sanıktan duruşmada kendisini savunmak için bir istemde bulunup bulunmayacağı ve bulunacaksa neden ibaret olduğunu bildirmesi istenir; müdafii de sanıkla birlikte davet olunur. Bu işlem, tutuklunun bulunduğu ceza infaz kurumunda cezaevi kâtibi veya bu işle görevlendirilen personel yanına getirilerek tutanak tutulmak suretiyle yapılır.

(4) Yukarıdaki fıkralar gereğince, çağrı kâğıdının tebliğiyle duruşma günü arasında en az bir hafta süre bulunması gerekir."

17. 5271 sayılı Kanun'un "Ara verme" kenar başlıklı 190. maddesi şöyledir:

"(1) Duruşmaya, ara verilmeksizin devam edilerek hüküm verilir. Ancak, zorunlu hâllerde davanın makul sürede sonuçlandırılmasını olanaklı kılacak surette duruşmaya ara verilebilir.

(2) 176 ncı maddede belirlenen süreye uyulmamış ise duruşmaya ara verilmesini istemeye hakkı olduğu sanığa hatırlatılır.”

18. 5271 sayılı Kanun’un 191. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

“(3) Duruşmada, sırasıyla;

a) Sanığın açık kimliği saptanır, kişisel ve ekonomik durumu hakkında kendisinden bilgi alınır,

b) İddianame veya iddianame yerine geçen belge okunur,

c) Sanığa yüklenilen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanuni hakkı olduğu ve 147 nci madde de belirtilen diğer hakları bildirilir,

d) Sanık açıklamada bulunmaya hazır olduğunu bildirdiğinde usulüne göre sorgusu yapılır.”

19. 14/1/2007 tarihli Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin “İletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi talebi ve kararı” kenar başlıklı 5. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

“(4) Cumhuriyet başsavcılığı tarafından gönderilen talep yazısı, hâkim tarafından saat belirtilerek havale yapılır. Talep, istemin içeriği gösterilmeksizin, hâkim havalesinde belirtilen saat de işlenmek suretiyle, bu iş için görevlendirilen ilgili zabıt katibi tarafından mahkemenin değişik iş defterine kaydedilir. Hâkim tarafından havale saatinden itibaren 24 saat içerisinde karar verilir. Hangi mahkemenin değişik iş defterine kaydedilmişse iş o mahkemenin hâkimi tarafından sonuçlandırılır. Verilen karar, tutanakla Cumhuriyet başsavcılığına teslim edilir ve mahkeme kaleminde kalan suretinin gizli tutulması için ilgili hâkim tarafından gerekli tedbir alınır. Söz konusu kararlar tedbir süresince değişik iş kartonuna takılmaz. Tedbirin sona erdiği öğrenildiğinde ilgili kartonuna ilave edilir. Bu maddedeki tüm işlemler sırasında gizliliğe uyulur.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 14/6/2013 tarih ve 2013/4030 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu,

i. Hakkında düzenlenen iddianamenin usul kanununda kendisine tanınan sürelere riayet edilmeksizin hazırlandığı gün mahkemece kabul edildiğini ve yine aynı gün savunma yapmak zorunda bırakıldığını, hakkında verilen mahkumiyet kararına dayanak olan dinleme kayıtlarına ilişkin mahkeme kararlarının dava dosyasında bulunmaması nedeniyle bu kararların hukuki niteliğini ve geçerliliğini tartışma imkanından mahrum kaldığını belirterek Anayasa’nın adil yargılanma hakkını düzenleyen 36. maddesinin,

ii. Dava kapsamında kendisi ile aynı durumda olan bazı sanıklar hakkında verilen mahkûmiyet kararlarının, daha az ceza verilmesi gerektiği gerekçesiyle Yargıtay tarafından bozulduğunu buna karşın kendisi hakkında verilen cezanın onandığını, aynı durumda olduğu bazı sanıklarla farklı muameleye maruz kaldığını, bu farklılığa ilişkin Yargıtay kararında herhangi bir gerekçenin gösterilmediğini ileri sürerek Anayasa’nın eşitlik ve gerekçeli karar

haklarını düzenleyen 10. ve 141. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve yeniden yargılama yapılması ile 25.000 TL manevi tazminata hükmedilmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

22. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, adil yargılanma hakkı, eşitlik ilkesi ve gerekçeli karar haklarının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Başvurucunun iddialarının özü, adil yargılanma güvencelerinin sağlanmaması ve Yargıtay ilamının gerekçesinin yetersiz olmasıdır. Bu sebeple başvurucunun bütün iddiaları adil yargılanma ve gerekçeli karar hakkı ile ilişkili görülerek bu kapsamda değerlendirilmiştir.

1. Savunma Hakkı Yönünden

23. Başvurucu, İlk Derece Mahkemesince hakkında hükmedilen mahkûmiyet kararının temel dayanaklarından birinin iletişimin tespiti tutanakları olduğunu, ancak dinleme kayıtlarına ilişkin mahkeme kararlarının dava dosyasında bulunmaması nedeniyle bu kararların hukuki niteliğini ve geçerliliğini tartışma imkânından mahrum bırakıldığını ileri sürmektedir.

24. 30/11/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ilgili ibareleri şöyledir:

"(3) Başvuru dilekçesinde … işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle ihlal edildiği ileri sürülen hak ve özgürlüğün ve dayanılan Anayasa hükümlerinin, ihlal gerekçelerinin, … belirtilmesi gerekir."

25. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Bireysel başvuru hakkında kabul edilebilirlik kararı verilebilmesi için 45 ila 47 nci maddelerde öngörülen şartların taşınması gerekir.

(2) Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

26. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün bireysel başvuruların içeriğini düzenleyen "Bireysel başvuru formu ve ekleri" başlıklı 59. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"…

(2) Başvuru formunda aşağıdaki hususlar yer alır:

…

d) Bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamalar.

e) Başvurucunun güncel ve kişisel bir temel hakkının doğrudan zedelendiği iddiasının dayanakları.

…"

27. İçtüzüğün "Formun ve eklerinin hazırlanmasına ilişkin ilkeler" başlıklı 60. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(2) Başvuru formu okunaklı ve başvurunun esasına yönelik özlü bilgileri içerir şekilde hazırlanır. Başvuru formunun ekler hariç on sayfayı geçmesi hâlinde başvurucunun ayrıca başvuru formuna olayların özetini eklemesi gerekir.”

28. 6216 sayılı Kanun’un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile İçtüzüğün 59. maddesinin ilgili fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 19).

29. Başvurucunun, kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların neler olduğunu başvuru dilekçesinde belirtmesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 20).

30. Yukarıda belirtilen koşullar yerine getirilmediği takdirde Anayasa Mahkemesi başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulabilir. İddiaların dayanaktan yoksun olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesinin ikna edilmesi, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların niteliğine bağlıdır. Başvurucunun başlangıçta, başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilmesini önlemek için başvuru formu ve eklerinde iddialarını destekleyici belgeleri sunması, kamu gücünün ihlale neden olduğunu iddia ettiği hak ve özgürlüklere ilişkin gerekli açıklamaları yapması zorunludur (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 23).

31. Somut olayda Gaziantep 9. Sulh Ceza Mahkemesinden alınan iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması kararının uygulanması sonucunda başvurucunun iletişim aracının 28/11/2011- 28/2/2012 tarihleri arasında üç ay süreyle dinlendiği, iletişimin tespiti ve dinlenmesine ait tutanakların kovuşturma dosyası içerisine konulduğu, başvurucunun bu tutanaklarda yer alan konuşmalara ilişkin savunmalarını yaptığı, ayrıca başvurucunun bu tutanaklara karşı bireysel başvurusunda herhangi bir şikayetinin de bulunmadığı anlaşılmaktadır.

32. Buna karşın Gaziantep 9. Sulh Ceza Mahkemesinden alınan iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması kararı, ilgili yönetmelik hükmü gereği (§ 19) iletişimin denetlenmesi işlemi bitinceye kadar özel olarak muhafaza edildiği için ilgili dosyasının içerisine konulmamış, sonraki aşamalarda ise İlk Derece Mahkemesi adı geçen karar örneğini dosyasının içerisine getirtilmeyerek karar vermiştir. Yargıtay aşamasında, adı geçen kararın dosya içerisinde bulunmadığının anlaşılması üzerine İlk Derece Mahkemesinden söz konusu eksikliği gidermesi istenmiş ve nihayet Yargıtay, iletişimin dinlenmesi kararının dosya içerisine getirtilmesinden sonra dosya ile birlikte iletişimin dinlenmesi kararının da incelenmesi suretiyle temyiz incelemesini yaparak İlk Derece Mahkemesinin kararını onamıştır.

33. Başvurucu, kendisi hakkında verilen iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması kararının derece mahkemesi dosyası içerisinde bulunmaması nedeni ile savunma hakkının hangi surette kısıtlandığına; söz konusu karar kovuşturma dosyası içerisinde bulunmuş olsaydı bir bütün olarak yargılamanın adilliğini nasıl etkileyeceğine ilişkin gerekçeler ile

delillere ait açıklamaları başvuru dilekçesinde göstermemiş, gerekli açıklamaları yapmamıştır.

34. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda başvuruculaın başvurularını titizlikle hazırlama ve takip etme yükümlülükleri vardır. Bu yükümlülüğün bir gereği olarak başvurucu, Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle iddialarını kanıtlamak zorundadır. Başvurucu tarafından soyut şekilde anayasal haklarının ihlal edildiğinin ileri sürülmesi iddiaların ispatlandığı anlamına gelmez. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu, Anayasa'ya aykırılığının soyut biçimde ileri sürülmesini sağlayan bir yol olarak düzenlenmemiştir. Somut başvuruda başvurucu yukarıda sayılan koşulları yerine getirmeyerek iddialarını temellendirmediğinden başvurusunun esasının incelenmesi imkânı bulunmamaktadır.

35. Açıklanan nedenlerle, iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması kararının İlk Derece Mahkemesi kararının dosyasında yer almaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvurucu tarafından kanıtlanamamış olması nedeniyle, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

36. Başvurucu, hakkında düzenlenen iddianamenin usul kanununda kendisine tanınan sürelere riayet edilmeksizin, hazırlandığı gün mahkemece kabul edildiğini belirterek Anayasa'nın adil yargılanma hakkını düzenleyen 36. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. 5271 sayılı Kanun'un "İddianamenin iadesi" başlıklı 174. maddesinin (1) numaralı fıkrasında iddianamenin, iddianame ve soruşturma evrakının Mahkemeye verildiği tarihten itibaren en geç onbeş gün içinde eksik veya hatalı noktalar belirtilmek suretiyle Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verilebileceği belirtilmiştir. Öte yandan 5271 sayılı Kanun'un "İddianamenin kabulü ve duruşma hazırlığı" başlıklı 175. maddesinde de iddianamenin kabulüyle, kamu davasının açılmış olacağı ve kovuşturma evresinin başlayacağı belirtilmiştir. Başka bir deyişle 5271 sayılı Kanun'da iddianamenin kabulü için asgari bir süre öngörülmemiş olup iadesi için ise 15 günlük azami bir süre takdir edilmiştir. Söz konusu hükümler "Davaların… mümkün olan süratle sonuçlanması, yargının görevidir" biçimindeki Anayasa'nın 141. maddesi hükmünde yer alan ve adil yargılanma hakkının en önemli yönlerinden biri olan makul sürede yargılanma hakkını sağlama amacını taşımaktadır.

38. Başvuruya konu somut olayda Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığının 14/2/2012 tarihli iddianamesi ile başvurucu dâhil yedi kişi hakkında parada sahtecilik yapmak suçundan cezalandırılmaları talebiyle Gaziantep 1. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmış; Derece Mahkemesi 14/2/2012 tarihli kararı ile iddianameyi kabul etmiştir.

39. Dolayısıyla İlk Derece Mahkemesinin yargılamanın makul süre içerisinde bitirilmesi amacına matuf usul kanunu hükümlerine aykırı bir uygulaması bulunmadığı gibi başvurucunun, adil yargılama hakkının kısıtlandığını ileri sürdüğü iddianamenin süre geçirilmeksizin derhal kabul edilmesi işleminde açık ve görünür bir ihlal de saptanmadığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

40. Başvurucu, İlk Derece Mahkemesince iddianamenin kabul edildiği gün savunma yapmak

zorunda bırakıldığını belirterek Anayasa'nın adil yargılanma hakkını düzenleyen 36. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

41. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriği, AİHS'in "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmelidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

42. Adil yargılamanın gerekleri "hakkaniyete uygun yargılama" kavramından hareket ederek saptanmalıdır. Adil yargılanma hakkının gereklerinden en önemlisi Anayasa'nın 36. maddesinde de açıkça ifade edilmiş olan "savunma hakkı"dır. Ceza yargılamasındaki savunma haklarının güvence altına alınması demokratik toplumun temel bir ilkesidir. Bu sebeple hakkaniyete uygun bir yargılamanın gerçekleştirilmesi için, yargılamanın yürütülmesi sırasında alınan önlemlerin, savunma hakkının yeterince ve tam olarak kullanılması ile uyumlu olması ve bu hakların teorik ve soyut değil, etkili ve pratik olacak şekilde yorumlanması gerekmektedir (B. No: 2013/4284, 7/3/2014, § 32).

43. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

…

b) Savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmak;

…"

44. Savunmanın hazırlanması için gerekli zamana sahip olma hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen "meşru vasıta ve yollardan yararlanmak" kavramının kapsamındadır. Bu hak gereğince sanığa ve müdafiine savunma için gerekli hazırlıkları yapabilecekleri zamanın verilmesi gerekmektedir (B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 38).

45. Nitekim savunmanın hazırlanması için gerekli zamana sahip olma hakkı gereğince, 5271 sayılı Kanun'un 176. maddesinde, sanığa iddianamenin tebliği ile duruşma günü arasında en az bir haftalık süre bulunması gerektiği belirtilmiştir. Aynı Kanun'un 190. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ise davanın koşullarına göre iddianamenin tebliği ile duruşma günü arasında en az bir haftalık süre bulunmadığı takdirde sanığın duruşmaya ara verilmesini isteme hakkı bulunmaktadır. 5271 sayılı Kanun'un 191. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendine göre ancak sanık açıklamada bulunmaya hazır olduğunu bildirdiğinde sorgusu yapılabilir. Başka bir deyişle bir sanık iddianamenin tebliği ile savunmasını yapması arasında kendisine kanunen tanınan en az bir haftalık süreyi kullanmak istemediğini ve açıklamada bulunmaya hazır olduğunu belirttiği takdirde sorgusu yapılabilecektir.

46. Somut olayda başvurucu hakkında Gaziantep 14. Asliye Ceza Mahkemesinin 13/2/2012 tarihli kararı ile yakalama emri verilmiş, Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığının 14/2/2012 tarihli iddianamesi ile başvurucu hakkında Gaziantep 1. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmış ve Gaziantep 1. Ağır Ceza Mahkemesi aynı gün iddianameyi kabul etmiştir. Başka bir deyişle başvurucunun yakalandığı 14/2/2012 tarihinde dosya, Gaziantep 1. Ağır Ceza Mahkemesinde derdest durumdadır.

47. 5271 sayılı Kanun'un "Yakalanan kişinin mahkemeye götürülmesi" başlıklı 94.

maddesinin (1) numaralı fıkrasında, yakalama emri üzerine kovuşturma evresinde yakalanan kişinin, en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkartılacağı, aynı kuralın (2) numaralı fıkrasında ise yetkili hâkim veya mahkeme tarafından bu kişinin sorgusu yapılacağı veya ifadesinin alınacağı belirtilmiştir. Kovuşturma evresinde, hakkında verilen yakalama kararı üzerine yetkili ve görevli mahkemeye çıkartılan sanık sorgusu yapıldıktan sonra 5271 sayılı Kanun'un 100. ve devamı maddelerindeki usul kurallarına uygun olarak tutuklanabileceği gibi aynı Kanun'un 101. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca derhal serbest de bırakılabilmektedir.

48. Bu kanuni sebeplerle başvurucu, yetkili mahkeme olan Gaziantep 1. Ağır Ceza Mahkemesine çıkartılmış, Mahkeme, dosya kendisinde derdest olduğu için yakalama emri hakkında bir karar vermek amacıyla resen duruşma açmıştır. Hakkında yakalama emri düzenlenen kişinin başvurucu olduğu anlaşıldıktan sonra başvurucuya iddianame ve ekleri okunmuş ve üzerine atılı suçlar anlatılmıştır. Başvurucu yukarıda belirtilen usule uygun olarak duruşmaya ara verilmesini talep etmemiş aksine iddianamenin tebliği ile savunmasını yapması arasında kendisine kanunen tanınan en az bir haftalık süreyi kullanmak istemediğini, açıklamada bulunmaya hazır olduğunu belirtmiş ve müdafisi huzurunda savunması alınmıştır. Mahkeme aynı celsede başvurucunun tutuklanmasına da karar vermiştir.

49. İlk Derece Mahkemesinin, resen açtığı bu ilk celsede, hem başvurucu hakkında düzenlenen yakalama emri hakkında değerlendirmede bulunarak başvurucunun tutuklanmasına karar verdiği hem de usulüne uygun olarak savunmasını aldığı anlaşılmaktadır. Daha sonra 23/3/2012 tarihli ikinci celsede, tüm diğer sanıklarla birlikte, başvurucunun da yeniden savunması alınmış, 14/5/2012, 28/5/2012 ve 30/5/2012 tarihli celselerde de başvurucu savunmalarına devam etmiştir.

50. Sonuç olarak somut olayda başvurucunun suçlamanın nedenleri ve niteliği hakkında bilgilendirildiği, İlk Derece Mahkemesince resen açılan duruşmada ve devam eden diğer duruşmalarda hazır bulunmasının sağlandığı, savunmasını hazırlaması için gerekli zaman ve kolaylıklardan faydalandırıldığı, kendisine ve müdafiine savunmasını hazırlamak için kanuni sürelerin hatırlatıldığı, başvurucu ilave süre istemediği gibi daha sonraki celselerde de bir müdafiinin yardımından faydalanmak suretiyle savunma hakkını kullandığı anlaşılmaktadır.

51. Öte yandan başvurucu, İlk Derece Mahkemesince resen duruşma açılarak savunmasının alınmış olması nedeniyle savunma hakkının hangi surette kısıtlandığına ilişkin olarak da herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Başvurucu, adil yargılanma hakkını sınırlandırdığı iddiasıyla başka bir işlem hakkında da şikâyetçi olmamıştır. Dava dosyası ve yargılama süreci bir bütün olarak incelendiğinde başvurucunun savunma haklarından yararlandırılmadığını gösteren bir bulguya da rastlanılmamıştır.

52. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürdüğü İlk Derece Mahkemesince iddianamenin kabul edildiği gün savunmasının alınması işleminde açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Gerekçeli Karar Hakkı Yönünden

53. Başvuru konusu olayda başvurucu, aynı durumda olduğu bazı sanıklar hakkında daha az ceza verilmesi gerektiği yönünden kararın bozulmasına karşın kendisi hakkındaki cezanın

onandığını ve bu farklı muamelenin hangi gerekçelerle yapıldığına ilişkin Yargıtay kararının gerekçesinde yeterli bir açıklama bulunmadığını ileri sürmüştür.

54. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

55. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama özgürlüğünün kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

56. Öte yandan temyiz mercilerinin yargılamayı yapan mahkemenin kararına katılmaları halinde bunu aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararlarına yansıtmaları yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

57. Somut olayda Mahkeme, bozma/onama kararında öngörülen gerekçeye uygun olarak, sanıklar hakkında ayrı ayrı değerlendirme yaparak karar vermiştir. Yargıtay başvurucuya ilişkin onama kararında "Sanıklar Abdullah Sabri Kocaman ile … arasındaki telefon konuşmalarının ele geçirilen paralarla da doğrulanması karşısında tebliğnamedeki sanık Abdullah Sabri Kocaman yönünden hükmün bozulması gerektiğine yönelik görüşe iştirak edilmemiş …" denilmek suretiyle hem başvurucu yönünden hem de başvurucunun aynı durumda olduğunu belirttiği diğer sanıklar yönünden yapılan değerlendirmelerin gerekçesi yer almaktadır. Dolayısıyla Yargıtay onama kararının gerekçesiz olduğundan söz edilemez.

58. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun gerekçeli karar hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurunun bu yönü itibarıyla, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. Savunma hakkının kısıtlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiaları yönünden "açıkça dayanaktan yoksun olması",

2. Gerekçeli karar hakkına riayet edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden "açıkça dayanaktan yoksun olması",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

16/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ADALET MEHTAP BULURYER

B. No: 2013/5447 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5447

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADALET MEHTAP BULURYER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5447)

Karar Tarihi: 16/10/2014

R.G. Tarih-Sayı: 10/1/2015-29232

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Adalet Mehtap BULURYER

Vekili : Av. Metin İRİZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, sosyal denge yardımının ödenmemesi nedeniyle 2006 yılında İstanbul 5. İdare Mahkemesinde açtığı iptal ve tam yargı davasının reddedildiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, sendikaya üye olmama özgürlüğü, mülkiyet ve adil yargılanma hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/7/2013 tarihinde İstanbul Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 24/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 23/1/2014 tarihli ara kararı gereğince, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

I.5. Adalet Bakanlığının 25/3/2014 tarihli görüş yazısı başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu vekili, Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanlarını sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Fatih Belediye Başkanlığı (Belediye) ile Belediye ve Özel İdare Çalışanları Birliği Sendikası (BEM-BİR-SEN) arasında, 1/5/2005 ilâ 31/12/2006 tarihleri arasında geçerli olmak üzere “Sosyal Yardım Sözleşmesi” düzenlenmiştir.

8. Fatih Belediyesi Zabıta Müdürlüğünde büro memuru olarak çalışan başvurucu, Belediyeye başvurarak, sosyal denge yardımı adı altında diğer çalışanlara verilen ücretin kendisine de ödenmesini talep etmiştir.

9. Belediye, 15/5/2006 tarih ve 261 sayılı yazı ile başvurucunun talebini reddetmiştir.

10. Başvurucu, 2006 yılı Haziran ayında Belediye aleyhine İstanbul 5. İdare Mahkemesinde açtığı davada; 15/5/2006 tarih ve 261 sayılı işlemin iptalini ve yoksun kaldığı sosyal denge yardımının ödenmesini talep etmiştir.

11. Mahkemece, 25/1/2008 tarih ve E.2006/2120, K.2008/121 sayılı kararla; Anayasa'nın 146. maddesi ile 25/6/2001 tarih ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun 19. maddesine göre, kamu görevlileri sendikalarına, üyeleri adına toplu görüşmelere katılma hakkı tanınmakla birlikte üyeleri adına idarelerle toplu sözleşme yapma hakkı tanınmadığı, 14/7/1965 tarih ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 146. maddesi gereği, memurlara kanun, tüzük ve yönetmeliklerin ve amirlerin tayin ettiği görevler karşılığında bu Kanun’la sağlanan haklar dışında ücret ödenemeyeceği, hiçbir yarar sağlanamayacağı, dolayısıyla kamu görevlileri sendikalarına, üyeleri adına toplu sözleşme yapma hakkı verilmediğinden, yasaların memurlara tanımış olduğu haklar dışında ne ad altında olursa olsun herhangi bir ödeme yapılması olanağı bulunmadığından dava konusu işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

12. Temyiz üzerine, Danıştay Onuncu Dairesinin 14/9/2011 tarih ve E.2008/10256, K.2011/335 sayılı ilamıyla; karar usul ve hukuka uygun olup, dilekçede ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek mahiyette görülmediğinden temyiz isteminin reddi ile hükmün onanmasına karar verilmiştir.

13. Karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 9/5/2013 tarih ve E.2012/622, K.2013/4277 sayılı ilamıyla; kararın düzeltilmesi dilekçesinde ileri sürülen hususların 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 54. maddesinde yazılı nedenlerden hiçbirisine uymadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

14. Karar, 25/6/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu, 12/7/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

17. 2577 sayılı Kanun'un 10. maddesi şöyledir:

"1. İlgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler.

2. (Değişik bent: 10/06/1994 - 4001/5 md.) Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır. İlgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, konusuna göre Danıştaya, idare ve vergi mahkemelerine dava açabilirler. Altmış günlük süre içinde idarece verilen cevap kesin değilse ilgili bu cevabı, isteminin reddi sayarak dava açabileceği gibi, kesin cevabı da bekleyebilir. Bu takdirde dava açma süresi işlemez. Ancak, bekleme süresi başvuru tarihinden itibaren altı ayı geçemez. Dava açılmaması veya davanın süreden reddi hallerinde, altmış günlük sürenin bitmesinden sonra yetkili idari makamlarca cevap verilirse, cevabın tebliğinden itibaren altmış gün içinde dava açabilirler."

18. 2577 sayılı Kanun'un 12. maddesi şöyledir:

"İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu hususta kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 inci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/7/2013 tarih ve 2013/5447 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, Belediyede memur olarak görev yaptığını, 1/5/2005 ilâ 31/12/2006 tarihleri arasında geçerli olmak üzere Belediye ile BEM-BİR-SEN arasında düzenlenen "Sosyal Yardım Sözleşmesi" gereği Belediyedeki diğer kamu görevlilerine ödeme yapıldığını, Belediyenin kendisine yakın sendikaya üye olmayanlara ve emekliliği hak edenlere ödeme yapmadığını, kendisinin de anılan sendikaya üye olmadığını ve emekliliği hak ettiğini, Belediye tarafından 2006 yılı Mart, Nisan ve Mayıs aylarında keyfî olarak eksik ödeme yapıldığını, Haziran ayında ise hiç ödeme yapılmadığını, Belediyeye yaptığı başvurunun 15/5/2006 tarihinde reddedildiğini, İstanbul 5. İdare Mahkemesinde açtığı davanın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları dikkate alınmaksızın reddedildiğini, temyiz üzerine Danıştay Onuncu Dairesince hükmün onandığını, karar düzeltme isteminin aynı Dairece reddedildiğini, yargılamanın uzun sürdüğünü, Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğunu, Belediye tarafından yapılan bu ödemeden yararlanmak için BEM-BİR-SEN üyesi olmaya zorlandığını belirterek, sendikaya üye olma özgürlüğü, mülkiyet ve adil yargılanma hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini

ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

21. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, Belediye ile BEM-BİR-SEN arasında yapılan “Sosyal Yardım Sözleşmesi”(sözleşme) ile kamu görevlilerine verilen yardımlardan, anılan Sendikaya üye olmadığı için yararlandırılmadığını belirterek, eşitlik ilkesinin ve sendikaya üye olma özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Başvurucunun anılan iddiaları sendikaya üye olmama özgürlüğünün ihlali iddiası niteliğinde olup, bu kapsamda değerlendirme yapılmıştır. Yine başvurucunun, İstanbul 5. İdare Mahkemesinde açtığı davanın gerekçesiz şekilde reddedilmesinin adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Başvurucunun anılan iddiaları yargılama sürecine ve yargılama sonucunda verilen kararın adil olup olmadığına yönelik olup, bu iddialar adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun, makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiası ayrıca incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılama Süreci ile Sonucunun Adil Olmadığı İddiası Yönünden

22. Başvurucunun, İstanbul 5. İdare Mahkemesinde açtığı davanın gerekçesiz şekilde reddedilmesi ve Danıştay tarafından kararın onanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun değildir. Ayrıca başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığı için başvurunun bu şikâyete ilişkin kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Sendikaya Üye Olmama Özgürlüğünün İhlali İddiası Yönünden

23. Başvurucunun, sendikaya üye olmama özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri de açıkça dayanaktan yoksun değildir. Ayrıca başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığı için başvurunun bu şikâyete ilişkin kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası Yönünden

24. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti de açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak da kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Yargılama Süreci ile Sonucunun Adil Olmadığı İddiası Yönünden

25. Başvurucu, İstanbul 5. İdare Mahkemesinde açtığı davanın AİHS ve AİHM kararları dikkate alınmaksızın gerekçesiz şekilde reddedildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, adil yargılanma ve gerekçeli karar hakkının ihlali iddialarına ilişkin olarak görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

27. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı

veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

28. Anayasa’nın “Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması” kenar başlıklı 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.”

29. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz”

30. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

31. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Esas hakkındaki inceleme” kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

32. 6216 sayılı Kanun'un “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi” kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

33. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri ile kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların bireysel başvuruda incelenemeyeceği ve bu çerçevede Anayasa Mahkemesince açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verilebileceği hükme bağlanmıştır. Bir anayasal hakkın ihlali iddiasını içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve Kanun tarafından Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır (B. No:2012/1056, 16/4/2013, § 34).

34. Bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B.No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

35. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının

kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriği, AİHS'in “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmelidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

36. Yapılan yargılama sırasında tanık dinletme hakkı da dâhil olmak üzere delillerin ibrazı ve değerlendirilmesi adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilen silahların eşitliği ilkesi kapsamında kabul edilmekte olup, bu hak ve gerekçeli karar hakkı da makul sürede yargılanma hakkı gibi adil yargılanma hakkının somut görünümleridir. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lâfzî içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen gerekçeli karar hakkı ve silahların eşitliği ilkesi gibi ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013,§ 38).

37. Yargılama makamları, yargılamanın taraflarınca ileri sürülen iddiaları ve gösterdikleri delilleri gereği gibi incelemek zorundadır. Bununla birlikte, belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Barbera Messegue ve Jabardo/İspanya, B.No:10590/83, 6/12/1988, § 68). Mevcut yargılamada geçerli olan delil sunma ve inceleme yöntemlerinin adil yargılanma hakkına uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp, Mahkemenin görevi başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında, taraflara iddialarını sunmak hususunda uygun olanakların sağlanması şarttır. Taraflara tanık delili de dâhil olmak üzere delillerini sunma ve inceletme noktasında da uygun imkânların tanınması gerekir. Bu anlamda, delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsizlik iddialarının da yargılamanın bütünü ışığında değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

38. Somut olayda başvurucu, Belediye ile BEM-BİR-SEN arasında düzenlenen “Sosyal Yardım Sözleşmesi” gereği Belediyedeki diğer kamu görevlilerine ödeme yapılmasına rağmen kendisine ödeme yapılmadığını, Belediyeye yaptığı başvurunun 15/5/2006 tarihinde reddedildiğini, İstanbul 5. İdare Mahkemesinde açtığı davanın AİHS ve AİHM kararları dikkate alınmaksızın reddedildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

39. Mahkemece, Anayasa'nın 146. maddesi ile 4688 sayılı Kanun'un 19. maddesine göre, kamu görevlileri sendikalarına, üyeleri adına toplu görüşmelere katılma hakkı tanınmakla birlikte üyeleri adına idarelerle toplu sözleşme yapma hakkı tanınmadığı, 657 sayılı Kanun'un 146. maddesi gereği, yasaların memurlara tanımış olduğu haklar dışında ne ad altında olursa olsun hiçbir ödeme yapılması olanağı bulunmadığından dava konusu işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

40. AİHM, kamu görevlilerinin toplu sözleşme yapma hakkı konusunda, başlangıçta, AİHS’in 11. maddesinin, sendikalara özel bir muamele öngörmediğini ve özellikle de toplu sözleşme yapma hakkını güvence altına almadığını değerlendirmiştir (bkz. İsveçli Lokomotif Sürücüleri Sendikası/İsveç, A serisi, no:20, 6/2/1976, § 39). Ayrıca bu hakkın, AİHS tarafından güvence altına alınan bir hakkın özünde mutlaka var olan bir unsur oluşturmadığını da ifade etmiştir (bkz. Schmidt ve Dahlström/İsveç, A serisi no: 21, 6/2/1976, § 34).

41. Daha sonra AİHM, toplu iş sözleşmesinin, sendika özgürlüğünün etkili bir şekilde kullanılması açısından vazgeçilmez bir unsur olmamasına rağmen, sendikalar açısından üyelerinin çıkarlarını korumak için yararlanılacak yollardan biri olabileceğini değerlendirmiştir. Sendika, üyeleri adına söyleyeceklerini dinlemesi için işverenini ikna etmeye çalışmak konusunda bir şekilde özgür olmalıdır (bkz. Wilson§Ulusal Gazeteciler Birliği ve Diğerleri/Birleşik Krallık, no: 30668/96, 30671/96, 30678/96, 2002, § 44).

42. AİHM, toplu iş sözleşmesi imzalama hakkının, üyelerinin çıkarlarını sağlama ve korumanın tek yolu olabileceğini göz önünde bulundurmuştur. AİHM bununla ilgili olarak, sendika özgürlüğü ile toplu iş sözleşmesi imzalama özgürlüğü arasındaki organik bağın, Avrupa Sosyal Şartı içerisinde yer alan Bağımsız Uzmanlar Komitesi tarafından değerlendirildiğini belirtmiştir (bkz. Demir ve Baykara /Türkiye, B.no: 34503/97, 12/11/2008, § 35).

43. AİHM, toplu iş sözleşmesinin, sendikal özgürlüğün bir parçası olarak değerlendirilmesi gerektiğini bildirmiştir (bkz. Demir ve Baykara /Türkiye, B.no: 34503/97, 12/11/2008, § 36).

44. Sonuç olarak AİHM, toplu iş sözleşmesinin, sendikal özgürlüğün bir parçası olarak değerlendirilmesi gerektiğini, sendikal haklar çerçevesinde sendikalar ile devlet arasında toplu görüşme ve bu görüşme sonunda toplu iş sözleşmesi yapılabileceğini ve bu sözleşmenin geçerli olduğunu kabul etmiştir. Öte yandan kamu görevlileri olan memurlar tarafından kurulan sendikaların, işveren konumundaki idare ile toplu görüşme ve sonucunda yapılan toplu sözleşmenin, Türkiye tarafından imzalanmış olan uluslararası sözleşmelere uygun olduğunu, toplu sözleşmenin, sendika için üyelerinin çıkarlarını iyileştirme ve korumanın temel bir yolu olduğunu ortaya koymuştur.

45. Anayasa'nın "Milletlerarası andlaşmaları uygun bulma" kenar başlıklı 90. maddesinin beşinci fıkrası şöyledir:

"Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 7/5/2004-5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır."

46. Belirtilen düzenlemeyle, usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası andlaşmalarda yer alan düzenlemelerin kanun hükmünde olduğu belirtilerek, 7/5/2004 tarihinde yapılan değişiklikle fıkraya eklenen son cümle ile hukukumuzda kanunlar ile temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası andlaşmalar arasında bir çeşit hiyerarşi ihdas edilmiş ve aralarında uyuşmazlık bulunması halinde andlaşmalara öncelik tanınacağı hüküm altına alınmıştır. Bu düzenleme uyarınca, temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası bir andlaşma ile bir kanun hükmünün çatışması halinde, uluslararası andlaşma hükmünün öncelikle uygulanması gerekir. Bu durumda başta yargı mercileri olmak üzere, birbiriyle çatışan temel hak ve özürlüklere ilişkin bir uluslararası andlaşma hükmü ile bir kanun hükmünü önlerindeki olaya uygulamak durumunda olan uygulayıcıların, kanunu göz ardı ederek uluslararası andlaşmayı uygulama yükümlülükleri vardır (B. No. 2013/4439, 6/3/2014, § 35).

47. Anayasa'nın 90. maddenin beşinci fıkrası uyarınca, sözleşmeler hukuk sistemimizin bir parçası olup, kanunlar gibi uygulanma özelliğine sahiptir. Yine aynı fıkraya göre, uygulamada bir kanun hükmü ile temel hak ve özgürlüklere ilişkin olan sözleşme hükümleri

arasında bir uyuşmazlığın bulunması halinde, sözleşme hükümlerinin esas alınması zorunludur. Bu kural bir zımni ilga kuralı olup, temel hak ve özgürlüklere ilişkin sözleşme hükümleriyle çatışan kanun hükümlerinin uygulanma kabiliyetini ortadan kaldırmaktadır (B. No. 2013/2187, 19/12/2013, § 45).

48. Somut olayda, Fatih Belediyesi Zabıta Müdürlüğünde büro memuru olarak çalışan başvurucu, Belediyeye başvurarak, sosyal denge yardımı adı altında diğer çalışanlara verilen ücretin kendisine de ödenmesini talep etmiş, Belediye, 15/5/2006 tarihinde başvurucunun talebini reddetmiştir. Başvurucu, İstanbul 5. İdare Mahkemesinde açtığı davada; 15/5/2006 tarihli işlemin iptalini ve yoksun kaldığı sosyal denge yardımının ödenmesini talep etmiştir. Davalı Belediye savunmasında, "Sosyal Yardım Sözleşmesi" gereği, çalışma performansına göre ödeme yapıldığını, farklı bir muameleye tabi tutmanın söz konusu olmadığını, performans kriterleri dikkate alınarak ödemelerin gerçekleştirildiğini belirterek davanın reddini istemiştir.

49. İstanbul 5. İdare Mahkemesi, Anayasa'nın 146. maddesi ile 4688 sayılı Kanun'un 19. maddesine göre, kamu görevlileri sendikalarına, üyeleri adına toplu görüşmelere katılma hakkı tanınmakla birlikte üyeleri adına idarelerle toplu sözleşme yapma hakkı tanınmadığı, 657 sayılı Kanun'un 146. maddesi gereği, memurlara kanun, tüzük ve yönetmeliklerin ve amirlerin tayin ettiği görevler karşılığında bu Kanun'la sağlanan haklar dışında ücret ödenemeyeceği, hiçbir yarar sağlanamayacağı, dolayısıyla kamu görevlileri sendikalarına, üyeleri adına toplu sözleşme yapma hakkı verilmediğinden, yasaların memurlara tanımış olduğu haklar dışında ne ad altında olursa olsun herhangi bir ödeme yapılması olanağı bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiş, Danıştay tarafından da bu gerekçe aynen kabul edilerek hüküm onanmış ve karar düzeltme istemi reddedilmiştir.

50. Belediye ile Sendika arasında düzenlenen sözleşmede, bu sözleşmenin amacının, çalışma performansını artırarak demokratik ve katılımcı çalışma düzenini oluşturmak olduğu belirtilmiştir. Bu doğrultuda Belediye tarafından "Sosyal Yardım Değerlendirme Yönergesi" hazırlanmış, tüm çalışanlar için değerlendirme formları düzenlenerek puanlama yapıldığı belirlenmiştir.

51. Başvuruya konu yargılama kapsamında Mahkemece verilen kararın yasal mevzuata dayanılarak verildiği anlaşılmaktadır. Ancak, yukarıda yer verilen tespitler ışığında, ilgili hükümlerin sözü edilen AİHS hükümleri ile çatıştığı görülmektedir. Bu durumda, uyuşmazlığı karara bağlayan Derece Mahkemelerinin, AİHS ve diğer uluslararası insan hakları andlaşmalarını değerlendirerek bir sonuca varması gerekmektedir.

52. Somut başvuru açısından, başvurucunun temel hak ve özgürlüklere dair uluslararası andlaşmaların kanun hükümlerine nazaran öncelikle uygulanacağı ve bu kapsamda AİHS'in ve AİHM içtihadının yargı mercilerince dikkate alınmadığı ve tartışılmadığı anlaşılmaktadır.

53. Yukarıda da açıklandığı üzere uluslararası sözleşmeler ve AİHM kararları dikkate alındığında, kamu görevlileri tarafından kurulan sendikalara, üyelerinin çıkarlarını korumak amacıyla toplu görüşme ve toplu sözleşme yapma hakkı verildiği, somut olayda da Sendika ile Belediye arasında "Sosyal Yardım Sözleşmesi" yapıldığı halde, Mahkemece bu hususlar değerlendirilmemiş, anılan sözleşme ve bu sözleşmenin geçerliliği tartışılmamış, sözleşmedeki hükümlere değinilmemiş, başvurucunun iddiaları ve davalı Belediyenin savunmaları tartışılmamış, sadece Anayasa ve ilgili kanunlar göz önünde bulundurularak davanın reddine karar verilmiştir. Adil yargılanma hakkı açısından, başvurucunun sunduğu tüm deliller, Belediye tarafından yapılan savunma ve "Sosyal Yardım Değerlendirme

Yönergesi", Sendika ile Belediye arasındaki sözleşme hükümleri, Belediye tarafından başvurucuya ödeme yapılmamasının temel gerekçesi tartışılarak, Sendika ile Belediye arasında sosyal yardım sözleşmeleri yapılabileceği de kabul edilmek suretiyle, tüm deliller değerlendirilerek karar verilmesi gerekir. Mahkemece, bu hususlar değerlendirilmeksizin ve tartışılmaksızın davanın reddine karar verildiği, dolayısıyla, yargılamanın tümü ve sonucu bakımından adil ve hakkaniyete uygun bir yargılama yapılmadığı anlaşılmaktadır.

54. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

b. Sendikaya Üye Olmama Özgürlüğünün İhlali Yönünden

55. Başvurucu, BEM-BİR-SEN üyesi olmadığı için anılan Sendika ile Belediye arasından düzenlenen sözleşmede belirtilen sosyal denge tazminatının kendisine ödenmediğini, BEM-BİR-SEN üyesi olmaya zorlandığını, anılan Sendikaya üye olmayanlara ödeme yapılmadığını belirterek, sendikaya üye olmama özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

56. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, Danıştay Onuncu Dairesince, Anayasa'nın 53. maddesinde 7/5/2010 tarihinde yapılan değişikliğin dikkate alınmadığını, memurların da meşru sınırlamalar saklı kalmak kaydıyla çok özel durumlar dışında, çıkarlarını korumak için sendikalar kurmak ve sendikalara katılmak hakkına sahip olduklarını, AİHM kararlarında da bu hususa işaret edildiğini, sendikaya üye olma veya üyelikten çıkma hakkının anayasal bir hak olduğunu belirterek, esas incelemesi sırasında bu hususların dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir.

57. Başvurucu, Adalet Bakanlığı görüşüne karşı başvuru dilekçesindeki iddialarını tekrar etmiştir.

58. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra AİHS ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve AİHS'in ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

59. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

60. Anayasa'nın 51. maddesinin birinci ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel

sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

...

İşçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin bu alandaki haklarının kapsam, istisna ve sınırları gördükleri hizmetin niteliğine uygun olarak kanunla düzenlenir."

61. Anayasa'nın, 7/5/2010 tarih ve 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile yapılan değişiklikten önceki mülga 53. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"128 inci maddenin ilk fıkrasına giren kamu görevlilerinin kanunla kendi aralarında kurmalarına cevaz verilecek olan ve bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları ile 54 üncü madde hükümlerine tabi olmayan sendikalar ve üst kuruluşları, üyeleri adına yargı mercilerine başvurabilir ve İdareyle amaçları doğrultusunda toplu görüşme yapabilirler. Toplu görüşme sonunda anlaşmaya varılırsa düzenlenecek mutabakat metni taraflarca imzalanır. Bu mutabakat metni, uygun idari veya kanuni düzenlemenin yapılabilmesi için Bakanlar Kurulunun takdirine sunulur..."

62. Anayasa'nın 53. maddesinin, 7/5/2010 tarih ve 5982 sayılı Kanun ile değiştirilen üçüncü fıkrası şöyledir:

"Memurlar ve diğer kamu görevlileri, toplu sözleşme yapma hakkına sahiptirler."

63. Anayasa'nın 55. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Ücret emeğin karşılığıdır.

Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır."

64. AİHS'in 11. maddesi şöyledir:

"1. Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.

2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarınca yukarda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir."

65. 657 sayılı Kanun'un 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Kanun, Genel ve Katma Bütçeli Kurumlar, İl Özel İdareleri, Belediyeler, İl Özel İdareleri ve Belediyelerin kurdukları birlikler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlarda, kanunlarla kurulan fonlarda, kefalet sandıklarında veya Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüklerinde çalışan memurlar hakkında uygulanır."

66. 657 sayılı Kanun'un 22. maddesi şöyledir:

"Devlet memurları, Anayasada ve özel kanununda belirtilen hükümler uyarınca sendikalar ve üst kuruluşlar kurabilir ve bunlara üye olabilirler."

67. 4688 sayılı Kanun'un 2. maddesi şöyledir:

“Bu Kanun, Devletin veya diğer kamu tüzel kişilerin yürütmekle görevli oldukları kamu hizmetlerinin görüldüğü genel, katma ve özel bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyeler ile bunlara bağlı kuruluşlarda kamu iktisadi teşebbüslerinde, özel kanunlarla veya özel kanunların verdiği yetkiye dayanarak kurulan banka ve teşekküller ile bunlara bağlı kuruluşlarda ve diğer kamu kurum veya kuruluşlarında işçi statüsü dışında çalışan kamu görevlileri hakkında uygulanır.”

68. 4688 sayılı Kanun'un 14. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Sendikalara üye olmak serbesttir.

Kamu görevlileri çalıştıkları işyerinin girdiği hizmet kolunda kurulu bir sendikaya üye olabilirler.”

69. 4688 sayılı Kanun'un 4/4/2012 tarih ve 6289 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 18. maddesi ile değiştirilen 28. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Toplu sözleşme; kamu görevlilerinin mali ve sosyal haklarını düzenleyen mevcut mevzuat hükümleri dikkate alınarak kamu görevlilerine uygulanacak katsayı ve göstergeler, aylık ve ücretler, her türlü zam ve tazminatlar, ek ödeme, toplu sözleşme ikramiyesi, fazla çalışma ücreti, harcırah, ikramiye, doğum, ölüm ve aile yardımı ödenekleri, cenaze giderleri, yiyecek ve giyecek yardımları ve diğer mali ve sosyal hakları kapsar.

Toplu sözleşme ikramiyesi hariç olmak üzere toplu sözleşme hükümlerinin uygulanmasında sendika üyesi olan ve sendika üyesi olmayan kamu görevlileri arasında ayrım yapılamaz.”

70. Sendika, çalışanların mali ve sosyal haklarını korumak ve geliştirmek için meydana getirilen kuruluştur. Sendikal özgürlük kavramı, sendika kurma hakkı ile sendikaya üye olma ve sendikadan çıkma haklarını kapsamaktadır. Sendikaya üye olma özgürlüğü, bir kimsenin sendikaya üye olmasının iradî olmasını gerektirir. Bu özgürlük aynı zamanda, birden çok sendikadan istenilen sendikanın seçilmesi ve o sendikaya üye olma hakkını da içerir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 68).

71. Sendika kurma ve sendikaya üye olma hakkı, örgütlenme özgürlüğünün şekli ve özel bir yönüdür (bkz. Belçika Ulusal Polis Sendikası kararı / Belçika, 27 Ekim 1975, B. No: 4464/70, § 17).

72. Sendikaya üye olmama hakkına AİHS’de açıkça yer verilmemiş olması, örgütlenme özgürlüğünün negatif yönünün AİHS’in 11. maddesinin dışında bırakıldığı ve sendikaya üye olmaya zorlamanın bu hükmün amacına uygun olduğu anlamına gelmez. AİHS’in 11. maddesinin, sendika üyeliği anlamında her türlü zorlamaya izin verecek şekilde yorumlanması, bu hükmün amaçladığı özgürlüğün özünü zedeler (bkz. Young, James ve Webster / Birleşik Krallık, B.No: 7601/76; 7806/77, 13/8/1981, § 52).

73. Belli bir sendikaya üye olmaya zorlama, AİHS anlamında her zaman sorun oluşturmasa da, somut olayın koşulları altında belirli bir zorlama şekli, AİHS’in 11. maddesi ile korunan örgütlenme özgürlüğünün özüne zarar verebilir (bkz. Gustafsson / İsveç, B.No: 15573/89, 25/4/1996, § 45).

74. Örgütlenme özgürlüğünün amaçlarından biri, AİHS’in 9. ve 10. maddelerinde güvence altına alınan kişisel düşüncelerin korunmasıdır. Bu koruma, negatif ve pozitif örgütlenme

özgürlüğünün birlikte güvence altına alınmasıyla sağlanabilir (bkz. Chassagnou ve Diğerleri / Fransa, B.No: 25088/94, 28331/95, 28443/95, 29/4/1999, § 103). Kişisel düşüncelerin korunması ise, AİHS'in 11. maddesinde zımni olarak kabul edilen kişinin seçim yapma hakkının önemli bir sonucu ve bu maddenin negatif yönünü ortaya koyan önemli bir unsurdur (bkz. Sorensen ve Rasmussen / Danimarka, B.No: 52562/99, 52620/99, 11/1/2006, § 54).

75. Sendikal hakların kullanılması konusunda devletin pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Anayasa'nın 51. maddesi uyarınca çalışanlar, önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptirler. Bu hakların gerçek ve etkili şekilde serbestçe kullanılmasını sağlamak, devletin pozitif yükümlülüğü içindedir. 51. maddede ayrıca, hiç kimsenin bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamayacağı düzenlenmiş olup, bu hakların serbestçe kullanılmasını sağlamak ve buna ilişkin engelleyici durumları ortadan kaldırmak da devletin negatif yükümlülüğü kapsamında değerlendirilmektedir.

76. AİHS'in 11. maddesi temel olarak, maddede yer verilen haklardan etkili bir şekilde faydalanılmasını sağlama konusunda devletin pozitif yükümlülüğünü gerekli kılar. Bunun yanında, sendikaya üye olmama hakkına AİHS'de yer verilmemiş olması, örgütlenme özgürlüğünün negatif yönünün AİHS'in 11. maddesinin dışında bırakıldığı anlamına gelmeyeceği için sendikaya üye olmaya zorlama da 11. maddeye aykırılık oluşturur. AİHS'deki bu düzenleme ve anlayışa paralel olarak, Anayasa'nın 51. maddesi de, sendikaya serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme hakları ile hiç kimsenin bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaması ilkesi devletin bu hak kapsamındaki pozitif ve negatif yükümlülüklerini içermektedir.

77. Başvuru konusu olayda başvurucu, BEM-BİR-SEN üyesi olmadığı için Sendika ile Belediye arasından düzenlenen "Sosyal Yardım Sözleşmesi"nde belirtilen sosyal denge tazminatının kendisine ödenmediğini, BEM-BİR-SEN üyesi olmaya zorlandığını, anılan Sendikaya üye olmayanlara ödeme yapılmadığını belirterek, sendikaya üye olmama özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

78. Sosyal denge tazminatı, kamu kurum ve kuruluşlarında, işçi olarak çalışanlar dışındaki kamu görevlilerinin aylık maaşlarına ek olarak, kamu görevlilerinin ekonomik durumlarının daha iyi hale getirilmesi amacıyla ilgili kurum tarafından sosyal yardım adı altında kamu görevlilerine ödenen tazminattır.

79. Başvurucu, Fatih Belediyesi Zabıta Müdürlüğünde Büro Memuru olarak çalışmakta olup, BEM-BİR-SEN üyesi değildir. Anılan Belediye ile BEM-BİR-SEN arasında 4/10/2005 tarihinde "Sosyal Yardım Sözleşmesi" (sözleşme) düzenlenmiştir.

80. Sözleşmenin 2. maddesinde taraflar, işveren olarak Fatih Belediye Başkanlığı ile çalışan memurları temsilen BEM-BİR-SEN olarak belirtilmiştir.

81. Sözleşmenin 4. maddesinde, sözleşmenin, kişi olarak işyerlerinde çalışan ve sözleşme süresince işe alınan BEM-BİR-SEN üyesi çalışanları kapsadığı bildirilmiştir.

82. Sözleşmenin 5. maddesinin (A) bendinde, sosyal yardım sözleşmesinden BEM-BİR-SEN üyelerinin faydalanacağı, sendikaya üye olmayanların sosyal denge sözleşmesinden yararlanmaları için sendika aidatı ödemeleri gerektiği, sonradan üye olanların ise üyeliklerinin sendika tarafından Belediyeye bildirildiği tarihten itibaren sözleşmeden yararlandırılacağı düzenlenmiştir. 5. maddenin (B) bendinde ise, uyarı, kınama, maaş kesim

veya kademe ilerlemesinin durdurulması cezası almış olanların, mazeret izni kullananlar ile raporlu olanların görevden uzak kaldıkları sürede, geçici olarak görevden uzaklaştırılanlar, kendi isteğiyle başka bir belediyeye geçici olarak görevlendirilenler ve ücretsiz izin alanların görevden uzak kaldıkları süre içinde bu sözleşmeden yararlandırılmayacağı belirtilmiştir.

83. Sözleşmenin 5. maddesinin (A) bendinde sendika aidatı olarak, sözleşmenin 14. maddesinin (a) bendinin dikkate alınacağı belirtilmiştir. 14. maddenin (a) bendinde ise, işverenin, sendika aidatı olarak sendikaya üye olanlardan sözleşmedeki aylık ödenek tutarından %2, üye olmayanlardan ve görevlendirme ile belediyede görev yapan memurlardan ise %4 kadarını çalışanın bordrosundan Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünün tebliğine göre tevkif usulü keseceği belirtilmiştir.

84. Sözleşmenin 17. maddesinde, çalışanlara, 657 sayılı Kanun'a göre verilen ücrete ilaveten, işverence her ayın 15'inde ödenecek olan net tutarlara ek olarak tüm memurlara aylık 250,00 TL, tüm müdürlere aylık 350,00 TL, bürokrat başkan yardımcılarına aylık 500,00 TL sosyal yardım ödemesi yapılacağı bildirilmiştir.

85. Sözleşmenin 21. maddesinde ise, sözleşmenin 1/10/2005 tarihinde başlayacağı ve 31/12/2006 tarihinde sona ereceği, yeni sözleşme yapılıncaya kadar yapılan bu sözleşmenin kazanılmış hak kabul edileceği düzenlenmiştir.

86. Başvurucu, “Sosyal Yardım Sözleşmesi”ne rağmen 2006 yılı Mart, Nisan ve Mayıs aylarında eksik ödeme yapıldığını, Haziran ayında ise hiç ödeme yapılmadığını, ödeme yapılması için Belediyeye yaptığı başvurunun reddedildiğini ileri sürerek, Belediyenin işleminin iptali ile yoksun kaldığı sosyal denge yardımının ödenmesi talebiyle İstanbul 5. İdare Mahkemesinde dava açmıştır.

87. Mahkemece, kamu görevlileri sendikalarına üyeleri adına toplu sözleşme yapma hakkı verilmediği ve yasaların memurlara tanımış olduğu haklar dışında her ne ad altında olursa olsun ödeme yapılması olanağı bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

88. Somut olayda İstanbul 5. İdare Mahkemesi, Anayasa'nın 7/5/2010 tarihli değişiklikten önceki 53. maddesini dikkate alarak davanın reddine karar vermiş, Danıştay Onuncu Dairesi de Anayasa'nın 53. maddesinde yapılan değişiklikleri değerlendirmeksizin hükmü onamış ve karar düzeltme istemini reddetmiştir.

89. Gerçekten de 5982 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce Anayasa'nın 53. maddesinin üçüncü fıkrasında, kamu görevlilerinin kanunla kendi aralarında kurmalarına izin verilecek sendikalar ve üst kuruluşların, üyeleri adına yargı mercilerine başvurabilecekleri ve idareyle amaçları doğrultusunda toplu görüşme yapabilecekleri düzenlenmiştir. Anılan hükümde kamu görevlileri tarafından kurulan sendikalar veya üst kuruluşların, idareyle toplu sözleşme yapma hakkı düzenlenmemiş, ancak bunu kısıtlayan bir hükme de yer verilmemiştir. 5982 sayılı Kanun ile Anayasa'nın 53. maddesinde yapılan değişiklikten sonra, kamu görevlileri tarafından kurulan sendikalar ve üst kuruluşların, idareyle toplu sözleşme yapabilmesi hüküm altına alınmıştır.

90. Anayasa'nın 51. maddesine göre, işçi niteliği taşımayan kamu görevlileri, sendika kurma veya sendikaya üye olma haklarına sahip oldukları gibi, sendikaya üye olmaya veya üyelikten ayrılmaya da zorlanamazlar.

91. Somut olayda, başvurucu, kamu görevlisi olarak Fatih Belediyesi Zabıta Müdürlüğünde

çalışmakta olup, BEM-BİR-SEN üyesi değildir. Belediye ile BEM-BİR-SEN arasında 4/10/2005 tarihinde “Sosyal Yardım Sözleşmesi” düzenlenmiş, ancak BEM-BİR-SEN üyesi olmayan veya anılan Sendikaya aidat ödemeyen kamu görevlilerinin bu sözleşmeden yararlanamayacakları ve bu kişilere aylık sosyal yardım ödemesi yapılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak, AİHM'e göre, AİHS’in 11. maddesi uyarınca, sendika üyelerine Devlet tarafından farklı muamele yapılamaz (bkz. Akat/Türkiye, B.No. 450050/98, 20/9/2005).

92. Anılan sözleşmenin 5. maddesinin (B) bendinde ise, kamu görevlilerine verilebilecek cezaları alan kişilerin de sosyal yardım ödemelerinden yararlanamayacakları düzenlenmiştir.

93. Fatih Belediyesinde kamu görevlisi olarak çalışan başvurucu hakkında herhangi bir ceza verilmediği halde, anılan sözleşme gereği yapılan ödemeler kesilmiştir.

94. Belediye ile BEM-BİR-SEN arasında yapılan sözleşmede, kamu görevlilerine sosyal yardım ödemesi yapılmasının, anılan Sendikaya üye olunması veya üye olunmasa dahi sendika üyelik aidatının ödenmesi şartına bağlandığı anlaşılmıştır. Sendikaya üye olmadan sadece üyelik aidatı ödenmesi halinde ise, bu aidatın, sendikaya üye olanların ödediği aidattan fazla olduğu belirlenmiştir.

95. Mutlak değil sınırlanabilir bir hak olan sendikaya üye olmama özgürlüğü Anayasa’da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tabidir. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında Anayasa’nın 13. maddesindeki ölçütler göz önüne alınmak zorundadır. Bu sebeple sendikaya üye olmama özgürlüğüne getirilen sınırlandırmaların denetiminin, Anayasa’nın 13. maddesinde yer alan ölçütler çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

96. Sendikaya üye olmama özgürlüğüne getirilen sınırlandırmanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen öze dokunmama, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilmiş olma, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

97. Somut olayda çözümlenmesi gereken ilk mesele, “sendikaya üye olmama özgürlüğüne” yönelik bir müdahale bulunup bulunmadığını belirlemektir. Sonraki aşamalarda, varlığı kabul edilen müdahalenin meşru amaçlara dayanıp dayanmadığının, söz konusu hakkın özünü zedeleyecek ölçüde kısıtlanıp kısıtlanmadığının, kısıtlamanın demokratik toplumda gerekli olup olmadığının ve kullanılan araçların orantısız olup olmadığının tespit edilmesi gerekir.

i. Müdahalenin Mevcudiyeti Hakkında

98. Başvurucu, BEM-BİR-SEN üyesi olmadığı için Sendika ile Belediye arasından düzenlenen “Sosyal Yardım Sözleşmesi”nde belirtilen sosyal denge tazminatının kendisine ödenmediğini, BEM-BİR-SEN üyesi olmaya zorlandığını, anılan Sendikaya üye olmayanlara ödeme yapılmadığını belirterek, sendikaya üye olmama özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

99. Sendika kurma ve sendikaya üye olma hakkı, sendikaya üye olmama özgürlüğünü de içerir. BEM-BİR-SEN ile Belediye arasında yapılan “Sosyal Yardım Sözleşmesi” ile kamu görevlilerine, anılan Belediye tarafından her ay maaşlarına ek olarak sosyal yardım ödemesi

yapılması kararlaştırıldığı halde, sosyal yardım ödemesi yapılmasının temel şartı olarak, BEM-BİR-SEN'e üye olunması veya üye olunmasa dahi sendika üyelik aidatının ödenmesinin gösterilmesi ve bu aidatın da üye olanların ödediği aidattan yüksek olması, Anayasa'nın 51. maddesine ve AİHS'in 11. maddesine aykırı olarak, sendikaya üye olmaya zorlama, dolayısıyla sendikaya üye olmama özgürlüğüne müdahale niteliğinde kabul edilebilir.

ii. Müdahalenin Haklı Sebeplere Dayanması Hakkında

100. Sendikaya üye olmama özgürlüğüne yapılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 13. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu itibarla, sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen öze dokunmama, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilmiş olma, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

1. Kanunlar Tarafından Öngörülme

101. BEM-BİR-SEN ile kamu kurumu niteliğindeki Belediye arasında yapılan "Sosyal Yardım Sözleşmesi" ile kamu görevlilerine, anılan Belediye tarafından her ay maaşlarına ek olarak sosyal yardım ödemesi yapılması kararlaştırıldığı halde, sosyal yardım ödemesi yapılmasının temel şartı olarak, BEM-BİR-SEN'e üye olunması veya üye olunmasa dahi sendika üyelik aidatının ödenmesinin gösterilmesi ve bu aidatın da üye olanların ödediği aidattan yüksek olması sözleşme özgürlüğü kapsamında değerlendirilebilecek bir husustur. Anayasa'nın 48. maddesinde de belirtildiği üzere, hukuk sisteminde sözleşme özgürlüğü esastır. 5982 sayılı Kanun ile Anayasa'nın 53. maddesinde ve 6289 sayılı Kanun ile 4688 sayılı Kanun'da yapılan değişikliklerden önce Sendikalara İdare ile toplu görüşme yapma hakları tanınmış, fakat toplu sözleşme yapma hakkı ile ilgili yasaklayıcı bir düzenleme yapılmamıştır. Dolayısıyla sözleşmenin imzalandığı 4/10/2005 tarihi itibarıyla, Belediye ile Sendika arasında böyle bir sözleşme yapılmasının hukuken mümkün olduğu ve buna engel olan hukuki bir düzenleme de mevcut olmadığına göre, anılan sözleşmenin "kanunlar tarafından öngörülme" ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

2. Meşru Amaç

102. Başvuru konusu olayda, BEM-BİR-SEN ile Belediye arasında yapılan "Sosyal Yardım Sözleşmesi" ile kamu görevlilerine maaşlarına ek olarak yardım verilmesiyle kamu görevlilerinin ekonomik durumlarının daha iyi hale getirilmesi amaçlanmıştır. Bu sözleşmede, yardımdan faydalanmak için sendikaya üye olma şartının bulunması, sendika üyesi olmayanların ise üyelik aidatının iki katını ödemeleri şartı ile yardımdan yararlanabilmeleri, örgütlenmeye ve sendika üyeliğine teşvik mahiyetinde kabul edilebilir. Dolayısıyla bu yönden, yapılan sözleşmenin meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

3. Demokratik Bir Toplumda Gerekli Olma ve Ölçülülük

103. Son olarak bu sözleşme ile kamu görevlilerine, Belediye tarafından her ay maaşlarına ek olarak tazminat ödemesi yapılması kararlaştırıldığı halde, sosyal yardım ödemesi yapılmasının temel şartı olarak, BEM-BİR-SEN'e üye olunması veya üye olunmasa dahi sendika üyelik aidatının ödenmesinin gösterilmesi ve bu aidatın da üye olanların ödediği aidattan yüksek olması ile "sendikaya üye olmama özgürlüğüne" yapılan müdahale arasında makul bir dengenin gözetilip gözetilmediği değerlendirilmelidir.

104. Anayasa Mahkemesi yerleşik içtihatlarında demokratik toplumu, "Demokrasiler, temel

hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. Temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunup tümüyle kullanılamaz hale getiren sınırlamalar, demokratik toplum düzeni gerekleriyle uyum içinde sayılamaz. Bu nedenle, temel hak ve özgürlükler, istisnaî olarak ve ancak özüne dokunmamak koşuluyla demokratik toplum düzeninin sürekliliği için zorunlu olduğu ölçüde ve ancak yasayla sınırlandırılabilirler." (AYM, E.2006/142, K.2008/148, K.T. 24/9/2008) biçiminde tarif etmiştir. Başka bir deyişle yapılan sınırlama hak ve özgürlüğün özüne dokunarak, kullanılmasını durduruyor veya aşırı derecede güçleştiriyorsa, etkisiz hale getiriyorsa veya ölçülülük ilkesine aykırı olarak sınırlama aracı ile amacı arasındaki denge bozuluyorsa demokratik toplum düzenine aykırı olacaktır (Bkz. AYM, E.2009/59, K.2011/69, K.T. 28/4/2011; AYM, E.2006/142, K.2008/148, K.T. 17/4/2008).

105. Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen "ölçülülük ilkesi", temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin başvurularda öncelikli olarak dikkate alınması gereken bir güvencedir. Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkeleri iki ayrı kriter olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki kriter arasında bir ilişki vardır. Nitekim Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında demokratik toplum düzeni için gerekli olma şartı ile ölçülülük arasındaki bu ilişkiye dikkat çekmiş, "Temel hak ve özgürlüklere yönelik her hangi bir sınırlamanın, demokratik toplum düzeni için gerekli nitelikte, başka bir ifadeyle güdülen kamu yararı amacını gerçekleştirmekle birlikte, temel haklara en az müdahaleye olanak veren ölçülü bir sınırlama niteliğinde olup olmadığının incelenmesi gerekir…" (AYM, E.2007/4, K.2007/81, K.T. 18/10/2007) diyerek, amaca, temel haklara en az müdahaleyle ulaşmayı sağlayacak aracın tercih edilmesi gerektiğine karar vermiştir.

106. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre ölçülülük, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma amaçları ile araç arasındaki ilişkiyi yansıtır. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Bu sebeple sendikaya üye olmama özgürlüğüne getirilen müdahalelerde, hedeflenen amaca ulaşabilmek için seçilen müdahalenin elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir.

107. Bu bağlamda, başvuru konusu olay bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel ekseni, müdahaleye neden olan BEM-BİR-SEN'e üye olmayanların sosyal yardımdan yararlanmaları için anılan Sendikaya üye olanların ödedikleri aidatın iki katını ödemek zorunda bırakılmaları, sendikaya üye olmama özgürlüğünü kısıtlama bakımından "demokratik bir toplumda gerekli" ve "ölçülülük ilkesi"ne uygun olup olmadığı olacaktır.

108. Bu çerçevede sendikaya üye olmama özgürlüğüne yapılan müdahalenin, izlenen meşru amaçla orantılı olup olmadığını belirleyebilmek için olayın bütünlüğüne bakılarak bu özgürlüğün özüne zarar verilip verilmediğinin değerlendirilmesi gerekir. Sendikaya üye olmama şeklindeki negatif özgürlüğün özüne zarar verecek ve makul olmayan şekilde sendikaya üye olmaya zorlama, ölçüsüz ve orantısız bir müdahale olarak kabul edilebilir. AİHS'in 11. maddesi temel olarak, maddede düzenlenen hakların kullanılması sırasında kamu makamlarının keyfi müdahalelerine karşı korunmayı amaçlamaktadır.

109. Somut olayda, sosyal yardım ödemesi yapılmasının temel şartı olarak BEM-BİR-SEN'e üye olunması veya üye olunmasa dahi sendika üyelik aidatının ödenmesinin gösterilmesi ve bu aidatın da üye olanların ödediği aidattan yüksek olması nedeniyle sendikaya üye olmama özgürlüğüne yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığı ve sendikaya üye olmama

özgürlüğünün özüne müdahale niteliğinde olup olmadığı değerlendirilmiştir. “Sosyal Yardım Sözleşmesi” ile verilen sosyal yardımdan faydalanmak için Sendika üyesi olma zorunluluğu bulunmadığı, Sendikaya üye olmayanların da bu yardımdan yararlanabilecekleri, bunun için BEM-BİR-SEN üyesi olanların ödediği sendikal aidatın sadece iki katının ödenmesi şartı (sözleşmenin 14. maddesinin (a) bendi gereği sendikaya üye olanlardan sözleşmedeki aylık ödenek tutarından %2, üye olmayanlardan aylık %4 kadar kesinti yapılması şartı) bulunduğu dikkate alındığında, bu şart müdahale edilen hakkın özünü zedelemediği gibi, ölçüsüz bir müdahale olarak da nitelendirilemez. Zira sosyal yardımdan yararlanmak için anılan Sendikaya üye olma zorunluluğu bulunmamakta olup, yalnızca üye olanların ödediği sendika aidatının iki katının ödenmesi yeterlidir. Bu durum ise sendikaya üye olmama özgürlüğünün özüne yönelik orantısız ve makul olmayan bir müdahale olarak değerlendirilemez.

110. Yukarıdaki hususlar dikkate alındığında, BEM-BİR-SEN’e üye olmayanların sosyal yardım sözleşmesinden yararlanmaları için anılan sendikaya üye olanların ödedikleri aidatın iki katını ödemeleri şartının sendikaya üye olmama özgürlüğüne yönelik orantısız bir müdahale olmadığı ve bu bağlamda demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmadığı kanaatine varılmıştır. Bu sebeplerle başvurucunun Anayasa’nın 51. maddesinde düzenlenen sendikaya üye olmama özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir. Üye Engin Yıldırım bu görüşe katılmamıştır.

c. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlanmadığı İddiası Yönünden

111. Başvurucu, 2006 yılı Haziran ayında İstanbul 5. İdare Mahkemesinde açtığı iptal ve tam yargı davasının makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

112. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddialarına ilişkin olarak görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

113. Anayasa ve AİHS’in ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), AİHS metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü AİHS’in 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek AİHS’in lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

114. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

115. Anayasa’nın 36. maddesi ve AİHS’in 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve

yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu iptal ve tam yargı davasında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

116. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 2006 yılı Haziran ayıdır.

117. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut olayda yargılamanın sona erdiği tarih, Danıştay tarafından karar düzeltme isteminin reddedildiği 9/5/2013 tarihidir.

118. Başvuru konusu olayda, başvurucu, 2006 yılı Haziran ayında İstanbul 5. İdare Mahkemesinde açtığı davada, Fatih Belediyesinde memur olarak çalıştığı sırada, Belediye ile BEM-BİR-SEN arasında yapılan "Sosyal Yardım Sözleşmesi"nde belirtilen sosyal yardımların ödenmediğini, bu amaçla yaptığı başvurunun anılan Belediye tarafından reddedildiğini ileri sürerek, Belediye işleminin iptalini ve yoksun kaldığı sosyal yardımın faiziyle birlikte ödenmesini, anılan işlemin yürütmesinin durdurulmasını talep etmiştir. Mahkemece, davalının savunması alınarak, tarafların delilleri toplanmış, 25/1/2008 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir.

119. Başvurucunun temyizi üzerine, Danıştay Onuncu Dairesince 14/9/2011 tarihinde hüküm onanmıştır.

120. Başvurucunun karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 9/5/2013 tarihli ilamıyla reddedilerek, aynı tarihte hüküm kesinleşmiştir.

121. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iptal ve tam yargı davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına sebep olduğu da söylenemez.

122. Başvurunun konusu olan iptal ve tam yargı davasında yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, temyiz ve karar düzeltme safhalarının uzun sürdüğü ve yargılamanın makul olmayan uzun bir süre olan altı yıl on bir ayda tamamlandığı görülmektedir. İptal ve tam yargı davalarının niteliği dikkate alındığında, bu sürenin makul olmadığı açıktır.

123. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

d. Mülkiyet Hakkının İhlali İddiası Yönünden

124. Başvurucu, İstanbul 5. İdare Mahkemesinde açtığı davanın reddedildiğini ve Danıştay tarafından hükmün onandığını, bu şekilde sosyal yardım ödemelerinden yararlanamadığını belirterek, mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

125. Başvurucunun, yargılama sürecine ve sonucuna ilişkin adil yargılanma hakkının ihlali iddiaları yönünden yukarıda yer verilen ilkeler ışığında yargılamanın yenilenmesine karar verildiği, mülkiyet hakkının ihlali iddiasının yargılamanın yenilenmesi davasında Derece

Mahkemesince değerlendirilebileceği kabul edilerek, anılan ihlal iddiasının bu aşamada değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

126. Başvurucu, maddi ve manevi zararlarının tazmin edilmesini talep etmiştir.

127. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvurucunun haklarının ihlal edildiğinin kabul edilmesi halinde hakkaniyete uygun bir tazminata karar verilmesinin yerinde olacağını bildirmiştir.

128. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesi şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

129. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

130. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin altı yıl on bir aylık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya takdiren net 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

131. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı, ayrıca adil yargılanma hakkının ihlali iddiası yönünden yeniden yargılama yapılması yolunun açıldığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

132. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA, OY BİRLİĞİYLE,

2. Sendikaya üye olmama özgürlüğünün ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA, OY BİRLİĞİYLE,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA, OY

BİRLİĞİYLE,

B. Başvurucunun,

1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE, OY BİRLİĞİYLE,

2. Sendikaya üye olmama özgürlüğünün ihlali iddiasıyla ilgili olarak Anayasa'nın 51. maddesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE, üye Engin YILDIRIM'ın karşı oyu ve OY ÇOKLUĞUYLA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE, OY BİRLİĞİYLE,

C. İhlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın İstanbul 5. İdare Mahkemesine gönderilmesine, OY BİRLİĞİYLE,

D. Başvurucuya makul sürede yargılama yapılmamasına dayalı adil yargılanma hakkını ihlali nedeniyle net 5.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE, OY BİRLİĞİYLE,

E. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE, OY BİRLİĞİYLE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına, OY BİRLİĞİYLE,

16/10/2014 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucu, memur olarak çalıştığı belediyenin bir sendikayla imzaladığı "Sosyal Yardım Sözleşmesi" gereğince yaptığı ödemeden yararlanmak için o sendikaya üye olmaya zorlandığını, bunun da sendika özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

Sözleşmede sosyal yardım yapılması memurun belli bir sendikaya üye olması veya üye olmaması halinde sendikaya üyelik aidatı ödemesi ve bu aidatın da üye olanların ödediğinden yüksek olması şartına bağlanmıştır. Çoğunluk, bu şartları örgütlenmeye ve sendika üyeliğine teşvik olarak değerlendirerek, sendika özgürlüğüne yapılan müdahalenin meşru olduğu sonucuna varmıştır. Oysa tam tersine bu şartların kişileri söz konusu ödemeden yararlanabilmek için istemediği bir sendikaya üye olmaya zorlamasını sendika özgürlüğüne yapılan müdahalenin meşru bir amaç taşımadığının bir kanıtı olarak da görmek mümkündür.

Bilindiği üzere sendika özgürlüğü sendikaya üye olmama özgürlüğünü de kapsamaktadır. Kişinin, çeşitli nedenlerle üye olmak istemediği bir sendikaya üye olmaya zorlanması Anayasa'nın 51.maddesinde güvence altına alınan sendika özgürlüğüne aykırılık oluşturmaktadır. 1 Belediye ile bir sendikanın imzaladığı sosyal yardım sözleşmesinde üye olmayanların yardımdan yararlanmasını üyelerin ödediği aidatın iki katı aidat ödemeleri şartına bağlanması, bu miktarda aidat ödemek istemeyen kişinin ödemeden faydalanmasının tek yolu olarak tercih etmediği bir sendikaya üye olmak zorunda bırakılmasına neden olmaktadır. Kişinin burada üye olmak istemediği bir sendikaya üye olmaya dolaylı olarak zorlandığını görmekteyiz.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 51. maddesinde belirtilen sendika özgürlüğü ihlal edilmiştir.

Üye Engin YILDIRIM

1Bölümümüz kararının 70-75. paragraflarında sendika özgürlüğünün devlete getirdiği pozitif ve negatif yükümlülüklerle ilgili olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına değinildiğinden burada bunlar tekrar edilmemiştir.

SEMİH KOÇKALE

B. No: 2013/5459 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5459

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEMİH KOÇKALE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5459)

Karar Tarihi: 16/10/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YLDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Şebnem NEBİOĞLU ÖNER

Başvurucu : Semih KOÇKALE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, tarafı olduğu hukuk davasında ileri sürdüğü delilinin yargılama sırasında tartışılmayarak karar gerekçelerinde değerlendirilmediğini, yargılama süresinin makul olmadığını ve yargılamanın sonucu itibarıyla mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle, yargılamanın yenilenmesine ve uğradığı zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/7/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölümün Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 11/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 5/9/2014 tarihli yazısı ile, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu aleyhine 12/5/2008 tarihinde, Ankara 1. Asliye Ticaret Mahkemesinin E. 2008/285 sayılı dosyasında, alacak davası açılmıştır.

8. Yargılama sürecinde ayrıca, başvurucu hakkında özel belgede sahtecilik suçundan Ankara 17. Asliye Ceza Mahkemesinde yürütülen yargılama neticesinde, Mahkemenin 31/3/2010 tarih ve E.2009/476, K.2010/421 sayılı kararı ile, müşteki tarafından mutabakat içerisinde imzalandığı anlaşılan belgede sonradan rızası alınmadan ilaveler yapıldığı ve bu şekliyle kullanıldığı anlaşılmakla birlikte, suçun, belgenin sahtecilik iğfal kabiliyeti bulunması şeklindeki unsurunun gerçekleşmediği belirtilerek, başvurucunun müsnet suçtan beraatına karar verilmiştir.

9. Başvuruya konu alacak davasında, Mahkemenin 26/5/2011 tarih ve E.2008/285, K.2011/291 sayılı kararı ile, davanın kabulüne ve 10.000,00 TL'nin başvurucudan tahsili ile davacıya verilmesine hükmedilmiştir.

10. İlk derece mahkemesi kararı temyiz edilmekle Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 27/6/2012 tarih ve E.2012/2587, K.2012/4871 sayılı kararı ile onanmıştır.

11. Karar düzeltme talebi Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 13/6/2013 tarih ve E.2013/65, K.2013/3866 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

12. Karar düzeltme talebinin reddine dair karar suretinin 1/8/2013 tarihinde başvurucu tarafından ilgili Mahkeme kaleminden teslim alındığı, bireysel başvuru tarihinin ise 19/7/2013 olduğu anlaşılmıştır.

B. İlgili Hukuk

13. 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 182. ilâ 212. maddeleri ile 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/7/2013 tarih ve 2013/5459 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, tarafı olduğu alacak davasında delil olarak dayandığı 2/8/2007 tarihli mal teslim belgesinin derece mahkemelerince değerlendirmeye tabi tutulmadığını ve belirtilen delile dayandırdığı iddianın gerekçeli karar evrakında tartışılmadığını, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını, ayrıca adil olmayan yargılama neticesinde davanın kabulü yönünde kurulan hüküm nedeniyle, davanın karşı tarafına haksız olarak ödeme yapmak durumunda bırakıldığını belirterek, Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

i. Gerekçeli Karar Hakkının İhlali İddiası

16. Başvurucu tarafı olduğu hukuk davasında ileri sürdüğü delilinin yargılama sırasında tartışılmayarak karar gerekçelerinde değerlendirilmediğini belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

17. Başvurucunun iddiasının esasen ileri sürdüğü delilin ve bu delilin yargılamaya olan etkisinin derece mahkemesi kararlarında tartışılmayarak, mal teslimine ilişkin iddiasının karşılanmadığı hususuna dayandığı görülmekle, belirtilen iddianın gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

18. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

19. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18)

20. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

21. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

22. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

23. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Gerekçeli karar hakkı da adil yargılanma hakkının somut görünümlerinden biri olup, Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşmenin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşmenin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen gerekçeli karar hakkı gibi ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013,§ 38).

Ayrıca, hakkaniyete uygun yargılamanın bir unsuru olan gerekçeli karar hakkı Anayasa'nın 141. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, mahkemelerin uyması gereken bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir.

24. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması, kanun yoluna başvurma olanağını etkili kullanabilmek ve mahkemelere güveni sağlamak açısından, hem tarafların hem kamunun menfaatini ilgilendirmekte olup, kararın gerekçesi hakkında bilgi sahibi olunmaması, kanun yoluna müracaat imkânını da işlevsiz hale getirecektir. Bu nedenle mahkeme kararlarının dayanaklarının yeteri kadar açık bir biçimde gösterilmesi zorunludur (B. No: 2013/1780, 20/3/2013, § 67).

25. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olmakla beraber, bu hak yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Bununla birlikte başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olacaktır. Bunun yanı sıra, kanun yolu mahkemelerince verilen karar gerekçelerinin ayrıntılı olmaması da bu hakkın ihlal edildiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Kanun yolu mahkemelerince verilen bu tür kararların, ilk derece mahkemesi kararlarında yer verilen gerekçelerin kabul edilmiş olduğu şeklinde yorumlanması uygun olup, bu durumda, üst dereceli mahkeme tarafından önceki mahkeme kararının gerekçesinin benimsendiği kabul edilmelidir (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 26).

26. Başvuru konusu olayda, başvurucu aleyhine sözleşme ilişkisine istinaden alacak davası açıldığı, başvurucu tarafından, başvurusuna konu ettiği 2/8/2007 tarihli mal teslim belgesine de delil olarak dayanıldığı, ilk derece mahkemesinin karar gerekçesinde, başvurucunun mal teslimine ilişkin olarak ibraz ettiği tutanaklar üzerinde, başvurucu hakkında görülen ceza davasının savcılık aşamasında tahrifat iddiası nedeniyle inceleme yaptırıldığı ve bilirkişilerce, belirtilen belgelerdeki rakamların değiştirilmiş olduğu yönünde beyanda bulunulduğu, bu kapsamda, belgelerin tahrif edilmiş olması nedeni ile, imzanın davacı şirket yetkilisine ait olmasına rağmen, içeriklerinde yer alan mal teslimine ilişkin kayıtların değerlendirilmesinin yerinde olmayacağı ve bu nedenle başvurucunun sunulan faturalar dışındaki mal teslimine ilişkin iddiasının kanıtlanmamış olduğundan bahisle, davanın kabulü yönünde hüküm kurulduğu, bu suretle başvurucu tarafından ileri sürülen ve hüküm sonucunu etkilediği iddia edilen talebinin ilk derece mahkemesi kararında denetlenerek reddedildiği, ilk derece mahkemesince oluşturulan karar ve gerekçesi hukuka uygun bulunmak suretiyle kanun yolu mahkemelerinin denetiminden geçerek kesinleştiği, bu kapsamda yerel mahkeme gerekçesini benimsediği anlaşılan kanun yolu merciince kararlarda ayrıntılı gerekçeye yer verilmediği anlaşılmakla, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediğine yönelik iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

27. Başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamındaki iddialarını ise yargılama neticesine dayandırdığı, özellikle derece Mahkemelerince yürütülen ve adil yargılanma hakkına riayet edilmediği iddia edilen yargılama neticesinde verilen kabul kararı sonucunda davacı tarafa haksız olarak ödeme yapmak durumunda bırakıldığının ve sonucu itibarıyla mülkiyet hakkının ihlal edildiğinin ileri sürüldüğü anlaşılmaktadır. Somut olayda olduğu gibi, özel kişiler arasındaki mülkiyet ihtilafları açısından, çoğu zaman mülkiyet hakkına klasik müdahale biçimlerinden biri söz konusu olmamakla beraber, bu hak kapsamında da yetkili

makamlar için geçerli olan usulî özen yükümlülüğü, gerekli usulî güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlamak ve bu suretle yargısal ve idari makamların özel kişiler arasındaki bir uyuşmazlıkta etkili ve hakkaniyete uygun bir karar vermesini temin etme sorumluluğunu ifade etmektedir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Sovtransavto Holding/Ukrayna, B. No: 48553/99, 25/7/2002, § 96). Başvurucu tarafından mülkiyet hakkının ihlal edildiği hususundaki iddianın yargılamanın sonucuna dayandırıldığı ve yargılama sürecine ilişkin olarak yukarıda yapılan değerlendirme neticesinde (§§ 18-28) başvurucunun delillerinin ve iddialarının hakkaniyete uygun yargılanma hakkı çerçevesinde derece mahkemelerince ayrıntılı bir değerlendirmeye tabi tutularak karar verildiği tespit edilmiş olmakla, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddianın ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

ii. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

28. Başvurucu tarafından, aleyhinde açılan hukuk davasının makul sürede sonuçlandırılmadığı belirtilerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddia edilmiş olup, başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

29. Başvurucu, 2008 yılında açılan ve tarafı olduğu hukuk davasının makul sürede sonuçlandırılmamış olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

30. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

31. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

32. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, asliye ticaret mahkemesi nezdinde açılan bir alacak davasının söz konusu olduğu görülmekle, 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama

olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

33. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 12/5/2008 tarihidir.

34. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihi olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52), somut yargılama faaliyeti açısından bu tarih, başvurucunun karar düzeltme talebi hakkında verilen Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin E.2013/65, K.2013/3866 sayılı karar tarihi olan 13/6/2013 tarihidir.

35. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, yargılamanın konusunun taraflar arasındaki alım satım sözleşmesine dayalı alacak talebinden ibaret olduğu, yargılamasına 12/5/2008 tarihinde başlanıldığı anlaşılan davanın, 26/5/2011 tarihinde ilk derece mahkemesi tarafından karara bağlandığı, ilk derece mahkemesi hükmünün temyiz edilmekle 27/6/2012 tarihinde onandığı, karar düzeltme talebinin 13/6/2013 tarihinde reddi üzerine kararın kesinleştiği, yargılama sırasında bilirkişi raporu alındığı ve başvuruya konu yargılamanın taraflarında iki kişinin yer aldığı görülmektedir.

36. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin asliye ticaret mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 13).

37. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymadığı gibi, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu beş yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

39. Başvurucu, yargılamanın adil olmadığı ve sonucu itibarıyla mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına istinaden, uyuşmazlık hakkında yeniden yargılama yapılmasına ve yargılama neticesinde ödemek zorunda kaldığını beyan ettiği meblağ karşılığında maddi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

40. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden

yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

41. Başvurucu tarafından uyuşmazlık hakkında yeniden yargılama yapılması talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal açısından yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı anlaşılmakla, başvurucunun yeniden yargılama yapılması yönündeki talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

42. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

43. Başvurucunun tarafı olduğu hukuk davasının makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiş olmakla birlikte, başvurucu tarafından manevi tazminat talebinde bulunulmadığı anlaşılmakla, bu hususta karar verilmesine gerek görülmemiştir.

44. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucunun yeniden yargılama yapılmasına ve maddi tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

16/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN PARMAKSIZ

B. No: 2013/5642 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5642

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDIN PARMAKSIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5642)

Karar Tarihi: 16/10/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Aydın PARMAKSIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, mahkeme kararının uygulanmaması ve kararı uygulamayanlar hakkında yaptığı suç duyurusunun sonuçsuz kalması nedeniyle Anayasa'nın 2., 36., 125., 129. ve 138. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 29/7/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 20/2/2014 tarihinde başvurunun karara bağlanması için Bölüm kararı alınması gerekli görüldüğünden, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Eğitim Bölümü Fizik Eğitimi Anabilim Dalı Programını 1994 yılında tamamlayarak fizik eğitimi anabilim dalında lisans derecesi almaya ve öğretmenlik yapmaya hak kazanmıştır.

6. Başvurucu, Ardahan Lisesinde fizik öğretmeni olarak görev yapmakta iken 17/7/2001 tarihli işlemle Türkiye Atom Enerjisi Kurumuna genel idare hizmetleri sınıfında memur kadrosuna atanmış, daha sonra fizikçi kadrosuna geçmek için yaptığı başvuru üzerine Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı ve Devlet Personel Başkanlığından alınan görüşlere dayanılarak 9/5/2003 tarihinde teknik hizmetler sınıfında fizikçi kadrosuna ataması yapılmıştır.

7. Yükseköğretim Kurumu Başkanlığının fizik öğretmenliği unvanının teknik hizmetler sınıfında fizikçi kadrosuna atanmaya engel teşkil ettiğine ilişkin 14/1/2009 tarihli yazısına dayanılarak, teknik hizmetler sınıfı 2. dereceli fizikçi kadrosunda, 2. derecenin 2. kademesi 2200 ek gösterge kazanılmış hak aylığı ile görev yapan başvurucu, genel idare hizmetleri sınıfında 5. dereceli memur kadrosuna, 3. derece 2. kademe 1100 ek gösterge üzerinden atanmıştır.

8. Başvurucu tarafından bu işlemin iptali ve yoksun kaldığı özlük ve parasal haklarının yasal faiziyle birlikte ödenmesi istemiyle açılan dava, Ankara 1. İdare Mahkemesinin 30/3/2010 tarih ve E.2009/526, K.2010/389 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

9. Bu kararı başvurucu temyiz etmiş, Danıştay Beşinci Dairesi 28/12/2010 tarih ve E.2010/3215, K.2010/7691 sayılı kararı ile İlk Derece Mahkemesi kararını onamış, bu karara karşı yapılan karar düzeltme talebi üzerine ise 25/4/2012 tarih ve E.2011/1672, K.2012/2633 sayılı kararıyla talebi kabul ederek, İlk Derece Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir.

10. Ankara 1. İdare Mahkemesi, 11/10/2012 tarih ve E.2012/1467, K.2012/2349 sayılı kararıyla bozma kararına uymuş, dava konusu işlemi iptal etmiş ve yoksun kalınan parasal hakların faiziyle birlikte ödenmesine karar vermiştir. Temyiz edilmeksizin kesinleşen kararın gerekçesi şöyledir:

“Dava dosyasının incelenmesinden; Ardahan Lisesi'nde fizik öğretmeni olarak görev yapmakta iken 17.7.2001 tarihli bir işlemle davalı idarede genel idare hizmetleri sınıfında memur kadrosuna atanan davacının, fizikçi kadrosuna geçmek için yaptığı başvuru üzerine YÖK Başkanlığı ve Devlet Personel Başkanlığından alınan görüşlere dayanılarak 9.5.2003 tarihinde teknik hizmetler sınıfında fizikçi kadrosuna atandığı; fizik öğretmenliği unvanının teknik hizmetler sınıfında fizikçi kadrosuna atanmaya engel teşkil ettiğine ilişkin YÖK Başkanlığı'nın 14.1.2009 tarihli yazısına dayanılarak, fizikçi unvanıyla 2. dereceli kadroda 2. derecenin 2. kademesinden kazanılmış hak aylığı ile görev yapan davacının, genel idare hizmetleri sınıfında 5. dereceli memur kadrosuna dava konusu işlemle atandığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda; YÖK Başkanlığı'nın 14.01.2009 tarihli yazısı uyarınca davacının teknik hizmetler sınıfında fizikçi kadrosundan başka bir kadroya naklen atanması hukuken mümkün ise de, söz konusu işlemde kazanılmış hak aylık derecesinin altındaki bir kadroya atanması suretiyle kadro derecesinin gözetilmemesi durumu yukarıda belirtilen yasal düzenlemeye aykırılık oluşturmaktadır.”

11. Bu karar 29/11/2012 tarihinde Türkiye Atom Enerjisi Kurumuna tebliğ edilmiş, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu tarafından başvurucunun halen bulunduğu 5. dereceli memur

kadrosundan 2. dereceli kadroya atanabilmesi için genel idare hizmetleri sınıfına dahil 5. dereceli memur kadrosunun iptal edilerek genel idare hizmetleri sınıfına dahil 2. dereceli memur kadrosunun ihdas edilmesine ilişkin dolu kadro değişikliğine ait cetvelin Devlet Personel Başkanlığı ve Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne gönderilmek üzere Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Personel Daire Başkanlığına 14/12/2012 tarihli yazı yazılmıştır. Bu yazı üzerine Devlet Personel Başkanlığı 24/12/2012 tarihli yazısı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına cevap vermiş ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde memur kadrosunun 5. dereceye kadar gelebildiği belirtilerek, talebin karşılanmasının mümkün bulunmadığı bildirilmiştir.

12. Başvurucu, mahkeme kararının uygulanmadığından bahisle Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuş, Başsavcılık 15/2/2013 tarih ve 2013/10735 sayılı yazısı ile ilgililer hakkında 2/12/1999 tarih 4483 sayılı Memur ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca ön inceleme yapılması talebinde bulunmuştur.

13. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 26/3/2013 tarih ve 28 sayılı kararı ile başvurucunun 1. derece 4. kademe üzerinden kazanılmış hakkı korunarak maaş ödemesinin yapıldığı, atama işleminin iptaline ilişkin mahkeme kararının başvurucunun kazanılmış hak aylık derecesinin gözetilmemesi gerekçesiyle verildiği, Devlet Personel Başkanlığının yazısı göz önünde bulundurularak memur kadrosunun 5. dereceye kadar olduğu, başvurucunun 2. dereceli memur kadrosuna atanmasının fiilen mümkün olmadığı gerekçesiyle ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesine gerek olmadığına karar vermiştir.

14. Başvurucu tarafından bu karara itiraz edilmiş, Danıştay Birinci Dairesi 15/5/2013 tarih ve E.2013/640, K.2013/655 sayılı kararı ile itirazı reddetmiştir. Karar gerekçesi şöyledir:

“… kararın yerine getirilmesi amacıyla Devlet Personel Başkanlığıyla yapılan yazışma sonucunda 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde, memur kadrosunun 5. dereceye kadar olduğu belirtildiğinden, şikayetçinin kadrosunun değiştirilemediği, bu nedenlerle ilgililere isnat edilen eylemin, haklarında soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelikte bulunmadığı anlaşıldığından, soruşturma izni verilmemesine ilişkin yetkili merci kararına yapılan itirazın reddine…”

15. Bu karar başvurucuya 8/7/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Diğer taraftan başvurucu, Ankara 1. İdare Mahkemesinde açtığı davanın lehine sonuçlanmasına karşın yargı kararının uygulanmaması nedeniyle uğradığını iddia ettiği 5.000,00 TL maddi ve 1.000,00 TL manevi zararın yasal faiziyle birlikte tazminine karar verilmesi istemiyle Ankara 9. İdare Mahkemesinde dava açmış, Mahkemeye sunduğu 15/3/2013 tarihli savunmaya cevap dilekçesinde maddi tazminat isteminden feragat etmiş, aynı dilekçenin 5. sayfasında 5. dereceli memur kadrosunda kazanılmış hak aylığı 1. derece 4. kademe ve 2200 ek gösterge üzerinden maaş aldığını belirtmiştir. Ankara 9. İdare Mahkemesi 26/12/2013 tarih ve E.2013/19, K.2013/2070 sayılı kararı ile maddi tazminat talebi yönünden başvurucunun feragat etmesi nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına, manevi tazminat talebi yönünden ise davanın reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

“Olayda, Ankara 1.İdare Mahkemesinin 11.10.2012 tarih ve E:2012/1467, K:2012/2349 sayılı kararı ve davacı tarafından davalı idareye verilen dilekçe üzerine davalı idarece Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığı ile yargı kararının uygulanması noktasında

gerekli yazışmaların yapıldığı, eğitim durumu itibariyle fizikçi kadrosuna ataması yapılamayan davacının mahkeme kararının uygulanması noktasında kademe ve derecesinin yükseltildiği ve Ankara 1.İdare Mahkemesince verilen karar ile davacının yeniden fizikçi kadrosuna atanması sonucu doğmadığı anlaşılmakla davalı idarece tesis edilen işlemler sonucu davacının şeref ve haysiyetini ihlal edici bir durum oluşmadığı, buna göre dava konusu olayın davacının manevi değerlerinde bir eksilme meydana getirmemesi ve davacı tarafından duyulan acı ve üzüntünün tazminat verilmesini gerektirecek nitelikte de bulunmaması nedeniyle davacının manevi tazminat isteminin kabulüne hukuken olanak bulunmamaktadır.”

17. Başvurucu, uzman kadrosundan memur kadrosuna yapılan atamasına ilişkin işlemin hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edildiğini belirterek, işlem nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü 5.000,00 TL manevi zararın tazmini istemiyle Ankara 13. İdare Mahkemesinde dava açmış, Mahkeme 10/4/2014 tarih ve E.2013/28, K.2014/678 sayılı kararıyla davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesi şöyledir:

“Manevi tazminatın niteliği dikkate alındığında manevi tazminata hükmedilmesini gerektirecek zarar, ölüm, bedensel zarar özel hayat ve kişilik haklarına saldırı hallerinin bulunması gerekmekte olup, olayda davacı hakkında tesis edilen işlemin sadece kazanılmış hak aylık derecesinin altındaki bir kadroya atanması suretiyle kadro derecesinin gözetilmemesi durumunun hukuka aykırılık oluşturduğu sebebiyle iptaline karar verildiği gerekçesiyle iptal edildiği görülmektedir.

Bu durumda; davacı hakkında tesis edilen işlemin Ankara 1. İdare Mahkemesi’nce iptal gerekçesi göz önüne alındığında, manevi tazminata hükmedilmesini gerekli kılacak koşulların oluşmadığı sonuç ve kanaatine varıldığından, davacının manevi tazminat isteminin reddi gerekmektedir.”

18. Başvurucu, Anayasa Mahkemesine 29/7/2013 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır.

B. İlgili Hukuk

19. Anayasa’nın 138. maddesinin son fıkrası şöyledir:

“Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.”

20. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 28. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez…”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 29/7/2013 tarih ve 2013/5642 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, teknik hizmetler sınıfı 2. dereceli fizikçi kadrosunda, 2. derecenin 2.

kademesi 2200 ek gösterge kazanılmış hak aylığı ile görev yapmakta iken genel idare hizmetleri sınıfında 5. dereceli memur kadrosuna, 3. derece 2. kademe 1100 ek gösterge üzerinden yapılan atamasının mahkeme kararıyla iptal edilmesine rağmen yeniden 2. dereceli kadroya atamasının yapılmadığını, göstermelik olarak Devlet Personel Başkanlığı ile yazışma yapıldığını, ancak 2. dereceli uzman kadrosu talep edilmediğini, yargı kararının yerine getirilmediği gerekçesiyle ilgililer hakkında yaptığı suç duyurusunun sonuçsuz kaldığını, bu kişilerin suç işlemesine karşın haklarında yargılama yapılamadığını belirterek, Anayasa'nın 2., 36., 125., 129. ve 138. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı değildir (B. No: 2012/695, 12/2/2013, § 15). Başvurucu, Ankara 1. İdare Mahkemesince verilen kararın uygulanmamasından ve kararın uygulanmaması nedeniyle yaptığı suç duyurusu sonucu ilgililer hakkında soruşturma izni verilmemesinden şikâyet etmektedir. Başvurucu şikâyetlerinin iki ayrı başlık halinde değerlendirilmesi gerekmiştir.

1. Mahkeme Kararının Uygulanmadığı İddiası

24. Başvurucu, teknik hizmetler sınıfı 2. dereceli fizikçi kadrosunda, 2. derecenin 2. kademesi 2200 ek gösterge kazanılmış hak aylığı ile görev yapmakta iken genel idare hizmetleri sınıfında 5. dereceli memur kadrosuna, 3. derece 2. kademe 1100 ek gösterge üzerinden yapılan atamasının iptaline ilişkin mahkeme kararının uygulanmadığı gerekçesiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

26. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

27. Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

28. Anayasa'nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biri olmakla birlikte aynı zamanda toplumsal barışı güçlendiren, bireyin adaleti bulma, hakkı olanı elde etme, haksızlığı önleme uğraşının da aracıdır. Hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak

iddia ve savunmada bulunma hakkını değil, yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, K.T. 14/1/2010).

29. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri de mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne götürme ve aynı zamanda mahkemece verilen kararın uygulanmasını isteme haklarını da kapsar. Mahkeme kararlarının uygulanması, yargılama sürecini tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır (B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 41).

30. Yargı kararlarının uygulanması "mahkemeye erişim hakkı" kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre, yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir; ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını, taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hale getiren düzenlemeler bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hallerinde, "mahkemeye erişim hakkı" da anlamını yitirir (B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 28).

31. AİHM, kesinleşmiş ve bağlayıcı bir yargı kararının, lehine karar verilen tarafın zarar görmesine rağmen infaz edilmemesi durumunda, Sözleşme'nin 6. maddesinin teminat altına aldığı mahkemeye erişim hakkının bir anlam ifade etmeyeceğini vurgulamaktadır. Hangi yargı makamı verirse versin, bir yargı kararının veya hükmünün infaz edilmesi, 6. madde anlamında "dava"nın tamamlayıcı unsuru olarak değerlendirilmelidir (bkz. Burdov / Rusya, B. No: 59498/00, 7/5/2002, § 34).

32. Davaya taraf olan kişinin etkin korunması ve hukuka uygunluğun sağlanması, idarenin kendisi hakkında verilebilecek nihai yargı kararlarına uymasını gerektirmektedir. Şayet idare, yargı kararını uygulamayı reddediyor veya ihmal ediyor ya da onu uygulamayı geciktiriyorsa, bu durumda davada taraf olan kişinin davanın safahatı süresince yararlandığı Sözleşme'nin 6. maddesinde öngörülen teminatlar, her türlü varlık nedenini kaybetmektedir (bkz. Süzer ve Eksen Holding A.Ş./Türkiye, B. No: 6334/05, 23/10/2012, § 115).

33. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında bir yargı yerine ulaşma hakkının, sadece teorik olarak bu hakkın tanınmasını değil, aynı zamanda o yargı yerinden alınan nihai kararın icrasına yönelik meşru bir beklentiyi de koruduğunu kabul etmiştir (bkz. Apostol/Gürcistan, B. No: 40765/02, 28/2/2007, § 54).

34. Başvuru konusu olayda, başvurucu teknik hizmetler sınıfı 2. dereceli fizikçi kadrosunda, 2. derecenin 2. kademesi 2200 ek gösterge kazanılmış hak aylığı ile görev yapmakta iken genel idare hizmetleri sınıfında 5. dereceli memur kadrosuna, 3. derece 2. kademe 1100 ek gösterge üzerinden yapılan atamasının iptali istemiyle Ankara 1. İdare Mahkemesinde dava açmış, anılan Mahkeme sonuç itibarıyla başvurucunun teknik hizmetler sınıfında bulunan fizikçi kadrosundan alınarak başka bir kadroya atanmasının hukuken mümkün olduğuna, ancak kazanılmış hak aylık derecesinin altında bir kadroya atamasının yapılmasının hukuka aykırı olduğuna karar vermiştir. Bu karar üzerine davalı idare 2. dereceli memur kadrosu talebinde bulunmuş ise de Devlet Personel Başkanlığından gelen görüş yazısında 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca memur kadrosunun 5. dereceye kadar gelebildiği belirtilmiş, bunun üzerine başvurucu 5. dereceli memur kadrosunda bırakılmış, ancak kazanılmış hak aylık derecesi ve ek göstergesi gözetilerek maaş ödemesi yapılmıştır.

35. İlgili Mahkeme kararında, başvurucunun uzman kadrosuna atamasının veya uzman

kadrosu nedeniyle bulunduğu 2. dereceli başka bir kadroya atamasının yapılması yönünde bir hüküm kurulmadığı, başvurucunun uzman kadrosundan alınmasının hukuka uygun olduğu, ancak kazanılmış hak aylık derecesi gözetilmediği gerekçesiyle iptal kararı verildiği görülmektedir. Nitekim başvurucu tarafından anılan atama işlemi nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü manevi zarar ile kararın uygulanmaması nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü manevi zararın tazmini istemiyle Ankara 9. ve 13. İdare Mahkemelerinde açtığı tazminat davalarında da anılan Mahkemeler, başvurucunun kazanılmış hak aylık derecesi altında bir kadroya atamasının yapılması nedeniyle Ankara 1. İdare Mahkemesince iptal kararı verildiği, karar nedeniyle başvurucunun yeniden fizikçi kadrosuna veya 2. dereceli bir kadroya atamasının yapılmasının gerekmediği gerekçeleriyle davaları reddetmişlerdir.

36. Kesinleşmiş mahkeme kararlarının makul sürede uygulanmaması ya da icra edilmemesi adil yargılanma hakkının ihlali niteliğindedir. Somut olayda başvurucu lehine verilen Mahkeme kararı, başvurucunun kazanılmış hak aylık derecesinin altında bir kadroya atamasının yapılmasının hukuka aykırı olduğuna ilişkin olup, yeniden fizikçi kadrosuna veya 2. dereceli bir kadroya atamasının yapılmasına yönelik değildir. Başvuru formunda yer alan belgelere ve ilgili Mahkeme kararlarına bakıldığında, başvurucu Ankara 1. İdare Mahkemesi kararından sonra kazanılmış hak aylık derecesine uygun olarak istihdam edilmeye başlanmıştır.

37. Bu durumda, başvurucu tarafından Ankara 1. İdare Mahkemesi kararının uygulanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği ileri sürülmekte ise de, anılan Mahkeme kararının davalı idare tarafından uygulanmış olduğu anlaşılmaktadır.

38. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun mahkeme kararının uygulanmadığına ilişkin iddiası yönünden bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Suç Duyurusunun Sonuçsuz Kaldığı İddiası

39. Başvurucu, mahkeme kararını yerine getirmediğini ileri sürdüğü kişiler hakkında yaptığı suç duyurusunun sonuçsuz kalmasından şikâyet etmektedir.

40. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. …”

41. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

42. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar” kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.”

43. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

44. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir.

45. Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin "medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların" ve bir "suç isnadının" esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için başvurucunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından, bireysel başvuruya konu olamaz (B. No: 2012/1049, § 23, 26/3/2012).

46. AİHM içtihatlarına göre, bir ceza davasında üçüncü kişilerin suçlanması veya cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler, Sözleşme'nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır. Bu kuralın istisnaları, ceza davasında medeni hak talebine imkân veren bir sistemin benimsenmiş olması veya ceza davası sonucunda verilen kararın hukuk davası açısından etkili ya da bağlayıcı olması hâlleridir (Perez/Fransa, B No: 47287/99, 12/2/2004, § 70).

47. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kalkmıştır. Dolayısıyla başvurucunun ceza muhakemesi sürecinde medeni haklarını ileri sürme imkânı bulunmamaktadır. Ayrıca soruşturma izni verilmemesine dair kararın etkileri ceza muhakemesi süreci ile sınırlı olup hukuk mahkemeleri açısından bağlayıcı bir etkisi bulunmamaktadır.

48. Başvurucu, suç işlediğini düşündüğü üçüncü kişiler hakkında soruşturma açılmasını sağlamak amacıyla suç duyurusunda bulunmuş olup, talebi üçüncü kişilerin cezalandırılmasıyla sınırlıdır. Başvurucu, üçüncü kişilerin fiili nedeniyle medeni haklarına yönelik bir müdahalenin bulunduğunu düşünüyor ve buna ilişkin zararının giderilmesini istiyorsa, hukuk mahkemeleri önünde dava açma imkânı vardır.

49. Sonuç itibarıyla, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesine dayanan ihlal iddiasının konusu, Anayasa'da güvence altına alınmış ve Sözleşme kapsamında olan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kalmaktadır.

50. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu ihlal iddialarının Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle

kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Mahkeme kararının uygulanmadığı yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

2. Suç duyurusunun sonuçsuz kaldığı yönündeki iddiasının “konu bakımından yetkisizlik”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

16/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SEVGİ BİNGÖM ZENGİN

B. No: 2013/6363 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6363

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEVGİ BİNGÖM ZENGİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6363)

Karar Tarihi: 16/10/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Elif KARAKAŞ

Başvurucu : Sevgi BİNGÖM ZENGİN

Vekili : Av. Bülent TEMEL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 21/10/2011 tarihinde laboratuvar teknisyeni olarak göreve başladığı hastane ile bir banka arasında 15/3/2011-15/3/2014 tarihleri arasındaki dönemi kapsayan protokol çerçevesinde payına düşen promosyon tutarının banka maaş hesabına yatırılması istemiyle yaptığı başvurunun reddi üzerine açtığı davada iddia ve itirazlarının karşılanmaması ve davanın reddine karar verilmesi nedeniyle Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan eşitlik ilkesinin, 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ve 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek ihlalin tespiti ile maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/8/2013 tarihinde Diyarbakır 5. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 9/1/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin

Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, naklen atandığı Diyarbakır Eğitim ve Araştırma Hastanesinde laboratuvar teknisyeni olarak 21/10/2011 tarihinde göreve başlamıştır.

6. Başvurucunun, kurum ile bir banka arasında 15/3/2011 tarihinde imzalanan ve 15/3/2011-15/3/2014 tarihleri arasındaki dönemi kapsayan protokol uyarınca göreve başladığı tarih itibarıyla payına düşen promosyon tutarının banka maaş hesabına yatırılması istemiyle yaptığı 2/12/2011 tarihli başvurusu, Diyarbakır Eğitim ve Araştırma Hastanesinin aynı tarihli işlemiyle banka ile yapılan sözleşmenin 15/3/2011 tarihinde kurumda çalışan personeli kapsadığı ve ödemenin tek seferde yapıldığı belirtilerek reddedilmiştir.

7. Söz konusu işlemin iptali istemiyle Diyarbakır Valiliği aleyhine açılan davada Diyarbakır 3. İdare Mahkemesinin 9/10/2012 tarih ve E.2011/4759, K.2012/873 sayılı kararıyla "olayda, 20/7/2007 tarih ve 26588 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2007/21 sayılı Başbakanlık Genelgesinde ve anılan Genelgede değişiklik yapan 2008/18 sayılı Genelgede, promosyon ödemelerinin personele peşin olarak yapılması yönünde bir düzenleme getirilmediği gibi, imzalanan protokolün ileriye dönük sonuçlar doğurduğu, protokol imzalandığı ve ödeme yapıldığı tarihte protokol kapsamı dışında kalmakta iken ödeme yapıldıktan sonra protokol kapsamındaki kuruma atanan personelin maaşını protokol imzalanan bankadan alacağı da dikkate alındığında, maaş ve diğer özlük haklarını protokol imzalanan banka aracılığıyla alan ve kurumda görev yapılan süre boyunca da (protokol süresi ile sınırlı olmak üzere) bu şekilde almaya devam edecek olan personelin protokol kapsamında yapılan ödemeden yararlandırılmasının hakkaniyet ilkesinin bir gereği olduğu, bu durumda, davacının göreve başladığı tarih ve banka ile imzalanan sözleşme süresi ve tarihi dikkate alınmak suretiyle davacının hak ettiği promosyon ödemesinin yapılmasının sağlanması gerekirken bu yöndeki davacı başvurusunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı" gerekçesiyle dava konusu işlem iptal edilmiştir.

8. Anılan karara karşı davalı idare tarafından itirazda bulunulması üzerine Diyarbakır Bölge İdare Mahkemesinin 15/2/2013 tarih ve E.2012/1539, K.2013/641 sayılı kararıyla "2007/21 sayılı Başbakanlık Genelgesinin 5. maddesinde yer alan 'dağıtılacak promosyonların ilgili banka tarafından personel adına açılan hesaba her personel için eşit tutarlarda aktarılmak suretiyle altı aylık periyotlarla ödeneceği' hükmünün 2008/18 sayılı Genelge ile değiştirildiği ve yeni düzenlemede promosyon tutarlarının ne şekilde ve hangi süreler içinde ödeneceğine yönelik herhangi bir düzenlemeye gidilmediğinin görüldüğü; olayda, Eğitim ve Araştırma Hastanesi ile Garanti Bankası A.Ş. Ofis Şubesi arasında maaş ve diğer ödemelerle ilgili protokolün 15/3/2011 tarihinde, Sağlık Bakanlığınca il sağlık müdürlüklerine gönderilen ve promosyon sözleşmesi imzalandıktan sonra idareye açıktan veya naklen atanacak ya da geçici görevle görevlendirilecek personellerin göz önünde tutulması ve yeni yapılacak sözleşmelere bu yönde hüküm konulması, bunun mümkün olmaması halinde promosyon miktarının bir kısmının dağıtılmayarak tutulması yönündeki 22/7/2011 ve 010 sayılı genel yazısı öncesinde Eğitim ve Araştırma Hastanesinde görev yapan personel sayısı dikkate alınarak imzalanmış olması karşısında anılan hastanede bu tarihten daha sonra 21/10/2011 tarihinde göreve başlayan davacının, üç yıllığına düzenlendiği anlaşılan söz konusu protokol

karşılığında hastane personeline bankaca promosyon adı altında sağlanan ve defaten ve peşin olarak protokolün imzalanması sırasında görev yapan personele protokol gereği ödendiği anlaşılan nakdi ek mali imkanlardan yararlandırılmasına fiili ve hukuki olanak bulunmadığından ve davacının göreve başladığı hususunun davalı idarece bankaya bildirilmesini müteakip bankaca ilave bağışta bulunulması durumunda davacıya ancak bu miktar üzerinden ödeme yapılabileceğinden, adı geçenin başvurusunun belirtilen sebeplere istinaden reddedilmesinde hukuka aykırılık, aksi yönde verilen mahkeme kararında ise hukuki isabet bulunmadığı sonucuna varıldığı" gerekçesiyle itiraz oyçokluğuyla kabul edilerek İdare Mahkemesi kararı bozulmuş ve davanın reddine karar verilmiştir.

9. Başvurucunun söz konusu karara karşı yaptığı karar düzeltme başvurusu Diyarbakır Bölge İdare Mahkemesinin 20/6/2013 tarih ve E.2013/1358, K.2013/1285 sayılı kararıyla oyçokluğuyla reddedilmiştir.

10. Bu karar başvurucu vekiline 16/7/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu vekili tarafından 7/8/2013 tarihli dilekçe ile 30 gün içinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 14/7/1965 tarih ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Aylığın Ödeme Zamanı ve Esasları" başlıklı 164. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Aylıklarını 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 3466 sayılı Uzman Jandarma Kanunu, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu hükümlerine göre almakta bulunan Devlet memurları ve diğer kamu görevlileri (sözleşmeli statüdeki personel dahil) ile kamu ve özel kesimde iş kanunlarına göre istihdam edilen işçilere çeşitli adlar altında yapılan nakdi ve ayni nitelikteki tüm ödemelerin hesaplanma kolaylığını ve basitliğini sağlamak amacıyla, bordro düzenlemesine, tahakkuk ve ödeme işlem ve sürelerine ilişkin esas ve usulleri tesbit etmeye, aydan daha kısa ya da daha uzun sürelerde yapılan ödemelerin aylık dönemler itibariyle tahakkuk ettirilmesi ve ödenmesine karar vermeye Maliye ve Gümrük Bakanlığı yetkilidir.

Üçüncü fıkra kapsamına giren personelin her türlü özlük haklarının ve tahakkuk işlemlerinin belli merkezlerden yapılabilmesi ve ödemelerin bankacılık sistemi aracılığı ile gerçekleştirilmesi için gerekli düzenlemeleri yapmaya ve gerekli tedbirleri almaya Maliye Bakanlığı yetkilidir."

13. 19/7/2007 tarih ve 2007/21 sayılı "Banka Promosyonları" konulu Başbakanlık Genelgesi'nin ilgili kısımları şöyledir:

"1- Kamu görevlilerinin aylık ve ücretlerinin Maliye Bakanlığının mezkur Tebliğinde belirtilen esas ve usuller çerçevesinde bankalar vasıtasıyla ödenmesine devam edilecektir.

2- Aylık ve ücretlerin hangi banka aracılığı ile ödeneceği, oluşturulacak üç kişilik bir komisyon tarafından istekli bankalardan teklif alınmak suretiyle tespit edilecektir. …

3- Bankalar ile yapılacak protokollerin süresi iki yıldan az beş yıldan çok olmayacaktır.

4- Yapılan protokoller uyarınca, banka tarafından verilecek promosyon miktarının tamamının personele dağıtılması genel ilke olarak benimsenmekle birlikte, toplam miktarın üçte birini geçmemek üzere Komisyonca belirlenecek tutar, birim personelinin ihtiyaçları

doğrultusunda kullanılmak üzere ayrılabilecektir. …

5- (4/8/2008 tarih ve 2008/18 sayılı Genelge ile değişik) Dağıtılacak promosyonlar, ilgili banka tarafından personel adına açılan hesaba aktarılmak suretiyle ödenecektir.

…”

İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 7/8/2013 tarih ve 2013/6363 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

C. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, görev yaptığı kuruma atanmadan önce kurumu ile bir banka arasında imzalanmış olan protokol kapsamında tarafına promosyon ödemesi yapılması talebinin reddi üzerine açtığı davanın oyçokluğuyla aleyhine sonuçlandığını, Bölge İdare Mahkemesince azlık oyunda belirtilen hususların göz önüne alınmadığını, davalı idarenin savunmaları doğrultusunda hukuka aykırı olarak karar verildiğini, karar düzeltme dilekçesinde protokolün, imzalandığı tarihte çalışan personeli değil, 15/3/2011-15/3/2014 tarihleri arasında çalışan ve çalışacak personeli kapsadığını, kendi maaşının da protokole taraf bankada açılan hesaba yatırıldığını belirtmesine rağmen Mahkemece protokolün incelenmesine gerek duyulmaksızın hüküm kurulduğunu, söz konusu iddia ve itirazlarının kararda karşılanmadığını ve devlet lehine hüküm kurulduğunu belirterek Anayasa’nın 10., 36. ve 40. maddesinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

D. Değerlendirme

1. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

16. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

17. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

18. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

19. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti, hukuku ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

20. Başvurucu, tarafına promosyon ödemesi yapılması talebinin reddi üzerine açtığı davanın

oyçokluğuyla aleyhine sonuçlandığını, Bölge İdare Mahkemesince azlık oyunda belirtilen hususların göz önüne alınmadığını, davalı idarenin savunmaları doğrultusunda hukuka aykırı olarak karar verildiğini ileri sürmüştür.

21. Başvuruya konu davada, Bölge İdare Mahkemesi, başvurucunun promosyon ödemesinden yararlanıp yararlanamayacağını dosyadaki bilgi ve belgeler ile ilgili mevzuat çerçevesinde değerlendirmiş ve başvurucunun bu yöndeki talebinin reddine ilişkin işlemin hukuka uygun olduğunu belirterek davanın reddine karar vermiştir.

22. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediği, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da bariz takdir hatası veya açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22). Somut olayda başvurucu, yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmamış olup, iddiaların özünün delillerin değerlendirilmesinde isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

23. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiği İddiası

24. Başvurucu, yapılan yargılama sırasında promosyon ödemesine ilişkin protokolün 15/3/2011-15/3/2014 tarihleri arasında çalışan ve çalışacak personeli kapsadığını belirtmesine rağmen Bölge İdare Mahkemesince bu iddiasının dikkate alınmadığını, protokolün incelenmesine gerek duyulmadan karar verildiğini ve söz konusu iddiasının kararda karşılanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvurucunun iddiaları, taleplerinin gerekçeli olarak karşılanmadığı hususuna ilişkindir.

25. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.”

26. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından birisi olmakla beraber, bu hak yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Bununla birlikte başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olacaktır. Bunun yanı sıra, kanun yolu mahkemelerince verilen karar gerekçelerinin ayrıntılı olmaması da bu hakkın ihlal edildiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Kanun yolu mahkemelerince verilen bu tür kararların, ilk derece mahkemesi kararlarında yer verilen gerekçelerin kabul edilmiş olduğu şeklinde yorumlanması uygun olup, bu

durumda, üst dereceli mahkeme tarafından önceki mahkeme kararının gerekçesinin benimsendiği kabul edilmelidir (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 26).

27. Yargılama makamları yargılamanın taraflarınca ileri sürülen iddiaları ve gösterdikleri delilleri gereği gibi incelemek zorundadır. Bununla birlikte, belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

28. Somut olayda, başvurucunun incelenmediğini ileri sürdüğü ve başvuruya konu dava dosyasında mevcut olan uyuşmazlığa konu protokol hükümlerinden, personel sayısının artması halinde yeni katılan personelin maaş ödemesinin de bu protokol hükümleri kapsamında yapılacağının ve toplam 1.855.000,00 TL'lik ödeme dışında protokol süresi boyunca hiçbir ödemede bulunulmayacağının taahhüt altına alındığı anlaşılmaktadır. Buna göre, yeni katılan personelin maaş ödemesinin nasıl olacağı hususu protokolde düzenlenmekle birlikte bu kişilere promosyon ödemesi yapılıp yapılmayacağı hususu düzenlenmemiştir. Belirtilen hukuksal durum, ilk derece mahkemesi tarafından hakkaniyet ilkesi çerçevesinde değerlendirilerek dava konusu işlemin iptaline karar verilmiş (§7); itiraz üzerine Bölge İdare Mahkemesi, üç yıllığına düzenlendiği anlaşılan protokol karşılığında ödenen promosyonun protokolün imzalandığı tarihte görev yapan personel sayısı dikkate alınarak ödendiği, bu tarihten sonra kuruma atanan başvurucunun promosyon ödemesinden yararlandırılmasına fiili ve hukuki olanak bulunmadığı gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararını bozmuş ve davayı reddetmiştir (§8). Başvuruya konu karar düzeltme aşamasında ise anılan gerekçeye atıf yaparak ve bu gerekçeyi kabul ederek istemin reddine karar vermiştir.

29. Buna göre, başvurucunun, promosyon ödemesine ilişkin protokolün 15/3/2011-15/3/2014 tarihleri arasında çalışan ve çalışacak personeli kapsadığı yönündeki iddiasının Bölge İdare Mahkemesince yukarıda belirtilen gerekçenin benimsenmesi suretiyle zımnen reddedildiği görüldüğünden gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğinden söz edilemez.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Eşitlik İlkesi İle Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiği İddiası

31. Başvurucu, devlet lehine karar verilerek Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan eşitlik ilkesinin ve 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

33. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünün "Bireysel başvuru formu ve ekleri" başlıklı 59. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinde, bireysel başvuru formunda bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamaların yer alacağı belirtilmiştir.

34. Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki

iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen, başvurucu tarafından soyut şekilde devlet lehine karar verildiği belirtilerek Anayasa'nın 10. ve 40. maddelerine atıfta bulunulduğu, ancak, eşitlik ilkesine ve etkili başvuru hakkına ilişkin olarak nasıl bir ihlalin bulunduğunun açıklanmadığı ve bu hususa ilişkin kanıtlamada bulunulmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının,

3. Eşitlik ilkesi ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının,

"açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

16/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HULUSİ KUTLU VE AYŞE KUTLU

B. No: 2013/7789 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7789

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HULUSİ KUTLU VE AYŞE KUTLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7789)

Karar Tarihi: 16/10/2014

R.G. Tarih-Sayı: 10/1/2015-29232

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucular : 1. Hulusi KUTLU

2. Ayşe KUTLU

Vekilleri : Av. Ahmet ŞAHBAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, trafik kazası sonucu oğullarının ölümüne sebep olan kişi hakkında açılan kamu davasında, duruşmalardan haberdar edilmeyerek iddia ve taleplerinin dikkate alınmadığını ve sanık hakkında beraat kararı verilerek, Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/10/2013 tarihinde Emirdağ Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 17/9/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. 14/5/2007 tarihinde başvuruculaların oğlu olan sürücü A. K.'nin sevk ve idaresindeki 03 HC 648 plaka sayılı otomobil ile sürücü Ö. T'nin sevk ve idaresindeki 06 ZNE 67 plakalı otomobilin çarpışması neticesinde trafik kazası meydana gelmiştir.

6. Kaza neticesinde A. K. vefat etmiştir. Emirdağ Cumhuriyet Savcılığınca aynı gün soruşturma başlatılmıştır.

7. Cumhuriyet Savcısı huzurunda doktor tarafından yapılan ölü muayenesinde, ölümün trafik kazasına bağlı genel vücut travması ve kaburga kırığı ile birlikte oluşan iç kanamadan kaynaklandığı ve klasik otopsi yapılmasına gerek bulunmadığı tespit edilmiştir.

8. 14/5/2007 tarihli trafik kazası tespit tutanağında, olay yerinde kazaya karışan araçlardan A. K.'nin idaresindeki araca ait çarpışmadan önce tatbik edilmiş, aracın sol tekerleğe ait 5,30 m., sağ tekerleğine ait 9,5 m. olmak üzere fren izi olduğu, çarpışma noktasının Emirdağ istikametine doğru seyreden araçların şeridinde yolun sağ kenar bitiş çizgisine 1,93 m. mesafede olduğu tespit edilmiştir.

9. 24/5/2007 tarihli bilirkişi raporunda, 03 HC 648 plakalı araç sürücüsü A. K.'nin asli kusurlardan "şeride tecavüz etme" kuralını ihlal ettiğinden birinci derecede ve tamamen kusurlu olduğu, 06 ZNE 67 plakalı araç sürücüsü Ö. T.'nin ise olayda herhangi bir kusurunun bulunmadığı bildirilmiştir.

10. Ankara Adli Tıp Grup Başkanlığı Trafik İhtisas Dairesinin 3/7/2007 tarih ve 2007/6257-2143 sayılı raporunda, sürücü A. K.'nin asli kusurlu olduğu, sürücü Ö. T.'nin kusursuz, olay anında 03 HC 648 plakalı otomobilde yolcu olarak bulunan N. U.'nun tali kusurlu olduğu mütalaa edilmiştir.

11. Her iki rapor arasındaki çelişkinin giderilmesi amacıyla trafik uzmanlarından oluşan üç kişilik bilirkişi heyetince hazırlanan 24/9/2007 tarihli raporda, sürücü A. K.'nin meydana gelen olayda sekizde altı nispetinde asli kusurlu olduğu, Ö. T.'nin meydana gelen olayda kusursuz olduğu, olay anında 03 HC 648 plaka sayılı araçta yolcu olarak bulunan N. U.'nun sekizde iki nispetinde tali kusurlu olduğu mütalaa edilmiştir.

12. Bolvadin Cumhuriyet Savcılığınca 24/11/2009 tarih ve 2009/581 esas sayılı iddianame ile "...şüpheli N.U'nun aracı ile seyir halinde iken ehliyetsiz olduğunu bildiği maktule aracı sevk ve idare etmek üzere vererek kazaya sebebiyet vermesi nedeniyle tali kusurlu olduğu, meydana gelen kaza neticesinde müştekiler Ö. T, İ. T ve R.K'nın yaralanmalarına ve A.K'nin vefat etmesine neden olduğu..." iddiasıyla şüpheli N. U hakkında taksirle ölüme ve yaralanmaya sebebiyet verme suçlarından cezalandırılması istemiyle Bolvadin Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

13. Bolvadin Ağır Ceza Mahkemesi 23/7/2010 tarih ve E.2009/164, K.2010/126 sayılı kararı ile trafik kazasında kendisine atfedilecek herhangi bir kusurunun bulunmadığı gerekçesiyle sanığın beraatine karar vermiştir.

14. Kararın temyizi üzerine Yargıtay 12. Ceza Dairesi 14/5/2013 tarih ve E.2012/22147, K.2013/13421 sayılı kararıyla hükmün onanmasına karar vermiş, karar başvurucularca 23/9/2013 tarihinde öğrenilmiştir.

15. Başvuru, 11/10/2013 tarihinde Emirdağ Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

16. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 85. maddesinin (2) numaralı fıkrası ve 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. maddesinin 2. fıkrasının (e) bendi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 11/10/2013 tarih ve 2013/7789 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

18. Başvurucular, iddianamede adları belirtilmesine rağmen duruşma gününden haberdar edilmediklerini, davaya katılma hususunun bu sebeple sorulmadığını, mahkemede kendilerini ifade edemediklerini, oğullarının ölümüne sebep olan kişinin yargılanmasına katılma haklarının ellerinden alındığını, beyan ve delillerine başvurulmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve yargılanmanın yenilenmesi talebinde bulunmuşlardır.

B. Değerlendirme

19. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurunun, trafik kazası sonucu meydana gelen ölüm olayından dolayı yapılan soruşturmanın, başvuruculaların duruşmaya davet edilmeyip beyan ve delillerine başvurulmadığı için etkili bir şekilde yürütülmediği ve adil yargılanma hakkının ihlali iddiası ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların gerçekliğinin hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu nedenle başvuruculaların tüm iddiaları Anayasa'nın 17. ve 36. maddeleri ile ilişkili görülerek, "adil yargılanma" ve "yaşam hakkı" çerçevesinde aşağıda ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

1. Anayasa'nın 36. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası

20. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. …"

21. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

22. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir."

23. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel

başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve AİHS'in ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir.

24. Başvurucular oğullarının ölümüyle sonuçlanan trafik kazasıyla ilgili yapılan yargılama sonucunda beraat karar verilmesi ile Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

25. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

26. AİHS'in "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. …"

27. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, AİHS'in "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir.

28. AİHS'in adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin "medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların" ve bir "suç isnadının" esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için, başvurucunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve AİHS kapsamı dışında kalacağından, bireysel başvuruya konu olamaz (B. No: 2012/1049, 26/3/2012, § 23).

29. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarına göre, bir ceza davasında üçüncü kişilerin suçlanması veya cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler, AİHS'in 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır. Bu kuralın istisnaları, ceza davasında medeni hak talebine imkân veren bir sistemin benimsenmiş olması veya ceza davası sonucunda verilen kararın hukuk davası açısından etkili ya da bağlayıcı olması hâlleridir (Perez/Fransa, B. No: 47287/99, 12/2/2004, § 70).

30. 5271 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi ile ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kalkmıştır. Dolayısıyla başvuruculların ceza muhakemesi sürecinde medeni haklarını ileri sürme imkânı bulunmamaktadır.

31. Başvuruculların talebi, oğullarının ölümüyle ilgili davanın yargılamasına katılamamaları ve sanık hakkında beyanlarda bulunamamaları hususuyla sınırlıdır. Başvurucular, üçüncü

kişinin fiili nedeniyle medeni haklarına yönelik bir müdahalenin bulunduğunu düşünüyor ve buna ilişkin zararının giderilmesini istiyorsa, hukuk mahkemeleri önünde dava açma imkânı vardır. Ayrıca başvurucular, ceza yargılamasının kesin olarak sonuçlanmasından sonra ortaya çıkan yeni delillerin değerlendirilmesi için 5271 sayılı Kanun'un ilgili kurallarına dayanarak, ceza mahkemesinden, koşullarının varlığı halinde yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunabilir.

32. Sonuç itibarıyla, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesine dayanan ihlal iddiasının konusu, Anayasa'da güvence altına alınmış ve AİHS kapsamında olan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kalmaktadır.

33. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu ihlal iddialarının Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

34. Üye Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamıştır.

2. Anayasa'nın 17. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası

35. Başvurucular, davaya katılmaları engellenerek oğullarının ölümüyle sonuçlanan trafik kazasında bir üçüncü kişinin kusurunun yeterince ve etkili bir şekilde soruşturulmaması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

36. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

37. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, …açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

38. Bütün diğer haklar için bir temel oluşturan yaşam hakkı, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmış ve bu maddede belirlenen istisnalar dışında hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemeyeceği belirtilmiştir. Devletin yaşam hakkına saygı gösterme yükümlülüğü öncelikle kamu otoritelerinin yaşam hakkına müdahale etmemelerini, yani maddede belirtilen istisnalar dışında öldürmemelerini gerektirir. Bu, devletin yaşam hakkından kaynaklanan negatif ödevidir. Yaşam hakkına saygı, ikinci olarak devletin üçüncü kişilerden gelecek tehlikelere karşı bireylerin hayatını korumasını gerektirir. Bir kimsenin hayatına yönelik çok özel ve ciddi bir tehdidin varlığı kanıtlanmışsa, devletin bu tehdide karşı bireyin hayatını korumak için makul tedbirleri alması gerekir. Bu, devletin yaşam hakkından kaynaklanan pozitif yükümlülüğüdür. Bir ölüm meydana gelmişse, devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında ölümün nedenlerini soruşturma ve sorumluları tespit ederek cezalandırma ödevi de vardır. Bu usul yükümlülüğünün gerektiği şekilde yerine getirilmemesi halinde devletin negatif ve pozitif yükümlülüklerine gerçekten uyup uymadığı tespit edilemez. Bu nedenle, devletin bu madde kapsamındaki negatif ve pozitif yükümlülüklerinin güvencesini soruşturma yükümlülüğü oluşturmaktadır (B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 29).

39. Bireyin, bir devlet görevlisi ya da özel bir kişi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması halinde, Anayasa'nın 17. maddesi, 'Devletin temel

amaç ve görevleri' kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında etkili resmi bir soruşturmanın yapılmasını gerektirir (B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30).

40. AİHM kararlarında da belirtildiği gibi yürütülecek ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edebilmek için, soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölümü aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Soruşturmada ölüm olayının nedenini veya sorumlu kişilerin ortaya çıkarılması imkânını zayıflatan bir eksiklik, etkili soruşturma yürütme kuralıyla çelişme riski taşır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 57). (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Hugh Jordan/Birleşik Krallık, 24746/94, 4/5/2001, § 109; Dink/Türkiye, 2668/07, 6102/08, 30079/08, 7072/09 ve 7124/09, 14/9/2010, § 78).

41. Yürütülecek ceza soruşturmalarının etkinliğini sağlayan hususlardan biri de, teoride olduğu gibi pratikte de hesap verilebilirliği sağlamak için, soruşturmanın veya sonuçlarının kamu denetimine açık olmasıdır. Buna ilaveten her olayda, ölen kişinin yakınlarının meşru menfaatlerini korumak için bu sürece gerekli olduğu ölçüde katılmaları sağlanmalıdır (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 58). Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Hugh Jordan/Birleşik Krallık, 24746/94, 4/5/2001, § 109).

42. İhmal nedeniyle meydana gelen ölüm olaylarına ilişkin davalar açısından farklı bir yaklaşımın benimsenmesi gerekir. Buna göre, yaşam hakkının veya fiziksel bütünlüğün ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise, 'etkili bir yargısal sistem kurma' yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 59). Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Vo/Fransa[BD], 53924/00, 8/7/2004, § 90; Calvelli ve Ciglio/İtalya, 32967/96, 17/1/2002, § 51).

43. Diğer taraftan, etkili bir başvurudan söz edebilmek için, başvuru yolunun sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp, bu yolun uygulamada fiilen de etkili olması ve başvurulan makamın ihlal iddiasının özünü ele alma yetkisine sahip bulunması gerekir. Başvuru yolunun bir hak ihlali iddiasını önleyebilme, devam etmekteyse sonlandırabilme veya sona ermiş bir hak ihlalini karara bağlayabilme ve bunun için uygun bir giderim (tazminat) sunabilmesi halinde ancak etkililiğinden söz etmek mümkün olabilir. Yine, vuku bulmuş bir hak ihlali iddiası söz konusu olduğunda, tazminat ödenmesinin yanı sıra sorumluların ortaya çıkarılması bakımından da yeterli usuli güvencelerin sağlanması gerekir (B. No: 2013/1845, 7/11/2013, § 24). (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Ramirez Sanchez/Fransa, 59450/2000, 4/7/2006, §§ 157, 160; Aksoy/Türkiye, 21987/93, 18/12/1996, § 95).

44. Somut olayda, trafik kazasına ilişkin iddianamede başvurucu isimleri “müşteki” olarak belirtilmiş ise de, mahkemece başvurucular ve vekillerine yargılama sürecinde davetiye gönderilmediği anlaşılmaktadır. Başvurucular, mahkemece kendilerinin davaya dâhil edilmeyerek beyan ve iddialarının tespit edilmediğini, diğer bir deyişle gerekli delillerin toplanmadığını, taleplerinin duruşma gününden haberdar edilmeyerek dikkate alınmadığını iddia etmiş ve yargılanmanın yenilenmesini istemişlerdir.

45. Bireylerin cezai sorumluluklarının kapsamının belirlenmesine yönelik hukuki sorunların incelenmesi kural olarak Anayasa Mahkemesinin yetkisi kapsamında olmayıp, suçluların tespiti ve cezalandırılması derece mahkemelerin görev ve yetkisindedir. Ancak yukarıda belirtilen yaşam hakkına yönelik müdahaleleri soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilip

getirilmediği Mahkemece incelenmelidir (B. No: 2013/1845, 7/11/2013, § 26).

46. Yapılan soruşturma ve kovuşturma bu açıdan değerlendirildiğinde; olay nedeni ile soruşturmanın derhal başlatıldığı, olaylar ve olgular kısmında ayrıntılı olarak belirtildiği şekliyle gerekli delillerin toplanarak, soruşturmanın makul sürede tamamlandığı, haksız eylemde bulunduğu iddia edilen kişinin meydana gelen kazada bir rolünün olup olmadığının tespiti amacıyla uzman bilirkişilere inceleme yaptırıldığı, bu incelemeler sonucunda söz konusu kişiye bir kusur izafe edilemediği, başvuru dosyasında yer alan belgeler dikkate alındığında, soruşturmanın yetersiz olduğuna ilişkin ihmali bir davranış veya yetkililere yüklenebilecek bir eksikliğin de saptanmadığı görülmüştür. Dolayısıyla, kişinin yaşam hakkının korunması kapsamında yürütülen soruşturmanın etkisiz olduğuna ilişkin bir sonuca varılmasını gerektirecek bir husus tespit edilememiştir.

47. Diğer taraftan, haklarında etkili bir şekilde soruşturma yapılan kişiler hakkında mutlaka mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiği yönündeki bir beklenti, korunması gerekli olan bir hak değildir. Ayrıca, her ne kadar sanığın cezai sorumluluğu tespit edilmemiş ise de, sanık hakkında Borçlar Hukukuna dayalı olarak tazminat davası açılmasına hukuken bir engel de bulunmamaktadır. Nitekim AİHM de, yaşam hakkının veya fiziksel bütünlüğün ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise, 'etkili bir yargısal sistem' oluşturma şeklindeki pozitif yükümlülüğün her olayda mutlaka ceza davası açılmasını ve mahkûmiyet kararı verilmesini gerektirmediği; mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olmasının yeterli olabileceği sonucuna varmıştır (bkz. § 42).

48. Buna göre başvuru dosyasında oluşa ilişkin belge ve bilgiler dikkate alındığında, sorumluların tespitine yönelik soruşturmanın/kovuşturmanın yetersiz olduğundan ve kararın somut kanıtlarla çelişecek biçimde ve açıkça hukuka aykırılık oluşturacak şekilde gerekçesiz ve keyfi verildiğinden söz edilemeyeceği gibi, bu konuda ihmali bir davranış veya yetkililere yüklenebilecek bir eksikliğin de saptanmadığı görülmüştür. Dolayısıyla, kişinin yaşam hakkının korunması kapsamında yürütülen cezai soruşturmanın etkisiz olduğuna ilişkin bir sonuca varılmasını gerektirecek bir husus tespit edilememiştir.

49. Açıklanan gerekçelerle, yürütülen soruşturma ve kovuşturma sonucunda verilen karar nedeniyle başvuruculların yaşam hakkına yönelik bir ihlal tespit edilmediğinden başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

50. Üye Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculların,

1. Anayasa’nın 36. maddesinin ihlal edildiğine yönelik iddialarının “konu bakımından yetkisizlik”,

2. Anayasa’nın 17. maddesinin ihlal edildiğine yönelik iddialarının ise “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, Celal Mümtaz AKINCI’nın karşı oyu ve OY ÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına OY BİRLİĞİYLE,

16/10/2014 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY GEREKÇESİ

Başvurucular, iddianamede adları yer almasına rağmen duruşma gününden haberdar edilmediklerini, bu sebeple yerel mahkemede davaya katılamadıklarını, mahkemede kendilerini ifade edemediklerini, oğullarının ölümüne neden olan kişinin yargılanmasına katılma haklarının ellerinden alındığını, beyan ve delillerine başvurulmadığını ileri sürerek Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş ve yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuşlardır.

Dosya incelendiğinde, başvuruculaların soruşturma aşamasında C. Savcılığına dilekçe verdikleri, ölüme sebebiyet verenden şikayetçi oldukları ve düzenlenen iddianamede mağdur (şikayetçi) olarak yer aldıkları görülmüştür. Ancak yargılamayı yapan Ağır Ceza Mahkemesi her nasılsa başvuruculara duruşma gününü bildirir tebligat göndermemiş, başvurucular dava sonuçlandıktan sonra ancak temyiz aşamasında dava ve sonuçtan haberdar olabilmişler ve kararı temyiz etmişlerdir.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi, temyiz aşamasında "davaya katılma hakkını" usulen yerine getirilmesi gereken bir formalite imiş gibi görüp, bu aşamada başvuruculaların "davaya katılmalarına" karar verdikten sonra eksikliği kendince ikmal ederek yerel mahkeme kararını onamıştır.

"Mahkemenin katılma konusunda olumlu ya da olumsuz bir karar vermesi gerekir. Katılma talebine rağmen karar verilmeksizin yargılamaya devam olunması CMK 237 ve 238. maddelerine aykırılık teşkil eder" (Cumhur Şahin Ceza Muhakemesi Hukuku I, 3. Baskı s. 139.), tespiti Yargıtay tarafından da uygulanmaktadır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, izinsiz orman emvali temin etmek suçu nedeniyle görülen davada, "şikayetçi idare temsilcisine davaya katılmak isteyip istemediğinin sorulmamasını" bozma nedeni yapıp, temyiz yolunda katılma konusunda karar verilmesini mümkün görmeyerek dosyanın yerel mahkemeye gönderilmesine karar vermiştir (YCGK, 7.4.2009, 2009/3-14 E., 2009/83 K. Kazancı İçtihat Bankası) Davaya katılma hakkı mağdurun davaya katılmasına karar verilmesinden ibaret basit bir işlem değildir. Davaya katılma doktrinde "kişinin açtığı tali ceza davası" olarak kabul edilmektedir.

Yargılama aşamasında sanık açısından davaya katılamama, savunma alınmaksızın karar verilmesi adil yargılanma hakkının açık bir ihlali olarak görülürken, Anayasa'nın 36. maddesindeki "Herkes…davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir" ifadesine rağmen, mağdur yönünden (sözleşme kapsamına girmediğinden bahisle) bu hakkın kabul edilmemesi adalete ve yargıya güven sorunu yaratmaktadır.

Yargılama aşamasında mağdura davaya katılma hakkı tanınmaması, "kamu olarak biz senin yerine haklarını savunuyor ve koruyoruz" demek, hakkın yerine geldiği konusunda kişiye yeterli güveni verememektedir. Mağdur, yargılamaya bizzat ve temsilcisi ile katılarak, tarafların iddiaları dinlendikten, beyanları alındıktan ve ileri sürülen tüm deliller özenle toplandıktan sonra tarafsız ve titiz bir şekilde yargılama yapıldığını, kusuru varsa sanığın cezalandırılması, yoksa da cezalandırılmaması için gereken her şeyin yapıldığını görerek yargılamanın adil olduğu kanaatine kavuşabilmeli, içinde bir şüphe kalmadan varılan sonuçtan tatmin olabilmelidir. Mahkemelerin ve yargının tüm süjelerinin adil olmalarının yanında, adil görünme yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu özenin gösterilmesi halinde silahların eşitliği, dolayısıyla da adil yargılanma ilkelerinin bir anlamı olacaktır.

Mahkememiz bireysel başvuru kararlarında, silahların eşitliği ilkesini; “davanın taraflarının usuli haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir. (B.No:2013/1134, 16.5.2013, P 32) diyerek açıklamakta, Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca incelediği birçok kararında da, ilgili hükmü AİHS’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dahil edilen silahların eşitliği ilkesine Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B.No:2012/13, 2.7.2013 P: 38).

Oğullarının yaşamını yitirdiği bir olayda, sanıkların ve iddia makamının sahip olduğu haklara aynı koşullarda başvurucuların sahip olamaması, kendilerinin sanıklar ve iddia makamı karşısında zayıf bir konumda kalmaları, iddialarını mahkeme önünde ifade etme imkanına sahip olamamaları; AİHS 6. maddesi, AİHM içtihatları ve Anayasa’nın 36. maddesine aykırılık teşkil edecek niteliktedir.

Bu yüzden; soruşturma ve kovuşturma sonucunda verilen kararlar nedeniyle, yaşam hakkının ihlal edildiğine dair başvurucular yönünden bir ihlal tespit edilmediğine, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olduğu” yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Celal Mümtaz AKINCI

SELİM BERNA ALTAY

B. No: 2013/8397 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8397

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELİM BERNA ALTAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8397)

Karar Tarihi: 16/10/2014

R.G. Tarih-Sayı: 10/1/2015-29232

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Selim Berna ALTAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, zincirleme şekilde görevi kötüye kullanma ve suç delilini yok etme suçlarından yargılandığı davada; delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyetine karar verilmesi, tanık dinletme taleplerinin kabul edilmemesi ve mahkeme kararının gerekçesiz olması nedenleriyle Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 18/11/2013 tarihinde İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 25/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun İstanbul Cumhuriyet Savcısı (CMK 250. Madde İle Yetkili) olarak görev yaptığı sırada "zincirleme şekilde görevi kötüye kullanma" suçunu işlediği konusunda yeterli şüpheye ulaşan Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığı, Yargıtay nezdinde yargılanmak üzere son soruşturma açılması talebiyle aynı yer 3. Ağır Ceza Mahkemesine hitaben 22/7/2008 tarih ve E.2008/7252 sayılı iddianame düzenlemiştir.

6. İddianamede, başvurucunun, yürüttüğü soruşturmanın şüphelilerini korumak maksadıyla delilleri Adalet Bakanlığından gizlediği ve kasıtlı olarak soruşturmanın gereklerine aykırı davrandığı iddia edilmiştir.

7. Beyoğlu 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 14/5/2009 tarih ve E.2009/62, K.2009/111 sayılı kararıyla, başvurucunun "zincirleme şekilde görevi kötüye kullanma ve suç delilini yok etme" suçlarından Yargıtay 4. Ceza Dairesinde yargılanmak üzere son soruşturmanın açılmasına karar verilmiştir.

8. Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 13/7/2009 tarih ve E.2009/33, K.2009/32 sayılı görevsizlik kararıyla, başvurucunun "zincirleme şekilde görevi kötüye kullanma ve suç delilini yok etme" suçlarından yargılanması için dosyanın Yargıtay 5. Ceza Dairesine gönderilmesine karar vermiştir.

9. Başvurucu, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin, 16/5/2012 tarih ve E.2010/1, K.2012/4 sayılı kararıyla, zincirleme şekilde "görevi kötüye kullanma" suçundan 3.740 TL adli para cezası ile mahkûm edilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"…Sanık Selim Berna Altay'ın [Başvurucu] yukarıda sayılan eylemleri kendi içerisinde topluca değerlendirildiğinde zaman içerisinde görevi yönünden üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmediği, burada İstanbul'da özel yetkili olarak görev yapan, kıdemli bir Cumhuriyet Savcısının çok rahatlıkla bilmesi ve tespit etmesi gereken hususları işlemsiz bıraktığı, HSYK'na gönderilmesi gereken telefon görüşmelerini ayrı beklettiği, Adalet Müfettişlerinin gelmesinden sonra apar topar Adalet Bakanlığına gönderdiği, bir kısım tapeleri imha ettirerek delillerin ulaşılmasına engel olduğu, böylece zincirleme şekilde görevini kötüye kullandığı anlaşılmıştır.

Sanığın [Başvurucu] bu davranışları görevi kötüye kullanma bilinciyle yaptığı, haklarında cezai soruşturma yapılabilecek olan bir kısım kişiler hakkında tefrik kararlarıyla ana soruşturmalardan bu kişilerin ilgisini keserek ve daha sonra kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararlar vererek bu kişilerin cezai kovuşturmadan kurtulmalarını sağladığı, olayın müştekisi konumunda kimsenin bulunmaması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararlara itiraz edilemediği, yine H. H. K'nın suç örgütü liderlerinden olan A. Ö ile yaptığı telefon görüşmelerini imha etmek ve Adalet Bakanlığına göndermemek suretiyle bu Savcının olası bir disiplin soruşturması ve cezasından kurtulmasını sağlayarak bu Savcıya yarar sağladığı, Ankara'da meydana gelen silahla yaralama dosyasının sanık E. Y'ye düşürülmesi, sanıkların suçunu hafifletecek şekilde doktor raporu aldırılmaya çalışılması, tutuklu olan sanıkların tahliyeleri için nöbetçi mahkeme ve hakimlerin ayarlanmaya çalışılması, N. K'nın ve O. T. A'nın, A'dan açıkça para istemeleri hususlarının telefon görüşmelerinde yer almasına rağmen bu yönden gerekli işlemleri CMK kapsamında derhal

yerine getirmesi gerekirken bu görevleri yerine getirmediği, yine yürüttüğü soruşturmada dinlenen telefonlar ile yoğun görüşmeleri bulunan tanıklar hakkında dinleme kararı aldırması gerekirken bunu yapmadığı, böylece bu kimilerin de muhtemel ceza soruşturma ve kovuşturmalarından kurtulmalarına yol açtığı, dosyamız sanıkları ile ilgili suçların CMK.nun 135. maddesinde sayılan katalog suçlardan olmaması nedeniyle tapelerin delil olarak kullanılamadığı, buna bağlı olarak sanık E.Y ve N. S hakkında tüm suçlamalardan ve diğer sanıkların bir kısım suçları hakkında beraat kararı verilmesine yol açtığı saptanmıştır. Bu durumda sanığın bu kişiler lehine de durum oluşturarak kendilerine yarar sağladığı, ayrıca ceza soruşturmalarında ilgili kişiler ve kamu hukukunun mağduriyetine neden olan işlemler yaptığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle sanığın bu şekildeki bütün davranışlarının bir bütün olarak zincirleme görevi kötüye kullanma olarak değerlendirilmesi gerektiği, suç delilini yok etme şeklindeki davranışlarının da zincirleme şekilde görevi kötüye kullanma suçu içinde hükme bağlanması gerektiği sonucuna varılmıştır…”

10. Başvurucunun temyizi üzerine anılan Mahkeme kararı, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 9/7/2013 tarih ve E.2012/5-1339, K.2013/347 sayılı ilamıyla "... sanığın görevinin gereklerine aykırı davranışları sonucunda, İstanbul C. Başsavcılığının 2006/2215 sayılı ve Ankara C. Başsavcılığının 2007/63887 sayılı soruşturma dosyalarına konu suçlardan dolayı mağdur olan kimselerin kanuni haklarını elde etmeleri engellenmiş, hukuka uygun deliller ile değerlendirme yapılması suretiyle adalet ve hakkaniyete uygun kararlar verilmesi imkanının önüne geçilmiş olduğundan bireysel hakların ihlal edildiği ve kişi mağduriyetinin gerçekleştiği..." gerekçeleriyle onanmış ve karar aynı tarihte kesinleşmiştir.

11. Başvurucu onama kararından 1/11/2013 tarihinde haberdar olduğunu belirtmektedir.

12. Başvuru, 18/11/2013 tarihinde süresi içerisinde yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

13. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 43. ve 257. maddeleri, 17/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 177. ve 178. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 18/11/2013 tarih ve 2013/8397 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin E.2010/1 sayılı dosyasında, delillerin eksik ve hatalı değerlendirildiğini, şüpheliler arasındaki telefon dinleme kayıtlarının dosyada mevcut olduğunu, dinlemeye fiilen başlamadan önceki kayıtların dosyada bulunmamasının doğal olduğunu, savunma delillerinin gerekçe gösterilmeden reddedildiğini, tanık dinletme taleplerinin kabul edilmediğini, teknik konularda bilirkişi incelemesine başvurulmadığını, savunma tarafının delillerinin hangi nedenle reddedildiğine ve diğer delillerin neden üstün tutulduğuna ilişkin mahkûmiyet hükmünün gerekçe içermediğini, bu nedenlerle adil yargılanmadığını belirterek Anayasa’nın 36. ve 141. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, tedbiren infazın durdurulması ve yeniden yargılanma talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası

16. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

17. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

18. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

19. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

20. Başvurucu, soruşturmasını yürüttüğü şüpheliler arasındaki telefon dinleme kayıtlarının dosyada mevcut olduğunu, dinlemeye fiilen başlamadan önceki kayıtların dosyada bulunmamasının doğal olduğunu, mahkemece delillerin eksik toplanması (bilirkişi incelemesi yaptırılmaması) ve hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyetine karar verilmek suretiyle anayasal haklarının ihlal edildiğini belirtmektedir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının özü, derece mahkemesinin delilleri değerlendirme ve yorumlamada isabet edemediğine ve esas itibariyle yargılamanın sonucuna ilişkindir.

21. Yargılamayı ilk derece mahkemesi sıfatıyla yerine getiren Yargıtay 5. Ceza Dairesi; sanığın savunmasına, tanık beyanlarına, HTS raporlarına, iletişimin tespiti tutanaklarına ve belge delillerine (gerekçeli karar, s. 21) dayanarak söz konusu kararı vermiştir. Anılan kararda tarafların iddia ve savunmaları, dosyaya sundukları deliller değerlendirilerek, ilgili hukuk kuralları da yorumlanmak suretiyle bir sonuca ulaşılmıştır (gerekçeli karar, s. 21-29).

22. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin ve Yargıtayın kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

23. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiği İddiası

24. Başvurucu, savunma tarafının delillerinin hangi nedenle reddedildiğine ve diğer delillerin neden üstün tutulduğuna ilişkin mahkûmiyet hükmünün gerekçe içermediğini iddia etmiştir.

25. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

26. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

27. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

28. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması, adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Derece mahkemeleri, dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açıkça bir keyfilik görüntüsünün olmaması ve makul bir biçimde gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez (B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 23)

29. Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden, hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur (B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 24).

30. Bununla birlikte derece mahkemelerinin, taraflarca ileri sürülen tüm iddialara cevap verme zorunluluğu bulunmayıp, hükme esas teşkil eden gerekçelerin nelerden ibaret olduğunu ortaya koyması yeterlidir. Diğer taraftan kanun yolu mercilerince; onama, itiraz veya başvurunun reddi kararları verilmesi hâlinde alt derece mahkemelerinin kararlarında gösterdikleri gerekçeler kabul edilmiş olacağından, anılan kararlarda ayrıca gerekçe gösterilmesine gerek bulunmamaktadır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları da bu yöndedir (Van de Hurk/Hollanda, B. No: 16034/90, 19/4/1994, § 61).

31. Başvuru konusu olayda, ilk derece mahkemesi kararlarının gerekçesi somut olayla da bağlantı kurularak açıklanmış, temyiz mercii tarafından da ilk derece mahkemesinin kararı hukuka aykırı bulunmayarak, temyiz talepleri gerekçeleri ile reddedilmiştir (§§ 9 ve 10). Dolayısıyla derece mahkemelerinin kararlarında yer verilen gerekçenin yetersiz veya keyfi olduğu söylenemez.

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar çerçevesinde bir temel hak ihlalinin olmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Tanık Dinletme Hakkının İhlali İddiası

33. Başvurucu, ilk derece mahkemesi tarafından, özel yetkili mahkeme uygulamaları ile ilgili olarak anlatımda bulunmak üzere, o dönemde görevli teknik personel ile yetkili Cumhuriyet Başsavcısı ve Vekillerinin tanıklıklarına ilişkin talebinin değerlendirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) "Adil yargılanma hakkı" başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve (3) numaralı fıkrasının (d) bendi şöyledir:

"1. Herkes davasının, … cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, adil ve kamuya açık olarak, … görülmesini isteme hakkına sahiptir.

…

3. Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

…

d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek;"

35. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde iddia makamının sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir iddianın dayanaklarıyla ileri sürülmüş olması gerekir (B. No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

36. Yargılama makamları yargılamanın taraflarınca ileri sürülen iddiaları ve gösterdikleri delilleri gereği gibi incelemek zorundadır. Bununla birlikte, belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir. Mevcut yargılamada geçerli olan delil sunma ve inceleme yöntemlerinin adil yargılanma hakkına uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp, Mahkemenin görevi başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

37. Yapılan yargılama sırasında tanık dinletme hakkı da dâhil olmak üzere delillerin ibrazı ve değerlendirilmesi adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilen silahların eşitliği ilkesi kapsamında kabul edilmektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usuli haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü AİHS'in 6. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek

AİHS'in lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ilkesine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

38. AİHS'in 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve "suç isnadı altındaki kişiler"e ilişkin olan "suçlamayla ilgili bilgilendirilme", "savunma için yeterli zaman ve kolaylıklara sahip olma", "bizzat, müdafii vasıtasıyla veya adli yardımla savunma", "tanık dinletme ve tanık sorgulama" ile "çevirmenden ücretsiz yararlanma" hakları, 6. maddenin (1) numaralı fıkrasında koruma altına alınmış daha genel nitelikteki "hakkaniyete uygun yargılanma" hakkının özel görünüm şekilleridir (Sakhnovskiy/Rusya [BD], B. No: 21272/03, 2/11/2010, § 94; Asadbeyli ve Diğerleri/Azerbaycan, B. No: 3653/05 14729/05 16519/06, 11/12/2012, §§ 130-132).

39. Bu nedenle AİHS'in 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasındaki özel güvencelerin, 6. maddenin (1) numaralı fıkrasında yer alan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ışığında değerlendirilmesi gerekir. Diğer taraftan 6. maddenin (3) numaralı fıkrasının (a-e) bentlerinde düzenlenen güvenceler arasında da bağ bulunmakta olup bunlardan her biri yorumlanırken diğerleri dikkate alınmalıdır (Bkz. Pélissier ve Sassi/Fransa [BD], B. No: 25444/94, 25/3/1999, §§ 51-54.).

40. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkeleri ışığında, taraflara iddialarını sunmak hususunda uygun olanakların sağlanması şarttır. Taraflara tanık delili de dâhil olmak üzere delillerini sunma ve inceletme noktasında uygun imkânların tanınması gerekir. Bu anlamda, delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsizlik iddialarının yargılamanın bütünü ışığında değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

41. AİHS'in 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinde ilk olarak, sanığın iddia tanıklarını sorguya çekme veya çektirme hakkı güvence altına alınmıştır. Kovuşturma sırasında bütün kanıtların tartışılabilmesi için, kural olarak, bu kanıtların aleni bir duruşmada ve sanığın huzurunda ortaya konulmaları gerekir. Bu kural istinasız olmamakla birlikte, eğer bir mahkûmiyet sadece veya belirleyici ölçüde, sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ise, sanığın hakları Sözleşme'nin 6. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur. Olayın tek tanığı varsa ve sadece bu tanığın ifadesine dayanılarak hüküm kurulacak ise, bu tanık duruşmada dinlenmeli ve sanık tarafından sorgulanmalıdır. Bu tanığın, sanığın sorgulamadığı bir dönemde alınan önceki ifadesine dayanılarak mahkûmiyet kararı verilemez (B. No: 2013/99, 20/3/2014, § 46).

42. AİHS'in 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinde ikinci olarak sanığın, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla "aynı koşullar altında" davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını isteme hakkı güvence altına alınmıştır. Sanığa tanınan bu güvence, silahların eşitliği ilkesinin bir gereğidir. Tanıkların dinlenmek üzere çağırılmasının uygun olup olmadığının değerlendirmesi, kural olarak, derece mahkemelerinin takdir yetkisi dâhilindedir. AİHS'in 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendi, sanığın lehine olan bütün tanıkların çağrılmasını ve dinlenmesini gerektirmez. Bu düzenlemenin esas amacı, sanığın "aynı koşullar altında" ve "silahların eşitliği ilkesi"ne uygun olarak tanık dinletme talebinde bulunabilmesinin sağlanmasıdır. Dolayısıyla, bir sanığın bazı tanıkları dinletemediğinden şikâyet etmesi yeterli olmayıp, ayrıca bu tanıkların dinlenmesinin hangi nedenlerle önemli olduğunu ve gerçeğin ortaya çıkması için neden gerekli olduğunu

açıklamak suretiyle tanık dinletme talebini desteklemesi gerekmektedir (B. No: 2013/99, 20/3/2014, § 47).

43. Tanıkların dinlenmek üzere çağırılmasının uygun olup olmadığının değerlendirilmesi kural olarak derece mahkemelerinin takdir yetkisi dâhilindedir. Dolayısıyla bir sanığın bazı tanıkları dinletemediğinden şikâyet etmesi yeterli olmayıp, ayrıca bu tanıkların dinlenmesinin niçin önemli olduğunu ve gerçeğin ortaya çıkması için niçin gerekli olduğunu açıklamak suretiyle tanık dinletme talebini desteklemelidir (B. No: 2013/99, 20/3/2014, § 54). Diğer yandan, 5271 sayılı Kanun'un 178. maddesine göre, mahkeme başkanı veya hâkim, sanığın (başvurucunun) gösterdiği tanık veya uzman kişinin çağrılması hakkındaki dilekçeyi reddettiğinde, sanık o kişileri mahkemeye getirebilir. Bu kişiler duruşmada dinlenir.

44. Mahkemeler, somut davadaki maddi gerçeğin ortaya çıkmasına yardımcı olmayacağını değerlendirdiği savunma tanıklarının dinlenmesi talebini reddedebilir (Huseyn ve diğerleri/Azerbaycan, B. No: 35485/05, 45553/05, 35680/05 ve 36085/05, 26/7/2011, § 196).

45. Derece Mahkemesi sıfatıyla davaya bakan Yargıtay 5. Ceza Dairesi, mahkûmiyet kararı verirken olayla ilgili doğrudan bilgi sahibi olan tanıkların beyanlarına ve yukarıda bahsi geçen delillere dayanmıştır (gerekçeli karar, s. 26-29). Başvurucu, savunmasına itibar edilmemesi halinde dilekçesinde belirttiği tanıkların dinlenmelerini talep etmiştir. Söz konusu yargılamada mahkeme, davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirerek, gösterilen tanıkların davayla ilgisini taktir etmiş, taleple ilgili olarak açık bir karar vermemiş, bu tanıkları dinlemeyerek talebi örtülü olarak reddetmiştir. Bu örtülü ret kararına rağmen başvurucu gösterdiği tanıkları mahkemede de hazır etmemiştir.

46. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun ayrıca tanıkların dinlenmesinin niçin önemli olduğunu ve gerçeğin ortaya çıkması için niçin gerekli olduğunu açıklamak suretiyle tanık dinletme talebinde bulunmadığı anlaşılmaktadır. Başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararının, sanık savunmalarına, diğer tanık beyanlarına ve maddi delillere dayanılarak verildiği de gözetildiğinde, yargılamanın bir bütün olarak adil olmadığına ilişkin bir bulguya da rastlanmamıştır.

47. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun yargılandığı davada tanık dinletme talebinin kabul edilmediği yönündeki iddialarının "açıkça dayanaktan yoksun" olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 16/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMAL AY

B. No: 2013/8674 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8674

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMAL AY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8674)

Karar Tarihi: 16/10/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Cemal AY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 22/9/2006 tarihinde Kütahya İş Mahkemesinde açtığı işe iade davasının makul sürede sonuçlanmadığını, ayrıca Kütahya Cumhuriyet Başsavcılığına yaptığı şikayet üzerine kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 29/11/2013 tarihinde Kütahya İş Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 21/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 19/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 18/4/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. a. Başvurucu, Güral Cam Fabrikasında çalıştığı sırada iş akdine son verildiğini ileri sürerek iş ve çalışma hürriyetinin ihlal edildiği iddiasıyla T.B. ve N.G. hakkında Kütahya Cumhuriyet Başsavcılığına şikayette bulunmuştur.

b. Anılan Başsavcılık tarafından 26/3/2009 tarih ve K.2009/1198 sayılı kararla; olayın özel ihtilaf kapsamında kaldığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

c. Karara yapılan itiraz, Tavşanlı Ağır Ceza Mahkemesinin 30/4/2009 tarih ve 2009/173 Değişik İş sayılı kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

8. a. Başvurucu, 22/9/2006 tarihinde Dişçi Turz. ve Mad. İşl. Ltd. Şti. ve Gürok Turz. ve Mad. A.Ş. aleyhine Kütahya İş Mahkemesinde açtığı davada, Güral Cam Fabrikasında çalıştığı sırada haklarının eksik ödenmesi nedeniyle Çalışma Bakanlığına şikayette bulunduğunu, bu şikayetten sonra işyerinde baskılara maruz kaldığını, 19/9/2006 tarihinde işveren tarafından iş akdinin haksız olarak feshedildiğini ileri sürerek işe iadesini talep etmiştir.

b. Mahkemece, 10/7/2007 tarih ve E.2006/1553, K.2007/486 sayılı kararla; başvurucunun sendika üyeliği nedeniyle işveren tarafından pasifize edilmek istendiği, fesih işleminin haksız olduğu gerekçesiyle davanın kabulüne, başvurucunun davalı Gürok Turz. ve Mad. A.Ş.'deki işine iadesine, işe iade edilmeme halinde ödenmesi gereken tazminat miktarının, feshin sendikal nedenle gerçekleşmesi nedeniyle 8 aylık brüt ücret tutarı olarak belirlenmesine, kararın kesinleşmesine kadar 4 aya kadar olan ücretlerin ve diğer hakların davalıdan tahsiline karar verilmiştir.

c. Temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 5/5/2008 tarih ve E.2007/33469, K.2008/11126 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

d. Karar, 25/6/2008 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

9. a. Başvurucu, 6/8/2008 tarihinde Gürok Turz. Mad. A.Ş. aleyhine Kütahya İş Mahkemesinde açtığı davada, 400,00 TL 4 aylık brüt ücret ve 600,00 TL 8 aylık brüt ücret alacağı tazminatının yasal faiziyle tahsilini talep etmiş, 6/5/2009 tarihli ıslah dilekçesi ile talebini artırmıştır.

b. Mahkemece 7/5/2009 tarih ve E.2008/345, K.2009/153 sayılı kararla davanın kabulüne karar verilmiştir.

c. Davalının temyizi üzerine, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin E.2011/16113, K.2012/2283 sayılı ilamıyla, eksik inceleme ve araştırmaya dayalı karar verildiği gerekçesiyle hüküm bozulmuştur.

d. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 11/7/2012 tarih ve E.2012/193, K.2012/453 sayılı kararla davanın kabulüne, 2.603,53 TL 4 aylık boşta geçen

süre ücret alacağının, 7.123,20 TL 8 aylık ücret alacağı tazminatının davalıdan tahsiline karar verilmiştir.

e. Davalının temyiz üzerine, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 23/9/2013 tarih ve E.2012/26431, K.2013/19441 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

f. Karar, 12/11/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

10. Başvurucu, 29/11/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

11. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası ile 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 22/5/2003 tarih ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 20. ve 21. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 29/11/2013 tarih ve 2013/8674 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, iş akdinin sendikal nedenlerle haksız olarak işveren tarafından feshedilmesi üzerine işe iade davası açtığını, bu davanın devamında alacak davası açtığını, işe iade davasının 3 ay içinde sonuçlanması gerektiği halde bu sürenin aşıldığını ve makul sürede yargılama yapılmadığını, 22/9/2006 tarihinde işe iade davası ile başlattığı sürecin alacak davasının kesinleştiği 23/9/2013 tarihinde sonuçlandığını, bu davada dosyanın öncelikle incelenmesi için Yargıtay Başkanlığına yaptığı başvurunun reddedildiğini, alacağının küçük bir kısmını alabildiğini, ayrıca iş akdine haksız olarak son veren işverenler hakkında yaptığı şikayet üzerine Kütahya Cumhuriyet Başsavcılığınca takipsizlik kararı verildiğini, bu karara yaptığı itirazın Tavşanlı Ağır Ceza Mahkemesince reddedildiğini, 3 ayda bitmesi gereken işe iade davasının 23/9/2013 tarihinde sona erdiğini, sendikal faaliyet nedeniyle işten çıkarıldığı halde alacaklarının 3 katına hükmedilmediğini, kendisine ödenen alacağın düşük olduğunu ve en yüksek banka mevduat faizinin uygulanmadığını, 7,5 yıllık yargılama süresince mağdur olduğunu belirterek, sendikal hakları ile adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

14. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, Kütahya Cumhuriyet Başsavcılığına yaptığı şikayet üzerine takipsizlik kararı verildiğini, Kütahya İş Mahkemesinde açtığı işe iade davası ile alacak davasının makul sürede sonuçlanmadığını, alacak davasında delillerin hatalı değerlendirilmesi sonucu alacaklarını eksik aldığını belirterek sendikal hakları ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Bu kapsamda başvurucunun iddialarının tümü adil yargılanma hakkı kapsamında ve ceza soruşturmasının sonucu itibarıyla adil olmadığı, işe iade davası yönünden adil yargılanma hakkının ihlal edildiği, işçi alacağı davasının sonucu itibarıyla adil olmadığı ve işçi alacağı davasının makul sürede sonuçlanmadığı iddiaları açısından ayrı ayrı değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Ceza Soruşturmasının Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

15. 30/11/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler.”

16. Anılan Kanun hükmü uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilir. Niteliği itibarıyla kamu düzenine ilişkin olan bu başvuru şartını taşımayan bireysel başvuruların incelenebilmesi mümkün değildir.

17. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir (B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 18).

18. Başvuru konusu olayda, başvurucu, iş akdine haksız olarak son veren işverenler hakkında yaptığı şikâyet üzerine Kütahya Cumhuriyet Başsavcılığınca takipsizlik kararı verildiğini, bu karara yaptığı itirazın Tavşanlı Ağır Ceza Mahkemesince reddedildiğini belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Başvurucunun, Kütahya Cumhuriyet Başsavcılığına yaptığı şikâyet üzerine Başsavcılık tarafından 26/3/2009 tarihinde, olayın özel ihtilaf kapsamında kaldığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Karara yapılan itiraz, Tavşanlı Ağır Ceza Mahkemesinin 20/4/2009 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiş ve bu tarihte kovuşturmaya yer olmadığına dair karar kesinleşmiştir. Bu durumda başvuru, zaman bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında kalmaktadır.

20. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. İşe İade Davası Yönünden Adil yargılanma Hakkının İhlali İddiası

21. 6216 sayılı Kanun’un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler.”

22. Anılan Kanun hükmü uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilir. Niteliği itibarıyla kamu düzenine ilişkin olan bu başvuru şartını taşımayan bireysel başvuruların incelenebilmesi mümkün değildir.

23. Başvuru konusu olayda, başvurucu, 22/9/2006 tarihinde Kütahya İş Mahkemesinde açtığı işe iade davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Başvurucu tarafından 22/9/2006 tarihinde Kütahya İş Mahkemesinde açılan işe iade davası sonunda Mahkemece, 10/7/2007 tarihinde davanın kabulüne ve başvurucunun işe

iadesine karar verilmiştir. Karar Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 5/5/2008 tarihli ilamıyla onanmıştır. İş Mahkemesince verilen kararlara karşı karar düzeltme yolu kapalı olduğu için 5/5/2008 tarihi itibarıyla hüküm kesinleşmiştir. Bu durumda başvuru, zaman bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında kalmaktadır.

25. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. İşçi Alacağı Davasının Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

26. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

27. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

28. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

29. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

30. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

31. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

32. Başvuru konusu olayda, başvurucu, sendikal faaliyet nedeniyle işten çıkarıldığı halde alacaklarının 3 katına hükmedilmediğini, kendisine ödenen miktarın düşük olduğunu ve en yüksek banka mevduat faizinin uygulanmadığını, alacağının küçük bir kısmını alabildiğini belirterek, sendikal hakları ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Başvurucu, 6/8/2008 tarihinde Kütahya İş Mahkemesinde açtığı davada, işe iade edilmemesi nedeniyle 400,00 TL 4 aylık brüt ücret, 600,00 TL 8 aylık brüt ücret tazminatı alacağının, iş akdinin feshi tarihinden itibaren yasal faiziyle tahsilini talep etmiş, 6/5/2009 tarihli ıslah dilekçesi ile talebini artırmıştır. Mahkemece, davalı işverenin işe iade kararını gereği gibi yerine getirmediği gerekçesiyle davanın kabulüne, 4 aylık boşta geçen süre ücret alacağı ile 8 aylık brüt ücret tutarındaki tazminatın yasal faiziyle tahsiline karar

verilmiştir.

34. Davalının temyizi üzerine Yargıtay 22. Hukuk Dairesince 20/2/2012 tarihinde, eksik incelemeye dayalı hüküm kurulduğu ve davalı temerrüde düşürülmediği için dava tarihi ve ıslah tarihi yerine, işe başlatmama tarihinden itibaren faize hükmedilmesinin doğru olmadığı gerekçesiyle hüküm bozulmuştur.

35. Mahkemece bozma kararına uyularak davanın kabulüne, 4 aylık boşta geçen süre ücret alacağı ile 8 aylık brüt ücret tutarındaki tazminatın yasal faiziyle tahsiline karar verilmiştir. Kararın davalı tarafından temyizi üzerine Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 23/9/2013 tarihli ilamıyla hüküm onanarak aynı tarihte kesinleşmiştir.

36. Başvurucu her ne kadar sendikal haklarının ihlal edildiğini, alacak miktarının ve faizin yanlış hesaplandığını ileri sürmüşse de Anayasa Mahkemesi önünde ileri sürdüğü anılan ihlal iddialarını, Derece Mahkemesinde ve temyiz safhasında ileri sürmediği için, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını usulünce tüketmemiştir.

37. Açıklanan nedenlerle, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. İşçi Alacağı Davasının Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

38. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu bölümünün kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

39. Başvurucu, Kütahya İş Mahkemesinde açtığı işe iade ve alacak davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. İşe iade davası ile alacak davası farklı davalar olduğu ve işe iade davasında verilen karar 5/5/2008 tarihinde kesinleştiği için zaman bakımından kabul edilemez olduğuna karar verildiği dikkate alınarak, makul sürede yargılama yapılmadığı iddiası yalnızca işçi alacağı davası yönünden değerlendirilmiştir.

40. Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

41. Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının tahsili amacıyla açılan davada, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun’da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur

(B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

42. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

43. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 6/8/2008 tarihidir.

44. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay tarafından hükmün onandığı 23/9/2013 tarihidir.

45. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

46. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No:2013/4701, 23/1/2014, § 47).

47. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu, 6/8/2008 tarihinde Kütahya İş Mahkemesinde açtığı davada, işe iade edilmemesi nedeniyle 400,00 TL 4 aylık brüt ücret, 600,00 TL 8 aylık brüt ücret tazminatı alacağının, iş akdinin feshi tarihinden itibaren yasal faiziyle tahsilini talep etmiştir. Mahkemece, başvurucuya ait sigorta sicil dosyası, işe iade dosyası incelenmiş, taraf tanıkları dinlenmiş ve bilirkişi raporu alınarak davanın kabulüne karar verilmiştir. Davalının temyizi üzerine Yargıtay 22. Hukuk Dairesince 20/2/2012 tarihinde hüküm bozulmuştur. Mahkemece bozma kararına uyularak 11/7/2012 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiştir. Kararın davalı tarafından temyizi üzerine Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 23/9/2013 tarihli ilamıyla hüküm onanarak aynı tarihte kesinleşmiştir.

48. 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 49-66; B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

49. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu iş hukukuna dayalı alacak davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davanın başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati de dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve beş yıl bir ay on yedi gün süren sürecinde makul olmayan bir

gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

50. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

51. Başvurucu, mağduriyetinin giderilmesini, maddi ve manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

52. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

53. Başvurucunun tarafı olduğu işçi alacağı davasında beş yıl bir ay on yedi gün süren yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 4.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

54. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

55. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Ceza soruşturmasının sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "zaman bakımından yetkisizlik " nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. İşe iade davası yönünden adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. İşçi alacağı davasının sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. İşçi alacağı davasının makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 4.400,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

16/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜNYAMİ ARIKAN

B. No: 2013/9559 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9559

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜNYAMİ ARIKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9559)

Karar Tarihi: 16/10/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Elif KARAKAŞ

Başvurucu : Bünyami ARIKAN

Vekili : Av. Özgür ARIKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, yargı kararının uygulanmaması sebebiyle açtığı manevi tazminat davasında lehine verilen kararın, dava dosyasında ve davalı idarenin itiraz dilekçesi ekinde olmayan ve üzerinde inceleme yapılmayan belgeler sanki varmış ve incelenmiş gibi ifade edilmek ve var olmayan belgelere dayanmak suretiyle bölge idare mahkemesi tarafından kaldırılması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek yargılamanın yenilenmesi ve zararının tazmin edilmesi talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 20/12/2013 tarihinde Derinkuyu Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 24/2/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Nevşehir ili, Derinkuyu ilçesi, Til köyü, Kepezaltı mevkiinde kendisine ait tarımsal sulama kuyusu ile ilgili olarak yeraltı su seviyesinde azalmaya sebep olan bölgedeki diğer kuyular gerekçe gösterilerek kendisine ruhsat verilmediğinden bahisle bu kuyuların faaliyetinin önlenmesi, bu amaçla bölgedeki kuyuların denetlenerek ruhsatlı olup olmadıklarının tespiti, ruhsatsız kuyuların kapatılması, yasal yükümlülüklerini yerine getirmeyenler yönünden müeyyide uygulanması ve bölgenin kamu yararı doğrultusunda yeni belge ve tahsis taleplerine açılması istemiyle 26/4/2010 tarihinde Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne başvurmuştur.

6. DSİ Genel Müdürlüğü Kayseri 12. Bölge Müdürlüğünün 7/6/2010 tarihli işlemiyle, 167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun doğrultusunda DSİ Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan yeraltı sularının yeniden tahsisi ve yapılan ve yapılmış tahsislerin kontrolü ile ilgili yeni yasa çalışmalarının tamamlanmasının beklenildiği, bahse konu yasa çalışmalarının tamamlanmasından ve yayımlanmasından sonra taleplerinin değerlendirileceği gerekçesiyle başvurucunun talebi reddedilmiştir.

7. Söz konusu işlemin iptali istemiyle açılan davada, Kayseri 2. İdare Mahkemesinin 27/10/2011 tarih ve E.2010/511, K.2011/1048 sayılı kararıyla "başvuru hakkında yürürlükteki mevzuat hükümlerinin davalı idareye verdiği görev ve yetkiler çerçevesinde bölgede ruhsatsız olduğu ileri sürülen kuyular bulunup bulunmadığı, bu kuyuların tahsis fazlası su kullanıp kullanmadığı, bölgenin kamu yararı doğrultusunda yeni belge ve tahsis taleplerine açılıp açılamayacağı yönünde gerekli kontroller ve araştırmalara ilişkin bilgilerin verilmesi gerekirken davacının başvurusunun mer'i mevzuat uyarınca her hangi bir araştırma ve tespit yapılmaksızın yeni yasa çalışmalarının tamamlanmasının beklenildiği gerekçe gösterilmek suretiyle reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı" gerekçesiyle dava konusu işlem iptal edilmiştir. Bu karar, temyiz üzerine Danıştay 10. Dairesinin 11/4/2013 tarih ve E.2012/1545, K.2013/3224 sayılı kararıyla onanmıştır.

8. Başvurucunun, anılan kararın uygulanması amacıyla 24/2/2012 tarihinde yaptığı başvuru, DSİ Genel Müdürlüğü 12. Bölge Müdürlüğünün 15/3/2012 tarihli işlemiyle "bölgede 206 belgeli kuyu ve 23 adet ruhsatsız kuyunun tespit edildiği ve bunlar için idari para cezalarının uygulandığı, ayrıca mevzuat değişikliği sonrası oluşan yeni duruma göre kuyularını belgelendirmeyenlerin kuyularının tespit edilerek kapatılacağı, eksikliklerin tamamlanması durumunda başvurucuya ait kuyuların belgelere bağlanabileceği" belirtilerek reddedilmiştir.

9. Başvurucunun, söz konusu işlemin iptali istemiyle açtığı davada, Kayseri 2. İdare Mahkemesinin 8/1/2013 tarih ve E.2012/523, K.2013/5 sayılı kararıyla, "davalı idare tarafından her ne kadar mevzuat değişiklikleri sonucunda YAS Eylem Planı doğrultusunda konu hakkında gereğinin yapılacağı öne sürülmekle birlikte davaya konu başvurudaki 'bölgedeki ruhsatsız açılan kuyuların tespit edilerek kullanıma kapatılması ve kendilerine tahsis yapılan kuyu sahiplerince tahsis fazlası su kullanıp kullanmadığının denetlenmesi ve sonucunda işlem tesis edilmesi' istemi yönünden anılan mahkeme kararı gerekçesi gözetilerek uygulama yapılması gerekirken, karar ile tespit edilen hukuka aykırılık

nedenlerine benzer şekilde işlem tesis edilmesi yoluna gidilmesinin mevzuatta öngörülen idarenin maddi ve hukuki koşullara göre uygulanabilir nitelikte olan bir yargı kararını uygulamakla yükümlü olduğu kuralının ihlal edildiği sonucuna varıldığı" gerekçesiyle dava konusu işlem iptal edilmiştir.

10. Başvurucu tarafından, Kayseri 2. İdare Mahkemesinin 27/10/2011 tarih ve E.2010/511, K.2011/1048 sayılı iptal kararının uygulanmadığından bahisle 10.000,00 TL manevi tazminatın ödenmesine hükmedilmesi istemiyle tam yargı davası da açılmış, Kayseri 2. İdare Mahkemesinin 22/1/2013 tarih ve E.2012/522, K.2013/57 sayılı kararıyla, "davacının yargı kararının yerine getirilmesi istemiyle idareye yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davanın Kayseri 2. İdare Mahkemesinin 8/1/2013 tarih ve E.2012/523, K.2013/5 sayılı kararıyla iptal edildiği, dolayısıyla uygulanması istenen yargı kararının bütün hukuki sonuçlarıyla yerine getirilmediğinin yargı kararıyla da ortaya konulduğu ve idarenin ağır hizmet kusuru olduğu sonuç ve kanaatine varıldığı" gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilerek 2.500,00 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine hükmedilmiştir.

11. Bu karara başvurucunun tazminat miktarının yetersiz olduğu, davalı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün ise başvurucunun uğradığı bir zararın bulunmadığı gerekçesiyle yaptıkları itiraz üzerine Kayseri Bölge İdare Mahkemesi, 12/6/2013 tarih ve E.2013/291, K.2013/665 sayılı kararıyla "dosyadaki bilgi ve belgeler ile davalı idare itiraz dilekçesinin eklerinin incelenmesinden, Kayseri 2. İdare Mahkemesinin 27/10/2011 tarih ve E.2010/511, K.2011/1048 sayılı iptal kararının davalı DSİ Genel Müdürlüğü 12. Bölge Müdürlüğüne 26/1/2012 tarihinde tebliğ edilmekle birlikte iş bu davanın açıldığı tarihten sonra 25/2/2011 tarihinde yürürlüğe giren 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun'un 10. maddesine eklenen 2. fıkra hükmüne dayanılarak çıkarılan ve 3/6/2011 tarihinde yürürlüğe giren DSİ Ölçüm Sistemleri Yönetmeliği hükümleri ile ruhsatlı kuyuların tahsis fazlası çekimlerinin önlenmesi amacıyla sondaj kuyularına ölçüm sistemi takma zorunluluğu için verilen 2 yıllık sürenin henüz dolmaması nedeniyle yasal zorunluluk nedeniyle İdare Mahkemesi kararının yerine getirilemediği gibi bu çalışmalar kapsamında ilk pilot bölge olarak Kayseri Yeşilhisar ve Derinkuyu arasında kalan bölgenin hidrojeolojik etüd raporu doğrultusunda çalışmalar yapılarak 7/9/2011 tarihinden itibaren Tilköy Havzası yeraltı tahsislerine açılmış; davacının Kepezaltı mevkiinde tarımsal sulama yapmak için talep ettiği kuyu ruhsatı ile yapılan müracaatının incelenmesinden de, kuyu açma talebinde bulunulan tarlanın Bünyami Arıkan'ın babasına ait olup babasının 1997 yılında vefatı nedeniyle 54 parçaya bölünmesi suretiyle bir çok varislerinin bulunduğunun tespit edilerek DSİ Genel Müdürlüğü 12. Bölge Müdürlüğünün 14/10/2011 – 15/11/2011 tarihli yazılarıyla gerekli belgelerin getirilmesi istendiği, ayrıca da Bünyami Arıkan'a 20/2/2012 günlü yazı ile yasal düzenlemelerden bahsedilerek Kayseri Yeşilhisar ve Derinkuyu (Tilköy) arasında kalan bölgede 2012 yılına kadar toplam 206 belgeli kuyu ve 23 kaçak kuyunun tespit edilerek kaçak kuyular ile ilgili olarak idari para cezalarının uyglandığı, yeni duruma göre kuyularını belgelendirmeyenlerin kuyularının tespit edilerek kapatılacağının bildirildiğinin belirlendiği; bu durumda, davalı idarece gerek yeni yasal düzenlemeler nedeniyle, gerekse ruhsatsız kuyuların tespit çalışmalarının uzun sürmesi nedeniyle Kayseri 2. İdare Mahkemesinin 27/10/2011 tarih ve E.2010/511, K.2011/1048 sayılı kararının 30 günlük yasal süresi içerisinde yerine getirilmediği, daha sonraki çalışmalarla bu kararın gereğinin yerine getirildiği, durumun da davacıya bildirildiği anlaşıldığından, yargı kararının

uygulanmamasından söz edilemeyeceği gibi hizmet kusurunun da olmadığı açık bulunduğundan davacının manevi tazminatın gerekçesi olan üzüntü ve eleme uğradığından bahisle adına tazminata hükmedilmesinde hukuka uyarlık bulunmadığı" gerekçesiyle başvurucunun itirazını reddetmiş; davalı idarenin itirazını ise kabul ederek Kayseri 2. İdare Mahkemesinin 22/1/2013 tarih ve E.2012/522, K.2013/57 sayılı kararını kaldırarak davanın reddine karar vermiştir.

12. Başvurucunun karar düzeltme talebi ise Kayseri Bölge İdare Mahkemesinin 22/10/2013 tarih ve E.2013/1039, K.2013/1039 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Bu karar başvurucu vekiline 3/12/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

13. Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

14. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Kararların sonuçları" başlıklı 28. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

" (1) Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez. …"

" (3) Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleri kararlarına göre işlem tesis edilmeyen veya eylemde bulunulmayan hallerde idare aleyhine Danıştay ve ilgili idari mahkemede maddi ve manevi tazminat davası açılabilir."

15. 16/12/1960 tarih ve 167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun'un 5. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"İlan edilmiş yer altı suyu işletme sahaları dışında her arazi sahibi; arazisinde yeraltı suyu aramak, suyu bulduktan sonra, bunun kendi faydalı ihtiyaçlarına yetecek miktarını kullanmak hakkına maliktir.

Ancak bu işler 8 inci maddenin şümulüne girdiği takdirde belge alınması mecburidir."

16. 167 sayılı Kanun'un 10. maddesinin 6111 sayılı Kanun ile eklenen ikinci fıkrası şöyledir:

"Kuyu, galeri, tünel ve benzerlerine çekilecek yeraltı suyu miktarının tespitini sağlayacak ölçüm sistemleri kurulmadan, kullanma belgesi verilemez. Bu ölçüm sisteminin özellikleri yönetmelikle belirlenir."

17. 167 sayılı Kanun'un 6111 sayılı Kanun ile eklenen geçici 2. maddesi şöyledir:

"10 uncu maddenin ikinci fıkrasında öngörülen yönetmelik, üç ay içinde hazırlanarak Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Bakanlık tarafından yürürlüğe konulur."

18. 167 sayılı Kanun'un 6111 sayılı Kanun ile eklenen geçici 3. maddesi şöyledir:

"Bu maddenin yayımı tarihinden önce yeraltı suyu temini maksadıyla kuyu, galeri, tünel ve benzerleri için kullanma belgesi almış olanlar, iki yıl içerisinde 10 uncu maddenin ikinci fıkrasında öngörülen ölçüm sistemini kurarlar. Bu süre içerisinde ölçüm sistemi

kurmayanların kullanma belgeleri Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından iptal edilir ve belgeye konu yer kapatma masrafları sahibinden alınarak kapatılır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 20/12/2013 tarih ve 2013/9559 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, bölgedeki diğer kuyuların aşırı su çekimi yapması gerekçe gösterilerek 2006 yılından bu yana kendi kuyusunun ruhsatlandırılmadığını ve kapalı tutulduğunu, söz konusu kuyular yönünden gerekli denetimin yapılması ve bölgenin yeni tahsis taleplerine açılması istemiyle yaptığı başvurunun reddedildiğini, bu ret işleminin mahkemece iptal edildiğini, ancak kararın idare tarafından uygulanmadığını belirterek açtığı tam yargı davasının yargı kararının uygulandığı gerekçesiyle reddedildiğini, mahkemenin gerekçesine esas aldığı dosyadaki bilgi ve belgeler ile davalı idarenin itiraz dilekçesine ekli olduğu belirtilen belgelerin dava dosyasında bulunmadığını, davalı idarenin itiraz dilekçesinde ekli herhangi bir belgenin de olmadığını, dolayısıyla dosyada bulunmayan ve inceleme yapılmayan belgeler incelenmiş gibi gösterilerek açık bir keyfilikle davanın aleyhine sonuçlandırıldığını ve mahkeme kararının birbirine aykırı hükümlere dayandırıldığını, iptal davası sonucunda verilen lehine yargı kararının da idarece uygulanmadığını belirterek Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

a. Kayseri Bölge İdare Mahkemesinin Tam Yargı Davasında İtiraz Üzerine Verdiği Karar Yönünden

i. Mahkemenin Dava Dosyasında Olmayan ve İncelenmeyen Bilgi ve Belgelere Göre Karar Verdiği İddiası

21. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

22. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

23. AİHS’nin “Adil yargılanma hakkı” başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“1. Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir.”

24. 6216 sayılı Kanun’un, “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi” kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

25. Başvuru konusu olayda, başvurucu tarafından Kayseri Bölge İdare Mahkemesinin gerekçesine esas aldığı ve dava dosyası ile davalı idarenin itiraz dilekçesi ekinde olduğunu belirttiği bilgi ve belgelerin dosyada olmadığı, dolayısıyla mahkeme tarafından olmayan bilgi ve belgelere göre karar verildiği, üzerinde inceleme yapılmayan belgelerin sanki varmış ve incelenmiş gibi ifade edilerek adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bir keyfilikle davanın aleyhine sonuçlandırıldığı ileri sürülmüştür.

26. Kayseri Bölge İdare Mahkemesinin başvuruya konu kararında, karar gerekçesinin dava dosyası ile davalı idarenin itiraz dilekçesinin eklerinde yer alan bilgi ve belgelere dayandırıldığı ifade edilmektedir. Bu bilgi ve belgeler arasında 3/6/2011 tarihinde yürürlüğe giren DSİ Ölçüm Sistemleri Yönetmeliği ile ruhsatlı kuyulara ölçüm sistemi kurma zorunluluğu getirilmesi ve bunun için verilen iki yıllık sürenin henüz dolmamış olması hususu ile başvurucunun kuyu ruhsatına ilişkin müracaatı, başvurucudan gerekli belgelerin istenilmesine ilişkin DSİ Genel Müdürlüğü 12. Bölge Müdürlüğünün 14/10/2011 ve 15/11/2011 tarihli yazıları ile başvurucuya yasal düzenlemelerden bahsedilerek kuyusunun bulunduğu bölgede 2012 yılına kadar toplam 206 belgeli kuyu ve 23 kaçak kuyunun tespit edildiğinin, kaçak kuyular ile ilgili olarak idari para cezalarının uygulandığının ve yeni duruma göre kuyularını belgelendirmeyenlerin kuyularının tespit edilerek kapatılacağının bildirildiği 20/2/2012 tarihli DSİ Genel Müdürlüğü 12. Bölge Müdürlüğü yazısı yer almaktadır. Başvurucu tarafından başvuru formuna ek olarak sunulan dava dosyasının fotokopisi içinde söz konusu belgelerin tamamının yer aldığı, ancak gerekçeye esas bu bilgi ve belgelerin davalı idare itiraz dilekçesi ekinde değil, dava dilekçesine karşı 25/6/2012 tarihinde Mahkemeye sunulan davalı idare cevap dilekçesi ve eklerinde yer aldığı görülmüştür.

27. Buna göre, başvurucu tarafından, dosya içeriğinde bulunmadığı halde Mahkemece incelenmiş gibi gösterildiği ileri sürülen bilgi ve belgelerin dava dosyası içerisinde yer aldığı, Mahkeme kararında sehven bu bilgi ve belgelerin davalı idare cevap dilekçesi yerine davalı idare itiraz dilekçesinde yer aldığının belirtilmiş olmasının da bu sonucu değiştirmeyeceği açıktır.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü yargılama işlemlerinde açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Mahkeme Kararının Birbirine Aykırı Hükümlere Dayandırıldığı İddiası

29. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

30. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

31. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının

yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti, hukuku ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

32. Başvurucu, başvuruya konu kararda Mahkemece bir yandan yargı kararlarının geç uygulanmasının tazmin sorumluluğu doğurduğuna vurgu yapılırken bir yandan da davaya konu yargı kararının geç uygulanmasına rağmen bu durumun tazminatı gerektirmediğinin belirtilmesi suretiyle birbirine aykırı hükümlere göre karar verildiğini ileri sürmüştür.

33. Başvuru konusu olayda başvurucu, yargı kararının uygulanması istemiyle yaptığı başvurusunun reddine ilişkin işlemin iptali için açtığı dava sonucunda verilen iptal kararının uygulanmadığından bahisle 10.000,00 TL manevi tazminatın ödenmesi istemiyle dava açmış, ilk derece mahkemesinin davayı kısmen kabul eden kararı Bölge İdare Mahkemesi tarafından kaldırılarak “davalı idarece gerek yeni yasal düzenlemeler nedeniyle, gerekse ruhsatsız kuyuların tespit çalışmalarının uzun sürmesi nedeniyle Kayseri 2. İdare Mahkemesinin 27/10/2011 tarih ve E.2010/511, K.2011/1048 sayılı kararının 30 günlük yasal süresi içerisinde yerine getirilmediği, daha sonraki çalışmalarla bu kararın gereğinin yerine getirildiği, durumun da davacıya bildirildiği anlaşıldığından, yargı kararının uygulanmamasından söz edilemeyeceği gibi hizmet kusurunun da olmadığı açık bulunduğundan davacının manevi tazminatın gerekçesi olan üzüntü ve eleme uğradığından bahisle adına tazminata hükmedilmesinde hukuka uyarlık bulunmadığı” gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

34. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (B. No:2013/2767, 2/10/2013, § 22).

35. Bölge İdare Mahkemesi, karar gerekçesinde yargı kararının Kanun’da belirtilen otuz günlük sürede uygulanmadığını ifade etmekle birlikte bu durumun idarenin keyfi davranmasından değil, başvuru konusu olaya özgü yeni yasal düzenlemeler ve ruhsatsız kuyuların tespit çalışmalarının uzun sürmesi gibi haklı nedenlere dayalı olduğunu belirterek Anayasa ve 2577 sayılı Kanun’un ilgili hükümlerinde geçen ve tazminat sorumluluğu doğuran yargı kararlarının uygulanması zorunluluğunun somut olayda yerine getirildiği sonucuna varmıştır. Başvurucu ise Mahkemenin olayın koşulları çerçevesinde mevzuata ilişkin yapmış olduğu bu değerlendirmenin çelişkili olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucunun iddiasının mevzuatın yorumlanmasına ve delillerin değerlendirilmesine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

36. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti

niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının açık bir keyfilik veya bariz takdir hatası da içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin, "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Kayseri 2. İdare Mahkemesinin 27/10/2011 Tarih ve E.2010/511, K.2011/1048 Sayılı Kararının Uygulanmadığı İddiası Yönünden

37. Başvurucu, kendisine ait tarımsal sulama kuyusunun yeraltı su seviyesinde azalmalara sebep olan bölgedeki diğer kuyular gerekçe gösterilerek kendisine ruhsat verilmediğinden bahisle bu kuyuların faaliyetinin önlenmesi, bu amaçla bölgedeki kuyuların denetlenerek ruhsatlı olup olmadıklarının tespiti, ruhsatsız kuyuların kapatılması, yasal yükümlülüklerini yerine getirmeyenler yönünden müeyyide uygulanması ve bölgenin kamu yararı doğrultusunda yeni belge ve tahsis taleplerine açılması istemiyle idareye yapmış olduğu başvurunun reddine ilişkin işleme karşı açtığı iptal davasında lehine verilen yargı kararının hâlâ uygulanmadığını, söz konusu karara rağmen idarece hiçbir su kuyusunun kapatılmadığını ileri sürmektedir.

38. Başvurucunun iddialarının özü mahkeme kararının uygulanmadığı şikâyetine dayanmaktadır. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri de mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne götürme ve aynı zamanda mahkemece verilen kararın uygulanmasını isteme haklarını da kapsar. Mahkeme kararlarının uygulanması, yargılamanın dışında olmakla birlikte onu tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır (B. No:2012/144, 2/10/2013, § 28).

39. Bununla birlikte, Anayasa'nın 36. maddesinde adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekmekte olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38); söz konusu maddede adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin "medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların" ve bir "suç isnadının" esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bu ifadeden, hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için, başvurucunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve AİHS kapsamı dışında kalacağından, bireysel başvuruya konu olamaz (B. No: 2012/917, 16/4/2013, § 21).

40. Bu nedenle, somut başvuru açısından öncelikle, uygulanmadığı ileri sürülen yargı kararına ilişkin uyuşmazlık yönünden adil yargılanma hakkına ilişkin güvence ve ilkelerin uygulanabilir olup olmadığının, daha açık bir ifadeyle, başvuruya konu uyuşmazlığın "medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların" ya da bir "suç isnadının" esasının karara bağlanmasına ilişkin olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

41. Başvurucu tarafından uygulanmadığı ileri sürülen yargı kararı ile sonuca bağlanan uyuşmazlık, başvurucuya ait tarımsal sulama kuyusunun bulunduğu bölgedeki aşırı çekim yapan diğer kuyuların faaliyetinin önlenmesi, bu amaçla bölgedeki kuyuların denetlenerek ruhsatlı olup olmadıklarının tespiti, ruhsatsız kuyuların kapatılması, yasal yükümlülüklerini yerine getirmeyenler yönünden müeyyide uygulanması ve bölgenin kamu yararı doğrultusunda yeni belge ve tahsis taleplerine açılması istemine ilişkin olup, söz konusu

uyuşmazlığın başvurucu hakkındaki bir suç isnadının karara bağlanmasına ilişkin olmadığı açıktır.

42. Bu durumda, somut başvuruya ilişkin uyuşmazlığın "medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıklar" kapsamında olup olmadığının tespiti gerekmektedir.

43. Bir başvurunun "medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıklar" kapsamında ele alınabilmesi için öncelikle bir mevzuat hükmü ya da içtihat yoluyla tanınmış ve savunulabilir şekilde ileri sürülebilen medeni bir hak ile ilgili uyuşmazlığın bulunması gerekmektedir. Bu uyuşmazlık, hakkın varlığı, kapsamı ya da kullanılma şekillerine ilişkin gerçek ve ciddi bir uyuşmazlık olmalı; davanın sonucu da söz konusu hak için doğrudan belirleyici olmalıdır (bkz. AİHM, Vilho Eskelinen ve Diğerleri/Finlandiya, B. No: 63235/00, 19/4/2007, § 40; Kienast/Avusturya, B.No:23379/94, 23/6/2003, §38).

44. Yargılamanın sonucunun hak üzerinde belirleyici olabilmesi için ise kararın ilgilinin medeni hak ve yükümlülükleri üzerinde doğrudan bir etki ve sonuç doğurması gerekmekte olup dolaylı, uzak etkiler, zayıf bağlantılar ya da daha sonra ortaya çıkan sonuçlar adil yargılanma hakkının uygulanabilirliği bakımından yeterli değildir (bkz. AİHM, Kök/Türkiye, B. No:1855/02, 19/10/2006, § 32; Bouloıs/Lüksemburg [BD], B. No:37575/04, 3/4/2012, §90).

45. Somut olayda, başvurucunun, kendisine ait tarımsal sulama kuyusunun, yeraltı su seviyesinde azalmalara sebep olan bölgedeki diğer kuyular nedeniyle belgeye bağlanamadığından bahisle bu kuyuların faaliyetinin önlenmesi, bu amaçla bölgedeki kuyuların denetlenerek ruhsatlı olup olmadıklarının tespiti, ruhsatsız kuyuların kapatılması, yasal yükümlülüklerini yerine getirmeyenler yönünden müeyyide uygulanması ve bölgenin kamu yararı doğrultusunda yeni belge ve tahsis taleplerine açılması istemiyle yaptığı başvurunun yeraltı sularının yeniden tahsisi ve tahsislerin kontrolü ile ilgili yasa çalışmalarının tamamlanmasından ve yayımlanmasından sonra taleplerinin değerlendirileceği gerekçesiyle idarece reddi üzerine açtığı iptal davasında Kayseri 2. İdare Mahkemesinin 27/10/2011 tarih ve E.2010/511, K.2011/1048 sayılı kararıyla "başvuru hakkında yürürlükteki mevzuat hükümlerinin davalı idareye verdiği görev ve yetkiler çerçevesinde bölgede ruhsatsız olduğu ileri sürülen kuyular bulunup bulunmadığı, bu kuyuların tahsis fazlası su kullanıp kullanmadığı, bölgenin kamu yararı doğrultusunda yeni belge ve tahsis taleplerine açılıp açılamayacağı yönünde gerekli kontroller ve araştırmalara ilişkin bilgilerin verilmesi gerekirken davacının başvurusunun mer'i mevzuat uyarınca her hangi bir araştırma ve tespit yapılmaksızın yeni yasa çalışmalarının tamamlanmasının beklenildiği gerekçe gösterilmek suretiyle reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı" gerekçesiyle dava konusu işlem iptal edilmiştir.

46. Başvurucunun idari başvurusu, kendisine ait tarımsal sulama kuyusunun, yeraltı su seviyesinde azalmaya sebep olan bölgedeki diğer kuyular nedeniyle ruhsata bağlanamamasından dolayı tahsis fazlası su kullanımının denetimini, ruhsatsız kuyuların kapatılmasını ve böylece bölgenin yeni tahsis taleplerine açılarak kendi kuyusu için kullanma belgesi (ruhsat) talebinde bulunabilmesini sağlamaya yöneliktir.

47. Kuyu kullanım belgesi (ruhsat) alma hakkı ilgili mevzuatta bir hak olarak tanınmakta (§15) ve niteliği itibarıyla da medeni bir hak özelliği taşımaktadır. Ancak, uygulanmadığı ileri sürülen başvuruya konu mahkeme kararı, gerekçesiyle birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun denetim, kuyu kapatma ve yeni tahsis başvurularının alınmasına ilişkin talepleri hakkında gerekli çalışmaların yapılması ve başvurucunun bu konuda bilgilendirilmesi sonucunu doğurmakta, başvurucuya doğrudan kuyu kullanım belgesi alma

hakkını ise sağlamamaktadır.

48. Anılan mahkeme kararı üzerine idarece yapılan kontrollerden sonra mevzuata aykırı su çekimi yapılan kuyuların tespit edilerek kapatılması ve bunun üzerine başvurucunun kendi kuyusu için kullanım belgesi talebinde bulunabilmesi olanağı doğsa dahi, bu talebin sonucu mevzuat hükümleri çerçevesinde idarenin yapacağı değerlendirmeye bağlı olduğundan, anılan yargı kararının başvurucunun kullanım belgesi alma hakkı açısından kesin bir sonuç doğurmadığı açıktır.

49. Sonuç olarak, yargı kararının uygulanmadığına ilişkin başvuru yönünden Kayseri 2. İdare Mahkemesinin 27/10/2011 tarih ve E.2010/511, K.2011/1048 sayılı kararı ile hükme bağlanan uyuşmazlık, başvurucunun medeni bir hak olan kuyu kullanım belgesi alma hakkını ilgilendirmekle birlikte söz konusu hak ile anılan kararın sonucu arasındaki bağlantının dolaylı ve zayıf olduğu, yargı kararı sonucunun başvurucunun kuyu kullanım belgesi alma hakkı konusunda doğrudan bir etki ve sonuç doğurmadığı ve dolayısıyla başvurucunun medeni hakkı konusunda belirleyici olmadığı tespit edilmiştir.

50. Bu durumda, başvurunun “medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların” ya da bir “suç isnadının” esasının karara bağlanması çerçevesinde ele alınabilmesinin ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki ilke ve güvencelerin başvurunun bu kısmı yönünden uygulanabilirliğinin mümkün olmadığı görülmektedir.

51. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun yargı kararının uygulanmadığı yönündeki ihlal iddiası bakımından adil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerin uygulanabilir olmadığı ve dolayısıyla Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanı dışında kaldığı anlaşılan başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “konu bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

A. Başvurucunun;

1. Mahkemenin dava dosyasında olmayan ve incelenmeyen bilgi ve belgelere göre karar verdiği yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

2. Mahkeme kararının birbirine aykırı hükümlere dayandığı yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

3. Yargı kararının uygulanmadığı yönündeki iddiasının “konu bakımından yetkisizlik”

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

16/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

İLYAS AYIRKAN

B. No: 2013/9714 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9714

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLYAS AYIRKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9714)

Karar Tarihi: 16/10/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Muharrem İlhan KOÇ

Başvurucu : İlyas AYIRKAN

Vekili : Av. Fuat NEBİOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 30/12/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonu, 2/7/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun 29/3/2009 tarihinde işlediği iddia edilen kasten öldürme suçu kapsamında aynı tarihte gözaltına alınmış ve Kars Sulh Ceza Mahkemesinin 31/3/2009 tarihli kararı ile tutuklanmıştır.

6. Başvurucu hakkında Kars Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılmış ve Mahkemenin 16/9/2011 tarih ve E.2009/225, K.2011/188 sayılı kararıyla kasten öldürme suçundan 25 yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

7. Bu karar, temyiz incelemesi sonunda Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 20/3/2013 tarih ve E.2012/5582, 2013/2288 sayılı ilamıyla "sanıklardan birisinin savunulmasının diğer sanık yönünden savunmada zafiyet yarattığı durumlarda sanıklar arasında menfaat zıtlığının bulunduğunun kabulü gerektiğinden; aynı olayda yargılanan ve suçu birlikte işledikleri iddia olunan sanıklar İ.ve Y.arasında menfaat zıtlığı bulunduğu anlaşıldığı halde, sanıklar İ. ve Y.nin savunmalarının aynı müdafiiler tarafından yapılması gerekçesiyle bozulmuştur.

8. Bozma sonrasında yapılan yargılamada Kars Ağır Ceza Mahkemesinin 4/6/2013 tarih ve E.2013/154, 2013/208 sayılı kararıyla başvurucu hakkında aynı cezaya hükmedilmiştir. Dava temyiz aşamasındadır.

9. Başvurucu 30/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

10. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 30/12/2013 tarih ve 2013/9714 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, 29/3/2009 tarihinde işlediği iddia edilen kasten öldürme suçu kapsamında aynı tarihte gözaltına alındığını, 31/3/2014 tarihi itibarıyla Kanun'da öngörülen azami tutukluluk süresinin dolacağını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliğine ilişkin Anayasa'nın 19. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

13. Anayasa'nın 19. maddesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye

girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir. Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

…”

14. Anayasa’nın 19. maddesinde kişi hürriyeti ve güvenliği güvence altına alınmış olup, maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen haller dışında kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılamayacağı kuralı yer almaktadır.

15. Buna göre, hürriyetten yoksun bırakılma ancak Anayasa’nın 19. maddesi kapsamında belirlenen durumlardan birinin varlığı halinde söz konusu olabilir. Kişilerin hürriyetinin kısıtlanabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Bu çerçevede Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasına göre suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini ve değiştirilmesini önlemek maksadıyla hâkim kararıyla tutuklanabilir. Tutuklamanın kanunda öngörülen şekil ve şartlara uygun olması gerekir.

16. Kişi hürriyetine ilişkin sınırlamaların, kanunda belirtilen esas ve usule uygunluğunu sağlama yükümlülüğü ilke olarak idari organlara ve derece mahkemelerine aittir. İdare organları ve mahkemeler esas ve usule ilişkin hukuk kurallarına uymakla yükümlüdürler. Anayasa’nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfi bir şekilde hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı korumak olup, maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların maddenin amacına uygun olması gerekir. Bu nedenle Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan hürriyetten yoksun bırakmanın şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi kuralı gereğince, başvurucunun tutukluluk durumunun “kanuni” dayanağının bulunup bulunmadığının, kanunun hürriyetten yoksun kılmaya izin verdiği hâllerde ise, hukuk devleti ilkesi gereği, keyfiliği önlemek için, uygulanmasında yeterli ölçüde erişilebilir, kesin ve öngörülebilir olup olmadığının Anayasa Mahkemesince incelenmesi gerekir (B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38).

17. Tutukluluğa ilişkin düzenlemeler, 5271 sayılı Kanun’un 100. ve devamı maddelerinde yer almaktadır. 5271 sayılı Kanun’un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde tutukluluk süresinin en çok iki yıl olduğu ve bu sürenin zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek uzatılabileceği, ancak uzatma süresinin toplam üç yılı geçemeyeceği belirtilmiştir. Buna göre uzatma süreleri dâhil toplam tutukluluk süresinin azami beş yıl olabileceği anlaşılmaktadır (B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 40).

18. Tutukluluğa ilişkin sürenin tespitinde ilk derece mahkemesi önündeki yargılamada tutuklu geçirilen sürenin dikkate alınması gerekir. Kişi yargılandığı davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm edilmişse, artık durumu “suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma” kapsamından çıkmakta ve tutukluluk ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak tutma haline dönüşmektedir (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 33).

19. Somut olayda 29/3/2009 tarihinde gözaltına alınan başvurucu hakkındaki ilk derece

yargılaması 16/9/2011 tarihli mahkumiyet kararıyla sonra ermiştir. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 20/3/2013 tarihli bozma ilamıyla yeniden başlayan yargılama ikinci kez ilk derece mahkemesinin 4/6/2013 tarihli mahkumiyet kararıyla sona ermiştir.

20. Bu belirlemeler karşısında, yargılama kapsamında başvurucu 29/3/2009-16/9/2011 tarihleri ile 20/3/2013-4/6/2013 tarihleri arasında "suç isnadına bağlı olarak" tutulmuştur. Temyiz aşamasında özgürlükten yoksun bırakılma mahkûmiyet kararlarına bağlı olarak gerçekleşmiştir. Başvurucunun ilk derece yargılamasında "suç isnadına bağlı olarak" özgürlüğünden yoksun kaldığı iki ayrı dönemdeki toplam süre yaklaşık 2 yıl 8 ay olup, bu süre Kanunda öngörülen azami tutukluluk süresini aşmamaktadır.

21. Açıklanan gerekçelerle, Kanunda öngörülen azami tutukluluk süresinin aşılmadığı ve bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliğinin ihlal edilmediği açık olduğundan, başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, kanunda öngörülen azami tutukluluk süresinin aşıldığı iddiasıyla yapılan başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 16/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHAMMED SABİH DEMİR

B. No: 2014/2159 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2159

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHAMMED SABİH DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2159)

Karar Tarihi: 16/10/2014

R.G. Tarih-Sayı: 10/1/2015-29232

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Şükrü DURMUŞ

Başvurucu : Muhammed Sabih DEMİR

Vekili : Av. Mehmet Sami SELÇUK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, tutukluluğun Kanun'da öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle hukuka aykırı hale geldiğini, ayrıca makul süreyi aştığını ileri sürerek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/2/2014 tarihinde İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 25/4/2014 tarihinde başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 33. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 27/6/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir

5. Başvuru konusu olay ve olgular 27/6/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, 30/6/2014 tarihli yazısı ile başvuruya ilişkin olarak görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 18/9/2008 tarihinde gözaltına alınmış, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 22/9/2008 tarih ve 2008/91 Sorgu sayılı kararıyla “suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma ve yağma” suçlarını işlediğinden bahisle tutuklanmıştır.

8. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 27/1/2009 tarih ve E.2009/100 sayılı iddianame ile başvurucu ve diğer şüpheliler hakkında "suç işlemek için örgüt kurmak, bu örgüte üye olmak, silahlı yağma, örgüt faaliyeti çerçevesinde uyuşturucu madde ticareti yapmak, hırsızlık, 6136 sayılı Kanuna muhalefet etmek " suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

9. Davanın görüldüğü İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi, 16/12/2013 tarih ve E.2009/47, K.2013/214 sayılı kararıyla başvurucunun suç işlemek için kurulan örgüte üye olmak ve 6136 sayılı Kanuna muhalefet etmek suçlarından beraatına, yağma suçlarından ise toplam 25 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve tutukluluk hâlinin devamına hükmetmiştir.

10. Bu karar, başvurucunun yüzüne karşı tefhim edilmiştir.

11. Temyiz üzerine, dosya Yargıtay’a gönderilmiş olup, dava hâlen temyiz aşamasında derdesttir.

12. Başvurucu 20/12/2013 tarihli dilekçeyle mahkûmiyet kararı ile birlikte verilen tutukluluğun devamına ilişkin karara itiraz etmiş, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi 6/1/2014 tarih ve E.2009/47 sayılı ara karar ile söz konusu kararda usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle itirazı merciye göndermiş, İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi 10/1/2014 tarih ve 2014/39 Değişik İş sayılı kararı ile başvurucunun itirazını reddetmiştir.

13. Bu karar, başvurucuya 11/2/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu, 11/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. UYAP sisteminde başvurucu ile ilgili olarak yapılan araştırmada hakkında kesinleşmiş ve infaz edilmiş başkaca mahkûmiyet ilamları tespit edilmekle, başvurucunun İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2009/47 sayılı dosyasında tutuklu kaldığı sürenin tespiti amacıyla Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına yazılan yazıya verilen 22/7/2014 tarihli yazı cevabı ekindeki belgede; “Muhammed Sabih DEMİR'in Silahla Yağma/Birden Fazla Kişi Tarafından Birlikte Yağma/ Suç Örgütüne Yarar Sağlamak Maksadıyla Yağma/Suç İşlemek Amacıyla Kurulan Örgüte Üye Olma suçundan İstanbul(Kapatılan) 13. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK 250. Madde İle Görevli)'nin 22/09/2008 tarih ve 2008/773 sayılı tevkif müzekkeresi ile

tutuklandığı ve tutuklu kaldığı süreler içerisinde başka kesinleşmiş cezalara ait ilamları infaz ettiği anlaşılmış olup, İstanbul(Kapatılan) 13. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK 250. Madde İle Görevli)'nin 22/09/2008 tarih ve 2008/773 sayılı tevkif müzekkeresini 22/09/2008-07/09/2009,07/09/2009-22/05/2013,21/01/2014-24/04/2014 tarihleri arası infaz etmiş olduğu ve 27/04/2014 tarihinden itibaren halen İstanbul(Kapatılan) 13. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK 250. Madde İle Görevli)'nin 22/09/2008 tarih ve 2008/773 sayılı tevkif müzekkeresini infaz ettiği" belirtilmiştir.

B. İlgili Hukuk

16. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 8. ve 9. maddeleri şöyledir:

"Bağlantı kavramı

Madde 8 – (1) Bir kişi, birden fazla suçtan sanık olur veya bir suçta her ne sıfatla olursa olsun birden fazla sanık bulunursa bağlantı var sayılır.

(2) Suçun işlenmesinden sonra suçluyu kayırma, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme fiilleri de bağlantılı suç sayılır.

Davaların birleştirilerek açılması

Madde 9 – (1) Bağlantılı suçlardan her biri değişik mahkemelerin görevine giriyorsa, bunlar hakkında birleştirilmek suretiyle yüksek görevli mahkemede dava açılabilir."

17. Aynı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez."

18. Anılan Kanun'un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir."

19. 26/9/2004 tarihli 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 149. Maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Yağma suçunun;

a) Silahla,

b) Kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyması suretiyle,

c) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

d) (Değişik: 18/6/2014-6545/64 md.) Yol kesmek suretiyle ya da konutta, işyerinde veya bunların eklentilerinde,

e) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

f) Var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak,

g) Suç örgütüne yarar sağlamak maksadıyla,

h) Gece vaktinde,

İşlenmesi halinde, fail hakkında on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/2/2014 tarih ve 2014/2159 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, 22/9/2008 tarihinden beri tutuklu bulunduğunu, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme), Anayasa ve kanunlara göre uzun tutukluluk halinin hak ihlali olarak düzenlediğini, CMK'da düzenlenen beş yıllık sürenin aşılmış olmasının bariz hak ihlali olduğunu ileri sürmüş, tahliyesinin sağlanması ile 3.000, 00TL. manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Başvurucunun iddiaları dayanaktan yoksun olmadığı, ayrıca başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığı için başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

23. Başvurucu, tutukluluk süresinin Kanunda öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle kanuni olmadığından ve uzun bir süredir tutuklu olduğundan şikâyet etmektedir.

24. Anayasa'nın 19. maddesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hakim kararıyla tutuklanabilir. Hakim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

Yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddialar herhalde yazılı ve bunun hemen mümkün olmaması halinde sözlü olarak derhal, toplu suçlarda en geç hakim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilir.

Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırk sekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hakim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hakim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Bu süreler olağanüstü hal, sıkıyönetim ve savaş

hallerinde uzatılabilir.

Kişinin yakalandığı veya tutuklandığı, yakınlarına derhal bildirilir.

Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.

Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.

Bu esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir.”

25. Başvurucunun azami tutukluluk süresinin aşıldığına ilişkin şikâyetinin Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü, tutukluluk süresinin makullüğü ile ilgili şikâyetinin ise yedinci fıkrası açısından değerlendirilmesi gerekir.

a. Anayasa’nın 19. Maddesinin Üçüncü Fıkrasının İhlal Edildiği İddiası

26. Başvurucu, öncelikle, Kanun’daki azami tutukluluk süresinin aşılması nedeniyle tutulmasının hukuka aykırı olduğunu iddia etmiştir.

27. Anayasa’nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konduktan sonra, ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa’nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı halinde söz konusu olabilir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

28. Anayasa’nın “Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması” başlıklı 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa’nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamaların, Anayasa’nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa’nın 19. maddesindeki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi ölçütü, Anayasa’nın 13. maddesindeki temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceğine dair kural ile uyumludur (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 43).

29. Kişi hürriyeti ve güvenliğine ilişkin sınırlamaların, kanunda belirtilen esas ve usule uygunluğunu sağlama yükümlülüğü ilke olarak idari organlara ve derece mahkemelerine aittir. İdare organları ve mahkemeler esas ve usule ilişkin hukuk kurallarına uymakla yükümlüdürler. Anayasa’nın 19. maddesinin amacı bireyi keyfi bir şekilde özgürlüğünden alıkoymaya karşı korumak olup, maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi özgürlüğüne getirilecek sınırlamaların maddenin amacına uygun olması ve keyfi uygulamaya yol açmaması gerekir. Bu nedenle Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan hürriyetten yoksun bırakmanın şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi kuralı gereğince, başvurucunun tutukluluk durumunun “kanuni” dayanağının bulunup bulunmadığının, kanunun özgürlükten yoksun kılmaya izin verdiği hâllerde ise, hukuk devleti ilkesi gereği, keyfiliği önlemek için, uygulanmasında yeterli ölçüde erişilebilir, kesin ve öngörülebilir olup

olmadığının Anayasa Mahkemesince incelenmesi gerekir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 44).

30. Tutukluluk, 5271 sayılı Kanun'un 100. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. 100. maddeye göre kişi ancak hakkında suç işlediğine dair kuvvetli şüphelerin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde tutuklanabilir. Maddede tutuklama nedenlerinin neler olduğu da belirtilmiştir. Buna göre, (a) şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa, (b) şüpheli veya sanığın davranışları; 1) delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme, 2) tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa tutukluluk kararı verilebilecektir. Kuralda ayrıca işlendiği konusunda kuvvetli şüphe bulunması halinde tutuklama nedeninin varsayılabileceği suçlar bir liste halinde belirtilmiştir.

31. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde tutukluluk süresinin en çok iki yıl olduğu ve bu sürenin zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek uzatılabileceği, ancak uzatma süresinin toplam üç yılı geçemeyeceği belirtilmiştir. Buna göre uzatma süreleri dâhil toplam tutukluluk süresinin azami beş yıl olabileceği anlaşılmaktadır.

32. Tutukluluk süresinin hesabında ilk derece mahkemesi önünde yargılama aşamasında geçen sürelerin dikkate alınması gerekir. Zira kişi yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm edilmişse, bu kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmakta ve tutmanın nedeni ilk derece mahkemesince verilen "hükme bağlı olarak tutma" haline dönüşmektedir. Bu bakımdan temyiz aşamasında geçen süreler tutukluluk süresinin değerlendirmesinde göz önünde bulundurulamaz (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 41).

33. Başvurucu, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2009/47 sayılı dosyasında tutukluluğu devam etmekte iken, İstanbul 46. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2008/35, K.2009/183 sayılı ilamı ile 1 yıl 8 ay hapis, 375,00 TL. adli para cezası ve Bakırköy 9. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2012/664, K. 2012/716 sayılı ilamı ile 10 ay 25 gün ve 5 ay hapis cezalarını infaz etmiştir. Başvuruya konu İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 22/9/2008 tarih ve 2008/91 sorgu sayılı tutuklama müzekkeresinin, 22/09/2008-22/5/2013, 21/1/2014-24/4/2014 tarihleri arası ve 27/4/2014 tarihinden itibaren infaz edildiği görülmektedir (Bkz.§ 15)

34. Bu aşamada, bireysel başvuruya konu yargılaması devam eden başvurucunun diğer yargılamaları neticesinde aldığı cezaları nedeniyle özgürlüğünden mahrum kaldığı sürelerin başvuruya konu yargılamadaki tutukluluk süresinden indirilip indirilemeyeceğinin tespiti gerekir.

35. Bir kişinin hukuki durumu, yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm edilmesi üzerine "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmakta ve tutmanın nedeni "ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak tutma" haline dönüşmektedir.

36. Başvuru konusu yargılama kapsamında 18/9/2008 tarihinde gözaltına alınan, 22/9/2008 tarihinde ise tutuklanan başvurucu, işlediği üç ayrı suçtan dolayı hakkında verilen hükümler nedeniyle toplam 1 yıl 23 ay 25 gün hapis ve 375,00 TL. adli para cezası ile cezalandırılmış ve bu cezalar başvuru konusu yargılama sırasında tutuklu bulunduğu süre içerisinde infaz edilmiştir (Bkz: § 33). Başvurucu, gözaltında kaldığı 18/9/2008-22/9/2008 ve tutuklu kaldığı

22/9/2008-22/5/2013 tarihleri arasında bir “suç isnadına bağlı olarak”, 23/5/2013-21/1/2014 tarihleri arasındaki sürede ise “ilk derece mahkemesince verilen mahkûmiyet hükmü”nün infazı anlamında özgürlüğünden mahrum bırakılmıştır. Somut olayda başvurucunun tutuklu bulunduğu sırada infaz edilen bu hükümler çerçevesinde görevli ve yetkili mahkemeler tarafından verilip kesinleşmiş mahkûmiyet kararlarına istinaden özgürlüğünden mahrum bırakıldığı anlaşılmıştır.

37. Bu çerçevede başvuru konusu yargılaması devam ettiği sırada, başvurucunun 18/9/2008 tarihinde başlayan tutulma hali, başka derece mahkemelerince verilen iki farklı kararın infaz edildiği dönemlerde kesintiye uğramıştır. Bir tutukluluk kararı ile mahkûmiyet kararının kesişmesi durumunda, mahkûmiyet kapsamında infaz edilen cezalara ilişkin süreler toplam tutukluluk süresinin hesabına dâhil edilmez (B. No: 2012/348, 4/12/2013, § 49).

38. Buna göre, başvurucunun başvuru konusu yargılama kapsamında “suç isnadına bağlı olarak” tutulma süresi, 18/9/2008 tarihinde gözaltına alınması ile başlamış ilk derece mahkemesinin 16/12/2013 tarihli kararı ile sona ermiştir. Bu süre toplam olarak 5 yıl 2 ay 28 gündür. Ancak bu süre zarfında başvurucunun kesinleşmiş başka cezaları nedeniyle toplam 6 ay 23 gün hapis yattığı anlaşılmıştır. Bu durumda başvurucunun toplam tutukluluk süresi 4 yıl 8 ay 5 gündür.

39. Başvurucunun, “bir suç isnadına bağlı olarak” tutulduğu süre ilk derece mahkemesinin kararını verdiği 16/12/2013 tarihi itibarıyla 5271 sayılı Kanun’un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen beş yıllık azami süreyi aşmamıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle, başvuru kapsamında “Kanun’da öngörülen azami tutukluluk süresinin aşılması” iddiasına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

b. Anayasa’nın 19. Maddesinin Yedinci Fıkrasının İhlal Edildiği İddiası

41. Başvurucu tutukluluk süresinin uzunluğundan da şikâyet etmiştir.

42. Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrasında bir ceza soruşturması kapsamında tutuklanan kişilerin, yargılamanın makul sürede bitirilmesini ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme haklarına sahip olduğu güvence altına alınmıştır.

43. Tutukluluk süresinin makul olup olmadığı konusunun, genel bir ilke çerçevesinde değerlendirilmesi mümkün değildir. Bir sanığın tutuklu olarak bulundurulduğu sürenin makul olup olmadığı, her davanın kendi özelliklerine göre değerlendirilmelidir. Tutukluluğun devamı ancak masumiyet karinesine rağmen Anayasa’nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkından daha ağır basan gerçek bir kamu yararının mevcut olması durumunda haklı bulunabilir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 61).

44. Bir davada tutukluluğun belli bir süreyi aşmamasını sağlamak, öncelikle derece mahkemelerinin görevidir. Bu amaçla, yukarıda belirtilen kamu yararı gereğini etkileyen tüm olayların derece mahkemeleri tarafından incelenmesi ve serbest bırakılma taleplerine ilişkin kararlarında bu olgu ve olayların ortaya konulması gerekir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 62).

45. Tutuklama tedbirine kişilerin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunmasının yanı sıra bu kişilerin kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla

başvurulabilir. Başlangıçtaki bu tutuklama nedenleri belli bir süreye kadar tutukluluğun devamı için yeterli görülebilirse de bu süre geçtikten sonra, uzatmaya ilişkin kararlarda tutuklama nedenlerinin hâlâ devam ettiğinin gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi gerekir. Bu gerekçeler "ilgili" ve "yeterli" görüldüğü takdirde, yargılama sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediği de incelenmelidir. Davanın karmaşıklığı, organize suçlara dair olup olmadığı veya sanık sayısı gibi faktörler sürecin işleyişinde gösterilen özenin değerlendirilmesinde dikkate alınır. Tüm bu unsurların birlikte değerlendirilmesiyle sürenin makul olup olmadığı konusunda bir sonuca ulaşılabilir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 63).

46. Dolayısıyla Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edilip edilmediğinin değerlendirmesinde esas olarak, serbest bırakılma taleplerine ilişkin kararların gerekçelerine bakılmalı ve tutuklu bulunan kişiler tarafından yapılan tutukluluğa itiraz başvurularında sunulan belgeler çerçevesinde kararların yeterince gerekçelendirilmiş olup olmadığı göz önüne alınmalıdır (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 64).

47. Öte yandan hukuka uygun olarak tutuklanan bir kişinin, suç işlediği yönünde kuvvetli belirti ve tutuklama nedeninin varlığı devam ettiği sürece ilke olarak belli bir süreye kadar tutukluluk halinin makul kabul edilmesi gerekir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 65).

48. Makul sürenin hesaplanmasında sürenin başlangıcı, başvurucunun ilk kez yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 66).

49. Somut olayda başvurucu 18/9/2008 tarihinde gözaltına alınmış, 22/9/2008 tarihinde ise tutuklanmış ve İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 16/12/2013 tarihli kararı ile hapis ve adli para cezası ile cezalandırılmıştır. Buna göre başvurucu yaklaşık 4 yıl 8 ay 5 gün boyunca bir suç isnadına bağlı olarak özgürlüğünden mahrum kalmıştır (Bkz: § 38).

50. Somut olayda İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/4/2011 tarihli tensip zaptında "tutuklu sanıklar … ve Muhammed Sabih Demir'in üzerlerine atılı suçun niteliği, mevcut delil durumu, tutuklulukta geçen süreleri, henüz sorgularının yapılmamış olması ve CMK.nun 100 maddesindeki şartların devam etmesi" gerekçesiyle, 25/3/2009, 22/4/2009, 22/5/2009, 8/7/2009, 5/8/2009, 4/9/2009, 2/10/2009, 20/11/2009, 18/12/20091, 15/1/2010, 12/2/2010, 2/4/2010, 30/4/2010, 28/5/2010, 21/7/2010, 20/8/2010, 17/9/2010, 15/10/2010, 12/11/2010, 29/12/2010 tarihlerinde dosya üzerinde yapılan inceleme sonucu verilen kararlarda "tutuklu sanıklar … ve Muhammed Sabih Demir'in üzerlerine atılı suçu işledikleri hususunda kuvvetli suç şüphesini gösteren olguların bulunması, suçun niteliği, delil durumu, tutuklu kaldıkları süreler ve CMK.nun 100 maddesindeki şartlar göz önüne alınarak" gerekçesiyle, 25/2/2011, 25/3/2011, 22/4/2011, 10/6/2011, 4/11/2011, 02/12/2011, 28/12/2011, 27/1/2012, 14/3/2012, 13/4/2012, 11/5/2012, 13/6/2012 tarihlerinde dosya üzerinde yapılan incelemelerde "tutuklu sanıklar … ve Muhammed Sabih Demir'in üzerlerine atılı suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu ve tutuklulukta geçen sürelere nazaran CMK.nun 100 maddesindeki şartlarda göz önüne alınarak" gerekçesiyle, 13/7/2012 ve 10/8/2012 tarihli kararlarla " sanıkların üzerlerine atılı suçun vasıf ve mahiyeti, müşteki beyanları, teşhis tutanakları, sanıkların üzerlerine atılı suçların ve sayısı, mevcut delil durumu ve tutuklulukta geçen sürelere nazaran CMK.nun 100 maddesindeki şartlar da göz önüne alınarak" gerekçesiyle, 4/10/2012, 5/11/2012, 13/12/2012, 11/1/2013, 6/3/2013, 30/4/2013, 30/5/2013, 10/78/2013, 5/9/2013 ve 29/11/2013 tarihli kararlarla " tutuklu sanıklar … ın üzerlerine atılı suçu işledikleri hususunda olay ve yakalama tutanakları,

müşteki ifade ve teşhisleri, kamera kayıtları, iletişimin tespitine dair tutunak içerikleri ve tüm dosya kapsamına göre kuvvetli suç şüphesini gösteren olgular bulunması, suçların niteliği, delil durumu, atılı suçların CMK. 100/3 maddesinde sayılan katolog suçlardan sayılması, tutuklama tarihleri ve CMK 100 maddesindeki şartların devam etmesine binaen" gerekçesiyle başvurucunun tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

51. Başvurucu, 31/10/2013 tarihli celsede 5 yıllık tutukluluk süresinin dolduğunu belirterek tahliye talebinde bulunmuştur. Mahkeme, "sanıklar ... üzerlerine atılı suçu işledikleri hususunda olay ve yakalama tutunakları, müşteki ifade ve teşhisleri, kamera kayıtları, iletişimin tespitine dair tutanak içerikleri ve tüm dosya kapsamına göre kuvvetli suç şüphesini gösteren olguların bulunması, suçların niteliği, delil durumu, atılı suçların CMK 100/3 maddesinde sayılan katalog suçlardan sayılması, tutuklama tarihleri ve CMK 100 maddesindeki şartların devam etmesine binaen tutukluluk hallerinin devamına" karar vermiştir. Mahkeme, 16/12/2013 tarihli celsede ise başvurucunun suç işlemek için kurulan örgüte üye olmak ve 6136 sayılı Kanuna muhalefet etmek suçlarından beraatine, yağma suçlarından ise toplam 25 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve "sanıklar hakkında hükmolunan ceza miktarları ve tutuklu kaldıkları süreler dikkate alınarak tutukluluk hallerinin devamına" karar vermiştir.

52. Başvurucu 20/12/2013 tarihli dilekçeyle mahkûmiyet kararı ile birlikte verilen tutukluluğun devamına ilişkin karara uzun tutukluluk şikayetiyle itiraz etmiş, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi 6/1/2014 tarih ve E.2009/47 sayılı ara karar ile söz konusu kararda usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle itirazı merciye göndermiş, İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi 10/1/2014 tarih ve 2014/39 Değişik İş sayılı kararı ile "atılı suçun vasıf ve mahiyeti, gerektirdiği ceza miktarı, kuvvetli suç şüphesinin bulunması, mevcut delil durumu ve tutuklulukta geçirdiği süre göz önüne alınarak mahkemesince verilen tutukluluk halinin devamına dair kararda herhangi bir isabetsizlik bulunmadığı" gerekçesiyle başvurucunun itirazını reddetmiştir.Ret kararı 11/2/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

53. Dava toplam 16 sanık hakkında çok sayıda suç isnadına dayalı olarak görülmüştür. Yargılama boyunca 21 duruşma yapılmıştır. Bu itibarla davanın nispeten karmaşık olduğu söylenebilir.

54. Ancak, kuvvetli suç şüphesi ile birlikte devamını gösteren haklı nedenlerin gösterilmesi şartıyla soruşturma veya kovuşturmanın tutuklu sürdürülmesi mümkün olabilir. Somut olayda, derece mahkemelerince verilen tutukluluğun devamı ve tutukluluğa itirazın reddine dair kararların gerekçeleri incelendiğinde, bu gerekçelerin tutukluluğun devamının hukuka uygunluğu ve tutulmanın meşruluğunu haklı gösterecek özen ve içerikte olmadığı ve aynı hususların tekrarı niteliğinde olduğu görülmektedir. Somut olaydaki tutukluluk halinin devamına ilişkin bu gerekçelerin ilgili ve yeterli olduğu söylenemez. İlgili ve yeterli olmayan gerekçelere dayanılarak başvurucunun özgürlüğünden mahrum bırakıldığı dikkate alındığında söz konusu tutukluluk süresi makul olarak değerlendirilemez.

55. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun "tutukluluk süresinin makul olmadığı" yönündeki şikâyeti yönünden Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesinin Uygulanması

56. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda

ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş; ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

57. Başvuruda Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucu, 3.000,00 TL tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucunun özgürlük ve güvenlik hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle telafi edilemeyecek ölçüdeki manevi zararı karşılığında somut olayın özellikleri ve başvurucunun talebi de dikkate alarak başvurucuya takdiren net 3.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

58. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvurucunun,

1. “Kanun’da öngörülen azami tutukluluk süresinin aşılması” iddiasına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. “Tutukluluğun makul süreyi aşmış olması” nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 3.000,00 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin yargılamayı yapan İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine,

16/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN YILDIZ

B. No: 2014/2354 | Karar tarihi: 16.10.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2354

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN YILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2354)

Karar Tarihi: 16/10/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Ramazan YILDIZ

Vekili : Av. Ahmed KAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, uyuşturucu madde ihraç etme suçundan yargılandığı davanın Yargıtayca zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine karar verilmesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedenleriyle Anayasa'nın 2., 5., 10. ve 36. maddelerinde tanımlanan anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve "düşme" kararının hukuka aykırılığının tespiti talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/2/2014 tarihinde Bakırköy 8. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 16/5/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 27/6/2014 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için 27/6/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 25/7/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 18/8/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı 22/9/2014 tarihinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu hakkında "teşekkül oluşturarak uyuşturucu eroin maddesi ihraç etme" suçundan İstanbul Devlet Güvenlik Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2000 tarih ve E.2000/240 sayılı iddianamesiyle kamu davası açılmıştır.

9. Başvurucu, İstanbul 5 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin (DGM) 26/4/2002 tarih ve E.2000/79, K.2002/75 sayılı kararıyla 8 yıl 4 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

10. Anılan kararın temyizi üzerine, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 12/12/2002 tarih ve E.2002/27276, K.2002/26536 sayılı ilamıyla başvurucu hakkındaki hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

11. Bozma ilâmına uyulması üzerine yapılan yargılama sonucunda, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 6/12/2011 tarih ve E.2003/31, K.2011/206 sayılı kararıyla başvurucu, atılı suçtan beraat etmiştir.

12. Söz konusu kararın temyiz edilmesi üzerine, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 7/10/2013 tarih ve E.2013/8669, K.2013/8701 sayılı ilamıyla başvurucu hakkındaki kamu davasının zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine karar verilmiştir. Kararın gerekçesi şu şekildedir:

"…Sanık [Başvurucu] hakkında Belçika'da P. isimli kişide 30.01.1996 tarihinde ve Hollanda'da A. isimli kişide 07.05.1998 tarihinde ele geçirilen eroinleri ihraç ettiği iddiasıyla kamu davası açılmış olup, sabit olduğunda 765 sayılı TCK'nın 403. maddesinin 2. fıkrasında tanımlanan ihraç suçlarının en geç 30.01.1996 ve 07.05.1998 tarihlerinde işlenmiş olacağı; belirtilen tarihlerden inceleme tarihine kadar 765 sayılı TCK'nın 102. maddesinin 3. fıkrası ile 104. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen 15 yıllık dava zamanaşımı süresinin dolduğu anlaşıldığından; diğer yönleri incelenmeksizin hükmün BOZULMASINA; 5320 sayılı Kanun'un 8. maddesinin 1. fıkrası ve 1412 sayılı CMUK'nın 322. maddelerinin verdiği yetkiye dayanılarak, 5271 sayılı CMK'nın 223. maddesinin 8. fıkrası gereğince sanık hakkındaki kamu davasının zamanaşımı nedeniyle DÜŞMESİNE, 07.10.2013 tarihinde oybirliğiyle karar verildi…"

13. Nihai karar, başvurucu vekili tarafından 13/1/2014 tarihinde öğrenilmiştir.

14. Başvuru, 7/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

15. 23/3/2005 tarih ve 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 8. maddesi, 4/4/1929 tarih ve 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 305 ilâ 326. maddeleri, 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga

Türk Ceza Kanunu'nun 403. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 16/10/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 7/2/2014 tarih ve 2014/2354 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, 2000 yılından beri hakkında sürmekte olan davanın 7/10/2013 tarihinde Yargıtay tarafından düşürüldüğünü, yargılamanın yaklaşık on dört yıl sürdüğünü ve bu sürenin makul olmadığını, derhal beraat kararı verilebilecek hallerde düşme kararı verilemeyeceğini, beraat kararının esasa ilişkin karar olduğunu ve toplumda kişinin aklanmasını sağladığını, aklanma hakkının kendisine tanınmadığını, ayrıca yargılamada haksız yere tutuklu kaldığını belirterek, Anayasa'nın 2., 5., 10. ve 36. maddelerinde tanımlanan anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve "düşme" kararının hukuka aykırılığının tespiti talebinde bulunmuştur.

A. Değerlendirme

18. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde; başvurunun, kovuşturmaya konu eylemden dolayı yapılan yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığı ve Yargıtayca beraat kararının onanması yerine dava zamanaşımı nedeniyle hakkındaki kamu davasının düşürülmesine karar verilerek, mahkemeye erişim hakkının ihlali iddiası ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların gerçekliğinin hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu nedenle başvurucunun tüm iddiaları "mahkemeye erişim" ve "makul sürede yargılanma" hakları ile ilişkili görülerek bu kapsamda değerlendirilmiştir.

19. Bakanlık görüşünde, başvurucunun haksız tutuklamadan da şikâyet ettiği belirtilip bu hususta da yapılacak değerlendirmede Anayasa Mahkemesince "zaman bakımından yetkisizlik kararı verilmesi" gerektiği belirtilmiş ise de, başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun haksız tutuklama hususuna sadece aklanma hakkının nasıl ihlal edildiğine dair açıklamalarında değindiği, özgürlük ve güvenlik hakkının ihlaline yönelik herhangi bir şikâyette bulunmadığı anlaşıldığından, bu hak yönünden bir değerlendirme yapılmamıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mahkemeye Erişim Hakkı Yönünden

20. Başvurucu, beraat ettiği halde bu kararın onanması yerine Yargıtay tarafından düşme kararı verildiğini belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Başvurucu, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 6/12/2011 tarih ve E2003/31, K.2011/206 sayılı kararıyla atılı suçtan beraat etmiştir. Beraat hükmünün temyizi üzerine Yargıtay 10. Ceza Dairesince başvurucu hakkında atılı suçtan açılan kamu davasının dava zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine karar verilmiştir.

22. Ceza muhakemesinde amaç, adil yargılama ilkelerine uyularak, maddi gerçeğin araştırılması ve bulunmasıdır. Maddi gerçeğin araştırılmasının sebebi ise, suçsuz olan sanığın aklanmasına, suçlu olan sanığın ise cezalandırılmasına karar vermeye dönük bir vicdani kanaate ulaşma çabasıdır. 17/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) "Duruşmanın sona ermesi ve hüküm" kenar başlıklı 223. maddesinde,

“hüküm”ler; beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararları olarak düzenlemiştir.

23. Beraat hükmü, sanık üzerindeki suç şüphesini kaldıran esasa ilişkin kararlardandır. CMK’da belirtilen beraat nedenlerinin bir kısmında sanık tam olarak aklanmakta, diğer bir kısmında ise sanık, şüpheden yararlandırılarak cezaya hükmedilmemektedir.

24. Anayasa'nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. .”

26. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. (B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), mahkemeye etkili erişim hakkını “hukukun üstünlüğü” ilkesinin temel unsurlarından biri olarak kabul etmektedir (Geffre/Fransa, B. No: 51307/99, 23/1/2003, § 34).

27. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” başlıklı 36. maddesinde de herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı kimliğiyle sav ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

28. Herkes, kişisel hak ve yükümlülüklerinin karara bağlanması için bir mahkemeye erişme ya da dava açma hakkına sahiptir. AİHM’e göre mahkemeye erişim hakkı, suç isnadı altındaki veya medeni haklarını icra etmesine yapılan müdahalenin keyfi olduğunu savunulabilir şekilde öne süren ve bu şikayetini Sözleşme’nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının sağladığı güvencelere sahip bulunan bir mahkeme nezdinde öne süremediğini iddia eden herkese açıktır (bkz. özellikle, Roche/Birleşik Krallık [BD], B. No: 32555/96, 19/10/2005, § 117; Stanev/Bulgaristan, [BD], B. No: 36760/06, 17/1/2012, § 229).

29. Mahkemeye erişme hakkı, cezai olaylarda da uygulanabilir bir haktır. Bu bağlamda mahkemeye erişme hakkı, hakkında suç isnadı bulunan bir kimsenin, bu isnat hakkında bir mahkeme tarafından bu isnadın yerinde olduğu ya da olmadığı yönünde bir karar verilmesini isteme hakkıdır (B. No: 2013/500, 20/3/2014, § 49). Ancak, suç ithamlarıyla ilgili karar elde etme hakkı mutlak değildir (Kart/Türkiye, [BD], B. No: 8917/05, § 113).

30. Diğer taraftan mahkemeye erişim hakkı, suçlanan kişiye davasının mutlaka devam etmesini isteme hakkı anlamına gelmez; suçlanan kişiye hakkındaki isnadın bir hâkim bir mahkeme tarafından karara bağlanmasını isteme hakkı anlamına gelir (Deweer/Belçika, [BD], B. No: 6903/75, §§ 48-49). Bu bakımdan Sözleşme’nin 6. maddesi, ceza davalarının mutlaka bir mahkûmiyet ya da beraat hükmü ile sonuçlandırılmasını isteme hakkını içermez.

31. Başvurucu, beraat ettiği halde bu kararın onanması yerine Yargıtay tarafından düşme kararı verilmesini şikâyet etmektedir. 765 sayılı mülga Kanun'un 117. maddesi uyarınca,

gerek dava ve gerek ceza zamanaşımı resen tatbik olunur ve bundan ne sanık ve ne de mahkûm vazgeçemezler. Benzer hüküm, 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 72. maddesinin (2) numaralı fıkrasında da yer almaktadır. Kanun koyucu, ilk derece mahkemelerinin iş yükünün artmaması için sanıklara zamanaşımını ret hakkı tanımamıştır. Ayrıca, başvurucu hakkında verilen "düşme" kararı, herhangi bir suçlayıcı veya cezai ifade barındırmamakta ve başvurucunun adli siciline işlenmemektedir. Kararın keyfiliğinden de bahsedilemez.

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun, "mahkemeye erişim hakkının" ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürdüğü yargılama işlemlerinde açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Makul Sürede Yargılanma Hakkı Yönünden

33. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

34. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturmanın makul süre içinde sonuçlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

35. Bakanlıkça, başvurunun bu kısmına yönelik görüş sunulmasına gerek görülmemiştir.

36. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

37. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

38. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddeleri uyarınca kişilere, medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların yanı sıra, cezai alanda yöneltilen suç isnatlarının makul sürede karara bağlanmasını talep hakkı tanınmıştır. Suç isnadı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi olup, kişiye cezai alanda yöneltilen iddianın suç isnadı niteliğinde olup olmadığının tespitinde; iddia olunan suçun pozitif düzenlemelerdeki tasnifinin, suçun gerçek niteliğinin, suç için öngörülen cezanın niteliği ile

ağırlığının değerlendirilmesi gerekir. Ancak isnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise, ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın, adil yargılanma hakkının kapsamına girdiği kabul edilecektir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 31).

39. Başvuru konusu olayda, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2000 tarih ve E.2000/240 sayılı iddianamesi ile, teşekkül oluşturarak uyuşturucu eroin maddesi ihraç etmek suçundan başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır (bkz. § 15). Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

40. Cezai alanda yöneltilen suç isnatları ile ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, kişiye bir suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama veya gözaltı gibi tedbirlerin uygulandığı an olup, somut başvuru açısından bu tarih, -başvurunun derecatından anlaşıldığı kadarıyla- başvurucunun bahse konu suç kapsamında mahkemede savunmasını yaptığı 16/4/2002 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği tarihtir. Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucu hakkındaki suç isnadına ilişkin olarak verilen düşme kararının kesinleşme tarihi olan 7/10/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

41. Başvurucunun savunmasını yaptığı 16/4/2002 tarihinden İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 6/12/2011 tarihli kararı arasında 9 yıl 7 ay 20 günlük bir sürenin geçtiği görülmektedir. İki sanığın yargılandığı dava, bozmadan sonra dahi 26 celse sonra tamamlanabilmiştir. Başvurucu savunmasını mahkeme önünde 16/4/2002 tarihinde yapmıştır. Davanın kanun yolu (temyiz) aşaması ise 1 yıl 4 ay 21 gün sürmüştür.

42. Başvuruya konu davada sanıklara isnat edilen eylemin uluslararası niteliği ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık on bir yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

43. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

44. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş olup, yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

45. Başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucu tazminat talebinde bulunmamıştır.

46. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

16/10/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

GAZİ KUTLUAY

B. No: 2012/321 | Karar tarihi: 04.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/321

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GAZİ KUTLUAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/321)

Karar Tarihi: 4/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Recep ÜNAL

Başvurucu : Gazi KUTLUAY

Vekili : Av. Ferhat AKAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hakkında yürütülen ceza davasının makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 17/10/2012 tarihinde Bakırköy 8. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde, belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 13/3/2013 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölüm tarafından 24/7/2013 tarihinde yapılan toplantıda başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 30/7/2013 tarihinde Bakanlığa bildirilmiştir. Bakanlığın yazılı görüşü 30/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunulmuştur.

6. Bakanlık görüş yazısı, başvurucuya 23/10/2013 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını 5/11/2013 tarihinde sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvurucu, 1999–2000 yılları arasında Beykoz (İstanbul) Mal Müdürü olarak görev yapmıştır. Bu dönemde, bağlı birimlerin bir takım ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla İstanbul Boğaz Komutanlığı Kadrosuz Satın Alma Komisyonu (Satın Alma Komisyonu) tarafından alımlar yapılmıştır.

8. Başvurucu, Satın Alma Komisyonunun çalışmalarına "maliye üyesi" olarak katılmıştır.

9. İstanbul İkmal Destek Komutanlığı Stok Malzeme Mal Saymanlığının malzeme alımları ile ilgili dosyalarının Deniz Teftiş Kurulu Başkanlığınca incelenmesi neticesinde "usulsüzlük, yetki aşımı ve fahiş fiyatlarla malzeme alımı" yapıldığı ve bu şekilde hazine zararına sebebiyet verildiği tespit edilmiş olup; 20/8/2001 tarihli yazı ile Kuzey Deniz Saha Komutanlığından gerekli kanuni işlemlerin yapılmasının istenmesi üzerine, "2000 adet er dolabı alımı" ve "beş kalem gıda alımı" ihalesinde usulsüzlük ve görevi kötüye kullanma eylemlerinin işlendiği şüphesi ile soruşturma açılmıştır.

10. "Er dolabı alımı" ile ilgili ihale hakkında 11/12/2001 tarih ve E.2001/1263, K.2001/726 sayılı iddianame ile başvurucu ve diğer kişiler hakkında görevi ihmal suçunu işledikleri iddiası ile kamu davası açılmıştır.

11. 2/12/1999 tarih ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca yürütülen ön inceleme neticesinde, Beykoz Kaymakamlığının 29/5/2002 tarih ve 2002/9 sayılı kararı ile başvurucu hakkında "görevi kötüye kullanmak" suçunu işlediği iddialarına ilişkin olarak isnat edilen suçların sübut bulmadığı gerekçesi ile "soruşturma izni verilmesine gerek olmadığına" karar verilmiştir. Yine Beykoz Kaymakamlığının 14/11/2002 tarih ve 2002/32 sayılı kararı ile başvurucu hakkında görevi kötüye kullanma suçu olarak nitelendirilen "İstanbul İkmal Destek Komutanlığı Stok Mal Saymanlığının malzeme alımındaki usulsüzlük ve bunun neticesinde hazine zararının oluşması" iddiasına ilişkin olarak isnat edilen suçların sübut bulmadığı gerekçesi ile "soruşturma izni verilmesine gerek olmadığına" karar verilmiştir.

12. Beykoz Cumhuriyet Başsavcılığının 18/6/2003 tarih ve H.2003/3331, K.2003/1288 sayılı kararı ile başvurucu hakkında "görevi kötüye kullanmak" suçundan, soruşturma izni verilmemesi gerekçesi ile kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

13. Askeri Mahkemenin 24/12/2004 tarih ve E.2004/30, K.2004/793 sayılı kararı ile Askeri Savcılığın 11/12/2001 tarih ve E.2001/1263, K.2001/726 sayılı iddianamesi ile diğer sanıklarla birlikte başvurucu hakkında "suça konu alımlar" ile ilgili olarak "memuriyet görevini ihmal" suçundan kamu davası açılmasına rağmen, Askeri Mahkemenin suç duyurusu sonrasında suça konu ihaleyi kazanarak mal teslim ettikleri anlaşılan müteahhitler hakkında Askeri Savcılığın 19/10/2004 tarih ve E.2004/1409, K.2004/600 sayılı iddianamesi ile "ihaleye fesat karıştırmak suçuna iştirak" suçundan kamu davası açılmış olduğu da göz önüne alınarak başvurucu ve diğer sanıklara isnat edilen eylemlerin 1/2/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 205. maddesinde tanımlanan ihaleye fesat karıştırmak

suçunu oluşturduğu kanaatine varılarak, sivil şahıslarla işlenen suça ilişkin sevk maddesinin de 765 sayılı Kanun'da yer alması sebebiyle 25/10/1963 tarih ve 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu'nun 12. maddesi gereğince tüm sanıkları yargılama görevinin adli yargı yoluna ait olduğu gerekçesiyle Askeri Mahkemenin görevsizliğine ve dosyanın Üsküdar Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

14. Askeri Mahkemenin görevsizlik kararının bir kısım sanıklar tarafından temyiz edilmesi üzerine Askeri Yargıtay Üçüncü Dairesinin, 24/5/2005 tarih ve E.2005/644, K.2005/639 sayılı kararı ile 765 sayılı Kanun'un 205. maddesinde tanımlanan suçun "maddi menfaat temin etmek" unsurunun da bulunduğu, gerek iddianamede gerekse görevsizlik kararlarında bu yönde bir anlatım bulunmamasına rağmen eylemin bu maddeye göre değerlendirilmesi eleştiri konusu yapılmış, ayrıca iddianamede gösterilmemiş vakıa ve eylemlerin görevsizlik kararına konu yapılmasının usul ve kanuna aykırı olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararlarının bozulmasına karar verilmiştir.

15. Bozma sonrası yargılama aşamasında, bozma kararı doğrultusunda Askeri Savcılığın 2/3/2006 tarih ve E.2001/1263, K.2001/726 sayılı ek iddianamesi ile başvurucu ve diğer bir kısım sanıklar hakkında ihaleye fesat karıştırmak suçundan cezalandırılmaları talep edilmiştir. Askeri Mahkemenin, 28/3/2006 tarih ve E.2006/355, K.2006/145 sayılı kararı ile başvurucu ve diğer sanıkların eylemlerinin ihaleye fesat karıştırma veya bu suça iştirak suçlarını oluşturduğu gerekçesi ile görevsizlik kararı verilmiştir.

16. Askeri Yargıtay Üçüncü Dairesinin 27/11/2007 tarih ve E.2007/2589, K.2007/2584 sayılı kararıyla, eylemin görevi kötüye kullanma suçunun tanımına uyduğu gerekçesiyle Askeri Mahkemenin kararı bozulmuştur.

17. Bozma kararı üzerine Askeri Mahkemenin 28/8/2008 tarih ve E.2008/695, K.2008/741 sayılı kararı ile Askeri Yargıtayın bozma kararına uyarak eylemin görevi kötüye kullanma suçunun tanımına uyduğu ancak bu suça ilişkin dava zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesi ile ceza davasının düşmesine, hazine zararının giderilmesi için kararın, kesinleşmeyi müteakiben İstanbul Muhakemat Müdürlüğüne gönderilmesine karar verilmiştir. Başvurucu, soruşturma izni verilmemiş olmasına rağmen hakkında zamanaşımı nedeniyle düşme kararı verilmesi ve hazine zararından sorumlu tutulmasının hukuka aykırı olduğu gerekçeleri ile bu kararı temyiz etmiştir.

18. Askeri Yargıtay Üçüncü Dairesinin 14/7/2009 tarih ve E.2009/2086, K.2009/2072 sayılı kararı ile "askeri mahkemelere ve adliye mahkemelerine tabi kişiler tarafından bir suçun müştereken işlenmesi halinde, eğer suç Askeri Ceza Kanununda yazılı olmayan bir suç ise, asker kişiler bakımından da asliye mahkemelerinin görevli olduğu…" ve görev konusunun kamu düzenine ilişkin bir husus olduğu, yargılamanın her aşamasında gözetilmesinin gerektiği gerekçeleri ile davanın düşmesine ilişkin kararın görev yönünden bozulmasına karar verilmiştir.

19. Askeri Yargıtayın bozma kararına karşı, Askeri Yargıtay Başsavcılığının 31/7/2009 tarih ve E.2009/6273, 2009/78 sayılı itirazı üzerine Askeri Yargıtay Daireler Kurulunun 24/12/2009 tarih ve E.2009/109, K.2009/128 sayılı kararı ile Askeri Yargıtay Üçüncü Dairesinin 14/7/2009 tarihli kararının kaldırılmasına, Askeri Mahkemece muhakeme şartının gerçekleşmemesi nedeniyle hakkında verilmesi gereken düşme kararının sonuç itibarıyla hukuka uygun olduğu, zamanaşımı gibi farklı bir gerekçeye dayansa da bu yöndeki kararı temyizde başvurucunun hukuki menfaati bulunmadığı gerekçeleriyle temyiz taleplerinin

reddine oyçokluğuyla karar vermiştir.

20. Başvurucu, 17/10/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

21. 353 sayılı Kanun'un "Temyiz isteminin kabulü ve reddi" kenar başlıklı 217. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Askeri Yargıtay, temyiz isteminin süresi içinde yapılmadığını veya hükmün temyiz edilemez olduğunu veya temyiz edenin buna hakkı olmadığını görürse, temyiz istemini reddeder."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 4/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 17/10/2012 tarih ve 2012/321 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu, Anayasa Mahkemesine yapmış olduğu bireysel başvurunun Askeri Mahkemenin 28/8/2008 tarih ve E.2008/695, K.2008/741 sayılı kararı ile sonuçlanan yargılama sürecine ilişkin olduğunu, ceza yargılaması bakımından ilk açılan davanın izin şartının gerçekleşmemesi sonucunda düşme kararı ile sonuçlandığını, buna rağmen hakkında ceza davaları açıldığını, ceza mahkemesi kararında, kararın Muhakemat Müdürlüğüne kesinleştikten sonra gönderileceği yazılı olmasına rağmen, kesinleşme beklenmeden gönderilerek mükerrer tazminat davaları açılmasına neden olunduğunu, soruşturma izninin cezai ve hukuki sorumluluğu kapsadığını, 10 yıldan uzun süren hukuka aykırı davalar nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini belirterek, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

24. Kabul edilebilirliğe ilişkin olarak Bakanlık görüş yazısında, 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası gereğince, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları inceleme yetkisinin zaman bakımından başlangıcının 23/9/2012 tarihi olduğu, bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararların bireysel başvuruya konu olabileceği, başvurucunun şikâyetine esas dosyanın, 24/12/2009 tarihli Askeri Yargıtay Daireler Kurulu kararı ile kesinleştiği, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları inceleme yetkisinin başladığı tarihte söz konusu yargılamanın sonuçlandırıldığı bildirilmiştir.

25. Başvurucu Bakanlık görüş yazısına karşı beyan dilekçesinde bir yargısal kararın kesinleşmesine bağlı hakların kullanılabilmesi için, kesinleşmeye dair karardan bir şekilde hak sahibinin haberdar olması gerektiğini, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru bakımından sürenin kararın kesinleşmesinden değil, kesinleşen kararın tefhim veya tebliğinden itibaren işlemeye başladığını, başvuruya konu kesinleşen kararın kendisine tefhim veya tebliğ edilmediğini, bu nedenle başvurunun süresi içerisinde yapıldığını ve Bakanlık görüşünün yerinde olmadığını bildirmiştir.

26. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

27. Anılan Kanun hükmü uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir. Bu açık düzenleme karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir.

28. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin gereğidir (B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 18).

29. Başvurucunun şikâyetine konu olan ceza davasını sonuçlandıran Askeri Mahkemenin 28/8/2008 tarih ve E.2008/695, K.2008/741 sayılı kararına karşı temyiz başvurusu, Askeri Yargıtay Daireler Kurulunun 24/12/2009 tarih ve E.2009/109, K.2009/128 sayılı kararı ile reddedilmiştir. Buna göre, başvuruya konu ceza yargılamasını sonuçlandıran nihai kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleştiği açıktır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu kararın bireysel başvuruların incelenmeye başlandığı tarih olarak belirlenen 23/9/2012 gününden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun, “zaman bakımından yetkisizlik” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 4/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ALİ ÜNLÜ

B. No: 2012/350 | Karar tarihi: 04.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/350

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ALİ ÜNLÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/350)

Karar Tarihi: 4/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 13/1/2015-29235

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Hüseyin TURAN

Başvurucu : Mehmet Ali ÜNLÜ

Vekili : Av. İsa ÖZER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, tutukluluğa itirazının 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 268. maddesi gereğince itiraz merciine gönderilmemesi ve soruşturma aşamasında karar veren mercilerin görevsiz ve yetkisiz olması nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 10/10/2012 tarihinde Nurdağı Sulh Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 14/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 29/5/2014 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 29/5/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı, görüşünü 15/7/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 4/9/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Nurdağı Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen 2012/963 sayılı soruşturma kapsamında "uyuşturucu madde bulundurmak" ve "tarihi eser kaçakçılığı" suçlarını işlediği şüphesiyle 29/9/2012 tarihinde gözaltına alınmıştır.

9. Başvurucu, Cumhuriyet Başsavcılığınca 30/9/2012 tarihinde tutuklama talebiyle Nurdağı Sulh Ceza Mahkemesine sevk edilmiş, aynı tarihte anılan Mahkemenin 2012/21 sorgu sayılı kararıyla başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir.

10. Başvurucu, tutuklama kararına karşı 1/10/2012 tarihinde itiraz yoluna başvurmuş olup, Sulh Ceza Mahkemesinin 1/10/2012 tarih ve Değişik İş 2012/406 sayılı kararı ile itirazın reddine karar verilmiş, başvurucu müdafiinin bu karara itirazı üzerine Nurdağı Asliye Ceza Mahkemesi, 10/10/2012 tarih ve 2012/125 Değişik İş sayılı kararı ile itirazın kesin olarak reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu hakkında Nurdağı Cumhuriyet Başsavcılığınca "uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama" suçundan Nurdağı Asliye Ceza Mahkemesine kamu davası açılmış, Mahkemece, 6/1/2014 tarih ve E.2014/2, K. 2014/6 sayılı kararla görevsizlik kararı verilerek dosyanın Gaziantep Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

12. Nurdağı Asliye Ceza Mahkemesinin 6/1/2014 tarih ve E.2014/2, K. 2014/6 sayılı görevsizlik kararının içeriğine göre başvurucu 11/12/2012 tarihinde tahliye olmuştur.

13. Başvurucu 10/10/2012 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 5271 sayılı Kanun'un 104. maddesi şöyledir:

"(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir."

15. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 268. maddesi şöyledir:

"(1) Hâkim veya mahkeme kararına karşı itiraz, kanunun ayrıca hüküm koymadığı hâllerde 35 inci Maddeye göre ilgililerin kararı öğrendiği günden itibaren yedi gün içinde kararı veren mercie verilecek bir dilekçe veya tutanağa geçirilmek koşulu ile zabıt kâtibine beyanda bulunmak suretiyle yapılır. Tutanakla tespit edilen beyanı ve imzayı mahkeme başkanı veya hâkim onaylar. 263 üncü Madde hükmü saklıdır.

(2) Kararına itiraz edilen hâkim veya mahkeme, itirazı yerinde görürse kararını düzeltir; yerinde görmezse en çok üç gün içinde, itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderir.

(3) İtirazı incelemeye yetkili merciler aşağıda gösterilmiştir:

a) Sulh ceza hâkiminin kararlarına yapılan itirazların incelenmesi, yargı çevresinde bulundukları asliye ceza mahkemesi hâkimine aittir."

16. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 20. maddesi şöyledir:

"(1) Yetkili olmayan hâkim veya mahkemece yapılan işlemler, sadece yetkisizlik nedeniyle hükümsüz sayılmaz."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 4/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 10/10/2012 tarih ve 2012/350 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, tutukluluğa itirazının, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 268. maddesi gereğince itiraz mercii olan Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmediğini ve bu şekilde " kesin olmayan kararın zaman yönünden kesinleştirildiğini", Nurdağı Cumhuriyet Başsavcılığı ve Sulh Ceza Mahkemesinin yer itibariyle yetkisiz olduklarını, bu hususun sorgu aşamasında dikkate alınmadığını, ayrıca kararın müdafi yerine (şüpheliye) başvurucuya tebliğ edildiğini, bu nedenlerle Anayasa'nın 19., 36. ve 37. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Başvurucunun iddialarından verilen tutukluluk kararı nedeniyle itiraz hakkının elinden alındığı ve itirazın yetkili olmayan yargı yeri tarafından değerlendirildiği kısmının özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğine ilişkin olması, soruşturma makamlarının yetkisiz ve görevsiz olduğu kısmının ise adil yargılanma hakkı kapsamında olması nedeniyle iki ayrı başlık altında değerlendirilmesi gerekmektedir.

1. Tutukluluğa İtirazın İtiraz Merciine Gönderilmemesi İddiası

20. Başvurucu, tutukluluğa itirazının, itiraz mercii olan Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmeden tutuklama kararının kesinleştirildiğini iddia etmektedir.

21. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası şöyledir:

"Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.."

22. AİHS'in 5. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Yakalama veya tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve eğer tutulma yasaya aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir."

23. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

24. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci ve AİHS'nin 5. maddesinin (4) numaralı fıkraları, her ne sebeple olursa olsun hürriyeti kısıtlanan kişiye tutuklanmasının kanuniliği hakkında süratle karar verebilecek ve tutuklama kanuna aykırı ise serbest bırakılmasına hükmedebilecek bir mahkemeye başvurma hakkı tanımaktadır.

25. Bir suç isnadına bağlı olarak gerçekleşen tutuklulukla ilgili olarak 5271 sayılı Kanun'un 104. maddesinde, şüphelinin her aşamada mahkemeden serbest bırakılmasını isteyebileceği, bu isteğin reddine ilişkin kararlara karşı da itiraz kanun yoluna başvurabileceği belirtilmiştir. Aynı kanunun 268. maddesinde ise, tutuklama kararları da dahil her türlü mahkeme kararlarına karşı itirazın mümkün olduğu, bu itirazın ne şekilde yapılacağı ve hangi sürede nereye yapılması gerekeceği ayrıntılı bir biçimde hüküm altına alınmıştır.

26. Somut olayda, başvurucu Nurdağı Sulh Ceza Mahkemesinin 30/9/2012 tarihli kararıyla tutuklanmış ve başvurucunun 1/10/2012 tarihli itirazı merciince reddedilerek tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. Başvurucunun itirazı üzerine Mahkemece dosya Nurdağı Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmiş, Asliye Ceza Mahkemesi ise, 10/10/2012 tarihli kararıyla itirazın kesin olarak reddine karar vermiştir. Dolayısıyla başvurucu tarafından iddia edilen tutukluluğa itirazın itiraz mercii olan Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmediği ve incelenmediği iddiasının gerçekle uyumlu olmadığı anlaşılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen bu iddianın "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

28. Başvurucu, soruşturma makamlarının yetkisiz ve görevsiz olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

29. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

30. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

31. 6216 sayılı Anayasa Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

32. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

33. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

34. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni

göstermiş olması gerekir. Bu şekilde olağan denetim mekanizmaları önünde ileri sürülüp takip edilmeyen temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin iddialar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu yapılamaz (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

35. Başvurucu hakkında "2863 Sayılı Kanuna Aykırılıktan" Nurdağı Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma yürütülmüş, yürütülen soruşturma kapsamında Nurdağı Sulh Ceza Mahkemesinin 30/9/2012 tarih ve 2012/21 Sorgu sayılı kararıyla tutuklanmış, itiraz üzerine Nurdağı Asliye Ceza Mahkemesinin 10/10/2012 tarih ve 2012/125 değişik iş sayılı kararıyla itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir

36. Başvurucunun soruşturmaya konu olayın İslâhiye ilçesinde meydana geldiği ve bu nedenle soruşturma yapma görev ve yetkisinin bu yer Cumhuriyet Başsavcılığına ait olmasına rağmen, soruşturmanın Nurdağı Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmesi ve sorgu işleminin aynı yer Sulh Ceza Mahkemesince yapılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının, yargılamanın henüz sonuçlanmamış olması nedeniyle derece mahkemeleri önünde ileri sürülme imkânı bulunduğundan, yargılama süreci sona ermeden Anayasa Mahkemesince incelenmesi, bireysel başvuru yolunun ikincilliği ilkesi gereği mümkün değildir. Dolayısıyla, bu şikâyet bakımından olağan kanun yolları tüketilmemiştir.

37. Açıklanan nedenlerle, başvurunun, bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemezliğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

Başvurunun,

A. Tutukluluğa ilişkin şikâyetler yönünden "açıkça dayanaktan yoksun olması",

B. Görev ve yetkisizlik şikâyetleri yönünden "başvuru yollarının tüketilmemiş olması"

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

4/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLLÜZAR ERMAN

B. No: 2012/542 | Karar tarihi: 04.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/542

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLLÜZAR ERMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/542)

Karar Tarihi: 4/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 13/1/2015-29235

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Recep ÜNAL

Başvurucu : Güllüzar ERMAN

Vekili : Av. Pınar AKDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “anayasayı ihlal” ve “silahlı terör örgütü yönetmek” suçları nedeniyle hakkında yürütülen yargılama kapsamında, adil yargılanma ve kişi özgürlüğü ve güvenliği haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 9/11/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış, Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 29/3/2013 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölüm tarafından 17/9/2013 tarihinde yapılan toplantıda, başvurunun kabul

edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 23/9/2013 tarihinde Bakanlığa bildirilmiştir. Bakanlığın yazılı görüşü 22/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunulmuştur.

6. Bakanlık görüş yazısı, başvurucuya 2/12/2013 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne beyanlarını 16/12/2013 tarihinde sunmuştur.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru dilekçesi ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP sisteminden temin edilen ek bilgilere göre olaylar özetle şöyledir:

8. İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü (Müdürlük) görevlileri tarafından 9/4/2003 tarihinde, başvurucunun, ailesi ile birlikte oturduğu konutunda arama yapılmıştır. Başvurucu, arama işlemini müteakiben gözaltına alınmış ve Müdürlüğe götürülmüştür.

9. İki farklı yağma suçunun işlenmesine iştirak ettiği şüphesi ile başvurucu hakkında yürütülen soruşturma, MLKP (Marksist Leninist Komünist Parti) Terör Örgütüne yönelik bir operasyonun parçası olup, başka şüpheliler hakkında da arama, gözaltı vb. işlemler yapılmıştır.

10. Başvurucu, 9/4/2003 tarihinde kollukta, 13/4/2003 tarihinde Cumhuriyet savcısı huzurunda susma hakkını kullanmıştır. Cumhuriyet savcısı, başvurucuyu İstanbul 5 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Yedek Üyeliğine sevk ederek sorgusunun yapılmasını ve tutuklanmasını talep etmiştir. 13/4/2003 tarihinde hâkim tarafından yapılan sorgusunda başvurucu, savunmasını yaparak kendisine isnat edilen suçlamaları reddetmiş olup, aynı Mahkemenin 13/4/2003 tarih ve 2003/44 sayılı kararı ile tutuklanmıştır.

11. İstanbul DGM Cumhuriyet Başsavcılığının 23/7/2003 tarih ve H.2003/822, E.2003/834, K.2003/834 sayılı iddianamesi ile başvurucu hakkında İstanbul 4 No.lu DGM'nde kamu davası açılmıştır. İddianamenin başvurucu ile ilgili kısmı şöyledir:

"...

Sanık GÜLLÜZAR ERMAN'ın güvenlik kuvvetleri tarafından ... adreste yakalandığı, ... yasadışı silahlı MLKP örgütünün program ve tüzüğü kabul edip bu amaçla mücadele yürüttüğü, sanığın yakalandığı tarihte İstanbul'da silahlı MLKP terör örgütü adına faaliyet yürüten 2. Hücrede gizliliğini sağlamak amacıyla ZEYNEP kod adıyla, ... ve firari sanık ... ile birlikte faaliyet yürüttüğü ve aşağıda belirtilen eylemleri gerçekleştirdiği anlaşılmıştır.

... 24.01.2003 günü Eyüp İlçesi Rami Kuru Gıda Toptancılar Sitesinde bul(u)nan Akbank Topçular Şube Müdürlüğünün silahla gaspedilmesi:

Sanık ... GÜLLÜZAR ERMAN'ın, ... isimli yasadışı silahlı MLKP terör örgüt mensuplarıyla birlikte Eyüp ilçesi ... Akbank Topçular Şube Müdürlüğünü örgüt adına para temin etmek için sözde kamulaştırma amacıyla silahla gasp etmeyi planladıkları, olay günü A...'nın 14'lü tabancayı yanına aldığı, kaleşnikof marka tüfek, ... tabancaları ise daha önceden temin ettiği otomobile koyduğu, suç tarihinde ise Eyüp'te buluşarak araçta bul(u)nan kaleşnikof marka tüfek, ... tabancaları yanlarına alarak araca birlikte binerek birlikte banka önüne geldikleri,

bankanın istihbaratının daha önceden yapılması nedeniyle sanık GÜLLÜZAR ERMAN ile birlikte dört sanığın kar maskeleri takarak banka şubesinden içeriye girdikleri, bir sanığın ise içeriye girmeden dışarıda gözcü olarak kaldığı, bilahare banka özel güvenlik görevlisinin … tabancasını aldıktan sonra vezneye yönelen sanıkların toplam … parayı alarak torbaya koydukları, … arac(a) binerek olay mahallinden uzaklaştıkları, ceraim evrakı, tanıklar … anlatımları, olay yeri inceleme raporu, … kamera görüntülerinden anlaşılmıştır.

... 17.03.2003 günü Maltepe İlçesi Cevizli Mahallesinde müştekiler … ait silahların gaspedilmesi,

Sanık … GÜLLÜZAR ERMAN'ın, … isimli yasadışı silahlı MLKP terör örgüt mensuplarıyla birlikte Döviz bürosu işleten müştekiler …'den döviz gaspetmeyi planladıkları ve suç ... tarihinde otomobille …'da ikamet eden müştekilerin evinin önünde beklemeye başladıkları, bir süre sonra evden çıkan müştekinin yanına giderek … elindeki çantayı gasp ettikleri ve olay yerinin yakınında bekleyen otomobile binerek … uzaklaştıkları, … tabancayı gasp ettikleri … anlaşılmıştır.

Bu suretle sanık GÜLLÜZAR ERMAN'ın yasadışı silahlı MLKP örgütü adına yukarıda belirtilen eylem ve faaliyetleri gerçekleştirerek Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının tamamını veya bir kısmını bozma ve değiştirme veya kaldırmaya cebren teşebbüs etmek suçunu işlediği,

… tüm soruşturma evrak kapsamından anlaşılmış olmakla,

Sanıkların mahkemenizce 3005 sayılı kanuna göre yargılanmalarının yapılarak yukarıda gösterilen sevk maddeleri uyarınca ayrı ayrı cezalandırılmalarına karar verilmesi kamu adına iddia ve talep olunur."

12. 16/6/2004 tarih ve 5190 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Değişiklik Yapılması ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kaldırılmasına Dair Kanun'un geçici 1. maddesi ile DGM'lerin görev ve yetkilerine son verilmiş, aynı Kanun'un geçici 2. maddesi gereğince başvurucu hakkındaki yargılama, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) devredilmiştir.

13. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 1/4/2009 tarih ve E.2003/213 sayılı "esas hakkında mütalaa"sının başvurucu ile ilgili kısımları şöyledir:

"…

Sanık Güllüzar ERMAN'ın güvenlik kuvvetleri tarafından … adreste yakalandığı, … yasadışı silahlı MLKP örgütünün program ve tüzüğünü kabul edip bu amaçla mücadele yürüttüğü, sanığın yakalandığı tarihte İstanbul'da silahlı MLKP terör örgütü adına faaliyet yürüten 2. Hücrede gizliliğini sağlamak amacıyla ZEYNEP kod adıyla, … ve firari şüpheli … ile birlikte faaliyet yürüttüğü ve aşağıda belirtilen eylemleri gerçekleştirdiği anlaşılmıştır.

… 24.01.2003 günü Eyüp İlçesi Rami Kuru Gıda Toptancılar Sitesinde bul(u)nan Akbank Topçular Şube Müdürlüğünün silahla gaspedilmesi:

Sanık ... GÜLLÜZAR ERMAN'ın, … isimli yasadışı silahlı MLKP terör örgüt mensuplarıyla birlikte Eyüp ilçesi … Akbank Topçular Şube Müdürlüğünü örgüt adına para temin etmek için sözde kamulaştırma amacıyla silahla gasp etmeyi planladıkları, olay günü A.A.'nın 14'lü tabancayı yanına aldığı, kaleşnikof marka tüfek, … tabancaları ise daha önceden temin ettiği otomobile koyduğu, suç tarihinde ise Eyüp'te buluşarak araçta bul(u)nan kaleşnikof marka

tüfek, … tabancaları yanlarına alarak araca birlikte binerek birlikte banka önüne geldikleri, bankanın istihbaratının daha önceden yapılması nedeniyle sanık Güllüzar ERMAN ile birlikte dört sanığın kar maskeleri takarak banka şubesinden içeriye girdikleri, bir sanığın ise içeriye girmeden dışarıda gözcü olarak kaldığı, bilahare banka özel güvenlik görevlisinin … tabancasını aldıktan sonra vezneye yönelen sanıkların toplam … parayı alarak torbaya koydukları, … arac(a) binerek olay mahallinden uzaklaştıkları, ceraim evrakı, tanıklar … anlatımları, olay yeri inceleme raporu, … kamera görüntülerinden anlaşılmıştır.

... 17.03.2003 günü Maltepe İlçesi Cevizli Mahallesinde müştekiler … ait silahların gaspedilmesi,

... Sanık GÜLLÜZAR ERMAN'ın, ... isimli yasadışı silahlı MLKP terör örgüt mensuplarıyla birlikte Döviz bürosu işleten … ve ...'den döviz gaspetmeyi planladıkları ve suç tarihinde otomobille …'da ikamet eden müştekilerin evinin önünde beklemeye başladıkları, bir süre sonra evden çıkan ...'nin yanına giderek … elindeki çantayı gasp ettikleri ve olay yerinin yakınında bekleyen otomobile binerek E-5 karayoluna doğru uzaklaştıkları, … tabancayı gasp ettikleri … anlaşılmıştır.

Bu suretle sanık GÜLLÜZAR ERMAN'ın yasadışı silahlı MLKP terör örgütü içerisinde MLKP örgütü adına yukarıda belirtilen eylem ve faaliyetleri gerçekleştirerek Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının tamamını veya bir kısmını bozma ve değiştirme veya kaldırmaya cebren teşebbüs etmek suçunu işlediği anlaşılmıştır. …"

14. Ağır Ceza Mahkemesinin 4/5/2011 tarih ve E.2003/213, K.2011/84 sayılı kararı ile başvurucunun, "yasadışı silahlı MLKP terör örgütü adına Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının tamamını veya bir kısımı bozmaya veya kaldırmaya cebren teşebbüs etme suçunun subuta erdiği kabul ..." edilerek, müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiş, karar başvurucuya aynı oturumda tefhim edilmiştir.

15. Başvurucu müdafiinin, İlk Derece Mahkemesi kararını temyiz etmesi üzerine, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin, 25/9/2012 tarih ve E.2012/4794, K.2012/10066 sayılı kararı ile başvurucu hakkında verilen mahkumiyet hükmünün düzeltilerek onanmasına oybirliğiyle karar verilmiştir. Kararın ilgili kısımları şöyledir:

"Yapılan yargılama sonunda toplanan deliller karar yerinde incelenip, sanıklar … Güllüzar Erman, …'ın üyesi bulunduğu silahlı terör örgütünün, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını cebir ve şiddet kullanarak değiştirme amacına yönelik olarak vahamet arz eden olayları gerçekleştirdiği, sanıklar … Güllüzar Erman, …'ın sübutu kabul olunan eylemlerinin amaç suçun işlenmesi doğrultusundaki örgütsel bağlılık ile ülke genelindeki organik bütünlüğüne göre amacı gerçekleştirme tehlikesi yaratabilecek nitelikte olduğu belirlenip, kovuşturma sonuçlarına uygun şekilde suçun vasfı tayin edilmiş, … tüm sanıkların cezalarını azaltıcı sebebin niteliği takdir kılınmış, savunmaları inandırıcı gerekçelerle reddedilmiş, … incelenen dosya kapsamına göre verilen hükümlerde aşağıdaki husus dışında bir isabetsizlik görülmemiş olduğundan, Cumhuriyet savcıları ve sanıklar … Güllüzar Erman, … müdafilerinin temyiz dilekçeleriyle sanıklar … Güllüzar Erman, … müdafilerinin duruşmalı inceleme sırasında ileri sürdükleri yerinde görülmeyen diğer temyiz itirazlarının reddine, ancak;

765 sayılı TCK'nın lehe olduğu kabul edilerek uygulama yapılması karşısında anılan Kanunun bir bütün halinde uygulanması gerektiği gözetilmeden anılan Kanunun 36. maddesi yerine, 5237 sayılı TCK'nın 54. maddesi gereğince müsadere kararı verilmesi

suretiyle karma uygulama yapılması,

Kanuna aykırı olup hükmün bu nedenle BOZULMASINA, bu hususun yeniden yargılama yapılmaksızın CMUK'nın 322. maddesine göre düzeltilmesi mümkün bulunduğundan, hükümdeki '5237 sayılı TCK'nın 54. maddesi' ibaresi çıkarılarak yerine '765 sayılı TCK'nın 36. maddesi' ibaresinin eklenmesi suretiyle, diğer yönleri usul ve kanuna uygun olan hükmün DÜZELTİLEREK ONANMASINA,

…"

16. Başvurucu, 9/11/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 5190 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Devlet güvenlik mahkemeleri ve Devlet güvenlik mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılıklarının yetki ve görevleri sona erer.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte görevde bulunan Devlet güvenlik mahkemesi başkanı, asıl ve yedek üyeleri bu Kanunla 1412 sayılı Kanuna eklenen 394/a maddesi gereğince Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca görevlendirilecek veya kurulacak ağır ceza mahkemelerine ilk atamalar yapılıncaya ve atananlar görevlerine başlayıncaya kadar sırasıyla; ağır ceza mahkemesi başkan ve üyeleri sıfatıyla; Devlet güvenlik mahkemesi Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet savcıları da 1412 sayılı Kanunun 394/a maddesinde belirtilen suçları soruşturmak ve kovuşturmak üzere Cumhuriyet savcısı sıfatıyla görevlerine devam ederler ve başka bir göreve atanmalarına Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilebilir. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bu Kanun hükümlerine göre yapılacak görevlendirme ve atamalar, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren onbeş gün içinde gerçekleştirilir.

1412 sayılı Kanunun 394/a maddesinde belirtilen suçların soruşturma ve kovuşturmasında görevlendirilen Cumhuriyet savcıları ile aynı maddede belirtilen ağır ceza mahkemelerinin başkan ve üyeleri disiplin sebepleri hariç meşru mazeretleri ve talepleri olmadıkça üç yıl süre ile başka bir yere veya göreve atanamazlar. Bu görev süresinin tespitinde, Devlet güvenlik mahkemesi ve Cumhuriyet Başsavcılıklarındaki görevlerine son atanma tarihleri nazara alınır. Görev süresi dolanlar tekrar atanabilirler."

18. 5190 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun yayımı tarihinde görev ve yetkileri sona eren Devlet güvenlik mahkemelerinde ve Devlet güvenlik mahkemeleri Cumhuriyet Başsavcılıklarında mevcut dava ve soruşturma dosyaları ayrıca bir karar verilmesine gerek kalmaksızın durumlarına, mahiyetlerine ve kanun hükümlerine göre, bulundukları aşamadan itibaren yargılama ve soruşturmaya devam edilmek üzere görevli ve yetkili ağır ceza mahkemelerine ve bu mahkemelerin bulundukları illerin Cumhuriyet Başsavcılıklarına devredilir.

Bu Kanun kapsamına girmeyen suçlar nedeniyle;

a) Hazırlık soruşturma safhasında bulunan dosyalar hakkında ilgili Cumhuriyet Başsavcılıklarınca,

b) Son soruşturma safhasında bulunan dosyalar hakkında ağır ceza mahkemelerince dosya üzerinden,

Kanun hükümlerine göre gerekli kararlar verilmek suretiyle, dosyalar görevli ve yetkili Cumhuriyet Başsavcılıklarına veya mahkemelere gönderilir.”

19. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun “İfade ve sorgunun tarzı” kenar başlıklı 147. maddesi şöyledir:

“(1) Şüphelinin veya sanığın ifadesinin alınmasında veya sorguya çekilmesinde aşağıdaki hususlara uyulur:

…

c) Müdafi seçme hakkının bulunduğu ve onun hukukî yardımından yararlanabileceği, müdafiin ifade veya sorgusunda hazır bulunabileceği, kendisine bildirilir. Müdafi seçecek durumda olmadığı ve bir müdafi yardımından faydalanmak istediği takdirde, kendisine baro tarafından bir müdafi görevlendirilir.”

20. 5271 sayılı Kanun’un “İfade alma ve sorguda yasak usuller” kenar başlıklı 148. maddesi şöyledir:

“(1) Şüphelinin ve sanığın beyanı özgür iradesine dayanmalıdır. Bunu engelleyici nitelikte kötü davranma, işkence, ilâç verme, yorma, aldatma, cebir veya tehditte bulunma, bazı araçları kullanma gibi bedensel veya ruhsal müdahaleler yapılamaz.

…

(3) Yasak usullerle elde edilen ifadeler rıza ile verilmiş olsa da delil olarak değerlendirilemez.

(4) Müdafi hazır bulunmaksızın kollukça alınan ifade, hâkim veya mahkeme huzurunda şüpheli veya sanık tarafından doğrulanmadıkça hükme esas alınamaz.”

21. 5271 sayılı Kanun’un “Şüphelinin veya sanığın müdafi seçimi” kenar başlıklı 149. maddesi şöyledir:

“(1) Şüpheli veya sanık, soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafiin yardımından yararlanabilir; kanunî temsilcisi varsa, o da şüpheliye veya sanığa müdafi seçebilir.

(2) Soruşturma evresinde, ifade almada en çok üç avukat hazır bulunabilir.

(3) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında avukatın, şüpheli veya sanıkla görüşme, ifade alma veya sorgu süresince yanında olma ve hukukî yardımda bulunma hakkı engellenemez, kısıtlanamaz.”

22. 5271 sayılı Kanun’un “Müdafiin görevlendirilmesi” kenar başlıklı 150. maddesi şöyledir:

“(1) Şüpheli veya sanıktan kendisine bir müdafi seçmesi istenir. Şüpheli veya sanık, müdafi seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, istemi halinde bir müdafi görevlendirilir.

(2) Müdafii bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafi görevlendirilir.

(3) Alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada ikinci fıkra hükmü uygulanır.

(4) Zorunlu müdafilikle ilgili diğer hususlar, Türkiye Barolar Birliğinin görüşü alınarak çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

23. 5271 sayılı Kanun'un "Müdafi ile görüşme" kenar başlıklı 154. maddesi şöyledir:

"(1) Şüpheli veya sanık, vekâletname aranmaksızın müdafii ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir. Bu kişilerin müdafii ile yazışmaları denetime tâbi tutulamaz."

24. 5271 sayılı Kanun'un "Delilleri takdir yetkisi" kenar başlıklı 217. maddesi şöyledir:

"(1) Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir.

(2) Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir."

25. 4/4/1929 tarih ve 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 138. maddesi şöyledir:

"Yakalanan kişi veya sanık müdafi seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse talebi halinde baro tarafından kendisine bir müdafi tayin edilir. Yakalanan kişi veya sanık onsekiz yaşını bitirmemiş yahut sağır veya dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede malul olur ve bir müdafi'de bulunmazsa talebi aranmaksızın kendisine müdafi tayin edilir."

26. 1412 sayılı mülga Kanun'un 144. maddesi şöyledir:

"Yakalanan veya tutuklu bulunan kişi vekaletname aranmaksızın müdafi ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir. Bu kişilerin müdafi ile yazışmaları denetime tabi tutulamaz."

27. Başvurucu gözaltında bulunduğu sırada yürürlükte olan 18/11/1992 tarih ve 3842 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu İle Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 31. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Kanunun 4, 5, 6, 7, 9, 12, 14, 15, 18, 19, 20 ve 22 nci madde hükümleri Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına giren suçlarda uygulanmaz. Bunlar hakkında 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun bu değişiklikten önce yürürlükte olan eski hükümleri değiştirilmeden önceki halleriyle uygulanır."

28. 16/6/1983 tarih ve 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 16. maddesi şöyledir:

"Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına giren suçlarda yakalanan veya tutuklanan şahıs, yakalama veya tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç en geç kırksekiz saat içinde hakim önüne çıkarılır ve sorguya çekilir.

Üç veya daha fazla kişinin bir suça iştiraki suretiyle toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasındaki güçlük veya fail sayısının çokluğu ve benzeri nedenlerle Cumhuriyet savcısı, bu sürenin dört güne kadar uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir. Soruşturma bu sürede sonuçlandırılmazsa Cumhuriyet savcısının talebi ve hakim kararı ile süre yedi güne kadar uzatılabilir.

Anayasanın 120 nci maddesi gereğince olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde yakalanan veya tutuklanan kişiler hakkında ikinci fıkrada yedi gün olarak belirlenen süre Cumhuriyet savcısının talebi ve hakim kararıyla on güne kadar uzatılabilir.

Tutuklu bulunan sanık, müdafii ile her zaman görüşebilir. Hakim tarafından gözaltı süresinin uzatılmasına karar verildikten sonra gözaltında bulunan kişi hakkında da aynı

hüküm uygulanır.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 4/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 9/11/2012 tarih ve 2012/542 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

30. Başvurucu,

i. Dava devam ederken DGM’lerin sadece şeklen kaldırıldığını, yargılama usulleri, mahkeme başkanı, üyeleri, savcıları, kalem personeli ve hatta dava dosyalarının numaralarının dahi değişmediğini,

ii. Gözaltında bulunduğu zaman diliminde, kolluk ve Cumhuriyet savcısı tarafından ifadesi alınırken bir avukatın hukuki yardımından yararlandırılmadığını,

iii. Tutukluluk durumunun duruşma açılmadan celse aralarında dosya üzerinden incelendiğini, bu incelemelere ilişkin Cumhuriyet savcısı mütalaalarının kendisine tebliğ edilmediğini, tutukluluğun devamına dair kararların birbiri ile aynı gerekçelere dayandığını,

iv. Diğer sanıklardan birinin, kolluk tarafından işkenceyle ve avukatın katılımı sağlanmaksızın alınan ifadesinin kendisi aleyhine delil olarak kabul edilerek kanuna aykırı bir şekilde hükme esas alındığını,

v. Müşteki ve tanıklardan hiçbirinin kendisi aleyhine beyanda bulunmadığını, kendisine isnat edilen her iki olayın meydana geldiği zaman diliminde başvurucunun işyerinde çalışmakta olduğunun belgelenmesine rağmen derece mahkemesinin buna ilişkin şüpheleri ortadan kaldıracak herhangi bir değerlendirme yapmadığını,

Bu nedenlerle, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yargılamanın yenilenmesini talep etmiştir.

31. Makul sürede yargılanma, yargılama devam ederken salıverilme, özgürlüğü kısıtlama işleminin kanuna uygunluğunun bir mahkeme tarafından denetlenmesini isteme ve zararlarının tazmini haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, bu iddiaları ile ilgili olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yaptığı başvurunun akıbetinin araştırılmasını talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Adil Yargılanma Hakkının İhlaline İlişkin İddialar

i. Davaya Bakan Mahkemenin Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Devamı Niteliğinde Olduğu İddiası

32. 6216 sayılı Kanun’un, “Bireysel başvuru usulü” kenar başlıklı 47. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

“Başvuru dilekçesinde … işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle ihlal edildiği ileri sürülen hak ve özgürlüğün ve dayanılan Anayasa hükümlerinin, ihlal gerekçelerinin, … belirtilmesi gerekir. Başvuru dilekçesine, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğinin ve harcın ödendiğine dair belgenin eklenmesi şarttır.”

33. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Bireysel başvuru hakkında kabul edilebilirlik kararı verilebilmesi için 45 ila 47 nci maddelerde öngörülen şartların taşınması gerekir.

(2) Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

34. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün bireysel başvuruların içeriğini düzenleyen "Bireysel başvuru formu ve ekleri" başlıklı 59. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"…

(2) Başvuru formunda aşağıdaki hususlar yer alır:

…

d) Bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamalar.

e) Başvurucunun güncel ve kişisel bir temel hakkının doğrudan zedelendiği iddiasının dayanakları.

…"

35. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile İçtüzüğün 59. maddesinin ilgili fıkraları uyarınca başvurucunun, başvuru konusu olaylara ilişkin iddialarını açıklama, dayanılan Anayasa hükmünün ihlal edildiğine dair hukuki iddialarını kanıtlama, bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeleri ve delilleri sunma yükümlülüğü bulunmaktadır (B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 38; B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19-20).

36. Belirtilen koşullar yerine getirilmediği takdirde Anayasa Mahkemesince başvurunun, açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar verilebilir.

37. Başvurucu, dava devam ederken DGM'lerin şeklen kaldırıldığını, dosyaları devralan mahkemelerin yargılama usulleri, başkan ve üyeleri, savcıları, kalem personeli ve hatta dava dosyalarının numaralarının dahi değişmediğini, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

38. Başvurucu, ihlal iddiasını salt, yargılandığı Mahkemenin hâkim, savcı, personel ve yargılama usulleri itibariyle DGM'lerin uzantısı olması iddiasına dayandırmış olup, bunların dışında, Ağır Ceza Mahkemesinin hangi somut özelliğinin, adil yargılanma hakkını ihlal ettiği konusunda bir açıklamada bulunmamıştır. Bu nedenle, ihlal iddiası ve bu iddianın temelindeki olguların ispatına ilişkin yeterli açıklamalarda bulunmayan başvurucunun, iddiasını kanıtlayamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

39. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

40. Başvurucu, yargılama süresinin makul olmadığını, bu nedenle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

41. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının, kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

iii. Delillerin Değerlendirilmesine Yönelik Şikâyetler

42. Başvurucu, diğer sanıklardan birinin, kolluk tarafından işkenceyle ve avukatın katılımı sağlanmaksızın alınan ifadesinin kendisi aleyhine delil olarak kabul edilerek kanuna aykırı bir şekilde hükme esas alındığını, müşteki ve tanıklardan hiçbirinin kendisi aleyhine beyanda bulunmadığını, kendisine isnat edilen her iki olayın meydana geldiği zaman diliminde işyerinde çalışmakta olduğu belgelenmesine rağmen derece mahkemesinin buna ilişkin şüpheleri ortadan kaldıracak herhangi bir değerlendirme yapmadığını ve bu şekilde adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

43. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının, kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

iv. Gözaltında ve Cumhuriyet Savcısı Huzurunda Bir Avukatın Hukuki Yardımından Yararlandırılmadığı İddiası

44. Başvurucu, gözaltındayken, kolluk ve Cumhuriyet savcısı huzurunda ifadesi alınırken, bir avukatın hukuki yardımından yararlandırılmadığını ileri sürmektedir.

45. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa’da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 22).

46. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” başlıklı 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (c) bendi şöyledir:

“1. Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. ...

…

3. Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

…

c) Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafiin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek;

…”

47. Şüpheliye, kolluk tarafından ilk kez sorgulanmasından itibaren avukata erişim hakkı sağlanması, adil yargılanma hakkının etkili bir koruma işlevine sahip olması bakımından gereklidir. Her davanın kendine özgü koşulları çerçevesinde zorunlu sebepler ortaya

çıkması halinde bu hak kısıtlanabilir ise de bu hallerde dahi suç şüphesi altındaki kişinin savunma hakkına, telafisi mümkün olmayacak şekilde zarar verilmemesi gerekir (Aynı yöndeki AİHM kararı için bkz. Salduz/Türkiye, B. No: 36391/02, 27/11/2008, § 55)

48. Başvurucunun gözaltında tutulduğu dönemde, DGM'lerin görev alanına giren suçlar yönünden, kural olarak, müdafi yardımından yararlanmak ancak belli bir aşamadan sonra mümkün olabilmektedir. Anılan tarihlerde, ilgili mevzuatta, bu kapsamdaki suçlara yönelik soruşturmalarda, normal gözaltı süresinde avukata erişim imkânı tanınmamaktadır.

49. Belirtilen şartlar altında dört gün gözaltında tutulan başvurucu, 9/4/2003 tarihinde kollukta, 13/4/2003 tarihinde Cumhuriyet savcısı huzurunda susma hakkını kullanmıştır. 13/4/2003 tarihinde hâkim tarafından yapılan sorgusunda başvurucu, müdafiinin de katılımı ile savunmasını yaparak kendisine isnat edilen suçlamaları reddetmiştir.

50. Görüldüğü üzere, her ne kadar başvurucu, gözaltında bulunduğu sırada bir avukatın hukuki yardımından yararlanamamış ise de hâkim huzurundaki sorgusuna kadar devam eden süreçte susma hakkını kullanmasına izin verildiği için, kendisini suçlayıcı herhangi bir beyanda bulunmamış veya aleyhine herhangi bir delil göstermemiştir. Başvurucunun, bir avukatın hukuki yardımından mahrum bırakılmış olması savunma hakkının kullanılması bakımından bir eksiklik ise de bu durum, başvurucunun savunma hakları bakımından telafisi mümkün olmayan bir zarara neden olmamış ve belirtilen bu eksiklik, sorgu işleminde avukatın katılımı ile giderilmiştir. Bu açıklamalar çerçevesinde, başvurucunun belirtilen iddialarının, adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlal oluşturmadığı açıktır.

51. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun gözaltında ve Cumhuriyet savcısı huzurunda bir avukatın hukuki yardımından yararlandırılmadığı iddiasının adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlal oluşturmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiği İddiası

52. Anayasa Mahkemesince, daha önce karara bağlanan başvurularda, başvurunun Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi kapsamında değerlendirilebilmesi için, ilk derece mahkemesince verilen nihai mahkûmiyet kararının, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden sonra verilmiş olması gerektiği, anılan tarihten önce verilen bir nihai kararla sona eren tutukluluk hallerine yönelik başvuruların, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi dışında kaldığı kabul edilmiştir (Bkz. B. No: 2013/5512, 3/4/2014, §§ 20-24; B. No: 2013/6065, 3/4/2014, §§ 20-23; B. No: 2012/142, 9/1/2014, §§ 24-29). Başvurucunun tutukluluk hali, nihai kararının verildiği 4/5/2011 tarihinde sona ermiş olduğundan, başvurunun bu kısmının "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Adil (Hakkaniyete Uygun) Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

53. Başvurucu, diğer sanıklardan birinin, kolluk tarafından işkenceyle ve avukatın katılımı sağlanmaksızın alınan ifadesinin kendisi aleyhine delil kabul edilerek kanuna aykırı bir şekilde hükme esas alındığını, müşteki ve tanıklardan hiçbirinin kendisi aleyhine beyanda bulunmadığını, kendisine isnat edilen her iki olayın meydana geldiği zaman diliminde işyerinde çalışmakta olduğu belgelenmesine rağmen derece mahkemesinin buna ilişkin

şüpheleri ortadan kaldıracak herhangi bir değerlendirme yapmadığını ve bu şekilde adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

54. Bakanlık görüş yazısında, AİHM içtihatlarına göre, delillerin kabul edilmesinin esas olarak ulusal makamların kararı olarak değerlendirildiği için bir ulusal mahkemenin delil değerlendirmesinin de kural olarak gözden geçirilmediği, AİHM'in bu değerlendirmeyi ancak ulusal mahkemenin "önündeki olgulardan keyfi veya açıkça adil olmayan sonuçlar çıkardığı durumlarda" yapmakta olduğu, ulusal mahkemelere geniş takdir yetkisi tanıyan yaklaşımın maddi vakıaların belirlenmesindeki yöntemlere de uygulandığı, delilleri değerlendirme ve sanıkların üzerine atılı olan suç oluşturan eylemleri ile ilişkilendirme veya dosya kapsamındaki delillerden hangisi ya da hangilerini hükme esas alacağını saptama yetkisinin, ilgililerin yargılandığı mahkemelere ve son tahlilde Yargıtaya ait olduğu, bireysel başvuru yoluyla, Anayasa Mahkemesinin, yerel mahkeme kararlarını gözden geçiren dördüncü derece bir yargı organına dönüştürülemeyeceği, Anayasa Mahkemesinin birçok kararında bu hususların ortaya konulduğu bildirilmiştir.

55. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesinde, başvuruya konu delil değerlendirilmesi ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının, salt maddi ve hukuki hataların bireysel başvuruya konu edilmesi mahiyetinde olmadığını, Anayasa Mahkemesinin bir temyiz mercii olmadığı akılda tutularak, başvurucunun yargılanmasına ve cezalandırılmasına esas delillerin hukuki olmadığının, delil değerlendirilmesinde yargı yerlerinin açıkça keyfi hareket ettiklerinin, dolayısıyla başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin ileri sürüldüğünü, bu nedenlerle Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinin ihlal edildiğini ifade etmiştir.

56. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

57. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fırkası şöyledir:

"1. Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. ..."

58. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 22).

59. Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında kişilerin, davalarının hakkaniyete uygun olarak görülmesini isteme hakları güvence altına alınmıştır. Bu hak, 6. maddenin diğer fıkralarında yer alan suç isnadı ile karşı karşıya bırakılmış kişilere yönelik asgari hak ve güvencelerle doğrudan bağlantılı olduğu gibi, anılan fıkralardaki güvenceler, (1) numaralı fıkrada ifadesini bulan, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının somut görünümleridir. Dolayısıyla, hakkaniyete uygun yargılama hakkı, Sözleşme'nin 6. maddesinin özellikle (3) numaralı fırkasındaki somut güvenceler bakımından tamamlayıcı

bir fonksiyon ifa etmektedir.

60. Görüldüğü üzere, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ceza muhakemesini ilgilendiren boyutu, savunma hakkı ile ilintili olup, özellikle yargılama faaliyeti kapsamında alınan önlemlerin, savunma hakkının gerektiği gibi kullanılmasını teminat altına alacak düzeyde olmasını gerektirmektedir. Delil sunmak veya bazı belgeleri istemek gibi davanın tarafının inisiyatifine bırakılan konularda dahi mahkemenin, gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fırkasındaki hakları güvence altına alma pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır (Aynı yönde AİHM kararı için bkz. Barbera, Messegue ve Jabardo/İspanya, B. No: 10590/83, 6/12/1988, § 75; Kerojarvi/Finlandiya, B. No: 17506/90, 19/7/1995, § 42). Ayrıca delillerin elde edildiği koşulların, onların gerçekliği ve güvenilirliği üzerinde şüphe doğurup doğurmadığının dikkate alınması gereklidir.

61. Sözleşme'nin 6. maddesinde, delillerin kabul edilebilirliğine ilişkin ilkeleri düzenleyen açık bir kural bulunmaması, yargılama makamının, taraflarca ileri sürülen iddiaları ve gösterilen delilleri gereği gibi inceleme zorunluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Bununla birlikte, belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemesine aittir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Barbera Messegue ve Jabardo/İspanya, B. No: 10590/83, 6/12/1988, § 68). Mevcut yargılamada geçerli olan delil sunma ve inceleme yöntemlerinin kanuna uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp; Mahkemenin görevi, başvuru konusu yargılamanın, bir bütün olarak adil olup olmadığının değerlendirilmesidir.

62. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında, taraflara iddialarını sunmak hususunda uygun olanakların sağlanması şarttır. Taraflara, tanık delili de dahil olmak üzere delillerini sunma ve inceletme noktasında da uygun imkanların tanınması gerekir. Bu anlamda, delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsizlik iddialarının da yargılamanın bütünü esas alınarak değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 19).

63. Bir delilin, diğer yan delillerle desteklenmemiş olması, mutlak surette adil yargılanma hakkı bakımından sorun oluşturmaz. Mahkemece hükme esas alınan bir delilin çok kuvvetli olması ve güvenirliği konusunda herhangi bir risk bulunmaması, destekleyici delillere olan ihtiyacın yoğunluğunu azaltır. Buna karşılık, gücü ve güvenilirliği konusunda bir takım şüpheler bulunan bir delilin, suçun sübutu konusunda ulaşılan vicdani kanaat bakımından belirleyici olması halinde, bu durum, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı bakımından sorun oluşturabilir.

64. Adil yargılanma hakkı kapsamında güvence altına alınan hakların etkili bir şekilde korunması gereklidir. Bu itibarla, işkence ve kötü muamele yasağına aykırı eylemler sonucunda elde edilen delillerin kullanılması da yargılamanın adilliği üzerinde ciddi sorunlar doğurur. Zira, işkence ve kötü muamele sonucunda elde edilen delillerin kabul edilebilirliğine karar verilmesi, mutlak surette yasaklanan işkence ve kötü muameleye yönelik bir tolerans olarak değerlendirilme ve bu noktada ilgili kamu görevlerinin bu yöntemlere başvurmalarını teşvik gibi sonuçlar doğurabilir (Aynı yöndeki AİHM kararı için bkz. Gafgen/Almanya, B. No: 22978/05, 1/6/2010, § 178). Ancak suç şüphesi altındaki kişinin yargılama sırasında verdiği ikinci ikrarın, tek başına veya bunu doğrulayıcı tartışmasız nitelikteki maddi delillerle birlikte mahkumiyetine ve cezalandırılmasına yeterli bulunduğu ve özellikle kullanılan yasak sorgu yöntemleri sonucunda tartışmalı hale gelen maddi deliller

ile kişinin mahkumiyeti ve cezalandırılması arasındaki nedensellik bağının kesildiği durumlarda, salt, işkence ve kötü muamele yasağına aykırılık nedeniyle yargılamanın bütün olarak adil olmadığının kabul edilmesi mümkün değildir (Aynı yöndeki AİHM kararı için bkz. Gafgen/Almanya, B. No: 22978/05, 1/6/2010, § 180).

65. Özetle, hüküm kurulurken, işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele ile toplanan delillere dayanılması, hakkaniyete uygun yargılama hakkı ile bağdaşmamaktadır (Aynı yöndeki AİHM kararı için bkz. Gafgen/Almanya, B. No: 22978/05, 1/6/2010, § 166). Ancak, işkence ve kötü muamele yasağına aykırı bir biçimde soruşturma aşamasında elde edilen bir ikrar yerine, daha sonra kişinin mahkeme huzurunda özgür iradesiyle verdiği ifadeye dayanılarak hüküm kurulmuş olması halinde, salt önceki ifadenin işkence ve kötü muamele yasağı ile bağdaşmayan yöntemlerle elde edilmiş olması, yargılamanın bütününün hakkaniyete aykırı kabul edilmesini gerektirmez. Yargılama kapsamında, dayanılan diğer delillerin sıhhatine bakılarak, hakkaniyete uygun yargılama yapılıp yapılmadığı tespit edilmelidir.

66. Görüldüğü üzere, işkence ve kötü muamele altında toplanan delillerin, mahkemenin ulaştığı vicdani kanaat üzerinde etkili olması ve bu etkinin önemini ortadan kaldıracak derecede esaslı, güvenilir ve şüpheden uzak başka delillere dayanılmamış olması yargılamanın bütün olarak adilliğini zedelemektedir.

67. Öte yandan, ikrar içeren ifadelerin müdafi huzurunda alınmış olması da önemli olup, müdafiin hazır bulunmadığı ifadelerin hükme esas alınabilmesi için, kovuşturma aşamasında bu ifadelerin baskı altında alınıp alınmadığını kontrol edecek yeterli mekanizmaların mevcut olup olmadığı hususu önem kazanmaktadır. Ayrıca, ikrarın kişinin hür iradesine dayalı olup olmadığının, kovuşturma aşamasında, çelişmeli bir usulle yargılama makamı tarafından irdelenip değerlendirilmiş olması da gereklidir. Dahası, özellikle sanığın soruşturma aşamasındaki ikrarını, kötü muamele veya işkence altında verdiğini belirterek hâkim önünde reddetmesi halinde, işin esasına geçilmeksizin öncelikle bu konunun açıklığa kavuşturulması gerekli olup, aksi yöndeki uygulamalar, hakkaniyete uygun yargılama hakkı bakımından önemli eksiklik oluşturur (Bkz. Hulki Güneş/Türkiye, B. No: 28490/95, 19/6/2003, § 91).

68. Başvurucu ile birlikte yargılanan diğer sanıklardan A.A.'nın, bir avukatın katılımı sağlanmaksızın, kollukta verdiği 12/4/2003 tarihli ifadesi şöyledir:

"24.01.2003 günü … Akbank şubesinin maskeli ve silahlı (5) kişi tarafından soyulması, … Tl'sı para ve güvenlik görevlisi …'ın üzerinde bulunan … tabancanın gasp edilmesi,

Bu eyleme (5) kişi katıldık. (2) bayan (3) erkektik. Ben. UZUN Kod, burada benimle beraber gözaltında bulunan ZEYNEP kod Güllüzar ERMAN, devrim nikahlı eşim Hatice … ve Tahir … (…) isimli şahıslardı. Amacımız örgüte para temin etmek, yani kamulaştırmaktı. Bende 14'lü tabanca vardı. Bundan hariç diğer arkadaşlarda kaleşnikof, uzi ve Tarık marka silahlar vardı. Eylemden birkaç gün önce temin edilen beyaz brodvey marka araca silahları ben koydum. Eylem günü Eyüp'te buluştuk. Beşimiz arabaya binerek Rami'deki bankanın önüne geldik. … (4) kişi bankaya girdik. Girmeden kar mask(e)lerini taktık. Bir bayan arkadaş dışarıda kapıda bekledi. İçeriye giren bayan arkadaş bekçiyi etkisiz hale getirdi. … silahını aldı. … bir arkadaşımla beraber veznedeki paraları topladım. İki arkadaş da içeride bizim güvenliğimizi aldı. Paraları torbaya koyup bankadan çıktık. Dışarıda az ilerde bıraktığımız arabaya binip hızla oradan uzaklaştık. Eyüp cami(i) yakınlarında (2) bayan, (1) erkek arkadaş araçtan indi. Paraları ve silahlardan Uzi ile bir ufak tabancayı yanlarına aldılar. …

- 17.03.2003 günü … döviz bürosu sahiplerinden Hakkı .., Adem …, Fikri …'ye ait (3) adet tabancanın gasp edilmesi,

Bu eylemin amacı dövize yönelikti. İlk anda silahlar gündemde yoktu. Dö(v)izcilerin istihbaratı ben yapmıştım. Eylem günü dövizcilerin evinin önüne beyaz bir araç ile (5) kişi gittik. (2) bayan (3) erkektik. Benim yanımda UZUN kod, ZEYNEP kod Güllüzar ERMAN, Hatice …, Tahir … VARDI. Aracı biraz ileriye bıraktık. Banka soygununda kullanılan silahları yanımıza almıştık.

İstihbarata göre dövizcilerde 200 Milyar … yakın para olması gerekiyordu. Eylem günü (2) şahıs evden çıktı. Ellerinde çanta vardı. İki arkadaşım bunlara müdahale ederek etkisiz hale getirdi. Üzerlerindeki silahları ve çantalarını alarak oradan uzaklaştık. İleride bıraktığımız araca bindik. E-5'e çıktık. Bizim ve dövizcilerin silahlarını ben aldım. Arabadan indim. Bir araca binerek eve geldim. Diğer dört arkadaş araba ile gittiler. Bu eylemde kar maskelerini taktık. Eylemde çantadan para çıkmadı. Sadece (3) adet tabanca kamulaştırıldı.

… Biz yakalanana kadar İs(t)anbul'da üç tane hücre vardı. … Hücrelerdeki yapılanma şu şekildedir. 1. hücre: …, 2. hücre: Tahir …, ZEYNEP kod Güll(ü)zar ERMAN, …, 3. hücre: …"

69. A.A. hakkında düzenlenen 9/4/2003 tarihli raporun muayene bulguları kısmında sağ el bileğinde (3x2) cm ebadında cilt sıyrığı, sol el başparmak üstünde (0,3) cm'lik sıyrık, sol uyluk orta ön kısmında (1) cm çapında eski nedbeleşmiş lezyon görüldüğü; psikiyatrik muayenede herhangi bir psikiyatrik araz belirtisi saptanmadığı; sonuç olarak tespit edilen bulguların hayati tehlikeye maruz kılmadığı, bir gün iş ve güç kaybı oluşturacak nitelikte olduğu bildirilmiştir. Yine cezaevine alınmadan önce, dört günlük açlık grevi sırasında ilaç verilerek şuurunun zayıflatıldığı ve darp edildiği şeklindeki iddiaları da gözetilerek yapılan 18/4/2003 tarihli ilk muayene raporunda "sağ göz altında ekimoz, sağ el bileğinde kabuklu yara" tespit edilmiştir. Tekirdağ 1 No.lu F Tipi Ceza İnfaz Kurumu Revirinde düzenlenen aynı tarihli adli rapor formunda da aynı bulgular tespit edilmiştir. A.A. ayrıca, işkence ve kötü muamele iddiaları ile ilgili olarak müşteki sıfatıyla Cumhuriyet savcısı huzurunda ifade vererek, ilgili görevlilerden şikâyetçi olmuştur. Başvuru formu ve eklerinden, başvurucunun bu şikâyeti sonucunda açılan soruşturma veya kovuşturmanın sonucu hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

70. A.A., 13/4/2003 tarihinde Cumhuriyet savcısı huzurunda susma hakkını kullanmıştır. Belirtilen şahsın, nöbetçi hâkimlikteki 13/4/2003 tarihli ifadesi ise şöyledir:

" … Ben üzerime atılı suçlamayı kabul etmiyorum. Ben herhangi bir öldürme, yaralama ve bombalama eylemine katılmadım. Ben emniyette niye gözaltına alındığı(m)ı bilmiyorum, isnat edilen suçlamaları da bilmiyorum, emniyette bana herhangi bir şey sormadılar, beyanları kendileri yazdılar, ben de imzalamak zorunda kaldım…"

71. İstanbul 4 No.lu DGM'ce yürütülen yargılama kapsamında, sanık A.A.'nın 14/4/2004 tarihli duruşmadaki savunması şöyledir:

" … Öncelikle ben bu olayla ilgili olarak iddianamede bana atılı suçlardan sadece MLKP üyesi olduğumu kabul ediyorum. Ayrıca söz konusu evde yakalanan eşyaların da yine bu partinin ve benim olduğumu kabul ediyorum. Bunun dışında iddianamede bana yüklenen eylemlerle hiçbir ilgim olmadığı gibi dosyada benimle beraber yargılanan diğer sanıklardan Hatice … benim eşimdir. Bunun dışında diğer sanıkların hiçbiri ile ilişkim yoktur. Kendilerini de tanımam. Bu olayla ilgili olarak ben 08.04.2003 tarihinde gözaltına alındığımda görevli olduklarını da bilmediğim sivil şahıslar tarafından zor kullanılarak

kaçırıldım. Hatta orada bulunanlara bağırarak adını söyleyip kaçırılmakta olduğumu da bildirdim. Bu şekilde zorla şubeye getirildikten sonra çok yoğun bir şekilde işkenceye tabi tutuldum. Bu arada hafıza zayıflatıcı bir ilaç bana uygulanmak suretiyle ve verilmek suretiyle hafızamda kısmen kayıplara sebep olacak şekilde işkenceye tabi tutuldum. Daha doğrusu hafızamı tamamen kaybettim. Bu şekilde bana değişik eylemleri zorla kabul ettirmek istediler. Bununla tehdit ettiler. Yine eşimle ilgili olarak tehditte bulundular. Ben her defasında susma hakkımı kullandığımı bildirdiğim halde bana kendi gösterdikleri şahıslarla ilgili ve belirtilen eylemlerle ilgili bazı şeyleri kabul etmemi istediler. Bu şekilde benim ifade vermediğim halde yazdıkları şeyleri bana imzalattılar. Bu şekilde de savcılık huzuruna çıkardılar. Yine savcılık huzurunda da benzer şekilde çıkarılırken işkencelere tabi tutuldum ve daha sonra cezaevine gittiğimde bunlar raporla da tespit edilmiştir. Sorumlular hakkında yasal işlemler yapılmasını talep ediyorum ve işkence yapan ve bana ilaç uygulaması yapan şahıslar hakkında suç duyurusunda bulunuyorum. Söylediğim gibi eylemlerin hiçbiri ile ilgim yoktur. Sadece örgüt üyeliğini ve evde yakalanan malzemeleri kabul ediyorum. …

… Söylediğim gibi poliste alınan ifadeler ben poliste verilen ilacın etkisindeydim. Savcılıkta da yine korktuğum için o psikolojik durum altında avukatım olmadan ifade vermeyeceğimi bildirdim. Yedek hakim huzurunda da tam olarak neler söylediğimi bilemiyorum. Ancak şu anda mahkemenizde söylediğim savunmam tamamen doğrudur.”

72. İlk Derece Mahkemesinin, başvurucuya isnat edilen eylemlerin sübutu konusundaki değerlendirmeleri şöyledir:

“…

Sanık A.A.’nın UZUN kod, ZEYNEP kod GÜLLÜZAR ERMAN, A.A.’nın devrim nikahlı eşi HATİCE … ve başka MLKP terör örgütü üyeleri ile birlikte Eyüp ilçesi Rami Kuru Gıda Toptancılar Sitesinde faaliyet gösteren Akbank Topçular Şube Müdürlüğünü örgüt adına para temin etmek için silahla yağmayı planladıkları, olay günü A.A.’nın 14’lü tabancayı yanına aldığı, kaleşnikof mark tüfek, Uzi ve Tarık marka tabancaları ise daha önceden temin ettiği otomobile koyduğu, suç tarihinde ise Eyüp’te buluşarak araçta bulunan kaleşnikof marka tüfek, Uzi ve Tarık marka tabancaları yanlarına alarak araca birlikte binerek birlikte banka önüne geldikleri, bankanın istihbaratının daha önceden yapılması nedeniyle A.A. ile birlikte dört sanığın kar maskeleri takarak banka şubesinden içeriye girdikleri, bir sanığın ise içeriye girmeden dışarıda gözcü olarak kaldığı, bilahare banka özel güvenlik görevlisinin 7.65 mm çaplı Kırıkkale marka … seri numaralı tabancasını aldıktan sonra vezneye yönelen sanıkların toplam … TL parayı alarak, torbaya koydukları, bilahare bankadan dışarıya çıkarak az ileride bıraktıkları … plakalı araca binerek olay mahallinden uzaklaştıkları,

… kamera görüntü kayıtları, banka çalışanları Ayşe … 12/04/2003 tarihli ifadeli teşhis tutanağı, yine banka çalışanlarından Gülşah … 12/04/2003 tarihli ifadeli teşhis tutanağı, diğer tanıklar Fatma …, Sedat … ve Narin …’ın anlatımları, olay yeri inceleme raporundan sanık A.A.’nın 12/04/2003 tarihinde emniyet aşamasında olayın oluş şekliyle uyuşan ikrarı, olayda kullanıldığını beyan ettiği silahların kullandığı hücre evinde yakalanması dikkate alındığında atılı eylemin sübuta erdiği, sanıklar A.A., Gül(lü)zar Erman ve Hatice … tarafından işlendiği konusunda tam bir vicdani kanaat hasıl olmuştur.

…

Sanık A.A.’nın UZUN kod, Güllüzar Erman, Hatice … ve başka yakalanamayan bir örgüt

mensubu ile birlikte yasadışı silahlı MLKP terör örgüt mensuplarıyla birlikte döviz bürosu işleten müştekiler Adem … ve Hakkı …'den döviz yağmalamayı planladıkları ve suç tarihinde otomobille Maltepe ilçesi Cevizli Mahallesi Atilla Sokak No:9'da ikamet eden müştekilerin evinin önünde beklemeye başladıkları, bir süre sonra evden çıkan müştekinin yanına giderek Adem …'nin elindeki çantayı silah zoruyla alarak olay yerinden uzaklaştıkları ancak çantada döviz yerine Hakkı …'ye ait … taşıma ruhsatlı silah ile yine Fikri …'ye ait tabancalar ile kendisine ait … yerli yap(ı)m tabancayı yağmaladıkları,

Sanık A.A.'nın hücre evi olarak kullandığı yerde söz konusu silahların eylemlerde kullanılan başka silahlarla birlikte ele geçirildiği, silahlara ait ekspertiz raporu, sanık A.A.'nın olayın oluş şekliyle uyuşan beyanı, söz konusu silahların A.A.'nın anlatımlarına uygun olarak hücre evi olarak kullandığı yerde ele geçirildiği hususu dikkate alındığında beyanlarına itibar edilmesi gerektiği konusunda mahkememizde kanaat oluşmuş ve atılı eylemin sanıklar A.A., Gül(lü)zar Erman, Hatice … ve başka MLKP silahlı terör örgütü üyesi şahıslarla birlikte işlendiği konusunda tam bir vicdani kanaat hasıl olmuştur.

…

Sanık Gül(lü)zar Erman:

MLKP terör örgütü içerisinde Zeynep kod adını kullandığı, sanığın yukarıda sabit kabul edilen ve ayrıntısı belirtilen;

24.01.2003 günü Eyüp ilçesi Rami Kuru Gıda Toptancılar Sitesinde bulunan Akbank Topçular Şubesi Müdürlüğünün silahla yağma edilmesi,

17.03.2003 günü Maltepe ilçesi Cevizli Mahallesinde Adem Köse ve Hakkı Köse'ye ait silahların yağmalanması,

Bu nedenle sanığın işlediği kabul edilen eylemlerin sayısı niteliği vehamet arz eden boyutu dikkate alındığında yasadışı MLKP terör örgütü adına Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının tamamını veya bir kısmı(nı) bozmaya veya kaldırmaya cebren teşebbüs etme suçunun s(ü)buta erdiği kabul edilmiştir.

…"

73. İlk Derece Mahkemesinin sübuta ilişkin değerlendirmeleri incelendiğinde, sanık A.A.'nın kolluk ifadesindeki ikrarı dışında kamera görüntü kayıtları, banka çalışanlarına ait teşhisleri, diğer tanıkların anlatımları, olay yeri inceleme raporu ve sanık A.A.'nın ev aramasında bulunan tabancalar gibi başkaca delillere de dayanıldığı; A.A.'nın ikrar içeren ifadesinin, İlk Derece Mahkemesinin sübut konusunda ulaştığı vicdani kanaat bakımından belirleyici yegâne delil olmadığı ve diğer delilleri önemsiz kılmadığı görülmektedir. Bu tespitler ışığında, başvurucu hakkındaki yargılamanın bir bütün olarak adil olmadığı söylenemeyeceğinden, başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

74. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

b. Makul Sürede Yargılanma Hakkı

75. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturmanın makul süre içinde sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

76. Bakanlık tarafından, benzer nitelikteki başvurulara ilişkin daha önce bildirilmiş olan görüşlere atıfta bulunularak, 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin ikinci fıkrası ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünün 71. maddesi çerçevesinde, görüş sunulmasına gerek görülmediği bildirilmiştir.

77. Başvurucu, suç ithamı ile karşı karşıya kaldığı 9/4/2003 tarihinden, Yargıtayın onama karar tarihi olan 25/9/2012 tarihine kadar geçen sürenin, AİHM kararları ve genel hukuk ilkeleri çerçevesinde makul olmadığını bildirmiştir.

78. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

79. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

80. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddeleri uyarınca kişilere, medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların yanı sıra, cezai alanda yöneltilen suç isnatlarının makul sürede karara bağlanmasını talep hakkı tanınmıştır. Suç isnadı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi olup, kişiye cezai alanda yöneltilen iddianın suç isnadı niteliğinde olup olmadığının tespitinde; iddia olunan suçun pozitif düzenlemelerdeki tasnifinin, suçun gerçek niteliğinin, suç için öngörülen cezanın niteliği ile ağırlığının değerlendirilmesi gerekir. Ancak isnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise, ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın, adil yargılanma hakkının kapsamına girdiği kabul edilecektir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 31).

81. Başvuru konusu olayda, başvurucuya isnat olunan "Anayasal düzeni zorla ortadan kaldırmaya teşebbüs etmek" suçu İlk Derece Mahkemesince sabit görülerek, 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 146. maddesinin birinci ve 59. maddesinin birinci fıkraları uyarınca başvurucunun müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

82. Cezai alanda yöneltilen suç isnatları ile ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, kişiye bir suç işlediği iddiasının yetkili

makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama veya gözaltı gibi tedbirlerin uygulandığı an olup, somut başvuru açısından bu tarih, kolluk görevlileri tarafından başvurucunun konutunda arama işleminin yapıldığı ve müteakiben gözaltına alındığı 9/4/2003 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 34; B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucu hakkındaki mahkumiyet kararının Yargıtayca onandığı ve bu şekilde kesinleştiği 25/9/2012 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

83. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucunun 9/4/2003 tarihinde kollukta, 13/4/2003 tarihinde Cumhuriyet savcısı huzurunda susma hakkını kullandığı, 13/4/2003 tarihinde hâkim tarafından yapılan sorgusunun yapıldığı ve tutuklandığı, başvurucu hakkında 23/7/2003 tarihinde kamu davası açıldığı anlaşılmaktadır. Kamu davasına bakan İstanbul 4 No.lu DGM'nin, E.2003/213 sayılı dosyası üzerinde yürütülen yargılama kapsamında, 3/10/2003 tarihli duruşmada başvurucu, suçlamalara karşı savunmasını yapmış ve delillerini sunmuştur. Duruşma sonunda başvurucunun çalıştığı şirkete müzekkere yazılarak şahsi dosyasının istenmesine, tutukluluk halinin devamına ve duruşmanın, diğer günler dolu olduğu ve araya devir teslim işlemleri girdiği gerekçeleriyle 19/1/2004 tarihine ertelenmesine karar verilmiş olup, anılan tarihli duruşmada, başvurucunun sanık sıfatıyla savunması alınmıştır. 14/4/2004 tarihli duruşmada, bir kısım sanık, mağdur ve tanık beyanları alınmış ve yine diğer günler dolu olduğu gerekçesiyle duruşma 26/7/2004 tarihine ertelenmiştir.

84. Yargılama devam ederken 16/6/2004 tarih ve 5190 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Değişiklik Yapılması ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kaldırılmasına Dair Kanun'un geçici 1. maddesi ile Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev ve yetkilerine son verilmiş, aynı Kanun'un geçici 2. maddesi gereğince başvurucu hakkındaki yargılama, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) devredilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2003/213 sayılı dosyası kapsamında 13/10/2004, 23/2/2005, 8/6/2005, 26/9/2005 ve 3/5/2006 tarihli duruşmalarda, maktul yakını, mağdur, tanık ve sanık beyanları alınmıştır. Cumhuriyet Savcılığınca verilen 1/4/2009 tarih ve E.2003/213 sayılı esas hakkında mütalaa Mahkemeye sunulmuştur. Ağır Ceza Mahkemesinin 4/5/2011 tarih ve E.2003/213, K.2011/84 sayılı kararı ile başvurucunun, müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu müdafiinin derece mahkemesi kararını 12/9/2012 tarihli dilekçe ile temyiz etmiş olup, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 25/9/2012 tarih ve E.2012/4794, K.2012/10066 sayılı kararı ile başvurucu hakkında verilen İlk Derece Mahkemesi kararının düzeltilerek onanmasına karar vermiştir.

85. 5271 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 22-45).

86. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık dokuz yıl beş aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

87. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan

makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

c. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

88. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

89. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiş olan başvurucu, tespit edilen ihlale ilişkin olarak herhangi bir tazminat talebinde bulunmadığından, başvurucu lehine manevi tazminata hükmedilmemiştir.

90. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.672,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Davaya bakan Mahkemenin, DGM'lerin devamı niteliğinde olduğu iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının, "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Gözaltındayken müdafiin hukuki yardımından yararlandırılmadığı iddiasının, "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurusunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

5. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurusunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvurucunun,

1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

4/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

TUNCAY KÜÇÜK

B. No: 2013/12 | Karar tarihi: 04.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/12

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TUNCAY KÜÇÜK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/12)

Karar Tarihi: 4/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 13/1/2015-29235

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Hüseyin TURAN

Başvurucu : Tuncay KÜÇÜK

Vekili : Av. Mahir IŞIKAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hükümle birlikte verilen tutuklama kararına istinaden çıkarılan yakalama emri doğrultusunda ceza infaz kurumuna konulduğunu, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti olmadığı halde 23/9/2012 tarihinden beri tutuklu olması ve yargılama sürecinde usuli güvencelere uyulmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan kişi özgürlüğü ve güvenliği ile adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tahliye talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/12/2012 tarihinde Bakırköy 10. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 25/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin

Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir

4. Bölüm Başkanı tarafından 15/5/2014 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 15/5/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı benzer başvurulara ilişkin önceki görüşlerine atıf yaparak ayrıca görüş sunulmasına gerek görülmediğini bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2010/283 sayılı ve 21/9/2012 tarihli kararıyla başvurucunun 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 147. ve 61. maddeleri gereğince 16 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hakkında yakalama emri çıkartılmasına karar verilmiştir.

8. Başvurucu, hakkında çıkarılan yakalama emri doğrultusunda 23/9/2012 tarihinde tutuklanarak ceza infaz kurumuna konulmuştur.

9. Başvurucu bu karara 26/9/2012 tarihinde itiraz etmiş, ancak itirazı 11. Ağır Ceza Mahkemesi 23/10/2012 tarihinde reddetmiştir. Karar, başvurucu tarafından 28/11/2012 tarihinde öğrenilmiştir.

10. Redde ilişkin gerekçede, başvurucunun sabit görülen eylemi sebebiyle verilen cezanın miktarı, mahkûm olunan suçun tutuklama nedeni var kabul edilen katalog suçlardan olması, bir kısım sanıkların yargılama aşamasında olduğu gibi karar sonrasında kaçmaya yönelik eylemlerde bulunması nedeniyle tutukluluk halinin devamını gerektiren şartların geçerliliğini sürdürdüğü ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı vurgulanmıştır.

11. Anayasa Mahkemesine başvuru tarihi itibarıyla başvurucu hakkındaki dava Yargıtay'da derdesttir.

12. Başvurucu 24/12/2012 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. İsnat olunan suçun işlendiği tarihte yürürlükte bulunan 765 sayılı Mülga Kanun'un 147. maddesi şöyledir:

"Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini cebren iskat veya vazife görmekten cebren menedenlerle bunları teşvik eyliyenlere ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası hükmolunur …"

14. Aynı Kanun'un 61. maddesi, işlendiği zamanda ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası gerektiren suçun teşebbüs aşamasında kalması halinde failin on beş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmasını öngörmektedir.

15. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan; (1)

…

9. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

10. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 307, 308),

11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),

…

(4) Sadece adlî para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.”

16. 5271 sayılı Kanun’un 260. maddesi şöyledir:

“(1) Hâkim ve mahkeme kararlarına karşı Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık ve bu Kanuna göre katılan sıfatını almış olanlar ile katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar için kanun yolları açıktır.

(2) Asliye ceza mahkemesinde bulunan Cumhuriyet savcıları, mahkemenin yargı çevresindeki sulh ceza mahkemelerinin; ağır ceza mahkemelerinde bulunan Cumhuriyet savcıları, ağır ceza mahkemesinin yargı çevresindeki asliye ve sulh ceza mahkemelerinin; bölge adliye mahkemesinde bulunan Cumhuriyet savcıları, bölge adliye mahkemelerinin kararlarına karşı kanun yollarına başvurabilirler.

(3) Cumhuriyet savcısı, sanık lehine olarak da kanun yollarına başvurabilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 4/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 24/12/2012 tarih ve 2013/12 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, Derece Mahkemesince hakkında verilen mahkûmiyet kararı ile birlikte, isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun’un 100. maddesinde sayılan suçlardan olduğu gerekçesiyle tutuklanmasına karar verildiğini, kaçma şüphesi bulunmamasına rağmen tutuklanmasının yasal olmadığını, genel ve soyut varsayımlara dayanılarak tutuklandığını, tutuklamanın kanuna aykırı olarak elde edilen delillere dayandırıldığını, dijital delillerin sağlıklı olmadığını ve manipüle edildiğini, gerekli kişiselleştirme yapılmaksızın mahkum edilmesinin

"suç ve cezaların şahsiliği ilkesi" ni ihlal ettiğini, tanıklarının dinlenmediğini, lehe olan bilirkişi raporlarının dikkate alınmadığını belirterek Anayasa'nın 19., 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

19. Başvurucunun iddialarının özü, mahkûmiyet kararıyla birlikte verilen tutukluluk kararı nedeniyle özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiği ile yargılama sırasında adil yargılanma güvencelerinin ihlal edildiğine ilişkindir Bu nedenle incelemenin özgürlük ve güvenlik hakkı ve adil yargılanma hakkı kapsamında yapılması gerekir.

1. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

20. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"... Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

21. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

22. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için öngörülen idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir. Bireysel başvurunun ikincil nitelikte bir hak arama yolu olması nedeniyle, asıl olan hak ve özgürlüklere kamu otoritelerince saygı gösterilmesi ve olası bir ihlal durumunda bunun idari ve/veya yargısal olağan yollarla giderilmesidir. Bu nedenle bireysel başvuru yoluna ancak kanunda öngörülen olağan yollar tüketilmesine rağmen ihlalin ortadan kaldırılamadığı durumlarda gidilebilir (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 28).

23. Somut olayda başvuru konusu davanın Anayasa Mahkemesine başvuru yapıldığı tarihte derdest olduğu, adil yargılanma hakkının ihlali kapsamındaki iddiaları yönünden başvuru yollarının tüketilmediği görülmektedir.

24. Açıklanan nedenlerle, başvurunun adil yargılanma hakkının ihlal iddiası kapsamındaki kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiği İddiası

25. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; ... halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz."

26. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

27. Anayasa'nın 19. maddenin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu, ikinci ve üçüncü fıkralarında ise bireylerin bu haktan şekil ve şartları

kanunda gösterilen bazı istisnai durumlarda mahrum edilebileceği kuralı yer almaktadır (B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 38). Buna göre, hürriyetten yoksun bırakılma ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan birinin varlığı halinde söz konusu olabilir. (B. No: 2012/348, 4/12/2013, § 39). "Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların yerine getirilmesi" amacıyla kişilerin hürriyetinden yoksun bırakılması maddenin ikinci fıkrasında sayılan hallerden biridir.

28. Somut olayda İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 21/9/2012 tarihinde açıklanan kararıyla başvurucunun 16 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hakkında yakalama emri çıkartılmasına karar verilmiştir. Yakalama emri doğrultusunda başvurucu 23/9/2012 tarihinde tutuklanarak ceza infaz kurumuna konulmuştur. Mahkemenin vermiş olduğu mahkûmiyet kararı sonrasındaki bu tutma hali, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasındaki "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların yerine getirilmesi" kapsamındadır.

29. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

30. Üye Serdar ÖZGÜLDÜR bu görüşe katılmamıştır.

V. HÜKÜM

A. Başvurucunun,

1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetlerinin "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle OYBİRLİĞİYLE,

2. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetlerin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, üye Serdar ÖZGÜLDÜR'ün karşı oyu ve OY ÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, OYBİRLİĞİYLE,

4/11/2014 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Yargılama safahatı boyunca hiç tutuklanmayan, duruşmadan vareste şekilde tutuksuz olarak yargılanmakta iken hükümle birlikte hakkında "yakalama kararı" çıkartılan başvurucu, bu karara istinaden tutuklanmış; tutuklama kararına karşı yapmış olduğu itirazın reddi üzerine de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlâli iddiasıyla bu bireysel başvuruyu yapmıştır.

Anılan yargılamaya ilişkin kesinleşmiş hüküm nedeniyle 230 başvurucunun yapmış olduğu bireysel başvuru üzerine Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, 18.6.2014 tarih ve Başvuru No: 2013/7800 sayılı kararıyla (RG. 5.7.2014, Sayı: 29051) başvuruculların dijital delillerin değerlendirilmesine ilişkin şikâyetlerin giderilmediğine dair iddialarının ve dönemin Genelkurmay Başkanı ile Kara Kuvvetleri Komutanının tanık olarak dinlenmesi taleplerinin reddi nedeniyle tanık dinletme hakkına ilişkin şikâyetlerinin kabul edilebilir olduğuna; bu nedenlerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlâl edildiğine oybirliğiyle karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun bu ihlâl kararı karşısında, adil olmadığı tespiti yapılan söz konusu yargılamanın bir parçası olan mahkûmiyet ve salt bu nedene dayalı hükümle birlikte yakalama kararı verilmesi, akabinde de tutuklama koruma tedbiri hukukî

dayanaktan yoksun kalmış olup; her ne kadar bireysel başvuru 2012 yılında yapılmış olsa da, herkesi bağlayıcı mahiyetteki söz konusu Genel Kurul kararı ile yargılamanın adil olmadığı hükme bağlanıp, mahal mahkemesince de bu karar doğrultusunda yargılamanın yenilenmesine karar verilmesi olgusu nedeniyle, bireysel başvurunun somutunda bu hukuki gelişmenin dikkate alınarak bir sonuca varılması ve başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

Konunun diğer bir cephesi, gerek AİHM gerek Mahkememiz uygulamasında mahkûmiyet kararıyla birlikte tutukluluk halinin son bularak "hükmen tutuklu" statüsüne geçileceği, dolayısıyla özgürlük ve güvenlik hakkı ihlâli iddialarının mahkûmiyet kararıyla birlikte dayanağını yitireceği şeklindeki içtihadın, bireysel başvurunun somutunda uygulama yeri olup olmadığının saptanmasıdır. Başvurucu hüküm anına kadar hiç tutuklanmadığından, bu statüde olmayan birinin statü değiştirerek "hükmen tutuklu" durumuna geçeceği kabul edilemeyeceği gibi; aşağıda izah edildiği üzere "yakalama kararı" ve buna dayalı "tutuklama" halinin yasal dayanağının da bulunmaması karşısında, somut başvurudaki durumun istikrar bulan uygulamayla benzer bir yönü söz konusu değildir.

Gerçekten, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 98. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca "kovuşturma evresinde kaçak sanık hakkında yakalama emri re'sen veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hakim veya mahkeme tarafından düzenlenir. "Başvurunun somutunda başvurucu kaçak sanık statüsünde olmadığı gibi, hiç tutuklanmamış, mahkemece duruşmadan vareste tutulmuş bir sanık statüsündedir. Dolayısıyla hüküm aşamasında başvurucu hakkında yakalama kararı (yakalama emri) çıkarılması uygulaması hukuki dayanaktan yoksundur. Öte yandan, 5271 sayılı Kanun sistematiğinde "gıyabi tutuklama" müessesesine de yer verilmediğinden, bu yakalama kararına dayalı tutuklama işlemi de aynı şekilde hukuka aykırılıkla malûl durumdadır. Özgürlük ve güvenlik hakkının söz konusu olduğu durumda "dar yorum" ilkesi gereği yasal dayanağı bulunmayan fiili uygulamalara gidilmesi doğru olmadığı gibi bu uygulamanın itiraz mahkemelerince de benimsenmesi, bu uygulamaya haklılık kazandıramaz.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesi kapsamındaki "Özgürlük ve güvenlik hakkı"na ilişkin şikayetlerinin kabul edilebilir mahiyette olduğu kanaatine vardığımdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılamıyorum.

Üye Serdar ÖZGÜLDÜR

REŞİT TAŞ VE MEHMET ÇELİK

B. No: 2013/69 | Karar tarihi: 04.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/69

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

REŞİT TAŞ VE MEHMET ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/69)

Karar Tarihi: 4/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 13/1/2015-29235

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Muharrem İlhan KOÇ

Başvurucular : 1- Reşit TAŞ

2- Mehmet ÇELİK

Vekilleri : Av. Ziya FIRAT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, uzun süredir tutuklu olmaları ve suç vasfının değişme ihtimali bulunmasına karşın gerekçesiz olarak tutukluluğun devamına karar verilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği ile adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 20/12/2012 tarihinde Gaziantep 6. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 30/12/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Yapılan incelemede 2013/71 numaralı başvurunun konu bakımından aynı nitelikte olması nedeniyle 2013/69 sayılı bu başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı 20/6/2014 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar vermiştir. Başvuru konusu olay ve olgular Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı 20/12/2013 tarihinde birleştirilen 2013/71 numaralı başvuruya ilişkin görüş sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı görüşü 17/1/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş olup, başvurucu 31/1/2014 tarihinde görüşe karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP üzerinden erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, 5/1/2010 tarihinde gözaltına alınmış olup, Gaziantep 5. Sulh Ceza Mahkemesinin 8/1/2010 tarih ve 2010/2 sorgu sayılı kararıyla “silahlı terör örgütüne üye olma” suçunu işledikleri iddiasıyla tutuklanmışlardır.

9. İlk Derece Mahkemesi başvurucuların tutukluluk durumunu 19/10/2010, 27/12/2010, 26/1/2011, 11/7/2012 ve 13/9/2013 tarihlerinde incelemiş ve atılı suçun vasıf ve mahiyeti, dosya kapsamındaki deliller, kuvvetli suç şüphesinin varlığı, tutuklu kalınan sürenin verilmesi muhtemel ceza ile orantılı olması gerekçesiyle tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

10. Adana 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/9/2012 tarih ve E.2010/128, K.2012/158 sayılı kararıyla başvurucuların da aralarında olduğu 36 sanık hakkında mahkumiyet, 14 sanık hakkında ise beraat kararı verilmiştir. Başvurucular isnat edilen suç nedeniyle ayrı ayrı 10 yıl hapis cezasına mahkûm edilmiş ve tutukluluk hallerinin devamına karar verilmiştir.

11. Başvurucular Adana 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/9/2012 tarihli tutukluluk halinin devamına ilişkin kararına itiraz etmiş, Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/11/2012 tarih ve 2012/895 Değişik İş sayılı kararıyla itiraz reddedilmiştir. Ret kararı başvuruculara 20/12/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucular 20/12/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Temyiz incelemesi sonunda Yargıtay 9. Dairesinin 27/11/2013 tarih ve E.2013/9604, K.2013/14412 sayılı ilamıyla hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

14. Bozma sonrası yargılamanın yürütüldüğü Gaziantep 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 2014/24 Esas sayılı dosyasında 21/3/2014 tarihinde, tensiben başvurucuların da aralarında olduğu tutuklu sanıkların koşulsuz olarak serbest bırakılmalarına karar verilmiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 5237 sayılı Kanun’un 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 5. maddesi.

16. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 100. maddesi şöyledir:

“Tutuklama nedenleri

Madde 100 – (1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),,

…”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 4/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, 20/12/2012 tarih ve 2013/69 numaralı bireysel başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucular, uzun süredir tutuklu olduklarını, 6352 sayılı Kanun’un geçici 1. maddesi hükümleri kapsamında isnat edilen suçun vasfının değişebileceğini, beraat etme ihtimalinin bulunduğunu, tutukluluğun devamının ölçülü olmadığını, adli kontrol hükümlerinin uygulanması gerektiğini, tutukluluk halinin devamına ilişkin kararların gerekçesiz olduğunu belirterek Anayasa’nın 19. ve 36. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş tahliye ve tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Başvuruculaların uzun süre tutuklu olmaları ve tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçesiz olduğuna ilişkin şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun değildir. Ayrıca başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığından başvuruların bu şikâyete ilişkin kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı değildir (B. No: 2012/695, 12/2/2013, § 15). Belirtilen şikâyet temelinde yapılan başvuruların kişi hürriyeti ve güvenliği kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna

varılmıştır.

2. Esas Yönünden

21. Başvurucular, uzun süredir tutuklu olduklarını ve tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçesiz olduğunu ileri sürmüştür.

22. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucuların, başvuru tarihi itibariyle "mahkûmiyet sonrası hürriyetinden mahrum bırakılmış kişi" statüsünde olduğunu, mahkûmiyet sonrası hürriyetinden mahrum bırakılmasının hukuka aykırı olmadığını, tutukluluk halinin devamına ilişkin itirazların incelenmesi aşamasında hukuk kurallarının yorumlanması yetkisinin Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve hâkimin takdirinde açıkça keyfilik bulunmadıkça derece mahkemelerine ait olduğunu belirtmiştir.

23. Başvurucular, Adalet Bakanlığının görüşüne karşı, derece mahkemesince verilen kararın Yargıtayca bozulduğunu, dört yıldır tutuklu olduğunu, 21/3/2014 tarihinde tahliye edilmesine karşılık, bu tarihe kadar cezaevinde tutuklu kaldığını ve özgürlük hakkının somut olarak zedelendiğini belirtmiştir.

24. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

"Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir."

25. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasında bir ceza soruşturması kapsamında tutuklanan kişilerin, yargılamanın makul sürede bitirilmesini ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme haklarına sahip olduğu güvence altına alınmıştır (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 60).

26. Tutukluluk süresinin makul olup olmadığı konusunun, genel bir ilke çerçevesinde değerlendirilmesi mümkün değildir. Bir sanığın tutuklu olarak bulundurulduğu sürenin makul olup olmadığı, her davanın kendi özelliklerine göre değerlendirilmelidir. Anayasa'nın 38. maddesinde "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz" şeklinde ifadesini bulan masumiyet karinesi, yargılama süresince kişinin hürriyetinin esas, tutukluluğun ise istisna olmasını gerektirmektedir. Tutukluluğun devamı ancak masumiyet karinesine rağmen Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkından daha ağır basan gerçek bir kamu yararının mevcut olması durumunda haklı bulunabilir (B. No: 2013/9895, 2/1/2014, § 40).

27. Bir davada tutukluluğun belli bir süreyi aşmamasını sağlamak, öncelikle derece mahkemelerinin görevidir. Bu amaçla, yukarıda belirtilen kamu yararı gereğini etkileyen tüm olayların derece mahkemeleri tarafından incelenmesi ve serbest bırakılma taleplerine ilişkin kararlarında bu olgu ve olayların ortaya konulması gerekir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 62).

28. Tutuklama tedbirine kişilerin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunmasının yanı sıra bu kişilerin kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla başvurulabilir. Bu şartların tutukluluk süresince devam ediyor olması, tutukluluğun devamının hukuka uygunluğu ve meşruiyeti bakımından olmazsa olmaz bir koşuldur. Başlangıçtaki bu tutuklama nedenleri belli bir süreye kadar tutukluluğun devamı için yeterli görülebilirse de bu süre geçtikten sonra, uzatmaya ilişkin kararlarda tutuklama

nedenlerinin hâlâ devam ettiğinin gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi gerekir. Bu gerekçeler "ilgili" ve "yeterli" görüldüğü takdirde, yargılama sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediği de incelenmelidir. Davanın karmaşıklığı, organize suçlara dair olup olmadığı veya sanık sayısı gibi faktörler sürecin işleyişinde gösterilen özenin değerlendirilmesinde dikkate alınır. Tüm bu unsurların birlikte değerlendirilmesiyle sürenin makul olup olmadığı konusunda bir sonuca ulaşılabilir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 63).

29. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edilip edilmediğinin değerlendirmesinde esas olarak, serbest bırakılma taleplerine ilişkin kararların gerekçelerine bakılmalı ve tutuklu bulunan kişiler tarafından yapılan tutukluluğa itiraz başvurularında sunulan belgeler çerçevesinde kararların yeterince gerekçelendirilmiş olup olmadığı göz önüne alınmalıdır. Öte yandan hukuka uygun olarak tutuklanan bir kişinin, suç işlediği yönünde kuvvetli belirti ve tutuklama nedenlerinden biri veya birkaçının varlığı devam ettiği sürece ilke olarak belli bir süreye kadar tutukluluk halinin makul kabul edilmesi gerekir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, §§ 63-64).

30. Bir kişinin gerekçeden tamamen yoksun bir yargı kararıyla tutuklanması ve tutukluluğun uzatılması kabul edilemez. Bununla beraber tutukluluğu meşru kılan gerekçeler gösterilerek bir zanlı ya da sanığın tutuklanmasının keyfi olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak aşırı derecede kısa gerekçelerle ve hiçbir yasal hüküm gösterilmeden tutuklama kararı vermek ya da tutukluluğu devam ettirmek bu çerçevede değerlendirilmemelidir (B. No: 2013/9895, 2/1/2014, § 45). Ayrıca itiraz veya temyiz merciinin, itiraz veya temyiz incelemesine konu mahkeme kararına ve bu karardaki gerekçelere katıldığı durumlarda, buna ilişkin kararını ayrıntılı olarak gerekçelendirmemesi, kural olarak, gerekçeli karar hakkına aykırılık teşkil etmez (B. No: 2013/9895, 2/1/2014, § 46).

31. Makul sürenin hesaplanmasında sürenin başlangıcı, başvurucunun daha önce yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı tarihtir. Ancak kişinin, tutuklu olarak yargılanmakta olduğu davada mahkumiyetine karar verilmiş ise mahkûmiyet tarihi itibarıyla da tutukluluk hali sona erer (B. No: 2012/237, 2/7/2013, §§ 66-67).

32. Tutukluluk süresinin hesabında ilk derece mahkemesi önünde yargılama aşamasında geçen sürelerin dikkate alınması gerekir. Zira kişi yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm edilmişse, bu kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmakta ve tutmanın nedeni "ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak tutma" haline dönüşmektedir. Bu bakımdan temyiz aşamasında geçen süreler tutukluluk süresinin değerlendirmesinde göz önünde bulundurulamaz. Ancak bozma kararı sonrasında bireyin durumu tekrar suç isnadına bağlı tutmaya dönüşeceğinden ilk derece mahkemesi önünde geçen süre değerlendirmede dikkate alınacaktır (B. No: 2013/338, 2/7/2013, § 41).

33. Somut olayda başvurucular, 5/1/2010 tarihinde gözaltına alınmış, 8/1/2010 tarihinde tutuklanmış, Adana 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/9/2012 tarihli kararıyla hapis cezası ile cezalandırılmasına ve "… verilen sonuç ceza miktarı itibarıyla sanıkların kaçma ihtimali bulunduğu" gerekçesiyle tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. İlk defa özgürlüğünden mahkeme kararıyla mahrum bırakıldığı 5/1/2010 tarihi ile mahkumiyet kararının verildiği 28/9/2012 tarihleri arasında başvurucu "bir suç isnadına bağlı olarak" tutulmuştur.

34. Başvurucular, İlk Derece Mahkemesinin kararını temyiz etmiştir. Mahkumiyet karar

tarihi olan 28/9/2012 ile temyiz incelemesi neticesinde hükmün bozulduğu 27/11/2013 arasında geçen sürede başvurucular, “ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak” tutulmuştur. Başvurucuların, ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet kararı sonrasında tutulması, tutukluluk olarak nitelendirilemez. Temyiz aşamasında geçen süre tutukluluk süresinin hesabında dikkate alınmamaktadır.

35. Bozma kararı sonrasında yargılanmaya İlk Derece Mahkemesinde devam edilmiştir. Başvurucular hakkındaki dava Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemesi sırasında derece mahkemesi önünde derdesttir. Yargıtayın 27/11/2013 tarihli bozma kararı ile Gaziantep 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 21/3//2014 tarihinde verdiği tahliye kararı arasında başvurucular yeniden “bir suç isnadına bağlı olarak” tutulmuştur.

36. Başvurucuların özgürlüklerinin kısıtlandığı 5/1/2010-21/3/2014 tarihleri arasında temyiz aşamasında geçen 1 yıl 1 ay 29 gün çıkartıldığında, 3 yıl 17 gün bir suç isnadına bağlı olarak tutuldukları anlaşılmaktadır.

37. İlk Derece Mahkemesi, başvurucuların tutukluluk durumunu 19/10/2010, 27/12/2010, 26/1/2011, 11/7/2012 ve 13/9/2013 tarihlerinde incelemiş ve atılı suçun vasıf ve mahiyeti, dosya kapsamındaki deliller, kuvvetli suç şüphesinin varlığı, tutuklu kalınan sürenin verilmesi muhtemel ceza ile orantılı olması şeklindeki gerekçelerle tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

38. Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edilip edilmediğinin değerlendirmesinde esas olarak, serbest bırakılma taleplerine ilişkin kararların gerekçelerine bakılmalı ve tutuklu bulunan kişiler tarafından yapılan tutukluluğa itiraz başvurularında sunulan belgeler çerçevesinde kararların yeterince gerekçelendirilmiş olup olmadığı göz önüne alınmalıdır.

39. Somut olayda, İlk Derece Mahkemelerince verilen tutukluluğun devamına ve itirazın reddine dair kararların gerekçeleri incelendiğinde, bu gerekçelerin tutukluluğun devamının hukuka uygunluğu ve tutulmanın meşruluğunu haklı gösterecek özen ve içerikte olmadığı ve aynı hususların tekrarı niteliğinde olduğu görülmektedir. Somut olaydaki tutukluluk halinin devamına ilişkin bu gerekçelerin ilgili ve yeterli olduğu söylenemez. İlgili ve yeterli olmayan gerekçelere dayanılarak başvurucuların özgürlüğünden mahrum bırakıldığı dikkate alındığında söz konusu tutukluluk süresi makul olarak değerlendirilemez.

40. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların “tutukluluğun makul süreyi aştığı” yönündeki iddialarına ilişkin olarak Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

41. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş; ancak yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

42. Başvuruda, Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

43. Başvurucular, uğradığı zarar karşılığında maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucular iddia ettikleri maddi zarar ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine herhangi bir belge sunmamıştır. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi

için, başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tazminat talebi arasında illiyet bağı kurulması gerekir. Bu nedenle başvuruculara maddi tazminat talebi reddedilmelidir.

44. Başvuruculara kişi hürriyeti ve güvenliğine yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle telafi edilemeyecek ölçüdeki manevi zararının varlığı ve somut olayın özellikleri dikkate alınarak takdiren net 3.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

45. Başvurular nedeniyle yapılan yargılama gideri kapsamında 172,50 TL başvuru harcının başvuruculara ayrı ayrı, 1.500,00 TL vekâlet ücretinin ise başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

46. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların “Tutukluluğun makul süreyi aştığı” şikâyetiyle ilgili olarak KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. “Tutukluluğun makul süreyi aşması” nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ayrı ayrı takdiren net 3.000,00 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. Başvurular nedeniyle yapılan yargılama gideri kapsamında 172,50 TL başvuru harcının başvuruculara ayrı ayrı, 1.500,00 TL vekâlet ücretinin ise başvuruculara müştereken ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğinden sonra Maliye Bakanlığına yapılacak başvurudan itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması halinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Karar örneğinin bilgi için mahkemesine gönderilmesine,

4/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

CAVİT BAĞYAPAN

B. No: 2013/1444 | Karar tarihi: 04.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1444

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CAVİT BAĞYAPAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1444)

Karar Tarihi: 4/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Selami ER

Başvurucu : Cavit BAĞYAPAN

Vekili : Av. Suat SERT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi (İZSU) Genel Müdürlüğü aleyhine açtığı kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davasının makul süreyi aşarak 6 yıl 7 aylık sürede tamamlandığını ve dava sonucunda hükmedilen tazminat bedeline kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz oranının uygulanmadığını belirterek adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/2/2013 tarihinde İzmir 9. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 26/4/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölümün 26/6/2013 tarihli ara kararıyla kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığı'nın 7/8/2013 tarihli görüş yazısı 12/9/2013 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu vekili Adalet Bakanlığının cevabına karşı beyanlarını yasal süresi içinde 27/9/2013 tarihinde ibraz etmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve İZSU Genel Müdürlüğünce başvurucuya ait İzmir İli Gaziemir İlçesi Sakarya Mahallesi 2028 ada 1 parselde kayıtlı taşınmaz üzerine yol ve tesis yapılmak suretiyle el atılmıştır.

8. Başvurucu 15/5/2006 tarihinde, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve İZSU Genel Müdürlüğü aleyhine İzmir 9. Asliye Hukuk Mahkemesinde kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davası açmıştır.

9. Taşınmazın 1437/4800 hissesine sahip olan başvurucu, taşınmazın diğer 1437/4800 hissesini 4/8/2006 tarihinde satın alarak ek dava açmış ve İzmir 2. Asliye Hukuk Mahkemesi 11/9/2006 tarihli ve E.2006/356 sayılı ek davanın davacının talebi üzerine asıl dava ile birleştirilmesine karar vermiştir.

10. Mahkemece talep edilen bilirkişi raporunda başvurucuya ait taşınmaza pis su toplama tesisi yapılması nedeniyle 87,96 m2 ve yol yapılması nedeniyle 243,62 m2 tecavüz edildiği tespit edilmiş, davalı İZSU Genel Müdürlüğü vekilinin el atmanın kaldırıldığı iddiası üzerine yapılan keşifte, tesis binası ve duvarının dava konusu taşınmaza tecavüz eden kısmının yıkıldığı ve yolun dava konusu taşınmaza tecavüz eden asfalt sathının kazındığı ve el atmanın sonlandırıldığı, ancak araçların halen tesise girip-çıkmak için dava konusu taşınmazı kullandığı tespit edilmiştir.

11. Mahkeme, 31/12/2007 tarihli ve E.2006/197, K.2007/491 sayılı kararıyla davalı İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı bakımından husumet yönünden davanın reddine; İZSU Genel Müdürlüğü bakımından ise kamulaştırmasız el atmaya son verilmesi nedeniyle dava konusuz kaldığından dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına, ancak dava açılmasına sebebiyet vermesinden ötürü davalı İZSU Genel Müdürlüğünün yargılama gideri ve vekâlet ücretinden sorumlu tutulmasına karar vermiştir.

12. Karar, başvurucu ve davalılardan İZSU Genel Müdürlüğü tarafından temyiz edilmiş, temyiz incelemesini yapan Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, 9/10/2008 tarihli ve E.2008/9350, K.2008/11640 sayılı kararıyla, dava konusu taşınmazın imar planında halen belediye hizmet alanı içinde kaldığı, bu nedenle el atmaya son verilmesinin sonuca etkili olmadığı ve İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı yönünden davanın kabulüne karar verilmesi gerektiği; İZSU Genel Müdürlüğü bakımından ise konusu kalmayan davanın reddine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur.

13. Yargıtay'ın bozma kararına karşı İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı karar düzeltme talebinde bulunmuş ve Yargıtay 5. Hukuk Dairesi, 6/4/2009 tarihli ve E.2008/17874, K.2009/5301 sayılı kararıyla bu defa yolun hangi idare tarafından açıldığı, idarelerin halen

taşınmazı yol olarak kullanıp kullanmadıkları konusunun netleştirilmesi ve buna göre karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararının bozulması gerektiğine hükmetmiştir.

14. Yargıtay'ın bozma ilamından sonra davayı tekrar inceleyen İzmir 9. Asliye Hukuk Mahkemesi 11/6/2009 tarihli ve E.2009/196, K.2009/226 sayılı kararıyla Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin bozma ilamına uymayarak eski kararında direnmiştir.

15. Direnme kararını, davacı vekili esasa ilişkin nedenlerle, davalı İZSU Genel Müdürlüğü ise vekâlet ücretine ilişkin nedenlerle temyiz etmişlerdir.

16. Bunun üzerine Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 11/11/2009 tarihli ve E.2009/5-439, K.2009/494 sayılı kararıyla, İZSU Genel Müdürlüğünün vekâlet ücretine ilişkin temyiz talebinin reddine; İZSU Genel Müdürlüğü lehine usuli kazanılmış hak doğduğundan davacının İZSU Genel Müdürlüğü aleyhine ileri sürmüş olduğu temyiz nedenlerinin reddine; davacının İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı aleyhine ileri sürdüğü temyiz itirazlarının yeni hükme yönelik olmasından dolayı dosyanın Yargıtay 5. Hukuk Dairesine gönderilmesine karar vermiştir.

17. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi 13/5/2010 tarihli ve E.2010/4004, K.2010/8660 sayılı kararıyla, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı yönünden ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu kararı onamıştır.

18. Başvurucu, Yargıtay'ın bu onama kararı hakkında karar düzeltme talebinde bulunmuştur. Karar düzeltme talebini inceleyen Yargıtay 5. Hukuk Dairesi 5/7/2011 tarihli ve E.2011/5422, K.2011/12304 sayılı kararıyla ve 3194 sayılı İmar Kanununun 10. maddesine göre kesinleşen 1/1000'lik imar planından sonra 5 yıl içinde tahsis amacına uygun olarak kamulaştırılmayan taşınmazın malikinin mülkiyet hakkının süresi belirsiz şekilde kısıtlanması nedeniyle taşınmazın tamamı için bedel ödenmesi gerektiğine hükmederek ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur.

19. Başvurucu, bozmadan sonra 25/8/2011 tarihinde İzmir 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde E.2011/457 sayılı dosya ile 884.643,67 TL değerinde ek dava açmıştır. Bu dava da asıl dava ile birleştirilmiştir.

20. Bozma kararı üzerine İzmir 9. Asliye Hukuk Mahkemesi bozma kararına uymuş; birleşen dosyalar ile birlikte taşınmazın değeri ve başvurucuya düşen kısımların değeri bilirkişi marifetiyle tespit edilmiştir.

21. İzmir 9. Asliye Hukuk Mahkemesi, 29/11/2011 tarihli ve E.2011/415, K.2011/650 sayılı kararıyla, İZSU Genel Müdürlüğü yönünden davanın reddine, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı yönünden davanın kabulüne, başvurucuya kamulaştırmasız el atma tazminatı olarak talep ettiği toplam 990.643,67 TL'nin ödenmesine ve taşınmazın İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı adına tapuya tesciline karar vermiştir.

22. Başvurucu kararın kesinleşmesini beklemeden 21/12/2011 tarihinde alacağını icra takibine konu yapmış ve davalı İzmir Büyükşehir Belediyesi (İdare) icranın durdurulması için dosyaya teminat olarak 1.253.015,05 TL depo etmiştir. Depo işlemi sonrasında İcra Müdürlüğü tarafından davalı idareye tehiri icra kararı almak üzere 90 günlük mehil verilmiştir.

23. İdare tarafından 6/2/2012 tarihinde Yargıtay'dan tehiri icra kararı alınarak süresi içerisinde dosyaya konulmuştur.

24. Başvurucu ve davalılardan İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından yapılan başvuruları inceleyen Yargıtay 5. Hukuk Dairesi 17/5/2012 tarihli ve E.2012/1600, K.2012/10107 sayılı kararıyla, İlk Derece Mahkemesi kararını yasal faiz başlangıç tarihini tüm talepler için ilk dava tarihi olan 15/5/2006 olacak şekilde düzelterek onamıştır.

25. Onama kararı sonrasında başvurucu depo edilen bedelin tamamını 21/6/2012 tarihinde bankadan çekmiştir.

26. Karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 28/11/2012 tarihli ve E.2012/16689, K.2012/24335 sayılı kararıyla reddedilmiş ve karar aynı tarihte kesinleşmiştir.

27. Karar, başvurucuya 10/1/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

28. Kararın kesinleşmesi üzerine teminat olarak depo edilmiş para mahsup edilerek bakiye borç hesabı çıkarılmış ve 10/1/2013 tarihinde başvurucunun hesabına idare tarafından 494.650,36 TL daha yatırılmıştır.

29. Başvurucu 11/2/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

30. 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 8. maddesinin 2. fıkrası şöyledir:

"Kamulaştırma kararının alınmasından sonra kamulaştırmayı yapacak idare, bu Kanunun 11 inci maddesindeki esaslara göre ve konuyla ilgili uzman kişi, kurum veya kuruluşlardan da rapor alarak, gerektiğinde Sanayi ve Ticaret Odalarından ve mahalli emlak alım satım bürolarından alacağı bilgilerden de faydalanarak taşınmaz malın tahmini bedelini tespit etmek üzere kendi bünyesi içinden en az üç kişiden teşekkül eden bir veya birden fazla kıymet takdir komisyonunu görevlendirir".

31. 2942 sayılı Kanunu'na 18/6/2010 tarih ve 5999 sayılı Kanunla ilave edilen geçici 6. maddenin 24/5/2013 tarih ve 6487 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle değişmeden önceki 1., 2. ve 6. fıkraları şöyledir:

"Kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış veya kamulaştırması hiç yapılmamış olmasına rağmen 9/10/1956 tarihi ile 4/11/1983 tarihi arasında fiilen kamu hizmetine ayrılan veya kamu yararına ilişkin bir ihtiyaca tahsis edilerek üzerinde tesis yapılan taşınmazlara veya kaynaklara kısmen veya tamamen veyahut irtifak hakkı tesis etmek suretiyle malikin rızası olmaksızın fiili olarak el konulması sebebiyle, malik tarafından ilgili idareden tazminat talebinde bulunulması halinde, öncelikle uzlaşma yoluna gidilmesi esastır.

Tazminat müracaatı üzerine, fiilen el konulan taşınmazın veya üzerinde tesis edilen irtifak hakkının malikin müracaat ettiği tarihteki tahmini değeri; bu Kanunun 8 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre teşkil edilen kıymet takdir komisyonu marifetiyle, taşınmazın el koyma tarihindeki nitelikleri esas alınmak ve bu Kanunun 11 inci ve 12 nci maddelerine göre hesaplanmak suretiyle tespit edilir. Tespitten sonra, bu Kanunun 8 inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre teşkil olunan uzlaşma komisyonunca, müracaat tarihinden itibaren en geç altı ay içerisinde 7201 sayılı Kanun hükümlerine göre tebliğ edilen bir yazı ile, tahmini değer bildirilmeksizin, talep sahibi uzlaşma görüşmelerine davet edilir.

…

İdare ve malik arasında uzlaşma sağlanamadığı takdirde, uzlaşmazlık tutanağının tanzim

edildiği veya ikinci fıkradaki sürenin uzlaşmaya davet olmaksızın sona erdiği tarihten itibaren üç ay içerisinde malik tarafından sadece tazminat davası açılabilir. Dava açılması halinde, fiilen el konulan taşınmazın veya üzerinde tesis edilen irtifak hakkının müracaat tarihindeki değeri, ikinci fıkranın birinci cümlesindeki esaslara göre mahkemece tespit ve taşınmazın veya hakkın idare adına tesciline veya terkinine ve malike tazminat ödenmesine hükmedilir. Tescile veya terkine ilişkin hüküm kesin olup tarafların hükmedilen tazminata ilişkin temyiz hakkı saklıdır."

32. 13/2/2011 tarih ve 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un iptal edilen geçici 2. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren onbeş yıl süreyle geçerli olmak üzere; 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun geçici 6 ncı maddesi hükmü, 4/11/1983 tarihinden sonraki kamulaştırmasız el koyma işlemlerine de uygulanır. Ancak, bu tarihten sonraki kamulaştırmasız el koyma işlemleri sebebiyle açılan tazminat davalarında verilen ve kesinleşen mahkeme kararlarına istinaden 2942 sayılı Kanunun geçici 6 ncı maddesinin yedinci fıkrası uyarınca ödemelerde kullanılmak üzere, ihtiyaç olması halinde, idarelerin yılı bütçelerinde sermaye giderleri için öngörülen ödeneklerden ayrıca yüzde beş pay ayrılır."

33. 2942 sayılı Kanun'un 24/4/2001 tarih ve 4650 sayılı Kanunla değişik 11. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Taşınmaz malın değerinin tespitinde, kamulaştırmayı gerektiren imar ve hizmet teşebbüsünün sebep olacağı değer artışları ile ilerisi için düşünülen kullanma şekillerine göre getireceği kâr dikkate alınmaz."

34. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Usul ekonomisi ilkesi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

35. Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 15/11/2011 tarih ve E.2011/5396, K.2011/22096 sayılı kararında şöyle denilmektedir:

"…Kamulaştırmasız el atma davaları uygulamada sıklıkla karşılaşılan davalardan olmakla birlikte, yasa ile düzenlenmiş değildir. Bu konuya ilişkin tek yasal düzenleme olan 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanununun 38. maddesi de 10.04.2003 tarih ve 2002/112 E. 2003/33 K. sayılı Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edilmiştir. Uygulamada kamulaştırmasız el atma davaları; İBK, HGK ve Hukuk Dairelerinin içtihatlarıyla yön bulmaktadır. Konunun Dairemizi ilgilendiren yönü ise, bu nevi davalarda hükmedilen tazminatların zamanında ödenmemesi halinde uygulanacak faizin ne tür ve oranda olması gerektiği noktasındadır. Zira kamulaştırma yasası gecikme faizini öngörmemektedir. Bu cümleden olmak üzere, HGK kararları ve Dairemizin istikrar bulmuş içtihatlarında; "Kamulaştırma bedelinin arttırılması ilamlarında uygulanan T.C Anayasasının 4709 Sayılı Yasanın 18.maddesi ile değişik 46/son maddesinde yer alan kamulaştırma bedelleri ile mahkemece kesin hükme bağlanan arttırma bedellerine, son fıkraya göre kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanacağı" hükmünden farklı olarak, "Kamulaştırmasız el atmanın hukuksal niteliği itibariyle bir haksız eylem olduğu, haksız eylemden doğan borçların, tazmini nitelikte

olmaları nedeniyle uygulanacak faizin 3095 Sayılı Yasada belirlenen yasal faiz olduğu belirtilerek, uygulama bu güne kadar yasal faizin uygulanması şeklinde sürdürüle gelmiştir. Ancak, Anayasa'nın 35. maddesi ile koruma altına alınmış olan mülkiyet hakkının, hak sahibinin rızasına bakılmaksızın kamulaştırmasız el atma nedeniyle ihlali halinde, toplumun genel menfaatleri ile bireyin temel haklarının korunması arasında adil bir denge gözetilmesi gerektiği düşüncesinden hareketle, mülkün gerçek değeriyle orantılı makul bir tazminat ödenmediği sürece, bir mülkten mahrum bırakılmanın genelde aşırı bir ihlal teşkil edeceği, yasal faiz oranında gecikme faizi ödenmesinin yeterli olmadığı görüşü gerek öğretide gerekse uygulamada ağırlık kazanmaya başlamıştır.

Bu bağlamda mülkiyete saygı hakkının ihlalinin, mahkemelerin, kamulaştırmasız el atmaya maruz kalan kişiler lehine hükmettikleri tazminat tutarının tayininde, yargılama süresi ile enflasyon arasındaki etkileşim sonucu ortaya çıkan değer kaybını dikkate almalarına imkân sağlayan yasal bir düzenlemenin olmayışından da kaynaklandığı, bu nedenle adil tatmin taleplerinin karşılanması gerektiği hususu benimsenmeye başlanmıştır.

Tüm bu açıklamalar ışığında idare, kendisine Anayasa tarafından tanınan olanak ve yetkileri yasaya uygun bir biçimde kullanmaksızın taşınmaza el atarak kamulaştırma ilkelerine aykırı davranamaz. Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen kamulaştırma, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkına getirilmiş anayasal bir sınırlama olmakla, Dairemizce içtihat değişikliğine gidilerek, özü ve vardığı hukuki sonuç itibariyle aynı nitelikler taşıyan kamulaştırmasız el atmaya ilişkin ilamlarda hüküm altına alınan tazminatlara da Anayasanın 46/son maddesinde düzenlenmiş olan kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır…” (Aynı yönde diğer bir karar için bkz. Yargıtay 12. HD., 26/10/2011, tarih, E.2011/5698,, K.2011/20397)

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

36. Mahkemenin 4/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/2/2013 tarih ve 2013/1444 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

37. Başvurucu, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve İZSU Genel Müdürlüğü aleyhine açtığı kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davasının makul süreyi aşarak 6 yıl 7 aylık sürede tamamlandığını ve dava sonucunda hükmedilen tazminat bedeline kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz oranı yerine yasal faiz oranının uygulandığını belirterek adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

38. Başvurucunun şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyetler için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvuru hakkında kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

i. Mülkiyet Hakkının İhlali İddiası

39. Başvurucu, açtığı kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davasında hükmedilen tazminat bedeline kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz oranı yerine yasal faiz

oranının uygulandığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

40. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvurucunun kamulaştırmasız el atma uygulamasına yönelik bir şikâyetinin bulunmadığı, faiz konusunun ise hükmedilen tazminatın mülkün değeri ile orantılı olup olmadığı açısından incelenmesi gerektiği, Anayasa'nın 46. maddesinde düzenlenen Devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faizin sadece kesinleşmiş kamulaştırma alacaklarında uygulandığı, ancak Yargıtay'ın 2011 yılındaki içtihat değişikliği sonrasında kamulaştırmasız el atma davalarında da kararın kesinleşme tarihinden ödeme tarihine kadar kamulaştırma davalarında olduğu gibi Devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faiz uygulandığı, somut başvuruya konu davada karar kesinleşmeden önce 1.253.015,05 TL'nin ve kesinleşme ile birlikte 494.650,36 TL'nin dosyaya ödendiği, mahkeme ve icra masrafları düşüldükten sonra kalan toplam ödemelerin dava tarihine göre ödenmesi gereken bedelin değer kaybını telafi ettiği ve başvurucu üzerinde aşırı bir yüke sebep olunmadığı şeklinde beyanda bulunulmuştur.

41. Başvurucu, Adalet Bakanlığı görüşüne karşı, kamulaştırma davalarında ilk derece mahkemesi kararıyla bedelin ödendiği, kamulaştırmasız el atma davalarında ise kesinleşmenin beklendiği, bu durumda uzun süren yargılamalar ve gayrimenkul fiyatlarındaki değer artışının enflasyon üzerinde seyretmesi nedeniyle hak kayıpları oluştuğu, Devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faizin uygulanması halinde hak kayıplarının giderileceği şeklinde cevap vermiştir.

42. Anayasa'nın "Mülkiyet Hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

43. Anayasa'nın "Kamulaştırma" kenar başlıklı 46. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. … Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

…

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır."

44. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

45. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) Ek (1) No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin

korunması” kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.”

46. Somut başvuruda başvurucu, kamulaştırma işleminin kanuni olmadığı veya kamu yararı şeklinde meşru bir amacı bulunmadığı yönünde bir şikâyette bulunmamaktadır. Bu durumda başvurucunun faiz oranına yönelik şikâyetleri Anayasa’nın 13 ve 35. maddeleri kapsamında ölçülülük ilkesi yönünden incelenecektir.

47. Anayasa’nın 35. maddesine göre kişilerin mülkiyetleri ancak kanunla öngörülmüş usullerle ve kamu yararı gereği karşılığı ödenmek suretiyle ellerinden alınabilir. Anayasa’nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi gereği kişilerin mülklerinden mahrum bırakılmaları halinde elde edilmek istenen kamu yararı ile mülkünden mahrum bırakılan bireyin hakları arasında adil bir denge kurulması gerekmektedir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 37).

48. Ölçülülük ilkesi, “elverişlilik”, “gereklilik” ve “orantılılık” olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. “Elverişlilik”, öngörülen müdahalenin, ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, “gereklilik”, ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını, yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, “orantılılık” ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

49. AİHM de mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin Sözleşme’ye uygunluğunu denetlerken yapılan müdahalenin kamu yararı ya da genel yararı amaçlamasının yanı sıra toplumun genel yararı ile birey haklarının korunması arasında adil bir dengenin de gözetilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu çerçevede bireylerin, mülklerinin değeriyle orantılı makul bir bedel ödenmeden mülklerinden mahrum edilmeleri halinde yapılan müdahalenin ölçülü olmadığına hükmetmektedir (Sporrong ve Lönnroth/İsveç, B. No: 7151/75 ve 7152/75, 23/9/1982, § 69; James ve Diğerleri/İngiltere, B. No: 8793/79, 21/2/1986, § 54; Papachelas/Yunanistan, B. No: 31423/96, 25/3/1999, § 48; Lithgow ve Diğerleri/İngiltere, B. No: 9006/80, 9262/81, 9263/81, 9265/81, 9266/81; 9313/81, 9405/81, 8/7/1986 § 120-121).

50. Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen ve temel öğesinin “kamu yararı” olduğu kabul edilen kamulaştırma, bir taşınmaz üzerindeki özel mülkiyet hakkının, malikin rızası olmaksızın, kamu yararı için ve karşılığı ödenmek koşuluyla devlet tarafından sona erdirilmesidir. Kamulaştırmayı düzenleyen 46. maddenin birinci fıkrasında; "Devlet ve kamu tüzelkişileri, kamu yararının gerektirdiği hallerde, karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkilidir" denilmektedir. Kamu yararı bulunması, kamulaştırma kararının yasada gösterilen esas ve usullerine uyulması, gerçek karşılığın peşin ve nakden ödenmesi kamulaştırmanın anayasal

öğeleridir (AYM, E.2004/25, K.2008/42, K.T. 17/1/2008).

51. Başvurucu, dava tarihine göre belirlenen bedelin yasal faiz uygulanarak kendisine ödendiğini, ancak taşınmaz fiyatlarındaki hızlı artış nedeniyle yapılan toplam ödemenin ödeme tarihinde taşınmazın rayiç değerinin altına kaldığını belirterek daha yüksek oranlı faiz uygulanması gerektiğini iddia etmektedir.

52. Kamulaştırmasız el atma davalarında bedel hususunda tarafların anlaşamamaları halinde tazminat olarak ödenecek taşınmazın bedelinin 2942 sayılı Kanun'un 10. ve 11. maddeleri uyarınca dava tarihine göre adil ve hakkaniyete uygun bir şekilde mahkemece tespit edilmesi gerekmektedir. Değer tespitinin dava tarihine göre tespiti, Kanun gereği olduğu gibi dava sürecinde taşınmazın değerinde meydana gelecek artış veya azalışların bedele etki etmemesi ve bu şekilde bedel tespitine belirlilik kazandırmanın gereğidir. Aksi halde taşınmazın değeri uzun süren davalarda artabileceği gibi azalabileceğinden idare veya vatandaşlara olumsuz etkide bulunabilir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 52).

53. Başvuruya konu davada Mahkeme, 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesi doğrultusunda taşınmaza ilişkin bilgi ve belgeler ile yapılan keşif ve bilirkişi raporuna göre usulüne uygun olarak bedeli tespit etmiştir. Davanın konusu, tazminat olarak ödenecek taşınmazın dava tarihindeki bedelinin tespiti olduğundan Mahkeme, 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesine uygun olarak davanın açılmış olduğu 2006 yılı fiyatları üzerinden bedeli tespit etmiş, daha sonra taşınmazın değerinde meydana gelen artışları ve bedelin ödenme tarihine göre rayiç değerini değerlendirmeye esas almamıştır.

54. Başvurucu dava tarihine göre belirlenen bedele faiz ödenmemesi nedeniyle, alması gereken bedelin değerinde azalma olduğundan şikâyet etmekte ve geç ödenen kamulaştırma bedeline Anayasa'nın 46. maddesinde yer alan kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faizin (gecikme faizinin) uygulanması gerektiğini iddia etmektedir.

55. Anayasa'nın 46. maddesindeki düzenlemeye göre, kamulaştırma bedeli nakden ve peşin olarak ödenmelidir. Ancak tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenmesi taksitlendirilebilmektedir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faiz işletilebilir. Yargıtay'ın istikrar kazanan içtihatlarına göre de, Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen faiz oranı ancak kesinleşip de ödenmeyen kamulaştırma bedelleri için işletilebilir (Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, E.2002/7971, K.2002/9752, 15/10/2002).

56. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davaları ise niteliği itibarıyla haksız fiilden kaynaklanan davalar olduğundan dava tarihi ile kararın kesinleşme tarihi arasında mahkemelerce hükmolunan tazminata yasal faiz uygulanmaktadır. Yargıtay'ın 2011 yılına kadar içtihadı Anayasa'nın 46. maddesinde düzenlenen Devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faizin sadece kesinleşmiş kamulaştırma alacaklarında uygulanacağı yönünde olduğu görülmektedir.

57. Ülkemizdeki kamulaştırmasız el atma davalarında devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faizin uygulanmaması AİHM tarafından eleştirilmiştir (Sarıca ve Dilaver/Türkiye, 11765/05, 27/5/2010, § 49 ve Ergen ve Diğerleri/Türkiye, no. 35364/05, 7/12/2010). Yargıtay bu konudaki içtihadını 2011 yılından itibaren değiştirerek kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davasında da kararın kesinleşme tarihinden ödeme tarihine kadar

Anayasa'nın 46. maddesinde düzenlenen faizin uygulanmasını kabul etmiştir (Bkz. § 34).

58. Başvurucunun şikâyet ettiği husus ise karar tarihinden sonra uygulanan faiz değil; dava tarihinden karar tarihine kadar uygulanan faize ilişkindir. Yukarıda belirtildiği üzere ülkemizde kamulaştırmasız el atma davalarında hükmolunan tazminata dava tarihinden kararın kesinleştiği tarihe kadar yasal faiz uygulanmaktadır. Söz konusu bireysel başvuruda da Mahkeme tarafından hükmolunan kamulaştırmasız el atma tazminatına dava tarihinden itibaren yasal faiz uygulanmıştır.

59. AİHM kamulaştırmasız el atmaya dayalı başvurularda benzer şikâyetleri incelerken maddi tazminat talepleriyle ilgili olarak, dava koşullarının tamamını ve özellikle başvuranların ulusal mahkemeler önünde talep ettikleri miktarın tamamını alıp almadığını incelemektedir. AİHM, inceleme yaparken başvuranların alacaklarına uygulanan gecikme faizinin, yerel mahkemeye başvurulduğu andan idare tarafından ödemenin etkin olarak yapıldığı tarihe kadar geçen süre içindeki paranın uğradığı değer kaybını telafi edebilecek nitelikte olup olamadığı sorunu ile sınırlandırılabileceği kanaatindedir (Sarıca ve Dilaver/Türkiye, 11765/05, 27/5/2010, § Ergen ve Diğerleri/Türkiye, 35364/05, 7/12/2010, Yetiş ve diğerleri/Türkiye, 40349/05, § 44, 6/7/2010).

60. Başvuru konusu davada Mahkeme tarafından belirlenen kamulaştırma bedeli dava kesinleşmeden başvurucu adına banka hesabına yatırılmıştır. Bu durumda başvurucunun kamulaştırma bedeline devletin alacakları için öngörülen en yüksek faizin uygulanması talebinin Anayasa'nın 46. maddesi kapsamında anayasal dayanağı bulunmamaktadır.

61. Bu durumda kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davasında dava tarihine göre belirlenen bedelin kişinin uğradığı zararı telafi edebilmesi için taşınmazın gerçek karşılığı olması yanında ayrıca ödenen bedelin tespitiyle ödenmesi arasında geçen dönemde gözlemlenen enflasyona nispetle hissedilir derecede değer kaybetmemiş olması gerekir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 59).

62. Somut başvuruya konu 15/5/2006 tarihinde açılan davada Mahkemenin 29/11/2011 tarihli kararıyla başvurucuya 990.643,67 TL ödenmesine karar vermiştir. Başvurucu kararın kesinleşmesini beklemeden 21/12/2011 tarihinde alacağını icra takibine konu yapmış ve davalı İdare icranın durdurulması için dosyaya teminat olarak 1.253.015,05 TL depo etmiştir. Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 17/5/2012 tarihli onama kararı sonrasında başvurucu depo edilen bedelin tamamını 21/6/2012 tarihinde çekmiş, daha sonra ise eksik kalan ödemeyi tamamlamak için 10/1/2013 tarihinde başvurucuya 494.650.36 TL daha idarece icra kanalıyla ödenmiştir. Bu şekilde başvurucu Mahkeme kararıyla hak ettiği tazminatın tamamını kanuni faiziyle ve yargılama giderleriyle birlikte tahsil etmiştir.

63. Davanın açıldığı Mayıs 2006 tarihi ile başvurucunun depo edilmiş ilk ödemeyi aldığı Haziran 2012 tarihi arasında geçen 73 aylık sürede Merkez Bankası verilerine göre (fiili ödeme zamanı) mahkemenin hüküm altına almış olduğu tazminat % 59,72 oranında değer kaybına uğramıştır. Bir diğer ifade ile Mahkemece ödenmesine karar verilen 990.643,67 TL'nin değer kaybını telafi edebilmek için 591.604 TL ödenmesi gerekmektedir. Bu süre zarfında uygulanan yasal faiz ise yaklaşık 544.473 TL'dir. Bu iki değer arasındaki 47.131 TL farkın toplam tazminat bedeline oranı % 4,76'dır. Bir diğer ifadeyle bu dönemde meydana gelen enflasyon artışı kanuni faizden % 4,76 daha yüksek gerçekleşmiştir.

64. Yargılama masraflarının tamamı ve faiziyle birlikte esas alacaktan kalan bedel karşılığı 494.650,36 TL başvurucuya 10/1/2013 tarihinde ödenmiştir. Haziran 2012 ile Ocak 2013

dönemi arasında ise enflasyondaki artış % 4,14 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde kalan alacağa uygulanan kanuni faiz ise yaklaşık % 4,78 olarak meydana gelmiş ve enflasyonun üzerinde gerçekleşmiştir.

65. Bu durumda başvurucuya ödenen kanuni faiz ile tazminatın enflasyon karşısında değerindeki aşınma karşılaştırıldığında, kanuni faiz ödemesi sonrasında % 4 civarında bir değer kaybının başvurucu üzerine bırakıldığı anlaşılmaktadır.

66. Devlet tarafından ödenecek bir bedelin enflasyon karşısındaki değer kayıplarında AİHM, ikili bir ayrıma gitmektedir. Mahkemelerce belirlenmiş bir para alacağının ödenmemesi halinde daha katı bir tutum sergileyerek %5'e kadar değer kayıplarını hesaplama faktörlerindeki değişkenlerle ilgili kabul etmektedir (bkz., Arabacı/Türkiye, B. No: 65714/01, 7/3/2002). Çünkü burada ödemelerin geç yapılması, mahkeme kararlarının icra edilmesi ile ilgili bir sorundur. AİHM, bunun yanında mahkemelerde geçen yargılama süresindeki enflasyon nedeniyle kamulaştırma bedelinin değer kaybında meydana gelen farkın tazminatın belirlenmesi yönteminden kaynaklandığı ve bu konuda ulusal yargıcın belirli bir takdir imkânı olduğu gerekçesiyle daha esnek yorumlamakta, bu farkın başvurucular açısından aşırı bir yük getirip getirmediğini inceleyerek karar vermektedir. Örneğin bahsedilen şekilde incelediği bir davada AİHM, %10,74'lük bir değer kaybının aşırı bir yük getirmediğine karar vermiştir (bkz. Güleç ve Armut/Türkiye, B. No: 25/969/09, 16/11/2010).

67. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri birlikte okunduğunda mülkiyet hakkına yapılacak müdahalenin ölçülü olması gerektiği açıktır. Bu çerçevede kamulaştırma gibi kamulaştırmasız el atmalarda da tazminat bedeline değerindeki hissedilir aşınmayı giderecek şekilde faiz uygulanmaması Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırılık oluşturacaktır. Bununla birlikte yargılama sürecinde enflasyon nedeniyle tazminat bedelinde meydana gelebilen ve makul görülebilecek değer aşınmaları başvurucu üzerine aşırı bir yük getirmediğinden kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkı arasındaki dengeyi bozduğu ve ölçülülük ilkesini ihlal ettiği söylenemez.

68. Başvuru konusu olayda başvurucu maddi tazminata ilişkin olarak, yerel mahkemede talep etmiş olduğu tazminat miktarının tamamını almıştır. Asliye Hukuk Mahkemesince dava tarihinden itibaren ödemenin yapıldığı tarihe kadar hükmolunan faiz oranı bu süre içerisindeki paranın değer kaybının yaklaşık % 4 altında olup, başvurucu üzerine aşırı bir yük getirmemektedir.

69. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

ii. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

70. Başvurucu, 2006 yılında açtığı kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davasının altı yıldan uzun sürede tamamlandığını belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

71. Adalet Bakanlığı görüşünde, yargılama süresinin makul olup olmadığı incelenirken her olayın kendine özgü koşulları, davanın karmaşık olup olmadığı, yargılama süresince tarafların gösterdiği davranışlar ve yetkili makamların tutumları ile davanın başvurucu açısından taşıdığı önem gibi hususların dikkate alındığı belirtilmiş, somut başvuruda davanın 6 yıl 7 ay sürdüğü ve uzamaya etki eden en önemli nedenin ilk derece mahkemesi kararının birden fazla temyize konu olması olduğu, başvurucunun yargılama süresinin uzun olduğuna yönelik şikâyetleri incelenirken bu hususların da göz önünde bulundurulması

gerektiği yönünde beyanda bulunulmuştur.

72. Başvurucu, Adalet Bakanlığının görüşüne karşı beyanında, makul süreyle ilgili şikâyetini tekrar etmiştir.

73. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18)

74. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

75. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

76. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

77. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

78. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

79. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

80. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların

yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

81. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

82. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

83. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, asliye hukuk mahkemesi nezdinde açılan kamulaştırmasız el atma nedeniyle bir tazminat davasının söz konusu olduğu görülmekle, 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

84. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 15/5/2006 tarihidir.

85. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucunun karar düzeltme talebi hakkında verilen 5. Hukuk Dairesinin E.2012/16689, K.2012/24335 sayılı karar tarihi olan 28/11/2012 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

86. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

87. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat talebi olduğu, 15/5/2006 tarihinde açılan davanın yargılama sürecinde ilk derece mahkemesince verilen 31/12/2007 tarihli kararın temyiz incelemesi neticesinde bozulduğu, ilk derece mahkemesince verilen 11/6/2009 tarihli direnme kararının da bozulduğu ve Mahkemenin 29/11/2011 tarihli son kararının Yargıtayca onanarak kesinleştiği, davanın ilk derece mahkemesinde genellikle makul sürede tamamlandığı, İlk derece mahkemesi kararının birden fazla temyize konu olması ve temyiz sürecindeki farklı kararların yargılamanın uzamasında etkili olduğu anlaşılmaktadır.

88. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin asliye hukuk mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 33).

89. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık 6 yıl 7 aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

90. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

91. Başvurucu, Mahkemece ödenmesine karar verilen tazminata kamu alacakları için öngörülen en yüksek faizin ödenmemesi nedeniyle 969.158 TL maddi tazminat talep etmiştir. Başvurucu ayrıca yargılama süresinin makul olmadığı şikâyetini de dile getirmiş, ancak buna bağlı manevi tazminat talebinde bulunmamıştır.

92. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

93. Başvurucu makul süreye bağlı olarak manevi tazminat talebinde bulunmadığından taleple bağlılık ilkesi gereği yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle yapılan ihlal tespitine bağlı olarak manevi tazminat ödenmesi hususunda karar verilmesine yer bulunmamaktadır.

94. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, mülkiyet hakkına yönelik olarak ihlal olmadığı yönünde karar verildiği ve tespit edilen makul sürede yargılanma hakkının ihlali ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

95. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun, KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucunun maddi tazminat talebinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,50 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

4/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

FAİK DENİZ ŞAR

B. No: 2014/1643 | Karar tarihi: 04.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1643

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FAİK DENİZ ŞAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1643)

Karar Tarihi: 4/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 13/1/2015-29235

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Faik Deniz ŞAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret ve tehdit suçundan yargılandığı ceza davasında bilirkişi incelemesi yaptırılmadığını ve tanıklarının dinlenmediğini, lehine olan delillerin toplanmadığını, delil olmadan cezalandırıldığını, derece mahkemelerinin kararlarının gerekçesiz olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 10/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 14/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Ankara 2. Sulh Ceza Mahkemesinde görülmekte olan bir ceza davasına şikâyetçi sıfatıyla katılmıştır. Başvurucunun bu muhakeme sırasında reddi hâkim talebinde bulunması nedeniyle dava 3. Sulh Ceza Mahkemesine alınmıştır.

6. 3. Sulh Ceza Mahkemesinde görülen davanın duruşmasındaki tavırları nedeniyle akli melekelerinin yerinde olup olmadığının denetlenmesi için başvurucunun bir sağlık kuruluşuna sevk edilmesine karar verilmiştir.

7. İddiaya göre bir sağlık kuruluşuna sevk edilmesine sinirlenen başvurucu, önce 3. daha sonra 2. Sulh Ceza Mahkemesi hâkimlerine odalarının telefonlarından arayarak hakaret etmiş, daha sonra da Mahkeme kalemini arayarak görevli personele hakaret etmiştir.

8. Şikâyet üzerine başvurucu hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 17/5/2007 tarihli iddianamesi ile kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret ve tehdit suçundan cezalandırılması için kamu davası açılmıştır.

9. Yapılan yargılama sonunda Ankara 12. Sulh Ceza Mahkemesinin 29/12/2009 tarihli kararı ile başvurucunun mahkeme hâkimlerine görevinden dolayı hakaret ve tehdit suçlarından cezalandırılmasına karar verilmiştir. İlk Derece Mahkemesi başvurucuyu ilk hâkime karşı hakaret suçundan dolayı günlüğü 50,00 TL'den olmak üzere 400 gün adli para cezasıyla cezalandırılmasına, ikinci Hâkime karşı hakaret suçundan dolayı günlüğü 50,00 TL'den olmak üzere 500 gün adli para cezasıyla cezalandırılmasına, ikinci hakime karşı tehdit suçundan dolayı günlüğü 50,00 TL'den olmak üzere 300 gün adli para cezasıyla cezalandırılmasına ve toplamda 60.000,00-TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

10. Temyiz üzerine Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 24/9/2013 tarihli ilamı ile İlk Derece Mahkemesinin kararı onanmıştır.

11. Başvurucu, temyiz sonucunu 31/12/2013 tarihinde kararın tebliği ile öğrenmiş ve 10/2/2014 tarihinde, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 4/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 10/2/2014 tarih ve 2014/1643 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, yargılandığı ceza davasında deliller tam olarak toplanmadan karar verildiğini, Yargıtaya sunduğu delillerinin ise dikkate alınmadığını iddia etmektedir. Başvurucu, savunma tanıkları dinlenmeden karar verilmesi nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvurucu, bilirkişi incelemesi taleplerinin gerekçesiz olarak reddedildiğini, cezalandırmak için yeterli ve kesin deliller olmadan cezalandırıldığını, sunduğu delillerin tartışılmadığını, Yargıtaya sunduğu delillerin ise hiçbir şekilde dikkate alınmadığını bu sebeplerle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedir. Başvurucu İlk Derece Mahkemesinin kararının dayanağı olan belgenin sahte

olduğunun kendilerince ispatlandığı halde bunun ne İlk Derece Mahkemesince ne de Yargıtayca dikkate alınmadığını ve tartışılmadığını bu sebeple adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvurucu yeniden yargılanma ve 100.000,00 TL maddi, 100.000,00 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Başvuru Süresi ve Mazeret Yönünden

15. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler. Mahkeme, öncelikle başvurucunun mazeretinin geçerli görülüp görülmediğini inceleyerek talebi kabul veya reddeder."

16. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesi şöyledir:

(1) Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

(2) Başvurucu mücbir sebep veya ağır hastalık gibi haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvurusunu yapamadığı takdirde, mazeretinin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilir. Komisyonlar raportörlüğünce mazeretin kabulünün gerekip gerekmediği yönünde karar taslağı hazırlanır. Komisyon, öncelikle başvurucunun mazeretinin geçerli görülüp görülmediğini inceleyerek mazereti kabul veya reddeder.

(3) Başvurunun niteliğine uygun düştüğü takdirde mazeret ve kabul edilebilirliğe ilişkin tek bir taslak hazırlanıp bu iki husus birlikte karara bağlanabilir.

17. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesine göre, bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği ve başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Başvurucu mücbir sebep veya ağır hastalık gibi haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvurusunu yapamadığı takdirde, mazeretinin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretini belgeleyen delillerle birlikte bireysel başvuruda bulunabilir.

18. Başvurucu, temyiz sonucunu 31/12/2013 tarihinde kararın tebliği ile öğrenmiş ve 30 günlük kanuni süre geçtikten sonra 10/2/2014 tarihinde, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu, düşme sonucu omurga sonrası travmasına bağlı akut lumbago hastalığı geçirmesi nedeniyle süresinde başvuruyu yapamadığını belirterek Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesinden alınmış 27/1/2014 ve 3/2/2014 tarihli iki adet sağlık raporu ibraz etmiştir. Başvurucunun mazereti 9/2/2014 tarihinde bitmiş ve 10/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Başvurucu, süresi içerisinde bireysel başvuru yapamamış ise de sunduğu sağlık raporlarına göre mazeretinin geçerli olduğu değerlendirildiğinden mazeretin kabulüne karar vermek gerekir.

2. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası Yönünden

20. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

21. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

22. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

23. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

24. Başvuru konusu olayda başvurucu, yargılandığı ceza davasında deliller tam olarak toplanmadan karar verildiğini, cezalandırmak için yeterli ve kesin deliller olmadan cezalandırıldığını, sunduğu delillerin tartışılmadığını, Yargıtaya sunduğu delillerin ise hiçbir şekilde dikkate alınmadığını, Derece Mahkemesinin kararının dayanağı olan belgenin sahte olduğunun kendilerince ispatlandığı halde bunun ne İlk Derece Mahkemesince ne de Yargıtayca dikkate alınmadığını ve tartışılmadığını bu sebeple adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Derece Mahkemesi ise müşteki ve tanık beyanları, müşteki tarafından tutulan tutanak ve getirtilen TİB kayıtları ile adliye santral kayıtları ve diğer bulgulara dayanarak başvurucunun mahkûmiyetine karar vermiş, Yargıtay, başvurucu tarafından temyiz aşamasında sunulan savunma delillerine itibar etmemiştir. Başvurucunun iddialarının mevzuatın yorumlanmasına, delillerin değerlendirilmesine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

25. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararının değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti

niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Gerekçeli Karar Hakkı Yönünden

27. Başvurucu, gerek İlk Derece Mahkemesinin ve gerekse Yargıtayın kararlarının gerekçesiz olarak verildiğini ileri sürmüştür.

28. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

29. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

30. İtiraz veya temyiz merciinin, itiraz veya temyiz incelemesine konu mahkeme kararına ve bu karardaki gerekçelere katıldığı durumlarda, buna ilişkin kararını ayrıntılı olarak gerekçelendirmemesi, kural olarak, gerekçeli karar hakkına ve dolayısıyla adil yargılanma hakkına aykırılık teşkil etmez (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. García Ruiz/İspanya, B. No: 30544/96, 21/1/1999, § 26).

31. Başvuru konusu olayda, İlk Derece Mahkemesi kararında deliller değerlendirilmiş ve başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmiştir. İlk Derece Mahkemesi kararında, hükme ulaşmayı sağlayan olay, bunların sebepleri ve sonuca götüren nedensellik kurgusu değerlendirmelerinin yeterli açıklıkta yapıldığı ve bunların gerekçeye temel oluşturduğu, temyiz incelemesini yapan Yargıtay 4. Ceza Dairesinin ilamında ise, detaylı bir açıklama bulunmamakla birlikte İlk Derece Mahkemesinin kararına dayanak gerekçelerin yeterli bulunduğu anlaşılmaktadır.

32. Açıklanan nedenlerle gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu yönü itibariyle, "açıkça dayanaktan yoksun" olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Silahların Eşitliği İlkesi Yönünden

33. Başvurucu, tanıkların usulüne uygun olarak dinlenmediğini, savunma tanıklarının ise dinlenmeden karar verildiğini, bilirkişi incelemesi taleplerinin gerekçesiz olarak reddedildiğini, sunduğu delillerin tartışılmadığını, cezalandırmak için yeterli ve kesin deliller olmadan cezalandırıldığını bu sebeplerle silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

34. Yapılan yargılama sırasında tanık dinletme hakkı da dâhil olmak üzere delillerin ibrazı ve değerlendirilmesi adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilen silahların eşitliği ilkesi kapsamında kabul edilmektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usuli haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ilkesine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

35. Yargılama makamları yargılamanın taraflarınca ileri sürülen iddiaları ve gösterdikleri delilleri gereği gibi incelemek zorundadır. Bununla birlikte, belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir. Mevcut yargılamada geçerli olan delil sunma ve inceleme yöntemlerinin adil yargılanma hakkına uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp, Mahkemenin görevi başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında, taraflara iddialarını sunmak hususunda uygun olanakların sağlanması şarttır. Taraflara tanık delili de dâhil olmak üzere delillerini sunma ve inceletme noktasında da uygun imkânların tanınması gerekir. Bu anlamda, delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsizlik iddialarının da yargılamanın bütünü ışığında değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

36. Tanık, yargılamaya konu olay ile ilgili karar vermeye yetkili mahkemenin kullandığı müşahhas ispat vasıtalardandır. Tanık beyanı ise taraflardan olmayan ancak olayın tanığı olmuş bir kişinin söz konusu olay hakkında edindiği bilgileri sübut konusunda karar verecek olan mahkeme ya da bu mahkeme yerine duruşma yaparak tanık dinlemeye yetkili kılınmış bir mahkeme veya hâkim huzurunda tanıklık ederken yaptığı sözlü açıklamalardır (B. No: 2013/99, 20/3/2014, § 45).

37. AİHS'in 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinde ilk olarak, sanığın iddia tanıklarını sorguya çekme veya çektirme hakkı güvence altına alınmıştır. Kovuşturma sırasında bütün kanıtların tartışılabilmesi için, kural olarak, bu kanıtların aleni bir duruşmada ve sanığın huzurunda ortaya konulmaları gerekir. Bu kural istinasız olmamakla birlikte, eğer bir mahkûmiyet sadece veya belirleyici ölçüde, sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ise, sanığın hakları Sözleşme'nin 6. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur. Olayın tek tanığı varsa ve sadece bu tanığın ifadesine dayanılarak hüküm kurulacak ise, bu tanık duruşmada dinlenmeli ve sanık tarafından sorgulanmalıdır. Bu tanığın, sanığın sorgulamadığı bir dönemde alınan önceki ifadesine dayanılarak mahkûmiyet kararı verilemez (B. No: 2013/99, 20/3/2014, § 46).

38. AİHS'in 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinde ikinci olarak sanığın, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla "aynı koşullar altında" davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını isteme hakkı güvence altına alınmıştır. Sanığa tanınan bu güvence, silahların eşitliği ilkesinin bir gereğidir. Tanıkların dinlenmek üzere çağırılmasının uygun olup olmadığının değerlendirmesi, kural olarak, derece mahkemelerinin takdir yetkisi dâhilindedir. AİHS'in 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendi, sanığın lehine olan bütün tanıkların çağrılmasını ve dinlenmesini gerektirmez. Bu düzenlemenin esas amacı,

sanığın “aynı koşullar altında” ve “silahların eşitliği ilkesi”ne uygun olarak tanık dinletme talebinde bulunabilmesinin sağlanmasıdır. Dolayısıyla, bir sanığın bazı tanıkları dinletemediğinden şikâyet etmesi yeterli olmayıp, ayrıca bu tanıkların dinlenmesinin hangi nedenlerle önemli olduğunu ve gerçeğin ortaya çıkması için neden gerekli olduğunu açıklamak suretiyle tanık dinletme talebini desteklemesi gerekmektedir (B.No: 2013/99, 20/3/2014, § 47).

39. Somut olayda başvurucu hakkındaki ceza davasında başvurucunun vekili 18/9/2008 tarihli 5. celsede dinletmek istedikleri tanıkların isimlerini iletmiş, Mahkeme, 28/1/2009 tarihli 6. celse savunma tanıklarının dinlenmesine karar vermiştir. 15/4/2009 tarihli 7. celsede dinlenen ilk savunma tanığı olayla ilgili olarak hiçbir bilgisinin olmadığını beyan etmiş, diğer iki savunma tanığının adreslerinin araştırılmasına karar verilmiştir. İkinci savunma tanığı 1/7/2009 tarihli duruşmada hazır olmuş ancak başvurucunun reddi hâkim talebinde bulunması nedeniyle dinlenememiş, başvurucu dinlenmesini de talep etmemiştir. 29/12/2009 tarihli son celsede Mahkeme, sanığın annesi olan son tanığın 10 celsedir hazır edilemediğini göz önünde bulundurarak hazırlık beyanı ile yetinmiş ve bu tanığın dinlenmesinden vazgeçmiştir.

40. Tanıkların dinlenmek üzere çağırılmasının uygun olup olmadığının değerlendirilmesi kural olarak derece mahkemelerinin takdir yetkisi dâhilindedir. Dolayısıyla bir sanığın bazı tanıkları dinletemediğinden şikâyet etmesi yeterli olmayıp, ayrıca bu tanıkların dinlenmesinin niçin önemli olduğunu ve gerçeğin ortaya çıkması için niçin gerekli olduğunu açıklamak suretiyle tanık dinletme talebini desteklemelidir (B.No: 2013/99, 20/3/2014, § 54).

41. İlk Derece Mahkemesi, mahkûmiyet kararı verirken iddia makamının tanıklarının beyanlarına ve müşteki beyanlarına dayanmıştır. Ayrıca ne başvurucu ne de avukatı dinlenmeyen tanıkların dinlenmesinin yargılamanın sonucunu etkileyeceğini ileri sürmemişlerdir. Söz konusu yargılamada başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararı, sadece dinlenmeyen bir tanığın beyanlarına dayanılarak da verilmemiştir.

42. Ayrıca dinlenen tanıkların sorgulanması esnasında İlk Derece Mahkemesi Hakimi, başvurucunun tanıklarla doğrudan diyaloga girmesi yerine başvurucu vekilinin tanıklara soru sormasını sağlamıştır. 5271 sayılı Kanun’un 201. maddesine göre sanığın doğrudan doğruya tanıklara soru sorma hakkı bulunmaktadır. Bununla birlikte 5271 sayılı Kanun’un 203. maddesine göre duruşmanın idaresi ve disiplini hâkime ait olduğundan, doğrudan soru yöneltme konusunda hâkimin bir karar vermesi gerekmektedir. “Doğrudan” deyimi yargılama makamına rağmen değil, araya hâkim girmeksizin soru sormayı ifade etmektedir. Bu itibarla yargılamanın somut koşullarında çelişmeli yargılama ilkesi zarar görmeksizin davanın taraflarının tanıklara doğrudan soru sormalarının kısıtlanabileceğini kabul etmek gerekir.

43. Somut davanın koşullarında bizzat başvurucunun tanıklara doğrudan soru sorması başvurucunun duruşmadaki fevri davranışlarının önlenmesi amacıyla kısıtlanmış ise de başvurucunun hazır bulunan avukatı doğrudan soru sorabilmiş, gerek başvurucu ve gerekse avukatı tanık beyanlarından haberdar olmuş ve bu beyanların her biri hakkında yorum yapma imkânı elde etmişlerdir. Bu itibarla mevcut başvuruya konu yargılamada tanıkların dinlenmesine ilişkin olarak çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiği söylenemez.

44. Son olarak başvurucu, başvuru dilekçesindeki Telekomünikasyon İletişim Başkanlığından (TİB) alınan telefon kayıtları ile santral kayıtları arasındaki çelişkinin bilirkişi incelemesi ile giderilmesi gerektiği halde bu talebinin kabul edilmediğini ileri

sürmüştür. Başvurucu İlk Derece Mahkemesindeki yargılama sırasında Mahkemeye böyle bir talepte bulunmamıştır. Başvurucunun temyiz dilekçesinde dile getirdiği bu talep ise Yargıtayca dikkate alınmamıştır.

45. AİHM, bilirkişilik kurumunu, Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinde yer alan tanık dinletme hakkından yola çıkarak "silahların eşitliği ilkesi" ile bağlantı kurarak değerlendirmektedir (Bönisch/Avusturya, B. No: 8658/79, 6/5/1985, § 32; Brandstetter/Avusturya, B. No: 11170/84, 12876/87, 13468/87, 28/8/1991, § 42).

46. AİHM'e göre, savunma makamının tanık dinletme taleplerinin gerekliliği ya da bilirkişi raporu benzeri delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi hususları ulusal mahkemelerin yetkisi dâhilindedir (S.N./İsveç, B. No: 34209/96, 2/7/2002, § 44). Ulusal mahkemeler, Sözleşme'yle uyumlu olmak koşuluyla, somut davadaki maddi gerçeğin ortaya çıkmasına yardımcı olmayacağını değerlendirdiği savunma tanıklarının dinlenmesi talebini reddedebilir (Huseyn ve Diğerleri/Azerbaycan, B. No: 35485/05, 45553/05, 35680/05 ve 36085/05, 26/7/2011, § 196).

47. Ceza muhakemesinde bilirkişi atanması konusu 5271 sayılı Kanun'un 63. maddesinde düzenlenmiştir. Madde metninde, çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına resen, Cumhuriyet savcısının, katılanın, vekilinin, şüphelinin veya sanığın, müdafiinin veya kanuni temsilcinin istemi üzerine karar verilebileceği, ancak hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi olanaklı konularda bilirkişinin dinlenemeyeceği hükme bağlanmıştır. Aynı maddenin (2) numaralı fıkrasında da, bilirkişi atanması ve gerekçe gösterilerek sayısının birden çok olarak saptanması konusunda yetkinin hâkim veya mahkemeye ait olduğu belirtilmiştir.

48. 5271 sayılı Kanun'un 74. maddesi uyarınca sanığın şuurunun incelenmesi, 86. maddesi uyarınca ölüm muayenesi ve otopsi, 89. maddesi uyarınca zehirlenme, 73. maddesi uyarınca kalpazanlık, 75. maddesi uyarınca şüpheli veya sanığın beden muayenesi, 76. maddesi uyarınca diğer kişilerin beden muayenesi, 77. maddesi uyarınca kadının muayenesi, 78. maddesi uyarınca moleküler genetik inceleme gerektiren durumlarda mahkemece bilirkişiye başvurulması zorunluluğu bulunmakta olup, bu durumlar dışında bilirkişi incelemesi yaptırılması mahkemenin takdirindedir.

49. Somut olayda başvurucu, TİB kayıtları ile santral kayıtları arasında var olduğunu iddia ettiği çelişkinin giderilmesi için İlk Derece Mahkemesinde bilirkişi incelemesi talebinde bulunmamıştır. Başvurucunun temyiz dilekçesinde dile getirdiği bu talep ise Yargıtayca dikkate alınmamıştır.

50. Somut olay açısından, bilirkişi incelemesi talebinin Yargıtayca dikkate alınmamasının, yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığı açısından göz önünde bulundurulması gereken "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkelerini ihlal edip etmediğinin tespit edilmesi gerekir.

51. Ne İlk Derece Mahkemesi ne de Yargıtay TİB kayıtları ile adliye santral kayıtları arasında bir çelişki tespit etmemiştir. İlk Derece Mahkemesi, başvurucunun telefonundan kısa zaman aralıkları içerisinde adliye santralının 26 defa arandığını tespit etmiş, adliye santral kayıtlarına göre de başvurucunun telefonundan yapılan aramalardan birinin müşteki hâkimlerden birinin odasındaki telefona yapıldığını tespit etmiştir. Öte yandan Mahkeme yalnız bu kayıtlara dayanmamış, tanık beyanları ve müşteki beyan ve tutanaklarına da itibar etmiştir. Son olarak yargılama konusuna ilişkin delillerin mutlaka yargılama makamınca

belirlenecek uzmanlarca değerlendirilmesi zorunluluğu da bulunmamaktadır.

52. Başvurucunun değerlendirmeleri ile İlk Derece Mahkemesi ve Yargıtayın ulaştıkları sonuçların farklı olması başvurucunun aleyhine ortaya konulan delillere etkili olarak itiraz edemediği ve çelişme ilkesine uyulmadığı anlamına gelmez. İlaveten, başvurucunun ileri sürdüğü teknik konudaki bilirkişi raporu alınmamış olmasının yargılamanın bütününü etkileyecek nitelikte olduğu kanaatine de ulaşılamamıştır.

53. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun yargılandığı davada tanıkların usulüne uygun olarak dinlenmediği, tanık dinletme ve bilirkişi incelemesi yaptırma taleplerinin kabul edilmediği yönündeki iddialarının “açıkça dayanaktan yoksun” olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun süresi içinde başvuruyu yapamamasına ilişkin mazeretinin KABULÜNE,

B. Başvurunun, “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

4/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA KAHRAMAN

B. No: 2014/2388 | Karar tarihi: 04.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2388

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA KAHRAMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2388)

Karar Tarihi: 4/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 13/1/2015-29235

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Mustafa KAHRAMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Antalya Büyükşehir Belediye Meclisi kararı ile yapılan imar planında, taşınmazının bulunduğu alanda akaryakıt istasyonu kurulmasına izin verildiğini, Antalya Valiliği tarafından açılan ve fer'i müdahil olarak katıldığı davada Antalya 2. İdare Mahkemesince kararın iptal edildiğini, temyiz üzerine Danıştay tarafından Antalya Valiliğinin taraf ehliyeti olmadığı halde bu yönden değerlendirme yapılmaksızın hükmün onandığını belirterek, Anayasa'nın 123. ve 127. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ile Derece Mahkemesi ve Danıştay kararlarının ortadan kaldırılmasını, tazminat ödenmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 27/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin

Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. İkinci Bölümün 14/7/2014 tarihli ara kararı gereğince, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 12/9/2014 tarihli görüş yazısı başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu süresi içinde, Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanlarını sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Antalya Büyükşehir Belediye Meclisinin 16/4/2008 tarih ve 178 sayılı kararıyla, Antalya ili, Merkez Muratpaşa 190 numaralı, imar paftasında 10548 ada ile 10552 ada sayılı parsellerin konut alanından ticaret alanına ve akaryakıt, LPG servis istasyonu alanına dönüştürülmesine yönelik olarak 1/5000 nazım imar planı değişikliği yapılmasına karar verilmiştir.

8. Antalya Valiliği tarafından Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığına karşı söz konusu kararın iptali istemiyle 9/5/2008 tarihinde Antalya 2. İdare Mahkemesinde dava açılmış, başvurucu, 7/8/2008 tarihinde davalı idare yanında davaya fer'i müdahil olmuştur.

9. Antalya 2. İdare Mahkemesinin 12/2/2009 tarih ve E.2008/783, K.2009/213 sayılı kararıyla, 3194 sayılı İmar Kanunu uyarınca alt ölçekli imar planının üst ölçekli planlara aykırı olamayacağı, olayda, üst ölçekli imar planı olan 1/25000 ölçekli nazım imar planında dava konusu edilen yerin kullanım şeklinin "konut yerleşim bölgesi" olarak belirlendiği ve bu planda herhangi bir değişiklik yapılmadığı, bu durumda, alt ölçekteki plan olan 1/5000 ölçekli nazım imar planında söz konusu yerin kullanım şeklinin ticaret ve akaryakıt, LPG servis istasyonu alanı olarak değiştirilmesi yönünde alınan kararın, alt ölçekli planın üst ölçekli planla uyumlu olması kuralına, planlama ilke ve esaslarına, imar mevzuatı hükümlerine aykırı olduğu, davalı idare tarafından plan notunda konut alanlarına hizmet veren sosyal ve teknik alt yapı alanlarının yer alabileceğinin düzenlendiği iddia edilmişse de arazi kullanım şekillerinin plan notu ile değiştirilmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle dava konusu işlem iptal edilmiştir.

10. Başvurucu ve davalı Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığının temyizi üzerine, Danıştay 6. Dairesinin 24/4/2013 tarih ve E.2010/6299, K.2013/2831 sayılı kararıyla, Mahkemece verilen kararın dayandığı gerekçe hukuk ve usule uygun olup bozulmasını gerektirecek bir sebep olmadığından hüküm onanmış, kararın tebliğinden itibaren 15 gün içinde karar düzeltme yolunun açık olduğuna karar verilmiştir.

11. Davalı idare ve müdahil sıfatıyla başvurucu karar düzeltme isteminde bulunmuşlar, Danıştay 6. Dairesinin 4/12/2013 tarih ve E.2013/8038, K.2013/7860 sayılı ilâmıyla; onama kararının davalı İdareye 24/6/2013 tarihinde tebliğ edildiği, ancak 15 günlük karar düzeltme süresi geçirildikten sonra 6/9/2013 tarihinde karar düzeltme isteminde bulunulduğu anlaşıldığından davalı İdarenin karar düzeltme isteminin süre aşımı nedeniyle reddine; başvurucu müdahilin ise davada taraf olmadığı, davalı idare yanında davaya katıldığı, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinin atıfta bulunduğu 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 68. maddesine göre müdahilin, yanında katıldığı tarafın yararına

olan iddia ve savunma vasıtalarını ileri sürebileceği, onun işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemlerini yapabileceği, müdahilin davalı yanında davaya katıldığı, ancak davalı süresi içinde karar düzeltme isteminde bulunmadığından müdahilin karar düzeltme isteminin incelenmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle başvurucunun karar düzeltme isteminin incelenmeksizin reddine karar verilmiştir.

12. Anılan karar, 7/2/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu, 24/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesi şöyledir:

"1. Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hakimin davaya bakmaktan memnuiyeti ve reddi, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, tarafların vekilleri, feragat ve kabul, teminat, mukabil dava, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri, adli yardım hallerinde ve duruşma sırasında tarafların mahkemenin sukününu ve inzibatını bozacak hareketlerine karşı yapılacak işlemler ile elektronik işlemlerde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygunlanır. (Ek cümle: 5/4/1990 - 3622/11 md.; Değişik:10/6/1994-4001/14 md.) Ancak, davanın ihbarı ve bilirkişi seçimi Danıştay, mahkeme veya hakim tarafından re'sen yapılır.

2. Bu Kanun ve yukarıdaki fıkra uyarınca Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa atıfta bulunulan haller saklı kalmak üzere, vergi uyuşmazlıklarının çözümünde Vergi Usul Kanununun ilgili hükümleri uygulanır."

15. 19/6/1927 tarih ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 53. maddesi şöyledir.

"Hakkı veya borcu bir davanın neticesine bağlı olan üçüncü şahıs iki taraftan birine iltihak için davaya müdahale edebilir."

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 51. maddesi şöyledir:

"Dava ehliyeti, medenî hakları kullanma ehliyetine göre belirlenir."

17. 6100 sayılı Kanun'un 66. maddesi şöyledir:

"(1) Üçüncü kişi, davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan taraf yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla, tahkikat sona erinceye kadar, fer'î müdahil olarak davada yer alabilir."

18. 6100 sayılı Kanun'un 68. maddesi şöyledir:

"(1) Müdahale talebinin kabulü hâlinde müdahil, davayı ancak bulunduğu noktadan itibaren takip edebilir. Müdahil, yanında katıldığı tarafın yararına olan iddia veya savunma vasıtalarını ileri sürebilir; onun işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemlerini yapabilir.

(2) Mahkeme, katıldığı noktadan itibaren, taraflara bildirilen işlemleri müdahile de tebliğ eder."

19. 3/7/2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Meclis kararlarının kesinleşmesi" kenar başlıklı 23. maddesi şöyledir

"Belediye başkanı, hukuka aykırı gördüğü meclis kararlarını, gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere beş gün içinde meclise iade edebilir.

Yeniden görüşülmesi istenilmeyen kararlar ile yeniden görüşülmesi istenip de belediye meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ısrar edilen kararlar kesinleşir.

Belediye başkanı, meclisin ısrarı ile kesinleşen kararlar aleyhine on gün içinde idarî yargıya başvurabilir.

Kararlar kesinleştiği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde mahallin en büyük mülkî idare amirine gönderilir. Mülkî idare amirine gönderilmeyen kararlar yürürlüğe girmez.

(İptal beşinci fıkra: Anayasa Mahkemesi'nin 4/2/2010 tarihli ve E.: 2008/27, K.: 2010/9 sayılı Kararı ile.)

Kesinleşen meclis kararlarının özetleri yedi gün içinde uygun araçlarla halka duyurulur."

20. 10/7/2004 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun "Meclis kararlarının kesinleşmesi" kenar başlıklı 14. maddesi şöyledir:

"Büyükşehir belediye başkanı, hukuka aykırı gördüğü belediye meclisi kararlarını, yedi gün içinde gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere belediye meclisine iade edebilir.

Yeniden görüşülmesi istenilmeyen kararlar ile yeniden görüşülmesi istenip de büyükşehir belediye meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ısrar edilen kararlar kesinleşir.

Büyükşehir belediye başkanı, meclisin ısrarı ile kesinleşen kararlar aleyhine (...)(2) idarî yargıya başvurabilir.

(Değişik dördüncü fıkra: 6/3/2008-5747/3 md.) Büyükşehir belediye meclisi ve ilçe belediye meclisi kararları, kesinleştiği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde mahallin en büyük mülkî idare amirine gönderilir. Mülkî idare amirine gönderilmeyen kararlar yürürlüğe girmez.

(İptal beşinci fıkra: Anayasa Mahkemesi'nin 4/2/2010 tarihli ve E.: 2008/28, K.: 2010/30 sayılı Kararı ile.)

(Mülga altıncı fıkra: 6/3/2008-5747/3 md.)

(Mülga yedinci fıkra: 6/3/2008-5747/3 md.)

Büyükşehir kapsamındaki ilçe (...) (1) belediye meclisleri tarafından alınan imara ilişkin kararlar, kararın gelişinden itibaren üç ay içinde büyükşehir belediye meclisi tarafından nazım imar plânına uygunluğu yönünden incelenerek aynen veya değiştirilerek kabul edildikten sonra büyükşehir belediye başkanına gönderilir. (Ek cümle: 6/3/2008-5747/3 md.) Üç ay içinde büyükşehir belediye meclisinde görüşülmeyen kararlar onaylanmış sayılır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 4/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 24/2/2014 tarih ve 2014/2388 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, Antalya Büyükşehir Belediye Meclisi kararıyla yapılan 1/5000 ölçekli imar planında taşınmazının bulunduğu yerde akaryakıt ve LPG istasyonu kurulmasına izin verildiğini, Antalya Valiliği tarafından Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı aleyhine açılan iptal davasına müdahil olarak katıldığını, Mahkemece, imar planının 1/25000 ölçekli üst imar planına aykırı olduğu zira taşınmazın bulunduğu kısmın konut alanı olarak gösterildiği gerekçesiyle iptal edildiğini, Anayasa Mahkemesinin 4/2/2010 tarihli kararıyla

5393 sayılı Kanun'un 23. maddesinin beşinci fıkrasının iptal edilmesinden sonra davacı Valiliğin dava ehliyeti kalmadığını, Danıştay tarafından bu hususun dikkate alınmadığını, Danıştayın benzer konularda Anayasa Mahkemesinin iptal kararı doğrultusunda hukuki durumun tespiti ile ehliyet yönünden davanın reddi gerektiğini belirterek bozma kararları verdiğini, ancak aleyhine verilen iptal kararını onadığını, 1/25000 ölçekli imar planının plan notunda, ihtiyaç duyulduğunda 1/5000 ölçekli imar planlarında gösterilmek kaydıyla konut alanlarına hizmet veren sosyal ve teknik alt yapı alanlarının yer alabileceğinin düzenlendiğini, dolayısıyla imar planı değişikliğinin anılan plan notuna uygun olduğunu, bu yüzden olayda üst plan alt plan uyuşmazlığı bulunmadığını, Derece Mahkemelerinin plan notundaki bu düzenlemeyi dikkate almadığını, yeterince inceleme yapmadan karar verdiklerini, bilirkişi incelemesi ve keşif yapılmadığını, davacı Antalya Valiliğinin karar düzeltme isteminin süresinde yapılmadığı gerekçesiyle reddedilmesi üzerine kendisi tarafından süresinde yapılan karar düzeltme isteminin incelenmeksizin reddedildiğini belirterek, Anayasa'nın 123. ve 127. maddelerinde yer alan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

23. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, Danıştay onama kararının gerekçesiz olduğunu ve Danıştay tarafından karar düzeltme talebinin reddedildiğini belirterek, Anayasa'nın 123. ve 127. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Başvurucunun anılan iddiaları, Danıştay onama kararının gerekçesiz olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası kapsamında kabul edilerek bu yönden değerlendirme yapılmıştır. Başvurucunun, Antalya 2. İdare Mahkemesince yeterli inceleme ve araştırma yapılmadan iptal kararı verildiğine yönelik ihlal iddiaları ise yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddiası kapsamında ayrıca incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Gerekçeli Karar Hakkının İhlali İddiası

24. Başvurucu, Danıştay onama kararının gerekçesiz olduğunu belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. Başvurucunun, Danıştay onama kararının gerekçesiz olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olmaması ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmaması nedeniyle başvurucunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

26. Başvurucunun, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiası, gerekçeli karar hakkının ihlali iddiasının esas yönünden incelenmesinden sonra değerlendirilmiştir.

2. Esas Yönünden

a. Gerekçeli Karar Hakkının İhlali İddiası

27. Başvurucu, Antalya Valiliği tarafından Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı aleyhine açılan iptal davasına müdahil olarak katıldığını, Mahkemece, imar planının 1/25000 ölçekli üst imar planına aykırı olduğu zira taşınmazın bulunduğu kısmın konut alanı olarak

gösterildiği gerekçesiyle iptal edildiğini, Anayasa Mahkemesinin 4/2/2010 tarihli kararıyla 5393 sayılı Kanun'un 23. maddesinin beşinci fıkrasının iptal edilmesinden sonra davacı Valiliğin dava ehliyeti kalmadığını, Danıştay tarafından bu hususun dikkate alınmadığını, Danıştayın benzer konularda Anayasa Mahkemesinin iptal kararı doğrultusunda hukuki durumun tespiti ile ehliyet yönünden davanın reddi gerektiğini belirterek bozma kararları verdiğini, ancak aleyhine verilen iptal kararını onadığını belirterek, gerekçeli karar hakkı kapsamında Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

28. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirildiğini, Antalya Valiliği tarafından Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı aleyhine Antalya 2. İdare Mahkemesinde açılan davada delillerin ve hukuk kurallarının yorumlanması sonucu davanın reddine karar verildiğini, başvurucunun, davalı İdare yanında müdahil olarak davaya katıldığını, hükmün Danıştay tarafından onandığını, müdahilin karar düzeltme isteminin incelenmeksizin reddedildiğini, Danıştayın, "uygulama imar planı değişikliği işleminin iptali ile ilgili açılan iptal davalarında, alt ölçekli imar planının üst ölçekli imar planına uygun olması gerektiği" şeklindeki yerleşik içtihadını uyguladığını, bireysel başvurunun bu yönlerden değerlendirilmesi gerektiğini, başvurucunun, Anayasa'nın 123. ve 127. maddelerinin ayrıca incelenmesine gerek olmadığını bildirmiştir.

29. Başvurucu, Adalet Bakanlığı görüşüne karşı, başvuru dilekçesindeki iddialarını tekrar etmiş, Antalya Valiliğinin dava açma ehliyetinin bulunmadığını, mülkiyet hakkını ilgilendiren bir davada müdahil olarak yer alması ve müdahil olduğu için karar düzeltme isteminin ve diğer taleplerinin reddedilmesinin adil yargılanma ve mülkiyet haklarını ihlal ettiğini belirtmiştir.

30. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

31. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

32. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

33. Yapılan yargılama sırasında tanık dinletme hakkı da dâhil olmak üzere delillerin ibrazı ve değerlendirilmesi adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilen silahların eşitliği ilkesi kapsamında kabul edilmekte olup, bu hak ve gerekçeli karar hakkı da makul sürede yargılanma hakkı gibi adil yargılanma hakkının somut görünümleridir. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının

kapsamına dâhil edilen gerekçeli karar hakkı ve silahların eşitliği ilkesi gibi ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013,§ 38).

34. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından birisi olmakla beraber, bu hak yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Bununla birlikte başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olacaktır (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 26). Gerekçenin ayrıntısı davanın niteliğine göre değişmekle birlikte kararın hüküm kısmına dayanak oluşturacak hukuki bir gerekçenin kısa ve özet de olsa bulunmasının zorunlu olduğu açıktır (B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 33).

35. Kararların gerekçeli olması, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi, tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hale getiren en önemli faktörlerdendir. Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez (B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 34).

36. AİHM'e göre mahkemeler ve yargı mercileri verdikleri kararlarda yeterli gerekçe göstermelidirler. Gerekçe gösterme yükümlülüğünün kapsamı, kararın niteliğine göre değişir ve davaya konu olayın içinde bulunduğu şartlar ışığında değerlendirilerek belirlenir (bkz. Higgins ve Diğerleri /Fransa, B. No: 134/1996/753/952, 19/2/1998, § 42).

37. Kanun yolu mahkemelerince verilen karar gerekçelerinin ayrıntılı olmaması, ilk derece mahkemesi kararlarında yer verilen gerekçelerin onama kararlarında kabul edilmiş olduğu şeklinde yorumlanmakla beraber (B. No: 2012/1269, 8/5/2014, § 53), başvuruculların dile getirmesine rağmen ilk derece mahkemesinin de tartışmadığı esaslı hususlara ilişkin temyiz başvurularıyla başvuruculların usuli haklarının ihlal edildiğine yönelik somut şikâyetlerinin temyiz incelemesinde tartışılmaması veya yargı mercileri tarafından resen dikkate alınması gereken hükümlerin gerekçesi açıklanmaksızın uygulanmaması gerekçeli karar hakkının ihlali olarak görülebilir.

38. Somut olayda, Antalya Valiliği tarafından Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı (Belediye) aleyhine açılan davada, başvurucunun taşınmazının bulunduğu parsellerin konut alanından ticaret alanına ve akaryakıt ve LPG servis istasyonuna dönüştürülmesine ilişkin hazırlanan 1/5000 ölçekli nazım imar planı değişikliğinin kabulüne dair Büyükşehir Belediye Meclisi kararının iptali talep edilmiştir. Başvurucu, davalı Belediye yanında müdahil sıfatıyla davaya katılma talebinde bulunmuş, Mahkemece 7/8/2008 tarihinde, 1086 sayılı mülga Kanun'un 53. maddesi gereği başvurucunun davalı yanında müdahil olma talebinin kabulüne karar verilmiştir.

39. Davaya müdahale, asli veya fer'i müdahale olmak üzere iki şekilde gerçekleşebilir. Bir dava sonunda verilen hüküm, üçüncü bir kişinin hukuki durumunu etkileyebilir. Bu hallerde, üçüncü kişinin o davaya katılmasında hukuki yararı vardır. Fakat üçüncü kişi davaya bir taraf gibi katılamaz. Bilakis taraflardan birinin yanında ve onun yardımcısı olarak davaya katılabilir. Bu durumda davaya katılan üçüncü kişi fer'i müdahil olarak katılmış olur (Yargıtay 16. H.D. E.2005/13089, K.2005/13834, K.T. 29/12/2005).

40. 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesinin atıfta bulunduğu 6100 sayılı Kanun'un 68.

maddesine göre, müdahil, yanında katıldığı tarafın yararına olan iddia veya savunma vasıtalarını ileri sürebilir; onun işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemlerini yapabilir.

41. Somut olayda davalı ve başvurucu, davanın reddini istemiş, Mahkemece, 12/2/2009 tarihinde davanın kabulüne ve davalı Belediye tarafından yapılan işlemin iptaline, başvurucunun yaptığı yargılama giderlerinin kendi üzerinde bırakılmasına karar verilmiştir. Karar, davalı Belediye ile başvurucu tarafından temyiz edilmiş, Danıştay Altıncı Dairesince 24/4/2013 tarihinde, "Antalya 2. İdare Mahkemesince verilen karar ve dayandığı gerekçe hukuk ve usule uygun olup, bozulmasını gerektirecek bir sebep bulunmadığından, temyiz isteminin reddi ile kararın onanmasına, dosyanın adı geçen Mahkemeye gönderilmesine, bu kararın tebliğini izleyen günden itibaren 15 gün içerisinde kararın düzeltilmesi yolu açık olmak üzere 24/4/2013 tarihinde karar verildi" şeklinde hüküm kurulmuştur.

42. Onama kararının tebliğinden sonra davalı ve fer'i müdahilin ayrı ayrı dilekçelerle karar düzeltme yoluna başvurduğu anlaşılmıştır.

43. Karar düzeltme istemi sonucu, Danıştay Altıncı Dairesi tarafından, davalı Belediyenin, onama kararının tebliğinden itibaren 15 gün içinde karar düzeltme isteminde bulunmadığı gerekçesiyle karar düzeltme isteminin süre aşımı nedeniyle reddine karar verilmiştir. Fer'i müdahil başvurucunun karar düzeltme isteminin incelenmesinde ise fer'i müdahilin davada taraf olmadığı, davalı Belediye yanında davaya katıldığı, ancak davalı süresi içinde karar düzeltme isteminde bulunmadığından, davalının yanında müdahilin isteminin incelenmesine olanak bulunmadığı gerekçesiyle müdahil başvurucunun karar düzeltme isteminin incelenmeksizin reddine karar verilmiştir.

44. Yukarıda da belirtildiği üzere, 6100 sayılı Kanun'un 51. maddesinde belirtilen dava ehliyeti, kişinin bizzat veya vekili aracılığıyla bir davayı davacı veya davalı olarak takip etme ve usuli işlemleri yapabilme ehliyetidir ve medeni hakları kullanma ehliyetinin usul hukukunda büründüğü şekildir (Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 14/3/2012 tarih ve E.2011/12-850, K.2012/147). İdari yargılamalarda dava ehliyeti konusunda, 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesindeki atıf nedeniyle 6100 sayılı Kanun'un 51. maddesi uygulanmaktadır.

45. Dava ehliyeti dava şartıdır. Dava şartı olduğu için karar kesinleşinceye kadar her aşamada taraflarca ileri sürülebileceği gibi, mahkeme veya temyiz mercileri tarafından da yargılamanın her aşamasında resen değerlendirilmesi gerekir.

46. 5216 sayılı Kanun'un 14. maddesinin beşinci fıkrasının Anayasa Mahkemesinin 4/2/2010 tarih ve E.2008/28, K.2010/30 sayılı iptal kararından önceki hali şöyledir:

"Mülkî idare amiri hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine idari yargıya başvurabilir."

47. 5216 sayılı Kanun'un 14. maddesinin beşinci fıkrası, Anayasa Mahkemesinin 4/2/2010 tarihli kararıyla iptal edilmiş, iptal kararının Resmi Gazetede yayımlanmasından itibaren bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Anılan iptal kararı 21/6/2010 tarihli 27619 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış, bir yıllık süre ise 21/6/2011 tarihinde sona ermiştir. İptal kararının yürürlüğe girmesi için kararlaştırılan bir yıllık sürede herhangi bir düzenleme yapılmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla anılan iptal kararının yürürlüğe girdiği 21/6/2011 tarihinden itibaren mülki idare amirlerinin, hukuka aykırı gördüğü büyükşehir belediyesi kararları aleyhine idari yargıya başvurarak dava açması konusunda dava ehliyetinin bulunup bulunmadığının belirlenmesi gerekir.

48. Dava konusu olay ve karara benzer nitelikteki davalarda Danıştay tarafından, 5393 sayılı Kanun'un 23. maddesinin beşinci fıkrasının ve 5216 sayılı Kanun'un 14. maddesinin beşinci fıkrasının Anayasa Mahkemesince iptal edildiği hususu değerlendirilerek karar verildiği anlaşılmıştır. Nitekim Danıştay Altıncı Dairesi, 29/11/2010 tarih ve E.2008/12077, K.2010/10560 sayılı kararında; "Danıştay Altıncı Dairesinin 18/2/2008 tarihli E.2008/61 sayılı ve 12/3/2008 tarihli E.2008/1528 sayılı kararları ile idarenin bütünlüğü ilkesinin sağlanmasına yönelik olarak, merkezi idarece yerel yönetimler üzerinde Anayasa ile tanınan ve çerçevesi çizilen idari vesayet yetkisinin, 5393 sayılı Kanun'un 23. maddesinin beşinci fıkrası ve 5216 sayılı Kanun'un 14. maddesinin beşinci fıkrası ile yalnızca hukuka uygunluk denetimi şeklinde yargı eliyle gerçekleştirilmesi yolundaki getirilen düzenlemeyle idarenin bütünlüğü ilkesinin zayıflatıldığı, bu durumun ise Anayasa'nın 123. ve 127. maddelerine aykırı olduğu sonucuna varılması üzerine Anayasa Mahkemesine yapılan başvuru sonucu, Anayasa Mahkemesinin 4/2/2010 tarih ve E.2008/27, K.2010/29 sayılı kararı ve E.2008/28, K.2010/30 sayılı kararı ile başvuru doğrultusunda söz konusu kuralların iptallerine, iptal edilen fıkraların dışındaki kısmın doğuracağı hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edici nitelikte görülerek iptal kararının Resmi Gazetede yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar verilerek, 22/6/2010 tarihli 27619 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu durumda, Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilmiş olduğu bilindiği halde, görülmekte olan davaların Anayasa'ya aykırılığı saptanmış hükümler dikkate alınarak çözümlenmeleri, Anayasa'nın üstünlüğü ve hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu gibi temyiz incelemesinin Anayasa'ya aykırılığı belirlenerek iptal edilen kurallara göre yapılması mümkün olmadığından, İdare Mahkemesince söz konusu karar göz önünde bulundurulmak suretiyle yeniden karar verilmesi gerekmektedir. Açıklanan nedenlerle Antalya 1. İdare Mahkemesi kararının bozulmasına karar verilmiştir." şeklinde sonuca ulaşmıştır.

49. Yine Danıştay Altıncı Dairesi, 20/4/2012 tarih ve E.2009/8743, K.2012/1916 sayılı kararında; "5393 sayılı Kanun'un 23. maddesinin beşinci fıkrası ile 5216 sayılı Kanun'un 14. maddesinin beşinci fıkrası Anayasa Mahkemesinin 4/2/2010 tarih ve E.2008/27, K.2010/29 ve E.2008/28, K.2010/30 sayılı kararları ile iptal edilmiştir. Bir kanunun Anayasa Mahkemesince Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilmesi halinde, bu tarihten önce açılmış ve görülmekte olan davaların Anayasa'ya aykırılığı saptanmış olan kurallara göre görüşülüp çözümlenmesi Anayasa'nın üstünlüğü ve hukuk devleti ilkelerine aykırı düşecektir. Anayasa Mahkemesinin verdiği iptal kararları, bu kararlardan önce açılmış ve henüz sonuçlanmamış bakılmakta olan davalarda uygulanmalıdır. Bu durumda, bakılmakta olan Antalya Valiliğinin, Antalya Büyükşehir Belediye Meclisi kararının iptali istemiyle dava açabilmesinin yasal dayanağı ortadan kalkmış olduğundan dava ehliyetinin de kalmadığının kabulü gerekir. Hal böyle olunca, açıldığı tarih itibarıyla 'dava ehliyeti' sorunu bulunmayan iş bu davanın, Anayasa Mahkemesinin anılan iptal kararı ile oluşan hukuki durum nedeniyle ehliyet yönünden reddi gerektiğinden, dava konusu işlemin iptali yolunda verilen idare Mahkemesi kararının bozulması gerekir." şeklinde sonuca ulaşmıştır.

50. 6100 sayılı Kanun'un 33. maddesi şöyledir.

"Hâkim, Türk hukukunu resen uygular."

51. Başvuru konusu olayda, Antalya Valiliği tarafından 9/5/2008 tarihinde Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı aleyhine açılan iptal davasına başvurucu, 7/8/2008 tarihinde fer'i müdahil olarak katılmıştır. Mahkemece 12/2/2009 tarihinde davanın kabulüne, dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir. Kararın davalı ve başvurucu tarafından temyizi üzerine Danıştay Altıncı Dairesince 24/4/2013 tarihinde hüküm onanmıştır. Anılan tarihte,

Anayasa Mahkemesinin 4/2/2010 tarihli kararı ile verilen 5216 sayılı Kanun'un 14. maddesinin beşinci fıkrasının iptaline dair karar yürürlüğe girmiştir.

52. Yukarıda anılan Kanun hükümleri ve içtihatlar ışığında hukuk kurallarının mahkemeler tarafından resen uygulanması gerektiği dikkate alındığında mülki idare amiri konumunda olan Antalya Valiliğinin dava açma konusunda dava ehliyetinin bulunup bulunmadığının Anayasa Mahkemesinin 4/2/2010 tarihli kararı ile verilen 5216 sayılı Kanun'un 14. maddesinin beşinci fıkrasının iptali kararı doğrultusunda değerlendirilmesi ve sonucuna göre bir karar verilmesi gerekir. Nitekim benzer davalarda 5216 sayılı Kanun'un 14. maddesinin beşinci fıkrasının iptal edildiği hususu dikkate alınarak temyiz incelemesi yapıldığı anlaşılmıştır. Somut olayda ise Antalya 2. İdare Mahkemesince verilen 12/2/2009 tarihli karar tarihinde 5216 sayılı Kanun'un 14. maddesinin beşinci fıkrası iptal edilmemişse de Danıştay tarafından 24/4/2013 tarihinde yapılan temyiz incelemesi sırasında 5216 sayılı Kanun'un 14. maddesinin beşinci fıkrasının iptaline dair karar yürürlüğe girdiği halde Danıştay tarafından resen dikkate alınması gereken anılan iptal kararının ve dava şartı olan davacının dava ehliyetinin değerlendirilmesi gerekirken, bu konuda hiçbir tartışma ve değerlendirme yapılmaksızın hükmün onandığı anlaşılmıştır.

53. O halde, Danıştay temyiz incelemesi safhasında 5216 sayılı Kanun'un 14. maddesinin beşinci fıkrasının iptal edildiği ve bu madde ile mülki idare amirlerine verilen dava açma yetkisinin iptal edildiği dikkate alındığında, Danıştay tarafından, Antalya Valiliği tarafından Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı aleyhine açılan davanın dayanağı olan 5216 sayılı Kanun'un 14. maddesinin beşinci fıkrasının iptal edildiği göz önünde bulundurularak, davacının, dava şartı olan ve davanın her aşamasında resen gözetilmesi gereken dava ehliyetinin bulunup bulunmadığı değerlendirilerek, benzer konularda temyiz incelemesi sonucu verilen kararlar ile karşılaştırma yapılarak ve bu hususların tamamı tartışılarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, bu konular değerlendirilmeksizin ve tartışılmaksızın onama kararı verilmesinin başvurucunun gerekçeli karar hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.

54. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

55. Başvurucu, Antalya Valiliği tarafından Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı aleyhine açılan iptal davasına, davalı yanında müdahil olarak katıldığını, Mahkemece, imar planının 1/25000 ölçekli üst imar planına aykırı olduğu zira taşınmazın bulunduğu kısmın konut alanı olarak gösterildiği gerekçesiyle iptal edildiğini, 1/25000 ölçekli imar planının plan notunda, ihtiyaç duyulduğunda 1/5000 ölçekli imar planlarında gösterilmek kaydıyla konut alanlarına hizmet veren sosyal ve teknik alt yapı alanlarının yer alabileceğinin düzenlendiğini, dolayısıyla imar planı değişikliğinin anılan plan notuna uygun olduğunu, bu yüzden olayda üst plan alt plan uyuşmazlığı bulunmadığını, Derece Mahkemelerinin plan notundaki bu düzenlemeyi dikkate almadığını, yeterince inceleme yapmadan karar verdiklerini, bilirkişi incelemesi ve keşif yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

56. Başvurucunun, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine yönelik yukarıda yer verilen ilkeler ışığında, yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının bu aşamada değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

57. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespitini, Derece Mahkemesi ve Danıştay kararlarının ortadan kaldırılmasını, 10.000,00 TL maddi, 10.000,00 TL manevi tazminatın ödenmesini talep etmiştir.

58. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvurucunun haklarının ihlal edildiğinin kabul edilmesi halinde hakkaniyete uygun bir tazminata karar verilmesinin yerinde olacağını bildirmiştir.

59. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

60. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, gerekçeli karar hakkı yönünden Anayasa’nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla, 6216 sayılı Kanun'un (1) ve (2) numaralı fıkraları gereğince ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için dosyanın ilgili Danıştay Altıncı Dairesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

61. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle tazminat talebinde bulunmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa’nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın ilgili Danıştay Altıncı Dairesine gönderilmesine karar verildiği için başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

62. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun gerekçeli karar hakkı yönünden adil yargılanma hakkının ihlali iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. İhlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın Danıştay Altıncı Dairesine gönderilmesine,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

4/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT ÖZTÜRK

B. No: 2014/2454 | Karar tarihi: 04.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2454

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT ÖZTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2454)

Karar Tarihi: 4/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Murat ÖZTÜRK

Vekili : Av. Halil İbrahim KOÇ

I.BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla silahlı suç örgütüne üye olma suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davada, tutukluluğunun kanunda öngörülen azami süreyi aştığını, yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinde yer alan özgürlük ve güvenlik hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat ile tahliye talebinde bulunmuştur.

II.BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 25/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 16/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 5/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 10/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III.OLAY VE OLGULAR

A.Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK. 250. maddesi ile yetkili) yürütülen soruşturma kapsamında 6/8/2007 tarihinde gözaltına alınmıştır.

8. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince (CMK. 250. maddesi ile görevli), 10/8/2007 tarih ve 2007/59 Sorgu sayılı karar ile başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucu ve diğer elli şüpheli hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK. 250. maddesi ile yetkili) 21/1/2008 tarih ve E.2008/72 sayılı iddianamesi ile "haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla silahlı suç örgütü kurmak ve yönetmek, bu amaç için kurulan silahlı suç örgütüne üye olmak, nitelikli tehdit, nitelikli yağma, nitelikli yağmaya teşebbüs, kasten adam öldürmeye teşebbüs ve azmettirme, kasten silahlı yaralamaya teşebbüs ve azmettirme, nitelikli tehdide azmettirme, kasten yaralama, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, 6136 sayılı Kanun'a muhalefet, telefon ile hakaret, kumar oynanması için yer ve imkan sağlama, 1072 sayılı Kanun'a muhalefet" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmış, yargılamaya İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) E.2008/35 sayılı dosyasında başlanmıştır.

10. Mahkeme, 22/7/2008 tarih ve E.2008/190, K.2008/188 sayılı kararı ile İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 15/7/2008 tarih ve E.2008/978 sayılı iddianamesi ile açılan E.2008/190 sayılı dava dosyasının, Mahkemenin E.2008/35 sayılı dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın bu dosya üzerinden yürütülmesine karar vermiştir.

11. Mahkeme, 8/4/2009 tarih ve E.2009/92, K.2009/62 sayılı kararı ile İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 1/4/2009 tarih ve E.2009/371 sayılı iddianamesi ile açılan E.2009/92 sayılı dava dosyasının, Mahkemenin E.2008/35 sayılı dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın bu dosya üzerinden yürütülmesine karar vermiştir.

12. Çeşme Sulh Ceza Mahkemesi, 17/11/2009 tarih ve E.2008/270, K.2009/425 sayılı kararı ile Çeşme Cumhuriyet Başsavcılığının 4/5/2008 tarih ve E.2008/475 sayılı iddianamesi ile açılan E.2008/270 sayılı dava dosyasının, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2008/35 sayılı dosyası ile birleştirilmesine, yargılamanın bu dosya üzerinden yürütülmesine karar vermiştir.

13. Başvurucunun da bulunduğu duruşmada İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi, 7/12/2012 tarih ve E.2008/35, K.2012/307 sayılı kararı ile başvurucunun neticeten 25 yıl 46 ay 45 gün hapis ve 3.000,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

14. Başvurucunun, tutukluluğun devamına dair 7/12/2012 tarihli karara karşı itiraz yoluna

başvurduğuna dair herhangi bir bilgi veya belge bulunmamaktadır.

15. Gerekçeli karar 6/4/2013 tarihinde başvurucu tarafından temyiz edilmiş ve dosya 28/6/2013 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiş olup, temyiz incelemesi halen devam etmektedir.

16. Başvurucu, 29/1/2014 tarihinde tutukluluğunun makul süreyi aştığını ileri sürerek İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesine tahliye talebinde bulunmuş, Mahkemece itiraz ile ilgili değerlendirme yapıldığı tespit edilememiştir.

17. Başvurucu, 25/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Başvurucu, 19/8/2014 tarihli ek dilekçesiyle, 29/1/2014 tarihli başvuruyla ilgili olarak Mahkemece, dosyanın Yargıtayda olduğu gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına karar verildiğini bildirmiştir.

B.İlgili Hukuk

19. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 81. maddesi, 86. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 106. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendi, 109. maddesinin (2) numaralı fıkrası, (3) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentleri, 149. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) ve (g) bentleri, 220. maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkraları.

IV.İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 4/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 25/2/2014 tarih ve 2014/2454 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 6/8/2007 tarihinde gözaltına alındığını ve 10/8/2007 tarihinde tutuklandığını, hakkında açılan kamu davasında yapılan yargılama sonunda 7/12/2012 tarihinde mahkûmiyet kararı verildiğini, tutukluluk halinin ve temyiz incelemesinin halen devam ettiğini, tutukluluk durumuna ilişkin incelemeler sonucunda verilen bazı kararların dosya üzerinden ve savunması alınmadan verildiğini, tahliye taleplerinin reddine dair itirazlarının formül gerekçelerle reddedildiğini, tutukluluğunun makul süreyi aştığını ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, özgürlük ve güvenlik hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkının İhlali İddiası

22. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 6/8/2007 tarihinde gözaltına alındığını ve 10/8/2007 tarihinde tutuklandığını, hakkında açılan kamu davasında yapılan yargılama sonunda 7/12/2012 tarihinde mahkûmiyet kararı verildiğini, tutukluluk halinin halen devam ettiğini, tutukluluk durumuna ilişkin incelemeler sonucunda verilen bazı kararların dosya üzerinden ve savunması alınmadan verildiğini, tahliye taleplerinin reddine dair itirazlarının formül gerekçelerle reddedildiğini, uzun süredir tutuklu olduğunu ve tutuklulukta geçen sürenin kanuni süreyi aştığını, bu nedenle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tahliye talebinde bulunmuştur.

23. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. ..."

24. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

25. Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi şartı, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara alınması gereken bir başvuru koşuludur (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19).

26. Yukarıda belirtilen hükümler uyarınca bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Bu yönüyle başvuru yollarının tüketilmesi ve başvuru süresine ilişkin koşullar arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekir. Olağan başvuru yollarının tamamının tüketilmesi ibaresinin katı bir şekilde yorumlanması, birtakım başvurular açısından bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmayan neticelere yol açabilecektir. Bu nedenle, olayın özel şartları içinde etkisiz ve yetersiz olan bir kanun yolunun tüketilmesi şartı aranmaksızın, her bir başvuru yolunun somut başvurular açısından etkili olup olmadığının ayrı ayrı denetlenmesi gerekmektedir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 20).

27. Bireysel başvurunun, başvuru yolu öngörülmüş olması halinde bu yolun tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerektiği belirtilmekle beraber, başvuru süresinin başlangıç tarihinin belirlenmesi hususunda başvurucunun nihai karardan yeterince bilgi sahibi olması aranacaktır. Bu noktada, nihai kararın tebliğinin öngörüldüğü hallerde tebliğ tarihinin, tebliğ şartı öngörülmeyen hallerde ise başvurucunun kararın içeriğini kesin olarak öğrenebildiği tarihin esas alınması gerekir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 21).

28. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Bu amaçla yapılan bir başvuruda, itiraz kanun yolunda çelişmeli yargılama ve/veya silahların eşitliği gibi ilkelere uygun olarak bir inceleme yapılıp yapılmadığı da dikkate alınacaktır. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

29. Ancak başvurucu tahliye olmuş ya da hakkında ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet hükmü kesinleşmiş ise bireysel başvuru açısından talebi, hukuka aykırılığın tespiti ve gerekiyorsa belli bir miktar tazminata hükmedilmesiyle sınırlı kalacaktır. Dolayısıyla bu tür

ihlal iddiaları bakımından varsa başvuru yolları denendikten sonra bireysel başvuru yapılmalıdır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 31).

30. Buna karşılık, kişi serbest bırakılmadan yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından, tutuklamanın şartları ile mahkûmiyete hükmedilmesi arasındaki esaslı fark da bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmesi, şüphenin yenildiği anlamına gelmekte; isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para cezasına hükmedilmektedir. Bir başka ifadeyle tutuklu sanığın hukuki statüsü değişmekte, tutuklanmasına neden olan (kuvvetli) şüphe, yerini her türlü şüpheden uzak bir kabulü ifade eden "kanaat"e bırakmaktadır. Bu nedenle mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesinin ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk halinin sona erdiğinin kabulü gerekir. Bu bakımdan, mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Nitekim gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), gerekse Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. AİHM, ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olan bir sanığın, söz konusu mahkûmiyet kararından sonraki tutulmasını Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hükmü uyarınca "mahkûmiyet sonrası tutma" olarak değerlendirmekte ve tutukluluk süresinin hesabında dikkate almamaktadır (Benzer yöndeki bir AİHM kararı için bkz. Solmaz/Türkiye, B. No: 27561/02, 16/1/2007, §§ 23, 24; Şahap Doğan/Türkiye, B. No: 29361/07, 27/5/2010, § 26). Aynı yaklaşım Yargıtay Ceza Genel Kurulu (YCGK) tarafından da benimsenmektedir. YCGK'nin 12/4/2011 tarih ve E.2011/1-51, K.2011/42 sayılı kararında, "hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmakla sanığın atılı suçu işlediği yerel mahkeme tarafından sabit görülmekte ve bu aşamadan sonra tutukluluğun dayanağı mahkûmiyet hükmü olmaktadır." gerekçesiyle, temyizde geçen sürenin tutukluluk süresine dâhil edilmeyeceğine karar verilmiştir (B. No: 2013/6398, 3/4/2014, §32).

31. Bu nedenle mahkumiyete ilişkin nihai kararla birlikte, sanığın tutukluluğa ilişkin hukuki statüsü ve dolayısıyla tabi olduğu rejim değiştiğinden, otuz günlük başvuru süresinin, itiraz yoluna başvurulmayan durumlarda, tutukluluğun hükümle birlikte devamına dair kararın başvurucu tarafından öğrenildiği tarihten itibaren hesaplanması gerekir (B. No: 2013/6398, 3/4/2014, § 33, benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Atalay Öztürk/Türkiye [KK], B. No: 54890/09, 7/1/2014).

32. Somut olayda başvurucu, 10/8/2007 tarihinde İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince tutuklanmış, İlk Derece Mahkemesinin mahkûmiyet kararını verdiği 7/12/2012 tarihinde tutukluluk hali bu anlamda sona ermiştir. Bu karar başvurucuya aynı tarihte tefhim edilmiştir. Başvurucunun bu karara karşı itiraz yoluna başvurduğuna dair herhangi bir bilgi veya belge bulunmamaktadır.

33. Başvurucu, 29/1/2014 tarihinde, tutukluluğun makul süreyi aştığı gerekçesiyle tahliye talebinde bulunması üzerine, İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesince, dava dosyasının temyiz incelemesi için Yargıtaya gönderildiği gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığı yönünde hüküm kurulduğunu ileri sürmüşse de 7/12/2012 tarihinde, başvurucunun da bulunduğu duruşmada verilen karardan itibaren otuz gün içinde itiraz yoluna başvurduğuna veya tahliye talebinde bulunduğuna dair herhangi bir bilgi veya belge sunmamıştır. Buna göre, başvurucunun 25/2/2014 tarihinde yapmış olduğu bireysel başvurunun, bu şikayet yönünden

süresi içerisinde yapıldığının kabul edilmesi mümkün değildir.

34. Öte yandan başvurucu, tutukluluk durumuna ilişkin incelemeler sonucunda verilen bazı kararların dosya üzerinden ve savunması alınmadan verildiğini, tahliye taleplerinin reddine dair itirazlarının formül gerekçelerle reddedildiğini belirterek, özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de başvurucunun tutukluluk halinin devamına dair kararın 7/12/2012 tarihli mahkûmiyet kararı ile birlikte yüzüne karşı verildiği ve bu karara karşı süresi içinde itiraz yoluna başvurmadığı anlaşıldığından, bu iddiasının da otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra yapıldığı belirlenmiştir.

35. Açıklanan nedenlerle, ihlale neden olduğu iddia edilen karara ilişkin olarak otuz gün geçtikten sonra yapılan başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "süre aşımı" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Makul Sürede Yargılama Yapılmadığı İddiası

36. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

37. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 6/8/2007 tarihinde gözaltına alındığını ve 10/8/2007 tarihinde tutuklandığını, tutuklu yargılandığı davanın halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

38. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

39. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

40. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır.

İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulan silahlı suç örgütüne üye olma, nitelikli yağma, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, tehdit, yağma, silahlı tehdit, kasten yaralama, nitelikli yağmaya teşebbüs, kasten adam öldürmeye teşebbüs ve azmettirme, resmi belgede sahtecilik" suçlarını işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar 5237 sayılı Kanun'da hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmışlardır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

41. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca gözaltına alındığı 6/8/2007 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

42. Yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44). Bu kapsamda, yargı sisteminin yapısı, mahkeme kalemindeki rutin görevler sırasındaki aksamalar, hükmün yazılmasındaki, bir dosyanın veya belgenin bir mahkemeden diğerine gönderilmesindeki ve raportör atanmasındaki gecikmeler, yargıç ve personel sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 55).

43. Ancak yargılama süresinin uzunluğunun tespiti açısından davanın karmaşıklığı, davadaki sanık sayısı, atılı suçun vasıf ve mahiyeti, söz konusu suç için öngörülen cezanın miktarı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu gibi hususların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

44. Anayasa Mahkemesinin, derece mahkemelerinin yargılama sürelerine riayetlerine ilişkin mevzuatı nasıl yorumladıklarını ve uyguladıklarını denetleme görevi bulunmamakta olup Mahkeme, davaların "makul süre" içerisinde tamamlanıp tamamlanmadığını tespit etmek amacıyla yargılama süresinin bütününü ele alarak, bu sürenin Anayasa'nın 36. maddesine uygun olup olmadığıyla sınırlı bir inceleme yapmaktadır.

45. Başvuru konusu olayda başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma kapsamında 6/8/2007 tarihinde gözaltına alınmış, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 10/8/2007 tarihli kararı ile tutuklanmıştır. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı 21/1/2008 tarihinde başvurucunun da aralarında bulunduğu elli bir şüpheli hakkında kamu davası açmıştır. Yargılamayı yürüten İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi 7/12/2012 tarihli kararı ile birleşen

dosyalarla birlikte toplam elli üç sanık hakkında hüküm kurmuştur. Hüküm başvurucu tarafından temyiz edilmiş olup temyiz incelemesi devam etmektedir.

46. Başvurucu, haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulan silahlı suç örgütüne üye olma, nitelikli yağma, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, tehdit, yağma, silahlı tehdit, kasten yaralama, nitelikli yağmaya teşebbüs, kasten adam öldürmeye teşebbüs ve azmettirme, resmi belgede sahtecilik suçlarından oluşan on farklı suçu işlediği iddiasıyla yargılanmıştır.

47. Başvurucunun yargılandığı dava dosyası ile 22/7/2008, 8/4/2009 ve 17/11/2009 tarihlerinde olmak üzere üç farklı dava dosyası birleştirilmiştir.

48. Başvurucunun yargılandığı dosya kapsamında toplam elli üç sanık bulunmaktadır. İlk Derece Mahkemesince başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulana kadar toplam yirmi bir duruşma yapılmıştır.

49. İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/12/2012 tarih ve E.2008/35, K.2012/307 sayılı kararı ile başvurucunun haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulan silahlı suç örgütüne üye olma, yağmaya teşebbüs (üç kez), silahla öldürmeye teşebbüs, tehdit (iki kez), kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma (üç kez) ve yaralama (üç kez) suçlarından toplam 25 yıl 46 ay 45 gün hapis ve 3.000,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

50. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 6/8/2007 tarihinde gözaltına alınan başvurucu hakkındaki dava, Anayasa Mahkemesince yapılan bireysel başvuru incelemesi sırasında Yargıtayda temyiz aşamasındadır. Başvurucuya bir suçun isnat edildiği 6/8/2007 tarihi ile bireysel başvurunun karara bağlandığı tarih arasında geçen süre yaklaşık 7 yıl 2 ay 28 gündür.

51. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddialarına ilişkin olarak AİHM, mutlak bir süreye göre değerlendirme yapmamakta, her davanın özelliğine göre, makul sürenin aşılıp aşılmadığını incelemektedir. Davanın karmaşıklığı, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu, AİHM tarafından bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde içtihat yoluyla geliştirilmiş olan kriterlerdir (Frydlender/Fransa, No: 30979/96, 27/6/2000, § 43; Ezel Tosun/Türkiye, No:33379/02, 10/1/2006, 21; Namlı ve Diğerleri/Türkiye, No: 51963/99, 23/5/2007, § 24; Alhan/Türkiye, No: 8163/07, 2/4/2013, § 21; Danespayeh/Türkiye, No: 21086/04, 16/7/2009, § 28).

52. AİHM, yargılamanın karmaşıklığını değerlendirirken davanın hem hukuki hem de maddi açıdan bütün yönlerini ele almakta, davanın konusunun karmaşıklığı, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, delillerin toplanmasında karşılaşılan engel, maddi olayların karmaşıklığı, sanıkların ya da isnat edilen suçların veya tanıkların sayısı, davanın uluslararası unsurları, bilirkişi deliline ihtiyaç, yazılı delillerin hacmi gibi birçok unsuru incelemektedir (Pretto ve Diğerleri/İtalya, No: 7984/77, 8/12/1983, § 32; Eckle/Almanya, No:8130/78, 15/7/1982, § 81; Buchholz/Almanya, No: 7759/77, 6/5/1981, § 55; Neumeister/Avusturya, No: 1936/63, 27/6/1968, § 21). AİHM bir kararında, davanın karmaşıklığı ile ilgili olarak, davadaki sanık sayısı, suçun ekonomik boyutu, bilirkişi raporuna ihtiyaç duyulması gibi nedenlerle 7 yıl 27 gün süren yargılama sürecinin makul olduğunu belirtmiştir (M.A.T./Türkiye, No: 63964/00, 19/1/2007, § 40).

53. Davanın taraflarının ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu açısından ise ceza davalarında sanık, adli makamlarla aktif bir işbirliği yapmak zorunda olmadığı gibi hukuk sisteminin sunduğu savunma imkânlarını kullandığı için de kusurlu bulunamaz. Diğer

taraftan devlet, kendi idari ve yargısal organlarına yüklenebilecek gecikmelerden sorumludur. AİHM, yetkili makamların tutumu ölçütünü, esas olarak, meydana gelen gecikmeden devletin ihmal ve kusuru nedeniyle sorumlu olup olmadığına bakarak ele almaktadır (Zana/Türkiye, No: 18954/91, 25/11/1997, §§ 79–82). AİHM, yargılamada ortaya çıkan her bir hareketsiz geçen dönemi veya ertelemeleri ayrı ayrı değerlendirmektedir. Bununla birlikte AİHM, bir başvuruda yargısal organlara yüklenebilecek 15 aylık bir gecikme periyoduna rağmen, ulusal yargı makamları önünde 7 yıl 4 ay süren davanın oldukça karmaşık olduğunu göz önünde bulundurarak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir (Neumeister/Avusturya, No: 1936/63, 27/6/1968, §§ 20–21). AİHM ayrıca yargı makamlarının davaları birleştirme, delil toplama gibi nedenlerle davayı uzatmalarının belli bir yere kadar makul görülebileceğini belirtmektedir (Ewing/Birleşik Krallık (Avrupa Komisyonu Raporu), No: 11224/84, 7/10/1987, § 151).

54. Dava dosyasının incelenmesinde, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca 6/8/2007 tarihinde gözaltına alınan başvurucu hakkında beş ay süren soruşturma sonunda 21/1/2008 tarihinde on ayrı suçtan cezalandırılması istemiyle kamu davası açıldığı, yargılamaya başlayan İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesince, davanın tensip zaptının düzenlenmesinden sonra toplam elli üç şüphelinin savunmaları ile on altı müşteki ve mağdurun beyanlarının alındığı, şüphelilerden birinin savunmasının alınması için İngiltere adli makamlarına talimat yazıldığı, sekiz tanığın dinlendiği, tarafların sundukları delillerin toplandığı, bini aşkın telefon tape kaydının incelendiği, yargılamanın başladığı tarihten itibaren, aralarında bağlantı görülen farklı dava dosyalarının birleştirilmesine ilk bir buçuk yıllık yargılama süresi içinde karar verildiği, duruşmaların makul denilebilecek aralıklarla gerçekleştirildiği, yargılama süresince dosyanın incelemeye alındığı herhangi bir duruşmanın olmadığı anlaşılmıştır. Mahkemece 7/12/2012 tarihinde verilen gerekçeli kararın 6/4/2013 tarihinde temyiz edildiği ve 28/6/2013 tarihinde temyiz incelemesi için Yargıtaya gönderildiği belirlenmiştir. Bireysel başvurunun karara bağlandığı tarih itibarıyla yaklaşık bir yıl beş aydır temyiz incelemesinin devam ettiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak, soruşturma ve yargılama safhalarıyla temyiz süreci birlikte değerlendirildiğinde, yargılama faaliyetlerinde hareketsiz kalınan bir dönemin bulunmadığı, yargı mercilerine atfedilebilecek bir kusurun olmadığı ve gerekli özenin gösterildiği görülmüştür.

55. Yargılama süresinin makul olup olmadığının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gereken davadaki sanık sayısı, dosyada birleştirme kararı verilip verilmediği, davanın karmaşıklığı, atılı suçların vasıf ve mahiyeti, söz konusu suçlar için öngörülen cezaların miktarı gibi unsurlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde somut başvuru bakımından yargılama süresinin makul olduğu görülmektedir.

56. Açıklanan nedenlerle, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A.Başvurucunun,

1. Özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetlerinin "süre aşımı" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B.BaşvurucununAnayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C.Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

4/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

FEYZULLAH ERARSLAN

B. No: 2014/7226 | Karar tarihi: 04.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/7226

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FEYZULLAH ERARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/7226)

Karar Tarihi: 4/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 13/1/2015-29235

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Feyzullah ERARSLAN

Vekili : Av. Hacer ÇEKİÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yargılandığı davada, delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyetine karar verilmesi, Yargıtay tarafından mahkûmiyet hükmünün gerekçesiz olarak onanması ve makul sürede yargılanmaması nedenleriyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 23/5/2014 tarihinde Bakırköy 11. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 23/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 11/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 18/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, İstanbul ilinde 21/2/2006 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca örgüt üyeliği suçundan gözaltına alınmıştır. Aynı gün başvurucunun evinde ve üstünde arama yapılmıştır.

8. Başvurucu, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 24/2/2006 tarih ve 2006/14 Sorgu sayılı kararıyla atılı suçtan tutuklanmıştır.

9. Başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği konusunda yeterli şüpheye ulaşan İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, aynı yer 11. Ağır Ceza Mahkemesine hitaben 22/3/2006 tarih ve E.2006/133 sayılı iddianame düzenlemiştir.

10. Başvurucu, yargılamanın 21/2/2007 tarihli celsesinde İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesince salıverilmiştir.

11. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin diğer sanıklar yönünden kurduğu ve başvurucu yönünden bir tespitte bulunmadığı 28/11/2008 tarih ve E.2006/73, K.2008/317 sayılı hükmü Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 30/09/2009 tarihli ilamıyla onanmıştır. Başvurucu hakkında hüküm kurulmasının unutulması üzerine dosyayı yeniden ele alan Mahkemenin 18/6/2010 tarih ve E.2009/314, K.2010/210 sayılı kararıyla başvurucu, atılı suçtan 6 yıl 3 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

12. Başvurucu hakkındaki kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekilde kaleme alınmıştır:

“…Sanık savunmaları, fiziki takip tutanakları, ekspertiz raporları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde;

… adresli propaganda mahiyeti taşıyan bodrum katında yapılan aramada 40 adet 7,62 mm. çaplı kaleşnikof fişekleri, ajanda ve bomba yapımını anlatan dökümanlarla birlikte ayrıca 30 adet döküman ele geçirildiği

Yine Feyzullah ERARSLAN’ın [Başvurucu] evinde yapılan aramada afiş yapımında kullanılan boyalar ve yine evinden atılan örgütsel dokümanların ele geçtiği,

Daha sonra yakalanan sanık Feyzullah ERARSLAN [Başvurucu] üzerinde kuru sıkı tabanca yakalandığı, yine sanıklar Feyzullah ERARSLAN, S. K ve A. O'ın görüntülerinin yer aldığı çeşitli basın bültenlerine yer verildiğinin görüldüğü anlaşılmıştır.

Sanık Feyzullah ERARSLAN'ın [Başvurucu] TKEP/L örgütü adına … beraber sorumlu düzeyde faaliyetlerde bulunduğu, yazılama, afiş ve pankart asma, eleman ve finans temin etme gibi işleri planladığı, örgütlenme, toplantılarda siyasi ve askeri eğitim planlamasına katıldığı, örgüte silah ve patlayıcı madde temin etme çalışmalarını yürüttüğü, üst yöneticilerden V. S ile Ş.G’den aldığı talimatlara uygun olarak Taksim, İkitelli, Gazi

mahallesi gibi değişik bölgelerde örgütlenme ve legal alan faaliyetlerine katıldığı, bu meyanda basın açıklaması ve protesto eylemleri yaptığı,

Cömertler İş merkezi bodrum katında bir çok kişi ile bir araya gelip örgütün propaganda faaliyetlerini yürüttüğü, oradan çıkışta bildiri dağıtma, afiş asma, yazılama ve benzeri faaliyetleri sürdürdüğü, 22.01.2006 da PKK mahreçli korsan gösterinin belli bir bölümünde yer aldığına dair fotoğrafının mevcut olduğu,

İkametinde yapılan aramada belirtildiği üzere kurusıkı tabanca, fişek, çeşitli renk ve kıvamda yağlı ve plastik boyalar, karton, kitaplar, ajanda, komite ve konseyler isimli 4 sayfadan ibaret metin fotokopisi, gazete kupürü, bir tomar elle yazılan doküman, 7 adet CD ve banda sarılı boyanın ele geçirildiği göz önüne alınarak kastı ve eylemlerinin yoğunluğu göz önüne alındığında sanığın eyleminin yasadışı TKEP/L örgütüne üyelik olarak değerlendirilmesi ve örgüte üye olmak suçundan cezalandırılmasına karar verilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır…"

13. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 16/1/2014 tarih ve E.2011/16741, K.2014/356 sayılı ilâmıyla anılan Mahkeme kararını onamış ve karar aynı tarihte kesinleşmiştir. Onama gerekçesi şu şekildedir:

"…Yapılan yargılama sonunda toplanan deliller karar yerinde incelenip sanığın suçunun sübutu kabul, olay niteliğine ve kovuşturma sonuçlarına uygun şekilde vasfı tayin edilmiş, cezayı azaltıcı sebebin niteliği takdir kılınmış, savunması inandırıcı gerekçelerle reddedilmiş, incelenen dosyaya göre verilen hükümde bir isabetsizlik görülmemiş olduğundan, sanık müdafiinin yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle hükmün ONANMASINA… karar verildi…"

14. Başvurucu, karardan 30/4/2014 tarihinde haberdar olduğunu belirtmiştir.

15. Başvurucu, 23/5/2014 tarihinde süresi içinde bireysel başvuru yapmıştır.

B. İlgili Hukuk

16. 23/3/2005 tarih ve 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 8. maddesi, 4/4/1929 tarih ve 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 305 ila 326. maddeleri, 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 4/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 23/5/2014 tarih ve 2014/7226 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, soruşturmada sorgu tekniğine aykırı davranıldığını, aramada fotoğraflama yapılmadığını, iddiaların ve delillerin soyut olduğunu, Yargıtay kararının gerekçesiz olduğunu, şüpheden sanığın yararlanacağı genel ilkesinin değerlendirilmediğini, basın açıklamalarına ve gösterilere katılma gibi düşünce özgürlüğü kapsamında değerlendirilebilecek hususların aleyhinde delil olarak kullanıldığını ve yargılamanın uzun sürdüğünü belirterek, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6., 10. ve 11. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat ve yeniden yargılanma talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

19. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde; başvurunun, adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına yönelik olduğu görülmektedir. Başvurucu her ne kadar afiş asma, basın açıklamalarına ve gösterilere katılma gibi düşünce özgürlüğü kapsamında değerlendirilebilecek hususların aleyhinde delil olarak kullanılarak Sözleşme'nin 10. ve 11. maddelerinin de ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de, bu iddiaların özü, söz konusu kararın adil olmadığı ve dolayısıyla yargılamanın sonucu ile ilgilidir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Bu sebeple başvurucunun bütün iddiaları aşağıda adil yargılanma hakkı çerçevesinde dört başlık altında değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası

20. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

21. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

22. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

23. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

24. Başvurucu, şüpheden sanığın yararlanacağı genel ilkesi gözetilmeden, fotoğraflama yapılmayan arama tutanakları ile soyut beyanların hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyetine karar verilmek suretiyle anayasal haklarının ihlal edildiğini belirtmektedir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının özü, derece mahkemesinin delilleri değerlendirme ve yorumlamada isabet edemediğine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkindir.

25. Mahkeme; sanık savunmalarına, fiziki takip tutanaklarına, ekspertiz raporlarına ve diğer delillere dayanarak söz konusu kararı vermiştir. Anılan kararda tarafların iddia ve savunmaları, dosyaya sundukları deliller değerlendirilerek, ilgili hukuk kuralları da yorumlanmak suretiyle bir sonuca ulaşılmıştır (bkz. § 12; gerekçeli karar, s. 11-13).

26. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça

sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin ve Yargıtayın kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

27. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiği İddiası

28. Başvurucu, Yargıtay kararının gerekçesiz olduğunu ileri sürmüştür.

29. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

30. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

31. Öte yandan, temyiz mercilerinin yargılamayı yapan mahkemenin kararına katılmaları halinde, bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararlarına yansıtmaları yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

32. Somut olayda başvurucu, Yargıtay 9. Ceza Dairesince formül onama şeklinde kararın onandığını, karar düzeltme isteminin incelenmeden reddedildiğini belirterek, gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkemece, sanık savunmalarına, fiziki takip tutanaklarına, ekspertiz raporlarına ve diğer delillere dayanılarak söz konusu karar verilmiştir. (bkz. § 12). Yargıtay tarafından da Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçeler aynen kabul edilerek hüküm onanmış ve temyiz istemi reddedilmiştir (bkz. § 13). Dolayısıyla Yargıtay kararının gerekçesiz olduğundan söz edilemez.

33. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yasak Sorgu Yöntemlerine Başvurulduğu İddiası

34. Başvurucu, kolluk tarafından 23/2/2006 tarihinde kanunda belirtilen sorgu tekniğine

aykırı şekilde ifadesinin alındığını şikayet etmiştir.

35. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir. "

36. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile İçtüzüğün 59. maddesinin ilgili fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer (B. No: 2013/276, 9/1/2014, 19).

37. Başvurucunun, kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğini başvuru dilekçesine eklemesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (B. No: 2013/276, 9/1/2014, 20).

38. Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen, başvurucu tarafından soyut şekilde, ifadesinin kollukça kanunda belirtilen sorgu tekniğine aykırı şekilde alındığı ileri sürülmekte olup, bu hakkın nasıl ihlal edildiğine ilişkin bir açıklama ve kanıtlamada bulunulmadığı ve ayrıca başvurucunun sözünü ettiği ifade alımı esnasında müdafisinin hazır bulunduğu ve susma hakkını kullandığı anlaşılmıştır.

39. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının başvurucu tarafından kanıtlanamamış olması nedeniyle, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

40. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

41. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturmanın makul süre içinde sonuçlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

42. Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek

Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

43. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

44. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddeleri uyarınca kişilere, medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların yanı sıra, cezai alanda yöneltilen suç isnatlarının makul sürede karara bağlanmasını talep hakkı tanınmıştır. Suç isnadı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi olup, kişiye cezai alanda yöneltilen iddianın suç isnadı niteliğinde olup olmadığının tespitinde; iddia olunan suçun pozitif düzenlemelerdeki tasnifinin, suçun gerçek niteliğinin, suç için öngörülen cezanın niteliği ile ağırlığının değerlendirilmesi gerekir. Ancak isnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise, ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın, adil yargılanma hakkının kapsamına girdiği kabul edilecektir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 31).

45. Somut olayda, İstanbul ilinde 21/2/2006 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca örgüt üyeliği suçundan gözaltına alınmıştır. Aynı gün başvurucunun evinde ve üstünde arama yapılmıştır. Başvurucunun soruşturma evresinde 23/2/2006 tarihinde atılı suçtan savunması alınmak istenmiş, başvurucu susma hakkını kullanmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır (bkz. § 16). Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

46. Cezai alanda yöneltilen suç isnatları ile ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, kişiye bir suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama veya gözaltı gibi tedbirlerin uygulandığı an olup, somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun bahse konu suç kapsamında gözaltına alındığı ve böylece isnattan haber olduğu anlaşılan 21/2/2006 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği tarihtir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 34; B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucu hakkındaki suç isnadına ilişkin olarak verilen mahkumiyet kararının kesinleşme tarihi olan 16/1/2014 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

47. Başvurucunun gözaltına alındığı 21/2/2006 tarihinden İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 18/6/2010 tarihli kararı arasında 4 yıl 3 ay 28 günlük bir sürenin geçtiği görülmektedir. Altı sanığın yargılandığı davada, mahkemece başvurucunun savunması 21/7/2006 tarihinde alınmıştır. 24/2/2006 tarihinden itibaren tutuklu olarak yargılanan sanığın (başvurucunun) 21/2/2007 tarihinde salıverilmesine karar verilmiştir. İlk

yargılamada başvurucu hakkında hüküm kurulmasının unutulması üzerine dosya, başvurucunun kusuru olmaksızın bir kez daha ele alınmıştır. Yargılama ilk derece mahkemesince toplam olarak 15 celsede tamamlanmıştır. Davanın kanun yolu (temyiz) aşaması ise 3 yıl 6 ay 29 gün sürmüştür.

48. Dosyanın sürüncemede bırakılmasında ve yargılamanın 7 yıl 10 ayı aşkın şekilde sürmesinde yaklaşık bir yıl tutuklu olarak yargılanan başvurucuya veya müdafiine yüklenebilecek bir kusur bulunmadığı anlaşılmaktadır. Yargılamanın yürütülmesinde izlenen yöntem dikkate alındığında, 21/2/2006 tarihinde gözaltına alınmakla başlayıp 16/1/2014 tarihli Yargıtay ilamı ile sonuçlanan davadaki yaklaşık sekiz yıllık yargılama süresi makul olarak değerlendirilemez.

49. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

50. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 20.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

51. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

52. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık 7 yıl 10 ayı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren net 5.850,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

53. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Yasak sorgu yöntemlerine başvurulduğu yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

5. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.850,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

4/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ÇİÇEK

B. No: 2014/9725 | Karar tarihi: 04.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/9725

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ÇİÇEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/9725)

Karar Tarihi: 4/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Hüseyin TURAN

Başvurucu : Ali ÇİÇEK

Vekili : Av. Mehmet Oktar AYKUT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, uzun süredir tutuklu olduğunu, 5271 sayılı Kanun'da belirlenen azami tutukluluk süresini doldurmasına rağmen tutukluluğunun devam ettiğini ve tahliye taleplerinin reddedildiğini belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 20/6/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 18/9/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 26/11/2007 tarih ve E.2007/1474 sayılı iddianamesi kapsamında, 1/11/2007 tarihinde gözaltına alınarak 5/11/2007 tarihinde tutuklanmıştır.

6. İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 6/12/2012 tarih ve E.2007/510, K.2012/328 sayılı kararı ile başvurucunun hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir.

7. Başvurucu, hakkındaki mahkumiyet kararını 10/12/2012 tarihinde temyiz etmiştir. Dava temyiz aşamasında derdesttir.

8. Başvurucu, temyiz talebinden sonra müteaddit defa tahliye talebiyle Mahkemeye başvurmuş, ancak talepleri reddedilmiştir

9. Bireysel başvuru ise, 20/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

10. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

9. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

…

(4) Sadece adlî para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez."

11. 5271 sayılı Kanun'un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir."

5271 sayılı Kanun'un 104. maddesi (1) şöyledir:

(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir.

(3) Dosya bölge adliye mahkemesine veya Yargıtaya geldiğinde salıverilme istemi hakkındaki karar, bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay ilgili dairesi veya Yargıtay Ceza Genel Kurulunca dosya üzerinde yapılacak incelemeden sonra verilir; bu karar re'sen de verilebilir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 4/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 20/6/2014 tarih ve 2014/9725 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, uzun bir süredir tutuklu olduğunu, 5271 sayılı Kanun'da belirlenen azami tutukluluk süresini doldurmasına rağmen tutukluluğunun devam ettiğini ve tahliye taleplerinin reddedildiğini belirterek Anayasa’nın 19., 36. ve 141. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tahliye edilerek tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

14. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurunun doğrudan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlali iddiasına yönelik olduğu görülmektedir. Zira başvurucu, 1/11/2007 tarihinde gözaltına alındığını, ilk derece Mahkemesince yapılan yargılama sonucunda 6/12/2012 tarihinde hakkında karar verildiğini, dosyanın temyiz aşamasında olduğunu, derece mahkemesi önünde 5 yıl 1 ay 5 gün tutuklu kaldığını belirtmiştir. Bu sebeple başvurucunun iddiaları kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

15. Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

“Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir."

16. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru usulü” kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. …”.

17. Başvurucu, uzun süredir devam eden tutukluluk nedeniyle mağdur olduğunu ifade etmektedir. Bu şikâyetin Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

18. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Dolayısıyla

belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

19. Ancak başvurucu hakkında ilk derece mahkemesinde mahkûmiyet kararı verilmiş ise, bireysel başvuru açısından talep hukuka aykırılığın tespiti ve tazminatla sınırlı kalacaktır. Dolayısıyla bu tür ihlal iddiaları bakımından varsa başvuru yolları denendikten sonra bireysel başvuru yapılmalıdır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 31).

20. Kişi serbest bırakılmadan yargılandığı davada ilk derece mahkemesinin kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu “bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu” olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından, tutuklamanın şartları ile mahkûmiyete hükmedilmesi arasındaki esaslı fark bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmiş olmakla, isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para cezasına hükmedilmektedir. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hali sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. AİHM, ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olan bir sanığın, söz konusu mahkûmiyet kararından sonraki tutulmasını Sözleşme’nin 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hükmü uyarınca “mahkûmiyet sonrası tutma” olarak değerlendirmekte ve tutukluluk süresinin hesabında dikkate almamaktadır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 33).

21.“Bir suç isnadına bağlı olarak” tutuklulukta geçen sürenin başlangıcı, başvurucunun ilk kez yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 66). Belirtilen tarihler arasında geçen süre esas alınarak “bir suç isnadına bağlı olarak” tutuklulukta geçen sürenin makul olup olmadığı değerlendirmesi yapılacaktır.

22. Bu kapsamda “bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma” durumunda, tutukluluk süresinin makul olmadığı iddiasıyla yapılacak bireysel başvurunun ilk derece yargılaması devam ederken tutukluluğun devamına karar verilen her aşamada başvuru yolları tüketildikten sonra ve serbest bırakılma dışında, nihayet bu durumun ortadan kalktığı mahkûmiyet kararından itibaren süresi içinde yapılması gerekir. AİHM de, mahkumiyet kararından itibaren altı ay içerisinde yapılmayan “bir suç isnadına bağlı” tutma kapsamındaki başvurunun süresinde olmadığını belirtmiştir (Öztürk / Türkiye (KK), B. No: 54890/09, 7/1/2014, § 37-41).

23. Somut olayda başvurucu, isnat edilen suçlar nedeniyle 1/11/2007 tarihinde gözaltına alınmış ve 5/11/2007 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucu hakkında yürütülen yargılama neticesinde İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesince 6/12/2012 tarihinde mahkumiyet hükmü kurulmuştur. Söz konusu karar 10/12/2012 tarihinde başvurucu tarafından temyiz edilmiştir.

24. Başvurucunun, isnat edilen suçlarla ilgili yargılama kapsamında ilk derece mahkemesince mahkûmiyet kararının verildiği tarihe kadar geçen sürede “bir suç isnadına bağlı olarak” özgürlüğünden yoksun bırakıldığı, mahkûmiyet kararından sonra geçen sürenin “mahkûmiyet sonrası tutma” kapsamında olduğu anlaşılmaktadır.

25. Bu belirlemeler karşısında, “bir suç isnadına bağlı olarak” tutuklulukla ilgili şikayetleri içeren bireysel başvurunun ilk derece mahkemesinin nihai kararını verdiği 6/12/2012 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gerekirken 20/6/2014 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvuru yollarının tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmayan bireysel başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “süre aşımı” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Başvurunun, “süre aşımı” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 4/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET ÇALIŞKAN

B. No: 2014/11717 | Karar tarihi: 04.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11717

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET ÇALIŞKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11717)

Karar Tarihi: 4/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 13/1/2015-29235

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Ahmet ÇALIŞKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin adaylık başvurusunun Yüksek Seçim Kurulunun (YSK) 3/7/2014 tarihli kararıyla reddedildiğini belirterek, Anayasa'nın 67. maddesinde tanımlanan seçilme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 16/7/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 17/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 2/7/2014 tarihinde YSK'ya başvurarak Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin olarak adaylığının kabul edilmesi talebinde bulunmuştur.

6. Başvurucunun istemi YSK'nın 3/7/2014 tarih ve 3140 sayılı kararıyla, 19/1/2012 tarih ve 6271 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanunu'nun 7. maddesinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi dışından en az yirmi milletvekilinin imzasıyla aday gösterilebileceğinin düzenlendiği, başvurucunun başvurusunun bu hükme uymadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

7. Başvurucu, anılan kararı 14/7/2014 tarihinde öğrenmiştir.

8. Başvuru, 16/7/2014 tarihinde yapılmıştır

B. İlgili Hukuk

9. 6271 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cumhurbaşkanlığına Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri içinden veya Meclis dışından aday gösterilebilmesi en az yirmi milletvekilinin yazılı teklifiyle mümkündür"

10. 6271 sayılı Kanun'un 3. maddesi şöyledir:

"Cumhurbaşkanı seçimleri beş yılda bir yapılır. Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.

Cumhurbaşkanı seçimi, Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından önceki altmış gün içinde; makamın herhangi bir şekilde boşalması hâlinde ise boşalmayı takip eden altmış gün içinde tamamlanır. Cumhurbaşkanı seçim dönemi, Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından önceki altmışıncı gün, makamın herhangi bir şekilde boşalması hâlinde ise boşalmayı takip eden gün başlar.

İkinci fıkrada öngörülen süreler içinde seçimin tamamlanması amacıyla, Yüksek Seçim Kurulu tarafından, seçim takvimi resen belirlenir ve ilân edilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 4/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 16/7/2014 tarih ve 2014/11717 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

12. Başvurucu, Anayasa'nın 101. maddesinde belirlenen Cumhurbaşkanlığı adaylığı için geçerli şartlara sahip olduğunu, Cumhurbaşkanı adayını belirleme yetkisinin sadece siyasi partiler ve milletvekillerine ait olduğunu kabulün Türk vatandaşlarının seçme ve seçilme hakkının özüyle bağdaşmadığını, YSK'nın 3/7/2014 tarihli kararı nedeniyle seçilme hakkının doğrudan etkilendiğini belirterek, Anayasa'nın 67. maddesinde tanımlanan seçilme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

13. Başvuru dosyasının incelenmesinde öncelikle Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında çizilen çerçevede başvurunun Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi içinde olup olmadığı hususunun ortaya konulması gerekmektedir.

14. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan

Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

15. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

16. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18; B. No: 2012/917, 16/4/2013, § 16).

17. Anayasa'nın "Seçme, seçilme ve siyasî faaliyette bulunma hakları" başlıklı 67. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasî parti içinde siyasî faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir."

18. Anayasa'nın "Siyasi Haklar ve Ödevler" başlıklı dördüncü bölümünde yer alan 67. maddede seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasî faaliyette bulunma hakkı güvence altına alınmıştır (B. No: 2012/1051, 20/2/2014 § 65).

19. Sözleşme’nin Türkiye'nin taraf olduğu Ek 1 Nolu Protokolün 3. maddesi şöyledir:

"Yüksek Sözleşmesi Taraflar, yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde, makul aralıklarla, gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler."

20. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarına göre, anılan maddede geçen “yasama” ifadesi mutlak anlamda ulusal parlamento anlamına gelmemekte, söz konusu ifadenin devletlerin anayasal yapısı ışığında yorumlanması gerekmekte, federal devletlerde federe devletlerin parlamentoları da bu madde anlamında “yasama” organı olarak kabul edilmektedir (Mathieu-Mohin ve Clerfayt/Belçika, B. No: 9267/81, 2/3/1987; Matthews/Birleşik Krallık, B. No: 24833/94, 18/2/1999, § 40).

21. Bunun yanı sıra AİHM, kapsam ve güç bakımından yeterli yasama yetkisine sahip olmayan yerel yönetim seçimlerini “yasama organı” seçimi kapsamında görmemektedir (X/Birleşik Krallık, B. No: 7215/75, 5/11/1981; Clerfayt, Legros/Belçika, B. No: 10650/83, 17/5/1985; Booth-Clibborn/Birleşik Krallık, B. No: 11391/85, 5/7/1985; Malarde/Fransa, B.No: 46813/99, 5/9/ 2000; Molka/Polonya, B. No: 56550/00, 11/4/2006).

22. Görüldüğü üzere Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol kapsamında korunan hak, yasama organının seçimi ile ilgili olup başvurucunun “Cumhurbaşkanlığı seçimi”yle ilgili ihlal iddiaları, Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 3. maddesi kapsamında değildir. Bu itibarla, başvurucunun şikâyetlerinin bireysel başvuru konusu yapılabilmesi mümkün değildir.

23. Sonuç itibarıyla, başvuruculların ihlal iddiasının konusu, Anayasa’da güvence altına

alınmış ve Sözleşme kapsamında olan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kalmaktadır.

24. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun şikâyetlerinin Anayasa'nın 67. maddesi ve Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesinin ortak koruma alanına girmediği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun, "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına, 4/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET ŞANCİ

B. No: 2012/29 | Karar tarihi: 05.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/29

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET ŞANCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/29)

Karar Tarihi: 5/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Şükrü DURMUŞ

Başvurucu : Ahmet ŞANCİ

Vekili : Av. Zeynep Sedef ÖZDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, bir siyasi partinin siyaset akademisine gitmesi nedeniyle terör suçu kapsamında tutuklandığını, kanunla kurulmuş mahkeme tarafından yargılanmadığını, yargılanma ve tutuklanma konusunda ayrımcılığa maruz kaldığını ileri sürerek eşitlik, kişi hürriyeti ve güvenliği, düşünce özgürlüğü, örgütlenme hakkı ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/9/2012 tarihinde İzmir 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 19/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüm'e gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve başvurunun bir örneğinin Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığı görüşünü 19/8/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bu görüş başvurucuya 9/9/2014 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucu, diyeceklerini süresi içinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru dilekçesi ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, mülga 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250. maddesi ile görevli İzmir Cumhuriyet Başsavcıvekilliğince yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında 22/9/2011 tarihinde gözaltına alınmıştır.

9. Başvurucu, İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK.250.maddesi ile görevli) 26/9/2011 tarih ve 2011/33 sorgu sayılı kararı ile silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır. Karar gerekçesinde, "… silahlı terör örgütüne üye olma suçlarından dolayı şüphelilerin üzerlerine atılı suçların niteliği, kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların mevcudiyeti, mevcut delil durumu, delillerin henüz tamamı ile toplanmamış olması, delilleri yok etme, gizleme ile kaçma hususunda kuvvetli ve ciddi şüphe olması ile atılı suçların kanunda öngörülen ceza miktarları nazara alınarak 5271 sayılı CMK.nın 100/(1), (3-a), 101/(1), (2), 102/(2) ve devamı maddeleri uyarınca ayrı ayrı TUTUKLANMALARINA" denilmiştir.

10. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 14/11/2011 tarih, 2010/508 soruşturma no ve E. 2011/335 sayılı iddianamesi ile toplam 76 kişi hakkında açılan ve İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK.250.maddesi ile görevli) E. 2011/250 sayısına kaydedilen davada başvurucunun PKK terör örgütü adına verilen 4. dönem siyaset akademisi eğitimi almak suretiyle silahlı terör örgütü üyesi olmak iddiasıyla 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanun'un (TCK) 314/2 ve 3713 sayılı Kanun'un 5. maddeleri gereğince cezalandırılması talebiyle hakkında kamu davası açılmıştır.

İddianamede, başvurucunun 3/3/2011, 4/3/2011, 5/3/2011, 7/3/2011, 8/3/2011, 9/3/2011, 10/3/2011, 11/3/2011 ve 12/3/2011 tarihlerinde verilen siyaset akademisi derslerine katıldığı belirtilmiştir. Siyaset akademisi ile ilgili olarak yapılan değerlendirmelerin bir kısmı şöyledir:

"…BDP İzmir teşkilatı tarafından 17.07.2010 tarihinde açılan, …. Siyaset Akademisinde 2 dönem verilen eğitimlerin KCK yapılanması içerisinde yer alan kişilerce verildiğinden bahisle C.Başsavcılığımızca 16.12.2010 tarihinde gizli ve projeli çalışma başlatıldığı, Nöbetçi 8 ve 10. Ağır Ceza Mahkemesi Üyeliklerinden alınan teknik takip ve iletişimin dinlenmesi, tespiti ve kaydı kararları sonunda İzmir Siyaset Akademisinde verilen 3. eğitim dönemi ile yarıda bırakılan 4. eğitim döneminde verilen eğitimlerin PKK terör örgütünün önceki yıllarda örgüt kamplarında verdiği siyasi eğitimle paralellik gösterdiği tespit edilmiştir." (İddianame sayfa 14)

"PKK terör örgütünün kamplarında örgüt mensuplarına verilen Siyasi eğitimlerle, Siyaset Akademisi adı altında verilen EĞİTİM KONULARI VE İÇERİKLERİNİN HEMEN HEMEN

BİRBİRİYLE ÖRTÜŞTÜĞÜ görülmüştür. (İddianame sayfa 22),

“Daha önce yakalanan veya teslim olan örgüt mensuplarının ifadelerinde; Terör örgütünün LİDER DAĞ KADROSUNUN KCK'YI EĞİTTİĞİ, KCK’nında siyaset akademilerinde eğitim verecek kişileri eğiterek, örgütün düşüncesinde kitleler oluşturulmaya çalışılacağı, Siyaset Akademileri yardımıyla DAĞ KADROSUNUN MAHALLE VE SOKAKLARA İNEREK HALKIN EĞİTİLMESİNİN amaçlandığı, SİYASET AKADEMİLERİNDE EĞİTİMLERİNİ TAMAMLAYAN şahısların bir kısmının bu süreç sonunda aktifleşerek alanlarda yani Türkiye içerisinde GENÇLİK YAPILANMASI, KADIN YAPILANMASI gibi alanlarda görevlendirildiği, yine eğitim sonunda KIRSAL ALANA KATILMAYA karar verenlerinde, örgüt içerisinde SİLAHLI FAALİYET YÜRÜTMEK ÜZERE KIRSAL ALANA gönderildiği, BU EĞİTİMLERİ ALARAK AKTİFLEŞEN VE ŞEHİRLERDE FAALİYET GÖSTEREN örgüt mensupları ile KIRSAL ALANDA SİLAHLI FAALİYET gösteren örgüt mensuplarının EŞ DEĞER SAYILDIĞI ve bu örgüt mensuplarına da "ŞEHİR GERİLLALARI" adı verildiğine” dair dosyaya eklenen beyanları, (İddianame sayfa 166),

“Sonuç olarak; (KCK) Kürdistan Demokratik Topluluğunun PKK’nın devamı olduğu ve KCK’nın da temel amaç olarak Türkiye’nin Doğu ve Güneydoğusu ile Suriye, İran ve Irak’ın bir kısmını içerisine alan bölgede Marksist - Leninist ilkelere dayalı bağımsız bir Kürdistan devleti kurmayı hedeflediği;

Halen faaliyetlerini sürdüren; Kent Meclisleri, Demokratik Siyaset Akademileri ve Demokratik Toplum Kongresinin Abdullah ÖCALAN’ın isteği ve yönlendirmesi ile kurulduğu ve halen terör örgütünün güdümünde faaliyetlerini yürüttüğü, İzmir Siyaset Akademisinde örgütün siyasi eğitimini veren kişiler ile bu eğitime katılan tüm kişilerin PKK/KCK terör örgütünün talimatları doğrultusunda eğitilen terör örgütü mensupları oldukları,” (İddianame sayfa 170-171),

11. İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/250 ve 11/9/2012 tarihli duruşmasında tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. Karar gerekçesinde, sanıklar Ahmet Şanci, …. üzerlerine atılı suçun vasıf ve mahiyeti, tape kayıtları, gizli izleme tutanakları, arama ve el koyma tutanakları ile mevcut delil durumu ve kaçma şüphelerinin mevcut olduğu ve bu şekilde CMK.nın 100. md.sindeki tutuklama koşulları ortadan kalkmadığından, yerinde görülmeyen tahliye istemlerinin reddi ile tutukluluk hallerinin DEVAMINA” karar verildiği ifade edilmiştir.

12. Başvurucu, bu karara karşı 18/9/2012 tarihinde itiraz yasa yoluna başvurmuş, 24/9/2012 tarihinde ise Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurucu tarafından anılan karara yapılan itiraz, İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK.250.maddesi ile görevli) 18/10/2012 tarih ve 2012/2612 Değişik İş numaralı kararı ile reddedilmiştir.

14. İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK.250.maddesi ile görevli) 19/3/2013 tarihli duruşmasında “sanıkların tutuklulukta geçirdikleri süreler dikkate alınarak yurt dışı yasağı konulmak suretiyle TAHLİYELERİNE” şeklindeki gerekçe ile başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir.

15. 6526 sayılı kanunla yapılan düzenleme gereğince dava dosyası İzmir 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 2014/101 esas sırasına kaydedilmiş ve dava halen derdesttir.

B. İlgili Hukuk

16. 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesi şöyledir:

"(1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır."

17. 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 5. maddesi şöyledir:

"3 ve 4 üncü maddelerde yazılı suçları işleyenler hakkında ilgili kanunlara göre tayin edilecek hapis cezaları veya adlî para cezaları yarı oranında artırılarak hükmolunur. Bu suretle tayin olunacak cezalarda, gerek o fiil için, gerek her nevi ceza için muayyen olan cezanın yukarı sınırı aşılabilir. Ancak, müebbet hapis cezası yerine, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Suçun, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması dolayısıyla ilgili maddesinde cezasının artırılması öngörülmüşse; sadece bu madde hükmüne göre cezada artırım yapılır. Ancak, yapılacak artırım, cezanın üçte ikisinden az olamaz.

(Ek fıkra: 22/7/2010 - 6008/4 md.) Bu madde hükümleri çocuklar hakkında uygulanmaz."

18. Aynı Kanun'un 21/2/2014 tarih ve 6526 sayılı Kanun ile mülga 10. maddesinin (d) fıkrası şöyledir;

"Müdafiin dosya içeriğini incelemesi veya belgelerden örnek alması, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla bu yetkisi kısıtlanabilir. "

19. 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi şöyledir;

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan; (1)

…

9. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

10. Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (madde 302, 303, 304, 307, 308),

11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),

...

(4) (Değişik: 2/7/2012-6352/96 md.) Sadece adlî para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez."

20. Aynı Kanun'un 153. maddesi şöyledir;

"(1) Müdafi, soruşturma evresinde dosya içeriğini inceleyebilir ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabilir.

(21/2/2014 tarih ve 6526 sayılı Kanun ile mülga) (2) Müdafiin dosya içeriğini incelemesi veya belgelerden örnek alması, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, sulh ceza hâkiminin kararıyla bu yetkisi kısıtlanabilir.

(21/2/2014 tarih ve 6526 sayılı Kanun ile mülga) (3) Yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adlî işlemlere ilişkin tutanaklar hakkında, ikinci fıkra hükmü uygulanmaz.

(21/2/2014 tarih ve 6526 sayılı Kanun ile mülga) (4) (Değişik fıkra: 25/05/2005-5353 S.K./23.mad) Müdafi, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edildiği tarihten itibaren dosya içeriğini ve muhafaza altına alınmış delilleri inceleyebilir; bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabilir.

(5) Bu Maddenin içerdiği haklardan suçtan zarar görenin vekili de yararlanır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 5/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 24/9/2012 tarih ve 2012/29 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde yazılı tutuklama koşulları mevcut olmadığı halde tutuklandığını, Sözleşme'nin 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen "tutuklanmasını gerektiren sebepler ve kendisine karşı bütün isnatlar en kısa zamanda bildirilir" kuralının hazırlık soruşturması sürecinde dosyadaki gizlilik kararı sebebiyle engellendiğini, Sözleşme'nin 5. maddesinin (3) numaralı fıkrasının halen tutuklu olması nedeniyle ihlal edildiğini, yargılandığı özel görevli ve yetkili mahkemenin kanunla kurulmuş mahkeme olmaması, Adalet Bakanlığının teklifi ve Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararı ile kurulmuş olması, tarafsız ve bağımsız mahkeme güvencesinin ihlali nedeniyle Sözleşme'nin 6. ve Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini, bir siyasi partinin Siyaset Akademisine gitmesinden dolayı terör suçu kapsamında tutuklanması nedeniyle Sözleşme'nin 10. ve Anayasa'nın 25. maddelerinde düzenlenen düşünce özgürlüğü ve Sözleşme'nin 11. ve Anayasa'nın 26. maddelerinde düzenlenen örgütlenme hakkının ihlal edildiğini, aynı davada daha aktif katılımda bulunanların tutuksuz yargılanması ya da diğer siyasi partilerin siyaset okullarına gidenlerin hiçbir şekilde soruşturulmamalarına rağmen kendisinin tutuklu olarak yargılanmasının Sözleşme'nin 14 ve

Anayasa'nın 10. maddelerinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ihlali olduğunu, tutuklama tedbirinin devamı kararına karşı itiraz yolu olmakla birlikte etkin bir yol olmadığından tüketilmesinin mecburi kılınmaması gerektiğini ileri sürerek ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

23. Başvurucunun şikâyetlerinin Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, 10. maddesinde düzenlenen kanun önünde eşitlik ilkesi ve 26. maddesinde düzenlenen düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti kapsamında olduğu değerlendirilmiştir.

1. Tutuklama Koşullarının Bulunmadığı ve Tutukluluk Süresinin Makul Olmadığı İddiası

24. Başvurucu, siyaset akademisinde aktif derslere katılımının olmadığını yalnız o mekanda bulunduğu için tutuklandığını, bu nedenle Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde yazılı koşulların mevcut olmadığını, ayrıca tutukluluk süresinin makul olmadığını belirterek Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenen kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. Adalet Bakanlığı görüşünde bu şikâyetle ilgili görüş sunulmasına gerek görülmediğini beyan etmiştir.

26. Başvurucu, Adalet Bakanlığının görüşüne vermiş olduğu cevapta, aleyhine toplanacak bir delil bulunmadığı halde, yalnızca anayasal güvence altındaki bir siyasal partinin faaliyetlerine katılmış olmaktan ötürü kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını yitirdiğini, davanın özelliği dikkate alındığında burada beş yıllık bir azami limitin söz konusu olamayacağını, özel görev ve yetkili mahkemelerin, "Siyasi Partileri Denetleme" ve "Anayasa'ya aykırı, suç olan fiillerini yargılama, parti kapatma" yetkisini elinde bulunduran Anayasa Mahkemesi'nin yetki ve görev alanına girerek, bir siyasi partiyi tümden kapatma yerine "Siyaset Okulu" gibi Parti Tüzüğünde yer alan faaliyetleri "illegal" ilan ederek, bu ön kabul ile Siyaset Akademisi'ne ders dinlemeye gelen herkesi, kişilerin kendi fiillerinden kaynaklanmaksızın "terörist" kabul ederek "kişi güvenlikleri ve özgürlüklerini" yok ettiğini beyan etmiştir.

27. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

28. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

29. Anılan hükümler uyarınca bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir.

Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (B. No: 2012/254, 6/2/2014, § 30).

30. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

31. Somut olayda, başvurucu İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/250 ve 11/9/2012 tarihli tutukluluğun devamı kararına karşı 18/9/2012 tarihinde itiraz yasa yoluna başvurmuş, ancak itiraz sonucunu beklemeden 24/9/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Bireysel başvuru dosyası Anayasa Mahkemesinde derdest iken İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi 18/10/2012 tarih ve 2012/2612 Değişik iş sayılı kararla itirazın reddine karar vermiştir.

32. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması, başka bir deyişle bireysel başvuru yapıldığı tarihte başvuru koşullarının tamamının sağlanmış olması gerekir. Bununla birlikte bir başvuru yolu yoksa ya da olan başvuru yolları etkili değilse Mahkeme somut olayın koşullarını dikkate alarak bir başvurunun incelenmesine karar verebilir (B. No: 2012/254, 6/2/2014, § 33). Başvuru konusu olay dikkate alındığında başvuru yollarının tüketilmesi kuralına istisna tanınmasını gerektiren bir durumun olmadığı görülmektedir.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun tutuklama koşulları bulunmadığı ve tutukluluk süresinin makul olmadığı yönündeki iddiaları ile ilgili olarak kanunda öngörülmüş yargısal başvuru yollarının tamamı tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Tutuklanmasını Gerektiren Sebepler ve Hakkındaki İsnatları Öğrenmesinin Soruşturma Sürecinde Gizlilik Kararı Nedeniyle Engellendiği İddiası

34. Başvurucu, Sözleşme'nin 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen "tutuklamasını gerektiren sebepler ve kendisine karşı bütün isnatlar en kısa zamanda bildirilir" kuralının hazırlık soruşturması sürecinde dosyadaki gizlilik kararı nedeniyle engellendiğini iddia etmiştir.

35. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

36. Bu hüküm gereğince Anayasa Mahkemesi, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler. Dolayısıyla Mahkeme'nin zaman bakımından yetkisi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar

aleyhine yapılan bireysel başvurularla sınırlıdır. Kamu düzenine ilişkin bu düzenleme karşısında, anılan tarihten önce kesinleşmiş nihaî işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

37. Somut olayda İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 26/9/2011 tarihli talebi üzerine İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 2011/2558 Değişik iş sayılı kararı ile 3713 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (d) fıkrası gereğince verilen kısıtlama kararının kaldırılmasına, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (3) numaralı fıkrasındaki istisnalar hariç olmak üzere 153. madde uyarınca kısıtlanmasına karar verilmiştir.

38. Başvurucu hakkında düzenlenen iddianame ile ilgili olarak İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesi 23/11/2011 tarih ve E.2011/250 sayılı tensip zaptı ile iddianamenin kabulüne karar vermiştir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin mülga (4) numaralı fıkrası gereğince dosyaya erişimin kısıtlanması kararı 23/11/2011 tarihinden itibaren sona ermiştir. Başvurucu, bu tarihten itibaren soruşturma dosyasını inceleyebilir; bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabilir. Bu belirlemelere göre başvurucunun soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına ilişkin şikayetinin 23/11/2011 tarihi itibariyle sona erdiğinin kabulü gerekir. Başvurucunun şikayetinin sona erdiği bu tarihin, Anayasa Mahkemesi'nin zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihten önceye ait olması nedeniyle başvurunun bu kısmı hakkında "zaman bakamından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilmezlik kararı verilmesi gerekir.(benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Ghorbanov ve Diğerleri Türkiye, B. No. 28127/09, 3/12/2013, § 37-38; M.B. ve Diğerleri/Türkiye, B. No. 8, 15/6/2010, § 49-51).

39. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun tutuklanmasını gerektiren sebepler ve hakkındaki isnatları öğrenmesinin soruşturma sürecinde gizlilik kararı nedeniyle engellendiği iddiasına ilişkin şikâyetlerinin Anayasa Mahkemesi'nin yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önceye ait olduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

40. Başvurucu, hakkındaki davanın kanunla kurulmuş olmayan, CMK.250 maddesi gereğince Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararı ile kurulan bir mahkeme tarafından görülmesi nedeniyle Sözleşme'nin 6. maddesinin getirdiği "Kanunla Kurulmuş Mahkeme", "Tarafsız ve Bağımsız Mahkeme" güvencelerinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

41. Bakanlık, başvurucu aleyhine açılan kamu davasının halen İzmir 11. Ağır Ceza Mahkemesinde derdest bulunduğunu, bu nedenle başvurucunun yasayla kurulmuş bir mahkeme önünde yargılanmadığına ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikayetlerinin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olup olmadığının Anayasa Mahkemesinin dikkatine sunulması gerektiğini ifade etmiştir.

42. Başvurucu, bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

43. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir (Bkz.§ 28-30).

44. Başvurucu hakkındaki dava derdest olup, bu şikâyet bakımından olağan kanun yolları tüketilmemiştir. Bu nedenle başvurunun bu kısmının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Düşünce Ve Örgütlenme Özgürlüğünün İhlal Edildiği İddiası

45. Başvurucu, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün gereğini yerine getiren, siyasi yaklaşımlarına ilgi duyduğu bir siyasi partinin yasalarca kurulmuş, mülki amire bildirimde bulunmuş, yeri, zamanı, ders anlatacak hocaları belirli olan Barış ve Demokrasi Partisi'nin Siyaset Akademisi'ne gitmekten ibaret fiili sebebi ile terör suçu kapsamında tutuklu bulunmasının Sözleşme'nin 10. maddesinde güvence altına alınan düşünce özgürlüğü ile Sözleşme'nin 11. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

46. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir (Bkz.§ 28-30).

47. Başvurucu hakkındaki dava derdest olup, bu şikâyetleri bakımından olağan kanun yolları tüketilmemiştir. Bu nedenle başvurunun bu kısmının "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

5. Kanun Önünde Eşitlik İlkesinin İhlali İddiası

48. Başvurucu, düşünce faaliyetlerinin anayasal güvence altında olması nedeniyle suç sayılamayacağını savunmakla birlikte, aynı davada daha aktif katılımda bulunanların tutuksuz yargılanması ya da diğer siyasi partilerin siyaset okullarına gidenlerin hiçbir şekilde soruşturulmamalarına rağmen tutuklu olarak yargılanmasının Sözleşme'nin 14. ve Anayasa'nın 10. maddesinin ihlali olduğunu iddia etmiştir.

49. Adalet Bakanlığı görüşünde, AİHS 14. maddesi bağımsız bir varlığa sahip olmayıp, Sözleşme'nin diğer maddelerinde düzenlenen normatif hükümleri tamamladığını, somut olayda başvurucunun ayrımcılık yasağının ihlal edildiği yönündeki iddiasının kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini, bireyler arasında hak ve özgürlükten yararlanma bakımından fark gözetildiğinin saptanmadığı durumlarda ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinden bahsedilemeyeceğini, ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvurucunun kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında ırk, renk, cinsiyet, din, dil, cinsel yönelim, siyasi düşünce, felsefi inanç, mezhep gibi nedenlerle fark olduğunu makul delillerle ortaya koyması gerektiğini, somut olayda başvurucunun da içerisinde bulunduğu tüm şüpheliler hakkında PKK terör örgütü üyesi olmak suçundan yargılama yapıldığını, başvurucunun aynı yargılama kapsamında serbest bırakılan diğer sanıklar ile ırk, renk, cinsiyet, din, dil, cinsel yönelim, siyasi düşünce, felsefi inanç, mezhep gibi bir farkı sebebiyle ayrımcılığa tabi tutulduğuna dair herhangi bir açıklama yapmadığını, başvuru evrakının incelenmesinde de böyle bir ayrımcılık yapıldığına dair herhangi bir bulguya ulaşılmadığı belirtilmiştir.

50. Başvurucu, bakanlık görüşüne karşı beyanında, diğer siyasi partilerin sempatizanlarının, yakınlık duydukları siyasi partilerin anayasal güvence altındaki etkinliklerine katılmaktan, siyaset okullarına gitmekten ötürü tutuklanmadıkları halde kendisinin tutuklandığını, Siyaset Akademisinin polis tarafından teknik takibe maruz kaldıktan sonraki dönemde derse gidenlerin tutuklu yargılandıklarını, aynı derslere gittiği, hatta sertifika aldığı sabit olduğu

halde bir kısım sanığın tutuksuz yargılandığını, tutuklamaya itiraz taleplerinde ayrımcılık vurgusunun yapıldığını, Adalet Bakanlığının cevabında bu hususlara değinilmediğine ilişkin itirazın yerinde olmadığı belirtilmiştir.

51. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" kenar başlıklı 10. maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

…

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

52. Başvurucunun, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine yönelik iddialarının, soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp, mutlaka Anayasa ve AİHS kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

53. Başvurucunun eşitlik ilkesinin ihlali iddiasının, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bağlamında ele alınması gerekir. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bakımından eşitlik ilkesi, bağımsız nitelikte koruma işlevine sahip olmayıp, bu hakkın kullanılmasını, korunmasını ve başvuru yollarını güvence altına alan tamamlayıcı nitelikte haklardandır (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 34).

54. Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için, ihlal iddiasının, kişinin hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda hangi temele dayalı olarak ayrımcılığa maruz kaldığının gösterilmesi gerekir. Başvurucu, aynı davada daha aktif katılımda bulunanların tutuksuz yargılanması ya da diğer siyasi partilerin siyaset okullarına gidenlerin hiçbir şekilde soruşturulmamalarına rağmen tutuklu olarak yargılanması ile ayrımcılık yapıldığını dile getirmiştir. Ayırımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvurucunun kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın sırf ırk, renk, cinsiyet, din, dil, cinsel yönelim vb. ayırımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir.

55. Somut olayda başvurucunun, diğer siyasi partilerin sempatizanlarının siyaset okullarına gitmekten ötürü tutuklanmadıkları ve ayrıca dava konusu olayla ilgili olarak derslere daha aktif katılımda bulunanların tutuklanmadıkları halde kendisinin tutuklanması suretiyle "ayrımcılık yapıldığı" yönündeki iddiasını temellendirecek somut bulgu ve kanıtlar ortaya koyamadığı görülmektedir. Zira başvurucunun derslerine katıldığı iddia edilen Siyaset Akademisi ile ilgili olarak iddianamede "… Demokratik Siyaset Akademileri ve .. nin Abdullah ÖCALAN'ın isteği ve yönlendirmesi ile kurulduğu ve halen terör örgütünün güdümünde faaliyetlerini yürüttüğü, İzmir Siyaset Akademisinde örgütün siyasi eğitimini veren kişiler ile bu eğitime katılan tüm kişilerin PKK/KCK terör örgütünün talimatları doğrultusunda eğitilen terör örgütü mensupları oldukları" belirtilmek suretiyle somut suç isnadı yapılmıştır. İddianameye göre, başvurucunun somut olayda yargılanmasının sebebi derslerine katılmış olduğu Siyaset Akademisinde verilen eğitimin terör örgütü faaliyeti kapsamında değerlendirilmesi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca iddianamede toplam 76 kişi hakkında kamu davası açılmış ve başvurucunun dahil olduğu 30 kişi hakkında ise tutuklama kararı bulunmaktadır. Başvurucu da Siyaset Akademisinin polis tarafından teknik takibe maruz kaldıktan sonraki dönemde derse gidenlerin tutuklu yargılandıklarını beyan etmiştir

(Bkz. § 50). Buna göre başvurucunun tutuklu olarak yargılanmasının hakkındaki delil değerlendirilmesine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun, sırf ırk, renk, cinsiyet, din, dil, cinsel yönelim, siyasi düşünce, felsefi inanç, mezhep gibi bir farkı nedeniyle ayrımcılığa tabi tutulduğu söylenemez.

56. Açıklanan gerekçelerle, ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Başvurunun,

A. Tutuklama koşulları bulunmadığı ve tutukluluk süresinin makul olmadığı iddiaları yönünden “başvuru yollarının tüketilmemiş olması”,

B. Tutuklanmasını gerektiren sebepler ve hakkındaki isnatları öğrenmesinin soruşturma sürecinde gizlilik kararı nedeniyle engellendiği iddiası yönünden "zaman bakımından yetkisizlik",

C. Adil yargılanma hakkı iddiası yönünden “başvuru yollarının tüketilmemiş olması”,

D. Düşünce ve örgütlenme haklarının ihlal edildiği iddiaları yönünden “başvuru yollarının tüketilmemiş olması”,

E. Kanun önünde eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiası yönünden “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

F. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

5/11/2014 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET AKSU

B. No: 2012/637 | Karar tarihi: 05.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/637

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET AKSU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/637)

Karar Tarihi: 5/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Şükrü DURMUŞ

Başvurucu : Mehmet AKSU

Vekili : Av. Muzaffer Sevgi SAKARYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, kuvvetli suç şüphesi bulunmadığı halde tutuklandığı ve tutukluluk halinin devam ettirildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 15/11/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 8/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüm'e gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 29/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve başvurunun bir örneğinin Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar

verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığı görüşünü 31/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya 10/4/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu, diyeceklerini süresi içinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) mülga 250. maddesi ile görevli İzmir Cumhuriyet Başsavcıvekilliğince “suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, bu örgüte üye olmak, fuhuş, insan ticareti, şantaj, tehdit, özel hayatın gizliğini ihlal, kişisel verileri kayıt altına alma” suçlarının işlendiği şüphesiyle yürütülen 2010/640 sayılı soruşturma kapsamında 9/5/2012 tarihinde başvurucu gözaltına alınmıştır.

9. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK 250. maddesi ile görevli) tarafından 12/5/2012 tarih ve 2012/17 sorgu sayılı kararında başvurucu, B.Ö.’nın sahibi bulunduğu şirketlerin muhasebe müdürlüğü ve mali koordinatörlüğünü yaptığını ve suçlamaları kabul etmediğini beyan etmiştir. Mahkemece, "suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma ve devletin güvenliğine ilişkin gizli belgeleri temin etme" suçlarından dolayı, “suçların niteliği, kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların mevcudiyeti, mevcut delil durumu, delillerin henüz tamamen toplanmamış olması, delilleri yok etme, gizleme ile kaçma hususunda kuvvetli ve ciddi şüphe olması ve atılı suçların kanunda öngörülen ceza miktarları dikkate alınarak” başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir.

10. Başvurucu, tutuklama kararına itiraz etmiş, İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesi 18/6/2012 tarih ve 2012/1869 sayılı karar ile "yapılan incelemede ... atılı suçların niteliği, mevcut delil durumu, yasada belirtilen bir tutuklama nedeninin mevcut olması ve şüpheli haklarında isnat edilen suçların ceza miktarı değerlendirildiğinde kaçma şüphesinin mevcut olduğu ve bu şekilde CMK.nun 100. maddesindeki tutuklama koşulları ortadan kalkmadığından ... itirazının reddine" karar vermiştir.

11. Cumhuriyet Başsavcıvekilliğinin 6/8/2012 tarih ve 2010/640 sayılı talebi üzerine (12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 10. maddesi ile görevli) İzmir 1 No.lu Hakimliğinin, 6/8/2012 tarih ve 2012/318 sayılı kararı ile başvurucunun tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. Dosya kapsamındaki delillerle ilgili ayrıntılı açıklamalar içeren kararın ilgili kısımları şöyledir:

"... Şüpheli Mehmet Aksu açısından yapılan değerlendirme;

Şüpheli Mehmet Aksu'nun suç örgütü içerisinde şüpheli B.Ö.'nın talimatlarına göre hareket ettiğini gösterir telefon görüşmelerine ilişkin tape kayıtları ile şüpheli B.Ö.'nın usulüne uygun şekilde tespit edilen iletişim tespiti tutanakları, teknik takip izleme tutanakları, N.K. ve diğer şüphelilerin suça konu eylemlerle ilgili olarak kendi aralarında yaptıkları iletişimin tespiti tutanakları, şüpheli B.Ö.'da ele geçirilen ... seri numaralı taşınabilir bellek, şüphelinin çiftlik evinde yapılan aramada ele geçirilen bilgisayar harddiski, şüpheli N.K.'dan elde edilen harddiskler, şüpheli O.S.'den ele geçirilen harddisk, şüpheli S.K. 'den ele

geçirilen harddisk, F.A.'dan ele geçirilen harddisklerin içeriklerinde bulunan veriler; şüphelinin Türkiye çapında faaliyet gösteren ve yapılan aramalarda devletin güvenliğine ilişkin bilgi ve belge, kişisel veri, şantaj amaçlı video ve resimler elde edilen suç örgütünün içerisinde yer alarak B.Ö.'nın talimatları doğrultusunda hareket ederek devletin güvenliğine ilişkin bilgi ve belgeleri temin ettiğine ve kişisel verileri kaydettiğine ilişkin kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösterir olgular niteliğinde olduğu, öte yandan atılı suçların niteliği, devletin güvenliğine ilişkin bilgi ve belgeleri temin etme suçunu düzenleyen TCK'nun 327/1 maddesinin alt sınırının 3 yıl üst sınırının 8 yıl, suç örgütü kurmak suçunu düzenleyen TCK'nun 220/1 maddesinin alt sınırının 2 yıl üst sınırının 6 yıl olduğu, yine şüpheli B.Ö.n'ın 15 yıldır yanında bulunan şüphelinin telefon görüşmelerinden anlaşılan konumu ve şüpheli B.Ö. ile ilişkileri düşünüldüğünde bu yapılanmadan haberinin olmamasının hayatın olağan akışına aykırı olduğu, her ne kadar suç örgütüne üye olmak suçundan tutuklanmış ise de, açıklanan nedenlerle suç örgütünün yöneticisi olma ihtimalinin ve dolayısıyla suç vasfının aleyhine değişme ihtimalinin bulunduğu, iddia edilen suç örgütünün yapısı, gücü, faaliyet alanı, amacı, hedefleri ve işleyiş şekli ile şüphelinin tutuklulukta geçirdiği süre dikkate alındığından kaçma şüphesinin bulunduğu, bir diğer yandan suç örgütüne yönelik operasyonda ele geçirilen dijital materyallerin gerek sayıca çok olmaları ve gerekse bir kısmının suç örgütü tarafından şifrelenmiş olması nedeni ile henüz şifrelerinin kırılamadığı ve incelemelerinin yapılamadığı, bu anlamda delillerin henüz tam olarak toplanmamış olduğu, şüphelinin delilleri karartma şüphesinin de bulunduğu, bu durumda tutuklamanın ölçülü olduğu ve tutuklamadan beklenen gayenin adli kontrol hükümleri ile sağlanamayacak olması dikkate alınarak şüphelinin CMK.nın 108. maddesi gereğince tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir...."

12. İzmir 1 No.lu Hakimliğinin 16/10/2012 tarih ve 2012/896 sayılı kararı ile atılı suçların işlendiğine ilişkin kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut olguların varlığı, atılı suçların niteliği, kanunda belirlenen ceza miktarları, suçların şüpheliler aleyhinde vasıf değiştirme ihtimalinin bulunması, delillerin henüz tam olarak toplanmamış olması ve şüphelilerin tutuklulukta geçirdikleri süre de dikkate alındığında kaçma ve delil karartma şüphesinin bulunması, tutuklamanın ölçülü olduğu ve tutuklamadan beklenen gayenin adli kontrol hükümleri ile sağlanamayacak olması dikkate alınarak 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesi uyarınca başvurucunun tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir.

13. Başvurucu 23/10/2012 tarihli dilekçesi ile İzmir 1 No.lu Hakimliğinin 2012/896 sayılı kararına karşı tutuklanmayı gerektirir somut delil bulunmadığı gerekçesiyle itiraz ederek tahliye talebinde bulunmuştur. İzmir 2 No.lu Hakimliğinin 2/11/2012 tarih ve 2012/796 sayılı kararı ile itirazın reddine ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. Kararın ilgili kısımları şöyledir:

"... tutuklama tarihinden bu yana şüpheliler lehine delil durumunda bir değişme ve gelişme bulunmadığı, tutuklama sebep ve koşullarının ortadan kalkmadığı, ele geçirilen dijital veriler içerisinde bulunan bilgi ve belgelerin gizlilik derecelerine ilişkin Genelkurmay Başkanlığından gelen yazı cevabının soruşturma makamınca eksik ve yetersiz bulunarak aynı konuda tekrar daha detaylı ve ayrıntılı bir bilginin kendilerine verilmesi için Genelkurmay Başkanlığına yeniden 31/10/2012 tarihinde müzekkere yazıldığı ancak henüz cevaplarının dönmediği, bu aşamaya kadar Genelkurmay Başkanlığından gelen yazı cevapları ve bilgilerin şüphelilerin lehine bir delil niteliğinde olmadığı, İzmir 1 No.lu Hakimliğin CMK'nın 108. madde çerçevesinde 16/10/2012 tarihinde verdiği itiraza konu şüphelilerin tutukluluk halinin devamına dair 2012/896 D.İş sayılı kararında tutukluluğun

devamı gerekçelerinin ve şüphelilerle ilgili somut ve maddi delillerin gösterilmiş olduğu, 1 Nolu hakimliğin bu kararından sonra delil durumunda bir değişme ve gelişme olmadığı ve yine itiraza konu İzmir 1 No'lu hakimliğin şüphelilerle ilgili 16/10/2012 tarih ve 2012/896 D.İş sayılı kararında usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı anlaşıldığından şüpheliler Mehmet AKSU ve ... müdafilerinin bu kararlara yönelik vaki itirazlarının reddine Hakimliğimizce karar vermek gerekmiştir."

14. Başvurucunun da dahil olduğu toplam 357 şüpheli hakkında İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 6/1/2013 tarih, 2010/640 soruşturma no ve 2013/3 esas sayılı iddianame ile kamu davası açılmış, iddianamede başvurucunun suç işlemek için örgüt kurmak, hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydetme ve devletin güvenliğine ilişkin belgeleri temin etme suçlarından cezalandırılması talep edilmiştir.

15. İddianamenin başvurucu ile ilgili kısımları şöyledir; "Yapılan teknik çalışmalarda B.Ö.'nın …da bulunan evinin bahçe kısmına evin içerisinden geçişi olan gizli bir alan yaptırdığı, inşaat çalışmalarını fark eden zabıta ekiplerine görevliler tarafından inşa edilen şeyin su deposu olduğu söylendiği ancak zabıta ekiplerinin teknik nedenlerle yapılan inşaatın su deposu olamayacağını söyleyerek işlem yapacaklarını söyledikleri, B.Ö.'nın konunun kendisine ulaşmasından sonra sorunu çözmesi için Mehmet Aksu'yu görevlendirdiği ve Mehmet Aksu'nun görevli zabıta memurlarına rüşvet vererek inşaatın devamını sağladığı yönünde teknik veriler elde edilmiştir (İddianame sayfa 126). Yapılan teknik çalışmalarda B.Ö.'nın oğlu D. Ö.nın 2010 yılında … de bir otelin otoparkında çıkan silahlı kavga sırasında işletme sahibi … tarafından vurularak öldürüldüğü, konu ile ilgili davanın … Ceza Mahkemesinde görülmekte olduğu, B.Ö.'nın Avukat … aracılığıyla davanın seyrini lehlerine değiştirebilmek amacıyla faaliyette bulundukları, B.Ö.'nın bu faaliyetleri N.Y. ve Mehmet Aksu aracılığıyla yürüttüğü yönünde teknik veriler elde edilmiştir (İddianame sayfa 128). SUÇ ÖRGÜTÜNÜN MALİ YÖNETİCİSİ MEHMET AKSU: Örgütün pandorada yer almayan tek yöneticisi olduğu, uzun yıllardır örgüt lideri şüpheli B.Ö.'nın müdürlüğünü yaptığı, B.Ö.'nın illegal işlerini de bizzat takip ettiği, bu konuda tespite düşen konuşmalarının iletişimin tespiti tutanaklarında mevcut olduğu, …. örgütün mali işlerini şüpheli Mehmet Aksu'nun idare ettiği, bu nedenle şüphelinin örgütün mali işlerini idare eden yöneticisi olduğu tespit edilmiştir (İddianame sayfa 192)."

16. Davanın görüldüğü İzmir 12. Ağır Ceza Mahkemesi E.2013/9, 16/1/2014 tarihli ara kararında başvurucu ve diğer tutuklu sanıkların tutukluluk durumunu değerlendirmiştir. Mahkeme kararında kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olgular belirtildikten sonra tutuklama nedenleri olarak şu değerlendirmede bulunmuştur; "Sanıkların üzerine atılı birden fazla suçun bulunması, atılı suçların niteliği, keza sanıkların iddianamede anlatılan eylemlerinin, sübut bulması halinde bilgilerin niteliğine göre iddianamede belirtilen suçlamalara ek olarak TCK.'nun 329 ve 336. maddelerinde tanımlanan suçları da oluşturma ihtimalinin bulunduğu, bu ihtimalin gerçekleşmesi durumunda gerçek içtima kuralları uyarınca iddianamede belirtilen suçlamalara ek olarak sanıklar hakkında TCK.'nun 329 ve 336. maddelerinin de uygulanmasının ve dolayısıyla suçların sayı ve nitelik olarak vasfının tüm tutuklu sanıklar aleyhine değişme olasılığının bulunduğu, TCK.'nun 329/1 fıkrasında düzenlenen suçun alt sınırının 5 yıl, üst sınırının 10 yıl hapis cezası, TCK.'nun 329/2 fıkrasındaki suçun alt sınırın 10 yıl, üst sınırının 15 yıl hapis cezası, TCK.'nun 336/1 fıkrasındaki suçun alt sınırının 3 yıl, üst sınırının 5 yıl hapis cezası, TCK.'nun 336/2 fıkrasındaki suçun alt sınırın 10 yıl, üst sınırının 15 yıl hapis cezasını gerektirdiği.

Ele geçirilen gizlilik dereceli bilgi/belgeler hakkında Genelkurmay Başkanlığı'ndan ayrıntılı

değerlendirme raporunun alınması zaruretinin olduğu ve bu amaçla merciinden düzenlenecek raporların beklenildiği, sanık B.Ö.'nın evinde ele geçirilen harici harddiskte bulunan pandora adlı veri tabanı ile sanıklarda ele geçirilen dijital materyaller üzerinde TÜBİTAK'tan kapsamlı bilirkişi raporunun istenildiği ve rapor dönüşünün beklendiği, hazırlanacak rapor neticelerinin beklenilmesinin yargılamanın gereği olduğu ve bu anlamda delillerin tam olarak toplanmamış olduğu,

Öte yandan iddia olunan suç örgütünün yapısı, işleyiş şekli, faaliyetleri ve etki alanı ile sanıkların konumları dikkate alındığında, serbest bırakılmaları durumunda hazırlanacak rapor ve değerlendirmelerin sağlıklı bir şekilde yapılmasını engelleme ihtimalinin bulunduğu, bu şekilde delilleri karartma ihtimalinin olduğu, bu bağlamda CMK 100/(2-b)/1 ve 2'de belirtilen tutuklama nedenlerinin mevcut olduğu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin tutukluluk tedbiri konusundaki yerleşik karar ve gerekçelerinde, kişinin adaletin işleyişine müdahale etme riski olan hallerde tutukluluk tedbirinin uygulanabileceğinin belirtilmiş olduğu, dava dosyasında AİHM'in belirttiği bu kriter ve ölçütlerin yukarıda belirtildiği şekilde gerçekleştiği, tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde tutuklamanın bu aşamada ölçülü olduğu ve tutuklamadan beklenen gayenin adli kontrol hükümleri ile sağlanamayacağı" gerekçesiyle başvurucu ve diğer tutukluların tutukluluk hallerinin devamına karar vermiştir.

17. Başvurucunun, 16/1/2014 tarihli tutukluluğun devamı kararına karşı yaptığı itiraz üzerine Bursa 6. Ağır Ceza Mahkemesi 29/1/2014 tarih ve 2014/46 Değişik iş sayılı karar ile başvurucunun tahliyesine karar vermiştir. Karar gerekçesinde, "… sanık Mehmet Aksu'nun örgüt yöneticisi sıfatıyla nitelikli suçlardan cezalandırılması talep edilmiş ise de; mevcut delil durumu itibariyle dosya kapsamından sanığın örgüt yöneticisi olarak kabul edilebileceğine dair şahsa ilişkin herhangi bir kayıt yada veriye ve veri intikaline rastlanılmamış olması değerlendirilerek …. sanıklar Mehmet Aksu ….'nin tutukluluk hallerinin devamı mağduriyetlerine neden olabileceğinden, tutuklamanın tedbir mahiyetine nazaran tutuklama tedbiri ile davaya devam ölçülü olmadığından bu sanıkların bihakkın tahliyelerine karar verilmesi gerekmiş, ancak bu sanıklar hakkında … adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verilmesi gerekmiştir. … Sanıklar Mehmet Aksu, … nin tutuklu kaldığı süreler gözetildiğinde, tutuklamanın tedbir mahiyetine nazaran eylemlere farklı maddelerin uygulanmasını gerektiren sevk maddelerine dönüşme ihtimali ile tutukluluk hallerinin devamı kararı ölçülü olmadığı gibi, bu aşamada sanıkların mağduriyetlerine yol açabilecektir…. Sanıkların toplanacak delillere müdahale etme risklerinin somut olarak bulunmaması, kaldı ki tutuklu sanıklara göre konumları itibariyle bu delilleri müdahale etme imkanı olabilecek tutuksuz yargılanan sanıkların da bulunması itibariyle, tutuklu yargılanan bu sanıkların ne şekilde delillere müdahale edebileceği de somut olarak belirtilmeden, İzmir 12. Ağır Ceza Mahkemesince (TMK.10.Maddesi İli Görevli) …. gerekçeleriyle tutukluluk hallerinin devamına karar verilmesi sanıklar Mehmet Aksu, … yönünden yerinde görülmemiştir."

18. Başvurucu hakkındaki dava, İzmir 12. Ağır ceza Mahkemesinin 2013/19 esas sayılı dosyası üzerinde yürütülmeye başlanmış, ancak 6526 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle TMK. 10. Maddesi ile görevli mahkemelerin görevlerinin son bulması üzerine İzmir 5. Ağır Ceza Mahkemesine devredilmiş olup, halen Mahkemenin 2014/100 esas sırasında derdesttir.

19. Başvurucu 15/11/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

20. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanun'un 135. maddesi şöyledir:

"(1) Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, ırki kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin bilgileri kişisel veri olarak kaydeden kimse, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır."

21. Aynı Kanun'un 220. maddesinin (1) ve (5) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir.

....

(5) Örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılır.

...."

22. Aynı Kanun'un 327. maddesi şöyledir:

"(1) Devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından, niteliği itibarıyla, gizli kalması gereken bilgileri temin eden kimseye üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiil, savaş sırasında işlenmiş veya Devletin savaş hazırlıklarını veya savaş etkinliğini veya askerî hareketlerini tehlikeye koymuşsa müebbet hapis cezası verilir."

23. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanun'un 100. maddesi şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

...

9. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

…

(4) (Değişik: 2/7/2012-6352/96 md.) Sadece adlî para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 5/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 15/11/2012 tarih ve 2012/637 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu, hakkında icra edilen arama işlemleri sonucunda kendisi aleyhine herhangi bir delil elde edilmediğini, aynı soruşturma kapsamında tutuklu bulunan B.Ö. adlı kişi ile ilgili arama işlemleri sonucunda ele geçirilen bir takım belgeler kapsamında, Mehmet Aksu’nun bu belgelerden habersiz olduğunun kabulünün hayatın olağan akışına uygun bulunmadığı gibi bir gerekçe ile tutukluluk halinin sürdürülmesinin 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesine ve cezaların şahsiliği ilkesine aykırı olduğunu, dolayısıyla özgürlüğünün kısıtlanmasının yasal dayanaktan yoksun olduğu ileri sürerek tutukluluk haline son verilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

26. Başvurucunun şikayetlerinin kuvvetli suç şüphesi bulunmadığı halde tutuklandığı ve tutukluluk halinin devam ettirildiğine ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Kuvvetli suç şüphesi bulunmadığı halde tutuklandığı yönündeki iddiasının Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası, kuvvetli suç şüphesi bulunmadığı halde tutukluluk halinin sürdürülmesi yönündeki iddiasının ise Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

1. Tutuklamanın Kanuni Olmadığı İddiası

27. Başvurucu, kuvvetli suç şüphesi bulunmadığı halde tutuklandığını iddia etmiştir.

28. Adalet Bakanlığı görüşünde özetle, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne (AİHM) göre, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 5.maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi çerçevesinde kişi, ancak hakkında isnat edilen suçu işlediğine dair inandırıcı deliller varsa tutuklanabileceği [Jecuis/Litvanya, no:34578/97, par. 50 ve Wloch/Polanya, no:27785/95, par.108], Sözleşme’nin 5.maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi ile getirilen inandırıcı delil (makul şüphe) bulunması şartının, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının temel güvencesini teşkil ettiğini, inandırıcı delilden söz edebilmek için, söz konusu delillerin objektif bir gözlemciyi, kişinin isnat edilen suçu işlediğine ikna etmeye uygun yeterlilikte olması gerektiğini, bununla birlikte, makul olarak kabul edilebilecek durumların somut olayın kendine özgü koşullarının tamamına bağlı olduğunu [Fox, Chambell ve Hartley/Birleşik Krallık, 30/8/1990, par.32; O’hara/Birleşik Krallık, no.37555/97, par.34; Korkmaz ve diğerleri/Türkiye, no:35979/97, 21/3/2006, par.24; Süleyman Erdem/Türkiye, no:49574/99, 19/9/2006, par.37; ve Çelik ve Yıldız/Türkiye, no:51479/99, 10/11/2005, par.20], Sözleşme’nin 5.maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendine göre soruşturmanın konusu, suçu işlediğinden şüphelenilen kişi hakkındaki şüphelerin doğruluğunu kanıtlayacak veya ortadan kaldıracak delilleri toplayarak, bunlara göre soruşturmayı takipsizlik kararı veya dava açarak sonuçlandırmak olduğunu, dolayısıyla, şüphelere

dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak veya suç isnadına temel teşkil edecek olan olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerektiğini, bu nedenle Sözleşme'nin, inandırıcı delillerin, mutlaka kişinin yargılandığı anda toplanmış olması gerekliliğini öngörmediğini [Murray/Birleşik Krallık, 28/10/1994, par.55 ve yukarıda anılan Korkmaz ve diğerleri kararı, par.26], İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca suç örgütüne yönelik başlatılan soruşturma kapsamında, başvurucunun da dahil olduğu 357 şüpheli hakkında kamu davası açıldığı, iddianamede başvurucunun, beraber yargılandığı diğer sanıklar ile yaptığı telefon görüşmelerinin ayrıntılı olarak belirtildiği, böylece bu konuşmaların suçun işlendiğine dair delil olarak değerlendirildiğinin anlaşıldığı belirtmiştir.

29. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanında, başvurucunun yakalandığı anda tutuklanmaya yeter hiçbir delilin olmamasının tutuklanmama için gerekçe oluşturacağını, organize suçlarla mücadele konusu olsa dahi hakkında suç şüphesi oluşturacak somut olgular olmayan kişinin hak ve özgürlüklerinin elinden alınmasının Sözleşme ve Anayasaya aykırılık teşkil edeceğini, başvurucu ile ilgili telefon görüşmelerinde iddianamede yer alan suçlama ile ilgili somut bir görüşme olmadığı, örgütün mali işlerini başvurucunun idare ettiği iddiasının soyut olduğu, tutuklama ve tutukluluğun devamı kararlarında başvurucu ile ilgili bireysel değerlendirme yapılmadığını, başvurucunun aleyhine bir delil olmamasının kararlarda değerlendirilmediğini, itiraz üzerine Bursa 6. Ağır Ceza Mahkemesinin aynı gerekçelerle bu defa aleyhine bilgi ve belge olmadığını belirterek tahliye ettiğini belirtmiştir.

30. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

31. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konduktan sonra, ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı halinde söz konusu olabilir (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 43).

32. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri hükme bağlanmıştır. Buna göre bir kişinin tutuklanabilmesi öncelikli olarak suç işlediği hususunda kuvvetli belirti bulunmasına bağlıdır. Bu, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olgu ve bilgilerin niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır.

33. Ancak bu nitelemeye bağlı olarak kişinin suçla itham edilebilmesi için yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olması mutlaka gerekli değildir. Zira tutukluluğun amacı, yürütülen soruşturma ve/veya kovuşturma sırasında kişinin tutuklanmasının temelini oluşturan şüphelerin doğruluğunu kanıtlayarak veya ortadan kaldırarak adli süreci daha sağlıklı bir şekilde yürütmektir. Buna göre, suç isnadına esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki

aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerekir (AİHM kararları için bkz. Murray/ Birleşik Krallık, B.No. 14310/88, 28/10/1994, § 55; Talu/Türkiye (KE), B.No. 2118/10, 4/12/2012, § 25) (B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 73).

34. Tutukluluk, 5271 sayılı Kanun'un 100. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. 100. maddeye göre kişi ancak hakkında suç işlediğine dair kuvvetli şüphelerin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde tutuklanabilir. Maddede tutuklama nedenlerinin neler olduğu da belirtilmiştir. Buna göre, (a) şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa, (b) şüpheli veya sanığın davranışları; 1) delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme, 2) tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa tutukluluk kararı verilebilecektir. Kuralda ayrıca işlendiği konusunda kuvvetli şüphe bulunması halinde tutuklama nedeninin varsayılabileceği suçlar bir liste halinde belirtilmiştir.

35. Diğer yandan, Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin kararlarındaki kanunun yorumuna ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Tutukluluk konusundaki kanun hükümlerinin yorumu ve somut olaylara uygulanması da derece mahkemelerinin takdir yetkisi kapsamındadır. Ancak kanun veya Anayasa'ya bariz şekilde aykırı yorumlar ile delillerin takdirinde açıkça keyfilik halinde hak ve özgürlük ihlaline sebebiyet veren bu tür kararların bireysel başvuruda incelenmesi gerekir. Aksinin kabulü bireysel başvurunun getiriliş amacıyla bağdaşmaz (B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 49).

36. Somut olayda başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma kapsamında 9/5/2012 tarihinde gözaltına alınmış ve 12/5/2009 tarihinde İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmak ve devletin güvenliğine ilişkin gizli belgeleri temin etmek suçlarından tutuklanmıştır. Tutuklama gerekçesi ise "bu suçların niteliği, kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların mevcudiyeti, mevcut delil durumu, delillerin henüz tamamen toplanmamış olması, delilleri yok etme, gizleme ile kaçma hususunda kuvvetli ve ciddi şüphe olması ve atılı suçların kanunda öngörülen ceza miktarları dikkate alınarak" şeklinde ifade edilmiştir (Bkz.§ 9).

37. Başsavcılık, 6/1/2013 tarihinde iddianameyle dava açmıştır (Bkz.§ 14). İddianamede, başvurucunun, yargılama konusu suç örgütünün mali yöneticisi olduğu, örgüt lideri B.Ö.'nın kanun dışı işlerini bizzat takip ettiği belirtilmiş, B.Ö.'nın oğlunun öldürülmesi olayını yargılayan mahkemeyi etkileme ve B.Ö.'nın evinin bahçesine kaçak yapı yapması nedeniyle zabıta görevlilerine rüşvet verme iddialarına ilişkin telefon görüşmelerine yer verilmiştir (Bkz.§ 15).

38. Bu durumda başvurucunun, kuvvetli suç şüphesi bulunmadığı halde tutuklandığı iddiasının yerinde olmadığı sonucuna varılmıştır. Tutuklama ve tutukluluğun devamı kararlarında mahkemelerin bu konudaki hukuki yetki ve görevleri çerçevesinde kararlarını verdikleri anlaşılmaktadır. Başvuru kapsamında bunun aksini ifade eden bir husus da yer almamaktadır. Tutukluluğun devamına dair kararların ilgili ve yeterli olup olmadığı meselesinin ise tutukluluğun makul olup olmadığının incelenmesi sırasında ele alınması gerekir.

39. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" sebebiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Tutukluluk Süresinin Makul Olmadığı İddiası

40. Başvurucu kuvvetli suç şüphesi bulunmadığı halde tutukluluk durumunun sürdürülmesinden şikâyet etmiştir.

41. Başvurucunun anılan şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun değildir. Ayrıca başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığı için başvurunun bu şikâyete ilişkin kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

42. Adalet Bakanlığının görüşü ve başvurucunun beyanları yukarıda belirtilmiştir. (Bkz. § 28-29)

43. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

"Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir."

44. Bu hükümle, bir ceza soruşturması kapsamında tutuklanan kişilerin, yargılamanın makul sürede bitirilmesini ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları güvence altına alınmıştır.

45. Tutukluluk süresinin makul olup olmadığı her davanın kendi özelliklerine göre değerlendirilmelidir. Anayasanın 38. maddesinde "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz" şeklinde ifadesini bulan masumiyet karinesi, yargılama süresince kişinin hürriyetinin esas, tutukluluğun ise istisna olmasını gerektirmektedir. Masumiyet karinesine rağmen tutukluluğun devamı, ancak kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına nazaran daha ağır bir kamu yararının mevcut olması durumunda haklı görülebilir. Bu nedenle bir davada tutukluluğun makul süreyi aşmamasını gözetmek, öncelikle derece mahkemelerinin görevidir. Bu amaçla, belirtilen kamu yararı gereğini etkileyen tüm olayların derece mahkemeleri tarafından değerlendirilmesi ile serbest bırakılma taleplerine ilişkin kararlarda bu olgu ve olayların ortaya konulması gerekir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 61- 62).

46. Tutuklama tedbirine, kişilerin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunmasının yanı sıra bu kişilerin kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla başvurulabilir. Başlangıçtaki bu tutuklama nedenleri belli bir süreye kadar tutukluluğun devamı için yeterli görülebilirse de bu süre geçtikten sonra, uzatmaya ilişkin kararlarda tutuklama nedenlerinin hâlâ devam ettiğinin gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi gerekir. Bu gerekçeler "ilgili" ve "yeterli" görüldüğü takdirde, yargılama sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediği de incelenmelidir. Davanın karmaşıklığı, organize suçlara dair olup olmadığı veya sanık sayısı gibi faktörler sürecin işleyişinde gösterilen özenin değerlendirilmesinde dikkate alınır (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 63).

47. Diğer taraftan özgürlük hakkı, adli makamlarla güvenlik görevlilerinin özellikle organize suçlarla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek biçimde yorumlanmamalıdır. Nitekim AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinin, Sözleşme'ye Taraf Devletlerin güvenlik görevlilerinin bilhassa organize olanlar olmak üzere suçlulukla etkili olarak mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye sebep olabilecek biçimde uygulanmaması gerektiğini vurgulamaktadır (B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 69).

48. Ayrıca hukuka uygun olarak tutuklanan bir kişinin, suç işlediği yönünde kuvvetli belirti ve tutuklama nedeninin varlığı devam ettiği sürece ilke olarak belli bir süreye kadar tutukluluk halinin makul kabul edilmesi gerekir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 65).

49. Makul sürenin hesaplanmasında sürenin başlangıcı, başvurucunun daha önce yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı tarihtir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 66).

50. Somut olayda başvurucu 9/5/2012 tarihinde gözaltına alınmış ve 12/5/2012 tarihinde tutuklanmıştır. Bursa 6. Ağır Ceza Mahkemesi 29/1/2014 tarih ve 2014/46 Değişik iş sayılı karar ile başvurucunun tahliyesine karar vermiştir. Bu durumda makul süre açısından dikkate alınması gereken tutukluluk süresi 1 yıl 8 ay 20 gündür.

51. Başvurucu, dava dosyası kapsamında, toplam 357 kişi ile birlikte suç işlemek için örgüt kurmak, hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydetme ve devletin güvenliğine ilişkin belgeleri temin etme suçlarından yargılanmaktadır.

52. Başvurucu hakkında isnat olunan suçların ağırlığı, dosya kapsamında yargılanan sanık sayısı, isnat olunan suçlar için Kanun'da belirlenen ceza miktarları, davanın karmaşık nitelikte olması, yargılama sürecinin özenli yürütülmediğine dair bir iddia bulunmadığı gibi başvuru dosyasında bunu gösteren bir bilginin olmaması hususları birlikte değerlendirildiğinde, başvurucunun 1 yıl 8 ay 20 günlük tutukluluk süresi Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası yönünden makuldür. Derece mahkemelerince verilen tutukluluğa itiraz ve itirazın reddine dair kararların gerekçeleri, toplam tutukluluk süresi de göz önünde bulundurulduğunda, tutukluluğun devamının hukuka uygunluğunu ve tutulmanın meşruluğunu haklı gösterecek özen ve içeriktedir. Somut olaydaki tutukluluk halinin devamına ilişkin bu gerekçeler ilgili ve yeterlidir.

53. Açıklanan nedenlerle, kuvvetli suç şüphesi bulunmadığı halde tutukluluk halinin devam ettirildiği yönündeki iddia ile ilgili olarak Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

54. Üye Hicabi DURSUN bu görüşe katılmamıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

Başvurunun,

A. Kuvvetli suç şüphesi bulunmadığı halde tutuklandığı iddiası ile ilgili olarak "açıkça dayanaktan yoksun olması" sebebiyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, OYBİRLİĞİYLE,

B. Kuvvetli suç şüphesi bulunmadığı halde tutukluluk halinin devam ettirildiği iddiası ile ilgili olarak KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA, OYBİRLİĞİYLE,

C. Kuvvetli suç şüphesi bulunmadığı halde tutukluluk halinin devam ettirildiği iddiası ile ilgili olarak Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının İHLAL EDİLMEDİĞİNE, üye Hicabi DURSUN'un karşı oyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, OY BİRLİĞİYLE,

5/11/2014 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Tutuklama tedbirine kişilerin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunmasının yanı sıra bu kişilerin kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla başvurulabilir. Başlangıçtaki bu tutuklama nedenleri belli bir süreye kadar tutukluluğun devamı için yeterli görülebilirse de bu süre geçtikten sonra, uzatmaya ilişkin kararlarda tutuklama nedenlerinin hâlâ devam ettiğinin gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi gerekir. Bu gerekçeler "ilgili" ve "yeterli" görüldüğü takdirde, yargılama sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediği de incelenmelidir. Davanın karmaşıklığı, organize suçlara dair olup olmadığı veya sanık sayısı gibi faktörler sürecin işleyişinde gösterilen özenin değerlendirilmesinde dikkate alınır. Tüm bu unsurların birlikte değerlendirilmesiyle sürenin makul olup olmadığı konusunda bir sonuca ulaşılabilir (B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 53).

2. Dolayısıyla Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edilip edilmediğinin değerlendirmesinde esas olarak, serbest bırakılma taleplerine ilişkin kararların gerekçelerine bakılmalı ve tutuklu bulunan kişiler tarafından yapılan tutukluluğa itiraz başvurularında sunulan belgeler çerçevesinde kararların yeterince gerekçelendirilmiş olup olmadığı göz önüne alınmalıdır.

3. Somut olayda başvurucunun tahliye talepleri yargılama sürecinde, atılı suçların niteliği, kanıt durumu, kaçma, delilleri karartma olasılıkları, sanıklara verilmesi muhtemel ceza miktarları gözetilerek reddedilmiştir. Bu kapsamda yargılama sürecinde başvurucunun kaçma ve delilleri karartma olasılığı somut bir olgu veya durumla ilişkilendirilmeksizin tutukluluğun devamına gerekçe olarak kararlarda yer almıştır.

4. Başvurucunun tutuklanma nedeni ve hakkında kamu davasının açılma nedeni esas olarak, tamamıyla iletişimin tespiti kapsamındaki görüşme kayıtlarında yer alan bilgi ve belgelere dayanmaktadır. Oysa iddianamede başvurucuya isnat edilen eylemlerin "rüşvet " ve "mahkemeyi etkilemeye teşebbüs" suçları kapsamında olduğu, buna karşın tutuklamanın "devletin güvenliğine ait gizli belgeleri temin etme" ve "suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma" suçları kapsamında yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla, iddianamedeki anlatılan olaylarla tutuklama nedenleri arasında doğrudan bir bağlantı kurulamamaktadır. Tüm bu hususlar birlikte dikkate alındığında tutukluluğun devamı bakımından gerekçe olarak kararlarda yer alan "delillerin karartılması olasılığı" ve "kaçma şüphesi" de "ilgili" ve "yeterli" değildir.

5. Mahkemece verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçeleri incelendiğinde, bu gerekçelerin tutukluluğun devamını haklı gösterecek yeterlikte olmadığı ve aynı hususların tekrarı niteliğinde olduğu görülmektedir. 1 yıl 8 ay 20 gün süren tutukluluk halinin devamına ilişkin bu gerekçelerin "ilgili" ve "yeterli" olduğu söylenemez. Bu çerçevede başvurucunun ilk derece mahkemesi önündeki yargılaması devam ederken tutuklu bulunduğu süre makul olarak değerlendirilemez.

6. Açıklanan nedenlerle başvurucunun, Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasında belirtilen haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Üye Hicabi DURSUN

NERİMAN POLAT

B. No: 2012/1223 | Karar tarihi: 05.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/1223

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NERİMAN POLAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/1223)

Karar Tarihi: 5/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 30/1/2015-29252

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Recep ÜNAL

Başvurucu : Neriman POLAT

Vekili : Av. Abdullah KAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, süresi içerisinde, havale yoluyla gönderdiği temyiz posta masrafının kalemde teslim edilmediği gerekçesiyle temyiz dilekçesinin reddedildiğini, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 14/12/2012 tarihinde İstanbul 17. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 30/9/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Birinci Bölüm tarafından 3/2/2014 tarihinde yapılan toplantıda başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet

Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 3/2/2014 tarihinde Bakanlığa bildirilmiştir. Bakanlığın yazılı görüşü 5/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunulmuştur.

6. Bakanlık görüş yazısı, başvurucuya 19/3/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne beyanlarını 3/4/2014 tarihinde sunmuştur.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru dilekçesi ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Çanakkale ili, Ayvacık ilçesi, Küçükçetmi Köyü'nde yer alan taşınmazların kadastro tahdit ve tespitleri sırasında yanlışlıklar yapıldığı iddiası ile Ayvacık Kadastro Mahkemesinde (Mahkeme) 13/1/2005 tarihinde kadastro tespitlerinin iptali ve pay hakkının tapuya tesciline karar verilmesi talebiyle dava açmıştır.

9. Mahkemenin 30/4/2010 tarih ve E.2005/3, K.2010/22 sayılı kararı ile bazı taşınmazlar hakkında karar verilmesine yer olmadığına ve bazı taşınmazlar hakkında da davanın reddine hükmedilmiştir. Bu karar başvurucuya 10/6/2010 tarihinde tebliğ edilmiştir.

10. Başvurucu, temyiz karar harcını ve temyiz yoluna başvurma harcını da yatırarak anılan karara karşı temyiz dilekçesini 24/6/2010 tarihinde Şişli 3. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla Mahkemeye göndermiştir. Başvurucu, temyiz posta masraflarına ilişkin olarak kendisine bildirimde (muhtıra) bulunulabilmesi için posta masrafı karşılığı pulu da temyiz dilekçesine eklemiştir.

11. Mahkemenin 9/7/2010 tarihli yazısı ile başvurucunun 8/7/2010 tarihinde mahkeme ilâmını temyiz ettiği belirtilerek, posta ve tebligat giderlerinin, yazının tebliğinden itibaren yedi günlük kesin süre içerisinde dava dosyasına yatırılması gerektiği, aksi takdirde temyiz isteminden vazgeçilmiş sayılacağı uyarıları yapılmıştır. Bu bildirim başvurucuya 2/9/2010 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucunun avukatı, 7/9/2010 tarihinde PTT (Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi) İstanbul Adalet Sarayı Şubesi aracılığıyla, Mahkemeye 50,00 TL havale yapmıştır. Ancak bu para, Mahkeme görevlilerince PTT Şubesinden teslim alınmamıştır.

13. Mahkemenin 5/11/2010 tarihli ek kararı ile başvurucunun mahkeme ilâmını 24/6/2010 tarihinde temyiz ettiği, posta masraflarının muhtırada belirtilen yedi günlük kesin süre içerisinde yatırılmadığı gerekçeleriyle temyiz dilekçesinin reddine karar (ek karar) verilmiştir. Bu karar başvurucuya 22/11/2010 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu, 29/11/2010 tarihinde temyiz dilekçesini ve temyiz harç makbuzunu Şişli 2. Asliye Hukuk Mahkemesi aracılığıyla sunarak, temyiz dilekçesinin reddine dair Mahkeme kararını temyiz etmiştir.

15. Mahkemenin 20/1/2012 tarihli yazısı ile başvurucudan 7/9/2010 tarihli PTT ödeme belgesi alındısı, Yargıtaya gönderilmek üzere istenmiştir. Başvurucu, istenen bu belgeyi, İstanbul 12. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla 31/1/2012 tarihinde göndermiştir.

16. Ek kararın temyizi istemine ilişkin temyiz posta masraflarının ödenmesi gerektiği başvurucuya telefonla bildirilmiş olup, başvurucu 1/2/2012 tarihinde PTT İstanbul Gayrettepe Şubesi aracılığıyla Mahkemeye 50,00 TL havale yapmıştır.

17. Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 14/3/2012 tarih ve E.2012/1506, K.2012/1743 sayılı kararı ile posta masraflarının "kalemde teslim şeklinde gönderilmediği" bu nedenle "süresi içerisinde dosyaya yatırılmış masraftan söz edilemeyeceği" gerekçesiyle Mahkemenin temyiz dilekçesinin reddine dair kararının onanmasına karar verilmiştir. Bu karar başvurucuya 24/4/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu Yargıtayın onama kararına karşı karar düzeltme yoluna başvurmuş ve aynı Dairenin 27/9/2012 tarih ve E.2012/5717, K.2012/6441 sayılı kararı ile karar düzeltme talebinin reddine karar verilmiştir. Başvurucu, bu şekilde başvuru yollarının tüketildiğini, davanın vekalet ücretine ilişkin icra emrinin ve ekinde bulunan kesinleşmiş karar örneğinin kendisine 16/11/2012 tarihinde tebliği ile öğrenmiştir.

19. Başvurucu, 14/12/2012 tarihinde, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

20. 6100 sayılı Kanun'un geçici 3. maddesi şöyledir:

"(1) Bölge adliye mahkemelerinin, 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca Resmî Gazete'de ilan edilecek göreve başlama tarihine kadar, 1086 sayılı Kanunun temyize ilişkin yürürlükteki hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

(2) Bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihinden önce aleyhine temyiz yoluna başvurulmuş olan kararlar hakkında, kesinleşinceye kadar 1086 sayılı Kanunun 26/9/2004 tarihli ve 5236 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki 427 ilâ 454 üncü madde hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

…"

21. 18/6/1927 tarih ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 26/9/2004 tarih ve 5236 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunla yapılan değişiklikten önceki 432. maddesi şöyledir:

"(Değişik madde: 26/02/1985 - 3156/20 md.)

…

Temyiz dilekçesi, kararı veren mahkemeye veya başka bir yer mahkemesine verilebilir.

Temyiz dilekçesi, kararı veren mahkemeden başka bir mahkemeye verilmişse, 434 üncü maddeye göre işlem yapıldıktan sonra kararı veren mahkemeye örnekleriyle birlikte gönderilir.

Temyiz, kanuni süre geçtikten sonra yapılır veya temyizi kabil olmayan bir karara ilişkin olursa, kararı veren mahkeme temyiz isteminin reddine karar verir ve Yargıtaya gönderme için yatırılan parayı kullanarak ret kararını kendiliğinden ilgiliye tebliğ eder.

Bu ret kararı tebliğinden itibaren yedi gün içinde temyiz edilebilir, temyiz edildiği ve gerekli giderler de yatırıldığı takdirde dosya kararı veren mahkemece Yargıtaya yollanır. Yargıtayın ilgili dairesi temyiz isteminin reddine ilişkin kararı bozarsa, ilk temyiz dilekçesine göre temyiz istemini inceler."

22. 1086 sayılı mülga Kanun'un 5236 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki 434.

maddesi şöyledir:

“(Değişik madde: 16/07/1981 - 2494/27 md.)

Temyiz dilekçesi hangi mahkemeye verilmişse o mahkemece temyiz defterine kaydolunur ve temyiz edene ücretsiz bir alındı kağıdı verilir.

Temyiz isteği, harca tabi değilse dilekçenin temyiz defterine kaydedildiği, harca tabi ise harcın yatırıldığı tarihte yapılmış sayılır.

Temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin tamamı ödenir. Bunların eksik ödenmiş olduğu sonradan anlaşılırsa, kararı veren hakim veya mahkeme başkanı tarafından verilecek yedi günlük kesin süre içinde tamamlanması, aksi halde temyizden vazgeçmiş sayılacağı hususu temyiz edene yazılı olarak bildirilir. Verilen süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde, mahkeme kararın temyiz edilmemiş sayılmasına karar verir. Bu kararın da temyiz edilmesi halinde 432 nci maddenin son fıkrası hükmü kıyasen uygulanır.”

23. 3/4/2012 tarih ve 28253 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Hukuk Muhakemeleri Kanunu Yönetmeliği’nin 65. ve 66. maddeleri şöyledir:

“Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

Madde 65 - (1) Hukuk ve Ticaret Mahkemelerinin Yazı İşleri Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 66 - (1) Bu Yönetmeliğin, elektronik ortamda yapılması öngörülmüş olup henüz UYAP uygulamalarında bulunmayan işlemlere ilişkin hükümleri, gerekli yazılım çalışması tamamlanıp uygulama güncelleme duyuruları yapıldıktan sonra, diğer hükümleri ise yayımı tarihinde yürürlüğe girer.”

24. Hukuk ve Ticaret Mahkemeleri Yazı İşleri mülga Yönetmeliği’nin “Harç ve masraf için tutulacak defterler” kenar başlıklı 12. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

“… Dosyaların temyize sevki için alakalıları tarafından mahkeme yazı işleri müdürüne veya yardımcılarına tevdi olunan paralar da tahsilat makbuzu karşılığında kasaya alınır. Dosyanın temyize sevki sırasında da alınan bu paranın sarfedilen kısmı reddiyat makbuzunda ve defterdeki reddiyatı gösteren kısımda gösterilir ve artan para varsa alakalısına makbuzla iade olunur.”

25. Hukuk ve Ticaret Mahkemeleri Yazı İşleri mülga Yönetmeliği’nin “Davanın açılma tarihi ile temyiz tarihinin tesbiti” kenar başlıklı 18. maddesi şöyledir:

“Dava dilekçeleri, yetkili ve görevli hâkimler veya bunların bulunmaması halinde mahkeme yazı işleri müdürü tarafından, dilekçe üzerine başvuru tarihi yazılarak doğrudan kaleme verilir.

Harca tabi olmayan davalara ait dilekçeler, esas, muhabere ya da tevzi defterlerine kaydedilir.

Harca tabi olan davalarda dilekçenin kaleme verilmesi üzerine, gerekli harç tahakkuk ettirilerek ilgilisinden tahsil edilir ve ondan sonra esas, muhabere ya da tevzi defterine kaydedilir. Harcın Maliyece tahsili gerektiği hallerde ilgilisine tahakkuk belgesi verilerek, harcın tahsil edildiğine dair belgenin yazı işleri müdürüne ibraz edilmesi üzerine yukarıda sözü edilen defterlere kayıt işlemi yapılır.

Vezne teşkilatı bulunan yerlerde dava dilekçesinin kabulü ile harcın yatırılmasında yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır.

Dava dilekçesinin esas veya muhabere ya da tevzi defterine kayıt tarihi davanın açıldığı tarihtir.

Dava dilekçesinin esas, muhabere ya da tevzi defterine kaydedilmesi üzerine ilgilisine kayıt gün ve sayısını gösterir ücretsiz bir alındı belgesi verilir. Alındı belgesinin verildiği tarih dava dilekçesine de kaydedilir.

Temyiz dilekçesi, verildiği mahkeme temyiz defterine kaydolunur ve temyiz edene bir alındı belgesi verilir. Temyiz isteği, harca tabi değilse dilekçenin temyiz defterine kaydedildiği, harca tabi ise yatırıldığı tarihte yapılmış sayılır. Alındı belgesinin verildiği tarih temyiz dilekçesine de yazılır."

26. 1/12/2008 tarih ve 27071 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren PTT Yurtiçi Havale ve Posta Çeki Yönetmeliği'nin "Tanımlar" kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"(1) Bu Yönetmelikte geçen,

…

r) Serbestçe girilemeyen yer: Serbestçe girilip alıcısına ulaşılamayacak resmi veya özel kurum ve kuruluşları,

…

ifade eder."

27. PTT Yurtiçi Havale ve Posta Çeki Yönetmeliği'nin "Havale paralarının ödeneceği kişiler" kenar başlıklı 7. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Serbestçe girilemeyen yerlerdeki kişiler adına gelen havale paraları, PTT işyerine başvuran alıcının kendisine, tayin etmek kaydıyla mutemet veya vekiline yahut kuruluşun mutemedine ödenir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 5/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 14/12/2012 tarih ve 2012/1223 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu, hakkında verilen Mahkeme kararına karşı temyiz yoluna başvurmak için karşılaması gereken posta masrafına ilişkin parayı verilen süre içerisinde ve PTT kanalıyla Mahkemeye havale etmiş olmasına rağmen, paranın Mahkeme personelince PTT şubesinden alınmadığını, bu şekilde temyiz için gerekli bütün harç ve masrafları süresinde ödemiş olmasına rağmen, posta masrafının süresinde yatırılmadığı gerekçesiyle Mahkeme tarafından temyiz dilekçesinin reddine karar verildiğini ve bu karara karşı temyiz talebinin Yargıtay tarafından posta masraflarının kalemde teslim şeklinde gönderilmediği, bu nedenle süresi içerisinde dosyaya yatırılmış masraftan söz edilemeyeceği gerekçesiyle, temyiz dilekçesinin reddine dair kararının onanmasına karar verdiğini, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılmasını talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmayan başvurunun, kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

31. Bakanlık görüş yazısında, AİHM kararlarına atıf yapılarak, usul kurallarına uygunluk denetiminin derece mahkemelerinin yetkisinde olduğu, kuralın uygulanması neticesinde kişinin adalete erişim hakkının ihlal edilip edilmediğinin denetlenebileceği, Sözleşme ile güvence altına alınan hak ve yükümlülüklere halel getirmedikçe, iç hukuktaki maddi ve hukuki hataları incelemenin bireysel başvuru incelemesi kapsamında olmadığı, dava açma sürelerinin, hukuki güvenlik ilkesi ve mahkemelerin zamanın geçmesi nedeniyle güvenilirliği kalmayan ve eksik olan kanıtlara dayanarak uzak geçmişte meydana gelmiş olaylar hakkında karar vermelerini istemekle oluşabilecek adaletsizliklerin önüne geçmek gibi meşru amaçlara hizmet ettiği, mahkemelerin yargılama usullerini uygularken bir yandan davanın hakkaniyetine halel getirecek kadar katı şekilcilikten, öte yandan, kanunla öngörülmüş olan usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak kadar aşırı gevşeklikten kaçınmaları gerektiği, somut olayda temyiz harcının mahkeme yazı işlerine ulaştırılmasının, görevli personelin değil ilgilisinin sorumluluğunda olduğu, başvurucunun itirazlarının temyiz ve karar düzeltme aşamalarından da geçtiği, kaldı ki başvurucunun davasının bir hukukçu olan avukat tarafından takip edildiği, devletin ihlal konusundaki sorumluluğunun, usul kuralları ile ilgili düzenlemelerin bir avukat tarafından bilindiği varsayılarak yorumlanması gerektiği bildirilmiştir.

32. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesinde, temyiz harcının tam olarak yatırıldığını, Mahkeme kalemi tarafından teslim alınmayan parasal değerin temyiz harcı değil “Yargıtaya gidiş dönüş ve tebligat masrafı” olduğunu, bu hususun İlk Derece Mahkemesinin 9/7/2010 tarihli yazısının altındaki notta açıkça ifade edildiğini, bu nedenle Bakanlık görüşünde yapılan açıklamaların maddi olayla örtüşmediğini bildirmiştir.

33. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurular için benimsediği temel yaklaşım doğrultusunda kural olarak, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasa’da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve açıkça keyfilik içermedikçe, derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri değerlendirmesinde açık ve bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26). Somut başvuruda da Anayasa Mahkemesinin görevi, usul kurallarının uygulanması konusunda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerini denetlemek olmayıp, usule ilişkin uygulamanın başvurucunun mahkemeye erişim hakkını, Anayasa ve Sözleşme’ye aykırı olarak kısıtlayıp kısıtlamadığını denetlemektir.

34. Mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer almaktadır (B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 28; B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 51; B. No: 2012/1061, 21/11/2013, § 28; B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 41).

35. Mahkemeye erişim hakkı adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biridir. Mahkemeye ulaşmayı aşırı derecede zorlaştıran ya da imkânsız hale getiren uygulamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir. Bununla birlikte dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi, bu süreler dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz. Ne var ki, öngörülen süre koşullarının açıkça hukuka aykırı olarak yanlış uygulanması ya da yanlış hesaplanması nedeniyle kişiler dava açma ya da kanun yollarına başvuru hakkını kullanamamışsa mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğinin kabulü gerekir (B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27).

36. Mahkemeye etkili erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda tutarlı bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve etkili fırsatlara sahip olmasını gerektirmektedir. Özellikle hukuki belirsizlikler ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlâl edebilmektedir (Aynı yöndeki AİHM kararı için bkz. Geffre/Fransa, B. No: 51307/99, 23/1/2003, § 34). Bu nedenle, mahkemeler usul kurallarını uygularken bir yandan âdil yargılanma hakkını ihlâl edebilecek aşırı şekilcilikten, diğer yandan da yasalar tarafından düzenlenen usul kurallarının ortadan kaldırılması sonucunu doğurabilecek aşırı gevşeklikten kaçınmalıdırlar (Aynı yöndeki AİHM kararı için bkz. Walchli/Fransa, B. No: 35787/03, 26/7/2007, § 29; Eşim/Türkiye, B.No: 59601/09, 17/9/2013, § 21).

37. Usul kurallarının, hukuki güvenliğin sağlanması ve yargılamanın düzgün bir şekilde yürütülmesi sonucu adaletin tecelli etmesine hizmet etmek yerine kişilerin davalarının yetkili bir mahkeme tarafından görülmesi bakımından bir çeşit engel haline gelmeleri durumunda, mahkemeye erişim hakkı ihlal edilmiş olacaktır (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Efstathiou ve Others/Yunanistan, B. No: 36998/02, § 24).

38. Somut olayda başvurucu, temyiz karar harcını ve temyiz yoluna başvurma harcını da yatırarak anılan karara karşı temyiz dilekçesini başka mahkeme vasıtasıyla 24/6/2010 tarihinde esas Mahkemesine göndermiştir. Başvurucu, temyiz posta masraflarına ilişkin olarak kendisine bildirimde (muhtıra) bulunulabilmesi için posta masrafı karşılığı pulu da temyiz dilekçesine eklenmiştir. Mahkemenin 9/7/2010 tarihli yazısı ile başvurucunun 8/7/2010 tarihinde mahkeme ilâmını temyiz ettiği, posta ve tebligat masraflarının, yazının tebliğinden itibaren yedi günlük kesin süre içerisinde yatırılması, aksi takdirde temyiz isteminden vazgeçilmiş sayılacağı uyarıları yapılmıştır. Bu bildirim başvurucuya 2/9/2010 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucunun avukatı, 7/9/2010 tarihinde posta giderlerinin ve eksik harcın tamamlanması amacıyla bulunduğu yerdeki PTT Şubesi aracılığıyla, Ayvacık Kadastro Mahkemesine 50,00 TL havale yapmışsa da, belirtilen meblağın, Mahkeme görevlilerince ilgili PTT Şubesinden teslim alınmadığı anlaşılmaktadır. İlk Derece Mahkemesinin 5/11/2010 tarihli ek kararı ile başvurucunun mahkeme ilâmını 24/6/2010 tarihinde temyiz ettiği, temyiz posta masrafı ve eksik harcın muhtırada belirtilen yedi günlük kesin süre içerisinde yatırılmadığı gerekçeleriyle temyiz dilekçesinin reddine karar verilmiştir. Başvurucunun bu kararı temyizi üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 14/3/2012 tarihli kararı ile posta masraflarının “kalemde teslim şeklinde gönderilmediği” bu nedenle “süresi içerisinde dosyaya yatırılmış masraftan söz edilemeyeceği” gerekçesiyle Mahkemenin temyiz dilekçesinin reddine dair kararının onanmasına karar verilmiş ve başvurucunun karar düzeltme talebi de reddedilmiştir.

39. Temyiz yoluna başvurulmasına ilişkin kısıtlamalar da dava açılması konusundaki kısıtlamalar gibi, kural olarak, mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eder. Bu

kısıtlamalar, süre, harç ve benzeri bir takım usuli şartlar öngörülmesi şeklinde de olabilir.

40. Başvurucunun temyiz talebinin reddedilmesi, eksik tebligat ve posta masrafının süresi içerisinde ilgili Mahkeme kalemine ulaşmamış olmasına dayanmakta olup, başvurucunun temyiz kanun yoluna erişim hakkını engelleyen bu durum, mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahale oluşturmuştur.

41. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte, bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da, Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanarak bu hakların sınırlandırılması da mümkün olabilir. Dava açma hakkının kapsamına ve kullanım koşullarına ilişkin bir kısım düzenlemelerin hak arama özgürlüğünün doğasından kaynaklanan sınırları ortaya koyan ve hakkın norm alanını belirleyen kurallar olduğu açıktır. Ancak bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz (AYM, E.2010/83, K.2012/169, K.T. 1/11/2012).

42. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesine göre temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Ayrıca bu sınırlamalar, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

43. AİHM de mahkemeye erişim hakkının dayanağı olan Sözleşme'nin 6. maddesinde adil yargılanma hakkının sınırlandırılması rejimi düzenlenmemiş olmasına rağmen, bunun hiçbir surette mahkemeye erişim hakkının sınırlandırılamayacağı anlamını taşımadığını, hakkın niteliği gereği, mahkemeye erişim konusunda devletin bir takım sınırlama ve düzenlemeler yapmasının kaçınılmaz olduğunu ve bu nedenle sözleşmeci devletlerin bu konuda bir takdir alanına sahip olduklarını kabul etmektedir. Ancak, bu sınırlamaların hakkın özüne zarar vermeyecek nitelikte, meşru bir amaca dayalı ve kullanılan aracın sınırlama amacı ile orantılı olması, kamu yararının gerekleri ile bireyin hakları arasında kurulmaya çalışılan adil dengeyi bozacak şekilde birey aleyhine katlanılması zor külfetler yüklenmemiş olması gerekir (bkz. Ashingdane/Birleşik Krallık, B. No: 8225/78, 28/5/1985, § 57; García Manibardo/İspanya, B. No: 38695/97, 15/2/2000, § 36; Sabri Güneş/Türkiye, B. No: 27396/06, 24/5/2011, § 56).

44. Sonuç itibarıyla mutlak olmayan ve sınırlandırılabilen mahkemeye erişim hakkına ilişkin sınırlandırmaların, kanuni olması, hakkın özünü zedeleyecek şekilde kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerekir (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

45. Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri "belirlilik"tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu bir takım güvenceler içermesi gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup; birey, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların kamu otoritesine hangi müdahale yetkisini doğurduğunu, kanundan öğrenebilme imkânına sahip olmalıdır. Birey, ancak bu durumda

kendisine düşen yükümlülükleri öngörüp, davranışlarını düzenleyebilir. Hukuk güvenliği, kuralların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de kanuni düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2009/51, K.2010/73, K.T. 20/5/2010; AYM, E.2009/21, K.2011/16, K.T. 13/1/2011; AYM, E.2010/69, K.2011/116, K.T. 7/7/2011; AYM, E.2011/18, K.2012/53, K.T. 11/4/2012).

46. Kanunilik şartı, hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamaların yalnızca şekli olarak kanunla düzenlenmesi ile sınırlı olmayıp, bunların içerik olarak da belirli bir amacı gerçekleştirmeye elverişli olmalarına ilişkin gerekliliği de ifade etmektedir. Bu açıdan kanun metni, bireylerin, gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek düzeyde kaleme alınmış olmalıdır. Dolayısıyla, uygulanması öncesinde kanun, muhtemel etki ve sonuçlarına dair yeterli derecede öngörülebilir olmalıdır. Bununla birlikte, kanun metninin tüm sonuç ve etkileri göstermesi her zaman beklenemeyeceğinden, aranan açıklığın ölçüsü, söz konusu metnin içeriği, düzenlemeyi hedeflediği alan ile hitap ettiği kitlenin statü ve büyüklüğü gibi faktörler dikkate alınarak belirlenebilir. Bu özelliklere sahip kanunun, aynı zamanda kolaylıkla erişilebilir nitelikte olması gerekir (AYM, E.2011/62, K.2012/2, K.T. 12/1/2012).

47. AİHM içtihatlarına göre de bir kanuni düzenlemenin bireylerin davranışını ona göre düzenleyebileceği kadar kesinlik içermesi, kişinin gerektiği takdirde hukuki yardım almak suretiyle, bu kanunun düzenlediği alanda belli bir eylem nedeniyle ortaya çıkacak sonuçları makul bir düzeyde öngörebilmesi gerekmektedir. Öngörülebilirliğin mutlak ölçüde olması gerekmez. Kanunun açıklığı, arzu edilir bir durum olmakla birlikte; bazen aşırı bir katılığı da beraberinde getirebilir. Oysa hukukun ortaya çıkan değişikliklere uyarlanabilmesi gerekmektedir. Birçok kanun, işin doğası gereği, yorumlanması ve uygulanması pratik gerçekliğe bağlı olan yoruma açık formüller içermektedir (bkz. Kayasu/Türkiye, B. No: 64119/00, 76292/01, 13/11/2008, § 83).

48. 1086 sayılı mülga Kanun’un 432. maddesinde temyiz dilekçesinin, kararı veren mahkemeye veya başka bir yer mahkemesine verilebileceği; temyiz dilekçesi, kararı veren mahkemeden başka bir mahkemeye verilmişse, 434. maddeye göre işlem yapıldıktan sonra kararı veren mahkemeye örnekleriyle birlikte gönderileceği; aynı Kanun’un 434. maddesinde ise temyiz isteğinin, harca tabi ise harcın yatırıldığı tarihte yapılmış sayılacağı, temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin tamamının ödeneceği, bunların eksik ödenmiş olduğu sonradan anlaşılırsa, kararı veren hâkim veya mahkeme başkanı tarafından verilecek yedi günlük kesin süre içinde tamamlanması gerektiği, aksi halde temyizden vazgeçmiş sayılacağı hususunun temyiz edene yazılı olarak bildirileceği, verilen süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde mahkemenin, kararın temyiz edilmemiş sayılmasına karar vereceği düzenlemelerine yer verilmiştir.

49. Belirtilen kanuni düzenlemelerden anlaşıldığı üzere, temyiz başvuru harcının yanında, temyiz aşamasına ilişkin posta ve tebligat masraflarının da temyiz edene yapılan ihtar ile verilen süre içerisinde ilgili mahkeme kalemine ulaştırılması gerekmekte olup, bu gerekliliğin yerine getirilmesi, kanun gereği temyiz edenin sorumluluğundadır. Hak kaybına uğramak istemeyen temyiz eden taraf, belirtilen masraflara ilişkin paranın mahkeme kalemine ulaşmasını sağlamalıdır. Ancak ilgili mevzuatta, temyiz eden tarafın, bu sorumluluğu nasıl yerine getireceği, belirtilen paranın dosyasına ulaşmasını nasıl temin edebileceği, bunun yanında diğer görevlilerin sorumluluklarının hangi aşamaları kapsadığı,

öngörülebilir bir şekilde ve ilgililer açısından herhangi bir tereddüde yer bırakmayacak bir açıklıkta düzenlenmemiştir.

50. Bunun yanında, İlk Derece Mahkemesinin, posta ve tebligat giderlerinin, yedi günlük kesin süre içerisinde dava dosyasına yatırılması gerektiği uyarısını içeren 9/7/2010 tarihli yazısında da başvurucunun belirtilen giderleri, bulunduğu yerden nasıl iletebileceği konusunda aydınlatıcı bir bilgi verilmemiştir.

51. Başvurucunun havale hizmetinden yararlandığı PTT'nin 28/11/2014 tarih ve 12986674-301.01-46638 sayılı, "Resmi Kurum ve Kuruluşlar ile Tüzel Kişiliklere Konutta Teslim Havale Kabulü" konulu tebliği gereğince, PTT Yurtiçi Havale ve Posta Çeki Yönetmeliği'nin 3. maddesinin (r) bendinde yer alan "Serbestçe girilemeyen yer" kavramının, serbestçe girilip alıcısına ulaşılamayacak resmî veya özel kurum ve kuruluşları ifade ettiği; bu yerlerdeki kişiler adına gelen havale paralarının, PTT işyerine başvuran alıcının kendisine ya da ilgilisine ödeneceği; neticeten tüm resmî kurumlara yapılan havalelerde, ödeme yerinin PTT işyeri olduğu gözetildiğinde, başvurucu tarafından gönderilen havalenin ilgili PTT şubesinden teslim alınmasının, İlk Derece Mahkemesinin sorumluluğunda olduğu anlaşılmaktadır.

52. Öte yandan, başvurucunun temyiz başvurusunun reddine dair İlk Derece Mahkemesi kararının temyizine ilişkin masrafları, esas kararın temyizinde yaptığı gibi PTT aracılığıyla Mahkeme hesabına havale yaparak ödemiş olmasına rağmen; anılan masrafların ilgili kalem personeli tarafından PTT şubesinde teslim alınarak, temyiz başvurusunun başarılı kabul edilmesi, İlk Derece Mahkemesi kaleminin dahi bu konuda yeknesak bir uygulama sergilemediğini ve müdahalenin öngörülebilir olmadığını göstermektedir.

53. Kaldı ki başvurucu, kendisinden talep edilen masraf tutarını İlk Derece Mahkemesi hesabına süresinde yatırmış olup, bu şartlar altında başvurucunun davasını takip etmekte özensiz davrandığının ve üzerine düşen masraf yükümlülüğünü yerine getirmediğinin kabul edilmesi mümkün değildir.

54. Sonuç olarak başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

55. Somut başvuruya konu yargılamada, temyiz yoluna müracaat hakkı, aşırı şekilci ve öngörülebilir nitelikte olmayan uygulama ile kısıtlanan başvurucu, bu müdahale sonucunda İlk Derece Mahkemesinin nihai kararının hukukiliğini denetletme imkanından mahrum kalmış olup, bu müdahalenin başvurucunun mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

56. Belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

57. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı

ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

58. Başvurucu, bir mahkeme kararından kaynaklanması nedeniyle, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için dosyanın temyiz başvurusu süresinde yapılmış kabul edilerek incelenmek üzere Yargıtay ilgili Hukuk Dairesine gönderilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

59. Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmakta olup, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından hukuki yarar bulunduğundan, yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

60. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.672,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvurucunun, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından yeniden yargılama yapılmak üzere kararın ilgili Mahkemeye GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

5/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

TAHİR CANAN (2)

B. No: 2013/839 | Karar tarihi: 05.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/839

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TAHİR CANAN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2013/839)

Karar Tarihi: 5/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 30/1/2015-29252

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat ŞEN

Başvurucu : Tahir CANAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hakkındaki koşullu salıverilme kararının geri alınmasına esas gösterilen mahkûmiyet kararının ortadan kaldırılmasına rağmen geri alma kararının infazına devam edilmesinin anayasal haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüş, tahliye ve tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 21/1/2013 tarihinde Bandırma Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 25/2/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, başvuru tarihinde Bandırma M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmaktadır.

6. Başvurucu, Adana 1 No.lu Sıkıyönetim Mahkemesinin 3/10/1980 tarih ve E.1980/306, K.1980/630 sayılı kararı ile kasten öldürme, kasten öldürmeye teşebbüs ve 6136 sayılı Kanun'a muhalefet suçlarından neticeten 36 yıl ağır hapis cezasına ve Gaziantep 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/2/1987 tarih ve E.1984/132, K.1987/7 sayılı kararı ile 20 yıl ağır hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

7. Adana 1 No.lu Sıkıyönetim Mahkemesinin 30/12/1987 tarih ve E.1980/306, K.1987/264 sayılı içtima kararı ile anılan hapis cezalarının 36 yıl ağır hapis cezası olarak infazına karar verilmiştir.

8. Anılan hapis cezalarının infazı sırasında Gaziantep 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/4/1991 tarih ve 1991/125 Değişik İş sayılı kararı ile başvurucunun koşullu salıverilmesine karar verilmiştir.

9. Başvurucu serbest bırakıldıktan sonra deneme süresi içinde yasadışı silahlı örgüte üye olmak suçundan Malatya 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin 14/11/1994 tarih ve E.1993/175, K.1994/374 sayılı kararı ile 12 yıl 6 ay ağır hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

10. Gaziantep 2. Ağır Ceza Mahkemesi 29/8/1995 tarih ve 1995/139 Değişik İş sayılı kararı ile deneme süresi içinde suç işlediği kesinleşen başvurucunun, koşullu salıverildiği 16/5/1993 ile 20/5/2016 tarihleri arasındaki bakiye cezasının aynen infazına karar vermiştir. Anılan karara itiraz Gaziantep 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 29/8/1995 tarih ve 1995/139 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir.

11. Başvurucu hakkında verilen Malatya 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin 12 yıl 6 ay süreli hapis cezasının infazına başlanmış ve Gebze Ağır Ceza Mahkemesinin 27/9/2002 tarih ve 2006/216 Müteferrik sayılı kararı ile başvurucu hakkında koşullu salıverilme kararı verilmiştir. Ancak başvurucu serbest bırakılmayarak Adana 1 No.lu Sıkıyönetim Mahkemesinin koşullu salıverilme nedeniyle geri alınan cezasının infazına başlanmıştır.

12. Başvurucunun geri kalan cezası infaz edilirken 29/7/2003 tarih ve 4959 sayılı Topluma Kazandırma Kanunu'nun 4. maddesinin (a) bendi uyarınca Malatya 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesi, 21/10/2003 tarih ve E.2003/132, K.2003/113 sayılı kararı ile koşullu salıverme kararının geri alınmasına neden olan 14/11/1994 tarihli mahkûmiyet kararının tüm sonuçları ile ortadan kaldırılmasına karar vermiştir.

13. Başvurucu, ortadan kaldırma kararı üzerine Gebze Ağır Ceza Mahkemesinden, Malatya 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin 12 yıl 6 ay hapis cezasına ilişkin 27/9/2002 tarihli koşullu salıverilme kararının kaldırılmasını talep etmiştir. Mahkeme, 8/12/2010 tarih ve 2010/852 Müteferrik sayılı kararı ile talebi reddetmiştir. Karara yapılan itiraz üzerine Kartal 3. Ağır Ceza Mahkemesi 26/1/2011 tarih ve 2011/60 Değişik İş sayılı kararı ile Gebze Ağır Ceza Mahkemesinin itiraza konu kararını gerekçelendirilmediği nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

14. Başvurucu 21/2/2011 tarihli dilekçesi ile tekrar Malatya 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin koşullu salıverilme kararının kaldırılmasını talep etmiş ve Gebze Ağır Ceza

Mahkemesi, 23/3/2011 tarih ve 2011/16 Değişik İş sayılı kararı ile Malatya 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin ortadan kaldırma kararı ile koşullu salıverilme kararının uygulanamaz olduğundan kaldırılmasına karar vermiştir.

15. Bandırma Cumhuriyet Başsavcısı, 4959 sayılı Kanun'un topluma kazandırmaya ilişkin bir yasa olduğu ve başvurucunun eylemini suç olmaktan çıkarmadığını belirterek 6/4/2011 tarihinde anılan karara itiraz etmiştir. Kartal 3. Ağır Ceza Mahkemesi 6/5/2011 tarih ve 2011/397 Değişik İş sayılı kararı ile itirazı kabul ederek Gebze Ağır Ceza Mahkemesinin kararını kaldırmıştır.

16. Başvurucunun anılan karara ilişkin kanun yararına bozma başvurusu Adalet Bakanlığının 4/10/2011 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

17. Öte yandan başvurucu, Gaziantep 2. Ağır Ceza Mahkemesinden, Malatya 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin 12 yıl 6 ay hapis cezasının infaz ettiği kısmının koşullu salıverilme kararı geri alınan cezadan mahsubunu talep etmiştir. Mahkeme, 31/3/2004 tarih ve 2004/78 Müteferrik sayılı kararı ile talebi reddetmiştir. Anılan karara yapılan itiraz da Gaziantep 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 3/5/2004 tarih ve 2004/101 Müteferrik sayılı kararı ile reddedilmiştir.

18. Anılan karara karşı Adalet Bakanlığı 27/2/2012 tarihinde kanun yararına bozma talebi ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına başvurmuştur. Başsavcılık 12/3/2012 tarih ve 2012/67278 sayılı tebliğnamesi ile bozma talebiyle dosyayı Yargıtay 1. Ceza Dairesine göndermiştir.

19. Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 9/7/2012 tarih ve E.2012/3513, K.2012/5599 sayılı kararı ile "Malatya 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin 14/11/1994 tarih ve E.1993/175, K.1994/374 sayılı kararıyla 12 yıl 6 ay ağır hapis cezasına dair hükmünün 4959 sayılı Topluma Kazandırma Kanunu'nun 4/a maddesi gereğince 21/10/2003 tarih ve E.2003/132, K.2003/13 sayılı kararı ile sonuçları ile birlikte ortadan kaldırılmasına karar verilmiş olup ortada suç nedeniyle infaz edilecek bir mahkûmiyet kararı bulunmadığından" Gaziantep 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 3/5/2004 tarihli kararında mahsup talebinin kabulü yerine reddine karar verilmiş olmasını kanuna aykırı kabul ederek bozulmasına karar vermiştir. Bunun üzerine Mahkeme, 6/11/2012 tarih ve 2012/1037 Değişik İş sayılı kararı ile başvurucunun, Malatya 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin mahkûmiyet kararı kapsamında infazda geçirdiği sürenin halihazırda koşullu salıverilmenin geri alınması nedeniyle yatması gereken süreden mahsubuna karar vermiştir.

20. Başvurucu, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin anılan kararını da gerekçe göstererek koşullu salıverilme kararının geri alınması kararının dayanaksız kaldığını belirterek Bandırma Cumhuriyet Başsavcılığının, koşullu salıverme kararının geri alınması üzerine belirlenen bakiye cezaya ilişkin hazırladığı müddetnameye itiraz etmiştir. Bandırma Ağır Ceza Mahkemesi 30/11/2012 tarih ve 2012/702 Değişik İş sayılı kararı ile müddetnamenin Yargıtay 1. Ceza Dairesinin kararı gözetilerek ve mahsup yapılarak düzenlendiği ve bu sebeple usul ve yasaya uygun olduğu kanaatine varılarak itirazı reddetmiştir.

21. Anılan karara yapılan itiraz da Balıkesir 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 31/12/2012 tarih ve 2012/1148 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir.

22. Başvurucu, karardan 16/1/2013 tarihinde haberdar olmuş ve 21/1/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

23. 4959 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (a) bendi şöyledir;

"Terör örgütü mensubu olup da;

a) Terör örgütü tarafından işlenen suçlara iştirak etmemiş ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra silahlı mukavemet göstermeksizin kendiliklerinden veya vasıtalı olarak teslim olmuş veya kendiliklerinden örgütten çekildiği anlaşılmış olanlardan, bu Kanundan yararlanmak istediğini beyan edenler hakkında ceza verilmez."

24. 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 97. maddesi şöyledir;

"Umumi af, hukuku amme davasını ve hükmolunan cezaları bütün neticeleri ile birlikte ortadan kaldırır."

25. 765 sayılı mülga Kanun'un 98. maddesi şöyledir;

"Hususi af, havi olduğu sarahate göre cezayı ortadan kaldırır veya azaltır veya değiştirir ve daha ağır bir cezadan mübeddel olan cezaya kanunen ilave edilmemiş bulunmak şartiyle mahkumun kanuni mahcuriyetini de ref eder. Ancak kanun veya kararnamesinde hilafı yazılı olmadıkça feri ve mütemmim cezalara tesir etmez. Hususi affı tazammun eden kanun veya kararnamede sarahat bulunan ahval müstesnadır."

26. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 65. maddesi şöyledir;

(1) Genel af hâlinde, kamu davası düşer, hükmolunan cezalar bütün neticeleri ile birlikte ortadan kalkar.

(2) Özel af ile hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son verilebilir veya infaz kurumunda çektirilecek süresi kısaltılabilir ya da adlî para cezasına çevrilebilir.

(3) Cezaya bağlı olan veya hükümde belirtilen hak yoksunlukları, özel affa rağmen etkisini devam ettirir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 5/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 21/1/2013 tarih ve 2013/839 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu, koşullu salıverildikten sonra denetim süresinde tekrar suç işlediğinden bahisle Malatya 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından 12 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûm edildiğini ve bu nedenle koşullu salıverilme kararının kaldırılmasına karar verildiğini, 12 yıl 6 ay hapis cezasının infazından sonra 4959 sayılı Kanun uyarınca Mahkemenin hükmettiği cezanın tüm sonuçları ile ortadan kaldırılmasına karar verildiğini, 12 yıl 6 ay hapis cezasının infaz edilen kısmının koşullu salıverilme kararının geri alınması kararı nedeniyle infaz ettiği bakiye cezadan mahsup edildiğini, ancak mahsup kararının yeterli olmayıp koşullu salıverilme kararının kaldırılması kararına esas 12 yıl 6 ay hapis cezasının tüm sonuçları ile ortadan kaldırılması nedeniyle koşullu salıverilme kararının geri alınması kararının da kaldırılması gerektiğini, bu sebeple haksız olarak cezaevinde tutulduğunu belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, salıverilme ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

29. Anayasa Mahkemesi hükümlülerin, ceza infaz kurumlarında kalacağı süreyi doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen durumların Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (Benzer kararlar için bkz. B.No: 2013/4682, 17/9/2014; B.No: 2014/1711, 23/7/2014; B.No: 2013/8114, 17/9/2014). Başvurucunun şikâyet biçimi dikkate alındığında, iddialarının özü, koşullu salıverilme kararının geri alınması kararına esas kararın ortadan kalkması nedeniyle haksız olarak cezaevinde tutulmasına ilişkin olduğundan başvurucunun bütün iddiaları aşağıda kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

30. Anayasa'nın 19. maddesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; … halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz."

31. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 5. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

(a) Kişinin, yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş mahkûmiyet kararı sonrasında yasaya uygun olarak tutulması;

…"

32. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra, ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı halinde söz konusu olabilir (B.No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

33. Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ilk istisnası "Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararlarının sonucu olarak hapis cezası veya güvenlik tedbirlerinin uygulanması kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali kabul edilmeyecektir. Diğer taraftan "suç şüphesine bağlı tutma" kapsamında olan durumdan farklı olarak anılan istisna "bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutmayı" ifade etmektedir. (Benzer kararlar için bkz. B.No: 2012/338, 2/7/2013, § 41, B.No: 2014/912, 6/3/2014, § 70). Sözleşme'ye göre, özgürlüğe getirilen sınırlamanın meşru kabul edilebilmesi için mahkûmiyet kararı sonrası "tutma" hali veya hapsedilmenin, "yetkili mahkeme" kararına dayalı ve hukuka (kanuna) uygun olması şartları aranmaktadır. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı yönünden "tutma" hali, geniş anlamda kullanılmakta olup; gözaltı, tutuklama, mahkûmiyet sonrası tutukluluk ve hükümlülük hallerini içine almaktadır. Sözleşme maddesindeki "yetkili mahkeme" vurgusu, kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılması sonucunu doğuran ceza veya güvenlik tedbiri uygulama konusunda kanun gereği yetkilendirilmiş, yürütme organı ve taraflardan bağımsız ve yeterli güvencelere sahip yargısal organı ifade etmektedir (B.No: 2013/8114, 17/9/2014, § 18; benzer AİHM kararları için bkz. De Wilde, Ooms And Versyp/Belçika, B. No: 2832/66, 2835/66, 2899/66, 18/6/1971, § 78; Engel ve Diğerleri/Hollanda, B. No: 5100/71, 5101/71,

5102/71, 5354/72, 5370/72, 8/6/1976, § 68). Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası ve Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fırkasının (a) bendi kapsamına, mahkemelerce verilmiş mahkûmiyet hükmünün yerine getirilmesi hallerinde ortaya çıkan özgürlükten yoksun bırakma halleri dâhil ise de anılan kurallar, mahkûmiyet kararının değil, tutmanın hukuka uygun olmasını güvence altına almaktadır. Dolayısıyla bu güvence kapsamında, kişi hakkında hükmedilen hapis cezasının yerindeliği veya orantılılığı incelemeye tabi tutulamaz (B.No: 2013/8114, 17/9/2014, § 18).

34. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi ve Sözleşme'nin 5. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Bununla birlikte herkesin, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olması ve bu hakka getirilebilecek sınırlamaların ayrıntılı olarak madde metinlerinde belirtilmesi, "keyfi bir biçimde" bu haktan kimsenin mahrum bırakılmamasını amaçlamaktadır. Yetkili bir mahkeme tarafından verilen bir mahkûmiyet kararının infazının sağlanması ve ceza infaz kurumunda tutma süresi de bu hak kapsamında değerlendirilmelidir. Ceza mahkemelerinin kararına uygun hareket edilmesi de hakkın korunması açısından bir zorunluluktur. Dolayısıyla hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin mahkûmiyet kararına ve ilgili yasal mevzuata uygun olması Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi ve Sözleşme'nin 5. maddesi birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında güvence altına alınmıştır B.No: 2014/1711, 23/7/2014, § 32).

35. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası gereğince, kural olarak tutma hali, mahkûmiyet kararına bağlı olmalıdır. Koşullu salıverilme kararının geri alınması nedeniyle kişinin yeniden hapsedilmesi durumunda da infazına karar verilen ceza ile önceki mahkûmiyet arasındaki nedensellik bağının kesilmemiş olması gerekir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde geçen "mahkûmiyet kararı sonrasında" ibaresi ile kastedilen, sadece "tutma"nın zaman bakımından mahkûmiyet kararından sonra olması değil, aynı zamanda mahkûmiyet nedeniyle olmasıdır (Bkz. B.No: 2013/8114, 17/9/2014, § 19; Van Droogenbroeck/Belçika, B. No: 7906/77, 24/6/1982; Weeks/Birleşik Krallık, B. No: 9787/82, 2/3/1987, § 42; Stafford/Birleşik Krallığı, [BD], B. No: 46295/99, § 64; M./Almanya, B. No: 19359/04, 17/12/2009, § 88).

36. Koşullu salıverilme, cezanın çektirilmesinin kişiselleştirilmesi, başka bir deyişle cezaevindeki tutum ve davranışlarıyla (iyi haliyle) topluma uyum sağlayabileceği izlenimini veren hükümlünün şarta bağlı olarak ödüllendirilmesidir. Suçlunun kendisine verilen cezadan daha kısa bir sürede uslanması, eyleminden pişmanlık duyması ve bunu iyi davranışıyla kanıtlaması durumunda, cezaevinde daha fazla kalması gereksiz olabilir. Bu durumda koşullu salıverilme, infaz sistemindeki en etkili araçtır. Koşullu salıverilmenin en önemli öğeleri, cezanın belirli bir süre çekilmiş olması, hükümlünün bu süre içinde iyi durum göstermesi, koşullu salıverildikten sonra gözetim altında kalması ve koşullu salıverilmenin gereklerine uyulmaması durumunda koşullu salıverilme kararının geri alınabilmesidir (B.No: 2013/8114, 17/9/2014, § 20; AYM, E.2001/4, K.2001/332, K.T. 18/7/2001).

37. Koşullu salıverilmeden yararlanabilmek için hükümlünün, infaz süresinin kanunda belirlenen kısmını "iyi halli" olarak geçirmesi gerekir. Hal ve tavırları gözlemlenen hükümlünün, işlemiş olduğu suçtan dolayı pişmanlık duyduğunun belirlenmesinin koşullu salıverilmede "iyi halli" olmanın bir şartı olduğu anlaşılmaktadır. Koşullu salıverilen hükümlünün, denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlemesi veya

kendisine yüklenen yükümlülüklere, hâkimin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi halinde koşullu salıverilme kararı geri alınır. Koşullu salıverilme kararının geri alınması hâlinde hükümlünün; sonraki suçu işlediği tarihten itibaren hak ederek tahliye tarihine kadar kalan cezasının aynen infazına karar verilir. Koşullu salıverilme kararının geri alınmasından sonra aynı hükmün infazı ile ilgili bir daha koşullu salıverilme kararı verilemez. Buna karşılık, hükümlünün denetim süresini yükümlülüklere uygun ve iyi hâlli olarak geçirmesi halinde, ceza infaz edilmiş sayılır (B.No: 2013/8114, 17/9/2014, § 25).

38. Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde başvurucu, koşullu salıverilme kararının geri alınmasına esas olan mahkûmiyet kararının 4959 sayılı Kanun uyarınca ortadan kaldırılması üzerine, koşullu salıverilme kararının geri alınması kararının da dayanaksız kaldığını ileri sürmüştür. Başka bir ifade ile başvurucu, hakkında verilen 12 yıl 6 ay hapis cezasının Malatya 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin kararı ile ortadan kaldırmasının sonucu olarak koşullu salıverilme kararının geri alınması kararının dayanaksız kaldığını ve bu sebeple koşullu salıverilme kararının kaldırılması kararının da ortadan kaldırılması gerektiğini iddia etmiştir.

39. Başvuru konusu olaya ilişkin olarak hapis cezasını ortadan kaldıran 4959 sayılı Kanun'un bir af yasası olup olmadığı ve af yasası olduğunun kabulü halinde genel veya özel nitelikte bir af yasası olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir.

40. Anayasa'nın Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) görev ve yetkilerini düzenleyen 87. maddesi şöyledir:

"Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri, … , Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilanına karar vermek ve Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir."

41. Anayasa'nın 87. maddesi bir af teklif veya tasarısının kanunlaşabilmesi için özel bir karar yeter sayısı öngörmüştür. Bir kanunun, af kanunu olup olmadığının şekli olarak değerlendirilmesinde kanunlaşma sürecinde özel bir karar yeter sayısının aranıp aranmadığı tespit edilebilir. TBMM Genel Kurulunun 29/7/2003 tarihli 112. Birleşiminde 4959 sayılı Kanun'un tasarısına ait görüşme tutanaklarında açık bir şekilde tasarının af niteliğinde olduğu ve karar yeter sayısında beşte üç çoğunluğun aranacağı belirtilmiş ve gerekli karar yeter sayısı ile tasarı kanunlaşmıştır. Dolayısıyla 4959 sayılı Kanun'un af niteliğinde olduğu açıktır.

42. Öte yandan bir af kanununun genel mi yoksa özel af niteliğinde mi olduğu Türk Ceza Kanunu'nda uygulanacak maddeler ve affın sonuçları açısından önemlidir. Affa ilişkin 765 ve 5237 sayılı Kanunların ilgili maddelerinde (bkz. §§ 24-26) genel af halinde kamu davasının düşeceği ve hükmolunan cezaların bütün neticeleri ile ortadan kalkacağı düzenlenmiştir. Özel affa ilişkin ise cezanın sonlandırılması, kısaltılması veya başka seçenek yaptırımlara çevrilmesi esas alınmıştır. Ayrıca özel af durumunda cezaya bağlı olan ve hükümde belirtilen hak yoksunluklarının da devam edeceği belirtilmiştir. Dolayısıyla genel af suç ve cezaya, özel af ise sadece cezaya ilişkin muafiyet sağlamaktadır.

43. Başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararına ilişkin olarak Malatya 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin uyguladığı 4959 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (a) bendinde terör örgütü mensuplarına belirli şartları sağlaması durumunda ceza verilmeyeceği hususu düzenlenmiştir. Başvurucunun madde metninde belirtilen şartları taşıdığı değerlendirilerek

ve kendi talebi ile 12 yıl 6 ay hapis cezasının ortadan kaldırılmasına karar verilmiştir. Dolayısıyla başvurucu açısından mahkûmiyet kararı değil verilen cezanın ortadan kalkması söz konusudur. Cezayı ortadan kaldıran anılan düzenleme özel affı düzenleyen 765 sayılı mülga Kanun'un 98. maddesi ile 5237 sayılı Kanun'un 65. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkrası kapsamında değerlendirilmelidir. Bu açıklamalar çerçevesinde 4959 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (a) bendi özel af niteliğinde olduğu kabul edilmelidir. Yargıtay 1. Ceza Dairesi de kanun yararına bozma talebini değerlendirirken aynı değerlendirmeyi yaparak Malatya 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin 21/10/2003 tarih ve E.2003/132, K.2003/13 sayılı kararında 4959 sayılı Kanun gereğince mahkûmiyet kararının sonuçları ile birlikte ortadan kaldırılmasına karar verildiğini ve bu sebeple ortada suç nedeniyle infaz edilecek bir mahkûmiyet kararı bulunmadığını belirterek suçun değil cezanın ortadan kaldırıldığını belirtmiştir (Bkz. § 19).

44. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 'Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi' kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

45. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

46. Somut olayda, başvurucunun koşullu salıverilme kararının geri alınmasına esas Malatya 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin 12 yıl 6 ay süreli mahkûmiyet kararı ortadan kaldırılmıştır. Ancak bu karar, 4959 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (a) bendi uyarınca suçu veya mahkûmiyeti genel affın sonuçları gibi tüm sonuçları ortadan kaldıran değil, metindeki "ceza verilmez" hükmü uyarınca sadece cezayı ortadan kaldıran bir karardır. Dolayısıyla başvurucunun mahkûmiyetine esas suçun değil cezanın kaldırılması söz konusudur. Bu nedenle ortadan kaldırma kararına rağmen koşullu salıverilme kararının geri alınması kararının infazına devam edilmesinin kanuna uygun olduğu kabul edilmelidir.

47. Diğer taraftan, Yargıtay 1. Ceza Dairesi infazı tamamlanan 12 yıl 6 ay hapis cezasının özel af niteliğindeki 4959 sayılı Kanun ile ortadan kalkması üzerine cezanın infaz edilen kısmının koşullu salıverilme kararının geri alınması üzerine infaz edilen cezadan mahsubuna karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Böylelikle başvurucunun infaz ettikten sonra ortadan kaldırılan hapis cezasının hali hazırdaki infaz ettiği cezadan mahsubu sağlanarak hak kaybının önüne geçilmiştir.

48. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun iddialarına ilişkin açık ve görünür bir ihlal olmadığı anlaşılmakla başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle başvurunun, "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 5/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÜMİT CANER VE ERGE İNŞAAT SAN. TUR. TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2013/1422 | Karar tarihi: 05.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1422

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜMİT CANER VE ERGE İNŞAAT SAN. TUR. TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1422)

Karar Tarihi: 5/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 30/1/2015-29252

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Aliye YILDIZ VARSIN

Başvurucular : 1. Ümit CANER

2. Erge İnşaat San. Tur. Tic. Ltd. Şirketi

Vekili : Av. Mehmet HASBİOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 20/4/2001 tarihinde Datça Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhlerine açılan alacak davasında dava açma süresi bakımından idare lehine yorum yapıldığını belirterek eşitlik ilkesinin ve davanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve maddi tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 8/2/2013 tarihinde Marmaris 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 25/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 18/7/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığınca 19/8/2014 tarihli yazı ile Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Datça ilçesinde taş ocağı işleten başvurucu şirket ve şirket müdürü olan diğer başvurucu aleyhine, idare tarafından yasal olarak verilen izinlere aykırı olarak işletildiği iddiasıyla 1999 ve 2000 yıllarında taş ocağından çıkarılan ürünlerin bedelinin tahsili talebiyle 20/4/2001 tarihinde Datça Asliye Hukuk Mahkemesinde alacak davası açılmıştır.

8. Mahkeme, 26/9/2002 tarih ve E.2001/70, K.2002/176 sayılı kararıyla davanın sebepsiz zenginleşmeye dayandığı, zamanaşımı süresinin de 1 yıl olduğu gerekçesiyle davanın zamanaşımı yönünden reddine karar vermiştir.

9. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin (Daire) 1/3/2004 tarih ve E.2003/13274, K.2004/2451 sayılı ilamıyla “4353 sayılı Yasa da gözetilerek dava açmaya yetkili makamın faile ve zarara ıttıla tarihi belirlenerek zamanaşımı süresinin belirlenmesi gerektiği” gerekçesiyle bozulmuş, başvuruculların karar düzeltme talebi aynı Dairece reddedilmiştir.

10. Yargıtay bozma ilamı doğrultusunda yargılamaya devam eden Mahkeme, 30/4/2009 tarih ve E.2005/38, K.2009/75 sayılı kararıyla davanın kabulüne, 90.190,00 TL tazminatın başvuruculardan alınarak idareye verilmesine hükmetmiştir.

11. Temyiz üzerine anılan karar, Dairenin 27/3/2012 tarih ve E.2011/3021, K.2012/4981 sayılı ilamıyla onanmış, karar düzeltme talebi ise 20/12/2012 tarih ve E.2012/11427, K.2012/19702 sayılı kararı ile reddedilmiştir. Karar 10/1/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucular, 8/2/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

13. 22/04/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu’nun 60. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Zarar ve ziyan yahut manevi zarar namiyle nakdi bir meblağ tediyesine müteallik dava, mutazarrır olan tarafın zarara ve failine ittılaı tarihinden itibaren bir sene ve her halde zararı müstelzim fiilin vukuundan itibaren on sene mürurundan sonra istima olunmaz”.

14. Maliye Vekaleti Baş Hukuk Müşavirliğinin ve Muhakemat Umum Müdürlüğünün Vazifelerine, Devlet Davalarının Takibi Usullerine ve Merkez ve Vilayetler Kadrolarında Bazı Değişiklikler Yapılmasına Dair 4353 sayılı Kanun’un dava ve icra işlerinin takip ve

müdafaasını düzenleyen 18 vd. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 5/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 8/2/2013 tarih ve 2013/1422 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

16. Başvurucular, 20/4/2001 tarihinde Datça Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhlerine açılan alacak davasında dava açma süresi bakımından idare lehine yorum yapılmak suretiyle eşitlik ilkesinin, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmişlerdir.

B. Değerlendirme

17. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde başvuruculaların, aleyhlerine açılan alacak davasının zamanaşımı nedeniyle reddine dair kararın Yargıtay tarafından bozulduğunu, bozma kararı doğrultusunda yapılan yargılamada idare lehine yorum yapılmak suretiyle davanın süresinde açıldığının tespiti ile davanın kabulüne karar verildiğini belirterek, eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürdükleri anlaşılmışsa da, ihlal iddiaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde bu iddiaların özü, söz konusu kararın adil olmadığı hususu ile ilgilidir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Bu sebeple başvuruculaların ihlal iddiaları adil yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Başvuruculaların yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiaları ise ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibariyle Adil Olmadığı İddiası Yönünden

18. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelenemeyeceği, 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 24).

19. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz bir takdir hatası içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermedikçe Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

20. Başvuru dilekçesi incelendiğinde, başvuruculaların Anayasa’nın 10. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürdüğü bölümde, haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümlere dayanarak idarenin dava açma süresi bakımından lehe yorum yapılmak suretiyle idare ile kendileri arasında eşitsizliğe neden olunduğunu ileri sürdükleri anlaşılmıştır.

21. Başvurucular her ne kadar iddialarını eşitlik hakkına dayanarak ileri sürmüşse de, başvuruculaların ileri sürdüğü bu iddialarının derece mahkemelerinin delilleri

değerlendirmesine ve konuya ilişkin hukuk kurallarının mahkemeler tarafından yorumlanmasına ilişkin olduğu, nihai olarak lehe olmayan mahkeme kararının sonucundan şikâyet edildiği, bununla birlikte başvurucuların ileri sürdüğü iddiaların ve delillerin derece mahkemeleri tarafından değerlendirilerek karşılandığı anlaşılmaktadır.

22. Açıklanan nedenlerle, başvurucular tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz bir takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

23. Başvurunun incelenmesi neticesinde, makul sürede yargılanma hakkının ihlaline ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun bu bölümünün kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

24. Başvurucular, idare tarafından aleyhlerine açılan alacak davasında yargılamanın yaklaşık 12 yıl sürdüğünü ve bu sürenin uzun olması nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

25. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

26. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

27. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

28. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

29. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM

içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

30. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

31. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması ile adaletin gerektiği şekilde temini ve hukuka olan inancın muhafazası olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 40).

32. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

33. Ancak, belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

34. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gerekir.

35. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, idare tarafından başvurucular aleyhine tazminat davasının açıldığı tarih olan 20/4/2001 tarihidir.

36. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucuların karar düzeltme talebi hakkında verilen Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin karar tarihi olan 20/12/2012 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

37. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir.(B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

38. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun taş ocağı

işleten şirket ve şirketin yasal temsilcisi olan başvuruculaların 1999 ve 2000 yıllarında taş ocağından çıkarılan ürünlerin bedelinin tahsili talebiyle idare tarafından aleyhlerine açılan alacak davası olduğu, 20/4/2001 tarihinde açılan davanın yargılama sürecinde ilk derece mahkemesince davanın zamanaşımı yönünden reddine karar verildiği, kararın temyiz incelemesi neticesinde bozulduğu, bozma kararı doğrultusunda yargılamaya devam eden Mahkemece, başvurucu şirket tarafından tutulan 1996 ve 2000 yıllarını kapsayan belgeler üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırıldığı, davacı idarenin toplam alacağının belirlendiği ve 30/4/2009 tarihli kararla davanın kabulüne karar verildiği, anılan kararın, Dairenin 27/3/2012 tarihli ilamı ile onandığı, başvuruculaların karar düzeltme talebinin 20/12/2012 tarihinde reddedildiği, bu kararla birlikte neticelenen yargılama faaliyetinin toplam 11 yıl 8 ay sürdüğü anlaşılmaktadır.

39. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin asliye hukuk mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır.

40. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64), başvuruya konu alacak davası, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvuruculaların tutum ve davranışlarıyla ve usulî haklarını kullanırken özensiz davranmalarıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Söz konusu davanın niteliği, başvurucular açısından taşıdığı değer ve başvuruculaların davadaki menfaati dikkate alındığında, 11 yıl 8 aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

41. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

42. Başvurucular, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve maddi tazminat talep etmişlerdir.

43. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

44. Başvuruculaların tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin 11 yıl 8 aylık yargılama süresinin adil

yargılanma hakkını ihlal ettiğine karar verilmiştir. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş ise de yargılamanın uzun sürmesi ile sözü edilen zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

45. Başvurucuların manevi tazminat talebi bulunmadığından uzun yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlalinin tespiti sonucunda tazminata hükmedilmesi mümkün değildir.

46. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

A. Başvurunun,

1. Yargılamanın sonucu itibariyle adil olmadığı iddiası yönünden "açıkça dayanaktan yoksunluk" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyet yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE,

5/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZKAN KART

B. No: 2013/1821 | Karar tarihi: 05.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1821

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZKAN KART BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1821)

Karar Tarihi: 5/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 30/1/2015-29252

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Özkan KART

Vekili : Av. Sinem COŞKUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Cezaevinde hükümlü olarak bulunan başvurucu, mevzuatta bir sınırlama olmadığı halde, odasında 10 kitaptan daha fazla kitap bulundurmasına izin verilmediğini belirterek, ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 26/2/2013 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 23/1/2014 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 12/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

2. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 17/4/2014 tarihli görüş yazısı 30/4/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu, görüşünü 18/6/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

5. Başvuru formu ve ekleri ile Bakanlık görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, Ankara 2 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmaktadır.

7. Başvurucu, okuma ihtiyaçlarının tam olarak karşılanmadığına ve yanlarında bulundurabilecekleri kitap sayısının arttırılmasına yönelik olarak Ankara İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunmuştur.

8. Ankara İnfaz Hâkimliği 25/12/2012 tarihli kararında, Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesinin 30. maddesine dayanarak, hükümlülere yeterince kitap okuma imkânı verildiği ve verilen kitapların da yenisi ile değiştirilme olanağının bulunduğu gerekçesiyle şikayeti reddetmiştir.

9. Anılan karara karşı yapılan itiraz, Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/1/2013 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Başvurucu bu kararı, kendisine 18/2/2013 tarihinde yapılan tebliğ ile öğrenmiştir.

10. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, 26/2/2013 tarihinde yapılmıştır.

C. İlgili Hukuk

11. 13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Kültür ve sanat etkinliklerine katılma, ifade özgürlüğü" kenar başlıklı 60. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hükümlülerin ifade özgürlüğü çerçevesinde gerçekleştirebilecekleri yayın etkinlikleri, kurumda çalışma esaslarını düzenleyen hükümlere ve bu hususta koşullara bağlıdır."

12. 5275 sayılı Kanun'un "Kütüphaneden yararlanma" kenar başlıklı 61. maddesi şöyledir:

(1) Ceza infaz kurumlarında, kurumun büyüklüğüne göre, kütüphane veya kitaplık oluşturulur. Kütüphanelerde veya kitaplıklarda verilen derslere kaynaklık edecek kitapların yanı sıra olanaklar ölçüsünde hükümlülerin boş zamanlarını değerlendirmelerini, okuma alışkanlığı edinmelerini ve kültür bakımından ufuklarını geliştirmelerini sağlayacak kitaplar da bulundurulur.

(2) Hükümlüye kurum kütüphanesinden yararlanma imkânı verilir.

(3) Bu hizmet, gezici kitaplıklarla da yerine getirilebilir.

13. 5275 sayılı Kanun'un "Süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı" kenar başlıklı 62. maddesi şöyledir:

(1) Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan

bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir.

(2) Resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınlar, hükümlülere ücretsiz olarak ve serbestçe verilir. Eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitapları denetime tâbi tutulamaz.

(3) Kurum güvenliğini tehlikeye düşüren veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez.

14. Adalet Bakanlığının 12.7.2005 tarihli Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesi'nin "Oda veya koğuşa verilecek yayın ve süresi" başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Oda veya koğuşta okunmak üzere, kütüphane ve kitaplıklarda bulunan süreli ve süresiz yayınlar, hükümlü ve tutuklulara zimmetle verilir.

Verilecek yayın sayısı, kütüphane ve kitaplık hizmetlerini aksatmayacak, oda veya koğuş düzenini bozmayacak şekilde, oda veya koğuştaki hükümlü ve tutuklu mevcudu ile kütüphane veya kitaplıkta bulunan yayın sayısı dikkate alınarak eğitim kurulu kararıyla belirlenir.

Verilen yayınlar, en çok onbeşinci günün sonunda kütüphane veya kitaplığa iade edilir. Bu sürenin bitiminde, sürenin uzatılmasını isteyenlere; yayın adedine, yayına gösterilen ilgiye ve faydalanma maksadına göre kütüphane veya kitaplık sorumlusu tarafından ek süre verilebilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 5/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 26/2/2013 tarih ve 2013/1821 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, 6 yıldır cezaevinde hükümlü olarak bulunduğunu, bu süre içerisinde beş yüze yakın kitap okuduğunu ve artık cezaevi kütüphanesinde okuyacağı kitap kalmadığını, ailesi vasıtasıyla kitap getirttiğini ancak aynı anda şahsına ait beş kitap bulundurabileceği gerekçesiyle daha fazla kitabın kendisine verilmediğini ileri sürmüştür. Başvurucu, mevzuatta bir sınırlama olmadığı halde, odasında beşi kendisine ait beşi de kütüphaneye ait olmak üzere on kitaptan daha fazla kitap bulundurmasına izin verilmediğini, bu sayı sınırlaması nedeniyle araştırma ve incelemelerini yapamadığını, görüş alıp vermeyi ve kanaat oluşturmayı da kapsayan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmektedir. Başvurucu, daha fazla sayıda kitap bulundurma talebinin herhangi bir yasal mevzuata dayalı olmaksızın cezaevi yönetimince keyfi olarak sınırlandırılması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Adli Yardım Talebi Yönünden

17. Başvurucu, bireysel başvuru harcını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

18. Hukukumuzda yargılama giderlerine ve bu kapsamda harçlardan geçici muafiyete ilişkin adli yardım hükümleri 6100 sayılı Kanun'un 334. ilâ 340. maddelerinde düzenlenmiştir.

Dolayısıyla, bireysel başvuru harcından geçici muafiyete ilişkin adli yardım talepleri hakkında, bireysel başvurunun niteliğine uygun düştüğü oranda uygulanacak olan “genel hükümler” 6100 sayılı Kanun'un adli yardıma ilişkin 334. ilâ 340. maddeleridir.

19. Bu hükümler karşısında, adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için başvurucunun kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olması, ikinci olarak da taleplerinin dayanaksız olmaması gerekmektedir.

20. Adli yardıma konu talebin dayanaksız olmamasının, bireysel başvurulara ilişkin 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında belirtilen “Mahkemenin açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebileceği” şeklindeki kuralda belirtilen “açıkça dayanaktan yoksunluktan” farklı bir anlam taşıdığını belirtmek gerekir. Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun dayanaksız olması bu kapsamda yapılacak incelemeyle sınırlı bir anlam taşımakta olup, adli yardım talebi bakımından dayanaksız olmayan bir başvuru, bireysel başvuru bakımından açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez bulunabilir.

21. Adli yardım talebiyle yapılan başvurularda, öncelikle başvurucunun adli yardım kapsamında bireysel başvuru harcından geçici olarak muafiyetine karar verilmesi, bundan sonra başvurunun kabul edilebilirliğine ilişkin incelemenin yapılması gerekmektedir. Bu aşamada adli yardım talebinin dayanaksız olup olmadığı, kabul edilebilirlik incelemesinden önce ve bağımsız olarak incelenmelidir (B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 26).

22. Somut olayda, başvurucu yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belge sunarak kanıtladığından ve başvuru konusu talebin dayanaksız olmadığı anlaşıldığından başvurucunun adli yardım talebinin kabulü gerekir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

24. Başvurucu, cezaevi idaresinin herhangi bir mevzuat olmadığı halde keyfi olarak cezaevi kütüphanesinden beş ve şahsına ait de beş olmak üzere aynı anda on kitabı yanında bulundurmasına izin verdiğini, sayı sınırlaması nedeniyle araştırma ve inceleme yapamadığını, görüş alıp vermeyi ve kanaat oluşturmayı da kapsayan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmektedir.

25. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) ifade özgürlüğüne ilişkin kararları hatırlatılmış ve başvurucunun iddialarının bu kararlar doğrultusunda değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir. Bakanlık görüşünde, Sözleşme’nin 10. maddesi bağlamında ifade özgürlüğünün demokratik toplumun temellerinden birisini oluşturduğu; ifade özgürlüğünün yalnızca lehte olduğu kabul edilen veya zararsız ya da önemsiz görülen bilgi ve düşünceler için değil, aynı zamanda devletin veya toplumun bir bölümü için saldırgan, şok edici veya rahatsız edici bilgi ve düşünceler için de geçerli olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda, ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olup olmadığının, gerçekleştirilen müdahalenin yasayla öngörülmüş olup olmadığı,

müdahalenin meşru amaçlara dayanıp dayanmadığı ve müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı temelinde incelenmesi gerektiği belirtilmiştir.

26. Başvurucu, başvurunun esası hakkındaki Bakanlık görüşüne karşı, başvuru dilekçesindeki beyanlarını tekrar etmiştir.

27. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

28. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesi şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellememek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir."

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruya konu somut olayda başvurucu okumak ve araştırma yapmak amacıyla cezaevi idaresinden daha fazla kitabı odasında bulundurmayı talep etmiş, idare, cezaevi kütüphanesinden beş ve dışarıdan beş olmak üzere toplam on kitabın başvurucunun odasında bulundurulmasına izin vermiştir.

30. Anayasa'nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar "söz, yazı, resim veya başka yollar" olarak ifade edilmiştir ve "başka yollar" ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir (B. No:2013/2602, 23/1/2014, §43).

31. İfade özgürlüğü, insanın serbestçe haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir (B. No: 2013/2602, 23/1/2014, §40).

32. Bilgi ve düşünceleri edinme özgürlüğünün, ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası olduğu konusunda hiçbir şüphe ya da anlaşmazlık bulunmamaktadır. Anayasa'da ifade özgürlüğüne ilişkin olarak daha ayrıntılı düzenlemeler de yer almakla birlikte mevcut koşullar altında başvurunun ifade özgürlüğüne ilişkin temel düzenleme olan Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

33. Mutlak değil sınırlanabilir bir hak olan ifade özgürlüğü Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tabidir. İfade özgürlüğüne ilişkin 26. maddenin ikinci fıkrasında sınırlama sebeplerine yer verilmiştir. Ancak bu özgürlüğe yönelik sınırlamaların da bir sınırının olması gerektiği açıktır. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçütler göz önüne alınmak zorundadır. Bu sebeple ifade özgürlüğüne getirilen sınırlandırmaların denetiminin Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçütler çerçevesinde ve Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında yapılması gerekmektedir.

34. Yukarıda anlatılan ilkeler ışığında, başvuru konusu odada daha fazla kitap bulunduramama yasağına ilişkin olayda, ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediğinin değerlendirilmesinde öncelikle müdahalenin mevcut olup olmadığı ve daha sonra da müdahalenin haklı sebeplere dayanıp dayanmadığı incelenecektir.

35. Başvurucunun odasında en fazla on kitap bulundurabileceğine ilişkin karar ile başvurucunun bilgi ve düşünceleri edinme özgürlüğü ve bu kapsamda ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale yapıldığı açıktır. Ayrıca müdahalenin mevcudiyetine ilişkin Adalet Bakanlığınca Anayasa Mahkemesine herhangi bir itiraz da sunulmamıştır.

36. Yukarıda anılan müdahaleler Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanmadığı ve Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu nedenle, sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen öze dokunmama, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilmiş olma, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

1. Müdahalenin Kanuniliği

37. Anayasa'nın 13. maddesi ile 26. maddenin beşinci fıkrasında yer alan, müdahalenin "kanun"la yapılması şartına aykırılık bulunduğuna ilişkin bir iddiada bulunulmamıştır. Yapılan değerlendirmeler neticesinde, 5275 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (4) numaralı fıkrası ile 61. ve 62. maddeleri ve 12.7.2005 tarihli Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesi'nin "Oda veya koğuşa verilecek yayın ve süresi" başlıklı 30. maddesinin "kanunilik" ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

2. Meşru Amaç

38. İfade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin meşru olabilmesi için Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarına yönelik olması gerekir (bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 84).

39. Başvurucuya on kitaptan daha fazla verilmemesinin sebebi olarak oda veya koğuş düzeninin bozulmasının önlenmesi gösterilmiştir. Başvurucu hakkında derece mahkemelerinin kararları bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin "kamu düzeni"nin sağlanması kapsamında Devlet tarafından belirlenen amaçların ve faaliyetlerin uzantısı niteliğinde olduğu kanaatine ulaşılmış ve bunun da Anayasa'nın ifade özgürlüğüne ilişkin 26. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

3. Demokratik Bir Toplumda Gerekli Olma ve Ölçülülük

40. Başvurucu, cezaevindeki odasında kendisine ait en fazla beş kitap bulundurulmasına ilişkin cezaevi idaresinin kararının araştırma ve incelemelerini aksattığını, yapılan müdahalenin ifade özgürlüğünün ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür.

41. Bakanlık görüşünde, ifade özgürlüğüne yönelik müdahalelerin varlığı halinde alınan önlemleri haklı kılacak "konuyla ilgili ve yeterli gerekçeler" ileri sürülüp sürülmediğinin ve "sınırlama amacı ile aracı arasında makul bir dengenin bulunup bulunmadığının" demokratik toplum gerekleri açısından değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

42. İfade özgürlüğü mutlak bir hak olmayıp bazı sınırlamalara tabi olabilir. İfade özgürlüğüne ilişkin olarak Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan sınırlandırmaların Anayasa'nın 13. maddesinin güvencesinde olan demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkeleriyle bağdaşıp bağdaşmadığı konusunda bir değerlendirme yapılması gerekmektedir (bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 91).

43. 1982 Anayasası'nda belirtilen demokrasi, çağdaş ve özgürlükçü bir anlayışla yorumlanmalıdır. "Demokratik toplum" ölçütü, Anayasa'nın 13. maddesi ile AİHS'in "demokratik toplum düzeninin gerekleri" ölçütünün bulunduğu 9. 10. ve 11. maddelerindeki paralelliği açıkça yansıtmaktadır. Bu itibarla demokratik toplum ölçütü, çoğulculuk, hoşgörü, açık fikirlilik ve tolerans temelinde yorumlanmalıdır (bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 93).

44. Nitekim Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatları uyarınca, demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. Temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunup tümüyle kullanılamaz hale getiren sınırlamalar, demokratik toplum düzeni gerekleriyle uyum içinde sayılamaz. Bu nedenle, temel hak ve özgürlükler, istisnaî olarak ve ancak özüne dokunmamak koşuluyla demokratik toplum düzeninin sürekliliği için zorunlu olduğu ölçüde ve ancak yasayla sınırlandırılabilirler (AYM, E.2006/142, K.2008/148, K.T. 24/9/2008). Başka bir ifadeyle yapılan sınırlama hak ve özgürlüğün özüne dokunarak, kullanılmasını durduruyor veya aşırı derecede güçleştiriyorsa, etkisiz hale getiriyorsa veya ölçülülük ilkesine aykırı olarak sınırlama aracı ile amacı arasındaki denge bozuluyorsa demokratik toplum düzenine aykırı olacaktır (Bkz. AYM, E.2009/59, K.2011/69, K.T. 28/4/2011; AYM, E.2006/142, K.2008/148, K.T. 17/4/2008; B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 94).

45. Hak ve özgürlüklere yapılacak her türlü sınırlamada devreye girecek bir başka güvence de Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen "ölçülülük ilkesi"dir. Bu ilke, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin başvurularda öncelikli olarak dikkate alınması gereken bir güvencedir. Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük kriterleri iki ayrı ölçüt olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki ölçüt arasında ayrılmaz bir ilişki vardır. Nitekim Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında

gereklilik ve ölçülülük arasındaki bu ilişkiye dikkat çekmiş, amaç ile araç arasında makul bir ilişki ve dengenin bulunması gerektiğine karar vermiştir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, K.T. 18/10/2007; B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 96).

46. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre ölçülülük, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma amaçları ile araç arasındaki ilişkiyi yansıtır. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Bu sebeple ifade özgürlüğü alanında getirilen müdahalelerde, hedeflenen amaca ulaşabilmek için seçilen müdahalenin elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir (B. No: 2012/1051, 20/2/2014, § 84).

47. Bu bağlamda, başvuru konusu olay bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel ekseni, müdahaleye neden olan derece mahkemelerinin kararlarında dayandıkları gerekçelerin ifade özgürlüğünü kısıtlama bakımından "demokratik bir toplumda gerekli" ve "ölçülülük ilkesi"ne uygun olduğunu inandırıcı bir şekilde ortaya koyup koyamadığı olacaktır (benzer yöndeki bir karar için bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 98).

48. AİHM de konuyla ilgili ilk kararlarından itibaren, Sözleşme'nin 10. maddesinin ikinci fıkrasında geçen "gerekli" kavramını Anayasa Mahkemesinin yukarıda anlatılan yaklaşımına (§§, 57-59) benzer bir biçimde açıklamıştır. AİHM'e göre "gerekli" kavramı, "zorlayıcı bir toplumsal ihtiyaç"ı (pressing social need) ima etmektedir (Handyside/Birleşik Krallık, B. No: 5493/72, 7/12/1976, § 48). O halde ifade özgürlüğüne yargısal veya idari bir müdahalenin, toplumsal bir ihtiyaç baskısını karşılayıp karşılamadığına bakılması gerekecektir. Bu çerçevede bir müdahale, meşru amaçla orantılı bir müdahale olmalıdır; ikinci olarak müdahalenin haklılığı için kamu makamlarının gösterdikleri gerekçeler konuyla ilgili ve yeterli olmalıdır (başka bir bağlamda benzer bir değerlendirme için bkz. B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 56).

49. Dolayısıyla, başvurucunun on adetten fazla kitap bulundurmasına izin verilmemesi nedeniyle müdahale edilen ifade özgürlüğü ile oda veya koğuş düzeninin sağlanması arasındaki dengenin ölçülü olduğunun kabulü halinde, başvurucunun daha fazla kitap bulundurma talebinin reddine ilişkin gerekçelerin inandırıcı, başka bir deyişle ilgili ve yeterli oldukları sonucuna varılabilir (B. No: 2012/1051, 20/2/2014, § 87; B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 97).

50. Yapılacak değerlendirmelerde ifade özgürlüğünün "herkes"e tanındığının hatırda tutulması gerekir. Yüksek güvenlikli bir cezaevinde kapatılmış bulunan bir hükümlü olan başvurucunun da, herkes gibi, Anayasa'nın 26. maddesi hükmünden yararlanacağı hususu her türlü tartışmanın dışındadır. Bununla beraber, disiplini bozacak faaliyetleri önlemeye yönelik hukuki düzenlemeler olmadan bir cezaevinde düzen sağlanması da düşünülemez. Bunlardan başka, bir kimsenin kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararına dayanarak cezaevine kapatılmasındaki amacın, onu özgürlüğünden mahrum etmek yanında, cezasının infazı bittikten sonra infaz dönemindeki çalışmalarla yeniden topluma kazandırılması olduğu hatırda tutulmalıdır.

51. Son olarak, Anayasa Mahkemesi kendi takdirini davada uygulamadan önce, müdahale ile hak arasında makul bir denge kurma konusunun, öncelikle kamu gücünü kullanan makamlara ait olduğunun belirtilmesi gerekir. Bu konuda devletin bir takdir yetkisi olduğu açıktır. Bu takdir yetkisinin genişliği birçok unsura, özellikle de söz konusu faaliyetin niteliğine ve sınırlamaların amacına bağlı olarak değişmektedir.

52. Somut başvuruya dönecek olursak Ankara 2 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olan başvurucu yanında bulundurduğu kitap sayısının artırılması için Eğitim Kurulu Başkanlığına talepte bulunmuştur. Kurul, 31/8/2012 tarihli kararı ile tutuklu ve hükümlülerin yanlarında kütüphaneye ait beş adet ve kendilerine ait beş adet olmak üzere toplam on adet kitap bulundurmalarına müsaade edildiğini, ayrıca bu kitapları her on beş günde bir değiştirebildiklerini belirterek talebi reddetmiştir. Kurul kararına başvurucunun şikâyeti üzerine Ankara İnfaz Hâkimliği, hükümlülere yeterince kitap okuma imkânı verildiği, verilen kitapların da yenisi ile değiştirilme olanağının bulunduğu gerekçesiyle şikâyeti reddetmiştir. Anılan karara başvurucunun yaptığı itiraz ise Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/1/2013 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

53. Anayasa Mahkemesinin rolü, başvuruya konu müdahalenin, olguların kabul edilebilir bir değerlendirmesine dayanarak yapıldığı ve keyfi olmadığının denetlenmesini kapsar. Müdahaleyle elde edilmek istenen amaç ile müdahalenin ağırlığının orantısızlığının açık olduğu bir davada sınırlama tedbirinin gerekli olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Buna karşın farklı etkenlerin katılması nedeniyle bu orantının tartılmasının kolay olmadığı bir davada kamu gücünü kullanan makamlarca kurulan denge göz önünde bulundurulacaktır.

54. Başvuruya konu olayda cezaevinde oda veya koğuş düzeninin sağlanması için her on beş günde bir değiştirmek üzere mahkûmun cezaevi dışından beş kitap getirtmesine müsaade edilmektedir. Somut olayda başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin ağır olduğu söylenemez. Buna karşın müdahalenin önemi ve ağırlığı bir olayın kendine özgü olguları ile yakın ilişki içerisindedir.

55. Bu sebeple başvurucuya, kütüphaneden alabileceği beş kitap ile birlikte toplam on kitabı aynı anda yanında bulundurmasına müsaade edilmek suretiyle yapılan sınırlandırmanın başvurucu üzerindeki etkisinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Başvurucu kitap sınırlaması nedeniyle araştırma ve incelemelerinin engellendiğini ileri sürmektedir. Buna karşın başvurucu araştırma ve incelemelerinin kapsamı ve mahiyeti hakkında herhangi bir açıklama yapmamıştır. Başvurucunun daha fazla sayıda kitap bulundurma talebi ise hükümlülere yeterince kitap okuma imkânı verildiği ve verilen kitapların da her on beş günde bir kez yenisi ile değiştirilme olanağının bulunduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Üstelik başvurucu, kitap sayısı dışında kitaba erişiminin engellendiği yönünde bir şikâyette de bulunmamıştır.

56. Yukarıdaki hususlar dikkate alındığında, yüksek güvenlikli cezaevinde hükümlü olarak bulunan başvurucunun odasında bulundurduğu kitap sayısının on ile sınırlandırılması ile elde edilmek istenen oda ve koğuş düzeninin sağlanması amacına ulaşmak için yapılan sınırlama işleminin ölçülü olmadığı söylenemez. Bu sebeplerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olması ve talebinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması nedeniyle adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurucunun, ifade özgürlüğünün ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Başvurucunun yargılama gideri olan başvuru harcını ödemekten muaf tutulmasına

5/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURREHMAN URAY

B. No: 2013/6140 | Karar tarihi: 05.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6140

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURREHMAN URAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6140)

Karar Tarihi: 5/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 30/1/2015-29252

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Abdurrehman URAY

Vekili : Av. Halil İbrahim ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu adına vekil tarafından, tapu verilmesi talebinin reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davada Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde tanımlanan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiği ileri sürülmüş, tazminata karar verilmesi talebinde bulunulmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 6/8/2013 tarihinde Ankara 4. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 18/2/2014 tarihinde başvurunun karara bağlanması için Bölüm kararı alınması gerekli görüldüğünden, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanınca 10/4/2014 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Ankara ili Keçiören ilçesi Kanuni Mahallesi imarın 30309 ada 10 parsel sayılı taşınmazı üzerine 1980 yılında gecekondu yapmıştır.

8. Başvurucu, gecekondusu için tapu tahsisi belgesi düzenlendiğinden bahisle tahsis belgesinin tapuya çevrilmesi talebinde bulunmuş, ancak Defterdarlık tarafından gecekondunun ilk yapım tarihinde mülkiyeti özel şahıslara ait kadastro parselinde bulunduğu gerekçesiyle 4/3/1999 tarihli işlem ile talep reddedilmiştir.

9. Başvurucunun 13/2/2001 tarihli dilekçesi ile Ankara 28. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil davası Mahkemenin 23/5/2001 tarih ve E.2001/121, K.2001/286 sayılı kararıyla davada idari yargı yerinin görevli olduğu gerekçesiyle reddedilmiş, bu karar Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin 3/12/2001 tarih ve E.2001/8168, K.2001/8417 sayılı kararıyla onanmıştır.

10. Başvurucu bu karar üzerine gecekondusu için tapu verilmesi talebinin reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle Ankara 9. İdare Mahkemesinde dava açmış, Mahkeme 26/12/2002 tarih ve E.2002/90, K.2002/1824 sayılı kararı ile davayı reddetmiş, bu karar Danıştay Altıncı Dairesinin 9/3/2005 tarih ve E.2003/4913, K.2005/1385 sayılı kararı ile bozulmuştur.

11. Ankara 9. İdare Mahkemesi bozma kararına uymuş ve 9/4/2008 tarihli kararı ile gecekondunun bulunduğu yerde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar vermiş, 16/12/2008 tarihli bilirkişi raporunun Mahkemeye sunulmasından sonra 28/1/2009 tarih ve E.2005/1785, K.2009/171 sayılı kararı ile davayı yeniden reddetmiştir.

12. Başvurucu tarafından bu karar temyiz edilmiş, Danıştay Ondördüncü Dairesi 5/3/2011 tarih ve E.2011/5447, K.2012/1409 sayılı kararı ile Mahkeme kararını onamıştır.

13. Bu karara karşı yapılan karar düzeltme başvurusu da aynı Dairenin 12/6/2013 tarih ve E.2012/5172, K.2013/4918 sayılı kararı ile reddedilerek Mahkeme kararı kesinleşmiş, karar başvurucu vekiline 17/7/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu vekili tarafından 6/8/2013 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

15. Diğer taraftan, Anayasa Mahkemesince elektronik ortamda elde edilen nüfus kayıt örneğine göre başvurucunun 18/11/2011 tarihinde vefat ettiği anlaşılmaktadır.

B. İlgili Hukuk

16. 24/2/1984 tarih ve 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanunun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'un 10. maddesinin (a) bendi şöyledir:

"Bu Kanun hükümlerine göre hazine, belediye, il özel idaresine ait veya Vakıflar Genel Müdürlüğünün idare ettiği arsa veya araziler üzerinde, gecekondu sahiplerince yapılmış yapılar, 12 nci madde hükümlerine göre tespit ettirildikten sonra, kayıt maliki kamu

kuruluşunca bu yer hak sahibine tahsis edilir ve bu tahsisin yapıldığı tapu sicilinin beyanlar hanesinde gösterilerek ilgilisine "Tapu Tahsis Belgesi" verilir.

Tapu tahsis belgesi, ıslah imar planı veya kadastro planları yapıldıktan sonra hak sahiplerine verilecek tapuya esas teşkil eder.

(Ek : 18/5/1987 - 3366/4 md.) Ancak islah imar planı veya kadastro planları ile belirlenen alanlarda tapu tahsis belgesi yerine hak sahiplerine doğrudan tapuları verilebilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 5/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 6/8/2013 tarih ve 2013/6140 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu vekili, özel şahısların taşınmazı üzerine gecekondu yapılmadığını, gecekondunun özel mülkiyete konu olamayacak taşlık alanda olduğunu, gecekondu için tapu tahsis belgesi verildiğini, başka bir yargı kararında bitişik parselin hazineye ait taşınmaz olduğunun tespit edildiğini, yargılamanın yaklaşık 12 yıl sürdüğünü belirterek Anayasa’nın 35. ve 36. maddelerinde tanımlanan hakların ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

19. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

20. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

21. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar” kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.”

22. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü ve 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkraları uyarınca, Anayasa’da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini iddia eden herkese Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapma hakkı tanınmıştır. Dolayısıyla medeni haklara sahip gerçek ve tüzel kişiler bireysel başvuru yönünden dava ehliyetine sahiptir (B. No: 2012/22, 25/12/2012, § 24.).

23. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar” başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup, anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına

göre; bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu önkoşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı, başvurucunun "güncel bir hakkının ihlal edilmesi", bu ihlalden dolayı kişinin "kişisel olarak" ve "doğrudan" etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin "mağdur" olduğunu ileri sürmesi gerekir (B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 42).

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 34. maddesinde yer alan"mağdur" kelimesi ile ihtilaf konusu eylem ya da ihmalden doğrudan etkilenen kişinin kast edildiğini belirtmiş (Brumarescu/Romanya [BD], B. No: 28342/95, 28/10/1999, § 50), hakkı ihlal edilen kişinin bireysel başvuru yapmadan önce ölmesi durumunda mağdurluk durumunun ortadan kalkması nedeniyle hukuken bir başkasının ölen kişi adına bireysel başvuruda bulunamayacağına karar vermiştir (Davut Kaya, Zöhre Polat/Türkiye, B. No: 2794/05-40345/05, 21/10/2008).

25. 2/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Doğum ve ölüm" başlıklı 28. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer."

26. 11/1/2011 tarih ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "Ölüm, ehliyetsizlik ve diğer durumlar" başlıklı 43. maddesi şöyledir:

"Hukuki işlemden doğan temsil yetkisi, aksi taraflarca kararlaştırılmadıkça veya işin özelliğinden anlaşılmadıkça, temsil olunanın veya temsilcinin ölümü, gaipliğine karar verilmesi, fiil ehliyetini kaybetmesi veya iflas etmesi durumlarında sona erer.

Bu hüküm, bir tüzel kişiliğin sona ermesi durumunda da uygulanır.

Tarafların karşılıklı kişisel hakları saklıdır."

27. Aynı Kanun'un "Ölüm, ehliyetin kaybedilmesi ve iflas" başlıklı 513. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Sözleşmeden veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça sözleşme, vekilin veya vekâlet verenin ölümü, ehliyetini kaybetmesi ya da iflası ile kendiliğinden sona ermiş olur."

28. 4721 sayılı Kanun'un 28. maddesine göre gerçek kişiler hakkında sağ doğmakla başlayan kişilik ölümle sona ermekte olup, ölüm ile kişiliği sona erenler için artık hak ve fiil ehliyetine sahip olduklarından söz etmeye olanak bulunmamaktadır. 6098 sayılı Kanun'un anılan hükümlerinden anlaşıldığı üzere ise hukuki işlemden doğan vekâlet veren ile vekil arasında temsil yetkisine dair sözleşme, aksi kararlaştırılmadıkça veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça taraflarının birinin ölümü, ehliyetini kaybetmesi veya iflası ile hiçbir işleme gerek kalmaksızın kendiliğinden son bulacaktır.

29. Başvuru konusu olayda, Ankara 9. İdare Mahkemesinde açılan davanın temyiz incelemesi sırasında 18/11/2011 tarihinde başvurucu vefat etmiş, daha sonra Danıştay Ondördüncü Dairesinin karar düzeltme talebinin reddine ilişkin 12/6/2013 tarihli kararının başvurucu vekiline tebliğinin ardından vekil tarafından anılan yargılamada başvurucunun Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuru yapılmış, başvuru formunda başvurucunun öldüğü konusunda bir bilgiye yer verilmemiştir.

30. Kamu gücü tarafından hakkı ihlal edilen kişinin bireysel başvuru yapmadan önce ölmesi

durumunda ölen kişi adına bir başkası tarafından bireysel başvuru yapma imkânı bulunmamaktadır.

31. Bu durumda, başvuru tarihinden önce vefat eden başvurucu adına vekâlet ilişkisi sona ermiş olan avukat tarafından yapılan bireysel başvuruda, başvurucunun güncel bir hakkının ihlal edildiği iddiasının değerlendirilmesi söz konusu olamayacaktır.

32. Açıklanan nedenlerle, bireysel başvurunun yapıldığı tarihten önce vefat eden başvurucu adına yapılan başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

33. 6216 sayılı Kanun'un "Başvuru hakkının kötüye kullanılması" kenar başlıklı 51. maddesi şöyledir:

"Bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığı tespit edilen başvurucular aleyhine, yargılama giderlerinin dışında, ayrıca ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasına hükmedilebilir."

34. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Bireysel başvuru formu ve ekleri" başlıklı 59. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Başvuruculaların, adreslerinde veya başvuruyla ilgili koşullarda herhangi bir değişiklik meydana geldiğinde bunu Mahkemeye bildirmeleri zorunludur."

35. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru hakkının kötüye kullanılması" başlıklı 83. maddesi şöyledir:

"Başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında, ilgilinin ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir."

36. İlgili düzenleme vasıtasıyla, genel hukuk teorisinde bir kamu düzeni kuralı olarak ele alının ve genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının, bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve Mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların, başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

37. Bu kapsamda özellikle, Mahkemeyi yanıltmak amacıyla kasten gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda, başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 29).

38. Somut başvuru açısından, avukat tarafından 18/11/2011 tarihinde vefat eden kişi adına

başvuru yapıldığı, ancak 6/8/2013 tarihinde yapılan başvuruya ait formda kişinin vefatına ilişkin bir bilgiye yer verilmediği gibi başvuru sonuçlanana kadar da bir bildirimde bulunulmayarak Mahkemeyi yanıltıcı bir davranışın ortaya konulduğu anlaşılmaktadır.

39. Bu durumda Avukat Halil İbrahim Özdemir'in, Mahkemeyi yanıltıcı nitelikte başvuru yapması nedeniyle, 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi uyarınca takdiren net 2.000,00 TL disiplin para cezasıyla tecziyesine karar verilmesi gerekmiştir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

C. 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi uyarınca Avukat Halil İbrahim Özdemir'e 2.000,00 TL disiplin para cezası verilmesine,

D. İlgisi nedeniyle kararın bir örneğinin Ankara Barosuna gönderilmesine,

5/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÜNAL YILDIRIM

B. No: 2013/6776 | Karar tarihi: 05.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6776

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜNAL YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6776)

Karar Tarihi: 5/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Ünal YILDIRIM

Vekili : Av. Mehmet SEVİM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, öğrenim gördüğü üniversiteden tarafına ek sınav hakkı tanınması için yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ve 42. maddesinde düzenlenen eğitim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 23/8/2013 tarihinde Sivas İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 25/4/2014 tarihinde başvurunun karara bağlanması için Bölüm kararı alınması gerekli görüldüğünden, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 1995 yılında Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesine kaydolmuş, daha sonra akademik başarısızlık nedeniyle okul ile ilişiği kesilmiş, 15/3/2005 tarih ve 5316 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun uyarınca yeniden üniversiteye kaydı yapılmıştır.

6. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Yönetim Kurulu'nun 3/9/2009 tarih ve 2009/7 sayılı kararıyla 2. sınıf öğrencisi iken başvurucunun fakülte ile ilişiğinin kesilmesine karar verilmiş, aynı gün 2009/9 sayılı Fakülte Yönetim Kurulu kararıyla başvurucuya 3 sınav hakkı verilerek, 1. sınav hakkını 7/9/2009 tarihinde, 2. sınav hakkını 2009-2010 eğitim-öğretim yılı dönem sonu sınavlarında ve 3. sınav hakkını da bütünleme sınavlarında kullanmasına karar verilmiştir.

7. Başvurucu anılan sınavlarda başarı göstermek suretiyle 3. sınıfa geçmiş, 2/7/2011 tarihinde yapılan bütünleme sınavında başarısız olmuş, bunun üzerine 26/8/2011 tarihli dilekçesi ile öğrencilikte 9 yılı aşması nedeniyle 4/11/1982 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 44. maddesi uyarınca tarafına ek sınav hakkı verilmesi talebinde bulunmuştur.

8. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı, 13/2/2011 tarih ve 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 171. maddesiyle 2547 sayılı Kanun'un 44. maddesinin değiştirilerek eğitim süresi ile ilgili sınırlamanın kaldırıldığı ve öğrencilerin katkı paylarını yatırdığı sürece eğitimlerine devam edecekleri gerekçesiyle talebi 7/9/2011 tarih ve 3234 sayılı işlemiyle reddetmiştir.

9. Başvurucu tarafından anılan işlemin iptali istemiyle dava açılmış, Sivas İdare Mahkemesi 21/9/2012 tarih ve E.2011/1797, K.2012/1007 sayılı kararıyla davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesi şöyledir:

"Dava dosyasının incelenmesinden; Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi 1995 101 083 numaralı öğrencisi olan davacının, 06.09.1995 tarihinde lisans eğitimine kaydolduğu, akademik başarısızlık nedeniyle okuldan ilişiği kesildiği, 5316 sayılı af kanunuyla tekrar okula kaydının yapılması akabinde, Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Yönetim Kurulu'nun 03.09.2009 tarih ve 2009/7 sayılı kararıyla 2. sınıf öğrencisi iken fakülte ile ilişiğinin kesilmesine karar verildiği, aynı gün 2009/9 sayılı fakülte yönetim kurulu kararıyla tarafına 3 sınav hakkı verilerek 1. sınav hakkını 07.09.2009, 2. sınav hakkını 2009-2010 eğitim-öğretim yılı dönem sonu sınavlarında, 3. sınav hakkını da bütünleme sınavlarında kullanmasına karar verildiği, bu sınavlarda başarı göstererek 3. sınıfa geçtiği, davacının 28.07.2011 tarihinde yapılan bütünleme sınavında başarısız olduğundan bahisle öğreniminde 9 yılı aşmış olduğu ve 2547 sayılı Kanunun 44. maddesi uyarınca tarafına ek sınav hakkı verilmesi istemli 26.08.2011 tarihli başvurunun, davalı idarenin 07.09.2011 tarih ve 3234 sayılı işlemiyle reddi üzerine bakılan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Olayda; davacının 1995 yılında başladığı eğitimden akademik başarısızlık nedeniyle ilişiğinin kesilmesi sonrası 5316 sayılı Kanundan yararlanarak Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi 2. sınıfına intibakının yapıldığı, tarafına verilen ek sınav haklarından başarılı olarak 3. sınıfa geçtiği, 6111 sayılı Kanunun yürürlük tarihinde kullanmakta olduğu bir sınav hakkının bulunmadığı, değiştirilmeden önce 2547 sayılı kanunun 44. maddesinde

düzenlenen ek sınav hakkının değişiklik sonrası madde metninde yer almadığı, bunun yerine ilgili döneme ait öğrenci katkı payı ve öğrenim ücretlerini ödeme koşuluyla öğrenimlerine devam etmek için kayıt yaptırabileceği düzenlemesine yer verildiği, azami öğrenim süreleri sonrası öğrencilerin ilişikleri kesilmesi öncesi son bir şans niteliğindeki ek sınav uygulamasının da bu şekilde son bulduğu görülmektedir.

Diğer taraftan; 6111 sayılı kanunun uygulamasını gösteren YÖK Genel Kurulu'nun 07.07.2011 tarihli ve 15 sayılı kararının 2547 sayılı kanunun 171. maddesi kapsamında, değişiklik öncesi 44. madde ile verilen sınav haklarının kullanılmasına ilişkin B/1 maddesindeki düzenleme uyarınca davacının geçmişten gelen ek sınav hakkı bulunmadığı ve bu suretle mevcut uygulamaya dahil olduğu sonucuna varılmaktadır.

Bu durumda; 6111 Kanun uyarınca fakülte intibakı yapılan davacının, aynı Kanunla değişik 2547 sayılı Kanunun 44. maddesinde ek sınav hakkının düzenlenmemesi ve geçmişten gelen sınav hakkının bulunmaması nedeniyle tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.”

10. Başvurucu tarafından bu karara yapılan itiraz Sivas Bölge İdare Mahkemesinin 14/3/2013 tarih ve E.2013/56, K.2013/92 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

11. Bu karara karşı yapılan karar düzeltme talebi de aynı Mahkemenin 11/7/2013 tarih ve E.2013/225, K.2013/302 sayılı kararıyla reddedilmiş, karar başvurucuya 25/7/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Anayasa Mahkemesine, 23/8/2013 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

13. 2547 sayılı Kanun’un 44. maddesinin (c) bendi şöyledir:

“Bir yıl süreli yabancı dil hazırlık sınıfı hariç, kayıt olduğu programa ilişkin derslerin verildiği dönemden başlamak üzere, her dönem için kayıt yaptırıp yaptırmadığına bakılmaksızın önlisans programlarını azami dört yıl, lisans programlarını azami yedi yıl, lisans ve yüksek lisans derecesini birlikte veren programları azami dokuz yıl, yüksek lisans programını azami üç yıl, doktora programını ise azami altı yıl içinde başarı ile tamamlayarak mezun olamayanlar, bu Kanunun 46 ncı maddesinde belirtilen koşullara göre ilgili döneme ait öğrenci katkı payı veya öğrenim ücretlerini ödemek koşulu ile öğrenimlerine devam etmek için kayıt yaptırabilir. Bu durumda, ders ve sınavlara katılma ile tez hazırlama hariç, öğrencilere tanınan diğer haklardan yararlandırılmaksızın öğrencilik statüleri devam eder.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 5/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 23/8/2013 tarih ve 2013/6776 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, ek sınav hakkı verilmesi talebinin reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu, Yükseköğretim Kurulunun kendi durumundakiler için ek sınav hakkı verilmesine yönelik genelgesinin bulunduğunu, Dekanlık makamının yetki gaspı yaparak işlem tesis ettiğini, yargılama süreci devam ederken 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nda değişiklik yapılarak dava konusu yargılamaya ilişkin temyiz yolunun kaldırıldığı ve bölge idare mahkemesine itiraz hakkı tanındığını, karar düzeltme kararında Anayasa Mahkemesine yapılacak bireysel başvuru süresi hakkında bilgi verilmediğini belirterek,

Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ve 42. maddesinde düzenlenen eğitim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

16. Başvurucu, temyiz yolunun kaldırılması ile bireysel başvuruya ilişkin sürenin belirtilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve ek sınav hakkı tanınmamasından dolayı eğitim hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmektedir. Başvurucu şikâyetlerinin iki ayrı başlık halinde değerlendirilmesi gerekmiştir.

1. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

17. Başvurucu, yargılama süreci devam ederken 2577 sayılı Kanun'da değişiklik yapılarak dava konusu yargılamaya ilişkin temyiz yolunun kaldırıldığı ve bölge idare mahkemesine itiraz hakkı tanındığını, karar düzeltme kararında Anayasa Mahkemesine yapılacak bireysel başvuru süresi hakkında bilgi verilmediğini belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiği ileri sürmüştür.

18. 30/11/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Başvuru dilekçesinde başvurucunun ve varsa temsilcisinin kimlik ve adres bilgilerinin, işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle ihlal edildiği ileri sürülen hak ve özgürlüğün ve dayanılan Anayasa hükümlerinin, ihlal gerekçelerinin, başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin aşamaların, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarih ile varsa uğranılan zararın belirtilmesi gerekir. Başvuru dilekçesine, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğinin ve harcın ödendiğine dair belgenin eklenmesi şarttır."

19. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1)Bireysel başvuru hakkında kabul edilebilirlik kararı verilebilmesi için 45 ila 47 nci maddelerde öngörülen şartların taşınması gerekir.

(2) Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

20. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün bireysel başvuruların içeriğini düzenleyen "Bireysel başvuru formu ve ekleri" başlıklı 59. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"…

(2) Başvuru formunda aşağıdaki hususlar yer alır:

…

ç) Kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti.

d) Bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamalar.

e) Başvurucunun güncel ve kişisel bir temel hakkının doğrudan zedelendiği iddiasının

dayanakları.

…

h) Başvurucunun talepleri.

…”

21. İçtüzüğün “Formun ve eklerinin hazırlanmasına ilişkin ilkeler” başlıklı 60. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Başvuru formu, İçtüzüğün 59 uncu maddesine uygun olarak düzenlenir ve aynı maddede belirtilen belgeler ya da onaylı örnekleri başvuru formuna eklenir.”

22. 6216 sayılı Kanun’un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile İçtüzüğün 59. maddesinin ilgili fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 19).

23. Başvurucunun, kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların neler olduğunu başvuru dilekçesinde belirtmesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 20).

24. Yukarıda belirtilen koşullar yerine getirilmediği takdirde Anayasa Mahkemesi başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulabilir. İddiaların dayanaktan yoksun olmadığı konusunda Anayasa Mahkemesinin ikna edilmesi, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların niteliğine bağlıdır. Başvurucunun başlangıçta, başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verilmesini önlemek için başvuru formu ve eklerinde iddialarını destekleyici belgeleri sunması, kamu gücünün ihlale neden olduğunu iddia ettiği hak ve özgürlüklere ilişkin gerekli açıklamaları yapması zorunludur (B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 23).

25. Somut başvuruda başvurucu, yargılama devam ederken 2577 sayılı Kanun’da yapılan değişiklik ile açtığı davaya ilişkin olarak kanun yolu incelemesinin temyiz yerine itiraz yolu olarak düzenlenmesinin ve Sivas Bölge İdare Mahkemesinin karar düzeltme kararında bireysel başvuru için Anayasa Mahkemesine başvuru süresinin gösterilmemesinin adil yargılanma hakkına aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

26. Başvurucu, kanun yolu incelemesine ilişkin yapılan değişikliğin hangi sebeplerle adil yargılanma hakkına aykırı olduğunu, buna ilişkin gerekçeler ile delillere ait açıklamaları başvuru dilekçesinde göstermemiş, gerekli açıklamaları yapmamıştır.

27. Diğer yandan başvurucunun, karar düzeltme talebinin reddine ilişkin kararın kendisine tebliğinden itibaren süresi içinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yaptığı göz önüne alındığında, kararda bireysel başvuru süresinin gösterilmemiş olmasının hak ihlaline neden olduğu iddiası somut olarak değerlendirilebilecek bir iddia niteliğinde değildir.

28. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda başvuruculların başvurularını

titizlikle hazırlama ve takip etme yükümlülükleri vardır. Bu yükümlülüğün bir gereği olarak başvurucu, Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle iddialarını kanıtlamak zorundadır. Başvurucu tarafından soyut şekilde anayasal haklarının ihlal edildiğinin ileri sürülmesi iddiaların ispatlandığı anlamına gelmez. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu, Anayasa'ya aykırılığının soyut biçimde ileri sürülmesini sağlayan bir yol olarak düzenlenmemiştir.

29. Somut başvuruda başvurucu yukarıda sayılan koşulları yerine getirmeyerek iddialarını temellendirmediğinden başvurusunun esasının incelenmesi imkânı bulunmamaktadır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının kanıtlanamamış olması nedeniyle, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Eğitim Hakkının İhlal Edildiği İddiası

31. Başvurucu, tarafına ek sınav hakkı verilmemesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü ve 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkraları gereğince, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

33. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

34. Anayasa'nın 42. maddesinin birinci fırkası şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tesbit edilir ve düzenlenir."

35. Türkiye'nin de taraf olduğu Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."

36. Görüldüğü üzere, Anayasa ve 1 No.lu Protokol'de düzenlenen eğitim hakkının, "belirli bir zamanda var olan eğitim kurumlarına erişim hakkı"nı güvence altına aldığı ve herhangi bir ayrıma gidilmeksizin, kamu ve özel eğitim kurumları ile ilk, orta ve yüksek öğrenim seviyelerini kapsadığı anlaşılmaktadır (B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Kjeldsen, Busk Madsen ve Pedersen/Danimarka, B. No: 5926/72, 7/12/1976, § 50; Leyla Şahin/Türkiye, B. No: 44774/98, 10/11/2005, §§ 134-136). Bu nedenle,

başvurucunun eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasının, Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi kapsamında yer aldığı anlaşılmaktadır.

37. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Mahkemece açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 20).

38. Anayasa'da yer alan eğitim ve öğrenim hakkı, kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe negatif ödevini yüklemekle birlikte, bütün bireylere her alanda eğitim ve öğrenim sağlaması şeklinde pozitif bir ödev yüklememektedir. Bu doğrultuda devletin, yükseköğrenim görmek isteyen herkese, bunu sağlama şeklinde pozitif bir ödevi de bulunmamaktadır (B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 29).

39. Halen tıp fakültesinde eğitimine devam eden başvurucu, tarafına ek sınav hakkı verilmemesinin eğitim hakkını ihlal ettiğini iddia etmektedir.

40. Bu aşamada incelenmesi gereken husus eğitim hakkının kullanımına veya haktan yararlanılmasına kamu gücünün işlem, eylem veya ihmali nedeniyle doğrudan bir müdahalenin söz konusu olup olmadığıdır. Eğer doğrudan bir müdahalenin varlığı tespit edilirse bu müdahalenin Anayasa'nın 13. ve 42. maddelerinde öngörülen şartlara uygun olup olmadığı değerlendirilmeli; bu çerçevede müdahalenin hukuki dayanağının ve meşru bir amacının olup olmadığı ile ölçülü ve demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı hususlarının tartışılarak ihlal iddiası hakkında bir sonuca varılması gerekir.

41. Başvuru konusu olayda, tıp fakültesi öğrencisi olan ve 9 yılı aşkın bir süredir fakülte eğitimine devam eden başvurucu, 2547 sayılı Kanun'un 47. maddesi uyarınca tarafına ek sınav hakkı verilmesi talebinde bulunmuş, ilgili fakülte dekanlığı talep tarihinden önce anılan maddede 6111 sayılı Kanun ile değişikliğe gidilmesi sonucunda eğitim süresi ile ilgili sınırlamanın kaldırıldığı, artık öğrencilerin katkı paylarını yatırdığı sürece eğitimlerine devam edebileceği hususlarını belirtilerek, ek sınav hakkı talebinin reddine yönelik işlem tesis etmiştir.

42. Eğitimin toplum için taşıdığı öneme karşın, eğitim hakkı mutlak ve sınırsız bir hak değildir. Niteliği gereği devlet tarafından düzenleme yapılmasını gerektirdiğinden bazı kısıtlamalara tabi tutulması da doğaldır. Şüphesiz eğitim kurumlarını düzenleyen kurallar, toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine has özelliklere göre, zaman ve mekân içinde değişiklik gösterebilir. Bu nedenle, devletler bu konuda yapacakları düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahiptirler. Devletin bu takdir alanı, eğitim kurumunun seviyesi yükseldikçe artmakta, buna karşılık bu eğitimin birey ve toplum bakımından önemine bağlı olarak azalmaktadır (Ponomaryovi/Bulgaristan, 5335/05, 21/6/2011, § 50). Nitekim Anayasa'nın 42. maddesi ilköğretimi zorunlu ve devlet okullarında ücretsiz olarak verilmesini öngörürken, öğrenim hakkının kapsamının kanunla belirleneceğini kabul etmektedir (B. No: 2012/782, 26/6/2014, § 29).

43. Bu durumda, 6111 sayılı Kanun'un 170. maddesi ile 2547 sayılı Kanun'un 44. maddesinde yapılan değişiklik sonrası üniversite eğitim süresine ilişkin olarak sınırlama kaldırılmış ve bunun yerine katkı paylarının ödenmesi şartıyla kişilerin eğitim hayatlarına süre sınırı olmaksızın devam etme imkânı getirilmiştir. Bu düzenleme ile paralel olarak da

süre sınırı nedeniyle öğrenciler için tanınan bir imkân olan ek sınav hakkına gerek olmadığı için yapılan kanuni düzenlemede bu hususa yer verilmemiştir.

44. Sonuç itibarıyla, başvurucu hakkında tesis edilen işlem ile başvurucunun eğitim hakkını kullanmasına kamu gücünün işlem, eylem veya ihmali nedeniyle doğrudan bir müdahalenin söz konusu olmadığı, başvurucunun katkı payını yatırdığı süre boyunca eğitim hakkını kullanabileceği anlaşılmaktadır.

45. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun eğitim hakkının ihlali iddialarına ilişkin olarak doğrudan bir müdahalenin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

2. Eğitim hakkının ihlal edilidği yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

5/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

DURSUN SAKAR

B. No: 2013/6799 | Karar tarihi: 05.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6799

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DURSUN SAKAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6799)

Karar Tarihi: 5/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Muharrem İlhan KOÇ

Başvurucu : Dursun SAKAR

Vekili : Av. Nazmi KÜÇÜKOSMANOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi aşması ve makul sürede yargılamanın sonuçlandırılmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. ve 38. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/7/2013 tarihinde Kocaeli 1. Ağır Ceza Mahkemesi aracılığıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 16/1/2014 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı 24/7/2014 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas hakkındaki incelemenin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 24/7/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Adalet Bakanlığı benzer başvurulara ilişkin önceki görüşlerine atıf yaparak görüş sunulmasına gerek görülmediğini bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında ekonomik çıkar elde etmek için kurulmuş suç örgütüne üye olmak, birden fazla kişiyi öldürmek suçlarından 12/4/2006 tarihinde gözaltına alınmış ve Kocaeli 3. Sulh Ceza Mahkemesince 15/4/2006 tarihinde 2006/209 sayılı kararla tutuklanmıştır.

8. Başvurucunun da aralarında olduğu 20 sanık hakkında, suç örgütü faaliyeti kapsamında işlendiği iddia edilen suçlarla ilgili olarak İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 11/8/2006 tarihli iddianamesiyle (CMK 250. maddeyle görevli) İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 2006/231 Esas sayılı dosyasında kamu davası açılmıştır.

9. Başvurucu vekili tutukluluğun 7 yıldır devam ettiğini belirterek 2/1/2013 tarihinde İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 2006/231 E. sayılı dosyasında verilen tutukluluğun devamına ilişkin karara itiraz etmiştir.

10. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/1/2013 tarih ve 2013/23 Değişik iş sayılı kararıyla tutukluluğun devamına ilişkin karara yapılan itiraz reddedilmiştir.

11. Bu tarihten sonra 28/3/2013 ve 28/5/2013 tarihlerinde duruşma yapılarak, “mağdur beyanları, raporlar ve tutanaklar göz önünde bulunduğunda kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olgular, suçlara öngörülen cezaların alt ve üst sınırlarına göre kaçma şüphesinin varlığını gösteren olgular ve atılı suçların CMK 100/3 maddesinde gösterilmesi tutukluma nedenlerinin bulunduğu, ayrıca tutuklama nedenlerine göre de adli kontrol hükümlerinin uygulanması yetersiz kalacağı ve tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu anlaşılmakla; yine CMK.nun 102. maddesinde Ağır Ceza Mahkemesinin görevine giren işlerde tutuklu süresinin en çok 2 yıl olduğu, bu sürenin zorunlu hallerde gerekçesi gösterilmek suretiyle 3 yıl daha uzatılabileceği, diğer suçlarda tutuklama süresinin 1 yıl olduğu, zorunlu hallerde 6 ay daha uzatılabileceği düzenlendiği, sanıklara atılı suçlar gerek 765 Sayılı gerek 5237 Sayılı TCK'nunlarında bağımsız olarak düzenlenmiş, her biri subutu halinde ayrı cezayı gerektirdiği, Ceza Muhakemesi Kanununa göre her suç ayrı bir kamu davasına konu olup, kişisel, hukuki ve fiili bağlantılar nedeniyle kamu davalarının birleştirilerek görülmesi mümkün bulunduğu, dosyamızda da sanıklara atılı suçlar fiili, kişisel ve hukuki bağlantı nedeniyle birlikte kamu davasına konu edilmiş ve aynı dosyada da yargılamaları sürdürüldüğü, davaların birleştirilmesi halinde de suçlar bağımsızlıklarını koruduğundan her suç için tutukluluk süresinin bağımsız olarak değerlendirilmesi gerektiği kabul edilerek bu nedenle sanıkların birden çok Ağır Ceza Mahkemesinin görevine giren suçlardan tutuklanmış olmaları ve kamu davasının kapsamı, sanık sayısı dikkate alınarak yargılamanın alacağı zaman nedeniyle kanunda belirtilen tutukluluk sürelerinin uzatılmasında zorunluluk bulunması, her suç yönünden gerekli olan tutukluluk sürelerinin dolmamış olması” gerekçesiyle tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. 16/7/2013 tarihli duruşmada 26/6/2013 tarihinde dosya üzerinden tutukluluk incelemesi yapıldığı belirtilerek yeni bir karar verilmemiştir.

12. Başvurucu 19/7/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 8/11/2013 tarihli kararıyla başvurucunun 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 81/1, 82/1 (a), 220/2-3 maddeleri ve 6136 sayılı Kanun'un 13. maddesi kapsamında toplam 35 yıl 19 ay 30 gün hapis ve 375 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

B. İlgili Hukuk

14. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 81., 82. ve 220. maddeleri, 6136 sayılı Kanun'un 13. maddesi.

15. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 102. maddesi.

16. 5271 sayılı Kanun'un 104. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 5/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/7/2013 tarih ve 2013/6799 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Tutukluluğun azami süreyi aşması ve makul sürede yargılamanın sonuçlandırılmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve uzun tutukluluk nedeniyle hak ihlalinin tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

19. Başvurucunun şikâyetinin özü, kanunda öngörülen azami tutukluluk süresi aşılmasına rağmen tutukluluk halinin devamına karar verilmesidir. Tutuklu olarak devam eden yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının da ihlal edildiği ifade edilmiş ise de, başvuru formunun sonuç ve talep kısmında uzun tutukluluk nedeniyle hak ihlaline karar verilmesi talep edildiğinden, incelemenin kanuni tutukluluk süresinin aşılması iddiası çerçevesinde kişi hürriyeti ve güvenliği kapsamında yapılması gerekir.

20. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

21. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. …".

22. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir hukuk yoludur. Bu nedenle,

kanunlarda yer alan idari ve yargısal başvuru yollarının bireysel başvurudan önce tüketilmiş olması gerekir (B. No: 2012/363, 5/3/2013, § 17).

23. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

24. “Bir suç isnadına bağlı olarak” tutuklulukta geçen sürenin başlangıcı, başvurucunun ilk kez yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 66).

25. Bu kapsamda “bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma” durumunda, tutukluluk süresinin kanuni süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılacak bireysel başvurunun ilk derece yargılaması devam ederken tutukluluğun devamına karar verilen her aşamada başvuru yolları tüketildikten sonra veya serbest bırakılmadan itibaren başvuru süresi içinde yapılması gerekir (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 28).

26. Somut olayda, başvuru formunda ihlal iddiasına dayanak karar olarak yargılamanın yürütüldüğü İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 2006/231 Esas sayılı dosyasında verilen 16/7/2013 tarihli duruşma ara kararı gösterilmiş, sonrasında eksiklik giderilmesi bildirimi üzerine sunulan başvuru formunda 17/1/2013 tarihli kararla başvuru yollarının tüketildiği yazılmıştır. Başvurucu vekili bu kararın 7/10/2013 tarihinde tebliğ edildiğini/öğrenildiğini belirtmektedir.

27. Tutukluluğun devamına ilişkin karara karşı itiraz kanun yoluna başvuru üzerine verilen ve başvurucu tarafından sunulan karar İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/1/2013 tarih ve 2013/23 Değişik İş sayılı kararıdır. Bu karardan sonra ve bireysel başvuru öncesinde gerçekleşen üç duruşmada da tutukluluk halinin devamına karar verilmiş olmasına karşın, bunlara itiraz edildiğine dair bir bilgi ve belge sunulmamıştır.

28. İlk derece yargılaması devam ederken tutukluluğun devamına karar verilen her aşamada başvuru yolları tüketildikten sonra bireysel başvuru yapılabileceği dikkate alındığında, tutukluluğun devamı kararına itiraz üzerine verilen 17/1/2013 tarihli karar yönünden süre aşımı olduğu; bireysel başvuruda ilk olarak belirtilen ve incelemeye esas alınan 16/7/2013 tarihli duruşmada verilen karar yönünden ise olağan başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varılmaktadır.

29. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu karara ilişkin olağan kanun yolu olan itiraz yoluna başvurulmadığından, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun “başvuru yollarının tüketilmemiş olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 5/11/2014 günü OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULSELAM TUNÇ

B. No: 2013/6986 | Karar tarihi: 05.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6986

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULSELAM TUNÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6986)

Karar Tarihi: 5/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 30/1/2015-29252

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Abdulselam TUNÇ

Vekili : Av. Nezahat Paşa BAYRAKTAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, maliki olduğu İzmir Konak 5. Bölge İmariye Mah. 231 pafta 1633 ada 19 parselde kayıtlı 356 metrekarelik konut ve işyeri olarak kullanılan taşınmazın kamulaştırılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 2/9/2013 tarihinde İzmir 12. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 29/11/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar

verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 7/1/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 7/3/2014 tarihli yazı ile görüşünü sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığının görüş yazısı 14/3/2014 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş ve başvurucu vekili de 18/3/2014 tarihli yazı ile karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun maliki olduğu İzmir Konak 5. Bölge İmariye Mah. 231 pafta 1633 ada 10 parselde kayıtlı 356 metrekarelik konut ve işyeri olarak kullanılan taşınmazın da bulunduğu belli bir alan (İmariye Mahallesi, Ondokuz Mayıs Mahallesi, Vezirağa Mahallesi, Hasan Özdemir Mahallesi, Yeşildere Mahallesi, Kosova Mahallesi, Kadriye Mahallesi, Altay Mahallesi, Kadifekale mahallesi) 4/5/1998 tarih ve 11100 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile afete maruz bölge ilan edilmiş, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi (TOKİ) Başkanlığı, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve Konak Belediye Başkanlığı arasında imzalanan İzmir-Konak Kentsel Yenileme (Gecekondu Dönüşüm) Projesine İlişkin Protokol ile afete maruz bölge ilan edilen yerlerdeki gecekondu ve kaçak yapıların tasfiye edilerek söz konusu bölgelerde yaşayan hak sahiplerine Uzundere Toplu Konut alanında TOKİ tarafından yaptırılacak konutlardan tahsis edilmesi öngörülmüştür.

9. İzmir Büyükşehir Belediye Meclisinin 10/10/2005 tarih ve 888 sayılı kararı ile afete maruz bölgelerde yapılacak kamulaştırma işlemleri belediyenin 5 yıllık imar planına alınmış, Belediye Meclisinin 17/2/2006 tarihli kararı ile İzmir İli Afete Maruz Bölgelerde Kalan Taşınmazların Tasfiyesi ve Konut Satışına Dair Yönetmelik kabul edilerek İzmir Büyükşehir Belediye Encümeninin 20/7/2006 tarih ve 264 sayılı kararı ile de afete maruz bölgelerde zemin ve zemin üstü kamulaştırma işlemlerine başlanılmasına karar verilmiştir.

10. Belediye tarafından başvurucuya taşınmazın kamulaştırma bedeli olarak 200.901,68 TL teklif edilmiş ve 13/8/2007 tarihinde bu bedel üzerinde anlaşmazlık tutanağı düzenlenmiştir.

11. Bunun üzerine ilgili Belediye tarafından kamulaştırma bedelinin tespiti ve taşınmaz malın Belediye adına tescili için İzmir 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açılmıştır.

12. İzmir 3. Asliye Hukuk Mahkemesi zemin ve zemin üstü taşınmaz değerinin tespiti için bilirkişi incelemesi yaptırdıktan sonra 27/10/2008 tarih ve E.2007/502, K.2008/336 sayılı kararı ile taşınmazın kamulaştırma bedelinin 309.430,50 TL olduğunu tespit etmiş ve bu bedelin başvurucuya ödenmesi ile taşınmazın ilgili belediye adına tesciline karar vermiştir.

13. Bu karar başvurucu tarafından temyiz edilmiş, Yargıtay 18. Hukuk Dairesi 13/5/2010 tarih ve E.2010/4586, K.2010/7533 sayılı kararı ile İlk Derece Mahkemesi kararını onamış, bu karara karşı karar düzeltme yoluna başvurulmamıştır.

14. Taşınmazın tespit edilen kamulaştırma bedeli 29/6/2010 tarihinde başvurucuya ödenmiştir.

15. Başvurucu, kamulaştırma kararının onaylı imar planına dayanmadığı, Encümen

kararının kendisine tebliğ edilmediği, kamu yararı kararı alınmadığı ve kurum onayının bulunmadığı, heyelan riskinin kamulaştırmayı gerektirecek boyutta olmadığı, işlemin mülkiyet hakkını ihlal ettiği gerekçesiyle 4/2/2008 tarihinde İzmir 4. İdare Mahkemesinde yürütmeyi durdurma talepli iptal davası açmış, Mahkeme, öncelikle 10/4/2008 tarihinde yürütmeyi durdurma talebini reddetmiş, ret kararına karşı yapılan itiraz da İzmir Bölge İdare Mahkemesi tarafından 15/5/2008 tarihinde reddedilmiştir.

16. İzmir 4. İdare Mahkemesi, 17/10/2008 tarih ve E.2008/165, K.2008/1459 sayılı kararı ile davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Hüküm veren İzmir 4. İdare Mahkemesi'nce önceden belirlenerek taraflara bildirilen 17.10.2008 gününde yapılan duruşmaya davacı vekili Av. Nezehat PAŞA BAYRAKTAR ile davalı idare vekili Av. Alper DOĞRUÖZ'ün geldiği görülerek usulüne uygun olarak yapılan duruşmadan sonra gereği görüşüldü:

...

Yukarıda anılan Kamulaştırma Kanunu hükümleri ile idarelerin kanunlarla yapmak yükümlülüğünde bulundukları kamu hizmetlerini yerine getirmek üzere kamulaştırma yapabilecekleri kurala bağlanmış, kamulaştırmanın usul ve esasları düzenlemiş, Belediye Kanununda ise düzenli kentleşmeyi sağlamak belediyelerin görevleri arasında sayılmıştır.

Olayda; davacıya ait taşınmazın da bulunduğu alanın Bakanlar Kurulu kararı ile afete maruz bölge ilan edildiği, bu karara karşı dava açılmadığı, söz konusu bölgenin 1/1000 ölçekli imar planında "jeolojik sakıncası nedeniyle yapı yasağı getirilen alan" olarak ayrıldığı ve bölgede yapılaşma yasağı bulunduğu, bu nedenle söz konusu bölgede gecekondu ve kaçak yapısı olanların hak sahibi yapılarak TOKİ tarafından yaptırılacak konutlara naklinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

Bu durumda; afete maruz bölge ilan edilen ve yapı yasağı bulunan bölge içinde kalan davacıya ait taşınmazın kamulaştırılmasına ilişkin dava konusu işlemde mevzuata ve hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

17. Başvurucu, dava dilekçesindeki iddiaların karşılanmadığı, deliller toplanmadan Bakanlar Kurulu kararına karşı dava açılmamış olması nedeniyle davanın reddedilmesinin kanuna aykırılık oluşturduğu iddialarını ileri sürerek kararı temyiz etmiş, ancak Danıştay Altıncı Dairesi 14/9/2011 tarih ve E.2009/2587, K.2011/3184 sayılı kararı ile İlk Derece Mahkemesi kararını onamıştır.

18. Başvurucu tarafından yapılan karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 11/6/2013 tarih ve E.2012/158, K.2013/4148 sayılı kararı ile reddedilmiş, Karar, başvurucu vekiline 31/7/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

19. Anayasa Mahkemesine, 2/9/2013 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

20. 2942 sayılı Kanun'un "Kamulaştırma şartları" kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"İdareler, kanunlarla yapmak yükümlülüğünde bulundukları kamu hizmetlerinin veya teşebbüslerinin yürütülmesi için gerekli olan taşınmaz malları, kaynakları ve irtifak haklarını; bedellerini nakden ve peşin olarak veya aşağıda belirtilen hallerde eşit taksitlerle ödemek suretiyle kamulaştırma yapabilirler.

Bakanlar Kurulunca kabul olunan, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskan projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla yapılacak kamulaştırmalarda, bir gerçek veya özel hukuk tüzelkişisine ödenecek kamulaştırma bedelinin o yıl Genel Bütçe Kanununda gösterilen miktarı, nakden ve peşin olarak ödenir. Bu miktar, kamulaştırma bedelinin altıda birinden az olamaz. Bu miktarın üstünde olan kamulaştırma bedelleri, peşin ödeme miktarından az olmamak ve en fazla beş yıl içinde faiziyle birlikte ödenmek üzere eşit taksitlere bağlanır. Taksitlere, peşin ödeme gününü takip eden günden itibaren, Devlet borçları için öngörülen en yüksek faiz haddi uygulanır.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanların bedeli, her halde peşin ödenir.

(Ek : 24/4/2001 - 4650/1 md.) İdarelerce yeterli ödenek temin edilmeden kamulaştırma işlemlerine başlanılamaz.”

21. 6/1/1982 tarih ve 2575 sayılı Danıştay Kanunu’nun “Savcıların görevleri” kenar başlıklı 61. maddesinin 2/7/2012 tarih ve 6352 sayılı Kanun’un 47. maddesiyle değişik (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Savcılar, ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştayda görülen dava dosyalarından kendilerine havale olunanları Başsavcı adına incelerler ve esas hakkındaki düşüncelerini, bir ay içinde gerekçeli ve yazılı olarak verirler. Bu süreler geçirilirse durumu sebepleriyle birlikte Başsavcıya bildirirler. Danıştay Başkanının ve Başsavcısının vereceği diğer görevleri yerine getirir; çalışma düzeninin korunması ve iş veriminin artırılması için Başsavcının alacağı tedbirlere uyarlar”.

22. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanun’un “Duruşma” kenar başlıklı 17. maddesi şöyledir:

“1. Danıştay ile idare ve vergi mahkemelerinde açılan iptal ve yirmibeşbin Türk Lirasını aşan tam yargı davaları ile tarh edilen vergi, resim ve harçlarla benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezaları toplamı yirmibeşbin Türk Lirasını aşan vergi davalarında, taraflardan birinin isteği üzerine duruşma yapılır.

2. Temyiz ve itirazlarda duruşma yapılması tarafların istemine ve Danıştay veya ilgili bölge idare mahkemesi kararına bağlıdır.

3. Duruşma talebi, dava dilekçesi ile cevap ve savunmalarda yapılabilir.

4. 1 ve 2 nci fıkralarda yer alan kayıtlara bağlı olmaksızın Danıştay, mahkeme ve hakim kendiliğinden duruşma yapılmasına karar verebilir.

5. Duruşma davetiyeleri duruşma gününden en az otuz gün önce taraflara gönderilir.”

23. 2577 sayılı Kanun’un “Kararın düzeltilmesi” kenar başlıklı 54. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“ Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, bir defaya mahsus olmak üzere kararın tebliğ tarihini izleyen onbeş gün içinde taraflarca;

a) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması,

b) Bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması,

c) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması,

d) Hükmün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekarlığın ortaya çıkmış olması,

Hallerinde kararın düzeltilmesi istenebilir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 5/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 2/9/2013 tarih ve 2013/6986 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu, kamulaştırılan taşınmazının değer tespitinin rayiç bedeller üzerinden değil de çok eski tarihli ve gerçeği yansıtmayan satış bedeli esasa alınarak hesaplandığını, hesaplanan bu bedel üzerinden de değerinin neredeyse yarısı kadar aşınma bedeli düşüldüğünü ve bu nedenle de çok düşük bir fiyat belirlendiğini, taşınmazın kamulaştırılmasına ilişkin işlemin usulüne uygun yapılmadığını, söz konusu işlemin kamu yararı amacı güdülmeksizin kendisi de dâhil olmak üzere kamulaştırılan bölgede yaşayan insanların kökeni nedeniyle yapıldığını, idari işleme karşı açılan iptal davasında idare mahkemesinin herhangi bir delil toplamadığını, bilirkişi incelemesi talebinin reddedildiğini, duruşma talebini dikkate almaksızın hüküm kurulduğunu, dava açmaya zorlanması nedeniyle harç ödemek zorunda kaldığını ve dava sonucunda vekâlet ücretine hükmedildiğini, kararların gerekçesiz olduğunu, aleni yargılama yapılmadığını, idare mahkemesinde hukuk eğitimi almamış hâkimlerin de görev yaptığını, temyiz süreci de dâhil olmak üzere yaklaşık 5 yıl devam eden yargılamanın makul süreyi aştığını, ayrıca temyiz aşamasında savcılık mütalaasının kendisine tebliğ edilmediğini belirterek, Anayasa’nın 35. ve 36. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı değildir. Başvurucunun, mülkiyet hakkının ihlali iddiasının ayrı bir başlık altında, yargılamanın sonucunun adil olmadığı, Danıştay Savcılığı düşüncesinin tebliğ edilmediği, duruşma talebinin kabul edilmediği, dava açma zorunda bırakılması nedeniyle harç ödediği, açılan davada vekâlet ücretine hükmedildiği, idare mahkemesinin yapısında sorunların bulunduğu, kararların gerekçesiz olduğu ve davanın makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü şikâyetlerine bağlı olduğundan, başvurunun bu kısmının ise birlikte incelenmesi gerekmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiği İddiası

27. Başvurucu, kamulaştırılan taşınmazının değer tespitinin rayiç bedeller üzerinden değil de çok eski tarihli ve gerçeği yansıtmayan satış bedeli esas alınarak hesaplandığı, hesaplanan bu bedel üzerinden de değerinin neredeyse yarısı kadar aşınma bedeli düşüldüğü ve bu nedenle de çok düşük bir fiyat belirlendiği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun mülkiyet hakkına ilişkin şikâyetlerinin hukuk

davasının kesinleşmesi, diğer bir ifadeyle yargısal yollarının tüketilmesi sonrası Anayasa Mahkemesi nezdinde ileri sürülebileceğini, oysa başvuruya konu olayda İzmir 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan bedel tespiti ve taşınmazın tesciline yönelik davanın sonuçlanmaması nedeniyle usule ilişkin yargısal yolların tüketilmediğini bildirmiştir.

29. Başvurucu cevap dilekçesinde, kamulaştırma bedelinin çok düşük olması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyetini yinelemiştir.

30. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

31. Anılan hüküm uyarınca Anayasa Mahkemesinin yetkisinin zaman bakımından başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir. Anayasa Mahkemesinin yetki kapsamının anılan tarihten önce kesinleşmiş nihai işlem ve kararları da içerecek şekilde genişletilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/947, 12/2/2013, § 16).

32. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi için kesin bir tarihin belirlenmesi ve Mahkemenin yetkisinin geriye yürür şekilde uygulanmaması hukuk güvenliği ilkesinin bir gereğidir (B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 18).

33. Başvuru konusu olayda, başvurucunun İzmir Konak 5. Bölge İmariye Mah. 231 pafta 1633 ada 10 parselde kayıtlı 356 metrekarelik konut ve işyeri olarak kullanılan taşınmazı için İzmir Büyükşehir Belediyesince kamulaştırma bedeli olarak teklif edilen 200.901,68 TL başvurucu tarafından kabul edilmemiş ve taraflar arasında 13/8/2007 tarihli anlaşmazlık tutanağı düzenlenmiştir. Belediye tarafından kamulaştırma bedelinin tespiti ve taşınmaz malın Belediye adına tescili için İzmir 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada Mahkeme, 27/10/2008 tarihli kararı ile taşınmazın kamulaştırma bedelinin 309.430,50 TL olduğunu tespit etmiş ve bu bedelin başvurucuya ödenmesi ile taşınmazın ilgili belediye adına tesciline karar vermiştir. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi 13/5/2010 tarihli kararı ile İlk Derece Mahkemesi kararını onamış, bu karara karşı karar düzeltme yoluna başvurulmamış ve tespit edilen kamulaştırma bedeli 29/6/2010 tarihinde başvurucuya ödenmiştir.

34. Bu durumda başvurucunun, kamulaştırma bedelinin düşük olması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyeti zaman bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında kalmaktadır.

35. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu uyuşmazlığa yönelik ihlal iddiasının 23/9/2012 tarihinden öncesine ait olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Adil Yargılanma Hakkının İhlali İddiası

36. Başvurucu, yargılamanın adil yapılmadığı, Danıştay Savcılığı düşüncesinin tebliğ edilmediği, dava açma zorunda bırakılması nedeniyle harç ödediği, açılan davada vekâlet ücretine hükmedildiği, idare mahkemesinin yapısında sorunların bulunduğu, duruşma talebinin kabul edilmediği, kararların gerekçesiz olduğu ve davanın makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarını ileri sürmüştür.

37. Başvurucunun bu başlık altındaki şikâyetlerinin ayrı ayrı incelenmesi gerekir.

i. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı İddiası

38. Başvurucu, taşınmazın kamulaştırılmasına ilişkin işlemin usulüne uygun yapılmadığını, söz konusu işlemin kamu yararı amacı güdülmeksizin kendisi de dâhil olmak üzere kamulaştırılan bölgede yaşayan insanların kökeni nedeniyle yapıldığını, idari işleme karşı açılan iptal davasında idare mahkemesinin herhangi bir delil toplamadığını, bilirkişi incelemesi talebinin reddedildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

39. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

40. 6216 sayılı Kanun'un "Esas hakkındaki inceleme" kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

41. Anılan kurallar uyarınca, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (B.No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

42. Başvuru konusu olayda, başvurucunun İzmir Konak 5. Bölge İmariye Mah. 231 pafta 1633 ada 10 parselde kayıtlı 356 metrekarelik konut ve işyeri olarak kullanılan taşınmazının da bulunduğu alan 4/5/1998 tarih ve 11100 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile afete maruz bölge ilan edilmiş, İzmir Büyükşehir Belediye Meclisinin 10/10/2005 tarih ve 888 sayılı kararı ile afete maruz bölgelerde yapılacak kamulaştırma işlemleri belediyenin 5 yıllık imar planına alınmış, Belediye Meclisinin 17/2/2006 tarihli kararı ile İzmir İli Afete Maruz Bölgelerde Kalan Taşınmazların Tasfiyesi ve Konut Satışına Dair Yönetmelik kabul edilerek İzmir Büyükşehir Belediye Encümeninin 20/7/2006 tarih ve 264 sayılı kararı ile de afete maruz bölgelerde zemin ve zemin üstü kamulaştırma işlemlerine başlanılmasına karar verilmiştir.

43. Başvurucu tarafından kamulaştırma işleminin iptali istemiyle açılan davada İzmir İdare Mahkemesi, kamu idarelerinin kamu hizmetlerini yerine getirmek üzere kamulaştırma yapabileceklerini, başvurucuya ait taşınmazın da bulunduğu alanın Bakanlar Kurulu kararı ile afete maruz bölge ilan edildiğini, bu karara karşı dava açılmadığını, söz konusu bölgenin 1/1000 ölçekli imar planında "jeolojik sakıncası nedeniyle yapı yasağı getirilen alan" olarak ayrıldığını, bölgede yapılaşma yasağı bulunduğunu, bu nedenle söz konusu bölgede

gecekondu ve kaçak yapısı olanların hak sahibi yapılarak TOKİ tarafından yaptırılacak konutlara naklinin öngörüldüğünü, bu nedenlerle afete maruz bölge ilan edilen ve yapı yasağı bulunan bölge içinde kalan başvurucuya ait taşınmazın kamulaştırılmasına ilişkin dava konusu işlemde mevzuata ve hukuka aykırılık bulunmadığını belirterek davayı reddetmiştir.

44. Başvurucu iddialarının mevzuatın yorumlanmasına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu, etnik kökeni nedeniyle taşınmazının bulunduğu alanda kamulaştırma yapıldığı hakkında ise herhangi bir somut bilgi ve belge ileri sürmediği anlaşılmaktadır.

45. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararların değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da bariz takdir hatası veya açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir. Somut olayda başvurucu yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığı, aksine yargılama sonucunda verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır.

46. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının“açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. İlk Derece Mahkemesi ve Danıştay Kararlarının Gerekçesiz Olduğu İddiası

47. Başvurucu, açtığı davada ileri sürdüğü iddialarının karşılanmadığını ve Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğunu belirterek, Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

48. Adalet Bakanlığı görüşünde, ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olmasının adil yargılanma hakkının bir gereği olduğu, kanun yolu incelemeleri neticesinde varılan sonucun ise tamamen gerekçeli olmasının gerekmediği, İlk Derece Mahkemesince kararda iddia ve savunma özetleri ile ilgili mevzuata yer verildiği, davanın nitelendirilmesinin yapıldığı ve karar gerekçesinin oluşturulduğu, temyiz merci tarafından da ilgili Mahkeme kararı aynen benimsenerek onandığı bildirilmiştir.

49. Başvurucu cevap dilekçesinde, başvuru formundaki taleplerini tekrarladığını ifade etmiştir.

50. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından birisi olmakla beraber, bu hak yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Bununla birlikte başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olacaktır (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 26).

51. Kanun yolu mahkemelerince verilen karar gerekçelerinin ayrıntılı olmaması, ilk derece mahkemesi kararlarında yer verilen gerekçelerin onama kararlarında kabul edilmiş olduğu şeklinde yorumlanmakla beraber (bkz. García Ruiz/İspanya, B. No: 30544/96, 21/1/1999, § 26) başvuruculların dile getirmesine rağmen ilk derece mahkemesinin de tartışmadığı esaslı hususlara ilişkin temyiz başvuruları ile başvuruculların usuli haklarının ihlal edildiğine yönelik somut şikâyetlerinin temyiz incelemesinde tartışılmaması gerekçeli karar hakkının ihlali olarak görülebilir (B. No: 2012/603, 20/2/2014, § 49).

52. Başvuru konusu olayda İlk Derece Mahkemesi, 2942 sayılı Kanun hükümleri uyarınca idarelerin kanunlarla yapmak yükümlülüğünde bulundukları kamu hizmetlerini yerine getirmek üzere kamulaştırma yapabileceklerini, davacıya ait taşınmazın da bulunduğu alanın afete maruz bölge ilan edilmesine ilişkin Bakanlar Kurulu kararına karşı dava açılmadığını, ilgili bölgenin 1/1000 ölçekli imar planında "jeolojik sakıncası nedeniyle yapı yasağı getirilen alan" olarak ayrılması sonucu bölgede yapılaşmanın yasak olduğunu, bu nedenle bölgede gecekondu ve kaçak yapısı olanların hak sahibi yapılarak TOKİ tarafından yaptırılacak konutlara naklinin öngörüldüğünü belirterek, başvurucuya ait taşınmazın kamulaştırılmasına ilişkin dava konusu işlemde mevzuata ve hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

53. Bu durumda İlk Derece Mahkemesi başvurucunun taşınmazının durumunu 2942 sayılı Kanun hükümleri uyarınca değerlendirerek dava dosyasındaki bilgi ve belgelerin uyuşmazlığın çözümü için yeterli görmek suretiyle taşınmaz için bilirkişi incelemesi yaptırmaksızın dava konusu kamulaştırma işleminin tesisinde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiş olup, kararda başvurucunun iddialarının karşılanmadığından söz etmeye imkân yoktur.

54. Bunun yanında Danıştay, İlk Derece Mahkemesi kararına atıf yaparak ve Mahkemenin gerekçesini aynen kabul ederek temyiz talebini reddetmiş ve kararı onamış, karar düzeltme nedenleri bulunmadığı gerekçesiyle de karar düzeltme talebinin reddine karar vermiştir. Dolayısıyla Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

55. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

iii. Danıştay Savcılığı Düşüncesinin Tebliğ Edilmediği İddiası

56. Başvurucu, Danıştay savcısı görüşünün kendisine tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

57. Adalet Bakanlığı görüşünde, AİHM’in Kılıç ve diğerleri/Türkiye kararında Başsavcılık görüşünün tebliğ edilmemesinin olayda önemli bir zarara maruz kalınmadığı gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verdiğini (Kılıç ve diğerleri/Türkiye B.N:33162/10. 2/12/2013), Anayasa Mahkemesinin verdiği bir kararda da ilk derece yargılaması sırasında Başsavcılık görüşü kendisine tebliğ edilmiş olsaydı, mahkeme önünde dile getiremediği hangi ilave tezleri ileri süreceğine dair başvurucu tarafından herhangi bir açıklamada bulunulmadığı durumda, başvurucunun ilk derece yargılaması sırasında Başsavcılık düşüncesinin önceden tebliğ edilmemesi sebebiyle yargılamanın sonucunu etkileyecek usuli bir imkândan mahrum bırakıldığının söylenemeyeceğine karar verdiğini (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 36), başvuruya konu olayda, temyiz aşamasında Başsavcılık görüşünün önceden taraflara tebliğ

edilmediğinin anlaşılmasına karşın başvurucu tarafından da savcılık görüşünün kendisine tebliğ edildiğinde hangi ilave tezleri ileri süreceği yönünde herhangi bir açıklamada bulunmadığı hususun dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir.

58. Başvurucu cevap dilekçesinde, başvuru formundaki taleplerini tekrarladığını ifade etmiştir.

59. AİHM, dosyaya ilişkin bağımsız bir inceleme yaparak görüşünü mahkemeye sunan Danıştay savcısının düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edilmemesi nedeniyle çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Bkz. Meral/Türkiye, B. No: 33446/02, 27/11/2007). Bu nedenle savcı düşüncesinin önceden taraflara tebliğ edilerek incelemelerine sunulması ve karşı görüşlerini hazırlama imkânı verilmesi adil yargılanma hakkının bir gereğidir (B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 33).

60. Bu kapsamda kanun koyucu yasal değişikliğe gitmiş ve 2575 sayılı Kanun'un 61. maddesine göre Danıştay savcılarının kendilerine havale olan dosyaları Başsavcı adına inceleyeceği ve düşüncelerini gerekçeli ve yazılı olarak verecekleri düzenlenmiş iken bu maddede 2/7/2012 tarih ve 6352 sayılı Kanun'un 47. maddesiyle değişiklik yapılmış ve yapılan yeni düzenleme sonrasında Danıştay savcılarına yalnızca ilk ve son derece mahkemesi olarak Danıştay tarafından incelenen davalarda düşünce sunma yükümlülüğü verilmiştir.

61. Bunun yanında 2577 sayılı Kanun'un 16. maddesine 6352 sayılı Kanun'un 54. maddesiyle eklenen (6) numaralı fıkra uyarınca Danıştayda ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülen davalarda savcının esas hakkındaki yazılı düşüncesinin taraflara tebliğ edileceği ve tarafların, tebliğden itibaren on gün içinde görüşlerini yazılı olarak bildirebileceği düzenlenmiştir.

62. 2577 sayılı Kanun'un 54. maddesinde ise Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlara karşı bir defaya mahsus olmak üzere kararın tebliğ tarihini izleyen onbeş gün içinde esas kararı vermiş olan daire, kurul veya bölge idare mahkemesinden kararın düzeltilmesinin istenebileceği belirtilmektedir.

63. Başvuru konusu olayda, temyiz yargılaması sırasında dava dosyasına sunulan Danıştay savcı düşüncesi başvurucuya tebliğ edilmemiştir. Başvurucu bu düşünceyi temyiz başvurusunun reddine ve İlk Derece Mahkemesi kararının onanmasına ilişkin Danıştay Altıncı Dairesi kararında öğrenmiştir. Bu karara karşı başvurucunun yaptığı karar düzeltme talebi hakkında karar verilmesinden önce 6352 sayılı Kanun'un 54. maddesiyle 2576 sayılı Kanun'un 61. maddesinde değişiklik yapılarak Danıştayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalar dışında Danıştay savcısının düşünce verme yükümlülüğü ortadan kaldırılmış ve başvurucunun karar düzeltme talebi hakkında Danıştay savcısı düşünce vermemiştir.

64. Bu durumda, başvurucu temyiz talebi hakkında verilen Danıştay savcı düşüncesinden temyiz talebinin reddine ilişkin kararın kendisine tebliği ile haberdar olmuş ve karar düzeltme aşamasında bu düşünceye yönelik görüşlerini hazırlama ve Danıştay Altıncı Dairesine sunma imkânı bulmuştur.

65. Diğer taraftan başvurucu eğer temyiz yargılaması sırasında savcı düşüncesi tebliğ edilmiş olsaydı mahkeme önünde dile getiremediği hangi ilave tezleri ileri süreceğine ilişkin olarak da herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Bu nedenle başvurucunun temyiz yargılaması sırasında savcı düşüncesinin önceden tebliğ edilmemesi sebebiyle yargılamanın

sonucunu etkileyecek usuli bir imkândan mahrum bırakıldığı söylenemez. Sonuç olarak somut olayda çelişmeli yargılama hakkının ihlal edilmediği anlaşılmaktadır.

66. Açıklanan nedenlerle, çelişmeli yargılama hakkına yönelik açık bir ihlalin olmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

iv. Duruşma Yapılmaması Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

67. Başvurucu, duruşma yapılmamak suretiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

68. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun talebi üzerine İzmir 4. İdare Mahkemesi tarafından duruşma yapıldığı ve tarafların dinlenilmesinin ardından mahkemenin karar verdiğini, diğer yandan temyiz aşamasında başvurucunun duruşma talebinin bulunmadığını ve Danıştay Altıncı Dairesi tarafından duruşma yapılmayarak karar verildiğini belirterek, yukarıdaki hususların dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir.

69. Başvurucu cevap dilekçesinde, haklı olan başvurusunun kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

70. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının temel unsurlarından birisi de Anayasa'nın 141. maddesinde düzenlenen yargılamanın açık ve duruşmalı yapılması ilkesidir. Yargılamanın açıklığı ilkesinin amacı adli mekanizmanın işleyişini kamu denetimine açarak yargılama faaliyetinin saydamlığını güvence altına almak ve yargılamada keyfiliği önlemektir. Bu yönüyle hukuk devletinin en önemli gerçekleştirme araçlarından birisini oluşturur. Ancak bu her türlü yargılamanın mutlaka duruşmalı yapılması zorunluluğu anlamına gelmez. Adil yargılama ilkelerine uyulmak şartıyla usul ekonomisi ve iş yükünün azaltılması gibi amaçlarla bazı yargılamaların duruşmadan istisna tutulması ve duruşma yapılmaksızın karara bağlanması anayasal hakların ihlalini oluşturmaz (B. No: B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 107).

71. 2577 sayılı Kanun'un "Duruşma" başlıklı 17. maddesinde, temyiz ve itirazlarda duruşma yapılması tarafların istemine ve Danıştay veya ilgili bölge idare mahkemesi kararına bağlı olduğu, bunun yanında Danıştay veya bölge idare mahkemesinin kendiliğinden de duruşma yapılmasına karar verebileceği düzenlenmiştir.

72. Somut olayda başvurucu, İzmir 4. İdare Mahkemesinde gerçekleşen yargılama sürecinde dava dilekçesi, cevaba cevap dilekçesinde iddialarını ileri sürebilmiş, duruşma talebi kabul edilmiş, yapılan duruşmaya kendisinin ve karşı tarafın vekili katılmışlardır. Başvurucu, idare mahkemesi kararına karşı yaptığı temyiz başvurusunda ise duruşma yapılması talebinde bulunmamış, Danıştay Altıncı Dairesi de dosya üzerinden incelemesini yaparak idare mahkemesi kararının onanmasına karar vermiştir.

73. Bu bilgiler ışığında, yargılamanın evrak üzerinden yapılacağı kurala bağlanan ve temyiz aşamasında duruşma yapılması talebe veya Danıştay Dairesinin takdirine bağlı kılınan idari yargılama sürecinde, ilk derece yargılamasında talep üzerine duruşmanın yapılmış olması, temyiz dilekçesi ve buna karşı sunulan savunma dilekçesinin yazılı olarak alındıktan ve dava dosyası bir bütün olarak incelendikten sonra karara bağlanan temyiz yargılamasının salt dosya üzerinden yapılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlaline yol açtığı söylenemez.

74. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının bir ihlalin olmadığı açık olduğundan "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi

gerekir.

v. İdari Yargının Yapısındaki Sorunlar Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

75. Başvurucu, idari yargıda hukuk fakültesi mezunu olmayan hâkimlerin görev yapmasının ve idareye karşı açılacak davalar için idari mahkemelerin kurulmuş olmasının adil yargılanma hakkının ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

76. Anayasa'nın 138. maddesi şöyledir:

"Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz.

Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

77. Anayasa'nın 139. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Hâkimler ve savcılar azlolunamaz, kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamaz."

78. Anayasa'nın 159. maddesinin sekizinci fıkrası şöyledir:

"Kurul, adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar; ayrıca, Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir."

79. 24/2/1983 tarih ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun "Adaylığa atanma" kenar başlıklı 9. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Her yıl alınacak aday sayısı, avukatlık mesleğinden alınacaklarla birlikte Türkiye Adalet Akademisinin görüşü alınmak suretiyle, kadro ve ihtiyaç durumuna göre Adalet Bakanlığınca tespit edilir."

80. 2802 sayılı Kanun'un "Atama" kenar başlıklı 13. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Meslek öncesi eğitim sonunda yazılı sınavda başarılı olan ve mani hâli olmayan, erkekler için askerliğini yaptığını veya askerlikle ilişiği olmadığını belgeleyen adayların mesleğe kabullerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir."

81. 11/12/2010 tarih ve 6087 Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu'nun 4. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Kurulun görevleri şunlardır:

…

b) Hâkim ve savcılarla ilgili olarak;

1) Mesleğe kabul etme,

2) Atama ve nakletme,

… işlemlerini yapmak.”

82. Mahkemelerin “bağımsızlığı ve tarafsızlığı” adil yargılanmanın koşulları arasındadır. Mahkemelerin bağımsızlığı, genellikle hâkimlerin bağımsızlığı ile eş anlamlı kullanılmakta ve biri diğerinin nedeni ve doğal sonucu olarak anlaşılmaktadır. Hâkimlerin bağımsızlığı, onlara tanınan bir ayrıcalık olmayıp, her türlü etki, baskı, yönlendirme ve kuşkudan uzak olarak adalet dağıtacakları yolundaki güven ve inancı yerleştirme amacına yöneliktir. Demokratik bir toplumda, hâkim bağımsızlığının yalnız yürütme organına karşı değil, devlet yapısı içindeki tüm kurum ve kuruluşlar ile kişilere karşı da sağlanması gerekir. Başka herhangi bir kişi, kurum veya organdan emir almamak, yasamanın, yürütmenin ve diğer dış unsurların etki alanının dışında olmak, baskı altında olmamak şeklinde tanımlanan bağımsızlık, tarafların etki alanının dışında kalmayı, dava taraflarına karşı bağımsızlığı da kapsamaktadır (AYM, E.2011/29, K.2012/49, 30/3/2012).

83. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesi bakımından bir mahkemenin "bağımsız" olup olmadığı incelenirken, üyelerinin atanma biçimi ve görev süreleri, dıştan gelecek baskılara karşı mevcut güvencelerin olup olmadığı ve bir bağımsızlık görüntüsü verip vermediğine bakılması gerektiğini tekrarlamaktadır. Bu hükmün altındaki anlamıyla "tarafsızlık" şartı konusunda uygulanacak iki test vardır: Birincisi belirli bir davada belirli bir yargıcın kişisel kanaati konusundaki kararı içerir. İkincisi ise hâkimin yasal yöndeki şüpheleri uzak tutmak konusunda yeterli garantiyi verip vermediğinin araştırılmasıdır. Bu, heyet olan bir makama uygulandığında heyet üyelerinin kişisel davranışlarından uzak olarak tarafsızlığına şüphe getirebilecek araştırılabilir gerçeklerin olup olmadığına karar vermek anlamına gelir. Bağımsızlık konusunda ise görünümün önemi olabilir. Bir makamın bağımsızlıktan yoksun oluşundan endişe duymak için yasal bir sebebin varolup olmadığına karar verilirken, tarafsız olmadığını savunanların dayandığı nokta önemlidir. Buna rağmen bu kesin değildir. Kesin olan, endişenin tarafsız olarak doğruluğunun kanıtlanmasıdır (bkz. Çıraklar/Türkiye, B. No. 70/1997/854/1061, 28/10/1998).

84. AİHM, Sözleşme'nin 6 maddesinin 1. paragrafı bakımından bir mahkemenin "tarafsızlığını" tespit ederken, öznel bir sınamaya yani belli bir olayda, belli bir yargıcın kişisel kanı ve davranışları ile nesnel bir sınamaya yani hiçbir şüpheye mahal vermeksizin yargıca yeterli güvence verilip verilmediğine bakılarak belirlenmesi gerektiğini hatırlatmıştır (bkz. Şahiner/Türkiye, B.No. 29279/95, 25/9/2001, § 35, 36).

85. Avrupa İnsan Hakları Komisyonu (AİHK), Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun kararı ile ilgili başvuruda, Kurul kararlarına karşı yargı yolunun kapalı olmasını, yargıç bağımsızlığının ihlali için yeterli bir neden olarak görmemiştir (AİHK, Uslu/Türkiye, B.No. 29860/96, 20/5/1998).

86. Tüm bu açıklamalar ışığında, AİHM, hâkimlerin yürütme ve diğer organlara karşı bağımsızlığına dikkat çekmekle beraber, hangi organ tarafından atandıkları hususunu tek başına mahkemelerin bağımsızlığını etkilediğini kabul etmemektedir. AİHM’e göre önemli

olan yargılama yaparken hâkimlerin talimat almamalarıdır (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 33).

87. Anayasa'da yer alan "mahkemelerin bağımsızlığı", "hâkimlik ve savcılık teminatı" ve "hâkimlik ve savcılık mesleği"ne ilişkin ilkeler, hâkimlik ve savcılık mesleğine kabul edilen ve fiilen bu görevi yapan hâkim ve savcılar için öngörülmüştür (AYM, E.2005/47, K.2007/14, 7/2/2007).

88. Somut olayda başvurucu, idari yargıda hukuk fakültesi mezunu olmayan hâkimlerin görev yapmasının ve idareye karşı açılacak davalar için idari mahkemelerin kurulmuş olmasının adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun ihlal iddiaları incelendiğinde, Mahkemenin ve hâkimin bağımsızlığı ve tarafsızlığını kuşkuya düşürecek somut bir hususun ortaya konulmadığı ve iddianın tamamen soyut olarak ileri sürüldüğü anlaşılmaktadır.

89. Açıklanan nedenlerle, adil yargılanma hakkı yönünden açık bir ihlal saptanmadığından, başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

vi. Aleyhine Hükmedilen Harç ve Vekâlet Ücreti Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

90. Başvurucu, dava açmak için harç ödemek zorunda bırakılmasının ve açılan dava sonucunda aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

91. Dava harcı ve vekâlet ücreti bir yargılama gideri olup, kural olarak bu tür giderler mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eder. Ancak, gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin fuzuli yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvuruculara belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hale getirmedikçe ya da aşırı derece zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez. Dolayısıyla davayı kaybetmesi halinde başvurucuya yüklenecek olan harç ve vekâlet ücreti bu çerçevede değerlendirilmelidir (Benzer yöndeki B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 39).

92. Harç ve vekâlet ücretinin orantılılık incelemesi yapılırken, öngörülen miktarın ülke şartlarında ne anlam ifade ettiği, başvurucunun ödeme gücü ve davanın özel şartları gibi hususlar dikkate alınmalıdır. Somut olayda başvurucu harç olarak toplam 53,20 TL yatırmış, açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle bu ücret üzerinde bırakılmış ve ayrıca başvurucu aleyhine 450,00 TL maktu vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Başvurucu, bir aylık asgari ücretin yaklaşık yarısına tekabül eden bu ücreti ödeme gücüne sahip olmadığına dair hiçbir bilgi ve belge sunmamıştır. Öngörülen harç ve vekâlet ücretinin başvurucuya dava açmasını imkânsız kılacak veya aşırı derecede zorlaştıracak ağır bir ekonomik yük getirdiğinden ve bu suretle mahkemeye erişim hakkına yönelik orantısız bir müdahale oluşturduğundan söz edilemez.

93. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

vii. Davanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

94. Başvurucu, davanın makul sürede sonuçlandırılamaması nedeniyle Anayasa'nın 36.

maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

95. Açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmayan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

96. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümlerine göre, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

97. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

98. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

99. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

100. Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

101. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

102. Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olup, hukuki uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilmesi gereği de yargılama faaliyetinde göz ardı edilemeyeceğinden, yargılama süresinin makul olup olmadığının her bir başvuru açısından münferiden değerlendirilmesi gerekir (B. No:2012/13, 2/7/2013, § 40).

103. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

104. Ancak belirtilen kriterlerden hiçbiri makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici değildir. Yargılama sürecindeki tüm gecikme periyotlarının ayrı ayrı tespiti ile bu kriterlerin toplam etkisi değerlendirilmek suretiyle, hangi unsurun yargılamanın gecikmesi açısından daha etkili olduğu saptanmalıdır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 46).

105. Yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi gereklidir.

106. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarihtir. Başvuru konusu olaya bakıldığında Anayasa Mahkemesine yapılan başvuruya konu edilen ve Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi dahilinde olan dava, başvurucunun kamulaştırma işleminin iptali istemiyle 4/2/2008 tarihinde İzmir 4. İdare Mahkemesinde açılan davadır. Bu durumda, makul süre değerlendirmesinde sürenin başlangıç tarihi somut başvuru açısından 4/2/2008 tarihidir.

107. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 51).

108. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

109. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinden, başvurucu, taşınmazının kamulaştırılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle 4/2/2008 tarihinde İzmir 4. İdare Mahkemesine dava açmış, İlk Derece Mahkemesi dosyanın tekemmülünün ardından 17/9/2008 tarihinde duruşma yapmış ve aynı gün davanın reddine karar vermiş, bu karar 2/1/2009 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, 2/2/2009 tarihli dilekçe ile başvurucu vekili kararı temyiz etmiş, dava dosyası 5/3/2009 tarihinde Danıştaya gönderilmiş ve Danıştay Altıncı Dairesi 14/9/2011 tarihinde İlk Derece Mahkemesi kararının onanmasına karar vermiştir. Bu karar başvurucu vekiline 14/11/2011 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu vekili 29/11/2011 tarihinde karar düzeltme başvurusunda bulunmuş, dava dosyası 5/1/2012 tarihinde Danıştaya gönderilmiş, Danıştay Altıncı Dairesi 11/6/2013 tarihinde karar düzeltme talebini reddetmiş ve uyuşmazlığa konu yargılama bu tarih itibarıyla bitmiştir.

110. Yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa’nın 36. maddesi ile Sözleşme’nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil

yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44).

111. Bu kapsamda, yargı sisteminin yapısı, mahkeme kalemindeki rutin görevler sırasındaki aksamalar, hükmün yazılmasındaki, bir dosyanın veya belgenin bir mahkemeden diğerine gönderilmesindeki ve raportör atanmasındaki gecikmeler, yargıç ve personel sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 55).

112. Başvuru konusu yargılama süreci değerlendirildiğinde, İlk Derece Mahkemesinde 4/2/2008 tarihinde açılan dava hakkında 17/9/2008 tarihinde karar verildiği ve yargılama süresinin 7 ay 13 gün olduğu, bu kararın 3 ay 15 gün sonra başvurucu vekiline tebliğ edildiği ve karar tarihinden 5 ay 18 gün sonra dava dosyasının temyiz incelemesi için Danıştaya gönderildiği, Danıştay Altıncı Dairesinin temyiz ve karar düzeltmeden oluşan kanun yolu incelemesini 4 yıl 3 ay 6 günde tamamladığı ve toplam yargılama süresinin ise 5 yıl 4 ay 7 gün olduğu, İlk Derece Mahkemesince makul sürede dava hakkında karar verilmiş ise de kararın tebliğinde ve Danıştay Altıncı Dairesinde geçen kanun yolu incelemesinde gecikmelerin yaşandığı tespit edilmekle beraber, yukarıda yer verilen tespitler ışığında, özellikle yargı sisteminin yapısından kaynaklanan iş yükü ve organizasyon eksikliğinin somut başvuruya ilişkin yargılama süresinin uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi gereğince, yargılama sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesini zorunlu kıldığından, hukuk sisteminde var olan yapısal ve organizasyona ilişkin eksikliklerin yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmemesine mazeret sayılamaz.

113. Başvurucunun tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilmemiştir.

114. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu uyuşmazlığın başvurucunun taşınmazının kamulaştırılmasına ilişkin işlemin iptaline yönelik olmasına ve davanın esastan çözümünün ise kararın başvurucu vekiline tebliği de dahil olmak üzere İlk Derece Mahkemesince 10 ay 28 gün içinde tamamlanmış olmasına karşın temyiz ve karar düzeltme talepleri hakkında 4 yıl 3 ay 6 günde karar verilmiş olması ve toplam yargılamanın 5 yıl 4 ay 7 gün sürmesi şikâyete konu yargılamada makul olmayan bir gecikmenin olduğunu ortaya koymaktadır.

115. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

116. Başvurucu, mülkiyet hakkının ihlal edilmesi nedeniyle maddi tazminata, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

117. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden

yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

118. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin 5 yıl 4 ay 7 günlük yargılama süresi nazara alındığında, başvurucunun yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya takdiren net 3.350,00 TL manevi tazminat ödenmesine, mülkiyet hakkının ihlaline yönelik şikâyetin ise kabul edilemez bulunması nedeniyle başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

119. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alının mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "zaman bakımından yetkisizlik" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. İlk Derece Mahkemesi ve Danıştay kararlarının gerekçesiz olduğu yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Danıştay Savcılığı görüşünün tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Duruşma yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

6. İdari yargının yapısındaki sorunlar nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

7. Aleyhine hükmedilen harç ve vekâlet ücreti nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

8. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 3.350,00 TL MANEVİ TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. 198,35 harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

5/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

FİKRİ ERDOĞAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/9032 | Karar tarihi: 05.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9032

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FİKRİ ERDOĞAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9032)

Karar Tarihi: 5/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Aliye YILDIZ VARSIN

Başvurucular : 1. Fikri ERDOĞAN

2. Sadettin ERDOĞAN

3. Abdullah ERDOĞAN

4. Sevim KOÇAŞ

5. Kemal ERDOĞAN

6. Fatma ERDOGAN

Vekili : Av. Adil AKTAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, maliki oldukları arazinin kamulaştırılması nedeniyle açılan bedel tespiti ve tescil davasında araziye gerçek değerinden düşük bir bedel tayin edilmesi, faize hükmedilmemesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 10/12/2013 tarihinde Mersin 3. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 17/6/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 4/7/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığınca, 4/8/2014 tarihli yazı ile Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvuruculara ait taşınmazın da bulunduğu Ermenek İlçesinde, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 10/4/2002 tarih ve 1572 sayılı tasdikli projesi kapsamında Ermenek Barajı ve HES tesisleri projesi ve göl sahası inşaatı yapılması planlanmış ve 13/7/2006 tarihinde Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce (İdare) kamu yararı ve kamulaştırma kararı alınmıştır. Bakanlar Kurulu'nun baraj ve HES projesine ilişkin 2009/14599 sayılı acele kamulaştırma kararı 31/1/2009 tarih ve 27127 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

8. İdare, başvuruculara ait taşınmaza acele kamulaştırma yoluyla el konulması ve kamulaştırma bedelinin tespiti talebiyle dava açmıştır. Ermenek Asliye Hukuk Mahkemesi, 5/6/2009 tarih ve E.2009/655, K.2009/726 sayılı kararı ile bilirkişi raporuna dayanarak el koyma bedelini 38.153,40 TL olarak belirlemiş, bahsedilen taşınmaza acele el konulmasına ve bedelin başvuruculara ödenmesine karar vermiştir.

9. İdare tarafından 13/5/2010 tarihinde açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve taşınmazın tescili davasında Mahkeme, bilirkişiler eşliğinde kamulaştırma konusu taşınmaz üzerinde keşif yapmış, bilirkişiler, taşınmazın özelliklerini gözeterek ve 2010 yılı fiyat, masraf ve verim verilerini kullanarak taşınmazın toplam değerini 116.925,21 TL olarak belirlemişlerdir.

10. Mahkeme, 11/4/2012 tarih ve E.2010/558, K.2012/444 sayılı kararı ile Yargıtay 18. Hukuk Dairesi içtihadı doğrultusunda yapılan keşif ve bilirkişi raporunda yer alan hususlara göre, taşınmazın değerini 116.925,21 TL olarak tespit etmiş ve acele el koyma kararı sonrası ödenen bedeli mahsup ile bakiye 78.771,81 TL'nin başvuruculara ödenmesine, taşınmazın tapu kaydının iptali ile idare adına tapuya kayıt ve tesciline karar vermiştir.

11. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 22/1/2013 tarih ve E.2012/13120, K.2013/719 sayılı ilamı ile onanmıştır.

12. Başvuruculaların karar düzeltme talebi, aynı Dairenin 12/9/2013 tarih ve E.2013/9878, K.2013/11411 sayılı ilamı ile reddedilmiştir. Anılan karar, başvuruculara 11/11/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucular tarafından süresi içinde 10/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun "Kamulaştırma bedelinin mahkemece tespiti ve taşınmaz malın idare adına tescili" kenar başlıklı 10. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Kamulaştırmanın satın alma usulü ile yapılamaması halinde idare, … asliye hukuk mahkemesine müracaat eder ve taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin tespitiyle, … idare adına tesciline karar verilmesini ister.

Mahkeme, idarenin başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün sonrası için belirlediği duruşma gününü, … taşınmaz malın malikine … bildirerek duruşmaya katılmaya çağırır. Duruşma günü idareye de tebliğ olunur.

…

Mahkemece yapılan duruşmada tarafların bedelde anlaşamamaları halinde hakim, en geç on gün içinde keşif ve otuz gün sonrası için de duruşma günü tayin ederek, 15 inci maddede sayılan bilirkişiler marifetiyle ve tüm ilgililerin huzurunda taşınmaz malın değerini tespit için mahallinde keşif yapar…

Bilirkişiler, taraflar ve diğer ilgililerin beyanını da dikkate alarak, 11 inci maddedeki esaslar doğrultusunda taşınmaz malın değerini belirten raporlarını onbeş gün içinde mahkemeye verirler. Mahkeme bu raporu, duruşma günü beklenmeksizin taraflara tebliğ eder. Yapılacak duruşmaya hakim, taraflar veya vekillerini ve bilirkişileri çağırır. Bu duruşmada tarafların bilirkişi raporlarına varsa itirazları dinlenir ve bilirkişilerin bu itirazlara karşı beyanları alınır.

Tarafların bedelde anlaşamamaları halinde gerektiğinde hakim tarafından onbeş gün içinde sonuçlandırılmak üzere yeni bir bilirkişi kurulu tayin edilir ve hakim, tarafların ve bilirkişilerin rapor veya raporları ile beyanlarından yararlanarak adil ve hakkaniyete uygun bir kamulaştırma bedeli tespit eder. Mahkemece tespit edilen bu bedel, taşınmaz mal, kaynak veya irtifak hakkının kamulaştırılma bedelidir. … İdarece, kamulaştırma bedelinin hak sahibi adına yatırıldığına … dair makbuzun ibrazı halinde mahkemece, taşınmaz malın idare adına tesciline ve kamulaştırma bedelinin hak sahibine ödenmesine karar verilir ve bu karar, tapu dairesine ve paranın yatırıldığı bankaya bildirilir. Tescil hükmü kesin olup tarafların bedele ilişkin temyiz hakları saklıdır.

(Ek fıkra: 11/04/2013-6459 S.K./6. md) Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılamaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir.

…

14 üncü maddede belirtilen süre içinde, kamulaştırma işlemine karşı hak sahipleri tarafından idari yargıda iptal davası açılması ve idari yargı mahkemelerince de yürütmenin durdurulması kararı verilmesi halinde mahkemece, idari yargıda açılan dava bekletici mesele kabul edilerek bunun sonucuna göre işlem yapılır.

…"

15. 2942 sayılı Kanun'un 24/4/2001 tarih ve 4650 sayılı Kanunla değişik 11. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Taşınmaz malın değerinin tespitinde, kamulaştırmayı gerektiren imar ve hizmet teşebbüsünün sebep olacağı değer artışları ile ilerisi için düşünülen kullanma şekillerine göre getireceği kâr dikkate alınmaz."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 5/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 10/12/2013 tarih ve 2013/9032 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

17. Başvurucular, maliki oldukları taşınmazın idarece kamulaştırılması işlemleri sırasında idarenin taşınmaza hemen ihtiyacı olduğunu belirterek 2942 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca değer tespiti yapılması ve el konulması talebiyle açtıkları davada taşınmazın değerinin tespit edildiğini, buna karşın idarenin, yasal süresi içerisinde 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca kamulaştırma davasını açmadığını, AİHM kriterlerine göre bedel tespiti ile kamulaştırma işlemi arasında geçmesi gerekli makul sürenin aşıldığını, bilirkişice kamulaştırma bedeli tespit edilirken yalnızca taşınmazın bulunduğu ilçenin verileri dikkate alınarak hesap yapılması gerekli olduğu halde, komşu ilçelerin tarım müdürlüğü verileri de dikkate alınarak hesap yapıldığını, kamulaştırma işlemi nedeniyle mülkiyet haklarına yapılan müdahalenin ve tespit edilen bedelin orantılı olmadığını, uygulanması gerekli faizin düşük hesaplandığını, aynı mahkemenin benzer kararlarında yerleşik Yargıtay uygulamasını da dikkate alarak bedel tespiti yaptığı halde, kendilerine ait taşınmazın değerini eksik hesap ettiğini belirterek, Anayasa'nın 2., 10., 20., 35., 36., 46. ve 90. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır..

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlali İddiası Yönünden

18. Başvurucular, 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesine göre 105 günde tamamlanması gereken kamulaştırma bedelinin tespiti davasının daha uzun sürede tamamlandığını belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

19. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

20. Anayasa'nın "Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

21. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak

görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

22. Makul sürede yargılanma hakkı adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, davaların makul sürede sonuçlandırılması da yargının görevidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39).

23. Makul süre incelemesinde; yargılamaya intikal eden maddi vakıalar ve ispat araçlarından oluşan dava malzemesinin veya uygulanacak hukuk kurallarının karmaşık olması; tarafların genel olarak yargılama sürecindeki tutumları; yargılama sürecinin uzamasındaki etkileri ve usuli haklarını kullanırken gereken dikkat ve özeni gösterip göstermedikleri; yargı makamları yanında dava süreciyle ilgili kamu gücü kullanan tüm devlet organlarına atfedilebilir yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden kaynaklanan bir gecikme olup olmadığı ve yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilip gösterilmediği; başvurucu için hukuki korumanın bir an önce gerçekleştirilmesindeki yararının ne olduğu gibi davanın niteliği ve niceliğine ilişkin birçok hususun birlikte değerlendirilerek karar verilmesi gerekmektedir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 58).

24. Taraflar için 2942 sayılı Kanun’un 10. maddesinde kamulaştırma bedelinin tespiti davalarının sonuçlandırılması için öngörülen süreler mahkemelere yönelik süreler olduğundan düzenleyici nitelikte olup, mahkemeler bu sürede davayı sonuçlandıramasalar da daha sonra verdikleri kararların geçerli olduğunda şüphe yoktur. 2942 sayılı Kanun’un gereği yapılması gereken duruşmalar ve duruşma aralıkları, bilirkişi raporlarının beklenmesi ve tebligat işlemleri göz önünde bulundurulduğunda, bu sürelerin aşılabileceği görülmektedir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, §§ 47- 48).

25. Nitekim AİHM de, benzer şekildeki düzenleyici sürelerin yargılama süresini kısaltma amacı taşıdığını vurgulamaktadır. AİHM, ulusal mahkemelerin yasal süreye riayetlerine ilişkin yerel mevzuatı nasıl yorumladıklarını ve uyguladıklarını denetlemenin görevi olmadığını belirterek davaların “makul süre” içerisinde tamamlanıp tamamlanmadığını tespit etmek amacıyla yargılama süresinin bütününü ele almakta ve bu sürenin Sözleşme’nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasına uygun olup olmadığıyla sınırlı bir inceleme yapmaktadır. (Bkz., Çalık/Türkiye, B. No: 3675/07, 31/8/2010; Dildirim ve Diğerleri/Türkiye, B. No: 42927/10, 12/3/2013).

26. Başvuru konusu olayda, idare tarafından 13/5/2010 tarihinde açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasında Mahkeme, yaklaşık 23 ay sonra 11/4/2012 tarihinde davanın kabulüne karar vermiş, taraflarca temyiz edilen karar Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 22/1/2013 tarihli ilamı ile onanmış, karar düzeltme talebi ise aynı Dairenin 12/9/2013 tarihli kararı ile reddedilmiştir. Başvuruya konu kamulaştırma bedelinin tespiti davasında ilk derece mahkemesi ve temyiz mahkemesinin ihtilaf konusu olayla ilgili tutumunun özel bir karmaşıklık göstermediği, yargılamanın iki dereceli mahkeme önünde toplam 40 ay sürdüğü, ilk derece mahkemesinin bu süre zarfında, başvurucunun ve idarenin iddialarına ilişkin karar vermek için davanın esasını incelediği, bedel tespitine esas verileri topladığı, bilirkişi raporuna başvurduğu, taraflara itiraz için süre verdiği, tarafların itirazlarını dikkate aldığı, davanın temyiz ve karar düzeltme incelemesinin 17 ayda tamamlandığı görülmüş ve yargılama süresinin bütünü dikkate alındığında mahkemeler nezdinde başvurucunun haklarını ihlal edecek şekilde gecikme olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle, başvuruculların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği

iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Mülkiyet Hakkı Yönünden

i. Bedel Tespitiyle İlgili Şikâyetler Yönünden

28. Başvurucular, kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasında taşınmazın rayiç değerinin, 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (f) bendine aykırı şekilde taşınmazın bulunduğu Ermenek ilçesi yanında komşu ilçeler ile Karaman ili tarım müdürlükleri verilerinin ortalaması kullanılarak olması gerekenden düşük belirlendiğini, başka ilçelerde yapılan kamulaştırmalarda ilçe verileri kullanılırken Ermenek ilçesinde çevre ilçelerin ve bağlı olunan ilin verilerinin de kullanılması nedeniyle eşitlik ilkesine aykırı hüküm tesis edildiğini belirterek, mülkiyet hakkının ve hak arama hürriyetlerinin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. Başvurucular, kendilerine Anayasa'nın 10. maddesinin ilk fıkrasında sayılan hangi nedene dayalı olarak veya hangi sebeple ayrı muamele yapıldığından bahsetmemişlerdir. Başvurucular esas olarak diğer ilçelerde kamulaştırma bedelinin tespitinde sadece ilçe tarım müdürlüğü verileri dikkate alınıp bedel tespiti yapılırken Ermenek ilçesindeki taşınmazlarda Ermenek ilçesiyle birlikte çevre ilçeler ile Karaman ili tarım müdürlükleri verilerinin ortalamasının "mevki" olarak değerlendirilip bedel tespitinde kullanılmasından şikâyetçi olmaktadır. Bu durumda başvurucuların şikâyetinin özünün mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik şartını ihlal ettiği iddiası olduğu anlaşıldığından konu mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiş ve hak arama hürriyeti ile eşitlik ilkesi ve özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkı yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

29. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

30. Somut başvurunun dayanağını oluşturan kamulaştırılan taşınmazın gerçek değerinin ödenmesi talebi, Anayasa'nın 35. maddesinde yer alan mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkının mutlak bir hak olmadığı ve kamu yararı amacıyla sınırlandırılabileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 13. maddesi temel hak ve hürriyetleri sınırlandırmada genel ilkeleri tespit ederken Devlet ve kamu tüzel kişilerine özel mülkiyette bulunan taşınmazları kamulaştırma yetkisi veren ve kamulaştırma ilkelerini belirleyen Anayasa'nın 46. maddesi mülkiyet hakkının sınırlandırılmasına ilişkin özel hükümler içermektedir. Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, başvuruculara bahsedilen talebinin değerlendirilmesinde Anayasa'nın 35. maddesiyle birlikte 13. ve 46. maddelerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 28).

31. 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (f) bendinde "mevki" kelimesi kullanılmıştır. Mevki kelimesinin benzer iklim koşulları ve arazi yapısı nedeniyle benzer özelliklere sahip geniş toprak parçaları anlamında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Mevki veya diğer adıyla mahal kelimesi her zaman ilçe düzeyinde bir alan anlamına gelmeyebilmektedir. Bazı toprak, iklim ve coğrafi koşullarda bulunan bölgelerde mevkii veya mahal, ilçe düzeyinden de küçük bir arazi alanı olabileceği gibi bazı durumlarda da daha geniş toprak parçaları bir mevki veya mahal olarak tanımlanabilir. Bunun yanında mevki ve şartlar sadece değerlendirmeye alınacak alanın il veya ilçe düzeyinde olmasıyla bağlantılı olmayıp, toprağın yapısı, arazinin sulanıp sulanmadığı, arazinin eğimi gibi pek çok faktör, mevkii ve şartlar kavramı

çerçevesinde değerlendirmeye tabi tutulmaktadır (B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § §64, 65-70).

32. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 25/5/2006 tarih ve E.2006/3897, K.2006/4360 sayılı kararıyla, Ermenek ilçesinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 10/4/2002 tarihinde onaylanan proje kapsamında Ermenek'te baraj, HES tesisleri ve göl sahası inşaatı yapılması ilan edildikten sonraki dönemde tarım ilçe müdürlüğünün önceki yıllarda sabit bir seyir izleyen tarımsal getiri verilerini günlük hayatın olağan akışıyla bağdaşmayacak şekilde ve anlaşılamayacak derecede arttırıldığını dile getirerek 2003 yılı sonrasında kamulaştırmalarda bu ilçe verileri yanında çevre ilçeler ile Karaman İlinin kullanıma uygun verilerinin ortalamasının bedel tespitinde kullanılmasını içtihat olarak benimsemiştir.

33. 2006 yılından beri istikrarlı olarak uygulanan bu yöntem bireyler için erişilebilir ve bilinebilir olup başvuru konusu olayda 2010 yılında açılan kamulaştırma bedelinin tespiti davasında başvurucu açısından bahsedilen yerleşik içtihat öngörülebilir durumdadır.

34. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaların bedel tespitiyle ilgili şikâyetler yönünden mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarının açık ve görünür bir ihlalin bulunmaması nedeniyle "açıkça dayanaktan yoksun" olduğuna karar verilmesi gerekir

ii. Kamulaştırma Bedeline Faiz Ödenmemesi Şikâyeti Yönünden

35. Başvuruculaların kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesi nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarının, açıkça dayanaktan yoksun olmadığına, başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığından kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

36. Başvurucular, dava tarihine göre belirlenen bedele faiz ödenmemesi nedeniyle almaları gereken bedelin değerinde azalma olduğundan şikâyet etmekte ve geç ödenen kamulaştırma bedeline Anayasa'nın 46. maddesinde yer alan kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faizin (gecikme faizinin) uygulanması gerektiğini iddia etmektedirler.

37. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

38. Anayasa'nın "Kamulaştırma" kenar başlıklı 46. maddesi şöyledir:

"Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. … Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

…

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş

kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır.”

39. Anayasa'nın “Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması” kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

40. Anayasa’nın 46. maddesindeki düzenlemeye göre; kamulaştırma bedeli nakden ve peşin olarak ödenmelidir. Ancak tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenmesi taksitlendirilebilmektedir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faiz işletilebilir. Yargıtayın istikrar kazanan içtihatlarına göre de Anayasa’nın 46. maddesinde öngörülen faiz oranı ancak kesinleşip de ödenmeyen kamulaştırma bedelleri için işletilebilir (Bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, E.2002/7971, K.2002/9752, 15/10/2002). Dolayısıyla dava sonunda tespit edilen kamulaştırma bedelinin dava tarihinden itibaren devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faizle ödenmesi talebinin yasal bir dayanağı veya yargı kararlarıyla oluşmuş ve istikrar kazanmış bir uygulaması bulunmamaktadır (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 50).

41. 2942 sayılı Kanun’un 10. ve 11. maddeleri gereğince tarafların kamulaştırma kararı sonrasında bedel hususunda anlaşamamaları halinde taşınmazın bedeli adil ve hakkaniyete uygun bir şekilde mahkemece dava tarihi itibariyle tespit edilmelidir. Değer tespitinin dava tarihine göre yapılması, Kanun gereği olduğu gibi dava sürecinde taşınmazın değerinde meydana gelecek artış veya azalışların bedele etki etmemesi ve bu şekilde bedel tespitine belirlilik kazandırmanın da gereğidir. Aksi hâlde taşınmazın değeri uzun süren davalarda artabileceği gibi azalabileceğinden, idare veya vatandaşlara olumsuz etkide bulunabilir. Ancak bu durum taşınmazın gerçek değerinin enflasyon karşısında korunması için dava tarihine göre belirlenen bedele faiz işletilmesine mani değildir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 52).

42. Nitekim kanun koyucu bahsedilen hususstaki yasal eksikliği gidermek ve kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında davanın zamanında sonuçlandırılamaması halinde yargılama sürecinde kamulaştırma bedelinin enflasyon etkisiyle uğrayacağı değer kaybını telafi ederek benzer mağduriyetlerin önlenmesi maksadıyla 6459 sayılı Kanun’un 6. maddesiyle 2942 sayılı Kanun’un 10. maddesine ek fıkra ekleyerek “Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılamaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir.” hükmünü getirmiş ve zamanında tamamlanamayan kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında ödemenin yapıldığı tarihe kadar kamulaştırma bedeline faiz ödenmesi imkânını tanımıştır (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 53).

43. Somut başvuruya konu kamulaştırma işleminde ise dava, bahsedilen kanun hükmünün yürürlüğe giriş tarihinden önce sonuçlandığından yasal faiz ödemesi yapılmamıştır. Bu durumda kamulaştırma sürecinde kamu yararına ulaşmak için kullanılan yöntemler ile izlenen amaç arasında makul bir orantılılığın ve mülkünden mahrum bırakılan başvurucuların üzerine orantısız ve aşırı bir yük yüklenip yüklenmediğinin araştırılması gerekmektedir.

44. Somut olayda, başvurucuların taşınmazının Ermenek Barajı ve HES yapılması amacıyla DSİ kararıyla kamulaştırıldığı ve kamulaştırma sürecinin 2942 sayılı Kanun'a göre sürdürülerek tamamlandığı görülmektedir. Bu durumda mülkiyetten yoksun bırakmanın meşru amacının bulunduğu ve kanuna uygun olarak yapıldığı anlaşıldığından başvurucunun faiz ödenmemesine yönelik şikâyeti Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında ölçülülük ilkesi yönünden incelenecektir. Başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılı olabilmesi için ödenen tutarların enflasyonun etkilerinden arındırılarak güncelleştirilmesi, yani kamulaştırma tarihi ile ödeme tarihi arasında geçen süredeki hissedilir değer kaybını telafi edecek biçimde faiz uygulanması gerekir. (Scordino/İtalya (no:1), B. No: 36813/97, 29/3/2006, § 258).

45. Başvuru konusu davada Mahkeme tarafından belirlenen kamulaştırma bedeli başvurucu adına banka hesabına peşin olarak yatırılmıştır. Bu durumda başvurucunun kamulaştırma bedeline devletin alacakları için öngörülen en yüksek faizin uygulanması talebinin Anayasa'nın 46. maddesi kapsamında yasal dayanağı bulunmamaktadır. (Benzer yönde AİHM kararı için bkz., Yetiş/Türkiye, B. No: 40349/05, 6/7/2010, § 44).

46. Bununla birlikte kamu kurumları uzun süren kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında faiz ödemeyerek bireylerin almaları gereken bedelin enflasyon karşısında aşınmasına neden olmaktadırlar. Bu durumda taşınmazı kamulaştırılan kişilere ödenen kamulaştırma bedelinin kişinin uğradığı zararı telafi edebilmesi için taşınmazın gerçek karşılığı olması yanında ayrıca ödenen bedelin tespitinde esas alınan tarih ile ödeme tarihi arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyona nispetle hissedilir derecede değer kaybetmemiş olması gerekir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 59).

47. Bir eşyanın devir tarihindeki bedelinin daha sonra ödenmesi durumunda arada geçen sürede enflasyon nedeni ile paranın değerinde oluşan hissedilir aşınma ile mülkiyetin gerçek değeri azaldığı gibi bu bedelin tasarruf veya yatırım aracı olarak getirisinden yararlanmak imkânı da bulunmamaktadır. Bu şekilde kişiler mülkiyet haklarından mahrum edilerek haksızlığa uğratılmaktadır (AYM, E.2008/58, K.2011/37, 10/2/2011).

48. Bu çerçevede AİHM, Türkiye'de kamulaştırma bedellerinin geç ödenmesi ve enflasyon sonucu bedelin değerinde aşınma olması ile arada geçen sürede bedele faiz ödenerek durumun telafi edilmemesi veya ödenen faizin enflasyonun oldukça altında olması sonucu tespit edilen bedelin değerini koruyucu nitelikte olmaması nedenleriyle birçok davada başvuranların üzerinde meşru kamu yararıyla haklı gösterilemeyecek orantısız ve aşırı bir yük bindiği ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Aka/Türkiye, B. No: 19639/92, 23/12/1998, § 48-50; Akkuş/Türkiye, B. No: 19263/92, 9/7/1997, § 28-31; Yetiş/Türkiye, B. No: 40349/05, 6/7/2010, § 57-60).

49. Devlet tarafından ödenecek bir bedelin enflasyon karşısındaki değer kayıplarında AİHM, ikili bir ayrıma gitmektedir. Mahkemelerce belirlenmiş bir para alacağının ödenmemesi halinde daha katı bir tutum sergileyerek %5'e kadar değer kayıplarını hesaplama faktörlerindeki değişkenlerle ilgili kabul etmektedir (bkz., Arabacı/Türkiye, B. No: 65714/01, 7/3/2002). Çünkü burada ödemelerin geç yapılması, mahkeme kararlarının icra edilmesi ile ilgili bir sorundur. Bunun yanında mahkemelerde geçen yargılama süresindeki enflasyon nedeniyle kamulaştırma bedelinin değer kaybında ise meydana gelen farkın tazminatın belirlenmesi yönteminden kaynaklandığı ve bu konuda ulusal yargıcın belirli bir takdir imkânı olduğu gerekçesiyle daha esnek yorumlamakta bu farkın başvurucular açısından aşırı bir yük getirip getirmediğini inceleyerek karar vermektedir. Örneğin bahsedilen

şekilde incelediği bir davada AİHM, %10,74'lük bir değer kaybının aşırı bir yük getirmediğine karar vermiştir (bkz. Güleç ve Armut/Türkiye, B. No: 25/969/09, 16/11/2010).

50. Başvuru konusu davada 10/5/2010 tarihi değerlerine göre tespit edilen 116.925,21 TL kamulaştırma bedeli, iki aşamada ödenmiştir. İlk aşamada 2/4/2009 tarihinde açılan acele el koyma davasında Mahkeme tarafından 5/6/2009 tarihinde taşınmaza davacı idare adına acele el konulmasına ve 38.153,40 TL'nin başvuruculara ödenmesine karar verilmiştir. İkinci aşamada ise 10/5/2010 tarihinde açılan bedel tespiti ve tescil davası sonunda aynı Mahkeme tarafından 11/4/2012 tarihli kararla dava tarihine göre tespit edilen 116.925,21 TL kamulaştırma bedelinin, daha önce el atma kararı sonrasında başvuruculara ödenen kısmının mahsup edilerek kalan 78.771,81 TL'nin başvuruculara ödenmesine karar verilmiştir.

51. Yapılan incelemede başvurucuların mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığı hususunda bir sonuca varmak için mahkemece tespit edilen gerçek değer ile başvuruculara yapılan ödemelerin enflasyon etkisi arındırılmış sonuçlarının karşılaştırılması gerekmektedir. Elde edilmek istenen kamu yararı ile başvurucuların mülkünden mahrum kalması arasında makul dengenin sağlanıp sağlanmadığını ve müdahalenin ölçülü olup olmadığını tespit etmede önemli olan, yapılan ödemelerin değer kaybının toplam bedele oranı üzerinden başvurucunun maruz kaldığı yükü belirlemektir. Bunun yerine değer kaybını her bir ödeme için ayrı ayrı hesaplamak yanıltıcı sonuçlara neden olabilmektedir.

52. Bedel tespiti sonrası, el koyma kararıyla ödenmiş olan bedel mahsup edilerek ödenen 78.771,81 TL'nin dava tarihi ile ödeme tarihi arasındaki enflasyon nedeniyle değer kaybı %16,29 olmakla birlikte bu değer kaybının gerçek bedel olan toplam kamulaştırma bedeline oranı ise %10,9'dur. Başvuruculara dava tarihine göre belirlenerek ödenen 78.771,81 TL kamulaştırma bedelinin ödeme tarihinde Merkez Bankası verileri kullanılarak enflasyon karşısında değer kaybı giderilmiş karşılığı 91.607 TL'dir. Bir diğer ifadeyle kamulaştırma bedelinin uğradığı değer kaybını telafi edecek fark 12.835,19 TL'dir.

53. Yukarıdaki unsurlara bakarak, kamulaştırma bedelinin dava açıldığı tarihteki değeri ile ödendiği tarihteki değeri arasında gözlemlenen farkın kamulaştırma bedeline faiz eklenmemesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ödenmeyen bu fark, bireyin mülkiyet hakkının korunması ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengeyi bozarak, Anayasa'da yer alan ölçülülük ilkesine aykırı bir şekilde başvurucu üzerine orantısız ve aşırı bir yük binmesine sebep olarak başvuruculara mülkiyet hakkını ihlal etmektedir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Yetiş/Türkiye, B. No: 40349/05, 6/7/2010, § 56).

54. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu kamulaştırma bedelinin tespiti davasının 10/5/2010 tarihli dilekçeyle açıldığı ve Mahkeme tarafından bu tarih esas alınarak belirlenen bedelin 23 ay sonra Mahkemenin 11/4/2012 tarihli kararıyla başvurucuya faiz işletilmeksizin ödendiği, bu süre zarfında Merkez Bankası verilerine göre enflasyonda meydana gelen artışın toplam bedele oranla uğradığı değer kaybının % 10,9 olduğu, bahsedilen değer kaybı oranı dikkate alındığında, başvuruculara üzerine idarenin ulaşmak istediği meşru kamu yararı ile haklı gösterilemeyecek şekilde orantısız ve aşırı yük yüklediği sonucuna ulaşılmıştır.

55. Belirtilen nedenlerle, kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesi nedeniyle başvuruculara Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. maddesi Yönünden

56. Başvurucular, kamulaştırılan taşınmazlarının bedelinin dava tarihi esas alınarak belirlenmesi ve faize hükmedilmemesi nedenleriyle 245.178,38 TL ve bu bedele 11/4/2012 tarihinden itibaren en yüksek banka mevduat faizi üzerinden hesaplanacak bedelin maddi tazminat olarak ödenmesini talep etmişlerdir.

57. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

58. Başvurucular tarafından yalnızca maddi ve manevi tazminat talebinde bulunulmuş olup, başvuruda Anayasa'nın 35. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiştir.

59. Başvuruculara dava dilekçesinin verildiği tarihe göre belirlenen kamulaştırma bedelinin 23 ay süren dava sonunda faiz işletilmeden ödenmesi sonucu kamulaştırma bedelinde bu sürede toplam bedele oranla %10,9 oranında enflasyon nedeniyle ciddi bir değer kaybı oluştuğu, bu durumun başvurucular üzerine idarenin ulaşmak istediği meşru kamu yararı ile haklı gösterilemeyecek şekilde orantısız ve aşırı yük binmesine neden olduğu dikkate alınarak bahsedilen maddi değer kaybını telafi edebilmek için kamulaştırma bedeline enflasyon oranında faiz işletilerek başvuruculara 12.835,19 TL maddi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir. Üye Nuri NECİPOĞLU bu görüşe katılmamıştır.

60. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. Başvuruculaın,

1. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması",

2. Bedel tespitiyle ilgili şikâyetler yönünden mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" ,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, OY BİRLİĞİYLE,

3. Kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesi nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA, OY BİRLİĞİYLE,

B. Kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesi nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE, OY BİRLİĞİYLE,

C. Toplam 12.835,19 TL maddi tazminatın başvuruculara müştereken ÖDENMESİNE, Üye Nuri NECİPOĞLU'nun karşı oyu ve OY ÇOKLUĞUYLA,

D. Başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE, OY BİRLİĞİYLE,

E. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE, OY BİRLİĞİYLE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına, OY BİRLİĞİYLE,

G. Kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine, OY BİRLİĞİYLE,

5/11/2014 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY YAZISI

Başvurucular, maliki oldukları taşınmazın kamulaştırılması nedeniyle açılan bedel tespiti ve tescil davasında taşınmazın bedelinin olması gerekenden düşük tespiti ve dava tarihine göre belirtilen kamulaştırma bedelinin dava sonunda faiz işletilmeden kendilerine ödenmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

Mahkememizce adil yargılama hakkına yönelik şikâyet yönünden açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkına yönelik şikâyet nedeniyle kabul edilebilir olduğuna ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğine, başvuruculara talepleri doğrultusunda maddi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

Çoğunluğun adil yargılanmaya ilişkin kabul edilemezlik, mülkiyet hakkına ilişkin kabul edilebilirlik ve mülkiyet hakkının ihlali görüşüne aynen iştirak etmekle birlikte, başvuruculara maddi tazminat verilmesine ilişkin görüşüne katılmak mümkün değildir. Çünkü tazminat davaları, çekişmeli yargılamayı gerektiren dava çeşitlerindendir. Bunun için davacının dilekçe ile harcını yatırarak mahkemeye başvurması gerekir. Mahkemece karşı tarafa dava dilekçesi tebliğ edilerek, savunma hakkı verilir ve Hâkim tarafından davanın türüne göre deliller toplanarak yargılama sonunda hüküm fıkrası kurulur. Hüküm fıkrasında, davacının istek sonuçlarından her biri hakkında taraflara yüklenilen borç ve tanınan haklar sıra numarası altında açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde belirtilip, faiz, harç, yargılama gideri ve vekâlet ücreti miktarları gösterilmelidir.

Anayasa Mahkemesi, ihlalin tespit edilmesi halinde başvurucuya maddi ve manevi tazminat verilmesi usulünü AİHM kararlarını örnek alarak uygulamakla neredeyse tesbit ettiği her ihlale tazminat verme yoluna gitmektedir. AİHM uluslararası yargılama yapan bir mahkeme olduğundan, esas aldığı bütün kurallar uluslararası niteliktedir. Orada açılan her davanın başvurucusunun (davacısının) mutlaka bir karşı tarafı (davalısı) ulusal devlet bulunmaktadır. AİHM'de başvuru dilekçesi karşı tarafa (davalıya) tebliğ edilerek savunma ve delil ikamesi imkânı verilmekte, davanın bütün aşamalarına katılımı sağlanarak sonuca gidilmektedir. Tazminatla ilgi olarak uluslararası yargılama yapan başka bir yargı mercide bulunmadığından, AİHM'nin tazminata da karar vermesi yapısına göre yerindedir. Bireysel başvuruyu uygulayan Avrupa ülkelerinin bir kısmının mevzuatında tazminat verilmesi hususu hiç düzenlenmemiş, tazminat verilmesi kabul edilen ülkelerin uygulamalarında ise çok özel durumlara ilişkin, sınırlı sayıda tazminat verilmesi örnekleri bulunmaktadır.

Tazminat verilmesi yönünden, usulü, uygulanması ve yapısı farklı, uluslararası mahkeme olan AİHM içtihatlarının örnek alınması yerine, bireysel başvuruda başarılı olduğu bilinen

Avrupa'daki ulusal mahkemelerin uygulamalarının esas alınması daha yerinde olacaktır.

6216 sayılı Kanun'un "Esas hakkındaki inceleme" kenar başlıklı 49. maddesinin (2) numaralı fıkrası, "Bireysel başvurunun kabul edilebilirliğine karar verilmesi halinde, başvurunun bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığı'na gönderilir. Adalet Bakanlığı gerekli gördüğü hallerde görüşünü yazılı olarak Mahkemeye bildirir." şeklinde düzenlenmiştir.

Bireysel başvurularda başvurucunun (davacının) karşı tarafı (davalısı) bulunmamaktadır. Maddeye göre Adalet Bakanlığı davanın tarafı değil sadece bildirim yapılan muhatabıdır. Gerekli görürse, savunma değil, görüşünü yazılı olarak bildirebilir. Değiştirilen, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünün 71. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi karar vermek için Adalet Bakanlığı'nın görüşünü beklemek zorunda değildir. Tazminata neden olan olayın muhatabı başka bir kamu kurumu olduğundan, gerçekte Adalet Bakanlığı tazminat davasının tarafı da olamaz. Tazminat davası ile ilgili olarak uluslararası veya ulusal hiçbir usul ve maddi hukuk kuralı dikkate alınmayıp, taraf teşkili tamamlanmadan, karşı tarafa (davalıya) tebligat yapılmadan savunma ve delilleri alınmadan, tazminata karar verilmesi, hüküm fıkrasında bulunması zorunlu hususların varlığının gözetilmemesi, kararın ikinci derecede incelenmesinin ortadan kaldırılması doğru olmadığından, olayda adil yargılanma hakkının varlığından söz edilemez.

6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre, "Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hallerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesi'nin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde, mümkünse dosya üzerinden karar verir." denilmektedir.

Kuraldaki "başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir" kısmı, mahkemeye çok özel hallerde, istisnai olarak kullanılması maksadıyla verilmiş, ihtiyari bir yetkidir. Uygulamada mahkemece bu yetki, istek varsa, ihlal tespit edilen neredeyse her davada manevi tazminat, yargılamanın hiçbir kuralına uyulmadan isteğe bağlı olarak bazen maddi tazminat verilmesi şeklinde kullanılmaktadır.

Bireysel başvuru, şahısların kişisel haklarının tek tek tespit edilerek, kendilerine teslim edilmesi yeri değildir. Esasen Anayasa Mahkemesi'nce varsa ihlalin tespit edilmesiyle yetinilmesi, tazminat konusunda başvurucuya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilmesi, görevli genel mahkemesince usulüne uygun taraf teşkili sağlanması, yargılama yapılarak sonuca gidilmesi, taraflara ikinci derece inceleme yapılmasını isteme hakkı tanınması gerekir. Böyle bir tercih yapılması halinde başvurucunun da herhangi bir kaybı söz konusu olmayacaktır.

Açıklanan nedenlerle, başvuruculara, mülkiyet haklarının ihlal edilmesinden dolayı maddi tazminat ödenmesine ilişkin çoğunluğun görüşüne katılmıyorum.

Üye Nuri NECİPOĞLU

FUAT KARAOSMANOĞLU

B. No: 2013/9044 | Karar tarihi: 05.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9044

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FUAT KARAOSMANOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9044)

Karar Tarihi: 5/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Fuat KARAOSMANOĞLU

Vekili : Av. Neşet AÇIKGÖZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, işkence suçundan dolayı yargılandığı davada, delillerin eksik toplanması ve hatalı değerlendirilmesiyle mahkûmiyetine karar verilmesi, tanıklara soru yöneltme hakkının kısıtlanması, yargılama sürerken hakim ve savcıların değiştirilerek doğal hakim ilkesine aykırı davranılması, masumiyet karinesinin ihlal edilmesi ve hukuka aykırı şekilde tutuklu olarak yargılanması nedenleriyle, Anayasa'nın 19., 36., 38. ve 141. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/12/2013 tarihinde İstanbul Anadolu 9. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 17/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar

verilmiştir.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Bakırköy 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 3/11/2008 tarih ve 2008/231 sayılı kararıyla işkence suçundan tutuklanmıştır.

6. Başvurucunun işkence suçunu işlediği konusunda yeterli şüpheye ulaşan Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı, cezalandırılması talebiyle aynı yer 14. Ağır Ceza Mahkemesine hitaben 17/11/2009 tarih ve 2008/34417 esas sayılı iddianame ile kamu davası açmıştır.

7. Bakırköy 14. Ağır Ceza Mahkemesinin 1/6/2010 tarih ve E.2008/337, K.2010/104 sayılı kararıyla başvurucu, 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 95. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş ve başvurucunun tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir.

8. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 28/9/2011 tarih ve E.2011/8725, K.2011/10163 sayılı kararıyla anılan Mahkeme kararını usul yönünden bozmuştur.

9. Bozma üzerine yeniden yapılan yargılama sonucunda Mahkeme, 1/10/2012 tarih ve E.2011/501, K.2012/568 sayılı kararıyla başvurucunun işkence suçundan müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk halinin devamına karar vermiş, karar başvurucuya aynı oturumda tefhim edilmiştir.

10. Anılan kararın temyizi üzerine Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 6/11/2013 tarih ve E.2013/13411, K.2013/26551 sayılı kararıyla anılan Mahkeme kararını sanık yönünden onamış, karar aynı tarihte kesinleşmiştir.

11. Başvurucu vekili, 25/11/2013 tarihinde nihai karardan haberdar olmuş ve 12/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 4/2/2014 tarih ve 2013/377446 sayı ile sanık lehine itiraz kanun yoluna başvurarak onama kararının kaldırılmasına ve sanığın beraatine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

13. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 308. maddesi uyarınca inceleme yapan Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 18/3/2014 tarih ve E.2014/5691, K.2014/6642 sayılı karar ile itirazı yerinde görmeyerek dosyayı Yargıtay Ceza Genel Kuruluna göndermiştir. Dosya, Kurul'un 2014/269 sayılı esasında derdest durumdadır.

14. Anılan Dairenin dosyayı Yargıtay Ceza Genel Kuruluna gönderme gerekçesi şöyledir:

"…Dairemizin 06.11.2013 gün ve 2013/13411-26551 esas sayılı kararındaki sanık Fuat Karaosmanoğlu hakkındaki onama ve sanık … yönelik eylemine ilişkin bozma gerekçelerine göre, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı yerinde görülmediğinden 6352 sayılı Yasanın 99/3. maddesiyle 5271 sayılı CMK.nun 308. maddesine eklenen 3. fıkra hükmüne göre dosyanın Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na (GÖNDERİLMESİNE), 18.03.2014 gününde oybirliğiyle karar verildi…"

B. İlgili Hukuk

15. 5237 sayılı Kanun'un "İşkence" kenar başlıklı 94. maddesinin (5) numaralı fıkraları

şöyledir:

“Bu suçun ihmali davranışla işlenmesi hâlinde, verilecek cezada bu nedenle indirim yapılmaz.”

16. Aynı Kanun’un “Neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence” kenar başlıklı 95. maddesinin (4) numaralı fıkraları şöyledir:

“İşkence sonucunda ölüm meydana gelmişse, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur”

17. 5271 sayılı Kanun’un 100. maddesi şöyledir:

“(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

4. İşkence (madde 94, 95),

…

(4) (Değişik: 2/7/2012-6352/96 md.) Sadece adlî para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.”

18. 5271 sayılı Kanun’un 104. maddesi şöyledir

“(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir.

(3) Dosya bölge adliye mahkemesine veya Yargıtaya geldiğinde salıverilme istemi hakkındaki karar, bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay ilgili dairesi veya Yargıtay Ceza Genel Kurulunca dosya üzerinde yapılacak incelemeden sonra verilir; bu karar re'sen de verilebilir.”

19. 5271 sayılı Kanun’un, “Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi” kenar başlıklı

308. maddesi şöyledir:

“(1) Yargıtay ceza dairelerinden birinin kararına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, re'sen veya istem üzerine, ilâmın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Ceza Genel Kuruluna itiraz edebilir. Sanığın lehine itirazda süre aranmaz.

(2) (Ek: 2/7/2012-6352/99 md.) İtiraz üzerine dosya, kararına itiraz edilen daireye gönderilir.

(3) (Ek: 2/7/2012-6352/99 md.) Daire, mümkün olan en kısa sürede itirazı inceler ve yerinde görürse kararını düzeltir; görmezse dosyayı Yargıtay Ceza Genel Kuruluna gönderir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 5/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/12/2013 tarih ve 2013/9044 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, işkence suçundan yargılandığı davada, somut delil olmaksızın hukuka aykırı olarak tutuklandığını, uzun süre tutuklu kaldığını, tutuklama kararlarına yaptığı itirazların gerekçesiz olarak reddedildiğini, mahkemenin maddi gerçeği açığa çıkaramadığını, varsayıma dayalı olarak mahkum edildiğini, dönemin Adalet Bakanının masumiyet karinesini ihlal edecek şekilde beyanatlarda bulunduğunu, olayla ilgili idari soruşturmada şüpheli sıfatına haiz olan Cumhuriyet savcısının aynı olayın adli soruşturmasını yürüttüğünü, masum olduğunun kurum kamera kayıtlarıyla sabit olduğunu, tanıklara soru yöneltme hakkının kısıtlandığını, yargılama sürerken hakim ve savcıların değiştirildiğini, bu şekilde doğal hakim ilkesinin çiğnendiğini, icra edilen keşifte taleplerinin dikkate alınmadığını, gerekçeli kararın varsayıma ve çelişkili delillere dayandırıldığını belirterek, Anayasa’nın 19., 36., 38. ve 141. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yeniden yargılanma ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Anayasa'nın 19. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası

22. Anayasa’nın 19. maddesinde kişi hürriyeti ve güvenliği güvence altına alınmış olup, maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen haller dışında kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılamayacağı kuralı yer almaktadır.

23. Buna göre, hürriyetten yoksun bırakılma ancak Anayasa’nın 19. maddesi kapsamında belirlenen durumlardan birinin varlığı halinde söz konusu olabilir. Kişilerin hürriyetinin kısıtlanabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Bu çerçevede Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasına göre suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini ve değiştirilmesini önlemek maksadıyla hâkim kararıyla tutuklanabilir. Tutuklamanın kanunda öngörülen şekil ve şartlara uygun olması gerekir. Anayasa’nın 19. maddesinin yedinci fıkrasına göre de tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır.

24. Başvurucu, somut delil olmaksızın hukuka aykırı olarak tutuklandığını, uzun süre tutuklu kaldığını, tutuklama kararlarına yaptığı itirazların gerekçesiz olarak reddedildiğini, haksız olarak tutuklu kalmasından dolayı özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmektedir.

25. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

26. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

27. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. …".

28. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

29. Ancak başvurucu hakkında ilk derece mahkemesinde mahkûmiyet kararı verilmiş ise, bireysel başvuru açısından talep hukuka aykırılığın tespiti ve tazminatla sınırlı kalacaktır. Dolayısıyla bu tür ihlal iddiaları bakımından varsa başvuru yolları denendikten sonra bireysel başvuru yapılmalıdır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 31).

30. Kişi serbest bırakılmadan yargılandığı davada ilk derece mahkemesinin kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından, tutuklamanın şartları ile mahkûmiyete hükmedilmesi arasındaki esaslı fark bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmiş olmakla, isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para cezasına hükmedilmektedir. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hali sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Nitekim gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), gerekse Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. AİHM, ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olan bir sanığın, söz konusu mahkûmiyet kararından sonraki tutulmasını Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hükmü uyarınca "mahkûmiyet sonrası tutma" olarak değerlendirmekte ve tutukluluk süresinin hesabında dikkate almamaktadır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 33).

31. "Bir suç isnadına bağlı olarak" tutuklulukta geçen sürenin başlangıcı, başvurucunun ilk

kez yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 66).

32. Bu kapsamda “bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma” durumunda, tutukluluk süresinin makul olmadığı iddiasıyla yapılacak bireysel başvurunun ilk derece yargılaması devam ederken tutukluluğun devamına karar verilen her aşamada başvuru yolları tüketildikten sonra ve serbest bırakılma dışında, nihayet bu durumun ortadan kalktığı mahkûmiyet kararından itibaren süresi içinde yapılması gerekir. AİHM de, mahkumiyet kararından itibaren altı ay içerisinde yapılmayan “bir suç isnadına bağlı” tutma kapsamındaki başvurunun süresinde olmadığını belirtmiştir (Atalay Öztürk / Türkiye (KK), B. No: 54890/09, 7/1/2014, § 37-41)

33. Somut olayda başvurucu isnat edilen suç nedeniyle Bakırköy 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 3/11/2008 tarih ve 2008/231 Sorgu sayılı kararıyla tutuklanmıştır. Başvurucu hakkında yürütülen yargılama sonunda Bakırköy 14. Ağır Ceza Mahkemesince 1/6/2010 tarihinde verilen mahkumiyet kararı, Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 28/9/2011 tarihli kararıyla bozulmuş ve ilk derece mahkemesinde yeniden başlayan yargılama anılan Mahkemenin 1/10/2012 tarihinde verdiği mahkûmiyet kararıyla sonuçlanmıştır. Bu karar, Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 6/11/2013 tarih ve E.2013/13411, K.2013/26551 sayılı ilamıyla onanmıştır.

34. Başvurucunun, isnat edilen suçla ilgili yargılama kapsamında 3/11/2008 - 1/6/2010 ve 28/9/2011 - 1/10/2012 tarihleri arasında “bir suç isnadına bağlı olarak” özgürlüğünden yoksun bırakıldığı, mahkûmiyet kararlarından sonra temyiz sürecinde 1/6/2010 - 28/9/2011 ve 1/10/2012 - 6/11/2013 tarihleri arasında geçen sürenin “mahkûmiyet sonrası tutma” kapsamında olduğu anlaşılmaktadır.

35. Bu belirlemeler karşısında, “bir suç isnadına bağlı olarak” tutuklulukla ilgili şikayetleri içeren bireysel başvurunun ilk derece mahkemesinin nihai kararını verdiği 1/10/2012 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gerekirken 12/12/2013 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

36. Açıklanan nedenlerle, başvurunun “kişi özgürlüğü ve güvenliğinin” ihlal edildiği yönündeki kısmının“süre aşımı” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmiştir.

2. Anayasa'nın 36. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası

37. Başvurucunun, tutukluluğa ilişkin şikâyetleri dışındaki ihlal iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilebilecek şikâyetler olduğu anlaşılmaktadır.

38. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“…Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

39. 6216 Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

40. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel

hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

41. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca, başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

42. Somut olayda, başvurucu hakkında verilmiş olan karar, temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 6/11/2013 tarih ve E.2013/13411, K.2013/26551 sayılı kararı ile onanarak kesinleşmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 4/2/2014 tarih ve 2013/377446 sayı ile olağanüstü kanun yolu niteliğinde olan “itiraz” yetkisini kullanması üzerine, anılan Dairece dosya yeniden ele alınmış ve itiraz oybirliğiyle yerinde görülmeyerek, dosyanın Yargıtay Ceza Genel Kuruluna gönderilmesine 18/3/2014 tarihinde karar verilmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itiraz talebi, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun E.2014/269 sırasına kayden (derdest olarak) görüşülmeyi beklemektedir.

43. 5271 sayılı Kanun hükümlerine göre ceza yargılamasında tüketilmesi gereken son başvuru yolu temyiz aşaması olup, temyiz incelemesinden geçen kararlara karşı itiraz yolu, anılan Kanun’un 308. maddesi uyarınca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınmıştır (B. No: 2013/2001, 16/5/2013, § 18).

44. Bu kanun yoluna ilişkin düzenlemeleri içeren 5271 sayılı Kanun’un “Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi” kenar başlıklı 308. maddesine göre, Yargıtay ceza dairelerinden birinin kararına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, re'sen veya istem üzerine, ilâmın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gün içinde itiraz edebilir. Sanığın lehine itirazda süre aranmaz. İtiraz üzerine dosya, kararına itiraz edilen daireye gönderilir. Daire, mümkün olan en kısa sürede itirazı inceler ve yerinde görürse kararını düzeltir; görmezse dosyayı Yargıtay Ceza Genel Kuruluna gönderir.

45. İtiraz, daire kararında gerek maddî ve gerek usul hukukuna aykırı olduğu saptanan hususlara yönelik olabilir. Genel Kurul, itirazda ileri sürülen nedenlerle bağlı olmaksızın kararı usul ve esas yönünden inceler. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, itirazın süresinde yapılıp yapılmadığını, ileri sürülen nedenin itiraz konusu olup olmayacağını inceledikten sonra, itiraz edilebilir olduğunu saptarsa karar esastan incelenir. İtiraz yerinde bulunmazsa esastan ret kararı verilir; yerinde görülürse daire kararı yerine geçecek bir karar verilir.

46. Temyiz incelemesinden geçen kararlara karşı “Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi”nin bir olağanüstü kanun yolu olarak düzenlendiği açıktır. Ancak, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısınca bu yetki kullanılmış ise, Yargıtay Ceza Genel Kurulunca Daire kararının kaldırılabilme ihtimali de görmezden gelinemez. Dairenin onama kararının kaldırılması üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulunca verilen bozma kararı doğrultusunda ilk derece mahkemesince yeni bir karar verilecektir. Olağanüstü bir kanun yolu olan Yargıtay

Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisinin, somut olayda geldiği aşama dikkate alındığında etkili olarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Bu durumda, aynı dava sürecinin farklı düzlemlerde hem Anayasa Mahkemesince hem de Yargıtay Ceza Genel Kurulunca yargısal incelemeye tabi tutulması, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurudaki ikincil nitelikteki rolüne uygun olmayacağından, başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının öncelikle derece mahkemelerince incelenmesi gerekmektedir.

47. Açıklanan gerekçelerle, başvurunun bu kısmının "başvuru yollarının tüketilmemesi" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Anayasa'nın 19. maddesinin ihlal edildiğine yönelik iddiasının "süre aşımı",

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının "başvuru yollarının tüketilmemesi",

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

5/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

BAYRAM SİVİŞ

B. No: 2014/5844 | Karar tarihi: 05.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5844

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAYRAM SİVİŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5844)

Karar Tarihi: 5/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 30/1/2015-29252

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Bayram SİVİŞ

Temsilcisi : Tursun SİVİŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, kasten adam öldürmeye teşebbüs ve hakaret suçlarından yargılandığı davada, soruşturma evresinde kendisine müdafi atanmaması ile delillerin eksik toplanması ve hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyetine karar verilmesi nedenleriyle Anayasa'nın 10., 19. ve 36. maddelerinde belirtilen anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 28/4/2014 tarihinde Fethiye Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 24/7/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve UYAP aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. Fethiye İlçesinde 24/1/2010 tarihinde meydana gelen kavga olayından dolayı mağdur E. K. yaralanmıştır.

6. Başvurucunun bu olayla ilgili olarak "kasten yaralama" suçundan aynı gün Fethiye Emniyet Müdürlüğünce, 25/1/2010 tarihinde de Fethiye Cumhuriyet Başsavcılığınca ifadesi alınmıştır. İfade alımı esnasında başvurucu müdafi talep etmediğinden, ifadesi müdafi hazır olmaksızın alınmıştır.

7. Fethiye Devlet Hastanesinin 24/01/2010 tarih ve 6183 sayılı raporunda, bıçaklanma nedeniyle yaralanan mağdurun yapılan muayenesinde, karın sağ tarafta 3 cm., karın sol yanda 2 cm. ve lomber bölge sol tarafta 12 cm'lik üst taraftan yüzeysel başlayıp sonra derinleşen kesi, karın arka duvar orta hatta 2 adet 1,5 cm'lik kesiler, toraks ön duvarda sternum alt uçta 0,5 cm'lik yüzeyel cilt kesisi bulunduğu belirtilmiştir.

8. Başvurucunun kasten adam öldürmeye teşebbüs ve hakaret suçlarını işlediği konusunda yeterli şüpheye ulaşan Fethiye Cumhuriyet Başsavcılığı, aynı yer Ağır Ceza Mahkemesine hitaben 3/3/2010 tarih ve E.2010/791 sayılı iddianameyi düzenlemiştir.

9. Fethiye Ağır Ceza Mahkemesinin talebi üzerine düzenlenen Muğla Adli Tıp Şube Müdürlüğünün 22/04/2010 tarih ve 2010/636 sayılı raporunda, mağdurdaki yaralanmanın basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte olmadığı, mağdurun yaşamını tehlikeye sokan bir durum oluşturduğu mütalaa edilmiştir.

10. Başvurucu, Fethiye Ağır Ceza Mahkemesinin 31/5/2011 tarih ve E.2010/111, K.2011/150 sayılı kararıyla kasten adam öldürmeye teşebbüs suçundan 7 yıl 6 ay hapis, diğer suçtan 500 TL adli para cezasına mahkûm edilmiştir.

11. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 19/12/2013 tarih ve E.2012/2052, K.2013/7943 sayılı ilâmıyla hakaret suçu yönünden verilen kararın temyiz sınırı altında olması nedeniyle reddine karar vermiş diğer suç yönünden anılan Mahkeme kararını onamış ve karar aynı tarihte kesinleşmiştir.

12. Başvurucu, nihai karardan cezasının infazı için yakalandığı 30/3/2014 tarihinde haberdar olduğunu bildirmiştir.

13. Başvurucu, 28/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 86. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

15. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 150. maddesi şöyledir:

"(Değişik madde: 6/12/2006 tarih ve 5560 sayılı Kanun'un 21.md)

(1) Şüpheli veya sanıktan kendisine bir müdafi seçmesi istenir. Şüpheli veya sanık, müdafi seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, istemi halinde bir müdafi görevlendirilir.

(2) Müdafii bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafi görevlendirilir.

(3) Alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada ikinci fıkra hükmü uygulanır.

(4) Zorunlu müdafilikle ilgili diğer hususlar, Türkiye Barolar Birliğinin görüşü alınarak çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

16. 5271 sayılı Kanun'un "Müdafiin görevlendirilmesinde usul" kenar başlıklı 156. maddesi şöyledir:

"(1) 150 nci maddede yazılı olan hâllerde, müdafi;

a) Soruşturma evresinde, ifadeyi alan merciin veya sorguyu yapan hâkimin istemi üzerine,

b) Kovuşturma evresinde, mahkemenin istemi üzerine,

Baro tarafından görevlendirilir.

(2) Yukarıda belirtilen hâllerde müdafi soruşturmanın veya kovuşturmanın yapıldığı yer barosunca görevlendirilir.

(3) Şüpheli veya sanığın kendisinin sonradan müdafi seçmesi halinde, baro tarafından görevlendirilen avukatın görevi sona erer".

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 5/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 28/4/2014 tarih ve 2014/5844 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, üzerine atılı suçun mahiyeti gereği soruşturma evresinde zorunlu müdafi görevlendirilmesi yapılmadan ifadesinin alındığını, mağdurun Adli Tıp Kurumundan raporunun alınmadığını, eyleminin yaralama suçunun yasal unsurlarını taşımasına ve icra hareketlerini sonlandırmasına rağmen hakkında adam öldürmeye teşebbüs suçundan hüküm kurulduğunu, maruz kaldığı haksız saldırı nedeniyle kendisini savunmasına rağmen meşru müdafaa hükümlerinin uygulanmadığını belirterek, Anayasa'nın 10., 19. ve 36. maddelerinde tanımlanan anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve yeniden yargılanma talep etmiştir.

B. Değerlendirme

19. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, başvurunun, adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına yönelik olduğu görülmektedir. Başvurucu her ne kadar Anayasa'nın 10. ve 19. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de, bu iddiaların özü, söz konusu kararın adil olmadığı hususu ile ilgilidir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Bu sebeple başvurucunun bütün iddiaları aşağıda adil yargılanma hakkı çerçevesinde iki başlık altında değerlendirilmiştir.

1. Soruşturma Evresinde Müdafi Yardımından Yararlanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

20. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

21. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, AİHS'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (B.No: 2012/917, 16/4/2013, § 20).

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) "hakkaniyete uygun yargılama" kavramından hareket ederek adil yargılamanın zımni gereklerini saptamıştır. Bu gereklerden en önemlisi Anayasa'nın 36. maddesinde de açıkça ifade edilmiş olan "savunma hakkı"dır. Ceza yargılamasındaki savunma haklarının güvence altına alınması demokratik toplumun temel bir ilkesidir. Bu sebeple AİHM'e göre hakkaniyete uygun bir yargılamanın gerçekleştirilmesi için, yargılamanın yürütülmesi sırasında alınan önlemlerin, savunma hakkının yeterince ve tam olarak kullanılması ile uyumlu olması (Bkz. Ludi/İsviçre, B. No: 12433/86, 15/6/1992 §§ 49-50) ve bu hakların teorik ve soyut değil, etkili ve pratik olacak şekilde yorumlanması gerekmektedir (Bkz. Artico/İtalya, B. No: 6694/74, 13/5/1980 § 33).

24. AİHS'in 6. maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendi şöyledir:

"(3) Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

…

c) Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek;"

25. AİHS'in 6. maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendindeki düzenlemede isnat altında bulunan kişi, savunma hakkının kullanılmasında üç ayrı hakka sahiptir. Bunlar kendisini bizzat savunmak, kendisinin seçtiği bir müdafi yardımından yararlanma ve bir müdafiye sahip olmak için gerekli mali olanaktan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görülürse re'sen atanacak bir müdafi yardımından yararlanma haklarıdır. Dolayısıyla, suç isnadı altında bulunan kişinin kendisini bizzat savunması devlet tarafından talep edilemez (Pakelli/Federal Almanya, B.No: 8398/78, 25/4/1983).

26. Müdafi yardımından yararlanma hakkı, adil yargılama için suç isnadı altındaki kişilere savunma hakkı verilmesinin tek başına yeterli olmadığını ayrıca bu kişilerin kendilerini savunma imkânına da sahip olmaları gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda savunma hakkının etkin bir şekilde kullanma imkânını sağlayan müdafi yardımından yararlanma hakkı aynı zamanda adil yargılanma hakkının diğer bir unsuru olan "silahların eşitliği" ilkesinin de gereğidir (B.No: 2014/3836, 17/9/2014, § 29). Diğer bir anlatımla, müdafi yardımından yararlanma hakkı hem savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamakta hem de silahların eşitliği ilkesine hayat vermektedir. Çünkü müdafi adil

yargılamanın teminatı olarak belirmektedir.

27. Müdafi yardımından yararlanma hakkıyla ilgili AİHM içtihadı, adil yargılanma hakkının yeterince uygulanabilir ve etkili olabilmesi için, kural olarak şüpheliye kolluk tarafından ilk kez sorgulanmasından itibaren avukata erişim hakkı sağlanması gerektiği yönündedir (Salduz/Türkiye [BD], B. No: 36391/02, 27/11/2008, §§ 50-55). AİHS'in 6. maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendinin etkinliğinden söz edilebilmesi için, delillerin toplanması ile ilgili mevzuatın karmaşık olduğu bu evrede de müdafi yardımından yararlanılmasının zorunluluğu ortaya çıkmaktadır (Imbrioscia/İsviçre, B.No: 13972/88, 24/11/1993, § 33).

28. Diğer taraftan AİHM, müdafi ile temsil hakkının sınırsız olmadığını (Can/Avusturya, B.No: 9300/81, 30/9/1985, § 57), geçerli bir sebebe dayanılıyorsa, davanın açılmasından önceki soruşturma evresinde avukata erişimin kısıtlanmasının mümkün olabileceğini (John Murray/Birleşik Krallık, B.No: 18731/91, 8/2/1996, § 63), önemli olanın yargılamaya bir bütün halinde bakıldığında soruşturma evresinde bu hükme aykırılığın, ciddi bir şekilde adil yargılanma hakkına engel olması durumunda hak ihlalinin ortaya çıkabileceğini belirtmiştir (Imbrioscia/İsviçre, § 36). Ancak, avukata erişim hakkının kısıtlanmasına istisnai olarak zorunlu sebeplerin gerekçe gösterilmesi durumunda bile, bu kısıtlamanın savunma haklarına zarar vermemesi gerekmektedir (Salduz/Türkiye [BD], B. No: 36391/02, 27/11/2008).

29. Bu kapsamda mutlak bir hak olarak kabul edilmese de, suç isnadı altında bulunan kişinin, gerekirse re'sen atanan bir avukat tarafından etkili bir şekilde savunulma hakkı adil yargılanma hakkının temel özelliklerinden biridir (Poitrimol/Fransa, B.No: 14032/88, 23/11/1993, § 34). AİHM, avukatın, müvekkili ile görüşememesi ve bir denetim olmaksızın müvekkilinden gizli talimatlar alamaması durumunda, avukatın desteğinin yararlılığını büyük ölçüde yitireceğini belirtmektedir (S/İsviçre, B. No: 12629/87, 28/11/1991, § 48).

30. Müdafi yardımından yararlanma hakkının adil yargılanma hakkı temelinde önemi, suç isnadı altında olan kişinin bu haktan yararlandırılması yönünde devletin pozitif bir yükümlülüğü olduğunun kabul edilmesidir. AİHS'in 6. maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendi devletleri, suç isnadı altındaki kişiyi, bir müdafiye sahip olmak için gerekli mali olanaktan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görülürse resen atanacak bir müdafi yardımından yararlandırma yükümlülüğü altına sokmuştur (B.No: 2014/3836, 17/9/2014, § 31). Adaletin selametinin gerekleri sanığın müdafi ile temsilini zorunlu kılıyor ise, devletlerin başkaca bir koşul öne sürmeksizin, müdafi görevlendirme konusundaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmeleri gerekir.

31. Şüphelinin/sanığın olay hakkında doğrudan doğruya bilgi sahibi olduğu ve açıklamalarının olayın aydınlatılması bakımından son derece önemli bir delil niteliğinde bulunduğu gerçeği karşısında; başvurucunun, avukatı hazır bulunmadığı halde kendi aleyhine itiraflarda bulunup bulunmadığı, bu itirafların aleyhinde kullanılıp kullanılmadığı, susmasından olumsuz sonuçlar çıkarılıp çıkarılmadığı ve kendisine herhangi bir baskı uygulanıp uygulanmadığı her somut olayda değerlendirilmelidir.

32. Başvuru konusu olayda, kasten yaralama suçundan yürütülen soruşturma kapsamında 24-25/1/2010 tarihlerinde sırasıyla Fethiye İlçe Emniyet Müdürlüğü ve Fethiye Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucunun "şüpheli" sıfatıyla ifadesi alınmıştır. İfadeleri alınırken müdafi yardımından yararlanmayan başvurucu, 5271 sayılı Kanun'un 150. maddesinin (3) numaralı fıkrası kapsamında yasal zorunluluk olmasına rağmen müdafi yardımından yararlandırılmamasının savunma ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

33. Şüpheli veya sanığın ceza muhakemesinde savunmasını yapan avukatı olan müdafi ile temsil edilme hakkının bir gereği olarak, 5271 sayılı Kanun 150. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca, alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada, şüpheli veya sanık için istemi aranmaksızın bir müdafi görevlendirilir. Diğer yandan, aynı Kanun'un 150. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince de şüpheli veya sanık, müdafi seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, istemi halinde bir müdafi görevlendirilir. Dolayısıyla 5271 sayılı Kanun, yasal zorunluluk dışındaki hallerde müdafi yardımından yararlanmak için suç isnadı altındaki kişinin talebini aramıştır.

34. Başvuru formu ve eklerindeki belgelerden anlaşıldığı üzere, başvurucu hakkında kasten yaralama suçundan soruşturma başlatılmış ve bu suç kapsamında ifadesi alınmıştır. 5237 sayılı Kanun'un 86. maddesine göre bu suçun gerektirdiği ceza, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıdır. Dolayısıyla, soruşturma konusu suç, müdafi görevlendirmesini zorunlu kılan suçlardan değildir. Suçun vasfı, Cumhuriyet savcısının soruşturmadan sonuç çıkardığı ve iddianame düzenlediği aşamada değişmiştir. Cumhuriyet savcısınca değişen suç vasfına göre başvurucunun yeniden ifadesi alınmamıştır.

35. Ancak, soruşturma evresinde kolluk ve Cumhuriyet savcısı tarafından kasten yaralama suçundan ifadesi alınırken şüpheliye (başvurucuya) müdafi seçme hakkının bulunduğuna ve onun hukuki yardımından yararlanabileceğine, müdafiin ifade alma sırasında hazır bulunabileceğine, müdafi seçecek durumda değilse ve bir müdafi yardımından yararlanmak istediği takdirde kendisine baro tarafından bir müdafi görevlendirebileceğine ilişkin hakları hatırlatılmıştır. Başvurucunun müdafi talebi olmamıştır. Diğer taraftan, ifade alımı esnasında başvurucuya müdafiden yararlanma hakkı dışında başta susma hakkı olmak üzere kanunun şüphelilere/sanıklara tanıdığı diğer haklar da hatırlatılmıştır.

36. Başvuru formu ve ekli belgelerden başvurucunun, müdafi talep etmesine rağmen verilmediğine, haklarının hatırlatılmadığına, soruşturma evresindeki beyanlarının hükme esas alındığına veya savunmasının baskı altında alındığına ve bu sebeple gerçeğe aykırı beyan verdiğine dair herhangi bir iddiası bulunmamaktadır. Ayrıca, yargılama sürecinin en önemli parçası olan kovuşturma evresinde başvurucunun kendisini müdafi ile temsil ettirdiği görülmektedir.

37. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun iddialarının bir ihlal içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Delillerin Değerlendirilmesi ve Diğer İddialar Yönünden

38. Başvurucu, mağdurun adli tıptan raporunun alınmadığını, eyleminin yaralama suçunun yasal unsurlarını taşıdığını ve eylemini sonlandırmasına rağmen adam öldürmeye teşebbüs suçundan hüküm kurulduğunu, maruz kaldığı haksız saldırı nedeniyle kendisini savunmasına rağmen meşru müdafaa hükümlerinin uygulanmadığını mahkûmiyet kararı verdiğini belirterek, bu hususların adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

39. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz"

40. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, …açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

41. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

42. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B.No: 2012/828, 21/11/2013, § 21).

43. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (B.No: 2013/2767, 2/10/2013, § 22).

44. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir. Mevcut yargılamada sunulan delilin geçerli olup olmadığını ve delil sunma ve inceleme yöntemlerinin yasaya uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp, Mahkemenin görevi başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

45. AİHM, delilerin kabul edilebilirliği ile ilgili olarak, somut davada kullanılan delilin sanığın hazır bulunduğu duruşmada ve "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkeleri ya da söz konusu delillerin yargılamanın bütününe olan etkisi çerçevesinde değerlendirmektedir (Tamminen/Finlandiya, B.No: 40847/98, 15/6/2004, §§ 40-41; Barberà, Messegué ve Jabardo/İspanya, B.No: 10590/83, 6/12/1988, §§ 68, 81-89). AİHM pek çok kararında, AİHS'in 19. maddesi bağlamında görevinin, Sözleşmeci Devletlerin Sözleşme'ye ilişkin yükümlülüklerinin gözetilmesini sağlamak olduğunu, AİHS'in koruması altında bulunan hak ve özgürlükler ihlal edilmedikçe ulusal bir mahkemenin olaylara ya da hukuka ilişkin yaptığı hataları inceleme görevinin bulunmadığını, AİHS'in 6. maddesinin adil yargılanma hakkını güvence altına almakla beraber bu maddenin öncelikli olarak ulusal hukuk bağlamında düzenlenmesi gereken bir konu olan delillerin kabul edilebilirliğine ilişkin bir kural ortaya koymadığını belirtmektedir (Schenk/İsviçre, B.No: 10862/84, 12/7/1988, §§ 45-46; Desde/Türkiye, B.No: 23909/03, 1/2/2011, § 124).

46. AİHM, bariz bir şekilde keyfi olmadıkça, belirli bir kanıt türünün –iç hukuk açısından hukuka aykırı olarak elde edilmiş kanıtlar da dâhil olmak üzere– kabul edilebilir olup

olmadığına veya aslında başvurucunun suçlu olup olmadığına karar vermenin kendi görevi olmadığını kararlarında ifade etmektedir. AİHM, kanıtların elde edilme yöntemi de dâhil olmak üzere yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığını ve Sözleşme'deki bir hakkın ihlali söz konusu ise tespit edilen ihlalin niteliğini inceleme konusu yapmaktadır (Jalloh/Almanya [BD], B.No: 54810/00, 11/07/2006, § 95; Desde/Türkiye, B.No: 23909/03, 1/2/2011, § 125; Khodorkovskiy ve Lebedev/Rusya, B.No: 11082/06, 13772/05, 25/7/2013, § 699) AİHM'e göre, delillerle ilgili esas olarak başvurucuya, delillerin gerçekliğine itiraz etme ve kullanılmalarına karşı çıkma fırsatı verilip verilmediği incelenmelidir (Bykov/Rusya [BD], B.No: 4378/02, 10/3/2009, § 90; Khodorkovskiy ve Lebedev/Rusya, B.No: 11082/06, 13772/05, 25/7/2013, § 700).

47. Başvuru konusu olayda, başvurucunun alınmadığını iddia ettiği Adli Tıp Kurumu raporu, 15/10/2010 tarihli duruşmada mahkemeden iddia makamı tarafından talep edilmiştir. Talep doğrultusunda Adli Tıp Kurumu Şube Müdürlüğünce adli rapor düzenlenmiş ve 18/2/2011 tarihli duruşmada başvurucu ve vekili tarafından rapora karşı bir diyeceklerinin olmadığı beyan edilmiştir. Mahkeme; sanığın kovuşturma evresindeki savunmasına, tanık beyanlarına, adli raporlara, olay yeri görgü ve tespit tutanağına, ekspertiz raporlarına ve diğer delillere dayanarak söz konusu kararı vermiştir. Anılan kararda tarafların iddia ve savunmaları, dosyaya sundukları deliller değerlendirilerek, ilgili hukuk kuralları da yorumlanmak suretiyle bir sonuca ulaşılmıştır (gerekçeli karar, s. 6-8).

48. Somut olayda, başvurucunun delillerini sunma ve delillerin değerlendirilmesi konusunda farklı bir muameleye tabi tutulduğuna dair somut bir veri bulunmamakta olup, Mahkeme'nin delilleri değerlendirmesinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunduğuna dair bir bulguya da rastlanmamıştır. Diğer taraftan, başvuru dosyası incelendiğinde, "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkelerine aykırı olarak başvurucuya delillerini sunma, inceletme ve itiraz etme hususlarında uygun olanakların sağlanmadığına ilişkin bir veri de bulunmamaktadır.

49. Sonuç olarak; başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin ve Yargıtayın kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

50. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve derece mahkemeleri kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının da "açıkça dayanaktan yoksunluk" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle, başvurunun "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, 5/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

FATİH TAŞ

B. No: 2013/1461 | Karar tarihi: 12.11.2014

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1461

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

FATİH TAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1461)

Karar Tarihi: 12/11/2014

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Haşim KILIÇ

Başkanvekili : Serruh KALELİ

Başkanvekili : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Zehra Ayla PERKTAŞ

Recep KÖMÜRCÜ

Burhan ÜSTÜN

Engin YILDIRIM

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Celal Mümtaz AKINCI

Erdal TERCAN

Muammer TOPAL

Zühtü ARSLAN

M. Emin KUZ

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Fatih TAŞ

Vekili : Av. İnan AKMEŞE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, yayınladığı kitaplardan dolayı yargılanması nedeniyle ifade özgürlüğünün, uyarlama yargılamasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ve kovuşturmanın ertelenmesi kararının dosya üzerinden verilmesi nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 8/2/2013 tarihinde İstanbul 5. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçeler ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 23/12/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 19/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 11/3/2014 tarihli görüş yazısı 13/3/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu, görüşünü süresi içinde 2/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bölüm tarafından 15/10/2014 tarihinde yapılan toplantıda başvurunun niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanmasını gerekli gördüğünden Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca görüşülmek üzere Genel Kurula sevkine karar vermiştir

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile Bakanlık görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, merkezi İstanbul'da bulunan Aram Yayıncılık isimli yayınevinin sahibidir.

9. Başvurucunun, 2002 yılı Ocak ayında iki şiir kitabı yayınlamasından dolayı PKK Terör Örgütüne basın yolu ile yardım etmek suçundan cezalandırılması için İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Başsavcılığının 14/1/2002 tarihli iddianamesi ile kamu davası açılmıştır.

10. İstanbul 4 Nolu DGM'nin 30/9/2002 tarihli kararı ile başvurucunun 13/3/1926 tarih ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 169. maddesi uyarınca 3 yıl 9 ay ağır hapis cezası ile cezalandırılmasına ve verilen hürriyeti bağlayıcı cezanın 9.923,00-TL ağır para cezasına çevrilmesine karar verilmiştir. İlk Derece Mahkemesinin gerekçesi şöyledir:

"…Birinci kitabın 9-12. sayfalarında yer alan önsöz bölümünde Kürdistan'dan bahsedilerek, '… Kürdün siyasal olarak geriletilmesi ulusal kültürel girişimini derinden etkilemiştir. Kürdistan ulusal kurtuluş hareketinin çıkışı itibarı ile her tabakadan Kürt bireyine farklı bir boyutta ulaşıp hızlı bir gelişim göstermesi, bir kitle yaratması, sınıfsal ve ulusal temelde yaşanan tıkanıklığa bir aşama kaydettirebilmesi, yaratılmış olan boşluğun

doldurulabilmesinden kaynaklanmaktadır… Kürt bireyini, Kürt ulusu şahsında yeni insanı yaratmayı amaçlar. Devrimimiz geçmişin olumsuz etkilerini de içinde barındıran kötü bir sonuç olan bugünü değiştirmek için yeniyi ve insana yaraşanı yaratma devrimidir... Ulusal Kurtuluş Savaşı Kürt insanını dağlara çekerek özgür yaşamı yaratmaya yöneltmiştir…' şeklinde ifadelerle Kürdistan adlı ülke için savaşıldığı ve bunun özgürlük mücadelesi olduğunun vurgulandığı…

Kitabın başlangıcında 15. ve 16. sayfalarında önderlik imzalı iki adet şiir yayınlandığı ve önderlik ifadesinin yasa dışı örgüt PKK'nın elebaşısı Abdullah Öcalan için kullanılan bir ifade olduğu…

Kitabın 'önderliğe yazılan şiirler' alt başlığında sayfa 25'de "utancın tanığı Marmara'yım" başlıklı şiirde kullanılan ifadelerle İmralı adasında örgüt lideri Abdullah Öcalan'ın tutuklu olarak bulundurulduğu vurgulanarak özgürlük mücadelesi veren bir kişi olarak gösterildiği, İmralı adasında hapiste tutulmasının utanç verici olduğu şeklinde görüşler ileri sürüldüğü…

29-30. sayfalarda yayınlanan "milat" başlıklı şiirde de 15 Şubat tarihinden söz edilerek yasa dışı örgüt liderinin o tarihte yakalandığı bilindiğinden bu tarihin üzüntü ve utanç yaratan bir tarih olduğu ve bu anın yaşanmamasının istendiği şeklinde görüşlere yer verildiği…

Sayfa 31'de "ben yaşamım" başlıklı şiirde soyut bir ülkeden söz edilerek "şehidim ben, adım Mazlumdur Kemaldir ve Hayriyim ben, Agit'in namlusundan intikam mermisi Zekiye'nin bedeninden yükselen alev ve Zila'nın yüreğindeki sevdayım ben, gerillanın tutuşturduğu özgürlük ateşi, çobanın kavalındaki sevda türküsü" şeklinde ifadeler kullandığı… Aynı şiirde ayrıca "Spartaküs'den Guevara'ya dek insanlık mirası, ben kırk milyon yürek, halkımın umudu, intikam olurum, çünkü ben ateşin oğlu, yaşamın adı, Mezopotamya güneşi Öcalan'ım Öcalan'ım" şeklinde kullanılan ifadelerle daha önce ölüm oruçlarında veya protesto amaçlı olarak kendilerini öldüren örgüt mensuplarından ve dağlarda çatışan gerillalardan söz edildiği ayrıca Abdullah Öcalan'ın halkın umudu ve intikamı, Mezopotamya güneşinin oğlu olduğu şeklinden ifadelerle yasa dışı örgüt lideri ve mensuplarının övüldüğü, eylemlerinin yüceltildiği…

Kitabın "Şehitlere Yazılan Şiirler ve Şehitlerin Yazdığı Şiirler" başlıklı bölümlerinde yer verilen şiirlerde yasa dışı örgüt mensuplarının dağlarda çatıştıkları, özgürlük mücadelesi yaptıkları şehit düştükleri bazı olayların yer ve tarihi belirtilerek ayrıca ölüm orucu eylemlerinin vurgulanarak örgüt mensuplarının kişilik ve eylemlerin övülerek yüceltildiği… Çatışmalarda veya ölüm oruçlarından ölen örgüt mensuplarının isimlerine yer verilerek onlardan ve eylemlerinden övgüyle söz edildiği, bu suretle kitabın bütününde yasa dışı PKK terör örgütü lider ve mensuplarından söz edilerek örgüt propagandası yapıldığı…

Aynı yayın evince yayınlanan "Dağın Kalbinde Gizliyiz-Gerilla Şiileri" başlıklı ikinci kitabında ise 21. sayfadaki "Fırat" başlıklı şiirde "öfkeliyiz Marmara'ya, katmayacağız suyunu suyuna, tenim Marmara'ya değmeden başkan Apo'ya bir avuç sevda sunacağız, paramparça yüreğimizde" şeklinde ifadelerle yasa dışı örgütün sözde liderinin Marmara denizindeki İmralı adasında tutukluluğu vurgulanarak kendisine övgüler yöneltildiği…

Sayfa 27'de yer alan "kim sorar" başlıklı şiirde "çığlığı İmralı'da yüreği adanın soluklarındandır, toprağın bereketi ışık olup İmralı'dan taşıyor bundandır, İmralı'ya hasrettir hasretiz bizde" şeklinde ifadelere yer verilerek İmralı ceza evinde tutuklu bulunan yasa dışı örgüt mensubunun kastedildiği ve kendisine toprağın, özgürlüğün ve kendilerinin hasret olduklarının vurgulanarak örgüt liderine yönelik övgülere yer verildiği…

42 sayfadaki “acıyı hissedin” başlıklı şiirde “15 Şubat gözyaşları ile şubat gerçekliği ile bastırıyor isyan başkaldırısını” şeklinde ifadeler kullanılarak yasa dışı örgüt liderinin 15 Şubat tarihinde yakalandığı vurgulanarak bundan üzüntü ve acıyla söz edildiği…

Kitabın 181. sayfasında bulunan “arkadaş” başlıklı şiirde “karanlık tarihin kanla yazılışını, güneşle aydınlanışını görmek, zamanın beni sürüklemesini değil, karanlık sayfaları renklendirenlerin eylemine katılmak istiyorum, yakamozda kansız geceleri düşleyip saç tellerimi Kürdistan dağlarına salacağım” şeklinde ifadeler kullanılarak Kürdistan’daki karanlık tarih döneminin kapanacağı ve güneşle bu bölgenin aydınlanacağı vurgulanarak Kürdistan olarak nitelendirilen bölgede verilen özgürlük ve bağımsızlık mücadelesine atıfta bulunulduğu ve mücadelesinin övüldüğü…

Söz konusu şiirlerde kullanılan beyan ve ifadelerle yasa dışı örgütü ve liderinin kişilik ve eylemlerinin övüldüğü, gerçekleştirilenin özgürlük ve bağımsızlık mücadelesi olduğunun vurgulandığı, bu suretle yasa dışı PKK terör örgütü propagandasının yapıldığı, her iki kitapta bu şekilde örgüt propagandasına yer verildiği, sanığın aynı anda ve birbirinin devamı olarak bu iki kitaptaki propaganda içeren şiirlerle üzerine atılı yasa dışı örgüte yardım etmek suçunu işlediği…”

11. İlk Derece Mahkemesi kararının temyizi üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 29/5/2003 tarihli ilamı ile İlk Derece Mahkemesinin kararını onamış ve karar kesinleşmiştir.

12. İnfaz aşamasında 765 sayılı Kanun’un 169. maddesinde yapılan değişiklik nedeniyle, İstanbul 4 Nolu DGM’nin 20/2/2004 tarihli kararı ile infazın durdurulmasına karar verilmiş ve aynı tarihte, başvurucunun eyleminin değişen kanun hükmü göz önüne alınarak yeniden değerlendirilmesi için uyarlama yargılamasına başlanmıştır.

13. Başvurucunun, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi’nin (Eski 4 Nolu DGM) 21/3/2007 tarihli kararı ile terör örgütünün propagandasını yapmak suçundan 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesi uyarınca 1.080 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. İlk Derece Mahkemesi kararının gerekçesi şöyledir:

“…Gerilla Şiirleri-1 ve Gerilla Şiirleri-2 isimli kitabın önsöz ve değişik sayfalarında yer alan yazı ve şiirlerin, bir bütün olarak incelendiğinde, içerikleri itibariyle şiddet veya diğer terör yöntemlerine başvurmayı teşvik edecek şekilde örgüt propagandası niteliğinde olması nedeniyle suçu sabit görülen sanığın…”

14. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 28/1/2010 tarihli ilamı ile İlk Derece Mahkemesinin kararını usulden bozulmuştur.

15. Yeniden yapılan yargılama sonunda başvurucunun, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi’nin 8/12/2010 tarihli kararı ile terör örgütünün propagandasını yapmak suçundan 16.660,00-TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. İlk Derece Mahkemesinin gerekçesi şöyledir:

“…Gerilla Şiirleri-1 ve Gerilla Şiirleri-2 isimli kitabın önsöz bölümünde ve değişik sayfalarında yayınlanan şiirlerde, yasadışı örgüt mensupları ve örgütün sözde liderlerinden bahsedilmek ve düşünce ve eylemleri övülmek suretiyle yasadışı PKK terör örgütünün propagandası yapılarak, örgüte yardım etmek suçu sabit görülerek …”

16. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 29/3/1012 tarihli ilamı ile İlk Derece Mahkemesinin kararı bir kez daha usulden bozulmuştur.

17. Yeniden yapılan yargılama sonunda, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 10/7/2012 tarihli kararı ile başvurucu hakkında yürütülen kovuşturmanın, 2/7/2012 tarih ve 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun'un Geçici 1. maddesi uyarınca ertelenmesine ve başvurucu hakkında üç yıl denetimli serbestlik hükümlerinin uygulanmasına karar verilmiştir.

18. İtiraz üzerine İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 26/12/2012 tarihli kararı ile itiraz reddedilmiş ve İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi'nin kovuşturmanın ertelenmesi kararı kesinleşmiş ve karar başvurucuya 11/1/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir. Bireysel başvuru 8/2/2013 tarihinde yapılmıştır.

B. Başvuruya Konu Kitaplar

19. 2002 yılının Ocak ayında Aram Yayıncılık, "Bu Yürek Dağlar Aşar Gerilla Şiirleri-1" (birinci kitap) ve "Dağın Kalbinde Gizliyiz Gerilla Şiirleri-2" (ikinci kitap) başlığını taşıyan iki şiir kitabı yayınlamıştır. Başvurucu, adı geçen yayınevinin sahibi ve söz konusu kitapların yayıncısıdır. Söz konusu kitabın kimin tarafından yazıldığı ve şiirlerin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

20. Birinci kitap bir önsöz ve beş bölümden oluşmaktadır. Kitap sırasıyla "Önderliğe Yazılan Şiirler", "Şehitlere Yazılan Şiirler", "Şehitlerin Yazdığı Şiirler", "Gerillaya Dair Şiirler", "Kadın Konulu Şiirler" ve "Serbest Şiirler" isimli bölümlerden ve toplam 197 sayfadan oluşmakta, referans ve kaynakça içermemektedir. İkinci kitap ise yine bir önsöz ve yedi bölümden oluşmaktadır. Kitap sırasıyla, "Önderliğe Yazılan Şiirler", "Şehitlerin Şiirleri", "Şehitlere Yazılan Şiirler", "Toprağa Yazılan Şiirler", "Gerillaya Yazılan Şiirler", "Kadına Yazılan Şiirler" ve "Serbest Şiirler" isimli bölümlerden ve toplam 262 sayfadan oluşmaktadır.

21. Başvurucu yayınladığı şiir kitaplarından dolayı ilk kez İstanbul 4 No.lu DGM'nin 30/9/2002 tarihli kararı ile mahkum edilmiş ve bu karar Yargıtay onaması ile kesinleşmiştir. Yasa değişikliği nedeniyle yapılan sonraki yargılamalarda verilen mahkûmiyet kararlarında yeni gerekçelere yer verilmemiş esas itibarıyla ilk mahkûmiyet kararındaki gerekçelere dayanılmıştır (bkz. § 9).

C. İlgili Hukuk

22. 765 sayılı Kanun'un 169. maddesi şöyledir:

"64 ve 65 inci maddelerde beyan olunan hal haricinde her kim, böyle bir cemiyete ve çeteye hal ve sıfatlarını bilerek barınacak yer gösterir veya yardım eder yahut erzak veya esliha ve cephane veya elbise tedarik ederse üç seneden beş seneye kadar ağır hapis ile cezalandırılır."

23. 3713 sayılı Kanun'un "terör suçları" kenar başlıklı 3. maddesinin 29/06/2006 tarih ve 5532 sayılı Kanun'un 2. maddesi ile yapılan değişiklikten önceki hali şöyledir:

"Türk Ceza Kanununun 125, 131, 146, 147, 148, 149, 156, 168, 171 ve 172 nci maddelerinde yazılı suçlar, terör suçlarıdır."

24. 3713 sayılı Kanun'un "Terör Amacı ile İşlenilen Suçlar" kenar başlıklı 4. maddesinin 5532 sayılı Kanun'un 3. maddesi ile yapılan değişiklikten önceki hali şöyledir:

"Bu Kanunun uygulanmasında;

a) (Değişik bent: 13/11/1996 - 4211/1 md.) Türk Ceza Kanununun 145, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 157, 169 ve 384 üncü maddeleri ile 499 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yazılı suçlar,

b) 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 9 uncu maddesinin (b), (c), (e) bentlerinde yazılı suçlar,

1 inci maddede belirtilen terör amacı ile işlendiği takdirde terör suçu sayılır."

25. 3713 sayılı Kanun'un "cezaların artırılması" kenar başlıklı 5. maddesinin 5532 sayılı Kanun'un 4. maddesi ile yapılan değişiklikten önceki hali şöyledir:

"3 ve 4 üncü maddelerde yazılı suçları işleyenler hakkında ilgili kanunlara göre tayin edilecek şahsi hürriyeti bağlayıcı cezalar veya para cezaları yarı oranında artırılarak hükmolunur. Bu suretle tayin olunacak cezalarda, gerek o fiil için, gerek her nevi ceza için muayyen olan cezanın yukarı sınırı aşılabilir. Ancak şahsi hürriyeti bağlayıcı cezalarda bu sınır ağır hapiste 36, hapiste 25, hafif hapiste 10 yılı geçemez."

26. 3713 sayılı Kanun'un 5532 sayılı kanunun 6. maddesi gereği değişen 7. maddesinin ikinci ve beşinci fıkraları şöyledir:

"…

Yukarıdaki fıkra uyarınca oluşturulan örgüt mensuplarına yardım edenlere veya şiddet veya diğer terör yöntemlerine başvurmayı teşvik edecek şekilde propaganda yapanlara fiilleri başka bir suç oluştursa bile ayrıca bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşyüzmilyon liradan birmilyar liraya kadar adli para cezası verilir.

…

Yukarıdaki 2 nci fıkrada belirtilen örgütle ilgili propaganda suçunun 5680 sayılı Basın Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen mevkuteler vasıtası ile işlenmesi halinde, ayrıca sahiplerine de mevkute bir aydan az süreli ise, bir önceki ay ortalama satış miktarının; … yüzde doksanı kadar adli para cezası verilir. Ancak, bu para cezaları yüzmilyon liradan az olamaz. Bu mevkutelerin sorumlu müdürlerine, sahiplerine verilecek para cezasının yarısı uygulanır ve altı aydan iki yıla kadar hapis cezası hükmolunur."

27. 6352 sayılı Kanun'un Geçici 1. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) 31/12/2011 tarihine kadar, basın ve yayın yoluyla ya da sair düşünce ve kanaat açıklama yöntemleriyle işlenmiş olup; temel şekli itibarıyla adlî para cezasını ya da üst sınırı beş yıldan fazla olmayan hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı;

a) Soruşturma evresinde, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın kamu davasının açılmasının ertelenmesine,

b) Kovuşturma evresinde, kovuşturmanın ertelenmesine,

c) Kesinleşmiş olan mahkûmiyet hükmünün infazının ertelenmesine,

karar verilir.

(2) Hakkında kamu davasının açılmasının veya kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilen kişinin, erteleme kararının verildiği tarihten itibaren üç yıl içinde birinci fıkra kapsamına giren yeni bir suç işlememesi hâlinde, kovuşturmaya yer olmadığı veya düşme kararı verilir. Bu süre zarfında birinci fıkra kapsamına giren yeni bir suç işlenmesi hâlinde, bu suçtan

dolayı kesinleşmiş hükümle cezaya mahkûm olunduğu takdirde, ertelenen soruşturma veya kovuşturmaya devam olunur.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 12/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 8/2/2013 tarih ve 2013/1461 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu, uyarlama yargılamasının 9 yıl sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, yayınladığı kitaplardan dolayı yargılanması nedeniyle düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün ve İlk Derece Mahkemesince kovuşturmanın ertelenmesine ilişkin olarak verilen son kararın duruşma yapılmadan dosya üzerinde verilmesi nedeniyle aleni yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, 10.000,00 TL maddi ve 30.000,00 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. İfade Özgürlüğü ve Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlali İddiası Yönünden

30. Bakanlık görüşünde, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 10/7/2012 tarihli kararı ile başvurucu hakkında yürütülen kovuşturmanın ertelenmesine karar verildiği ve bu itibarla halihazırda başvurucu hakkında başvuruya konu olay ile ilgili olarak verilmiş bir mahkumiyet kararı bulunmadığı hatırlatılmıştır.

31. Başvurucu, hakkında daha önce üç kez mahkûmiyet hükmü kurulduğunu ve son olarak kovuşturmanın ertelenmesi kararı verildiğini ve böylece kovuşturma tehdidine maruz kaldığını, tek başlarına bu kararların bile ifade özgürlüğü üzerinde baskı oluşturduğunu ileri sürmüştür.

32. Mevcut başvurunun koşullarında, hâlihazırda başvurucu hakkında başvuruya konu olay ile ilgili olarak her ne kadar Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 29/5/2003 tarihli ilamı ile kesinleşen bir mahkumiyet kararı bulunmakta ise de, bu karar henüz infaz edilmeden 765 sayılı Kanun’un 169. maddesinde yapılan değişiklik gereği olarak cezanın infazının durdurulduğu ve onun yerine geçmek üzere yeni bir karar vermek amacıyla İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinde tekrar yargılamaya başlandığı anlaşılmaktadır. Uyarlama yargılaması sonuçlanmadan 6352 sayılı Kanun’un geçici 1. maddesi uyarınca verilen kovuşturmanın ertelenmesi kararının da Anayasa’nın 26. maddesine göre başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahale olup olmadığı ve o nedenle davanın esasıyla ayrılmaz bir biçimde bağlantılı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla başvurucu hakkında henüz kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmamakla beraber bu sorunun Anayasa’nın 26. maddesi bağlamında esasla ilişkilendirilerek tartışılması gerekmektedir.

33. Başvurucu hakkındaki uyarlama yargılamasının yaklaşık 9 yıl sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ve başvurucu hakkında kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun değildir. Ayrıca başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığı için başvurunun bu şikâyetlere ilişkin kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

34. Üyeler Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Burhan ÜSTÜN ve Nuri NECİPOĞLU bu görüşe katılmamışlardır.

b. Duruşmada Hazır Bulunma Hakkının İhlali İddiası Yönünden

35. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

36. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme… açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

37. Başvurucuya göre kovuşturmanın ertelenmesi kararının verildiği son celse duruşma aleni yapılmamış ve karar aleni verilmemiştir. Başvurucu, Derece Mahkemesince kovuşturmanın ertelenmesine ilişkin olarak verilen son kararın duruşma yapılmadan dosya üzerinde verilmesi nedeniyle yargılamaya avukatının katılamadığını ve aleni yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Buna karşın bu iddiaların özü, başvurucunun duruşmada hazır bulundurulmaması ile ilgilidir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı değildir. Bu sebeple başvurucunun bu iddialarının "duruşmada hazır bulunma hakkı" çerçevesinde incelenmesi gerekir.

38. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriği, AİHS'in "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmelidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

39. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

40. Adil yargılamanın zımni gerekleri "hakkaniyete uygun yargılama" kavramından hareket ederek saptanabilir. Bu gereklerden en önemlisi Anayasa'nın 36. maddesinde açıkça ifade edilmiş olan "savunma hakkı"dır. Ceza yargılamasındaki savunma haklarının güvence altına alınması demokratik toplumun temel bir ilkesidir. Bu sebeple hakkaniyete uygun bir yargılamanın gerçekleştirilmesi için, yargılamanın yürütülmesi sırasında alınan önlemlerin, savunma hakkının yeterince ve tam olarak kullanılması ile uyumlu olması ve bu hakların teorik ve soyut değil, etkili ve pratik olacak şekilde yorumlanması gerekmektedir (Bkz. B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32).

41. Hakkaniyete uygun yargılamanın en önemli unsuru olan sanığın kendini savunma hakkından faydalanmasının ilk koşulu sanığın savunmasını yapabilmesi için mahkeme önünde hazır bulunma olanağına sahip olmasıdır. AİHS'in 6. maddesinde açıkça belirtilmemiş olsa da duruşmada hazır bulunma hakkı AİHS'in 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki adil muhakeme hakkının bir parçasıdır. Bir sanığın aleyhine açılan ceza davasında duruşmada hazır bulunması genel bir haktır ve AİHS'in 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan (c), (d) ve (e) bentlerinde yer alan hakların bir parçasıdır (bkz.

Sejdovic/İtalya, B. No: 56581/00 , 1/3/2006, § 81). Nitekim duruşmada hazır bulunma hakkının bir sonucu olarak 5271 sayılı Kanun'un 193. maddesinin (1) numaralı fıkrasında istisnalar saklı kalmak üzere, hazır bulunmayan sanık hakkında duruşma yapılamayacağı hükme bağlanmıştır (Bkz. B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 41).

42. Somut olayda, silahlı terör örgütüne yardım etmek suçundan açılan kamu davasında başvurucu hakkında daha önce üç kez mahkumiyet hükmü kurulmuş ve son olarak Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 29/3/1012 tarihli ilamı ile İlk Derece Mahkemesinin mahkûmiyet kararı usule ilişkin bazı gerekçelerle bozulmuş ve dosya İlk Derece Mahkemesine gönderilmiştir. Dosya Derece Mahkemesince esasa kaydedilmeden önce 2/7/2012 tarihinde 6352 sayılı Kanun yürürlüğe girmiş ve Mahkeme, 10/7/2012 tarihinde kendisine ulaşan dosyayı mahkeme esasına kaydederek aynı gün duruşma açmadan ve adı geçen Kanun'a dayanarak başvurucu hakkında yürütülen kovuşturmanın ertelenmesine ve üç yıl denetimli serbestlik hükümlerinin uygulanmasına karar vermiştir. Somut olayda çözümlenmesi gereken mesele, kovuşturmanın ertelenmesine ilişkin son kararın duruşma yapılmadan dosya üzerinde verilmesinin başvurucunun "duruşmada hazır bulunma hakkı"na müdahale oluşturup oluşturmadığı ve bir bütün olarak yargılamanın adilliğini etkileyip etkilemediğinin tespitidir.

43. Adından da anlaşılacağı üzere 6352 sayılı ve Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun yargı hizmetlerinin hızlandırılması amacıyla hazırlanmıştır. Bu durum Kanun'un genel gerekçesinde de açıkça belirtilmiştir (adı geçen Kanun hakkında daha ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2013/92, K.2014/6, K.T. 16/1/2014).

44. İlk derece mahkemelerinin, 6352 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra, genel olarak, basın yayın yoluyla işlenen suçlara ilişkin kovuşturmalarda Yargıtay bozması veya iadesi üzerine duruşma açmayarak doğrudan kovuşturmanın ertelenmesi kararı verdikleri anlaşılmaktadır. Kanun'da uygulamanın nasıl yapılacağına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiş olmakla birlikte yargılamanın sonucunda bir değişiklik olmayacağının açıkça belli olduğu durumlarda duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmesinin söz konusu Kanun'un yargı hizmetlerinin hızlandırılması, ifade özgürlüğünün genişletilmesi ve bu kapsamda basın yayın yoluyla işlenen suçlara ilişkin açılan mevcut davaların sonlandırılması amacına matuf olduğu anlaşılmaktadır.

45. Bireysel başvuru kapsamında Anayasa Mahkemesinin görevi, muhakemenin yöntemi de dâhil yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığını saptamaktır. 30/9/2002, 21/3/2007 ve 8/12/2010 tarihli kararlarla başvurucu yayınladığı kitaplar nedeniyle mahkum edilmiş, Yargıtay ise verilen bu kararlardan uyarlama yargılamasından öncekini onamış daha sonrakileri ise esastan değil ancak usulden bozmuştur. Mevcut durumda hukuksal yapının değişmediği de gözetildiğinde derece mahkemeleri ve Yargıtay, başvurucunun eylemi hakkındaki niyetlerini açıkça belli etmişlerdir.

46. Başvurucu başvuruya konu şiir kitaplarını yayınlaması nedeniyle toplam 11 yıla yakın bir süre yargılanmış ve bu süre içerisinde defalarca mahkeme huzurunda savunma yapma fırsatı bulmuştur. Kaldı ki kovuşturmanın ertelenmesi kararı bireyin suç işleyip işlemediğiyle ilişkili değildir. Bu nedenle, böyle bir incelemenin duruşma açılmadan ve başvurucu duruşmaya çağrılmadan yapılmış olmasının bir bütün olarak yargılamanın adilliğini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

47. Öte yandan başvurucu, adil yargılanma hakkını sınırlandırdığı iddiasıyla başka bir işlem

hakkında da şikâyetçi olmadığı gibi dava dosyası ve yargılama süreci bir bütün olarak incelendiğinde başvurucunun savunma haklarından yararlandırılmadığını gösteren bir bulguya da rastlanılmamıştır.

48. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürdüğü yargılama işleminde açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiği İddiası

49. Başvurucu, başvuru konusu kitapları yayınlaması nedeniyle hakkında daha önce üç kez mahkûmiyet hükmü kurulduğunu ve son olarak kovuşturmanın ertelenmesi kararı verildiğini, böylece ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

50. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) benzer kararları hatırlatılmış ve başvurucunun iddialarının bu kararlar doğrultusunda değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir. Bakanlık görüşünde, Sözleşme'nin 10. maddesi bağlamında ifade özgürlüğünün demokratik toplumun temellerinden birisini oluşturduğu; ifade özgürlüğünün yalnızca lehte olduğu kabul edilen veya zararsız ya da önemsiz görülen bilgi ve düşünceler için değil, aynı zamanda devletin veya toplumun bir bölümü için saldırgan, şok edici veya rahatsız edici bilgi ve düşünceler için de geçerli olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda, ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olup olmadığının, gerçekleştirilen müdahalenin yasayla öngörülmüş olup olmadığı, müdahalenin meşru amaçlara dayanıp dayanmadığı ve müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı temelinde incelenmesi gerektiği belirtilmiştir.

51. Başvurucu, başvurunun esası hakkındaki Bakanlık görüşüne karşı, başvuru dilekçesindeki beyanlarını tekrar etmiştir.

52. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

53. Anayasa'nın "Düşünce ve kanaat hürriyeti" kenar başlıklı 25. maddesi şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir.

Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz."

54. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesi şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine

bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellememek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.”

55. Anayasa’nın “Bilim ve Sanat hürriyeti” kenar başlıklı 27. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.

Yayma hakkı, Anayasanın 1 inci, 2 nci ve 3 üncü maddeleri hükümlerinin değiştirilmesini sağlamak amacıyla kullanılamaz.

…”

56. Anayasa’nın “Basın hürriyeti” kenar başlıklı 28. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

“Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve malî teminat yatırma şartına bağlanamaz.

(İkinci fıkra mülga: 3.10.2001-4709/10 md.)

Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır.

Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasanın 26 ve 27 nci maddeleri hükümleri uygulanır.

Devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü tehdit eden veya suç işlemeye ya da ayaklanma veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya Devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü haber veya yazıyı, yazanlar veya bastıranlar veya aynı amaçla, basanlar, başkasına verenler, bu suçlara ait kanun hükümleri uyarınca sorumlu olurlar… “

57. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruya konu somut olayda yayınladığı iki şiir kitabı nedeniyle başvurucu yargılanmış ve sonuç olarak hakkında yürütülen kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmiştir.

58. Anayasa’nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar “söz, yazı, resim veya başka yollar” olarak ifade edilmiştir ve “başka yollar” ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir (B. No:2013/2602, 23/1/2014, §43).

59. Bundan başka, başvuruya konu şiir kitaplarının basılmasında olduğu gibi sanatın serbestçe açıklanması ve yayınlanması özgürlüğü Anayasa’nın 27. maddesinde özel olarak korunmuştur. Basın özgürlüğü alanındaki temel düzenleme ise Anayasa’nın 28. maddesinde

yer almaktadır. Anayasa'nın 28. maddesine ilave olarak 29. maddede süreli ve süresiz yayın hakkı ve 30. maddede basın araçlarının korunmasına yer verilmiştir. Anayasa'nın 31. maddesinde ise kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı düzenlenmiştir. Ayrıca, Anayasa'nın basın özgürlüğünü düzenleyen hükümlerinde yer alan "yazanlar", "bastıranlar", "başkasına verenler", "dağıtımı önleme", "toplatma", "süreli yayın" ve "süresiz yayın" gibi ifadeler ancak "gazete", "kitap", "dergi" gibi basılıp çoğaltılabilen kitle iletişim araçları için kullanılabilir. Dolayısıyla, Anayasa'ya göre basın, kitle iletişim araçlarından biridir; ancak diğer kitle iletişim araçlarından ayrılarak özel olarak korunmuştur (bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 68).

60. Anayasa'nın 28. maddesinin birinci fıkrasında basının hür olduğu ve sansür edilemeyeceği, üçüncü fıkrasında devletin basın özgürlüğüne ilişkin pozitif yükümlülüğü olduğu, dördüncü fıkrasında basın özgürlüğünün sınırlanmasında Anayasa'nın 26. ve 27. maddeleri hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiş beşinci fıkrasında ise basın özgürlüğüne yapılacak müdahalelerin meşru amaçları sayılmıştır.

61. Yazılı belge ve kitap bastırma özgürlüğünün ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası olduğu konusunda hiçbir şüphe ya da anlaşmazlık bulunmamaktadır. Yukarıda gösterildiği gibi Anayasa'da ifade özgürlüğüne ilişkin olarak daha ayrıntılı düzenlemeler de yer almakla birlikte mevcut koşullar altında başvurunun ifade özgürlüğüne ilişkin temel düzenleme olan Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

62. Mutlak değil sınırlanabilir bir hak olan ifade özgürlüğü Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tabidir. İfade özgürlüğüne ilişkin 26. maddenin ikinci, bilim ve sanat özgürlüğüne ilişkin 27. maddenin ikinci ve basın özgürlüğüne ilişkin 28. maddenin dördüncü ve izleyen fıkralarında sınırlama sebeplerine yer verilmiştir. Ancak bu özgürlüklere yönelik sınırlamaların da bir sınırının olması gerektiği açıktır. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçütler göz önüne alınmak zorundadır. Bu sebeple ifade özgürlüğüne getirilen sınırlandırmaların denetiminin Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçütler çerçevesinde ve ifade özgürlüğüne ilişkin ayrıntılı diğer maddeler göz önüne alınarak Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında yapılması gerekmektedir.

63. İfade özgürlüğü, insanın serbestçe haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir (B. No: 2013/2602, 23/1/2014, §40).

64. İfade özgürlüğü, Anayasa'da yer alan diğer hak ve özgürlüklerin önemli bir kısmını doğrudan etkiler. Gerçekten de gazete, dergi veya kitap biçiminde basın yayın yoluyla düşüncenin yayılmasının başlıca aracı olan basın, ifade özgürlüğünün kullanılma biçimlerinden biridir. Basın özgürlüğü, AİHS'de ayrı bir madde olarak değil ifade özgürlüğüne ilişkin 10. maddenin altında koruma altına alınmıştır. AİHS'in 10. maddesi, yalnızca düşünce ve kanaatlerin içeriğini değil iletilme biçimlerini de koruma altına almaktadır. Buna karşın basın özgürlüğü, Anayasa'nın 28-32. maddelerinde özel olarak düzenlenmiştir (B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 73).

65. Basın özgürlüğü, gazete, dergi, kitap gibi araçlar ile düşünce ve kanaatleri açıklama, yorumlama, bilgi, haber ve eleştirilerin yayın ve dağıtım haklarını kapsar. Basın özgürlüğü düşüncenin iletilmesini ve dolaşımını gerçekleştirerek bireyin ve toplumun bilgilenmesini

sağlar. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirmek ve gerçekleştirme konusunda ikna etmek çoğulcu demokratik düzenin gereklerindendir. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile basın özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 74).

66. Demokratik bir sistemde, devletin eylem ve işlemlerinin, adli ve idari yetkililerin olduğu kadar, basının ve aynı zamanda kamuoyunun da denetimi altında bulunması gerekmektedir. Yazılı, işitsel veya görsel basın, kamu gücünü kullanan organların siyasi kararlarını, eylemlerini ve ihmallerini sıkı bir denetime tabi tutarak ve vatandaşların karar alma süreçlerine katılımını kolaylaştırarak demokrasinin sağlıklı bir şekilde işlemesini ve bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerini güvence altına almaktadır. Bu sebeple basın özgürlüğü, herkes için geçerli ve yaşamsal bir özgürlüktür (B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 75).

67. İfade özgürlüğünü tamamlayan ve onun kullanılmasını sağlayan basın özgürlüğü de ifade özgürlüğü gibi mutlak ve sınırsız değildir. Sosyal görevini yerine getirebilmesi için basının özgür olması kadar sorumluluk bilinci ile hareket etmesi de şarttır. Basının, Anayasa'nın 26., 27. ve 28. maddelerinde sayılan Devletin iç ve dış güvenliğinin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, suç işlenmesinin ya da ayaklanma veya isyana teşvik edilmesinin engellenmesi için konmuş olan sınırlandırmalara uyması gerekmesine karşın, siyasi hususlarda bilgi verme hakkı da vardır. Öte yandan halkın da bu tür bilgileri almaya hakkı vardır. Basın özgürlüğü, kamuoyuna, çeşitli siyasi fikir ve tutumlarının iletilmesi ve bunlara ilişkin bir kanaat oluşturması için en iyi araçlardan birini sağlamaktadır. (benzer yöndeki bir karar için bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 76).

68. Yukarıda anlatılan ilkeler ışığında, başvuru konusu olayda, ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediğinin değerlendirilmesinde öncelikle müdahalenin mevcut olup olmadığı ve daha sonra da müdahalenin haklı sebeplere dayanıp dayanmadığı değerlendirilecektir.

i. Müdahalenin Mevcudiyeti Hakkında

69. Başvurucu, başvuruya konu şiir kitaplarını yayınlaması nedeniyle kendisi hakkında daha önce üç kez mahkûmiyet hükmü kurulduğunu ve sonuçta kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmiş olsa bile açılan kovuşturmanın kendisini doğrudan etkilemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca daha önceki kararlarda mahkûmiyet hükmü kurulmuş olması nedeniyle hakkında uygulanan denetimli serbestlik süresi içerisinde yeniden kovuşturmaya maruz kalma ve ceza alma riskinin sürdüğünü, mevcut durumun ifade özgürlüğü üzerinde baskı oluşturduğunu ileri sürmüştür.

70. Başvurucuya göre mevcut durumda kovuşturulma korkusu gerçektir ve kendisinin yayıncılık faaliyetlerini engellemekte, ayrıca bu durum kendinde stres ve endişe yaratmakta ve çalışmalarını ciddi biçimde sınırlamaktadır.

71. Bakanlık, hâlihazırda başvurucu hakkında başvuruya konu olay ile ilgili olarak verilmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadığını ileri sürmektedir.

72. Başvurucunun ifade özgürlüğü hakkına yönelik olarak iddia ettiği bir müdahalenin varlığı, başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan hakkının ihlali nedeniyle mağdur duruma düşürecek bir önleme başvurulup vurulmadığının belirlenmesine bağlıdır (bkz. Altuğ Taner Akçam/Türkiye, B. No: 27520/07, 25/10/2011, § 65). Bu bağlamda AİHM'in bir kişinin herhangi bir ihlalin mağduru olduğunu iddia edebilmesi için söz konusu

önlemden doğrudan etkilenmiş olması gerektiği yolundaki içtihadı (bkz. Klass ve Diğerleri/Almanya, B. No: 5029/71, 6/9/1978, § 33) meselenin çözümü için yol gösterici olacaktır.

73. Hâlihazırdaki başvuruda, başvurucu hakkında henüz kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmamasına rağmen başvurucunun 2002 yılından itibaren yaklaşık 11 yıl süren kovuşturmadan doğrudan etkilendiğinin ve yayıncı olması nedeniyle daha ilerde de soruşturma ve kovuşturmaya maruz kalma riskinin bulunduğu iddiasının dikkate alınması gerekir. Bu bağlamda mevcut başvuruya konu dava süreci dikkate alınarak başvurucu hakkında devam etmekte olan kovuşturma tehdidinin bir müdahale anlamına gelip gelmediği tespit edilmelidir.

74. Somut olayda başvurucunun başvuruya konu iki kitabı yayınlamasından dolayı PKK Terör Örgütüne basın yolu ile yardım etmek suçundan cezalandırılması için İstanbul DGM Başsavcılığınca kamu davası açılmış ve İstanbul 4 Nolu DGM, 30/9/2002 tarihinde, başvurucunun terör örgütüne yardım etmek suçundan cezalandırılmasına karar vermiştir. Söz konusu karar Yargıtayca onanarak kesinleşmiştir. Daha sonra infaz aşamasında, kanun değişikliği nedeniyle, infazın durdurulmasına karar verilmiş ve yapılan yargılama sonucunda başvurucu, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 21/3/2007 ve 8/12/2010 tarihli kararları ile terör örgütünün propagandasını yapmak suçundan iki kez mahkum edilmiş ve söz konusu kararlar Yargıtayca esas yönünden değil usul yönünden bozulmuştur. Yeniden yapılan yargılama sonunda, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 10/7/2012 tarihli kararı ile başvurucu hakkında yürütülen kovuşturmanın ertelenmesine ve başvurucu hakkında üç yıl denetimli serbestlik hükümlerinin uygulanmasına karar verilmiş ve bu karar, yapılan itirazın itiraz mercii tarafından reddedilmesi ile kesinleşmiştir (bkz. §§ 8-17).

75. 6352 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 31/12/2011 tarihine kadar, basın ve yayın yoluyla ya da sair düşünce ve kanaat açıklama yöntemleriyle işlenmiş olup, temel şekli itibarıyla adlî para cezasını ya da üst sınırı beş yıldan fazla olmayan hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı, soruşturma evresinde 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 171. maddesindeki şartlar aranmaksızın kamu davasının açılmasının ertelenmesini, kovuşturma evresinde kovuşturmanın ertelenmesini, kesinleşmiş olan mahkûmiyet hükümlerinde ise mahkûmiyet hükmünün infazının ertelenmesini düzenlemektedir. Başvuruya konu olayda başvurucu hakkında devam etmekte olan kovuşturma ertelenmiş ve başvurucu hakkında üç yıl denetimli serbestlik hükümlerinin uygulanmasına karar verilmiştir.

76. 6352 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ise hakkında açılmış bulunan kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilen kişinin, erteleme kararının verildiği tarihten itibaren üç yıl içinde basın ve yayın yoluyla ya da sair düşünce ve kanaat açıklama yöntemleriyle yeni bir suç işlememesi hâlinde, kovuşturmaya yer olmadığı veya düşme kararı verilecek bu süre zarfında benzer yeni bir suç işlenmesi hâlinde, bu suçtan dolayı kesinleşmiş hükümle cezaya mahkûm olunduğu takdirde, ertelenen soruşturma veya kovuşturmaya devam olunacaktır.

77. Başvurucunun yayınevi sahibi olması nedeniyle düşünce açıklamaları veya basın faaliyetleri nedeniyle ileride soruşturma ve kovuşturmaya maruz kalma riski bulunduğu gibi mevcut başvuruya konu ertelenen kovuşturmanın yeniden canlanması olasılığı da bulunmaktadır. Üstelik kovuşturmaya yeniden başlandığı bir durumda başvurucunun söz konusu şiir kitaplarını yayınlaması nedeniyle daha önce üç kez ilk derece mahkemesince

mahkûm edilmiş olması göz önüne alındığında yine ceza alma tehdidi de devam etmektedir.

78. Mevcut başvuru ifade özgürlüğüne ilişkin olup, başvurucunun denetim altında tutulma durumunun bilinmesi başvurucu açısından bazı güçlükler yaratmaktadır. Bu güçlükler, mağduriyet statüsünün belirlenmesinde dikkate alınmalıdır (bkz. Altuğ Taner Akçam/Türkiye, B. No: 27520/07, 25/10/2011, § 67). Yaptırıma maruz kalma endişesinin kişiler üzerinde kesintiye uğratıcı bir etkisi vardır ve sonunda kişinin isnat edilen suçlardan aklanma ihtimali bulunsa bile kişinin bu etki altında ilerde düşünce açıklamalarından veya basın faaliyetlerini yapmaktan imtina etme riski bulunmaktadır (benzer değerlendirmeler için bkz. Lombardo ve Diğerleri/Malta, B. No: 7333/06, 24/4/2007, § 61).

79. Sonuç olarak başvurucu, henüz yayınladığı kitaplar nedeniyle mahkûm edilmemiş olsa bile ertelenen kovuşturmanın gelecekte yeniden başlayabileceği olasılığının kendisinde stres ve cezalandırılma endişesi yarattığı kabul edilebilir. Daha önce yargılanıp mahkûm olması ve üstelik söz konusu mahkûmiyetin Yargıtayca da onanması gerçeği ışığında başvurucunun daha sonra yeniden kovuşturmaya maruz kalma ve ceza alma riskinin gerçek olduğu sonucuna varılmıştır. Bu koşullarda, Anayasa'nın 26. maddesi çerçevesinde başvurucunun ifade özgürlüğüne müdahalede bulunulduğunun kabul edilmesi gerekir.

ii. Müdahalenin Haklı Sebeplere Dayanması Hakkında

80. Yukarıda anılan müdahaleler Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanmadığı ve Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu nedenle, sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen öze dokunmama, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilmiş olma, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

1. Müdahalenin Kanuniliği

81. Anayasa'nın 13. maddesi ile 26. maddenin beşinci fıkrasında yer alan, müdahalenin "kanun"la yapılması şartına aykırılık bulunduğuna ilişkin bir iddiada bulunulmamıştır. Yapılan değerlendirmeler neticesinde, 765 sayılı Kanun'un 169. maddesi, 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesi ve 3713 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin "kanunilik" ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

2. Meşru Amaç

82. Başvurucu, şikâyet konusu müdahalenin amacının kitaplarda yer alan siyasal görüşleri engellemek olduğunu iddia etmiştir.

83. İfade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin meşru olabilmesi için Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarına yönelik olması gerekir (bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 84).

84. Başvuruya konu kitapların yayınlanması nedeniyle başvurucunun yargılanması, söz

konusu kitaplarda yayınlanan şiirlerin Türkçe adı Kürdistan İşçi Partisi olan yasadışı silahlı terör örgütü PKK'nın ve onun kurucusu ve yöneticisi olan Abdullah Öcalan ile örgüt mensuplarının övülmesi, terör eylemlerinin özgürlük mücadelesi olarak gösterilerek yüceltilmesi ve bu surette terör örgütünün propagandasının yapılarak örgüte yardım edilmesi iddialarına dayanmaktadır.

85. Başvurucu hakkında düzenlenen iddianame ve derece mahkemelerinin kararları bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun yargılanmasının PKK terör örgütünün faaliyetleri ile mücadele kapsamında Devlet tarafından belirlenen amaçların ve faaliyetlerin uzantısı niteliğinde olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

86. PKK, Türk yargı erki tarafından silahlı terör örgütü olarak kabul edildiği gibi, Emniyet Genel Müdürlüğünün yayınladığı "Türkiye'de hâlen faaliyetlerine devam eden başlıca terör örgütleri" listesinde "PKK/KONGRA-GEL" adıyla yer almaktadır. PKK, Silahlı Terörizme Karşı Özel Önlemlerin Uygulanması Hakkındaki Avrupa Konseyinin 27 Aralık 2001 tarihli Ortak Tutum (Council Common Position) kararından bu yana Avrupa Birliği tarafından terör örgütü olarak kabul edilmektedir. Bundan başka PKK, Amerika Birleşik Devletlerinin (ABD) terörist organizasyonlar listesinde yer aldığı gibi Birleşmiş Milletler ve NATO ile bölgedeki Suriye, Irak, İran gibi pek çok ülke ve uluslararası kuruluş tarafından da terör örgütü olarak kabul edilmektedir. Ayrıca PKK, ABD'nin uyuşturucu kaçakçıları listesinde de bulunmaktadır (bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 87).

87. Başvuruya konu kitapları yayınlaması nedeniyle başvurucunun yargılanmasının, PKK terör örgütünün faaliyetleri ile mücadele kapsamında millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılmasına yönelik çalışmaların bir parçası olduğu ve bunun da Anayasa'nın ifade özgürlüğüne ilişkin 26. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

3. Demokratik Bir Toplumda Gerekli Olma ve Ölçülülük

88. Başvurucu, yayınladığı kitaplarda cebir ve şiddete veya diğer terör yöntemlerine çağrı bulunmadığını, güncel olaylara ilişkin bazı siyasal değerlendirmeler nedeniyle yargılanmak suretiyle ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplumun gereklerine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

89. Bakanlık görüşünde, ifade özgürlüğüne yönelik müdahalelerin varlığı halinde alınan önlemleri haklı kılacak "konuyla ilgili ve yeterli gerekçeler" ileri sürülüp sürülmediğinin ve "sınırlama amacı ile aracı arasında makul bir dengenin bulunup bulunmadığının" demokratik toplum gerekleri açısından değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

90. İfade özgürlüğü mutlak olmadığı için bazı sınırlandırmalara tabi olabilir. İfade özgürlüğüne ilişkin olarak Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan sınırlandırmaların Anayasa'nın 13. maddesinin güvencesinde olan demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkeleriyle bağdaşıp bağdaşmadığı konusunda bir değerlendirme yapılması gerekmektedir (bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 91).

91. Anayasa'nın 13. maddesinin ilk halinin gerekçesinde "Maddenin ikinci fıkrasında, hak ve hürriyetlerin sınırlanmasında daima gözetilmesi gereken ölçü; yani sınırlamanın sınırı öngörülmüştür. Diğer bir deyimle hak ve hürriyetlere getirilecek sınırlamalar yahut bunlar konusunda öngörülecek sınırlayıcı tedbirler demokratik rejim anlayışına aykırı olmamalı; genellikle kabul gören demokratik rejim anlayışı ile uzlaşabilir olmalıdır" denilmiştir. Anayasa'nın 3/10/2001 tarih ve 4709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı

Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'un 2. maddesi ile yapılan değişiklik gerekçesinde ise "Anayasanın 13 üncü maddesi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki ilkeler doğrultusunda yeniden düzenlenmektedir." denilmiştir.

92. 1982 Anayasasında belirtilen demokrasi, çağdaş ve özgürlükçü bir anlayışla yorumlanmalıdır. "Demokratik toplum" ölçütü, Anayasa'nın 13. maddesi ile AİHS'in "demokratik toplum düzeninin gerekleri" ölçütünün bulunduğu 9. 10. ve 11. maddelerindeki paralelliği açıkça yansıtmaktadır. Bu itibarla demokratik toplum ölçütü, çoğulculuk, hoşgörü, açık fikirlilik ve tolerans temelinde yorumlanmalıdır (bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 93).

93. Nitekim Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatları uyarınca, "Demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. Temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunup tümüyle kullanılamaz hale getiren sınırlamalar, demokratik toplum düzeni gerekleriyle uyum içinde sayılamaz. Bu nedenle, temel hak ve özgürlükler, istisnaî olarak ve ancak özüne dokunmamak koşuluyla demokratik toplum düzeninin sürekliliği için zorunlu olduğu ölçüde ve ancak yasayla sınırlandırılabilirler." (AYM, E.2006/142, K.2008/148, K.T. 24/9/2008). Başka bir ifadeyle yapılan sınırlama hak ve özgürlüğün özüne dokunarak, kullanılmasını durduruyor veya aşırı derecede güçleştiriyorsa, etkisiz hale getiriyorsa veya ölçülülük ilkesine aykırı olarak sınırlama aracı ile amacı arasındaki denge bozuluyorsa demokratik toplum düzenine aykırı olacaktır (Bkz. AYM, E.2009/59, K.2011/69, K.T. 28/4/2011; AYM, E.2006/142, K.2008/148, K.T. 17/4/2008; B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 94).

94. Buna göre demokratik toplumun ana temellerinden olan ifade özgürlüğü, sadece lehte olduğu kabul edilen veya zararsız veya ilgilenmeye değmez ve önemsiz görülen "düşünceler" için değil, ayrıca Devletin veya toplumun bir bölümünün aleyhinde olan, onlara çarpıcı gelen, onları rahatsız eden haber ve düşünceler için de uygulanır. Çünkü bunlar, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleridir (bkz. Handyside/Birleşik Krallık, B. No: 5493/72, 7/12/1976, § 49).

95. Hak ve özgürlüklere yapılacak her türlü sınırlamada devreye girecek bir başka güvence de Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen "ölçülülük ilkesi"dir. Bu ilke, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin başvurularda öncelikli olarak dikkate alınması gereken bir güvencedir. Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük kriterleri iki ayrı ölçüt olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki ölçüt arasında ayrılmaz bir ilişki vardır. Nitekim Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında gereklilik ve ölçülülük arasındaki bu ilişkiye dikkat çekmiş, "[Temel hak ve özgürlüklere yönelik her hangi bir sınırlamanın,] demokratik toplum düzeni için gerekli nitelikte, başka bir ifadeyle güdülen kamu yararı amacını gerçekleştirmekle birlikte, temel haklara en az müdahaleye olanak veren ölçülü bir sınırlama niteliğinde olup olmadığının incelenmesi gerekir…" diyerek amaç ile araç arasında makul bir ilişki ve dengenin bulunması gerektiğine karar vermiştir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, K.T. 18/10/2007; B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 96).

96. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre ölçülülük, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma amaçları ile araç arasındaki ilişkiyi yansıtır. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Bu sebeple ifade özgürlüğü alanında getirilen müdahalelerde, hedeflenen amaca ulaşabilmek için seçilen müdahalenin elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir (B.

No: 2012/1051, 20/2/2014, § 84).

97. Bu bağlamda, başvuru konusu olay bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel ekseni, müdahaleye neden olan derece mahkemelerinin kararlarında dayandıkları gerekçelerin ifade özgürlüğünü kısıtlama bakımından "demokratik bir toplumda gerekli" ve "ölçülülük ilkesi"ne uygun olduğunu inandırıcı bir şekilde ortaya koyup koyamadığı olacaktır (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Gözel ve Özer/Türkiye, B. No: 43453/04, 31098/05, 6/7/2010 §51; Gündüz/Türkiye, B. No: 35071/97, 4/12/2003 § 46). Dolayısıyla, başvurucunun yayınladığı kitaplardan dolayı yargılanması nedeniyle müdahale edilen ifade özgürlüğü ile başvurucunun yargılanması ve ceza tehdidi altında bulundurulmaya devam edilmesi arasındaki dengenin ölçülü olduğunun kabulü halinde, kitapların basılmasından dolayı başvurucunun yargılanmasına ilişkin gerekçelerin inandırıcı, başka bir deyişle ilgili ve yeterli oldukları sonucuna varılabilir (B. No: 2012/1051, 20/2/2014, § 87; B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 97).

98. Yapılacak değerlendirmelerde, söz konusu kitapların şiir kitapları olduklarının ve gerek önsözde, gerekse de şiirlerde işlenen konuların toplumun bir kesimini ilgilendiren toplumsal meselelere ilişkin olduğunun da göz önüne alınması gerekir. Anayasa'nın 26. maddesi bağlamında, kamunun çıkarlarına ilişkin siyasi konuşmalar veya toplumsal sorunlara ilişkin tartışmaların sınırlanmasında kamusal yetki kullanan makamların çok dar bir takdir marjı olduğuna işaret etmek gerekir (aynı yönde görüş için bkz. Başkaya ve Okçuoğlu/Türkiye, B. No: 23536/94, 24408/94, 8/7/1999, § 62). Öte yandan ifade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirilmemiş olmakla birlikte ırkçılık, nefret söylemi, savaş propagandası, şiddete teşvik ve tahrik, ayaklanmaya çağrı veya terör eylemlerini haklı göstermek gibi bu özgürlüklerin sınır bölgeleri olan alanlarda ise Devlet otoriteleri müdahalelerinde daha geniş bir takdir yetkisine sahiptir (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Gözel ve Özer/Türkiye, § 56; Gündüz/Türkiye, § 40). Bu sebeple öncelikle, söz konusu kitaplarda, iddianame ve derece mahkemesi kararlarının gerekçelerinde belirtildiği şekilde, PKK terör örgütünün propagandasının yapılıp yapılmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

99. İfade özgürlüğüne ilişkin bireysel başvurularda, ifadelerin bağlamlarından kopartılarak incelenmesi Anayasa'nın 13. ve 26. maddelerinde yer alan ilkelerin uygulanmasında ve elde edilen bulguların kabul edilebilir bir değerlendirmesinin yapılmasında hatalı sonuçlara ulaşılmasına neden olabilir. Bu çerçevede, söz gelimi bir düşünce açıklamasının ifade edildiği bağlamdan koparıldığında "milli güvenlik" için bir tehlike oluşturması, bu ifadeye yönelik bir müdahaleyi tek başına haklı çıkartmamaktadır. Bu nedenle somut başvuruda derece mahkemelerinin kararlarında belirtilen; PKK terör örgütüne ilişkin ifadeler ile bunların ifade edildiği bağlam, kitapların birer şiir kitabı olması, kitapların yazarının kimliği, yazılma zamanı, amacı, hitap ettiği kişilerin kimlikleri, muhtemel etkileri ve kitaptaki diğer ifadelerin tamamı bir bütün olarak ele alınmalıdır. Bundan başka, söz konusu şiirlerde ileri sürülen düşüncelerin içeriğine ve hangi bağlamda dile getirildiğine dikkat edilmesi, müdahalenin "arzulanan hedeflere uygun" olup olmadığının ve ulusal makamlar tarafından öne sürülen gerekçelerin "ilgili ve yeterli" olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 100).

100. Nitekim AİHM de yerleşik içtihatlarında düşünce açıklamalarına ilişkin söz veya metinlerin bütünüyle ele alındığında şiddeti teşvik edip etmediğinin belirlenmesi için, söz ve açıklamalarda kullanılan terimlerin ve hangi bağlamda yazıldıklarının dikkate alınmasının uygun olacağını her zaman vurgulamıştır. (Özgür Gündem/Türkiye, B. No: 23144/93, 16/3/2000 § 63; Sürek/Türkiye, B. No: 24762/94, 8/7/1999 § 12, 58)

101. Öte yandan söz konusu kitaplarda yer alan görüşlerin gerçekten nefrete ve şiddete teşvik edip etmediğinin değerlendirmesini yaparken kullanılan aracın kitle iletişim araçlarına kıyasla halkın daha dar bir kesimine hitap eden (benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Alınak/Türkiye, B. No: 40287/98, 29/3/2005, § 41) ve PKK terör örgütünün ideolojisinin endoktrinasyonunu hedefleyen şiir kitapları oldukları da gözetilmelidir (benzer bir karar için bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 106).

102. Başvuruya konu kitaplarda yer alan şiirlerin yazarları belli değildir. Yazarlar söz konusu şiirlerde, PKK terör örgütünün kurucusu ve yöneticisine övgüler dizmekte, onun cezaevinde bulunması nedeniyle duydukları üzüntüleri dile getirmektedirler. Üstelik başvurucunun yargılanmasına neden olan bazı şiirlerde Türkiye'nin bir kısmında görülen vahim nitelikli şiddet olaylarının, can ve mal kayıplarının meydana gelmesinde temel aktörler olan ve kitaplarda yer alan düşüncelerin birinci elden muhatabı da olan terör örgütü üyeleri de övülmektedir. Türkiye topraklarının bir kısmı Kürdistan, terör eylemleri ise ulusal kurtuluş savaşı olarak nitelendirilmektedir.

103. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında ifade ettiği gibi belirli bir insan topluluğunun yaşadığı coğrafi bölgenin tanımlanması tek başına, o bölgenin bulunduğu ülkenin bütünlüğüne yönelik bir ifade açıklaması olarak nitelendirilemez. Buna karşın Türkiye topraklarının bir kısmının "Kürdistan" olarak nitelendirilmesinin ne anlama geldiği ancak kitapta kullanılan ifadelerle birlikte, kitabın yayınlandığı özel koşulların da birlikte değerlendirilmesi ile belirlenebilir (bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 102).

104. Bu bağlamda, Anayasa'nın 26. maddesi ve daha özel olarak da 27. maddesi, bilgi ve fikir edinme ve düşünceleri yayma kapsamında sanatsal ifade özgürlüğünü de içerir ve bu anayasal güvenceler her tür kültürel, siyasi ve sosyal bilgi ve fikrin açıklanmasına, yayılmasına ve değiş-tokuşuna katılma fırsatı yaratır (bkz. Mutatis mutandis, Müller ve Diğerleri/İsviçre B. No: 10737/84, 24/5/1988 § 27). AİHM'in de sıklıkla dikkat çektiği gibi mevcut başvuruya konu kitaplardaki şiirler gibi sanat eserleri yaratan, dağıtan veya sergileyen kişiler fikir ve görüşlerin yayılmasına önemli bir katkıda bulunmakta ve dolayısıyla da sanatsal eserler demokratik bir toplum için büyük önem taşırlar. Bu nedenle Devlet, sanat eserini yaratan kişilerin ifade özgürlüklerine gereksiz müdahalelerde bulunmama yükümlülüğü konusunda daha hassas davranmalıdır (bkz. Müller ve Diğerleri/İsviçre B. No: 10737/84, 24/5/1988 § 33).

105. Öte yandan söz konusu kitapların şiir kitapları olduğu gözetildiğinde Anayasa'nın 26. ve 27. maddelerinin yalnızca ifade edilen fikir ve bilgilerin içeriğini değil, bunların ifade ediliş biçimlerini de koruma altına aldığı ve bu açıdan, söz konusu kitapların, kurgu olarak sınıflandırılabilecek birer şiir olduğu unutulmamalıdır (Mutatis mutandis, bkz. Alınak/Türkiye, B. No: 40287/98, 29/3/2005, § 43).

106. Kitap bir bütün olarak incelendiğinde şiddeti övdüğü, kişileri terör yöntemlerini benimsemeye başka bir deyişle şiddet kullanmaya, nefrete, intikam almaya veya silahlı direnişe tahrik ve teşvik ettiği değerlendirilmemiştir. Aksine, başvurucunun yayınladığı kitaplarda mahkûmiyetine dayanak yapılan şiirlerde genel olarak PKK terör örgütünün kurucusu ve yöneticisinin cezaevine kapatılmış olmasından duyulan rahatsızlık, silahlı çatışmalarda ölen kişilerin ardından duyulan hüzün şiir diliyle ve oldukça soyut bir biçimde anlatılmış; Kürdistan olarak tanımlanan coğrafyada ölen kişilerin özgürlük için öldükleri belirtilmiştir.

107. Söz konusu şiirlerin kitap olarak basılması ile kitle iletişim araçlarından çok daha dar

bir okuyucu kitlesine ulaştığı da göz önüne alınmalıdır. Bu durum, kitapların "kamu düzeni" üzerindeki etkisini ciddi biçimde azaltmaktadır. Kitaplardaki bazı şiirlerde kamunun bir kesimi için rahatsız edici ifadeler bulunsa da bu ifadelerin, şiirlerin sanatsal doğaları ve kısıtlı etkileri nedeniyle bir şiddet çağrısından çok trajik olaylar karşısında duyulan üzüntünün birer ifadesi olarak değerlendirilmesi gerekir (Mutatis mutandis, bkz. Alınak/Türkiye, B. No: 40287/98, 29/3/2005, § 45).

108. Başvurucunun yayınladığı kitap gibi sanatsal açıklamaların sınırlanmasında kamusal yetki kullanan makamların çok dar bir takdir aralığı olduğuna işaret etmek gerekir. Kamu otoriteleri veya toplumun bir kesimi için hoş olmayan düşüncelere, şiddeti teşvik etmediği, terör eylemlerini haklı göstermediği ve nefret duygusunun oluşmasını desteklemediği sürece (bkz. § 96) sınırlama getirilemez. Bu sebeple, başvuruya konu kitapları yayınlaması nedeniyle başvurucunun yaklaşık 11 yıl kadar uzunca bir süredir soruşturma ve kovuşturmaya tabi tutulması ve kovuşturmaya tabi tutulma riskinin halen devam etmesi nedeniyle başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olmadığı sonucuna varılmıştır.

109. Üstelik başvurucu söz konusu kitapları yayınlaması nedeniyle silahlı terör örgütüne yardım etmek ve silahlı terör örgütünün propagandasını yapmak suçlarından 2002 yılından beri yaklaşık on bir yıldır yargılanmasına karşın söz konusu kitapların ticaretinin herhangi bir kısıtlamaya uğramadan serbestçe yapıldığı da not edilmelidir.

110. Yukarıdaki hususlar dikkate alındığında, başvurucunun yayınladığı kitaplar nedeniyle yaklaşık 11 yıl kadar uzunca bir süredir soruşturma ve kovuşturmaya tabi tutulması ve kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilerek bir ceza tehdidi altında bulundurulmaya devam edilmesinin, arzulanan amaçlara uygun olmadığı ve dolayısıyla da "demokratik bir toplumda gerekli" olmadığı kanaatine varılmıştır. Bu sebeplerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

111. Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Nuri NECİPOĞLU ve Burhan ÜSTÜN bu görüşe katılmamışlardır.

b. Makul Sürede Yargılanma Hakkı Yönünden İnceleme

112. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturmanın makul süre içinde sonuçlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

113. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, gerek Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan gerek AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği,

makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

114. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

115. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddeleri uyarınca kişilere, medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların yanı sıra, cezai alanda yöneltilen suç isnatlarının makul sürede karara bağlanmasını talep hakkı tanınmıştır. Suç isnadı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi olup, kişiye cezai alanda yöneltilen iddianın suç isnadı niteliğinde olup olmadığının tespitinde; iddia olunan suçun pozitif düzenlemelerdeki tasnifinin, suçun gerçek niteliğinin, suç için öngörülen cezanın niteliği ile ağırlığının değerlendirilmesi gerekir. Ancak isnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise, ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın, adil yargılanma hakkının kapsamına girdiği kabul edilecektir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 31).

116. Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, PKK Terör Örgütüne basın yolu ile yardım etmek suçundan cezalandırılması için İstanbul DGM Başsavcılığının 14/1/2002 tarihli iddianamesi ile kamu davası açılmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

117. Cezai alanda yöneltilen suç isnatları ile ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, kişiye bir suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama veya gözaltı gibi tedbirlerin uygulandığı andır. Somut olayda başvurucu 765 sayılı kanun'un 169. maddesinde yapılan değişiklik nedeniyle dosyanın yeniden ele alınmasına dair İstanbul 4 Nolu DGM'nin kararından itibaren işleyen yargılamanın uzunluğundan şikayetçi olduğundan makul süre değerlendirilmesi açısından bu tarih, 20/2/2004 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği tarihtir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 34; B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurucu hakkındaki kovuşturmanın ertelenmesine ilişkin olarak verilen kararın kesinleşme tarihi olan 26/12/2012 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

118. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Başvurucu, 2002 yılı Ocak ayında başvuruya konu iki kitabı yayınlamasından dolayı PKK Terör Örgütüne basın yolu ile yardım etmek suçundan cezalandırılması için İstanbul DGM Başsavcılığının 14/1/2002 tarihli iddianamesi ile kamu davası açılmış; İstanbul 4 Nolu DGM'nin 30/9/2002 tarihli kararı ile başvurucunun cezalandırılmasına karar verilmiştir. Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 29/5/2003 tarihli ilamı ile İlk Derece Mahkemesinin kararını onamış ve karar kesinleşmiştir. İnfaz aşamasında kanun değişikliği nedeniyle, İstanbul 4 Nolu DGM'nin 20/2/2004 tarihli kararı ile başvurucu hakkındaki infazın durdurulmasına karar verilmiş ve aynı tarihte, başvurucunun eyleminin değişen kanun hükmü göz önüne alınarak yeniden

değerlendirilmesi için uyarlama yargılamasına başlanmıştır. İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 21/3/2007 tarihli kararı ile başvurucunun, terör örgütünün propagandasını yapmak suçundan cezalandırılmasına karar verilmiş; bu karar Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 28/1/2010 tarihli ilamı ile bozulmuştur. Yeniden yapılan yargılama sonunda başvurucu, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 8/12/2010 tarihli kararı ile terör örgütünün propagandasını yapmak suçundan cezalandırılmış, bu karar da Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 29/3/1012 tarihli ilamı ile bir kez daha bozulmuştur. Yeniden yapılan yargılama sonunda, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 10/7/2012 tarihli kararı ile başvurucu hakkında yürütülen kovuşturmanın ertelenmesine karar verilmiş; İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 26/12/2012 tarihli itirazın reddi kararı ile kovuşturmanın ertelenmesi kararı kesinleşmiştir.

119. 5271 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 22-45).

120. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu 8 yıl 10 ay 6 günlük yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

121. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

122. Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT ve Nuri NECİPOĞLU bu görüşe katılmamışlardır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesinin Uygulaması

123.Başvurucu, 10.000,00 TL maddi ve 30.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

124. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

125. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık dokuz yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren 6.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

126. Başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik başvuru açısından ihlal tespitinin yeterli tatmin sağladığı değerlendirildiğinden ifade özgürlüğüne yapılan müdahale nedeniyle tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

127. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit

edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

128. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

129. Hakkında verilen kovuşturmanın ertelenmesi kararı nedeniyle başvurucunun halen denetimli serbestlik tedbiri, dolayısıyla, kovuşturma ve ceza tehdidi altında bulunduğu ve bu hususun ifade özgürlüğünü ihlal ettiği gözetilerek başvurucu hakkındaki ceza davasında 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca gereği yapılmak üzere dosyanın ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. İfade özgürlüğünün ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Serdar ÖZGÜLDÜR, Nuri NECİPOĞLU ile Burhan ÜSTÜN'ün karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

3. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Nuri NECİPOĞLU ile Burhan ÜSTÜN'ün karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

4. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT ile Nuri NECİPOĞLU'nun karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Başvurucuya 6.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına.

E. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca gereği yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine,

12/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucu hakkında ilk derece Mahkemesince verilen mahkûmiyet kararı Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 29.5.2003 tarih ve E.2003/846, K.2003/963 sayılı ilâmı ile onanmak suretiyle kesinleşmiştir. Ağır hapis cezasından çevrilme ağır para cezasının infazı aşamasında,765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 169. maddesinde yapılan değişiklik nedeniyle, davacının talebi üzerine 20.2.2004 tarihinde infazın durdurulmasına karar verilerek "uyarlama" yargılaması

başlatılmış; bu yargılama sonunda ilk derece mahkemesince iki kez verilen mahkûmiyet hükmü Yargıtay 9. Ceza Dairesince usuli nedenlerle iki kez bozulmuş ve nihayet 2.7.2012 tarih ve 6352 sayılı Kanun'un Geçici 1. maddesinin âmir hükmü uyarınca, derece mahkemesinin 10.7.2012 tarihli kararıyla davacı hakkında yürütülen kovuşturmanın ertelenmesine, başvurucu hakkında üç yıl denetimli serbestlik hükümlerinin uygulanmasına karar verilmiş ve bu karara karşı yapılan itiraz reddedilmek suretiyle karar kesinleşmiştir.

765 sayılı Kanun'un 169. maddesinde vaki değişiklik nedeniyle yapılan "uyarlama yargılaması" ile bu yargılama devam ederken çıkan 2.7.2012 tarih ve 6352 sayılı Kanunun Geçici 1. maddesi uyarınca ilk derece mahkemesince verilen "kovuşturmanın ertelenmesi" kararı, ifade özgürlüğü ihlâline yol açtığı öne sürülen ve 29.5.2003 tarihinde onanmak suretiyle kesinleşen ceza yargılamasının bir parçası ve devamı niteliğinde olmadığı gibi; kesinleşen ceza yargılamasından tamamen bağımsız ve farklı hukuki sonuçları olan yargılama evreleridir. Bu mahiyetleri itibariyle de 29.5.2003 tarihinde kesinleşen ceza yargılamasının Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru yetkisinin başladığı 23.9.2012 tarihinden önceki bir döneme ilişkin bulunması nedeniyle, başvurucunun "ifade özgürlüğü" konusundaki iddialarının "kovuşturmanın ertelenmesi" yargılamasının kesinleştiği 26.12.2012 tarihi esas alınarak incelenebilmesi imkânı bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, bu konudaki iddiaların zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle reddine karar verilmesi gerektiği kanaatine vardığımızdan; çoğunluğun işin esasının incelenmesine dair kararına katılmıyoruz.

Üye Serdar ÖZGÜLDÜR Üye Burhan ÜSTÜN Üye Nuri NECİPOĞLU

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvuru, ifade özgürlüğünün ihlal edildiği ve uyarlama yargılamasının çok uzun sürdüğü iddialarına dayanmaktadır.

Başvurucunun yayınladığı şiir kitaplarının terör propagandası niteliğinde olduğu, verilen cezaların ölçüsüz, fahiş ve ifade özgürlüğüne demokratik bir toplumda zorunlu olmayan bir müdahale teşkil etmediği, cezanın mevzuatta daha sonra başvurucunun lehine olarak yapılan değişiklikler nedeniyle uyarlanması gerekmesinin, aynı davanın uzun sürmesi şeklinde değerlendirilemeyeceği, uyarlama yargılamasının yeni ve farklı bir süreç olup ilk mahkumiyet kararının Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi dışında kaldığı, aksi düşünülse bile 2.7.2012 tarihinde kabul edilen 6352 sayılı Yasa ile başvurucunun mağduriyetine yeterli giderim sağlandığı düşüncesiyle, ihlal kararına katılmıyorum.

Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT

HÜSEYİN ŞAHİN

B. No: 2013/1728 | Karar tarihi: 12.11.2014

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1728

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

HÜSEYİN ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1728)

Karar Tarihi: 12/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 31/12/2014-29222

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Haşim KILIÇ

Başkanvekili : Serruh KALELİ

Başkanvekili : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Zehra Ayla PERKTAŞ

Recep KÖMÜRCÜ

Burhan ÜSTÜN

Engin YILDIRIM

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Celal Mümtaz AKINCI

Erdal TERCAN

Muammer TOPAL

Zühtü ARSLAN

M. Emin KUZ

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Hüseyin ŞAHİN

Vekili : Av. Cavit ÇALIŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, uzman erbaş sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlem hakkında açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen masumiyet karinesinin ihlal edildiğini, aleyhine avukatlık ücretine hükmedilmesinin ise Anayasa'nın 36. ve 91. maddeleriyle 13. maddesindeki ölçülülük ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvurucu tarafından 5/3/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 31/10/2013 tarihinde başvurunun karara bağlanması için Bölüm tarafından ilke kararı alınması gerekli görüldüğünden, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 7/1/2014 yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Bakanlık, yazılı görüşünü 6/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bakanlığın görüş yazısı 12/2/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş olup, başvurucu tarafından 13/2/2014 tarihinde Bakanlık görüşüne cevap dilekçesi sunulmuştur.

7. Bölüm tarafından 15/10/2014 tarihinde yapılan toplantıda başvurunun niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanmasını gerekli gördüğünden Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca görüşülmek üzere Genel Kurula sevkine karar vermiştir

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

8. Başvuru formu ve ekleri ile ilgili dava dosyasında yer alan olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, sözleşmeli uzman erbaş olarak görev yapmakta iken 26/2/2003 tarihinde yaya olarak yapılan intikal faaliyetine katılmaması nedeniyle 5 gün oda hapsi cezası, 16/4/2007 tarihinde bankaya olan borcunu ödememesi nedeniyle uyarı cezası ve 12/9/2007 tarihinde aşırı borçlanması nedeniyle uyarı cezası ile cezalandırılmış, 1/11/2005, 1/11/2006, 6/9/2007 ve 27/8/2008 tarihlerinde başvurucuya farklı icra müdürlüklerince icra takip ve haciz yazıları gönderilmiştir.

10. Başvurucu, Ulş. Oto Tk. Komutanlığı emrinde araç sevk uzmanı olarak görev yapmakta iken işlediği iddia olunan "zincirleme bir şekilde şahsi çıkar sağlamak amacıyla memuriyet nüfuzunu sair surette kötüye kullanmak ve şahsi çıkar sağlamak amacıyla memuriyet nüfuzunu sair surette kötüye kullanmak" suçları nedeniyle Isparta Dağ ve Komando Okulu ve Eğitim Merkezi Komutanlığı Askeri Mahkemesinin 6/9/2011 tarih ve E.2011/44, K.2011/271 sayılı kararı ile toplam 11 ay 7 gün hapis cezasıyla cezalandırılmış ve hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş, karar 27/10/2011 tarihinde

kesinleşmiştir.

11. Kara Kuvvetleri Komutanlığı Tayin Daire Başkanı tarafından Lojistik Komutanlığına gönderilen 15/11/2011 tarihli yazının ilgili kısmı şöyledir:

"...

4. Personel hakkında müsnet suçlardan dolayı HAGB kararları verilmişse de; bu kararlarla personelin isnat edilen suçları işlemediği değil tam tersine işlediğinin sabit görüldüğü mahkeme tarafından tespit edilmekte olduğundan söz konusu personelin içinde bulunduğu durum ortadan kalkmamaktadır. İşlenen fiillerin TSK'nın disiplinini esastan sarsacak ve itibarını zedeleyecek nitelikte olması nedeniyle personelin ahlaki durumunun TSK'da görev yapmayı engelleyecek düzeyde vahamet derecesine ulaştığı değerlendirilmiş olup, adı geçen personelin kendisinden istifade edilmesine imkân bulunmamaktadır.

5. İşlenen fiillerin niteliği ve niceliği itibariyle askerlik mesleği değerlerini sarsması ve personelin kendisinden istifade edilmeyeceğinin anlaşılması nedeniyle ilgi (b) Kanun'un 12'nci maddesi ve ilgi (c) Yönetmelik'in 13'üncü maddesi gereğince adı geçen uzman çavuşun sözleşmesinin emrin alınmasını müteakip disiplinsizlik nedeniyle fesh edilmesini arz ederim."

12. Bu yazı üzerine askerlik mesleğinin değerlerini sarstığı ve kendisinden istifade edilemeyeceği gerekçesiyle başvurucunun sözleşmesi fesh edilmiştir.

13. Başvurucu tarafından fesih işleminin iptali istemiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) Birinci Dairesinde dava açılmış, Daire 19/9/2012 tarih ve E.2011/1846, K.2012/881 sayılı kararı ile davayı reddetmiştir. Karar gerekçesi şöyledir:

“...

...[D]avacı hakkındaki mahkumiyet kararı ile ilgili olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş olmasının davacının mahkemece sabit bulunan eylemlerini değiştirmeyeceği ve bu eylemleri gerçekleştirmemiş sonucunu doğurmayacağı, buna bağlı olarak davacının ceza yargılamasına konu ve sabit bulunan eylemleri ile özlük dosyasındaki diğer belgelere nazaran aşırı borçlanmayı alışkanlık haline getirmiş olduğu, belirtilen eylemlerin TSK'nin disiplinini esastan sarsacak itibarını zedeleyecek nicelik ve nitelikte olduğu, bu itibarla askerlik mesleğinin değerlerini sergilemede istenen düzeye ulaşamadığı ve kendisinden istifade edilemeyeceği anlaşıldığından TSK'nde istihdamına imkan kalmadığı, davacı hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına konu eylemler 2006 yılında gerçekleşmiş ve davacı bu tarihten itibaren görevine devam etmiş ise de bahse konu hükmün 27.10.2011 tarihinde kesinleşmiş olduğu ve davalı idarece de hükmün kesinleşmesini müteakip 17.11.20011 tarihinde dava konusu işlemin tesis edilmiş olduğu göz önüne alınarak takdir yetkisinin hizmet gerekleri ve kamu yararı gözetilerek objektif bir şekilde kullanılmış olduğu..."

14. Kararda, ayrıca, duruşmalı yapılan yargılama sonucunda hüküm tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi hükümleri ile 26/9/2011 tarih ve 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname’nin 14. maddesi gereğince 2.400 TL avukatlık ücretinin başvurandan alınarak davalı idareye verilmesine karar verilmiştir.

15. Başvurucunun karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 22/1/2013 tarih ve E.2013/64, K.2013/69 sayılı kararı ile reddedilmiş, karar, başvurucuya 4/2/2013 tarihinde tebliğ

edilmiştir.

16. Anayasa Mahkemesine 5/3/2013 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

17. 13/8/1986 tarih ve 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu'nun 12. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

“Görevde başarısız olanlarla, atandıkları kadro görev yerleri ile ilgili olarak üç ay ve daha uzun süreli bir kurs veya eğitime gönderilenlerden kurs veya eğitimde başarısız olan veya kendilerinden istifade edilemeyeceği anlaşılan uzman erbaşların, barışta sözleşme sürelerine bakılmaksızın Türk Silâhlı Kuvvetleri ile ilişikleri kesilir. Bunlar, yedekte er kaynağına alınırlar.

Görevde başarısız olma, intibak edememe ve kendilerinden istifade edilememe hâlleri ve bunlara yapılacak işlemler, çıkarılacak yönetmelikte düzenlenir."

18. 11. 20/9/2005 tarih ve 25942 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Uzman Erbaş Yönetmeliği'nin 13. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Görevde başarısız olanlar ile kendisinden istifade edilemeyeceği (atış, spor, eğitim, operasyon ve istihdam edildikleri kadro görev yerlerinde ve davranışlarında askerlik mesleği değerlerini sergilemede, ikazlara rağmen istenen düzeye ulaşamayan ve aşırı derecede borçlananlardan bu durumu rapor, tutanak ve her türlü belge ile kanıtlananlar, mazeretsiz olarak bir sözleşme yılı içerisinde yedi gün ve daha uzun süre ile göreve gelmeyenler) anlaşılan, atandıkları kadro görev yerleri ile ilgili olarak üç ay ve daha uzun süreli bir kurs veya eğitime gönderilenlerden kurs veya eğitimde başarısız olan uzman erbaşların, barışta sözleşme sürelerine bakılmaksızın Türk Silahlı Kuvvetleri ile ilişikleri kesilir. Bunlar yedekte er kaynağına alınır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 12/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 5/3/2013 tarih ve 2013/1728 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı nedeniyle sözleşmesinin fesh edilmesinin masumiyet karinesine aykırı olduğunu, kendisine isnat edilen suçun sabit olduğunun kabul edilmesinin hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesi ile bağdaşmadığını, fesih işlemine esas alınan eylemlerin 2006 yılına ilişkin olduğunu, bu yıldan itibaren 5 yıl uzman çavuş olarak görev yapmaya devam ettiğini ve bu süre içinde çok sayıda takdirname ile ödüllendirildiğini, borçlanmalarının ise 2008 ve öncesi yıllara rastladığını, kendisine yapılan ikazlar sonrasında borçlarını ödediğini belirterek Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ayrıca, 2/11/2011 tarihinde yürürlüğe giren 659 sayılı KHK uyarınca, aleyhine avukatlık ücretine hükmedilmesinin Anayasa’nın 36. ve 91. maddeleriyle 13. maddesindeki ölçülülük ilkesine aykırı olduğunu iddia etmiştir. Buna bağlı olarak başvurucu öncelikle yargılamanın yenilenmesine, bilirkişi marifetiyle tespit edilecek maddî ve takdir edilecek bir miktar da manevî tazminata ve ayrıca yargılama giderlerinin ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Başvurucu Aleyhine Avukatlık Ücretine Hükmedilmesinin Ölçülü Olmadığı İddiası

21. Başvurucu, vekâlet ücreti ile ilgili yapılan düzenlemenin hak arama özgürlüğünü kısıtladığını, temel hakların 659 sayılı KHK ile düzenlenmesinin Anayasa'ya aykırılık teşkil ettiğini, bu düzenlemenin ölçülülük ilkesine aykırı olduğunu iddia etmiştir. Ancak bu iddia dava açmanın zorlaştırılması ve hakkaniyete aykırı olması yönü nedeniyle adil yargılanma hakkının bir unsuru olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilebilecektir.

22. Bakanlık görüş yazısında daha önce Anayasa Mahkemesinin bu konuda karar verdiğini belirterek, bu kararların mahkeme erişim hakkının ihlal edilip edilmediğinin değerlendirilmesinde dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir.

23. Başvurucu cevap dilekçesinde, Bakanlığın görüş yazısına iştirak ettiğini belirtmiştir.

24. Aynı kapsamdaki bireysel başvurular Anayasa Mahkemesince incelenmiş ve başvuruya konu maktu vekalet ücretinin mahkemeye erişim hakkına müdahale oluşturduğu, bu müdahalenin meşru olduğu tespit edilerek, her somut başvurunun özel koşulları çerçevesinde müdahalenin orantılılığı değerlendirilmiş, orantılı görülen müdahaleleri konu alan başvuruların, açıkça dayanaktan yoksun olduklarına karar verilmiştir (B. No: 2012/1061, 21/11/2013, §§ 28-33; B. No: 2013/1613, 2/10/2013, §§ 38-39). Olayda hükmedilen vekâlet ücretinin, dava açmayı imkânsız kılacak veya aşırı derecede zorlaştıracak ağır bir ekonomik yük getirdiğine dair somut herhangi bir bulgu tespit edilememiş olması itibarıyla, somut başvuru açısından farklı karar verilmesini gerektiren bir yön bulunmadığından, başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiği Şikayeti Yönünden

25. Başvurucu, hakkında açılan ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesine rağmen açtığı iptal davasını reddeden AYİM tarafından, isnat edilen suçun sabit olduğunun kabul edilmesi nedeniyle Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık, başvurunun bu kısmının kabul edilebilirliği konusunda herhangi bir görüş bildirmemiştir.

27. Başvurucunun bu şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun değildir. Kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de görülmeyen bu şikâyet yönünden başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

28. Başvurucu, açtığı iptal davasını reddeden AYİM'in, gerekçe olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen suçlara atıf yaparak Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü ve Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkralarında düzenlenen masumiyet karinesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

29. Bakanlık görüş yazısında, masumiyet karinesinin sanığı yargılayan mahkemenin veya bu mahkemenin üyelerinin sanığa isnat edilen suçu işlediği önyargısıyla hareket etmemesini ifade ettiği, ceza gerektiren herhangi bir suç isnat edilen kişiye ilişkin bir kararın, şahsın kanuna göre suçu kanıtlanmadan önce suçlu olduğu yönünde bir görüşü yansıtması halinde masumiyet karinesinin ihlal edilmiş olacağı ifade edilmiştir. Bakanlık görüş yazısında ayrıca,

masumiyet karinesinin, ceza davalarında sadece usule ilişkin bir güvence olmadığı, kapsamının daha geniş olduğu, devletin hiçbir temsilcisi ya da kurumunun bir şahsı, suçu bir mahkeme tarafından tespit edilmeden suçlu ilan etmemesini gerektirdiği vurgulanmıştır. Bakanlık görüş yazısında, AİHM'in benzer konularda verdiği kararların da dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir.

30. Başvurucu cevap dilekçesinde, Bakanlığın değerlendirmelerine iştirak ettiğini, başvuru konusu olayda masumiyet karinesinin ihlal edildiğini belirtmiştir.

31. Sözleşmenin feshedilmesi işlemine yönelik iptal davasının yargılaması sonucunda AYİM tarafından verilen kararın gerekçesinde, başvurucu hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile sonuçlanan ceza yargılaması nedeniyle suçun sabit olduğunun kabul edilmesinin masumiyet karinesini ihlal ettiği iddiası, başvurunun özünü oluşturmaktadır.

32. Öncelikle bireysel başvuru incelemesinin, anayasal hak ve özgürlüklere yönelik ihlallerin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması ile sınırlı bir inceleme olduğunun ve Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasındaki "Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz" kuralı gereğince, kanun yolu incelemesinde olduğu gibi kararın tüm yönleri ile ele alınarak eksiksiz bir hukuki denetim imkânı sağlamadığının hatırlanmasında yarar vardır (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26). Bu çerçevede, başvurucunun açtığı iptal davasına ilişkin yargılama sonucunda AYİM tarafından ulaşılan sonucun hukuka uygun olup olmadığı meselesi, anayasal hak ve özgürlükleri ilgilendirmediği sürece bireysel başvuru incelemesinin kapsamı dışında kalmaktadır. Bu açıklamalar çerçevesinde, somut başvurunun, AYİM kararının gerekçesinde, masumiyet karinesine ilişkin anayasal güvencenin ihlal edilip edilmediği ile sınırlı olarak incelenmesi gerekmektedir.

33. Bireysel başvuru incelemesinde, bir ihlal iddiasının Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetki alanına girip girmediğinin tespitinde Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı esas alınmaktadır (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

34. Başvurucunun ihlal iddiasına konu olan masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü, Sözleşme'nin ise 6. maddesinin (2) numaralı fıkralarında düzenlenmektedir.

35. Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz"

36. Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kendisine bir suç isnat edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır."

37. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak, kişinin masumiyeti "asıl" olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup, kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

38. Bu çerçevede, masumiyet karinesi kural olarak, hakkında bir suç isnadı bulunan ve henüz mahkûmiyet kararı verilmemiş kişileri kapsayan bir ilkedir. Suç isnadı mahkûmiyete dönüşen ve suçluluğu sabit hale gelen kişiler açısından ise, artık "hakkında suç isnadı olan

kişi" statüsünde olmadıkları için masumiyet karinesi iddiasının geçerli bir dayanağı kalmamaktadır. Ancak ceza davası sonucunda kendisine isnat edilen suçu işlemediğinin sabit olduğu veya suçu işlediğine kesin olarak kanaat getirilemediği ve bu nedenle sanık hakkında beraat kararı verilen durumlarda kişi hakkında masumiyet karinesinin devam ettiğinin kabulü gerekir. Çünkü böyle durumlarda Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü ve Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkraları anlamında kişinin suçluluğu sabit olmamıştır ve bu nedenle suçlu sayılamaz.

39. Masumiyet karinesi, suç isnadının karara bağlandığı yargılamalarda geçerli olduğu için, Sözleşme'nin 6. maddesinde ifade edilen "medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar" çerçevesinde değerlendirilen idari davalar, kural olarak masumiyet karinesinin uygulama alanı dışında kalmaktadır. Ancak idari davada uyuşmazlık konusu olan maddi olayın tespitinde idari yargı mercii, aynı maddi olayı ele alan ceza mahkemesinin daha önce verdiği beraat kararına uygun hareket etmelidir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. X/Avusturya, B. No: 9295/81, 6/10/1982, (k.k.); C/Birleşik Krallık, B. No: 11882/85, 7/10/1987, (k.k.)). Bu kural, kişi hakkında verilen beraat kararı sorgulanmadığı sürece, aynı maddi olay çerçevesinde daha düşük ispat standardı kullanılarak kişinin disiplin sorumluluğu çerçevesinde yaptırıma tabi tutulmasına engel teşkil etmemektedir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Ringvold/Norveç, B. No: 34964/97, 11/2/2003, § 38).

40. Buna karşılık hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen durumlarda sanığın suçlu olduğu konusunda ulaşılmış bir vicdani kanaat bulunmakta ve bu kanaat "kasten yeni bir suç" işlenmemesi şartına bağlı olarak hüküm ifade etmemektedir. Gerçekten, hükmün açıklanmasının geri bırakılması, mahkûmiyet konusunda vicdani kanaate ulaşmış mahkemenin, buna ilişkin hükmü açıklamayı belirli bir süre ertelemesini, bu süre zarfında hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmamasını ve bu süre sonunda kişinin başka suç işlememesi halinde açıklanması geri bırakılan hükmün ortadan kaldırılarak davanın düşmesine karar verilmesini ifade eder. Bu çerçevede, ceza davası dışında fakat ceza davasına konu olan eylemler nedeniyle devam eden idari uyuşmazlıklarda, açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet kararına dayanılması masumiyet karinesi ile çelişebilir. Buna karşılık, idari uyuşmazlığın çözümüne esas teşkil etmesi bakımından salt kişinin yargılanmış olmasından ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair karardan söz edilmesi, masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden söz edebilmek bakımından yeterli değildir. Bunun için kararın gerekçesinin bütün halinde dikkate alınması ve nihai kararın münhasıran hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen fiillere dayanıp dayanmadığının incelenmesi gerekir. (B. No: 2012/665, 13/6/2013, §§ 28, 29).

41. Öte yandan, ceza ve ceza muhakemesi hukuku ile disiplin hukukunun farklı kural ve ilkelere tabi disiplinler olduğunun hatırlanmasında yarar vardır. Buna göre kamu görevlisinin davranışı, suç tanımına uymasının yanı sıra disiplin sorumluluğunu da gerektirebilir. Böyle durumlarda ceza muhakemesi ve disiplin soruşturması ayrı ayrı yürütülür ve ceza muhakemesi sonucunda kişinin isnat edilen eylemi işlemediğine dair hükümler dışında, ceza mahkemesi hükmü disiplin makamları açısından doğrudan bağlayıcı değildir (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 30). Ancak bu kapsamda yapılan değerlendirmelerde delil yetersizliğine dayalı olsa bile kişi hakkında verilen beraat kararına aykırı olarak kişinin suçsuz olmadığı yönünde değerlendirmelerden kaçınılması gerekir.

42. Başvuru konusu olay incelendiğinde, başvurucu "zincirleme bir şekilde şahsi çıkar sağlamak amacıyla memuriyet nüfuzunu sair surette kötüye kullanmak ve şahsi çıkar

sağlamak amacıyla memuriyet nüfuzunu sair surette kötüye kullanmak" suçları nedeniyle yargılandığı ceza davasında 11 ay 7 gün hapis cezası aldıktan sonra hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Tayin Daire Başkanı tarafından Lojistik Komutanlığına gönderilen yazıda, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının suçun işlenmediği değil tam tersine sabit görüldüğü anlamına geldiği, suça konu fiillerin ise TSK'nin disiplinini esastan sarsacak ve itibarını zedeleyecek nitelikte olması nedeniyle başvurucunun sözleşmesinin feshedilmesi istenmiş ve bu gerekçeyle de başvurucunun sözleşmesi feshedilmiştir.

43. Bireysel başvuruya konu olan AYİM kararında, uygulanan disiplin işleminin hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşılırken, ceza davasının sonucundan bağımsız olarak ve diğer nedenlerle birlikte ortaya çıkan disiplin durumu dikkate alınarak işlem tesis edildiğine vurgu yapılmaktadır. AYİM kararında yer alan "buna bağlı olarak davacının ceza yargılamasına konu ve sabit bulunan eylemleri ile özlük dosyasındaki diğer belgelere nazaran aşırı borçlanmayı alışkanlık haline getirmiş olduğu, belirtilen eylemlerin TSK'nin disiplinini esastan sarsacak itibarını zedeleyecek nicelik ve nitelikte olduğu, bu itibarla askerlik mesleğinin değerlerini sergilemede istenen düzeye ulaşamadığı ve kendisinden istifade edilemeyeceği anlaşıldığından" ifadesi Mahkemenin ceza davasının sonucuna değil, sadece yargılanmasına neden olan suçun vasıf ve mahiyeti ile davacının disiplin durumuna atıf yaptığını göstermektedir.

44. Bu durumda, AYİM kararına bakıldığında, başvurucu hakkında üzerine atılı suçlar nedeniyle hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verildiği ve bu nedenle de başvurucunun anılan suçları işlediğinin tespit edildiğinin belirtildiği, diğer yandan yalnızca bu karar yeterli görülmeyerek özlük dosyasında yer alan diğer belgeler de birlikte değerlendirilmek suretiyle başvurucunun aşırı borçlanmayı alışkanlık haline getirmesi nedeniyle sözleşmenin feshi işleminin hukuka uygun olduğu yönünde hüküm kurulduğu görülmekle, bireysel başvuruya konu edilen AYİM kararında masumiyet karinesinin ihlal edilmediği ve kişi yararı ile kamu yararı arasındaki dengenin gözetildiği anlaşılmaktadır.

45. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, başvurucunun masumiyet karinesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

46. Başkanvekili Serruh KALELİ, üyeler Engin YILDIRIM, Erdal TERCAN, Zühtü ARSLAN ve Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe katılmamışlardır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Aleyhine avukatlık ücretine hükmedilmesinin ölçülü olmadığına ilişkin şikâyetinin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, OY BİRLİĞİYLE,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetinin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA, OY BİRLİĞİYLE,

B. Sözleşmenin feshi işlemine karşı açılan davada masumiyet karinesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE, Serruh KALELİ, Engin YILDIRIM, Erdal TERCAN, Zühtü ARSLAN ve Hasan Tahsin GÖKCAN'ın karşı oyları ve OY ÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına, OY BİRLİĞİYLE,

12/11/2014 tarihinde karar verildi.

KARŞI GÖRÜŞ

Başvurucu, sözleşmeli uzman erbaş olarak görev yapmakta iken 26/2/2003 tarihinde yaya olarak yapılan intikal faaliyetine katılmaması nedeniyle 5 gün oda hapsi cezası, 16/4/2007 tarihinde bankaya olan borcunu ödememesi nedeniyle uyarı cezası ve 12/9/2007 tarihinde aşırı borçlanması nedeniyle uyarı cezası ile cezalandırılmış, ayrıca Ulş. Oto Tk. Komutanlığı emrinde araç sevk uzmanı olarak görev yapmakta iken işlediği iddia olunan "zincirleme bir şekilde şahsi çıkar sağlamak amacıyla memuriyet nüfuzunu sair surette kötüye kullanmak ve şahsi çıkar sağlamak amacıyla memuriyet nüfuzunu sair surette kötüye kullanmak" suçları nedeniyle Isparta Dağ ve Komando Okulu ve Eğitim Merkezi Komutanlığı Askeri Mahkemesinin 6/9/2011 tarih ve E.2011/44, K.2011/271 sayılı kararı ile toplam 11 ay 7 gün hapis cezasıyla cezalandırılmış ve hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş, karar 27/10/2011 tarihinde kesinleşmiştir. Bunun üzerine bağlı olduğu komutanlıkça sözleşmesi, askerlik mesleğinin değerlerini sarstığı ve kendisinden istifade edilemeyeceği gerekçesiyle feshedilmiştir.

Başvurucu tarafından fesih işleminin iptali istemiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) Birinci Dairesinde dava açılmış, Daire 19/9/2012 tarih ve E.2011/1846, K.2012/881 sayılı kararı ile davayı reddetmiş, karar düzeltme talebi 22/1/2013 tarih ve E.2013/64, K.2013/69 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

Başvurucu, hakkında açılan ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesine rağmen açtığı iptal davasını reddeden AYİM tarafından, isnat edilen suçun sabit olduğunun kabul edilmesi nedeniyle Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Mahkememiz çoğunluğu tarafından, AYİM’in verdiği kararda ceza davasının sonucuna değil sadece yargılanmaya neden olan suçun vasıf ve mahiyeti ile davacının disiplin durumuna atıf yapıldığını, ayrıca başvurucunun özlük dosyasındaki diğer bilgi ve belgelerin de değerlendirildiğini o nedenle masumiyet karinesinin ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır.

İhlâl iddiasının karara bağlanabilmesi için öncelikle masumiyet karinesinin ve hükmün açıklanmamasının geri bırakılması kararının etkisinin ve sonuçlarının belirlenmesi ve buna göre karara varılması gerekmektedir.

Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir: “Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz” Keza AİHS’nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir: “Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır.”

Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak, kişinin masumiyeti “asıl” olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup, kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26; 2012/574, 2/6/2014, §.75). Bu duruma bağlı olarak, ceza yargılamasına konu olan ve hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen fiillerin de sabit olduğuna karar vermek uygun değildir. Özellikle hükmün açıklanması kararı verebilmek için, yargılama yapan hakimin, sanığın suçlu olduğu kanaatine vardığı o nedenle artık hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiği, şeklindeki bir yaklaşımla, karine olarak yahut bir varsayımdan hareketle o

fiillerin sabit olduğu sonucuna varmak uygun değildir.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını düzenleyen CMK m. 231'in 5. fıkrası şu şekildedir: "5) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder."

Görüldüğü gibi, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verebilmek için, mahkemenin bir yargılama yapması, sanığın fiili işlediği konusunda kanaat getirmesi gerekir. Bu durumda diğer şartların da gerçekleşmesi halinde mahkeme mahkumiyet kararı vermemekte, hükmün açıklanmasını geri bırakmakta, adeta dosyayı denetim süresince beklemeye almaktadır. Denetim süresi boyunca kasten bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak davanın düşmesi kararı verilir (CMK m. 231/10).

Bu durumda acaba, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi halinde ceza yargılamasına konu olan fiiller, bir diğer mahkeme tarafından sabit kabul edilir mi?

Öncelikle belirtmek gerekir ki, ceza yargılaması ile disiplin yahut hukuk yargılaması kural olarak birbirinden bağımsızdır. Aynı eylemden dolayı ayrı ayrı ceza davası açılabileceği gibi, disiplin nedeniyle idari soruşturma açılması ve idari yargıda dava açılması mümkündür. Ceza yargılaması sonunda verilen mahkumiyet veya beraat kararı, hukuk yargılamasında veya disiplin yargılamasında karara esas alınabilir. Ancak, ceza davasında örneğin zaman aşımı nedeniyle beraat kararı verilse dahi, disiplin soruşturmasında fiilin sabit olduğu sonucuna varılmış ise, disiplin cezası verilebilir. Ceza yargılamasına konu olan bir fiilin sabit olduğu yahut olmadığı konusunda karar verilmese dahi, disiplin açısından o fiilin sabit olduğu ayrıca araştırılıp sabit olduğuna kanaat getirilirse, disiplin cezası verilmesin de bir engel yoktur. Bu duruma bağlı olarak belirtmek gerekir ki, ceza yargılamasında bir fiilin sabit olduğu hakkında açıkça karar verilmemişse, disiplin yargılamasına bakan diğer mahkeme, o fiilin sırf ceza yargılamasına konu olduğu gerekçesiyle, artık onu sabit sayamaz. Şüphesiz kendi önündeki yargılamada o fiilin sabit olup olmadığını araştırıp, sabit olduğu kanaatine varırsa, o kanaate dayanarak ceza verilebilir.

Şu halde, masumiyet karinesi açısından bir kimsenin suçlu sayılması ve hakkında isnat edilen fiillerin sabit sayılabilmesi için, kesinleşmiş bir mahkumiyet kararına dayanılması gereklidir. O nedenle masumiyet karinesini düzenleyen Anayasanın 38. maddesinin 4. fıkrasında , " suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar..." ifadesi kullanılmıştır. Buradaki "hükmen" ibaresinin de kesinleşmiş bir mahkumiyet kararı anlamına geldiği konusunda tereddüt yoktur. Aksi takdirde, bir kimse hakkında kesinleşmemiş bir karara yahut ceza yargılamasına dayanarak, o kimsenin suçlu olduğu veya olmadığı konusunda sonuca varmaya çalışılırdı ki, bu durumun tehlikeli ve yanlış olduğu açıktır.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, yukarıda belirtilen masumiyet karinesi açısından değerlendirildiğinde, her ne kadar hakimde sanığın suçlu olduğu konusunda bir kanaat oluşmuş ise de, bu kanaat bir hüküm olarak açıklanmamaktadır; süreç sonunda kanun yollarından geçerek kesinleşmiş bir mahkumiyet kararı yoktur. O nedenle, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına dayanarak, bir kimsenin suçlu olduğu (yahut olmadığı) keza yargılamaya konu olan fiillerin sabit olduğu yahut olmadığı konusunu değerlendirmelerde asli bir unsur olarak kabul etmek doğru olmaz. Nitekim hükmün

açıklanmasının geri bırakılması kararının sanık açısından etkisini düzenleyen CMK m. 231, fıkra 5, son cümlede, “Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder” denilerek bu durum ayrıca kanunla da düzenlenmiştir.

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde başvuruya konu AYİM’nin kararını değerlendirdiğimizde, bu konuya ilişkin mahkeme kararında şu ifadelere rastlıyoruz: “...[D]avacı hakkındaki mahkumiyet kararı ile ilgili olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş olmasının davacının mahkemece sabit bulunan eylemlerini değiştirmeyeceği ve bu eylemleri gerçekleştirmemiş sonucunu doğurmayacağı, buna bağlı olarak davacının ceza yargılamasına konu ve sabit bulunan eylemleri ile özlük dosyasındaki diğer belgelere nazaran aşırı borçlanmayı alışkanlık haline getirmiş olduğu, belirtilen eylemlerin TSK'nin disiplinini esastan sarsacak itibarını zedeleyecek nicelik ve nitelikte olduğu, bu itibarla askerlik mesleğinin değerlerini sergilemede istenen düzeye ulaşamadığı ve kendisinden istifade edilemeyeceği anlaşıldığından TSK'nde istihdamına imkan kalmadığı,...". Görüldüğü gibi AYİM’nin, sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına rağmen, sanığın o fiillerinin sabit olduğunun kabul edilmesi gerektiği, buna bağlı olarak davacının yani sanığın ceza yargılamasına konu olan ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen fiillerini, kendi baktığı davada verilen davacının TSK’dan ilişkisinin kesilmesi konusundaki kararına esas aldığı anlaşılmaktadır. Şüphesiz AYİM, bu fiillerin sabit olup olmadığı konusunda kendisi bir araştırma yapıp sabit olduğu kanaatine varabilir ve bu takdirde hükmüne esas alabilir. Ancak AYİM’nin böyle bir araştırma yapmadan, o fiillerin ceza yargılamasına konu olduğu, sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiği, buna göre, sanığın o fillerinin sabit olmuş sayılacağı varsayımına dayanarak karar verdiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, sanık hakkında kesinleşmiş bir ceza mahkumiyeti kararı bulunmadığından, sanığa isnat edilen fiillerin sabit kabul edilmesi, CMK m. 231’deki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının sanık hakkında herhangi bir hüküm ve sonuç doğurmayacağı kuralına da uygun değildir.

Delil yetersizliği nedeniyle beraat kararı verilmesine rağmen, yargılamaya konu fiiller nedeniyle TSK’dan re’sen emekliye sevk edilen uzman jandarma tarafından açılan dava üzerine yine AYİM’nin verdiği ret kararı üzerine masumiyet karinesinin ihlâl edildiği gerekçesiyle yapılan başvuruda Mahkememiz benzer şekilde şöyle karar vermiştir: “

“67. Görüldüğü üzere AYİM kararının gerekçesinde, başvurucu hakkında yürütülen ve beraatle sonuçlanan yargılamalara ve beraat kararlarının gerekçelerine, bu kapsamdaki tanık beyanları ile yargılamaya konu suçların nitelik ve niceliklerine dayanılmış ve başvurucunun beraat ettiği fiilleri işlediği kabulünü içeren ifadelere yer verilmiştir. Başvurucunun disiplin durumu değerlendirilirken, beraat kararlarına konu olan eylemler içinde yer aldığı kabul edilerek, disiplinsizlik durumu da bu kabule dayandırılmıştır. Bu çerçevede başvuruya konu kararın gerekçesinde yer alan ifadelerden, suçluluğu ilgili mahkeme kararlarıyla sabit olmayan başvurucunun bu eylemleri işlediği ve suçlu olduğu inancının yansıtıldığı görülmektedir. Dolayısıyla idarenin ayırma işleminin hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşırken Mahkeme, başvurucunun disiplin durumunu ceza yargılamasından ayrı olarak disiplin hukuku ilkelerine göre değerlendirmemiş, aksine ceza mahkemesinin beraat kararının gerekçesine ve başvurucunun yargılandığı fiilleri işlediği kabulüne dayanarak kararını vermiştir. Mahkemenin gerekçesinde kullandığı ifadelerin başvurucunun masumiyet karinesine saygı ilkesiyle bağdaştığı söylenemez.

68. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, AYİM kararının gerekçesinde, başvurucu

hakkındaki beraatle sonuçlanmış olan ceza yargılamasına atıfta bulunulduğu ve suçluluğu mahkeme kararlarıyla sabit olmayan başvurucunun yargılamaya konu eylemleri işlediği ve suçlu olduğu inancının yansıtıldığı anlaşıldığından, başvurucunun Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir." (BB 2012/998, 7.11.2013).

Mahkememiz, masumiyet karinesi açısından, bunun kural olarak hakkında bir suç isnadı bulunan ve henüz mahkumiyet kararı verilmemiş kişileri kapsayan bir ilke olduğunu, suç isnadı mahkumiyete dönüşse bile hükmün hukuksal anlamda kesinleşmediği sürece masumluğun devam ettiğini, ceza yargılaması kapsamında usuli bir güvence ise de bu korumanın uygulanabilir ve etkili şekilde sağlanmasının temini için beraat eden veya ceza yargılaması devam etmeyen kişilere bunlar gerçekte suçlularmış gibi muamele edilmesinin önlenmesi gerektiğini, bir başka yargılama türünde (hukuk, disiplin) bu karineye özen gösterilmesi gerektiğini de kabul etmektedir. Keza ceza yargılamasında kesinleşmiş bir mahkumiyetle sonuçlanmamış aynı olaylara dayanılarak bir kişinin disiplin cezası ile muhatap kılınmasının masumiyeti otomatikman ihlal etmese de bu kapsamda karar vericilerin kullandıkları dilin kritik önem taşıdığının ve kesinleşmemiş mahkumiyet hükmü ile çelişebileceğinin, sanığın salt yargılanmış olmasının ve suçlu olduğunun kabul ya da imasına yönelik disiplin ceza gerekçesinin hakkı ihlal edeceği şeklindeki kabullerimizin de hatırlanması gerekmektedir.

Dava konusu olayda, başvurucu hakkında ceza yargılaması neticesinde hükmün açıklanmasının geriye bırakılması kararı verilmiş ise de kararın oluşumuna sebep veren eylemlerin subutuna ilişkin gerekçeye esas değerlendirmelerin AYİM kararına da esas teşkil etmiş olduğu açıktır.

Suçu kanıtlanmadan, suçlu yargısı, masumiyet karinesinin ihlali sayıldığından mahkemelerce uygulanmasında özen borcu getiren bu külfet, adil yargılanma hakkının doğası gereğidir.

HAGB müessesesinin sanık hakkında hüküm kurmayı şarta bağlı askıya aldığı ve o yargılamadan yararlanılmaması gerektiği gibi, şartlar yerine geldiğinde tümüyle ortadan kalkacak askıdaki yargılamanın hukuki değeri ile bir disiplin cezası verilmesinin hukuken korunabilirliğinden bahsedilemez. Ceza hukuku anlamında kesinleşmemiş maddi olgudan yoksun karar, diğer yargı kollarında ki mahkemeleri bağlamamalı hak ihlaline sebep olunmamalıdır.

Başvuru konusu olayda da AYİM kararının gerekçesinde, başvurucu hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile sonuçlanmış ceza yargılamasına atıfta bulunulduğu, suçluluğu kesinleşmiş mahkeme kararı ile sabit olmayan başvurucunun yargılamaya konu eylemleri işlediği varsayımından hareketle, suçlu olduğu kabulüyle hareket edilmektedir. O nedenle, başvurucunun Anayasa'nın 38. maddesinin 4. fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlâl edildiği kanaatinde olduğumuzdan, Mahkememiz çoğunluğunun görüşüne katılmıyoruz.

Başkanvekili Serruh KALELİ Üye Erdal TERCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucu, hakkında açılan ceza davasında Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (HAGB) kararı çıkmasına rağmen uzman erbaş sözleşmesinin feshedilmesi işlemi aleyhine Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) açtığı davanın reddedilmesi üzerine masumiyet

karinesinin ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur.

Masumiyet karinesi, kişinin kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak görülmemesi anlamına gelmektedir. Nitekim, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası, "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz" hükmünü getirmiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin ikinci fıkrası da, "Bir suç ile itham edilen herkes suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır", demektedir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin beş numaralı fıkrasında yer alan HAGB "kurulan hükmün sanık hakkında bir sonuç doğurmamasını ifade" etmektedir. Bu, yargılanan ve hakkında HAGB kararı verilen kişinin masumiyet karinesinin sunduğu güvencelerden faydalanmasının en doğal anayasal hakkı olduğunun kabul edildiğini göstermektedir. HAGB kararı veren yargıçta sanığın suçlu olduğuna dair bir kanaat oluşsa da, bu bir hüküm biçimini almadığı için kesinleşmiş bir mahkumiyet kararı ortaya çıkmamaktadır.

Somut olayda sözleşmeli uzman erbaş olarak Türk Silahlı Kuvvetlerinde (TSK) görev yapan başvurucu memuriyet nüfuzunu kötüye kullanmaktan dolayı 11 ay 7 gün hapis cezası almış ancak hakkında HAGB kararı verilmiştir. Bunu takiben TSK sözleşmeli olarak çalıştığı birime yazı göndererek başvurucunun sözleşmesini feshetmiştir. Bu yazıda ilgili kişi hakkında HAGB kararı olması göz ardı edilerek "…bu kararla personelin isnat edilen suçları işlemediği değil tam tersine işlediğinin sabit görüldüğü mahkeme tarafından tespit edilmekte olduğundan söz konusu personelin içinde bulunduğu durum ortadan kalkmamaktadır" şeklinde bir tespitte bulunulmuştur. Burada, İdare HAGB müessesiyle ilgili yukarıda değindiğimiz açık hükümlere rağmen başvurucunun sözleşmesini işlediği iddia edilen eylemlerle ilgili olarak ayrı bir inceleme, soruşturma ve yargılama yapmadan sona erdirmiştir. Başvurucunun İdare'nin bu işlemine karşı AYİM'e yaptığı itiraz mahkemece reddedilmiştir. AYİM red kararında, "…davacı hakkındaki mahkumiyet kararı ile ilgili olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş olmasının davacının mahkemece sabit bulunan eylemlerini değiştirmeyeceği ve bu eylemleri gerçekleştirmemiş sonucunu doğurmayacağı, buna bağlı olarak davacının ceza yargılamasına konu ve sabit bulunan eylemleri…" ifadelerini kullanarak gerekçesini HAGB kararı üzerine inşa etmiştir.

Yukarıdaki alıntılardan da görüleceği gibi hem İdare'nin, hem de AYİM'in başvurucu hakkındaki işlem ve kararlarında benimsedikleri dil ve söylem masumiyet karinesini ve HAGB mevzuatındaki açık hükümleri dikkate almadıklarını bize göstermektedir.

Belirtilen nedenlerden dolayı, başvurucunun masumiyet karinesinin ihlal edildiği düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye Engin YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucu, diğer hususlar yanında, hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına dayanılarak uzman erbaş sözleşmesinin sona erdirilmesinin ve buna ilişkin açtığı davanın reddedilmesinin masumiyet karinesini ihlal ettiğini ileri sürmüş, Mahkememiz çoğunluğu ise ihlal olmadığına karar vermiştir.

1. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) müessesesi 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddenin (5) numaralı fıkrasına göre, yargılama sonunda hükmolunan ceza iki yıl veya daha az süreli hapis veya

adli para cezası ise mahkemece hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Aynı fıkra uyarınca “Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmamasını ifade eder.”

Mahkememiz tarafından daha önce belirtildiği üzere, HAGB kararı 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesinin (1) numaralı fıkrasında sayılan "hüküm" niteliğine sahip kararlar arasında yer almamaktadır. Bu karar, "yargılamayı hükümle sonuçlandıran bir karar niteliğinde olmayıp, ceza yargılamasını sona erdiren düşme nedenlerinden birisidir." Hakkında HAGB kararı verilen sanık, beş yıl süreyle denetime tabi tutulur. Sanık bu süre içinde kasten yeni bir suç işlemediği ve denetimli serbestlik yükümlülüklerine uygun davrandığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak davanın düşmesi kararı verilir (B. No: 2012/833, 26/3/2013, § 20, 21).

Madde gerekçesinde (Kanun tasarısında 233. madde) HAGB kurumunun amacı şu şekilde ifade edilmiştir: “Bu kurum, çağdaş ceza hukukunun amaçlarından biri olan kişiyi mümkün olduğu kadar damgalamamayı ve toplum ile uyum sağlamasını gerçekleştirici bir uygulama niteliğindedir… (S)anık, denetim süresi içinde denetim koşullarına uygun olarak hareket ettiğinde hâkim, adı geçen hakkında açılmış bulunan kamu davasının düşmesine karar verecektir. Böylece hükmün geri bırakılmasına tâbi tutulan kişiye suçlu damgası vurulmamış olacaktır”.

Buradan hareketle, HAGB kararı ile masumiyet karinesi arasında doğrudan bir ilişki olduğu söylenebilir. Masumiyet karinesi, Anayasa’nın 38. maddesinde “Şuçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz”, 15. maddesinde de “suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz” şeklinde ifadesini bulan ve olağanüstü durumlarda bile sınırlandırılamayan çekirdek haklardandır. Masumiyet karinesi, yargılama sonuçlanmadan ve suçluluğu kesinleşmeden kişilerin peşinen suçlu ilan edilmesini, suçlu muamelesi görmesini ve damgalanmasını engelleyen bir anayasal ilkedir.

HAGB kararının sanık hakkında hiçbir hukuki sonuç doğurmaması, kişinin masumiyet karinesinden yararlanmaya devam edeceği anlamına gelmektedir. HAGB kararı ile kişinin suçluluğu kesin olarak sübuta ermediği için, bu kararın esas alınarak onu suçlu göstermeye yönelik eylem ve kararlar masumiyet karinesinin ihlalini teşkil edecektir. Nitekim 2012/665 başvuru numaralı kararda “ceza davası dışında, fakat ceza davasına konu olan eylemler nedeniyle devam eden idari uyuşmazlıklarda, açıklanması geri bırakılan mahkumiyet kararına dayanılması masumiyet karinesiyle çelişebilir” denmek suretiyle bu hususa dikkat çekilmiştir (B.No: 2012/665, 13/6/2013, § 29).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme’nin 6. maddesinin ikinci fıkrasında korunan masumiyet karinesinin, sadece beraat ya da davanın devam etmemesi şeklinde sonuçlanan ceza yargılamasında değil, bu yargılamayı takip eden disiplin soruşturmaları ile işten uzaklaştırmaya ilişkin yargılamalarda da uygulanabilir bir ilke olduğunu belirtmiştir (Allen/Birleşik Krallık (BD), B.No: 25424/09, 12/7/2013, § 98). Mahkeme’ye göre, ceza yargılamasına konu suçlar ile disiplin suçlarının kurucu unsurları aynı olmadığı için, disiplin organlarının daha önce ceza davasına konu olan ve kişinin mahkumiyetiyle sonuçlanmayan olaylar hakkında ceza yargılamasından bağımsız olarak tespitte bulunma ve karar verme yetkileri vardır (Vanjak/Hırvatistan, B. No:29889/04, 14/01/2010, § 70; Allen/Birleşik Krallık, §124). Ancak bu durumda, “karar-verici organ tarafından kullanılan dil, verilen kararın ve gerekçesinin 6/2. madde ile uyumluluğunu değerlendirmede belirleyici bir öneme sahip olacaktır” (Allen, §126).

Şu halde, disiplin işlemlerinde yetkililerin ilgili kişi hakkında yapılan ceza yargılamasına bir olgu olarak atıf yapması değil, beraat ettiği ya da bir şekilde yargılamanın devam etmemesine karar verildiği hallerde onu suçlu gösterecek nitelikte bir dilin kullanılması masumiyet karinesi açısından sorun teşkil edecektir.

2. Bu açıklamalar ışığında somut başvuruya bakıldığında, gerek idari işlemlerde gerekse de mahkeme kararında kullanılan dilin masumiyet karinesiyle bağdaşmadığı görülmektedir.

Silahlı Kuvvetlerde sözleşmeli uzman erbaş olarak görev yapmakta olan başvurucu, 6/9/2011 tarihinde "şahsi çıkar sağlamak amacıyla memuriyet nüfuzunu sair surette kötüye kullanmak"tan dolayı toplam 11 ay 7 gün hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Başvurucu hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş ve bu karar 27/10/2011 tarihinde kesinleşmiştir.

Başvurucu hakkında HAGB kararı verilmesinin ardından, 15/11/2011 tarihinde Kara Kuvvetleri Komutanlığı Tayin Daire Başkanı tarafından Lojistik Komutanlığına bir yazı gönderilerek başvurucunun sözleşmesinin feshi istenmiştir. Söz konusu yazının ilgili kısmı şu şekildedir: "Personel hakkında müsnet suçlardan dolayı HAGB kararları verilmişse de; bu kararlarla personelin isnat edilen suçları işlemediği değil tam tersine işlediğinin sabit görüldüğü mahkeme tarafından tespit edilmekte olduğundan söz konusu personelin içinde bulunduğu durum ortadan kalkmamaktadır. İşlenen fiillerin TSK'nın disiplinin esastan sarsacak ve itibarını zedeleyecek nitelikte olması nedeniyle personelin ahlaki durumunun TSK'da görev yapmayı engelleyecek düzeyde vahamet derecesine ulaştığı değerlendirilmiş olup, adı geçen personelin kendisinden istifade edilmesine imkan bulunmamaktadır." Bu yazı üzerine başvurucunun sözleşmesi feshedilmiştir.

Sözleşmenin feshi kararının gerekçesi, başvurucunun müsnet fiilleri işlediğinin HAGB kararı ile kesinleştiği düşüncesidir. Burada yetkililer ceza yargılamasına konu fiiller hakkında müstakil ve ceza yargılamasından bağımsız bir inceleme yapmamışlar, bunun yerine HAGB kararına dayanarak başvurucunun sözleşmesini sona erdirmişlerdir.

Sözleşmenin feshi işlemi yargıya taşındığında da Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM)' nin red kararı belirleyici şekilde HAGB kararına dayandırılmıştır. AYİM kararının ilgili kısmı şöyledir: "...(D)avacı hakkındaki mahkumiyet kararı ile ilgili olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş olmasının davacının mahkemece sabit bulunan eylemlerini değiştirmeyeceği ve bu eylemleri gerçekleştirmemiş sonucunu doğurmayacağı, buna bağlı olarak davacının ceza yargılamasına konu ve sabit bulunan eylemleri ile özlük dosyasındaki diğer belgelere nazaran aşırı borçlanmayı alışkanlık haline getirmiş olduğu, belirtilen eylemlerin TSK'nin disiplinini esastan sarsacak itibarını zedeleyecek nicelik ve nitelikte olduğu, bu itibarla askerlik mesleğinin değerlerini sergilemede istenen düzeye ulaşamadığı ve kendisinden istifade edilemeyeceği anlaşıldığından TSK'nde istihdamına imkan kalmadığı, davacı hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına konu eylemler 2006 yılında gerçekleşmiş ve davacı bu tarihten itibaren görevine devam etmiş ise de bahse konu hükmün 27.10.2011 tarihinde kesinleşmiş olduğu ve davalı idarece de hükmün kesinleşmesini müteakip 17.11.2011 tarihinde dava konusu işlemin tesis edilmiş olduğu göz önüne alınarak takdir yetkisinin hizmet gerekleri ve kamu yararı gözetilerek objektif bir şekilde kullanılmış olduğu..."

Görüldüğü üzere, başvurucunun sözleşmesinin feshine ilişkin gerek idari işlem gerekse AYİM kararı tamamen HAGB kararına dayandırılmıştır. Her ne kadar AYİM kararında başvurucunun "özlük dosyasındaki diğer belgeler"den de bahsedilmekteyse de, bunların bir

anlamda destekleyici gerekçeler olduğu, asıl gerekçenin HAGB kararı olduğu açıktır. Ayrıca, söz konusu “diğer belgeler”in işaret ettiği fiillerin ve bunlara ilişkin disiplin cezalarının sözleşmenin feshinden en az beş yıl önce gerçekleştiği, başvurucunun bu süre içerisinde TSK bünyesinde çalışmaya devam ettiği anlaşılmaktadır.

İdarenin ve AYİM’in feshe ilişkin kararlarında kullandığı dil, başvurucunun masumiyet karinesini ihlal edici mahiyettedir. Özellikle, idarenin HAGB kararıyla “personelin isnat edilen suçları işlemediği değil tam tersine işlediğinin sabit görüldüğü” şeklindeki ifadesi ile AYİM’in gerekçesinde belirleyici bir yere sahip olan “hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş olmasının davacının mahkemece sabit bulunan eylemlerini değiştirmeyeceği ve bu eylemleri gerçekleştirmemiş sonucunu doğurmayacağı” şeklindeki ifadeleri, HAGB kararının sanık hakkında hiçbir hukuki sonuç doğurmayacağına yönelik kanun hükmüyle bağdaşır değildir. Kullanılan bu dil, kişilerin damgalanmasını engellemeyi amaçlayan HAGB kurumunu işlevsiz hale getirebilecek niteliktedir.

Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun masumiyet karinesinin ihlal edilmediği yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Zühtü ARSLAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucu, sözleşmeli uzman erbaş olarak görev yaparken, zincirleme şekilde şahsi çıkar sağlama amacıyla memuriyet nüfuzunu kötüye kullanma suçundan dolayı yargılanmış ve askeri mahkemenin 6.9.2011 tarihli kararı ile, 11 ay 7 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve hakkında CMK'nın 231/5. maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar verilmiş ve bu karar 27.10.2011 tarihinde kesinleşmiştir. Mahkemenin HAGB kararı üzerine Kara Kuvvetleri Komutanlığının Tayin Daire Başkanlığı tarafından Lojistik Komutanlığına 15.11.2011 tarihinde yazılan yazıda; "hernekadar müsnet suçlar nedeniyle hakkında HAGB kararı verilmiş ise de, bu kararlarla personelin isnat edilen suçları işlemediği değil, tam tersine, işlediğinin sabit görüldüğü mahkeme tarafından tespit edilmiştir." denilerek, başvurucunun sözleşmesinin disiplinsizlik nedeniyle feshedilmesi istenilmiştir. Sözleşmesi feshedilen başvurucu tarafından açılan iptal davasını reddeden AYİM 1. Dairesi de kararında da ; "davacı hakkındaki mahkumiyet kararı ile ilgili olarak HAGB kararı verilmiş olmasının davacının mahkemece sabit bulunan eylemlerini değiştirmeyeceği, ... davacının ceza yargılamasına konu ve sabit bulunan eylemleri ile özlük dosyasındaki diğer belgelere nazaran aşırı borçlanmayı alışkanlık haline getirmiş olduğu belirtilen eylemlerin TCK'nın disiplinini esastan sarsacak nitelikte olduğu..." gerekçesine dayanılmış ve karar düzeltme istemi de reddedildiğinden, hüküm kesinleşmiştir.

Başvurucu, Sözleşmenin feshiyle ilgili olarak, hukuki bir sonuç doğurmaması gereken HAGB kararına dayanılması ve kendisinin müsnet suçları işlediği kabul edilerek sonuca varılması dolayısıyla masumiyet karinesinden yararlanma hakkının ihlal edildiğini, esasında feshe konu müsnet eylemlerin 2006 yılına ait bulunduğunu, borçlanmaların da 2008 yılı ve öncesine ilişkin olup, ikazlar üzerine borçlarını ödediğini, bu nedenlerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasanın 38/4. maddesi uyarınca; "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz." Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (AİHS) 6/2. maddesinde de; "kendisine bir suç isnat edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır." denilmektedir. Suçsuzluk karinesi, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartının 48. maddesinde de

"Bir suç isnadı altında olan herkes, suçluluğu hukuken ispatlanana kadar masum sayılır" ifadesiyle yer almıştır.

AİHS'nin koruyucusu ve yorumlayıcısı olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında masumiyet karinesi şöyle açıklanmıştır: "Masumiyet karinesi, diğer bazı gereklilikler yanında, bir mahkemenin üyelerinin, sanığın kendisine isnat edilen suçu işlemiş olduğu önyargısıyla hareket etmemelerini güvence altına alan bir ilkedir." (AİHM Austria v. İtaly, 1963). Masumiyet karinesi yalnızca ceza yargılamasına konu davada değil, ceza davasına konu kararın sonucuna bağlı medeni haklarla ilgili diğer davalar bakımından da riayet edilmesi zorunlu bir adil yargılama ilkesidir (Bkz. Moullet – Fransa (no. 2), no. 27521/04; AİHM, X-Austria, Ap.no. 9295/81, 6.10.1982; İnceoğlu, Sibel, İHAS ve Anayasa, Ankara 2013, s. 257, 258). Yine, suçsuzluk karinesi soruşturma evresinden itibaren hüküm ifade eder ki, soruşturmanın gizliliği ilkesinin amaçlarından biri de şüphelinin masumiyet karinesinden yararlanmasını temin etmektir. Gizliliğin kamuoyuna karşı ihlali, aynı zamanda lekelenmeme ve dolayısıyla masumiyet karinesinin ihlali anlamına gelmektedir (Şahin, Cumhur, Ceza Muhakemesi Hukuku I, 5.B. Ankara 2014, s. 160). Örneğin, yasadışı bir örgüt üyesi olduğu şüphesiyle yakalanan kişilerin fotoğrafları basına verilerek, emniyet yetkililerince müsnet suçları işlediklerinin 'saptandığı' yolunda açıklama yapılmasının masumiyet karinesinden yararlanma hakkını ihlal ettiği kabul edilmiştir (AİHM, Y.B. ve Diğerleri-Türkiye, Ap. no 48173/99, 48319-99, 28.10.2004, prg.43-45) Aynı şekilde masumiyet karinesi, kovuşturmaya yer olmadığı kararı ile sonuçlanan karardan, kanun yollarının sonuna kadar devam eden tüm yargılama sürecini kapsamaktadır (AİHM, Minelli v. Switzerland, Ap. no. 8660-79, 25.3.1983).

Diğer taraftan suçsuzluk karinesinden yararlanma hakkı, idari işlem ve eylemler ile ceza dışındaki diğer uyuşmazlıklarla ilgili yargılamalar bakımından da geçerli bir hak mahiyetindedir. Bu bakımdan örneğin ceza davası düşme veya askıya alma kararı ile sonuçlanmasına karşın, başvurucunun açtığı idari bir davada, ceza davasındaki suçu işlediğinin saptandığı" anlamına gelebilecek ifadeler kullanılarak talebin reddine karar verilmesi, masumiyet karinesinin ihlali olarak değerlendirilir (İnceoğlu, age. s. 258). Sanığın suçu işlediğinin kanıtlanamaması nedeniyle verilen bir beraat kararına karşın, kararın şüpheye dayalı olarak verildiği gerekçesiyle hukuk davasında kişinin suçlu olduğu kanısıyla karar verilmesi de masumiyet karinesinden yararlanma hakkının ihlali olarak değerlendirilir (AİHM, Geerings v. Hollanda, Başvuru no. 30810/03, 1 Mart 2007, prg. 42; Baars v. Hollanda, Başvuruno. 44320/98, 28 Ekim 2003, prg. 27). Diğer idari merciler veya mahkemelerin, beraat kararının yerindeliğini tartışması, masumiyet karinesiyle bağdaşmaz, hak ihlaline yol açar (AİHM, Sekanina v. Austria, Ap. no. 13126/87, 25.8.1993, prg. 30; Hammern v. Norway, Ap. no. 30287/96, 11.2.2003, prg. 47-49; İnceoğlu, s. 259).

AİHM, Türkiye'ye karşı Çelik Bozkurt'un başvurusu hakkında, ceza yargılamasına konu davanın ertelenmesine karşın, aynı olay dolayısıyla ve erteleme kararına dayalı olarak, başvuranın öğretmenlik mesleğinden çıkartılmasına ilişkin idari işlem ve idare mahkemesi kararını incelerken, masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Karardaki değerlendirmeler şu şekildedir:

"15 Haziran 2000 tarihinde başvuran, yasadışı Hizbullah örgütü mensubu olmakla suçlanmıştır. Hakkındaki yargılama Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesinde devam ederken, 23 Nisan 1999 tarihinden önce işlenen belli suçlara ilişkin kovuşturmaların ertelenmesine ilişkin 4616 sayılı yasa yürürlüğe girmiş, DGM başvuranın “yasadışı örgüte yardım ve yataklık” suçunun sözkonusu yasa kapsamında olduğuna hükmederek hakkındaki

yargılamanın ertelenmesine 13 Mart 2001 tarihinde karar vermiştir.

Yargılamanın ertelenmesinden önce 4 Ekim 2000 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı, savcılığın elindeki delillerin başvuranın yasadışı örgüt mensubu olduğunu gösterdiği kanaatiyle başvuranı ilkokul öğretmenliği görevinden çıkarmıştır. Başvuran, meslekten çıkarılma kararına, 3 Kasım 2000 tarihinde Diyarbakır İdare Mahkemesinde açtığı dava ile itiraz etmiştir.

Diyarbakır İdare Mahkemesi, meslekten çıkarılma kararının iptali talebini 7 Mart 2002 tarihinde reddetmiş, mahkeme 13 Mart 2001 tarihli DGM kararına atıfla “ceza yargılamasında, faaliyetlerinin yardım ve yataklık teşkil ettiği tespit edilen” başvuranın meslekten çıkarılmasının yasaya uygun olduğuna hükmetmiştir. Başvuranın temyiz talebi, Danıştay tarafından 12 Kasım 2004 tarihinde reddedilmiştir. (...)

AİHM, idare mahkemesinin başvuranın davasını reddederken kullandığı dilin ceza davası ile idari yargılama arasında bir “bağ” kurduğunu, bunun da 6/2 maddenin idari yargılamayı kapsayacak şekilde genişletilmesini haklı çıkardığı kanaatindedir.

İdare mahkemesinin kararında aynı ifadelere yer vermesi ve olaylarla ilgili yeni bir değerlendirme yapmamış olması ışığında AİHM, sözkonusu mahkemenin başvuranın öğretmenlik mesleğinden çıkarılma kararının yasaya uygunluğunu inceleme görevini aşarak, hiçbir ceza mahkemesi tarafından bu yönde bir sonuca ulaşılmadığı halde başvuranı yasadışı bir örgüte yardım ve yataklık etmekten suçlu bulduğunu tespit etmiştir.

Son olarak AİHM, yetkili mercilerin başvuranın müteaddit iş başvurularını reddederken Diyarbakır DGM’nin ceza kovuşturmasının ertelenmesi kararını esas almaya devam ettiğini gözlemler. AİHM bu durumun, devletin hiçbir temsilcisi ya da kurumunun bir şahsı, suçu bir “mahkeme” tarafından tespit edilmeden suçlu ilan etmemesini gerektiren AİHS'nin 6/2 maddesiyle bağdaşmadığı kanısındadır (bkz. Moullet, yukarıda anılan).

Yukarıda belirtilen değerlendirmeler AİHM'nin başvuranın masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna varması için yeterlidir." (AİHM Çelik (Bozkurt) - Türkiye, Ap. no. 34388/05, 12.4.2011, prg. 33-37)

İfade etmek gerekir ki, idari makamların ceza yargılamasına konu olayları disiplin soruşturması kapsamında ayrıca değerlendirmesi ve bu değerlendirme sonucunda ulaşacağı kanaatle bireysel işlem tesis etmesi hukuka uygundur. Fakat, gerek idari makamlar, gerekse mahkemelerin işlem ve kararlarında suçsuzluk karinesine riayet etmeleri, Anayasanın 38/4 ve Sözleşmenin 6/2. maddeleri gereğidir. Aksi yöndeki karar ve işlemler, suçsuzluk karinesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edilmesi ile sonuçlanır.

Ceza yargılaması sonucunda verilen mahkumiyet'in "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması" kararı ile sonuçlandırılması durumunda da ortada kişi hakkında kesinleşmiş bir mahkumiyet hükmü bulunmamaktadır. Zira Ceza Muhakemesi Kanununun 231. maddesinin 5. fıkrasının son cümlesinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu; "kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmaması" olarak tanımlanmıştır. Bu karar verildiğinde, halen derdest ve kesinleşmemiş bir hüküm bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle yargılanan kişinin sıfatı hükümlü değil, 'sanık' olarak kalmaya devam etmekte ve verilen bu karar, herhangi bir hak yoksunluğuna da sebebiyet vermemektedir (Şahin, Cumhur / Göktürk, Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku II, 3. B.Ankara 2014, s. 184). Geri bırakma kararı ile yargılama şarta bağlı olarak bir süre askıya alınmaktadır. Denetim süresinde şarta uyulmazsa yargılama devam edecek ve hüküm aleniyet kazanarak temyiz edilebilir mahiyet

kazanacak, bu süre iyi halle geçirildiğinde ese düşme kararı verileceğinden, hüküm tümüyle ortadan kalkacaktır. HAGB kararı ile ceza yargılaması askıya alındığından, açıklanması geri bırakılan mahkumiyet kararına dayanılarak, başka hiçbir hukuki tasarrufta bulunulamaz. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında, "HAGB kararı kesin bir mahkumiyet anlamında değildir. Bu sebeple (maddi olgunun belirlenmesi yönünden) ortada ceza hukuku anlamında kesinleşmiş bir mahkumiyet hükmü bulunmadığından, hukuk hakimini bağlamayacaktır" (YHGK 1.2.2012, 2011 - 19/639 E. - 2012/30 K.) demek suretiyle bu hususa işaret etmiştir. Şu halde, kanundan kaynaklanan hukuki sonuç doğurma yasağı ve bu kurumun niteliği karşısında, hakkında kesinleşmiş hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen sanıklar da masumiyet karinesinden yararlanmalıdırlar. Nitekim Mahkememiz çoğunluk görüşünü yansıtan gerekçenin 43 ve 44. maddelerinde de bu görüş kabul edilmiştir. Fakat, çoğunluk görüşü ile ayrı düşünülen husus, başvuruya konu AYİM kararındaki ifadelerin hak ihlaline yol açar mahiyette olup olmadığı noktasındadır.

Suçsuzluk karinesine uygunluğun ölçüsü, idari veya adli makamların işlem ve kararlarında, suçluluğu konusunda kesin hüküm bulunmayan kişiyi suçlu olarak kabul edip etmedikleri noktasında toplanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, hakkında kesinleşmiş bir mahkumiyet kararı bulunmayan kişinin, ilgili işlem, eylem veya kararda 'suçlu muamelesi görmesi' (bkz; Şahin, Ceza Muhakemesi Hukuku I, 5.B. s. 150), bu hakkın ihlali olarak kabul edilmelidir. Nitekim Anayasanın 38/4. maddesinde yasaklanan husus ta, hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan kişinin 'suçlu sayılması'dır. Bu bakımdan, masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediğinin denetlenmesi sırasında Anayasa Mahkemesinin yaklaşımı da, ilgili idari işlem veya mahkeme kararının yerindeliğini veya sübut delillerinin yeterliğini tartışmak değil, yalnızca bu işlem veya kararda, başvurucunun 'suçlu muamelesi' görüp görmediğini tespit etmek şeklinde olmalıdır. Başka bir deyişle, incelenen kararda dayanılan diğer deliller ulaşılan sonuç bakımından yeterli olsa dahi, kararın gerekçesinde başvurucuyu 'suçlu sayan' ifadelerin yer alması halinde, masumiyet karinesinden yararlanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmalıdır.

İncelenen dosyada ise, gerek idari işlemin dayanağı olan yazışmadaki benzer ifadeler ve gerekse AYİM kararında yer alan; "davacı hakkındaki mahkumiyet kararı ile ilgili olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş olmasının davacının mahkemece sabit bulunan eylemlerini değiştirmeyeceği, ... davacının ceza yargılamasına konu ve sabit bulunan eylemleri ..." biçimindeki gerekçelerde açıkça, HAGB kararına atıfla ve bu karardaki maddi olgunun (suçun ve failliğin sübutunun) tespit edilmiş olduğu vurgusuyla başvurucunun suçlu olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır. Kararın devamında diğer delil ve değerlendirmelere dayanılmış olması, masumiyet karinesinin ihlal edilmesi durumunu ortadan kaldırmamaktadır.

Açıklanan gerekçelerle başvurucunun masumiyet karinesinin ve dolayısıyla adil yargılanma hakkının ihlal edildiği kanaatinde olduğumdan, sayın çoğunluğun görüş ve kararına iştirak edememekteyim.

Üye Hasan Tahsin GÖKCAN

TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.

B. No: 2014/6192 | Karar tarihi: 12.11.2014

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6192

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6192)

Karar Tarihi: 12/11/2014

R.G. Tarih-Sayı: 21/2/2015-29274

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Haşim KILIÇ

Başkanvekili : Serruh KALELİ

Başkanvekili : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Zehra Ayla PERKTAŞ

Recep KÖMÜRCÜ

Burhan ÜSTÜN

Engin YILDIRIM

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Celal Mümtaz AKINCI

Erdal TERCAN

Muammer TOPAL

Zühtü ARSLAN

M. Emin KUZ

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Abdullah TEKBAŞ

Başvurucu : Türkiye İş Bankası AŞ

Vekili : Av. Barış CANTOSUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu Türkiye İş Bankası AŞ (Banka), çalışanlarına çeşitli menfaatler sağlamak üzere kurulmuş olan Türkiye İş Bankası AŞ Mensupları Munzam Sosyal Güvenlik ve Yardımlaşma Sandığı Vakfına (Vakıf) şubeleri itibariyle yaptığı katkı payı ödemelerinin, vergi müfettişlerince yapılan vergi incelemesi sonucunda ücret olarak değerlendirilmesi dolayısıyla adına tarh edilen gelir vergisi ve damga vergisi ile kesilen vergi ziyaı cezalarına karşı açtığı davanın reddi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/5/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 30/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 1/9/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru dosyasının bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Bakanlığın 15/10/2014 tarihli görüş yazısı 23/10/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu vekili tarafından 24/10/2014 tarihinde Bakanlık görüşüne karşı cevap dilekçesi verilmiştir.

6. İkinci bölüm tarafından 4/11/2014 tarihinde, başvurunun niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca görüşülmek üzere Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Banka nezdinde 2007-2011 yılları arası dönem için yapılan vergi incelemesi sonucunda düzenlenen 23/11/2012 tarih ve 2012-B-585/8 sayılı vergi tekniği raporunda özetle, "Munzam Sandık Vakfının 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine göre kurulmadığı, Bankaya ait geçici 20. maddeye göre kurulan başka bir sandığın bulunduğu, dolayısıyla Munzam Sandığın bu sandığın sağladığı haklara ek haklar sağladığı ve bu sebeple özel sigorta fonksiyonu gördüğü, Munzam Sandığın ana finansman kaynağının çalışanlardan ve Bankadan sağlanan katkı payları olduğu, dolayısıyla Vakıf tarafından çalışanlara sağlanan menfaatlerin bir kısmının Banka tarafından finanse edildiği, bu yönüyle Banka katkı payının işçilere sağlanan menfaatlere ilişkin işveren payı olarak algılanması gerektiği, Banka katkı payının hesabında çalışanların emekliliğe esas maaş ve ikramiye paylarının dikkate alındığı ve bundaki amacın her bir çalışanın elde edeceği menfaatin net tutarını belirlemek olduğu, Banka katkı payı ödemelerinden esas yararlananın çalışanlar olduğu Munzam Sandığın sadece buna aracılık ettiği" gerekçeleriyle Bankanın muhtelif şubeleri tarafından yapılan

ödemelerin ücret mahiyetinde olduğu ve bu ödemelerin 31/12/1960 tarih ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 63. maddesinde yazılı şartları taşımaması nedeniyle ücret matrahından indirilemeyeceği sonucuna varılarak, bu ödemeler üzerinden gelir vergisi kesilerek beyan edilip ödenmediği gerekçesiyle cezalı gelir vergisi tarhiyatları ve bu katılım payları ödemelere ilişkin belgelerde gösterilmediğinden damga vergisi matrahının eksik hesaplandığı gerekçesiyle de cezalı damga vergisi tarhiyatları yapılarak Bankanın muhtelif şubelerine tebliğ edilmiştir.

9. Banka tarafından muhtelif şubeleri adına bu tarhiyatlara karşı, Vakfa ödenen katkı paylarının ücret sayılamayacağı iddiasıyla vergi mahkemelerinde çok sayıda dava açılmış, bu davaların çoğu reddedilmiş, bazı davalar vergi mahkemelerince kabul edilse de bu kararların bir kısmı üst derece mahkemeleri olan bölge idare mahkemelerince bozularak esastan reddedilmiş, bir kısmı da üst derece mahkemesi olan Danıştay Üçüncü ve Dördüncü Dairelerince 2013 yılının değişik tarihlerinde verilen kararlarda, esastan reddedilmeleri gerektiği gerekçesiyle bozulmuş olup halen derdesttir.

10. İlk derece aşamasında davaları kabul eden vergi mahkemelerinin kararları ile emsal niteliğindeki Danıştay Dördüncü Dairesinin 14/11/2013 tarih ve E.2013/5743, K.2013/7966 sayılı oyçokluğu ile verilen kararına katılmayan üyelerin karşı oy yazılarında özetle, "katkı payı ödemesinin kaynağının Vakıf senedi olduğu, Vakfın fonksiyonunun çeşitli sosyal güvenlik yardımlarının sağlanması olduğu, koşulların gerçekleşmesi halinde çalışanlara sağlanan faydanın ücret olarak değerlendirilemeyeceği, katkı payının hesaplanmasında işçi ücretlerinin baz alınmasının bir sigorta primi hesaplama tekniği olup bu şekilde hesaplama yapılmasının katkı payının ücret olarak değerlendirilmesi sonucunu doğurmayacağı, çalışanlara Vakıfça menfaat sağlanmasının tek başına ödemenin ücret olduğunun kabulünü gerektirmeyeceği, sağlanan menfaat üzerinde hukuki ve fiili tasarrufun ne zaman gerçekleştiğinin tespit edilmesi gerektiği oysa menfaatin hangi çalışana ne zaman sağlandığının belli olmadığı, ödemenin yapıldığı tarih itibariyle çalışanın hukuki ve fiili tasarrufunun bulunmadığı, dolayısıyla Banka çalışanlarına doğrudan bir menfaat sağlanmadığı, menfaatin Banka ile çalışan arasındaki iş aktine göre değil, Vakıf ile yararlanan arasındaki hukuki bağa göre sağlandığı, hangi çalışana hangi tutarda menfaat sağlandığı tespit edilemeyeceğinden, menfaatin parayla temsil edilme kabiliyetinin bulunmadığı, Vakfın sağladığı menfaatlerden sadece ücretli olarak çalışanlar değil, Bankanın vakıflarında çalışanlar ve görevinden ayrılanların da yararlandığı, Bankanın katkı payını önce bordroya ekleyip vergi kesmesi sonra da Vakfa ödemesi hususunda yasal bir zorunluluk bulunmadığı, kıyas veya genişletici yorum yoluyla vergi konusunun genişletemeyeceği, aksinin kabulü halinin vergiyi doğuran olayın mahiyetine ve verginin kanuniliği ilkesine aykırı olduğu" gerekçeleriyle davaların kabul edildiği ve aynı gerekçelerle Danıştay incelemesinde bazı üyelerin çoğunluk görüşüne katılmadıkları görülmektedir.

11. Gerek davaların reddine ilişkin vergi mahkemeleri ile bölge idare mahkemeleri kararlarında ve gerekse emsal niteliğindeki ve kabul yönündeki ilk derece mahkemesi kararlarının bozulmasına ilişkin Danıştay Dördüncü Dairesinin 24/12/2013 tarih ve E.2013/6879, K.2013/10433 sayılı kararı ile Danıştay Üçüncü Dairesinin 23/12/2013 tarih ve E.2013/10314, K.2013/6399 sayılı kararında özetle, "Kanunun vergiyi doğuran olay olarak nitelendirdiği hukuki durumun özel hukuk işlemi veya tasarrufuyla değiştirilemeyeceği, Banka tarafından Vakfa aktarılan paraların Vakıfta kalmayıp çalışanlara menfaat olarak yansıtıldığı, Vakfın bu işlemde aracılık ettiği, Vakıf tarafından sunulan menfaatlerin bir

kısmının Banka tarafından finanse edildiği, Banka katılım payının çalışanların maaş ve ikramiyelerinin belli bir oranı olarak hesaplanması suretiyle her çalışanın elde edeceği menfaatin net tutarının belirlendiği, kayıtların personel bazında tutulduğu ve sağlanan maddi menfaatin bu kişilere münhasır kılındığı, menfaat anlık olarak sunulmasa bile Banka tarafından yapılan ödemelerin kişi bazında izlendiği ve sonuçta koşullar gerçekleştiğinde kişiye ödeme yapıldığı, dolayısıyla ödeme ile kişisel bazda menfaat sağlandığı, Bankanın vakfa ödenen işçi paylarından stopaj yoluyla vergi kestiği bu nedenle tasarruf hakkının bulunduğu, iç ilişkide Bankanın sorumluluğunun çalışana karşı değil de Vakfa karşı olmasının sonucu değiştirmeyeceği, (başvuranlar tarafından aksi yönde Danıştay kararları bulunduğu iddiasına ilişkin olarak) aksi yönde Danıştay kararları bulunsa da, içtihadı birleştirme kararları dışındaki kararların olaya özgü ve tarafları bağlayıcı olduğu, (aksi yönde Maliye Bakanlığı muktezaları bulunduğu iddiasına ilişkin olarak ise) Maliye Bakanlığı muktezalarının mahkemeler açısından bağlayıcılığının bulunmadığı, (Bankanın sosyal güvenlik sistemindeki emeklilik sonrası düzenlemeler dikkate alındığında yapılan stopajın mükerrer vergilemeye sebep olacağı iddiasına ilişkin olarak) farklı dönemlerde farklı vergileme uygulamaları nedeniyle mükerrer vergilemeden söz edilemeyeceği" gerekçeleriyle davaların reddedildiği, vergi mahkemelerinin davaların kabulü yönündeki kararlarının bozulduğu ve Danıştayın bu hususstaki içtihadının 2013 yılında verdiği kararlara dayandığı görülmektedir.

12. Başvuru konusu dava Ankara 2. Vergi Mahkemesinde açılmış ve Mahkemenin 11/7/2013 tarih ve E.2013/178, K.2013/1367 sayılı kararıyla kabul edilerek verginin tarhına ilişkin işlem iptal edilmiştir. Davalı Ankara Vergi Dairesi Başkanlığınca itiraz edilen bu karar, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. Kurulunun 17/12/2013 tarih ve E.2013/30201, K.2013/25158 sayılı ilamında itirazın kabulüyle bozulmuş ve dava reddedilmiş, başvurucunun karar düzeltme talebi de aynı Kurulun 20/3/2014 tarih ve E.2014/3187, K.2014/2820 sayılı ilamıyla reddedilmiştir. Bu karar, başvurucu vekiline 9/4/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 7/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. Anayasa'nın 73. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır."

14. 4/1/1961 tarih ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 3. maddesinin (B) fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"B) İspat: Vergilendirmede vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti esastır."

15. 31/12/1960 tarih ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 1. maddesi şöyledir:

"Gerçek kişilerin gelirleri gelir vergisine tâbidir. Gelir bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır."

16. 193 sayılı Kanun'un 61. maddesi şöyledir:

"Ücret, işverene tabi belirli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerdir.

Ücretin ödenek, tazminat, kasa tazminatı (Mali sorumluluk tazminatı), tahsisat, zam, avans,

aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya bir ortaklık münasebeti niteliğinde olmamak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunması onun mahiyetini değiştirmez.

Bu kanunun uygulanmasında, aşağıda yazılı ödemeler de ücret sayılır.

1. 23 üncü maddenin 11 numaralı bendine göre istisna dışında kalan emeklilik, maluliyet, dul ve yetim aylıkları;

2. Evvelce yapılmış veya gelecekte yapılacak hizmetler karşılığında verilen para ve ayınlarla sağlanan diğer menfaatler;

3. Türkiye Büyük Millet Meclisi, İl genel meclisi ve belediye meclisi üyeleri ile özel kanunlarına veya idari kararlara göre kurulan daimi veya geçici bütün komisyonların üyelerine ve yukarıda sayılanlara benzeyen diğer kimselere bu sıfatları dolayısiyle ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler;

4. Yönetim ve denetim kurulları başkanı ve üyeleriyle tasfiye memurlarına bu sıfatları dolayısiyle ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler;

5. (Değişik: 4/12/1985 - 3239/53 md.) Bilirkişilere, resmi arabuluculara, eksperlere, spor hakemlerine ve her türlü yarışma jürisi üyelerine ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler;

6. Sporculara transfer ücreti veya sair adlarla yapılan ödemeler ve sağlanan menfaatler."

17. 193 sayılı Kanun'un 63. maddesinin birinci fıkrasının giriş kısmı ve 2. bendi şöyledir:

"Ücretin gerçek safi değeri iş veren tarafından verilen para ve ayınlarla sağlanan menfaatler toplamından aşağıdaki indirimler yapıldıktan sonra kalan miktardır.

...

2. (Değişik : 28/6/2001 - 4697/4 md.) Kanunla kurulan emekli sandıkları ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20 nci maddesinde belirtilen sandıklara ödenen aidat ve primler"

18. 193 sayılı Kanun'un 94. maddesinin birinci fıkrasının giriş kısmı ve 1. bendi şöyledir:

"(Değişik: 26/12/1993 - 3946/22 md.) Kamu idare ve müesseseleri, iktisadi kamu müesseseleri, sair kurumlar, ticaret şirketleri, iş ortaklıkları, dernekler, vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri, kooperatifler, yatırım fonu yönetenler, gerçek gelirlerini beyan etmeye mecbur olan ticaret ve serbest meslek erbabı, zirai kazançlarını bilanço veya zırai işletme hesabı esasına göre tespit eden çiftçiler aşağıdaki bentlerde sayılan ödemeleri (avans olarak ödenenler dahil) nakden veya hesaben yaptıkları sırada, istihkak sahiplerinin gelir vergilerine mahsuben tevkifat yapmaya mecburdurlar.

1. Hizmet erbabına ödenen ücretler ile 61 inci maddede yazılı olup ücret sayılan edemelerden (istisnadan faydalananlar hariç), 103 ve 104 üncü maddelere göre,

...

vergi tevkifatı yapılır."

19. 193 sayılı Kanun'un 96. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“(Değişik birinci fıkra: 31/12/1982 - 2772/11 md.) Vergi tevkifatı, 94 üncü madde kapsamına

giren nakten veya hesaben yapılan ödemelere uygulanır. Bu maddede geçen hesaben ödeme deyimi, vergi tevkifatına tabi kazanç ve iratları ödeyenleri istihkak sahiplerine karşı borçlu durumda gösteren her türlü kayıt ve işlemleri ifade eder."

20. 193 sayılı Kanun'un 98. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

“94 üncü madde gereğince vergi tevkifatı yapmaya mecbur olanlar bir ay içinde yaptıkları ödemeler veya tahakkuk ettirdikleri karlar ve iratlar ile bunlardan tevkif ettikleri vergileri ertesi ayın yirmiüçüncü günü akşamına kadar, ödeme veya tahakkukun yapıldığı yerin bağlı olduğu vergi dairesine bildirmeye mecburdurlar.”

21. 193 sayılı Kanun'un 23. maddesinin birinci fıkrasının giriş kısmı ve 11. bendinin 4697 sayılı Kanun'la değişmeden önceki şekli şöyledir:

"Aşağıda yazılı ücretler Gelir Vergisi'nden istisna edilmiştir:

Kanunla kurulan veya tüzel kişiliği haiz bulunan emekli sandıkları ile 10 yıl süre ile prim veya aidat ödenmiş olmak kaydıyla Türkiye'de kain ve merkezi Türkiye'de bulunan sigorta şirketleri ve yardım sandıkları tarafından ödenen emekli, maluliyet, dul ve yetim aylıkları (Tüzel kişiliği haiz muhtelif emekli sandıkları ile sigorta şirketleri ve yardım sandıkları tarafından ödenen aylıklar toplamı, en yüksek devlet memuruna ödenen en yüksek ödeme tutarından fazla ise aradaki fark ücret olarak vergiye tabi tutulur.) (Genel, katma ve özel bütçelerden ödenen bu nevi aylıklar dahil)"

22. 193 sayılı Kanun'un 23. maddesinin birinci fıkrasının giriş kısmı ve 11. bendinin 4697 sayılı Kanun'la değişik ve uygulanmakta olan şekli şöyledir:

"Aşağıda yazılı ücretler Gelir Vergisi'nden istisna edilmiştir:

...

11. Kanunla kurulan emekli sandıkları ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20 nci maddesinde belirtilen sandıklar tarafından ödenen emekli, malûliyet, dul ve yetim aylıkları (506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20 nci maddesinde belirtilen sandıklar tarafından ödenen aylıkların toplamı, en yüksek Devlet memuruna ödenen en yüksek ödeme tutarından fazla ise aradaki fark ücret olarak vergiye tabi tutulur.) (Genel, katma ve özel bütçelerden ödenen bu nevi aylıklar dahil)"

23. 1/7/1964 tarih ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Bu Kanuna ekli (1) sayılı tabloda yazılı kağıtlar Damga vergisine tabidir.

Bu kanundaki kağıtlar terimi, yazılıp imzalamak veya imza yerine geçen bir işaret konmak suretiyle düzenlenen ve herhangi bir hususu ispat veya belli etmek için ibraz edilebilecek olan belgeler ile elektronik imza kullanılmak suretiyle manyetik ortamda ve elektronik veri şeklinde oluşturulan belgeleri ifade eder."

24. 488 sayılı Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Damga Vergisinin mükellefi kağıtları imza edenlerdir."

25. 29/06/1956 tarih ve 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 468. maddesi şöyledir:

"Esas mukavelede şirketin müstahdem ve işçileri için yardım sandıkları vesair yardım teşkilatı kurulması ve idamesi maksadiyle akçe ayrılması derpiş olunabilir.

Yardım maksadına tahsis olunan para ve diğer mallar, şirket mallarından ayrılarak bunlarla Medeni Kanun hükümleri dairesinde bir tesis meydana getirilir.

Tesis senedinde, tesis mallarının şirkete karşı bir alacaktan ibaret olacağı tasrih olunabilir.

Şirketten alınandan başka müstahdem veya işçilerden de aidat alınmışsa, hizmet münasebetinin sonunda tesis şartlarına göre bu akçeden faydalanmadıkları takdirde müstahdem ve işçilere hiç değilse ödedikleri meblağlar ödeme tarihlerinden itibaren %5 faiziyle birlikte geri verilir."

26. 17/07/1964 tarih ve 506 sayılı mülga Sosyal Sigortalar Kanunu'nun geçici 20. maddesi şöyledir:

"Bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret odaları, sanayi odaları,borsalar veya bunların teşkil ettikleri birlikler personelinin malûllük, yaşlılık ve ölümlerinde yardım yapmak üzere, bu kanunun yayımı tarihine kadar tesis veya dernek olarak kurulmuş bulunan sandıklar, bu kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç altı ay içinde:

a) ilgili bulundukları banka, sigorta şirketi, reasürans şirketi, ticaret odası, sanayi odası, borsa veya bunların birliklerinin bütün personelini kapsıyacak,

b) Bu personelin, iş kazalariyle meslek hastalıkları, hastalık, analık, malûllük, yaşlılık ve ölüm, eşlerinin analık, eş ve çocuklarının hastalık hallerinde, en az bu kanunda belirtilen yardımları sağlıyacak,

c) Sandıkların statülerine tabi personelin bu madde şümulüne giren banka, sigorta şirketi, reasürans şirketi, ticaret odası, sanayi odası, borsa veya bunların birliklerinden birinden diğerine geçmesi halinde bu gibi personelin kendi sandıklarındaki müktesep haklarının da diğer ilgili sandığa veya aralarında kuracakları müşterek bir sandığa intikalini temin edecek,

Birer tesis haline getirildiği ve bunu tevsik eden statülerini, bu kanunun yayımı tarihinden en geç altı ay içinde Çalışma Bakanlığına verdikleri takdirde, bu teşekküllerin ve sandıkların personeli işbu kanunun uygulanmasında sigortalı sayılmazlar.

Şu kadar ki, bu sandıkların statüleri ve statü değişiklikleri Çalışma Bakanlığınca onaylanmak suretiyle tekemmül eder. Mali durumları da Çalışma, Maliye ve Ticaret Bakanlıklarınca müşterek kontrol ve murakabe edilir. Mali durumlarının kontrol ve murakabesi sonunda alınmasına bu Bakanlıklarca müştereken lüzum gösterilecek tedbirleri, sandıklar ve ilgili bulundukları teşekküller yerine getirmekle yükümlüdür.

Sözü edilen sandıkların mevzuatına tabi olarak geçen hizmetler ile emekli sandıkları kanunlarına veya malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına tabi olarak geçen hizmetler yazılı istek halinde, 5/1/1961 tarihli 228 sayılı kanunun aylık bağlanmasına ilişkin esasları dairesinde birleştirilerek tahsis yapılır.

(Ek fıkra: 13/2/2011-6111/53 md.) Birinci fıkranın (b) bendinin uygulanmasında, yardımların sağlanması ve bağlanması yönünden alt sınırın belirlenmesinde muadil miktar karşılaştırması esas alınır. Ancak, gelir ve aylıkların artırılmasında 506 sayılı Kanuna göre bağlanan gelir ve aylıkların artırımına ilişkin hükümler devir tarihine kadar uygulanmaz. 5510 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesinin onikinci fıkrasında yer alan sınırlama dâhilinde sandıkların kuruluş senetlerinde yer alan hükümler ve sandıkların uygulamaları saklıdır. Bu hüküm, yürürlüğe girdiği tarihten önceki artışlarda ve görülmekte olan davalar

hakkında da uygulanır."

27. 19/10/2005 tarih ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 58. maddesi şöyledir:

"Bankalarca münhasıran çalışanlarına ait olmak üzere sağlık ve sosyal yardım, emeklilik, ihtiyat ve tasarruf sağlama amaçlarıyla kurulan sandık ve vakıflara açıklarının kapatılması için kaynak aktarılamaz."

28. 8/3/1973 tarihli Resmî Gazetede yayımlanarak bu tarih itibariyle yürürlüğe giren 111 Seri No.'lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin "1. Emekli sandığı ve sosyal sigorta kurumlarına ödenen borçlanma aidat ve primleri" başlıklı kısmının birinci paragrafı şöyledir:

"Belli şartları taşıyan kimselerin sosyal güvenliklerini sağlamak amaciyle, kanunla kurulan ve tüzel kişiliği haiz Emekli Sandıkları ve Sosyal Sigorta Kurumlarına, ödenen paralara aidat ve prim denilmekte ve bunlar 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 63 üncü maddesindeki şartlarla, ücretin gerçek safî tutarının hesabında, gider olarak indirilmektedir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 12/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 7/5/2014 tarih ve 2014/6192 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

30. Başvurucu, Vakfa yaptığı katkı payı ödemelerinin vergiye tabi ücret özelliği taşımadığını ve üzerinde çalışanların tasarruf yetkisinin bulunmadığı bu ödemeler bakımından vergiye tabi gelirin özelliklerinden biri olan "elde edilmiş olma" unsurunun gerçekleşmediğini, bu ödemelerin kıyas yapılmak yoluyla ücret olarak kabulünün verginin kanuniliği ilkesine aykırı olacağını, söz konusu ödemelerin ücret olmadığına ilişkin Yargıtay kararı ve ücret olarak vergilendirilmeyeceğine ilişkin geçmiş tarihlerde verilmiş Maliye Bakanlığı muktezaları bulunduğunu ve başvuru konusu vergilendirme işlemlerine kadar katkı paylarının ücret olarak kabul edilerek vergilendirileceğine ilişkin idari bir uygulamanın ve buna ilişkin yargısal içtihadın bulunmadığını, munzam sandık vakıflarının temel amacının emeklilik sonrası emekli aylığı ödemek olduğunu ve bu ödemelerle ilgili 193 sayılı Kanun'da farklı düzenlemelerin bulunduğunu, buna göre emeklilik veya maluliyet koşulları gerçekleşmeden söz konusu kuruluşlara yapılan ödemelerin vergilendirilmesinin mükerrer vergileme olacağını belirterek, hukuka aykırı bir şekilde vergi tarh edilmesi ve ceza kesilmesi dolayısıyla Anayasa'nın 35. maddesinde yer alan mülkiyet hakkının, dava dilekçesine delil olarak ibraz edilen Maliye Bakanlığı muktezası ve Yargıtay kararı dikkate alınmaksızın karar verilmesi dolayısıyla 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının ve ücret kapsamında yer almayan bir ödemenin ücret sayılarak vergilendirilmesi dolayısıyla da 73. maddesinde yer alan verginin kanuniliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlallerin giderilmesi için yeniden yargılama yapılması veya tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

31. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde başvurucunun, adına tarh edilen vergi ve cezalara karşı açtığı davanın reddi nedeniyle Anayasa'nın 35., 36. ve 73. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekte olup ihlal iddiaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde bu iddiaların özünün, söz konusu kararın adil olmadığı ve bu nedenle mülkiyet hakkının ihlal edildiği hususuna yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple başvurucunun ihlal iddiaları mülkiyet hakkı çerçevesinde değerlendirilmiş olup Anayasa'nın 36. ve 73. maddelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaları, bağlantısı dolayısıyla mülkiyet hakkına ilişkin değerlendirmeler

kapsamında ele alınmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Başvurucu, hukuka aykırı bir şekilde vergi tarh edilmesi ve ceza kesilmesi dolayısıyla Anayasa'nın 35. maddesinde yer alan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Başvuru dosyası kapsamında yapılan değerlendirmelerden, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilmezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşılan başvurunun, kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

34. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal iddialarının değerlendirildiği Bakanlık görüş yazısında, Anayasa Mahkemesince, AİHM'in mülkiyet hakkına müdahaleye ilişkin içtihatlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

35. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesinde başvuru formundaki iddialarını tekrarladıktan sonra, aleyhine vergilendirme ve ceza kesme işlemleri dolayısıyla verginin kanuniliği ilkesinin ihlal edildiği hususunda açıklamalara yer vermiştir.

36. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

37. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) Ek 1 Nolu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

38. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

39. Anayasa'nın "Vergi ödevi" kenar başlıklı 73. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır."

40. Anayasa'nın 13. maddesi temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri, 35. maddesi mülkiyet hakkının sınırlandırılmasına ilişkin özel ilkeleri tespit ederken, vergi ödevine ilişkin 73. maddesi ise, vergi yoluyla mülkiyet hakkına yapılacak

müdahalelerin anayasal sınırlarına ilişkin özel hükümler içermektedir. Bu durumda Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, başvuru konusu somut olayın değerlendirilmesinde ilgili Protokol hükmü ve Anayasa'nın 35. maddesiyle birlikte 13. ve 73. maddelerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Böylelikle, mülkiyet hakkına yönelik vergisel müdahalelerin hukuka uygunluğunu sağlayacak sınırlar ortaya konularak, mülkiyet hakkının Anayasa hükümleri çerçevesinde yeterli ve etkili bir şekilde korunması sağlanmış olacaktır.

41. Anayasa'nın 13. maddesinde yapılan düzenlemeye uygun bir şekilde 35. maddesi de, mülkiyet hakkına getirilecek sınırlamaların kanunla düzenlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Buna ek olarak 35. madde, sınırlamanın kamu yararı amacıyla yapılacağını ve mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağını belirterek toplum yararı ile kişi yararı arasında bir denge kurulması gerektiğini de ifade etmektedir. Kanunla düzenleme gerekliliğine ilişkin hükümlerin ifade tarzı, mülkiyet hakkına getirilecek sınırlamaların mutlaka şekli anlamda kanun ile yapılması zorunluluğuna işaret etmektedir. Hak ya da özgürlüğe bir müdahale söz konusu olduğunda öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün, yani müdahalenin hukuki bir temelinin mevcut olup olmadığıdır. Buna göre, hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlandırılması ölçütü anayasal temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında vazgeçilmez bir unsur olup (Bkz. B. No. 2013/2187, 19/12/2013, § 36), bu koşulun sağlanmaması durumunda diğer güvence ölçütlerinin değerlendirilmesinin bir anlamı olmayacaktır.

42. Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerinde yer alan mülkiyet hakkına yönelik sınırlamaların kanunla yapılabileceğine ilişkin düzenlemeye paralel olarak, verginin kanuniliği ilkesinin düzenlendiği Anayasa'nın 73. maddesinin üçüncü fıkrası hükmü ile, vergi mükellefi bakımından vergisel yükümlülüklerin "belirliliği" ve "öngörülebilirliği" ve bu bağlamda vergi mükelleflerinin hukuki güvenliği sağlanmak istenmiştir. Söz konusu ölçütler mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin kanunla yapılması zorunluluğunun alt ölçütleri olarak da kabul edilen ölçütlerdir. Verginin belirli ve öngörülebilir olması, vergiye ilişkin hükümlerin "açık ve anlaşılır" olmasını gerektirmekte olup, Anayasa'nın 73. maddesinin üçüncü fıkrası ile Türk Hukukunda vergisel yükümlülüğün mutlaka kanunla konulmasını zorunlu tutan Anayasa hükmünün, vergi yoluyla mülkiyet hakkına yönelik müdahaleler karşısında kişilere AİHS'e göre daha üst düzey bir koruma sağladığı söylenebilir. Bu husus, Anayasa Mahkemesince "Verginin kanuniliği ilkesi, takdire dayalı keyfî uygulamaları önleyecek sınırlamaların yasada yer almasını gerektirmekte ve vergi yükümlülüğüne ilişkin düzenlemelerin konulması, değiştirilmesi veya kaldırılmasının yasa ile yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Buna göre vergide yükümlü, matrah, oran, tarh, tahakkuk, tahsil, uygulanacak yaptırımlar ve zamanaşımı gibi konuların yasayla düzenlenmesi zorunludur" denilmek suretiyle açıklığa kavuşturulmuştur (AYM, E.2009/63, K.2011/66, 14/4/2011). Bu durumda, Anayasaya göre mülkiyet hakkına vergi yoluyla yapılan müdahalenin mutlaka kanuna dayanması gerekmektedir.

43. Anayasa'nın 35. maddesinde olduğu gibi Sözleşme'ye Ek 1 Nolu Protokolde de mülkiyet hakkının mutlak bir hak olmadığı ve kamu yararı amacıyla sınırlandırılabileceği belirtilmiştir. Ancak AİHM içtihatlarına göre, mülkiyet hakkını sınırlamaya yönelik müdahalelerin meşru sayılabilmesi için belli ölçütleri içermesi gerekmektedir (James ve Diğerleri/Birleşik Krallık, B. No: 8793/79, 21/2/1986, § 37). Buna göre müdahale, kamu yararı amacıyla yapılmalı (Beyeler/İtalya, B. No: 33202/96, 5/1/2000, § 111), hukuka dayalı olmalı (Iatridis/Yunanistan, B. No: 31107/96, 25/3/1999, § 58; Sporrong ve Lönnroth/İsveç, B. No: 7152/75, 23/9/1982, § 69) ve ölçülü olmalıdır (Ashingdane/Birleşik Krallık, B. No:

8225/78, 28/5/1985, § 57; Sporrong ve Lönnroth/İsveç, B. No: 7152/75, 23/9/1982, § 69). Bu durumda, mülkiyet hakkına vergi yoluyla yapılan müdahalelerde, müdahalede kamu yararı bulunup bulunmadığı, müdahalenin hukuka dayalı olup olmadığı ve ölçülü olup olmadığı hususlarının incelenmesi gerekmektedir.

44. AİHM içtihatlarına göre, mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt hukuka dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. AİHM'e göre müdahalenin hukuka dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Hentrich/Fransa, B. No: 13616/88, 22/9/1994, § 42).

45. Anayasanın 35. maddesi ve 1 Nolu Protokol'ün 1. maddesinde, paralel düzenlemelerle mülkiyet hakkına yer verilmiştir. Her iki düzenlemenin ilk cümlelerinde herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu ifade olunmakta, ikinci cümlelerinde ise kişilere tanınan mülkiyet hakkının hangi koşullarla sınırlanabileceği ya da hangi koşullarla kişilerin mülkiyet hakkından yoksun bırakılabileceği hüküm altına alınmaktadır (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 29).

46. Her iki düzenlemenin üçüncü cümleleri ise farklı şekillerde ele alınmıştır. Anayasa'nın 35. maddesinin son fıkrası mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı şeklinde hakkın kullanımına ilişkin genel bir ilkeye yer verirken, Sözleşmeye Ek 1 Nolu protokolün 1. maddesinin ikinci fıkrası, devletlerce mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasının düzenlenmesi ile vergilerle, diğer harç ve cezaların ödenmesinin sağlanması için gerekli görülen yasaların yürürlüğe konulmasının mülkiyet hakkına müdahale olarak kabul edilemeyeceğini ifade etmektedir.

47. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkına getirilecek sınırlamaların kamu yararı amacıyla ve kanunla yapılması gerektiği hüküm altına alınırken 1 Nolu Protokol'ün 1. maddesi mülkiyetten yoksun bırakmanın kamu yararıyla, yasada öngörülen koşullarla ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak yapılabileceğini öngörmektedir. AİHM, yasada öngörülen koşulları, bir diğer ifadeyle hukukiliği geniş yorumlayarak, kanun altı düzenlemelerin, istikrar kazanmış yargı kararlarına dayanan içtihat yoluyla geliştirilmiş ilkelerin ve hatta örf ve adet hukukunun da hukukilik şartını karşılayabildiğini kabul ederken (bkz. Malonei/İngiltere, B. No: 8691/79, 2/8/1984, § 66-68; The Sunday Times/Birleşik Krallık, B. No: 6538/74, 26/4/1979, § 47; Špaček, s.r.o./Çek Cumhuriyeti, B. No: 26449/95, 9/11/1999, § 57) Anayasa, tüm sınırlandırmaların mutlak manada kanunla yapılacağını öngörerek Sözleşme'den daha güvenceli bir koruma sağlamaktadır (Bkz. B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31).

48. İnceleme konusu somut olayda başvurucu, başvuruya konu vergileri ve bu vergilere bağlı olarak kesilen cezaları malvarlığından ödemek zorunda kalmış olduğundan verginin esas itibariyle mülkiyet hakkına yönelik bir müdahale olduğu görülmektedir (Bkz. Špaček, s.r.o./Çek Cumhuriyeti, B. No: 26449/95, 9/11/1999, § 41). Ancak vergi yoluyla mülkiyet hakkına yönelik müdahaleler konusunda Sözleşme'ye Ek 1 Nolu Protokol'ün 1. maddesinin ikinci fıkrası devletlere vergi politikaları konusunda oldukça geniş bir hareket alanı sağlamaktadır. Bu hükme göre vergisel tedbirler konusunda devletlerin, diğer alanlara nazaran daha geniş bir takdir hakkı olduğu kabul edilmektedir (Bkz. Travers/İtalya, B. No: 15117, 16/1/1995).

49. Somut olayda uyuşmazlığın, kanuna dayalı olma gerekliliğinin yerine getirilip

getirilmediği, bir diğer deyişle, Banka tarafından Vakfa ödenen katkı paylarının ücret olarak değerlendirilerek vergilendirileceğine ilişkin kanuni düzenleme bulunup bulunmadığı hususundan kaynaklandığı görülmektedir. Başvuru dosyası içeriğindeki yargı kararlarının incelenmesinden, Bankanın değişik şubeleri için aynı somut olaya dayalı olarak açılan davalarda, 193 sayılı Kanun'un 61. maddesi çerçevesinde katkı payı ödemelerinin ücret olup olmadığı hususunun ayrıntılı bir şekilde ve tüm yönleriyle tartışıldığı ve gerek bölge idare mahkemelerinin çoğu ve gerekse Danıştayın Üçüncü ve Dördüncü Dairelerince bu ödemelerin ücret olarak vergilendirilmesi gerektiği sonucuna varıldığı (§ 10) görülmektedir. Hukuk kurallarının yorumlanması yetkisi derece mahkemelerine ait olduğundan (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26) söz konusu ödemelerin ücret olarak kabulü gerektiği sonucuna varılmakla birlikte, Anayasa Mahkemesince öncelikle ilgili derece mahkemelerinin kararlarında, uyuşmazlık konusu vergilere ilişkin vergilendirme dönemi olan 2007 yılında Banka katkı payı ödemelerinin ücret olarak kabul edilerek vergilendirilmesi gerektiği yönündeki değerlendirmelere esas alınan kanun hükümlerinin, müdahalenin kanun tarafından öngörülmüş olması koşulu bakımından değerlendirilmesi gerekmektedir.

50. Mülkiyet hakkına vergi yoluyla yapılan müdahalenin meşruiyetinin sorgulanabilmesi için, kanun tarafından öngörülmüş olma ölçütünün alt ölçütleri olan "ulaşılabilirlik" ve "öngörülebilirlik" ölçütlerinin sağlanıp sağlanmadığının, bir diğer deyişle kanuni dayanağın mülkiyet hakkı sahibi bakımından ulaşılabilir ve öngörülebilir olup olmadığının ve hak sahibinin hukuki güvenliğinin sağlanıp sağlanmadığının tespit edilmesi gerekmektedir.

51. "Ulaşılabilirlik" ilgili hukuki düzenlemenin aleni olması yani yayımlanmasını ifade etmekte olup (Špaček, s.r.o./Çek Cumhuriyeti, B. No: 26449/95, 9/11/1999, §§ 56-61) başvuru konusu müdahalenin dayanağı olan Kanun hükümleri bakımından ulaşılabilirliğin sağlandığında şüphe bulunmamaktadır.

52. "Öngörülebilirlik" ise, hukuk kuralının uygulanması hâlinde doğabilecek sonuçların, önceden tahmin edilebilmesi anlamına gelmektedir (Hentrich/Fransa, B. No: 13616/88, 22/9/1994, § 42). Buna göre öngörülebilirlik koşulunun sağlandığından söz edebilmek için, mülkiyet hakkı sahibi tarafından hangi koşulların gerçekleşmesi hâlinde mülkiyet hakkına müdahale edileceğinin önceden tahmin edilebilmesi/bilinebilmesi gerekmektedir.

53. Bu çerçevede, verginin kanuniliği ilkesi gereği vergi yoluyla yapılacak müdahalelerin temel dayanağı olan kanunların da, ilgili kişinin davranışlarını belirlemesi amacıyla, kolayca ulaşabileceği, gerektiğinde profesyonel yardım almak suretiyle de olsa anlayabileceği, açık, net ve yeterince belirgin nitelikte olması gerekmektedir (aynı yönde bkz. B. No: 2014/4705, 29/5/2014, § 56). Ancak her zaman, kanunlarda mutlak bir açıklığın beklenemeyeceği ortadadır. Bu sebeple, kanuni düzenlemelerde az veya çok belirsiz ifadeler bulunabileceği ve bu belirsizliğin uygulamadaki yorumlarla giderilebileceği kabul edilmektedir (AYM, E.2009/9, K.2011/10. 16/6/2011; E.2013/64, K.2013/142, 28/11/2013) (Benzer yöndeki AİHM içtihadı için bkz. Barthold/Almanya, B. No: 8734/79, 25/3/1985, § 47). Bu durumda kanuni düzenlemenin içeriğinin ve kapsamının kanun altı düzenlemeler veya yargısal içtihatlarla açıklığa kavuşturulduğu, bir diğer deyişle birey açısından belirliliğin sağlandığı durumlarda öngörülebilirlik koşulunun karşılandığı söylenebilecektir.

54. Başvuru dosyası içeriğinden ve Bakanlık görüş yazısından; 2012 yılı öncesinde munzam sandıklara ödenen banka katkı paylarının ücret olarak değerlendirilerek vergilendirilmelerine ilişkin idari bir düzenleme ya da uygulama olmadığı, dolayısıyla başvuru konusu olaya benzer olayların yargıya intikal etmediği ve yargısal bir içtihadın

bulunmadığı, vergi tekniği raporunda zikredilen Danıştay içtihatlarının doğrudan bu konuyla ilgili olmadığı, 1974 yılında kurulan ve halen faaliyetlerine devam etmekte olan Vakfa, Bankanın çok sayıda şubesince katkı payı ödemesi yapılmış olmasına ve defalarca vergi denetimi yapılmasına rağmen bu hususun daha önceden dile getirilmediği, katkı payı ödemelerinin ücret olarak değerlendirilmesi ve vergiye tabi tutulmasına ilişkin uygulamanın 2012 yılında yapılan vergi incelemesi sonucu düzenlenen vergi tekniği raporuna istinaden başlatıldığı ve bu yöndeki içtihadın, bu inceleme üzerine tarhedilen vergilere karşı açılan davalar dolayısıyla Danıştayın 2013 tarihli kararlarıyla ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

55. Gerek vergilendirme işlemlerinin dayanağı vergi tekniği raporunun ve gerekse yargı kararlarının incelenmesinden, uyuşmazlıkta esas tartışmanın, Banka tarafından Vakfa ödenen katkı payının, 193 sayılı Kanun'un 61. maddesi kapsamında, Banka çalışanlarına "menfaat sağlama" şeklinde yapılmış ücret ödemesi olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususundan doğduğu anlaşılmaktadır. Nitekim ücretin menfaat sağlama şeklinde de ödenebileceği 61. maddenin birinci fıkrasında, "Ücret, işverene tabi belirli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerdir." denilmek suretiyle ifade edilmiştir.

56. Somut olayda derece mahkemelerince, 61. madde hükmünün vergi yoluyla yapılan müdahaleye dayanak olduğu sonucuna varılmakla birlikte, bu sonuca varılırken; bu hükme dayalı olarak gerçekleştirilen vergilendirme işlemlerine karşı çok sayıda dava açıldığı ve yargılama süreçlerinde ilgili hükümlerin ayrıntılı bir şekilde tartışıldığı, bazı ilk derece mahkemeleri ve bölge idare mahkemelerince davaların kabul edildiği, başvuru dosyasına konu vergilendirme işlemine karşı açılan davanın ise vergi mahkemesince kabul edildiği, ancak bölge idare mahkemesince vergi mahkemesi kararı bozularak davanın reddedildiği hususları dikkate alındığında, söz konusu kanun hükümlerinde yeterli açıklığın sağlanamamış olduğu, bu yüzden başvuru konusu benzeri uyuşmazlıklar bakımından farklı yorumların yapılmasına ve genel olarak farklı yönde kararların çıkmasına sebep olduğu anlaşılmaktadır.

57. Yargı kararları incelendiğinde, Vakıf tarafından Banka çalışanlarına menfaat sağlandığı, bu menfaatin bir kısmının Banka katkı paylarıyla finanse edildiği, menfaatin belli koşulların gerçekleşmesi hâlinde ve esas olarak emekli aylığı ödenmesi şeklinde sağlandığı hususlarının tartışmasız olduğu görülmektedir. Yapılan değerlendirmelerden, verginin kanuniliği ilkesi gereği, somut olaya ilişkin kanun hükmünde verginin esaslı unsurlarının düzenlendiği, ancak bu hükmün somut olay bakımından öngörülebilirlik koşulunu sağlamadığı ve yoruma ihtiyaç gösterdiği anlaşılmaktadır.

58. Somut olayda yoruma ihtiyaç gösteren esas tartışma konusu, sağlanan menfaatin çalışanlarca ne zaman elde edilmiş sayılacağına ilişkindir. Konuyla ilgili 193 sayılı Kanun'un 1. maddesinde vergiye tabi gelir, "bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır" şeklinde tanımlanmıştır. Bu hükme göre, gelirin vergilendirilebilmesi için elde edilmesi gerekmektedir. Ücret gelirinin elde edilmesine ilişkin olarak 193 sayılı Kanun'un 61. maddesinde, "verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatler" ve 94. maddesinde, "ödenen ücretler" ifadelerine yer verilerek ücretlerin elde edilmesinde "tahsil esası"nın geçerli olduğuna işaret edilmiştir. Bu hususta, başvurucu lehine yargı kararlarında ve karşı oy yazılarında, "menfaatin hangi çalışana ne zaman sağlandığının belli olmadığı, ödemenin yapıldığı tarih itibariyle çalışanın hukuki ve fiili tasarrufunun bulunmadığı, dolayısıyla Banka çalışanlarına doğrudan bir menfaat sağlanmadığı, menfaatin Vakıf ile yararlanan arasındaki hukuki bağa göre

sağlandığı, hangi çalışana hangi tutarda menfaat sağlandığı tespit edilemeyeceğinden, menfaatin parayla temsil edilme kabiliyetinin bulunmadığı" yönündeki yorumlara karşın; başvurucu aleyhine yargı kararlarında, "Banka tarafından Vakfa aktarılan paraların Vakıfta kalmayıp çalışanlara menfaat olarak yansıtıldığı, Vakıf tarafından sunulan menfaatlerin bir kısmının Banka tarafından finanse edildiği, Banka katılım payının çalışanların maaş ve ikramiyelerinin belli bir oranı olarak hesaplanması suretiyle her çalışanın elde edeceği menfaatin net tutarının belirlendiği, kayıtların personel bazında tutulduğu ve sağlanan maddi menfaatin bu kişilere münhasır kılındığı, menfaat anlık olarak sunulmasa bile Banka tarafından yapılan ödemelerin kişi bazında izlendiği ve sonuçta koşullar gerçekleştiğinde kişiye ödeme yapıldığı, dolayısıyla ödeme ile kişisel bazda menfaat sağlandığı" yönünde yorumlara yer verilmiştir. İlgili kanun hükümlerinin yorumuna ilişkin lehe ve aleyhe bu değerlendirmelerden, Banka tarafından Vakfa katkı payı ödenmesinde çalışanlarca menfaatin ne zaman elde edildiği hususunun kanun hükümlerinden açık ve net bir şekilde çıkarılamayacak olduğu anlaşılmakta olup, Danıştay tarafından ilgili kanun hükümlerinin bu şekildeki yorumunun başvurucu açısından öngörülebilirlik ilkesiyle bağdaştırılmasının zor olduğu görülmektedir ki (AİHM'in benzeri değerlendirmeleri için bkz. Yehova Şahitleri/Fransa, B. No: 8916/05, 30/6/2011, § 70; Serkov/Ukrayna, B. No: 39766/05, 7/6/2011, § 41), vergilendirme işlemine ilişkin vergilendirme döneminden çok sonra mahkemelerce yapılan bu yöndeki yorumun, geçmişe etkili bir şekilde uygulanması dolayısıyla ortaya çıkacak sonuçlara bireylerin katlanmasını beklemek hakkaniyete uygun olmayacaktır (AİHM'in benzeri değerlendirmeleri için bkz. Serkov/Ukrayna, B. No: 39766/05, 7/6/2011, §§ 40-43).

59. Yukarıda ifade edilen olguların yanısıra (§ 58), somut olay bakımından bağlayıcı olmasalar da, başvurucunun, katkı payı ödemelerinin ücret olarak vergilendirilmeyeceğini düşünmesini gerektirecek başka olgular da bulunmaktadır. İlk olarak, emeklilik koşulları oluşmadan Bankadan ayrılmış bir çalışanın, kendi adına Banka tarafından vakfa ödenen katkı paylarının kendisine iadesi talebinin reddi üzerine açtığı dava, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 31/5/2005 tarih ve E.2005/5293, K.2005/5938 sayılı ilamında, "toptan ödeme koşulları gerçekleşmeden çalışması son bulan davacının, işveren tarafından vakfa ödenen katkı payları üzerinde hak iddia edemeyeceği" gerekçesiyle reddedilmiştir. İkinci olarak, benzer şekilde munzam sandık kuran ve çalışanları adına katkı payı ödemesi yapmakta olan bir başka kurumun, bu ödemelerin ücret olarak vergilendirilip vergilendirilmeyeceği hususunda tereddüde düşmesi dolayısıyla verdiği dilekçe üzerine kendisine verilen 2126-32-241 sayılı ve 1967 tarihli muktezada, Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü (Gelir İdaresi Başkanlığı), bu ödemelerin ücret olarak vergilendirilmeyeceği yönünde görüş bildirmiştir. Bir ödemenin ücret olarak nitelendirilmesine ilişkin Özel Hukuk ve Vergi Hukuku disiplinlerinin farklı ilkeleri bulunmakla ve mukteza subjektif bağlayıcılığı olan bir hukuk kaynağı olmakla birlikte, kanun hükümlerinin açık olmaması karşısında, diğer faktörlerin yanısıra bu olguların da, katkı payı ödemelerinin ücret olarak vergilendirilmeyeceği yönündeki başvurucu algısı üzerinde etkili olduğu aşikârdır.

60. Bu değerlendirmeler sonucunda, Vakfın kurulduğu 1974 yılından vergi incelemesinin yapıldığı 2012 yılına kadar Vergi İdaresinin, Banka tarafından Vakfa ödenen katkı paylarının vergilendirilmesine ilişkin bir girişiminin veya emsal bir uygulamasının bulunmaması, Banka tarafından uzun yıllar boyunca yapılan katkı payı ödemelerinin vergilendirilmemiş olması, somut olay bağlamında menfaatin elde edildiği zamana ilişkin kanun hükmünün açık ve net olmaması ve bu hususun yargı kararlarından da anlaşılması, Vakfa ödenen katkı payları üzerinde çalışanların tasarruf haklarının bulunmadığına ilişkin Yargıtay içtihadının

bulunması ve katkı paylarının ücret olarak vergilendirilmeyeceğine ilişkin başka bir kuruma verilmiş mukteza bulunması hususları karşısında, başvuru konusu vergilendirme döneminde (2007 yılı) söz konusu katkı payı ödemelerinin ücret kapsamında değerlendirilerek vergilendirileceğinin düşünülemeyeceği, bu gerekçelerle başvurucudan, bu ödemelerin vergiye tabi olacağını öngörmesini beklemenin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır.

61. Açıklanan nedenlerle, öngörülebilirliğin ancak 2013 tarihli Danıştay Daire kararlarıyla söz konusu olduğunun anlaşılması karşısında başvuru konusu vergilendirme işleminin ilişkin olduğu vergilendirme dönemi (2007 yılı) itibariyle, Anayasa'nın 73. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan verginin kanuniliği ilkesi gereği kanuni düzeyde sağlanması gereken öngörülebilirliğin sağlanamadığı, kanun hükümlerindeki öngörülemezliğin kanun altı idari uygulamalar ve düzenlemeler veya yargısal içtihatlarla giderilemediği, bu durumda başvurucu tarafından 2007 yılında Vakfa ödenen katkı paylarının ücret sayılarak vergilendirilmesine ilişkin işlemlerin, öngörülebilir kanuni dayanağının bulunmadığı anlaşıldığından, vergi asılları bakımından varılan sonuç dolayısıyla vergi cezaları bakımından ayrıca değerlendirme yapılmasına gerek görülmeyerek, Vakfa yaptığı katkı payı ödemeleri üzerinden vergi ve ceza tahsil edilmesi nedeniyle başvurucunun, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi gerekmektedir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesinin Uygulanması

62. Başvurucu, hukuka aykırı bir şekilde vergi tarh edilmesi ve ceza kesilmesi dolayısıyla Anayasa'nın 35. maddesinde yer alan mülkiyet hakkının ihlal edildiğinin tespiti ile yeniden yargılama yapılması veya tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

63. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun tazminat talepleri konusunda değerlendirme yapılmamıştır.

64. 6216 sayılı Kanun’un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

65. Başvurucu hakkında yürütülen vergi incelemesi sonunda, 2007 yılı için gelir vergisi ve damga vergisi tarh edilerek vergi cezaları kesilmiş, bunlar ihbarname ile başvurucuya tebliğ edilmiş ve net 39.378,20 TL tutarındaki vergi, gecikme faizi ve cezalar başvurucu tarafından ödenmiştir. Söz konusu verilendirme işlemleri dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği tespit edilmiş olup başvurucunun kişisel yararı göz önünde bulundurulduğunda başvurucu açısından yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan maddi zararın bulunduğu anlaşıldığından, başvurucu tarafından ödenen vergi, gecikme faizi ve cezalar miktarınca tazminatın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

66. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için, yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucudan tahsil edilen net 39.378,20 TL'nin tahsil tarihi itibariyle yasal faizi ile birlikte TAZMİNAT OLARAK ÖDENMESİNE,

Ç. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine,

12/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SALİH AYYILDIZ

B. No: 2012/397 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2012/397

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SALİH AYYILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2012/397)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Mehmet Salih AYYILDIZ

Vekili : Av. Aydın ERDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Ankara 3. İş Mahkemesinde açtığı, hizmet tespitine ve işçi alacaklarının tahsiline ilişkin davaların makul sürede tamamlanmadıklarını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 31/10/2012 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 21/5/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 18/6/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığı tarafından 26/7/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunulan görüş

yazısı 2/8/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını yasal süresi içinde sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 4/1/1999–15/2/2004 tarihleri arasında davalı şirketlere ait çeşitli iş yerlerinde kamyon sürücüsü olarak çalıştığını, hizmet sürelerinin Sosyal Sigortalar Kurumuna eksik bildirildiğini ve işçi alacaklarının eksik ödendiğini belirterek, 14/10/2005 tarihinde Ankara 3. İş Mahkemesinde, Çan Kömür Ofisi Madencilik Enerji ve Taşım. San. Tic. Ltd. Şti., Laçin İnş. Tic. Ltd. Şti., Latur Dış Tic. Ltd. Şti. ve Sosyal Güvenlik Kurumu aleyhine işçi alacaklarının tahsili ve eksik bildirilen hizmetinin tespiti istemiyle dava açmıştır.

8. Mahkeme 7/2/2007 tarihli ara kararıyla, hizmet tespitine ilişkin davanın mevcut dosya üzerinden yürütülmesine, işçi alacaklarına ilişkin davanın tefrik edilmesine karar vermiş ve işçi alacaklarına ilişkin dava Mahkemenin E.2007/128 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

9. İşçi alacaklarının tahsiline ilişkin davada Mahkeme, 12/3/2008 tarihli celsede, hizmet tespiti davasının sonucunun beklenmesine karar vermiştir.

10. Hizmet tespitine ilişkin davada Mahkeme, 27/4/2011 tarih ve E.2005/1280, K.2011/206 sayılı kararla; davanın kısmen kabulüne hükmetmiştir.

11. Davalıların temyizi üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 28/2/2013 tarih ve E.2011/13070, K.2013/3581 sayılı ilamıyla, davalı şirketlerden birinin tasfiye halinde olduğu, dolayısıyla bu şirketin tasfiye sürecinin tamamlanıp tamamlanmadığı araştırılarak bu hususa göre tebligat yapılması ve tebliğ tarihinden itibaren temyiz süresinin dolmasının beklenmesinden sonra dosyanın Yargıtaya gönderilmesi gerektiği belirtilerek, dosyanın geri çevrilmesine karar verilmiştir.

12. Davalı şirketlerden Çan Kömür ve İnşaat Ltd. Şti. vekili 25/5/2013 tarihinde hizmet tespitine ilişkin davaya ilişkin tavzih talebinde bulunmuş, Mahkemenin 30/5/2013 tarihli ek kararı ile talep reddedilmiştir. Daha sonra Mahkeme, 9/6/2014 tarihinde tavzih kararı vermiştir.

13. Tavzih kararı tebliğ aşamasında olup, dosya henüz temyiz incelemesi için Yargıtaya gönderilmemiştir.

14. İşçi alacaklarının tahsiline ilişkin davada ise 10/9/2012 tarihinde, hizmet tespiti davasının temyizden dönmesinin beklenmesine karar verilmiş olup yargılamanın İlk Derece Mahkemesinde devam ettiği anlaşılmaktadır.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ile 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu’nun 1. maddesinin birinci fıkrası ile 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun geçici 7. maddesinin birinci fıkrası, 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı mülga Sosyal Sigortalar Kanunu’nun 79. maddesinin onuncu fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 31/10/2012 tarih ve 2012/397 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, Ankara 3. İş Mahkemesinde açtığı hizmet tespitine ve işçi alacaklarının tahsiline ilişkin davaların makul sürede tamamlanmadıklarını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

a. Hizmet Tespiti Davası Yönünden

19. Başvurucu, 2005 yılında açtığı hizmet tespitine ilişkin davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı görüşünde, hizmet tespiti davalarının kamu düzeni ile ilgili olduğu ve resen araştırma ilkesinin geçerli olduğu, hâkimin davayı sonuçlandırmak için her türlü araştırma ve tespiti yapmakla görevli olduğu hususlarının yanı sıra, hizmet tespiti davasının uzamasında taraf teşkilinde yaşanan zorluklar ile tanıkların mahkemenin yargı çevresi dışında dinlenilmesinden kaynaklanan zorlukların etkili olduğu hususları belirtilerek, başvurunun incelenmesinde bu noktaların göz önünde bulundurulması gerektiği yönünde beyanda bulunulmuştur.

21. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

22. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, hizmet tespitine ilişkin açılan davada, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul

hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

23. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

24. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 14/10/2005 tarihidir.

25. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

26. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca 5510 sayılı Kanun'un 86. ve 101. maddeleri gereği hizmet sürelerinin tespitine ilişkin davalar da iş mahkemelerinde görülmektedir.

27. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No:2013/4701, 23/1/2014, § 47).

28. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucunun 14/10/2005 tarihinde açtığı davada, ilk derece mahkemesi önündeki yargılamanın, davalı şirketlere yapılan tebligatlar aşamasında ve taraf teşkilinde sorunlar yaşanması, tanık dinlenmesine ilişkin talimatlara cevapların geç gelmesi, dosyanın bilirkişiye geç gönderilmesi ve yaklaşık üç ay aralıklarla duruşma yapılması hususları nedeniyle yaklaşık beş buçuk yıl sürdüğü, temyiz istemi üzerine Yargıtay önünde geçen yaklaşık iki yılık sürenin sonunda ise, dosyanın eksiklik nedeniyle geri çevrilmesine karar verildiği, dava dosyasının geri çevrilme kararından sonra Mahkemece tavzih kararı verildiği, anılan kararın tebliğ aşmasında olduğu ve dosyasının temyiz incelemesi için henüz Yargıtaya gönderilmediği görülmektedir.

29. Hizmet tespitine ilişkin yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle devletin uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi oluşturma yükümlülüğünü göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/3442, 20/3/2014, §§ 33-55).

30. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu hizmet tespiti davası; tebligatlarda ve tanıklara ulaşmada karşılaşılan zorluklar dışında hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların niteliği, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın

uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Bu kapsamda, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve dokuz yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

b. İşçi Alacaklarına İlişkin Dava Yönünden

32. Başvurucu, 2005 yılında açtığı işçi alacaklarının tahsiline ilişkin davanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Adalet Bakanlığı görüşünde, hizmet tespiti davalarının kamu düzeni ile ilgili olduğu ve resen araştırma ilkesinin geçerli olduğu, bu yönüyle işçi alacaklarına ilişkin davalardan ayrıldığı ve bu nedenle Yargıtay içtihatları gereğince hizmet tespiti davaları ile işçi alacaklarına ilişkin davaların birlikte görülmedikleri, somut olayda ilgili Mahkemece bu içtihatlar gereğince dosyaların tefrik edilerek yargılamalarının yapıldığı, işçi alacaklarına ilişkin yargılamanın uzun sürmesinin nedeninin, hizmet tespiti davasının bekletici mesele yapılması olduğunu, Yargıtay içtihatları gereği hizmet tespiti davalarının işçilik alacağı davalarında bekletici mesele yapılması gerektiğinin düşünüldüğü belirtilerek, yargılama süresinin makul olup olmadığı incelenirken bu hususların göz önünde bulundurulması gerektiği yönünde beyanda bulunulmuştur.

34. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu tarafından 14/10/2005 tarihinde Ankara 3. İş Mahkemesinde hizmet tespiti ve işçi alacakların tahsili davasının birlikte açıldığı, Mahkemece 7/2/2007 tarihinde davaların tefrikine karar verildiği, E.2007/128 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine devam edilen işçi alacaklarına ilişkin yargılamada Mahkemenin 12/3/2008 tarihinde, hizmet tespitine ilişkin davanın sonucunun beklenilmesine karar verdiği, hizmet tespitine ilişkin davanın karara bağlanmasından sonra temyiz edilmesi üzerine 10/9/2012 tarihinde dosyanın Yargıtaydan dönmesinin beklenilmesine karar verildiği ve yargılamanın dokuz yılı aşkın bir süredir Ankara 3. İş Mahkemesinde devam ettiği anlaşılmaktadır.

35. 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 49-66; B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

36. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu işçi alacağı davası; hizmet tespiti davasının bekletici mesele yapılması dışında, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların niteliği, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Hizmet tespiti davalarının işçilik alacaklarına ilişkin davalarda bekletici mesele yapılabileceği düşünülebilirse de, devletin uyuşmazlıkların makul süre içinde nihai olarak sonuçlandırılmasını garanti edecek bir yargı sistemi oluşturma yükümlülüğü nazara alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve dokuz yılı aşkın süredir devam eden

yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

37. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

38. Başvurucu, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 20.000,00 TL maddi ve 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

39. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

40. Başvurucunun tarafı olduğu hizmet tespitine ilişkin olan ve dokuz yılı aşkın süredir devam eden yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 8.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

41. Başvurucunun tarafı olduğu işçi alacağı davasına ilişkin dokuz yılı aşkın süredir devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında ve bahse konu iki yargılama sürecinin bir yılı aşkın süre birlikte yürütüldüğü nazara alınarak, başvurucuya net 10.800,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

42. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

43. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.672,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

44. Başvuruya konu yargılamaların dokuz yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının

İHLAL EDİLDİĞİNE,

3. Başvurucuya, hizmet tespitine ilişkin dava yönünden net 8.650,00 TL, işçi alacaklarının tahsiline ilişkin dava yönünden net 10.800,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

B. Başvurucu tarafından yapılan 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

C. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

D. Kararın bir örneğinin ilgili derece Mahkemelerine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

EDA ŞEN (YİYİN) VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/137 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/137

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EDA ŞEN (YİYİN) VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/137)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucular : Eda ŞEN (YİYİN)

Nevin ŞENTÜRK (CİN)

Şeyda ADLIĞ (CİN)

Ferda ŞEN (CİN)

Esra AYDEMİR (CİN)

Vekilleri : Av. Sabahattin TÜDEŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular 16/12/2002 tarihinde, iş kazası sonucu meydana gelen ölüm olayından doğan zararın tazmini istemiyle Adana 1. İş Mahkemesinde açtıkları davanın uzun süre tamamlanması nedeniyle yargılama sonunda hükmedilen tazminat tutarının gerçek değerini kaybettiğini ve yargılamada makul sürenin aşıldığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/12/2012 tarihinde Adana 1. İş Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari

yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 22/4/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 20/5/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 4/7/2013 tarihli görüş yazısı başvurucular vekiline 9/7/2013 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucular Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını yasal süresi içinde Anayasa Mahkemesine sunmamışlardır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular, murislerinin iş kazası (trafik) sonucu hayatını kaybettiği iddiasıyla, 16/12/2002 tarihinde Adana 1. İş Mahkemesinde, işverenler Güney Eksport Nak. Pet. San. ve Tic. Ltd. Şti., Gümüş Nak. Taah. Tic. Ltd. Şti., M. B. ve S. Y. aleyhine maddi ve manevi tazminat davası açmışlardır.

8. Mahkeme, Adli Tıp Kurumu Trafik İhtisas Dairesinden alınan 13/5/2005 tarihli rapor ve 13/10/2005 tarihli kusur raporu doğrultusunda, 4/4/2006 tarih ve E.2003/33, K.2006/390 sayılı karar ile hayatını kaybeden sigortalının kazada %100 oranda kusurlu olduğu gerekçesiyle, davanın reddine karar vermiştir.

9. Başvuruculların temyizi üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 12/2/2007 tarih ve E.2006/14258, K.2007/1770 sayılı ilamıyla, ölüme sebebiyet veren olayın iş kazası olduğunun tespitiyle, kusur oranlarının 4857 sayılı İş Kanunu'nun 77. maddesine göre hesaplanması gerekirken, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na göre değerlendirme yapılan kusur raporlarının hükme esas alınmasının usul ve yasaya aykırı olduğu gerekçesiyle karar bozulmuştur.

10. Adana 1. İş Mahkemesi bozma kararına uyarak, 2/7/2009 tarih ve E.2007/246, K.2009/442 sayılı kararıyla, yeniden alınan kusur raporu doğrultusunda davanın kısmen kabulüne, başvuruculardan Esra için 1.696,48 TL maddi tazminat ve her bir başvurucu için 2.000,00 TL manevi tazminatın, kaza tarihinden itibaren hesaplanacak yasal faizi ile birlikte başvurucuculara ödenmesine karar vermiştir.

11. Davalıların temyizi üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 5/11/2012 tarih ve E.2012/2141, K.2012/18751 sayılı ilamıyla karar onanarak aynı tarihte kesinleşmiştir.

12. Onama kararı başvuruculara tebliğ edilmemiş, başvurucular, kararı 3/12/2012 tarihinde öğrendiklerini bildirmişlerdir.

13. Başvurucular, 27/12/2012 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası ile 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 25/8/1971 tarih

ve 1475 sayılı mülga İş Kanunu'nun 73. maddesi, 22/5/2003 tarih ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun mülga 77. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucuların 27/12/2012 tarih ve 2013/137 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

16. Başvurucular 16/12/2002 tarihinde, iş kazası sonucu meydana gelen ölüm olayından doğan zararın tazmini istemiyle Adana 1. İş Mahkemesinde açtıkları davanın uzun süre sonuçlandırılmaması nedeniyle yargılama sonunda hükmedilen tazminat tutarının gerçek değerini kaybettiğini, yargılamada makul sürenin aşıldığını, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle Devletin söz konusu farktan kaynaklanan zararı tazmin etmesi gerektiğini belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

17. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucuların, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle tazminat miktarının da değer kaybettiğini ileri sürdükleri anlaşılmıştır. Başvurucuların Derece Mahkemesince hükmedilen faiz oranına ve faizin niteliğine yönelik şikâyetleri olmadığı belirlenmiş olup, değer kaybına yönelik şikâyetlerinin de makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiası bağlamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucula 16/12/2002 tarihinde, iş kazası sonucu meydana gelen ölüm olayından doğan zararın tazmini istemiyle Adana 1. İş Mahkemesinde açtıkları davanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

20. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on yıllık bir sürede tamamlandığı, bu sürenin büyük kısmının dosyanın temyiz incelemesi için gönderildiği Yargıtay nezdinde geçtiği belirtilmiştir.

21. Anayasa ve Avrupa insan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği

ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

22. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

23. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş kazasından doğan zararın tazmini istemiyle açılan davada, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2013/4701, 23/1/2014, § 41).

24. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 16/12/2002 tarihidir.

25. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihi, İlk Derece Mahkemesince verilen kararın Yargıtay tarafından onanarak kesinleştiği 5/11/2012 tarihidir.

26. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

27. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/4701, 23/1/2013, § 47).

28. Bunun yanı sıra 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

29. Başvuruya konu yargılama sürecinin İş Mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, yukarıda bahsedildiği üzere, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 14).

30. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 16/12/2002 tarihinde Adana 1. İş Mahkemesinde açılan davada, alınan bilirkişi raporları doğrultusunda yaklaşık 3 yıl 4 aylık bir sürenin sonunda davanın reddine karar verildiği görülmektedir. Davacıların temyizi üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 8 aylık bir süre sonunda, Mahkemece temin edilen bilirkişi raporlarının davanın niteliğine uygun olmadığı gerekçesiyle bozma kararı vermiş, Adana 1. İş Mahkemesinin bozma kararı doğrultusunda yeni bilirkişi raporları aldırmak

suretiyle davanın kısmen kabulüne karar vermesi ise ortalama 3 ay aralıklarla yapılan 9 duruşma neticesinde yaklaşık 2 yıl 5 ay sürmüştür. Temyiz üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin, 3 yıl 4 ay sonunda verdiği onama kararı ile sonuçlanan yargılamanın, yaklaşık on yıllık bir sürede tamamlandığı anlaşılmaktadır.

31. İş kazasından kaynaklanan tazminat istemlerini içeren ve 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler önünde görülen yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

32. Başvuruya konu yargılamanın incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, yargılamanın uzun sürmesinde, bilirkişi raporlarının temin edilmesinin uzun sürmesi, duruşma aralarının uzun tutulması ve Yargıtay önünde geçen sürenin uzunluğunun etkili olduğu ve yargılama süresinin uzamasında başvuruculara atfedilecek bir kusur bulunmadığı anlaşılmakta olup, yaklaşık on yıl süren yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

34. Başvurucular, makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle her biri için 50.000 TL maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

35. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

36. Başvuruculara tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara her biri için takdiren net 10.800,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

38. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların;

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculaların her birine net 10.800,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından yapılan 172,50 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.672,50 TL yargılama giderinin müştereken BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE,

D. Başvurucular tarafından yatırılan 40,00 TL gider avansının talep edilmesi halinde müştereken başvuruculara iadesine,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEYNEL ABİT YAVUZ

B. No: 2013/342 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/342

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEYNEL ABİT YAVUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/342)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Zeynel Abit YAVUZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 22/1/2009 tarihinde açtığı işe iade davasının makul sürede tamamlanmaması ve Yargıtayın yerel mahkeme gibi hareket ederek nihai karar vermesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının, davasının reddine karar verilmesi nedeniyle ise çalışma hürriyetinin ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 14/1/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 4/6/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 24/7/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 7/9/2013 tarihli görüş yazısı 8/11/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ

edilmiş, başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını yasal süresi içinde Anayasa Mahkemesine sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 1991 yılından itibaren Petrol Ofisi Anonim Şirketinde (POAŞ) bilgisayar programcısı olarak görev yapmakta iken, yerine getirmekte olduğu görevin teknik uzmanlık gerektirdiği gerekçesiyle söz konusu iş, POAŞ tarafından bir alt işverene devredilmiş, başvurucunun iş pozisyonu kapatılmış ve başka bir boş pozisyon bulunmadığı gerekçesiyle iş akdi feshedilmiştir.

8. Başvurucu 22/1/2009 tarihinde, feshin işverenin keyfi düzenlemesinden kaynaklandığı ve haksız olduğu gerekçesiyle, İstanbul 1. İş Mahkemesinde işe iade davası açmıştır.

9. Mahkeme 20/1/2010 tarih ve E.2009/59, K.2010/9 sayılı kararıyla, işverence feshin son çare olması ilkesinin gözetilmediği ve feshin geçerli bir nedene dayanmadığı gerekçesiyle davanın kabulüne hükmetmiştir.

10. Davalı şirketin temyizi üzerine Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, 1/11/2011 tarih ve E.2011/1660, K.2011/3758 sayılı ilamıyla, feshin son çare olması ilkesinin gözetilmediğinin tespiti için somut verilere dayanılması gerektiği, Mahkemece, fesihten sonra davacının yapabileceği nitelikte işler için yeni işçi alınıp alınmadığı araştırılmadan, eksik inceleme sonucu hüküm kurulduğu gerekçesiyle, İstanbul 1. İş Mahkemesinin kararını bozmuştur.

11. İstanbul 1. İş Mahkemesi bozma kararına uyarak dosyayı yeniden bilirkişiye göndermiştir. Alınan 24/7/2012 tarihli bilirkişi raporunda özetle, davacının çalıştığı kadronun iptal edildiği ve kendisine başka bir iş teklifi yapılmadan iş akdinin feshedildiği, davacının iş akdi feshedildikten sonra işverence yeni işçi alımı da yapılmadığı hususları belirtilmiştir.

12. Mahkeme, alınan bilirkişi raporu doğrultusunda 2/7/2012 tarih ve E.2012/5, K.2012/578 sayılı kararıyla, davacıya başka bir iş teklifi yapılmadığı ve feshe son çare olarak başvurulmadığı hususunun sabit olduğunu belirterek, feshin geçerli nedene dayanmadığının tespitine ve başvurucunun işe iadesine karar vermiştir.

13. Davalı şirketin temyizi üzerine Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, 16/10/2012 tarih ve E.2012/23504, K.2012/23025 sayılı ilamıyla, davacının iş pozisyonunun kapatıldığı ve aynı işe başka bir işçinin alınmadığının sabit olduğu, davacıya teklif edilebilecek bir iş olduğu iddiasının ispatlanamadığı ve başka bir iş teklif edilmemiş olmasının tek başına feshi geçersiz kılmayacağı gerekçeleriyle, İstanbul 1. İş Mahkemesinin kararının bozularak ortadan kaldırılmasına ve davanın reddine karar vermiştir.

14. Nihai karar başvurucuya 20/12/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu, 14/1/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu’nun

1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 20. maddesinin üçüncü fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 14/1/2013 tarih ve 2013/342 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, 22/1/2009 tarihinde açtığı işe iade davasının makul sürede tamamlanmaması ve Yargıtayın yerel mahkeme gibi hareket ederek nihai karar vermesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının, davasının reddine karar verilmesi nedeniyle ise çalışma hürriyetinin ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

19. Başvurucu her ne kadar, feshin geçersizliği ve işe iadesi talebiyle açtığı davanın reddine karar verilmesi nedeniyle, çalışma hürriyetinin ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir etmektedir. Başvurucunun, çalışma hürriyetinin ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğine yönelik iddialarının özünü, işe iade davasının sonucuna ilişkin şikâyetlerin oluşturduğu anlaşılmakla, başvurucunun belirtilen şikâyetlerinin adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

20. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvuruya konu olayda kamu gücüne atfedilebilecek sorumluluğun yalnızca uyuşmazlığın adil bir şekilde çözüme kavuşturulmasından ibaret olduğu belirtilmiştir.

21. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

22. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

23. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

24. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede,

kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

25. Başvurucu, İstanbul 1. İş Mahkemesinde açtığı davada, iş akdinin işveren tarafından geçerli bir nedene dayanılmaksızın feshedildiğini ileri sürerek, işe iadesine karar verilmesini talep etmiş, davalı işveren, feshin işyerinin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir nedene dayandığını ileri sürerek davanın reddini istemiştir.

26. Mahkemece, dinlenen tanık beyanları ve alınan bilirkişi raporu değerlendirilerek, feshin son çare olması ilkesine uyulmadığı ve iş akdinin feshedilmesinin geçerli bir nedene dayanmadığı gerekçesiyle davanın kabulüne ve başvurucunun işe iadesine, en çok 4 aya kadar ücret ve diğer sosyal haklarının ödenmesine karar vermiştir.

27. Temyiz üzerine Yargıtay 22. Hukuk Dairesi tarafından, feshin son çare olması ilkesinin gözetilmediğinin tespit edilebilmesi için somut verilere dayanılması gerektiği, Mahkemece, fesihten sonra davacının yapabileceği nitelikte işler için yeni işçi alınıp alınmadığı araştırılmadan, eksik inceleme sonucu karar verildiği gerekçesiyle hüküm bozulmuştur.

28. Mahkemece bozma kararına uyularak alınan yeni bilirkişi raporunun değerlendirilmesi sonucunda, davacıya başka bir iş teklifi yapılmadığı ve feshe son çare olarak başvurulmadığı hususunun sabit olduğu gerekçesiyle, feshin geçerli nedene dayanmadığının tespitine ve başvurucunun işe iadesine, en çok 4 aya kadar ücret ve diğer sosyal haklarının ödenmesine karar verilmiştir.

29. Kararın yeniden temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, davacının iş pozisyonunun kapatıldığı ve aynı işe başka bir işçinin alınmadığının alınan tanık beyanları ve bilirkişi raporlarınca sabit olduğu, davacıya teklif edilebilecek başka bir iş olduğu iddiasının ispatlanamadığı ve başka bir iş teklif edilmemiş olmasının tek başına feshi geçersiz kılmayacağı gerekçeleriyle, İstanbul 1. İş Mahkemesinin kararının ortadan kaldırılmasına ve davanın reddine karar vermiştir.

30. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Yargıtay 22. Hukuk Dairesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

31. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının dinlenmediğine ilişkin bir iddia, bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin kararında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Nihai Kararın Yargıtay Tarafından Verilmesi Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

33. Başvurucu, Yargıtay tarafından yerel mahkeme gibi hareket edilerek nihai karar

verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 20. maddesinin üçüncü fıkrası gereği, işe iade davalarında verilen kararın temyiz aşamasında Yargıtayın, araştırılması gereken başka bir hususun bulunmadığına kanaat getirdiği hallerde uyuşmazlığı kesin olarak karara bağlama görevi olduğu ve bu düzenlemenin amacının davaların hızla sonuçlandırılması sağlanarak işçinin korunması olduğu belirtilmiştir.

35. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

36. Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

37. Anayasa'nın 142. maddesi şöyledir:

"Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir."

38. 4857 sayılı Kanun'un 20. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Dava seri muhakeme usulüne göre iki ay içinde sonuçlandırılır. Mahkemece verilen kararın temyizi halinde, Yargıtay bir ay içinde kesin olarak karar verir."

39. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

40. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi, adil yargılanma hakkının ihlaline yönelik bir belirti bulunmadığı hallerde, bir ihlalin olmadığının açık olduğu gerekçesiyle açıkça dayanaktan yoksunluk kararı verebilir.

41. Anayasa'da, mahkemelerin kuruluşunun, görev ve yetkilerinin, işleyişinin ve yargılama usullerinin kanunla düzenlenmesi öngörülmüştür. Buna göre, usul kanunlarının Anayasa'ya uygun olmak koşuluyla düzenlenmesi kanun koyucunun takdirine bırakılmıştır (B. No: 2012/799, 26/3/2013, § 19).

42. Temyiz incelemesinde ilke olarak temyiz mercii, ilk derece mahkemesi kararının hukuka ve kanuna uygunluğunu denetler ve herhangi bir aykırılık tespit etmesi halinde yeniden karar verilmek üzere dosyayı ilk derece mahkemesine geri gönderir. Bu genel ilke, kanun koyucunun düzenlediği usul kanunları çerçevesinde tespit edildiği gibi yine usul kanunları ile bu genel ilkeye bazı hallerde istisnalar getirilmesi mümkündür. Adil yargılanma hakkı kapsamında, temyiz incelemesi sonucunda kararın hukuka aykırılığının tespit edilmesi halinde yeniden karar verilmesi için dosyanın mutlaka ilk derece mahkemesine geri gönderilmesine yönelik bir zorunluluk bulunmamaktadır.

43. İşe iade davaları başta olmak üzere iş hukukuna dayalı davalar, işçinin korunması ve mağduriyetinin önlenmesi amacıyla, kısa sürede bitirilmesi öngörülen uyuşmazlıklardır. Bu amaçla kanun koyucu işe iade davalarının daha hızlı sonuçlandırılmasına yönelik bir takım özel düzenlemeler yapmıştır. Bu çerçevede 4857 sayılı Kanun'un 20. maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde, işe iade davalarının temyiz aşamasında, ilk derece mahkemesinin kararının yerinde olmadığı kanaatine varılması ve araştırılması gereken başkaca bir husus

da bulunmadığının tespiti durumunda, Yargıtay tarafından işe iade talebi hakkında kesin olmak nitelikte karar verilmektedir.

44. Başvuruya konu yargılama sürecinde, İstanbul 1. İş Mahkemesince yapılan yargılamada tanık beyanları ve bilirkişi raporları alınmış, Yargıtayca, araştırılması gereken başkaca bir husus bulunmadığına kanaat getirilerek işe iade talebi hakkında kesin hüküm kurulmuştur.

45. İşe iade davalarının nitelikleri gereği hızlı sonuçlandırılması ve işçinin korunması amacıyla kanunla getirilen söz konusu kuralın uygulanmasının tek başına adil yargılanma hakkını ihlal ettiğinden söz edilemez. Yargıtay tarafından işin esasına girilerek nihai kararın verilmesinde hukuka aykırı ve keyfi bir uygulama da tespit edilmemiştir.

46. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

47. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, başvurucunun yargılamanın uzunluğuna ilişkin şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

48. Başvurucu, 22/1/2009 tarihinde açtığı işe iade davasının yaklaşık dört yılda tamamlandığı ve makul sürenin aşıldığı gerekçesiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

49. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvuruya konu yargılamanın 3 yıl 9 ay sürdüğü ve yargılama süresinin makul olup olmadığının takdirinin Anayasa Mahkemesine ait olduğu belirtilmiştir.

50. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

51. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde

göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

52. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş akdinin feshi üzerine açılan işe iade davasının söz konusu olduğu görülmekle, 4857 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

53. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 22/1/2009 tarihidir.

54. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, İstanbul 1. İş Mahkemesi kararının Yargıtay tarafından ortadan kaldırılarak davanın reddedildiği 16/10/2012 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

55. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında, sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce, mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

56. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle, daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 64-65).

57. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 4857 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 16).

58. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde, duruşma aralıklarının uzun tutulduğu ve ilk temyiz aşamasında dosyanın Yargıtayda uzun süre beklediği anlaşılmaktadır. İş ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıkların, özellikle de işe iade talebini içeren feshe itiraz davalarının niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati dikkate alındığında, yargılamanın İş Kanunu'nda öngörülen sürelere oranla haklı görülemeyecek derecede uzun bir sürede tamamlandığı görülmektedir.

59. 4857 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki

yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59-82).

60. Başvuruya konu yargılama sürecinin değerlendirilmesi neticesinde, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında davanın karmaşık nitelik taşımadığı, başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ya da usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olmadığı dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık dört yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

61. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

62. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 45.000,00 TL maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

63. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

64. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık dört yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 2.750,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

65. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

66. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Nihai kararın Yargıtay tarafından verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal

edildiği yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Yargılama süresinin makul olmadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 2.750,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

NURAN KARLIK

B. No: 2013/729 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/729

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURAN KARLIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/729)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Nuran KARLIK

Vekili : Av. Mehmet KIZMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 10/12/2003 tarihinde Vize Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının halen devam ettiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 15/1/2013 tarihinde İstanbul 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 20/5/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 17/7/2013 tarihli görüşüne karşı başvurucu süresi içinde beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, ikamet ettiği Evrenli köyünden Vize ilçesine gittiği sırada Ö. B. isimli şahıs tarafından arabaya bindirilerek cinsel saldırıya uğramıştır. Boğuşma sırasında başvurucu kanamalı bir şekilde bacağından yaralanmıştır. Maruz kaldığı cinsel saldırı sebebi ile başvurucuya 45 günlük rapor verilmiştir.

8. Maruz kaldığı cinsel saldırı sebebiyle başvurucu Cumhuriyet Savcılığına şikâyette bulunmuş ve Ö. B. hakkında 3/7/2004 tarihinde Kırklareli Ağır Ceza Mahkemesinde cebren ırza geçmeye eksik teşebbüsten dava açılmıştır.

9. Başvurucu ayrıca 10/12/2003 tarihinde Ö. B. aleyhine Vize Asliye Hukuk Mahkemesinde haksız fiile dayalı maddi ve manevi tazminat davası açmıştır. Açılan tazminat davasında ceza davasının sonuçlanması bekletici mesele olarak kabul edilmiştir.

10. Açılan ceza davası, Kırklareli Ağır Ceza Mahkemesinin 23.9.2004 tarih ve E.2003/197, K.2004/528 sayılı kararıyla anılan suçtan mahkûmiyetle sonuçlanmıştır. Söz konusu mahkûmiyet hükmü Yargıtay 14. Ceza Dairesinin 6.3.2012 tarih ve E.2011/2076, K.2012/2654 sayılı ilamıyla düzeltilerek onanmıştır.

11. Vize Asliye Hukuk Mahkemesi, başvuru tarihinde derdest olan davanın, 21/5/2013 tarih ve E.2003/356, K.2013/161 sayılı karar ile kabulüne karar vermiş, başvurucu lehine maddi ve manevi tazminata hükmetmiştir.

12. Gerekçeli karar başvurucuya 9/7/2013 tarihinde tebliğ edilmiş ve davanın taraflarınca olağan kanun yollarına başvurulmadığı anlaşılmıştır.

13. Başvurucu, 15/1/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi, 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu’nun 41. ve 47. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 15/1/2013 tarih ve 2013/729 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, 10/12/2003 tarihinde Vize Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının halen devam ettiğini, davanın karmaşık nitelikte olmadığını, davayı uzatmak için hiçbir davranışta bulunmadığını, buna rağmen davanın makul bir sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucu, Vize Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvuruya konu yargılamanın, davanın açıldığı tarih ile İlk Derece Mahkemesinin karar verdiği tarih arasında, başvuru tarihi itibarıyla dokuz yıldan uzun sürdüğü belirtilmiş ancak, bu süreçte başvurucu vekili davayı takip etmediğinden dosyasının 18/9/2009 tarihli celsede yenileninceye kadar işlemden kaldırılmasına karar verildiği, başvurucu vekilinin aynı tarihli dilekçesi ile yenileme talebinin kabul edilerek 11/12/2009 tarihine duruşma günü verildiği ifade edilmiştir. Bakanlık ayrıca yargılama sürecinde başvurucu vekili tarafından 13/2/2004 ile 12/2/2012 tarihleri arasında dokuz kez mazeret dilekçesi sunulduğunu, bu tutumun da davanın uzamasında etkili olduğunu belirtmiştir.

20. Başvurucu Adalet Bakanlığının görüşlerine karşı, süresi içinde görüş bildirmemiştir.

21. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

22. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

23. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, haksız fiile dayalı tazminat davasında, 18/6/1927 tarih ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

24. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih

olup, bu tarih somut başvuru açısından 10/12/2003 tarihidir.

25. Sürenin bitiş tarihi ise, yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, davanın taraflarınca olağan kanun yollarına başvurulmayan İlk Derece Mahkemesi kararının verildiği 21/5/2013 tarihidir.

26. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucunun, 10/12/2003 tarihinde Vize Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tazminat davasında, davalının eylemleri sonucu yaralandığını iddia ederek maddi ve manevi tazminat talep ettiği görülmüştür. Mahkemece uzun süre, ceza davasının sonuçlanması beklenmiştir.

27. Kırklareli Ağır Ceza Mahkemesinin E.2003/197 sayılı dosyasında verilen kararın Yargıtay 14. Ceza Dairesinin 6/3/2012 tarihli ilamı ile onanması üzerine, Vize Asliye Hukuk Mahkemesi 17/7/2012 tarihli oturumda dosyanın incelemeye alınmasına, duruşmanın 16/10/2012 tarihine bırakılmasına karar vermiş, 16/10/2012 tarihli oturumda ise maddi tazminat hesabı için dosya bilirkişiye gönderilmiştir.

28. Dava dosyasının bilirkişiden dönmesi üzerine 21/5/2013 tarihli oturumda davanın kabulüne karar verilmiştir. Bu karar 9/7/2013 tarihinde başvurucuya ve davalıya tebliğ edilmiş olup temyiz talebinde bulunulmamıştır.

29. Yargılama sürecinde başvurucular vekilinin bir duruşmaya gelmediği ve dava dosyasının işlemden kaldırıldığı, yenileme talebi üzerine davanın kaldığı yerden devamına karar verildiği anlaşılmıştır. Bunun dışında, başvurucu vekilinin mazeret bildirdiği farklı duruşmaların bulunduğu ancak, anılan duruşmalarda Ağır Ceza Mahkemesindeki dava dosyasının sonuçlanması beklenildiği için başvurucunun davanın uzamasına sebebiyet vermediği belirlenmiştir.

30. Somut davada Mahkemece, Kırklareli Ağır Ceza Mahkemesi dava dosyasının akıbetinin uzun süre beklenildiği anlaşılmıştır. Yargılama faaliyetinin süresine ilişkin değerlendirmede göz önünde bulundurulması gereken husus, sadece ilgili yargı makamlarının tutumu değil, Devletin kamu gücü kullanan tüm organlarına atfedilebilir bir gecikme olup olmadığıdır. Bu kapsamda hukuk davasında beklenmesine karar verilen ceza davasının uzun sürmesi de Devletin kamu gücü kullanan organlarına atfedilebilir bir gecikmedir. Zira Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/650, 5/12/2013, §49). Belirtilen ceza davası sonucunun beklenilmesi noktasındaki takdir ilgili usul hükümleri uyarınca Derece Mahkemesine ait olmakla beraber, ceza davası akıbetinin uzun süre beklenilmesi somut yargılama süresi üzerinde etkili olmuştur.

31. 6100 sayılı Kanun’un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

32. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu tazminat davasının, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzak olduğu anlaşılmıştır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken

özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve 9 yıl 5 ayı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

34. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 300.000,00 TL tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

35. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

36. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin 9 yıl 5 ayı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 13.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 13.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SEVER

B. No: 2013/762 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/762

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SEVER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/762)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Mehmet SEVER

Vekili : Av. Mehmet ÖZHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, babasından dolayı aldığı ve 18 yaşını doldurduğu gerekçesiyle kesilen ölüm aylığının yeniden bağlanması istemiyle 9/1/2008 tarihinde açtığı davanın, makul sürede tamamlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının, dava neticesinde ödenmesine hükmedilen yasal faizin enflasyon karşısında yaşanan değer kaybını karşılamadığı gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 15/1/2013 tarihinde Gaziantep 1. İş Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 9/4/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 18/6/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 21/8/2013 tarihli görüş yazısı 20/9/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını yasal süresi içinde Anayasa Mahkemesine sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucuya babasının vefatından sonra 506 sayılı mülga Sosyal Sigortalar Kanunu gereğince ölüm aylığı bağlanmış, 18 yaşını doldurması üzerine aldığı aylık 2/9/2000 tarihinde kesilmiştir.

8. Ölüm aylığının kesilmesi üzerine başvurucu, Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) dilekçe ile başvurarak hayatını kazanamayacak derecede malul olduğunu bildirmiş ve 506 sayılı mülga Kanun'un 68. maddesi gereğince babasının ölümü üzerine aldığı aylığın tekrar bağlanmasını istemiştir.

9. SGK, başvurucunun hayatını kazanamayacak derecede malul olmadığı gerekçesiyle 19/6/2003 tarihinde talebi reddetmiştir.

10. Başvurucu, SGK aleyhine, söz konusu aylığın yeniden bağlanması için maluliyet durumunun tespiti ve davalı tarafından kesilen maaşlarının yasal faiziyle ödenmesi istemiyle 9/1/2008 tarihinde Gaziantep 1. İş Mahkemesinde dava açmıştır.

11. Gaziantep 1. İş Mahkemesi, Adli Tıp Kurumundan alınan 14/10/2011 tarihli rapor doğrultusunda, 5/6/2012 tarih ve E.2008/35, K.2012/309 sayılı kararıyla, başvurucuya yeniden aylık bağlanmasına ve aylıkların kesilme tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte başvurucuya ödenmesine karar vermiştir.

12. Davalı kurumun temyizi üzerine karar, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 9/11/2012 tarih ve E.2012/17070, K.2012/21037 sayılı ilamıyla onanarak kesinleşmiştir.

13. Başvurucu, nihai kararı 24/12/2012 tarihinde öğrendiğini beyan etmiştir.

14. Başvurucu, 15/1/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 17/07/1964 tarih ve 506 sayılı mülga Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 68. maddesi, 31/5/2006 tarih ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 34. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 15/1/2013 tarih ve 2013/762 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, babasından dolayı aldığı ve 18 yaşını doldurduğu gerekçesiyle kesilen ölüm

aylığının yeniden bağlanması istemiyle 9/1/2008 tarihinde açtığı davanın, makul sürede tamamlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının, dava neticesinde ödenmesine hükmedilen yasal faizin enflasyon karşısında yaşanan değer kaybını karşılamadığı gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiği İddiası

18. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"...Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

19. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

20. Anılan Anayasa ve Kanun hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte bir kanun yolu" olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

21. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır.

22. Bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği, başvurucunun, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarını öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu mercilere sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

23. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

24. 6100 sayılı Kanun'un 26. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hakim, tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez. Duruma göre, talep sonucundan daha azına karar verebilir."

25. Başvuru konusu olayda başvurucu, babasından dolayı aldığı ölüm aylığının yeniden bağlanması istemiyle açtığı dava neticesinde ödenmesine hükmedilen yasal faizin enflasyon karşısında yaşanan değer kaybını karşılamadığı gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, tazminat miktarının enflasyon karşısında değer kaybetmesine ilişkin şikayetin mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ve başvurucunun babasının ölümünden sonra aldığı maaşın kesildiği 2/9/2000 tarihinden, toplam maaş tutarının tahsil edilebilme imkanının doğduğu tarihe kadar, yasal faiz oranıyla karşılanamayan değer kaybının % 8,45 olduğu hususları belirtilmiştir.

27. Başvurucu, yargılama sonunda yasal faize hükmedilmesi sonucunda yaşanan değer kaybı nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmekle birlikte, açtığı davada babasının ölümü nedeniyle aldığı ölüm aylığının kesilme tarihinden itibaren hesaplanacak yasal faiz ile birlikte ödenmesine hükmedilmesini talep etmiştir. Bu talebe uygun olarak, Gaziantep 1. İş Mahkemesinin, 5/6/2012 tarih ve E.2008/35, K.2012/309 sayılı kararıyla, tazminat miktarının başvurucuya yasal faiz ile birlikte hesaplanarak ödenmesine hükmedilmiş, başvurucu bu kararı temyiz etmemiştir. Davalı tarafından temyiz edilen karar, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 9/11/2012 tarihli ilamıyla onanarak kesinleşmiştir. Gerek dava dilekçesinde gerekse temyiz aşamasında başvurucunun yasal faiz dışında bir faize hükmedilmesi istemi bulunmamaktadır.

28. Açıklanan nedenlerle, başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

29. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, başvurucunun yargılamanın uzunluğuna ilişkin şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

30. Başvurucu, 9/1/2008 tarihinde açtığı davanın yaklaşık beş yılda tamamlandığı ve makul sürenin aşıldığı gerekçesiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvuruya konu yargılamanın yaklaşık beş yıl sürdüğü ve yargılama süresinin makul olup olmadığının takdirinin Anayasa Mahkemesine ait olduğu belirtilmiştir.

32. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

33. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki

menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

34. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, maluliyet oranının tespitine ilişkin bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

35. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 9/1/2008 tarihidir.

36. Sürenin bitiş tarihi ise çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, Gaziantep 1. İş Mahkemesi kararının Yargıtay tarafından onandığı 9/11/2012 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

37. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında, sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce, mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

38. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle, daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 64-65).

39. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 15).

40. Başvuruya konu dava süreci incelendiğinde, ilk derece yargılamasının toplamda dört yıl beş aylık bir sürece yayılan on dokuz celse sonunda tamamlandığı, temyiz incelemesinin ise Yargıtay tarafından beş ay içerisinde sonuçlandırıldığı görülmektedir. Başvuruya konu davada, davacı vekilinin dört celseye mazeret göstererek katılmadığı, bunlardan üç tanesinin yargılama sürecinin uzamasında etkili olduğu ve bu sürenin yaklaşık yedi ay olduğu anlaşılmaktadır. Bunun dışında yargılama sürecinin uzamasında büyük oranda, celse

aralarının uzun tutulması (ortalama üç ay) ve Yüksek Sağlık Kurulu ve Adli Tıp Kurumu Raporlarının tamamlanması için geçen sürelerin etkili olduğu görülmektedir. Toplamda dört yıl on ay süren yargılama süreci incelendiğinde, iş ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıkların niteliği, başvurucu açısından taşıdığı değer ve başvurucunun davadaki menfaati de dikkate alındığında, sonuç olarak makul görülemeyecek derecede uzun bir sürede yargılamanın tamamlandığı görülmektedir.

41. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/3442, 20/3/2014, §§ 33-55).

42. Başvuruya konu yargılama sürecinin değerlendirilmesi neticesinde, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların niteliği, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, davanın karmaşık nitelik taşımadığı, başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ya da usuli haklarını kullanırken özensiz davranarak yargılamanın uzamasına tamamıyla sebep olmadığı da gözetilerek, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu olan yaklaşık beş yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

43. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

44. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 50.000,00 TL maddi ve 100.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

45. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

46. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık beş yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında, başvurucunun kusuru nedeniyle yargılamanın uzamasına sebebiyet verdiği süreler de dikkate alınarak, başvurucuya net 3.050,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

47. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

48. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılama süresinin makul olmadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 3.050,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET TEHA AKÇARA

B. No: 2013/806 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/806

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET TEHA AKÇARA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/806)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Mehmet Teha AKÇARA

Vekili : Av. Hüseyin AKÇARA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 7/4/2005 tarihinde açtığı hizmet tespiti davasının uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 8/1/2013 tarihinde Batman İş Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 30/5/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 18/6/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 26/7/2013 tarihli görüş yazısı 1/8/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ

edilmiş, başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını 7/8/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, hizmet sürelerinin tespiti istemiyle 7/4/2005 tarihli dilekçe ile Batman Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) hizmet tespiti davası açmıştır. Batman Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2005/290 sayılı dosyasında görülmekte olan dava, Batman ilinde İş Mahkemesi açılması ile birlikte 29/11/2006 tarihinden itibaren Batman İş Mahkemesinin E.2006/72 sayılı dava dosyasında görülmeye devam etmiştir.

8. Başvurucu, 30/4/2009 tarihinde Batman İş Mahkemesinde işçilik alacaklarının tahsili istemiyle ayrı bir dava açmış, Mahkeme bu davada hizmet tespiti davasının bekletici mesele yapılmasına karar vermiştir.

9. Batman İş Mahkemesi hizmet tespitine ilişkin yargılamada, 28/10/2010 tarih ve E.2006/72, K.2010/613 sayılı kararıyla, dinlenen tanık beyanları ve alınan bilirkişi raporlarının değerlendirilmesi sonucunda davanın kısmen kabulüne karar vermiştir.

10. Tarafların temyizi üzerine karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 8/11/2012 tarih ve E.2011/121, K.2012/19195 sayılı ilamıyla onanmıştır.

11. Onama kararı başvurucuya 13/12/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu, 8/1/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. İşçi alacaklarına ilişkin görülen davada Mahkeme, 2/4/2013 tarih ve E.2009/463, K.2013/128, sayılı kararıyla davanın kısmen kabulüne hükmetmiş, karar Yargıtay tarafından 16/6/2014 tarihinde onanarak kesinleşmiştir.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu’nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 8/1/2013 tarih ve 2013/806 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, 7/4/2005 tarihinde açtığı hizmet tespiti davasının, yargılamada makul süre aşılarak yaklaşık sekiz yılda tamamlandığını, bu davanın uzun sürmesi nedeniyle işçilik alacaklarının elde edilmesinin de geciktiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, başvurucunun yargılamanın

uzunluğuna ilişkin şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucu, 7/4/2005 tarihinde açtığı davanın yaklaşık sekiz yılda tamamlandığı ve makul sürenin aşıldığı gerekçesiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini, işçi alacaklarını elde etmesinin de tespit davasının uzun sürmesi nedeniyle geciktiğini bu nedenle maddi zararı doğduğunu ileri sürmüştür. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, işçi alacaklarının tahsili istemli davaya ilişkin bir şikâyetinin olmadığı anlaşılmaktadır.

19. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, hizmet tespiti davalarında resen araştırma ilkesinin geçerli olduğu, başvuru dilekçesinde, yargılama süresince dört defa bilirkişi raporu alınmasının yargılamanın uzun sürmesine yol açtığı ancak, bilirkişi raporlarının birbirleriyle çelişmeleri nedeniyle Mahkeme tarafından bu raporların alınmasına ihtiyaç duyulduğu hususlarının göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir.

20. Başvurucu Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanında, başvuru dilekçesindeki iddialarını tekrar etmiştir.

21. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

22. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

23. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, hizmet sürelerinin tespiti istemli bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

24. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak

yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 7/4/2005 tarihidir.

25. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, Batman İş Mahkemesi kararının Yargıtay tarafından onandığı 8/11/2012 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

26. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında, sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce, mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

27. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle, daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 64-65).

28. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 14).

29. Başvuruya konu dava süreci incelendiğinde, ilk derece yargılamasının yaklaşık beş buçuk yıllık bir sürede taamlandığı, temyiz isteminin ise Yargıtay tarafından yaklaşık iki yıllık bir süre sonunda karara bağlandığı görülmektedir.

30. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/3442, 20/3/2014, §§ 33-55)

31. Başvuruya konu yargılama sürecinin değerlendirilmesi neticesinde, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların niteliği, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında davanın karmaşık nitelik taşımadığı, başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ya da usuli haklarını kullanırken özensiz davranarak yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olmadığı da dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık yedi yıl yedi aylık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

33. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 2.000,00 TL maddi ve 10.00,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

34. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

35. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık sekiz yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren net 7.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

36. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, başvurucunun maddi tazminat istemine dayanak olarak gösterdiği işçi alacaklarına ilişkin davanın ayrı bir yargılama sürecini oluşturduğu dikkate alındığında tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

37. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 7.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMİ VATANDAŞ

B. No: 2013/1021 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1021

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMİ VATANDAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1021)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Rami VATANDAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 8/10/2007 tarihinde Karşıyaka 1. İş Mahkemesinde açtığı alacak davasının reddedilmesi ve yargılamanın makul sürede tamamlanmaması nedenleriyle, Anayasa'nın 10., 35., 36., 49., 53. ve 55. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ile yeniden yargılanma talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/1/2013 tarihinde İzmir 6. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön inceleme neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 18/7/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 11/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 10/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 23/6/1986 tarihinden itibaren Çukurova A.Ş.'de işçi olarak çalışmakta iken anılan şirket 26/11/2001 tarihinde başka bir şirket tarafından devralınmış ve faaliyetine Ege Çelik Endüstri San. Tic. A.Ş. unvanı altında devam etmiştir.

8. 10/9/2002 tarihinde başvurucunun iş akdi feshedilmiş, ardından başvurucu 11/9/2002 tarihinde asıl işverene bağlı olarak taşeron şirkette çalışmaya başlamış, 11/10/2002 tarihinde tekrar asıl işveren nezdinde işe başlamıştır.

9. Başvurucu, 1986-2002 tarihleri arasında davalı işyerinde kesintisiz olarak çalıştığını, bağlı olduğu Sendikaya aidat ödemek suretiyle Toplu İş Sözleşmesi (TİS) hükümlerinden yararlandığını, 2002 yılında davalı şirket tarafından, ücretini düşürmek için iş akdi kendisi tarafından feshedilmiş gibi gösterilerek taşeron kayıtları üzerinden kısa bir süre çalışmış olarak gösterildiğini, daha sonra tekrar davalı şirket kayıtlarına geçirildiğini, davalı işverenin bu muvazaalı işlemi, işten çıkarma tehdit ve baskısı altında gerçekleştirdiğini, muvazaalı işlem sonrası işverenin asgari ücret ödemeye başladığını ve TİS'in orantısal zamlarını asgari ücrete uyguladığını ileri sürerek, 8/10/2007 tarihinde Karşıyaka 1. İş Mahkemesinde Ege Çelik Endüstri San. ve Tic. A.Ş. aleyhine alacak davası açmış, ücret alacağı, fazla çalışma ücreti alacağı farkı, ikramiye ve gece çalışma ücreti farkı yönünden fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak üzere 5.000,00 TL'nin faiziyle davalıdan tahsilini talep etmiştir.

10. Yargılama sürerken, 14/2/2009 tarihinde başvurucunun iş akdi işveren tarafından feshedilmiştir.

11. Başvurucu, iş akdinin feshedilmesi üzerine, 6/3/2009 tarihinde Karşıyaka 3. İş Mahkemesinde Ege Çelik Endüstri San. ve Tic. A.Ş. aleyhine işe iade istemiyle dava açmış, Mahkeme, 13/7/2010 tarih ve E.2009/134, K.2010/708 sayılı kararla; davalının, kısa çalışma ödeneği başvurusu sonuçlanmadan önce davacıyla birlikte 134 kişinin iş akdine son verdiğini, toplu iş sözleşmesi fark alacakları için işveren aleyhine dava açan işçiler ile açmayan işçiler arasında dolaylı ayrımcılık yapıldığını, işverenin iyi niyetli olmadığını ve fesihten önce başvurulabilecek daha hafif tedbirlere başvurmadığını belirterek, feshin geçerli nedene dayanmadığı gerekçesiyle feshin geçersizliğine ve başvurucunun işe iadesine karar vermiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 20/9/2010 tarih ve E.2010/36275, K.2010/24371 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

12. Alacak davasına ilişkin yargılamada Karşıyaka 1. İş Mahkemesi, 12/5/2010 tarih ve E.2007/633, K.2010/373 sayılı kararla, "davacının olayın üzerinden yaklaşık 5 yıl geçtikten sonra ileri sürdüğü irade fesadına yönelik iddiasının, irade fesadının ileri sürülmesi için bir yıllık süre öngörmüş olan Borçlar Kanunu'nun 31. maddesi göz önünde bulundurulduğunda kabul edilemeyeceği, davacının muvazaalı olduğunu iddia ettiği işlemin tarafı olduğu düşünüldüğünde muvazaa hükümlerinin de uygulanamayacağı, ayrıca söz konusu işlemin

2002 yılında gerçekleşmiş olup, dava tarihine kadar öngörülen yeni ücretler bakımından davacının herhangi bir itirazi kayıt ileri sürmediği, bu süre zarfında birkaç TİS'in imzalandığı, bu hususun TİS hükümlerinde dahi düzenlenmediği, dolayısıyla TİS'te olması gereken düzen ilkesi gereği davacının önceye dayanan iddialarından vazgeçtiği ve kurulan yeni iş şartlarını kabul ettiği, TİS hükümlerine dayalı fark alacaklarını talep etmesinin hukuken mümkün olmadığı" gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

13. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 7/11/2012 tarih ve E.2010/27886, K.2012/36540 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

14. Karar, 25/12/2012 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu, 24/1/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 31. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 24/1/2013 tarih ve 2013/1021 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, işveren şirket tarafından iş akdinin feshedileceği iddiasıyla iradesi fesada uğratılarak bazı belgelerin imzalatıldığını, bu belgelere dayanılarak 10/9/2002 tarihinde işyerinden çıkışı yapılarak 11/9/2002 tarihinde asıl işverene bağlı taşeron şirkette işe giriş yapmış şekilde gösterildiğini, 11/10/2002 tarihinde tekrar asıl işverenin işçisi olarak çalışmaya başlatıldığını, bu tarihten itibaren düşük ücretle çalıştırıldığını, TİS'ten yararlandığı halde ücretlerinin düşürüldüğünü, TİS ile kazanılan hakların bireysel iş sözleşmesiyle ortadan kaldırılamayacağını, benzer davalarda Yargıtayın davaların kabulüne karar vermesine rağmen, sonradan görüş değiştirdiğini, bu davalar sona erdiğinde de Yargıtayın yine eski görüşü doğrultusunda kararlar vermeye başladığını, alacak davasında yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, çalışma hakkı, TİS yapma hakkı, eşit ücret hakkı, mülkiyet ve adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde başvurucunun, Karşıyaka 1. İş Mahkemesinde açtığı alacak davasının reddedilmesi nedeniyle, çalışma hakkı, TİS yapma hakkı, eşit ücret hakkı, mülkiyet ve adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Başvurucunun anılan iddiaları yargılama sonucunda verilen kararın sonucu itibarıyla adil olmadığına yönelik olup, bu iddialar adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiası ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

20. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

21. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, . açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

22. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

23. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

24. Somut olayda başvurucu, 10/9/2002 tarihinde işveren tarafından iş akdinin feshedileceği iddiasıyla iradesi fesada uğratılarak bazı belgelerin imzalatıldığını, kısa bir süre asıl işverene bağlı taşeron şirkette çalışmış gibi gösterildiğini, 11/10/2002 tarihinde tekrar asıl işverenin işçisi olarak çalışmaya başlatıldığını ancak bu tarihten itibaren düşük ücretle çalışmaya devam ettiğini, TİS'ten yararlandığı halde ücretlerinin düşürüldüğünü, TİS ile kazanılan hakların bireysel iş sözleşmesiyle ortadan kaldırılamayacağını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Başvurucunun iş akdi 10/9/2002 tarihinde feshedilerek bu tarihten sonra asıl işverene bağlı olarak taşeron şirkette çalışmaya başlamıştır. 11/10/2002 tarihinde ise tekrar asıl işverene bağlı olarak çalışmaya devam etmiştir.

26. Başvuruya konu olan alacak davasında Mahkeme, 12/5/2010 tarih ve E.2007/633, K.2010/373 sayılı kararla, “davacının olayın üzerinden yaklaşık 5 yıl geçtikten sonra ileri sürdüğü irade fesadına yönelik iddiasının, irade fesadının ileri sürülmesi için bir yıllık süre öngörmüş olan Borçlar Kanunu'nun 31. maddesi göz önünde bulundurulduğunda kabul edilemeyeceği, davacının muvazaalı olduğunu iddia ettiği işlemin tarafı olduğu düşünüldüğünde muvazaa hükümlerinin de uygulanamayacağı, ayrıca söz konusu işlemin 2002 yılında gerçekleşmiş olup, dava tarihine kadar öngörülen yeni ücretler bakımından davacının herhangi bir itirazı kayıt ileri sürmediği, bu süre zarfında birkaç TİS'in imzalandığı, bu hususun TİS hükümlerinde dahi düzenlenmediği, dolayısıyla TİS’te olması gereken düzen ilkesi gereği davacının önceye dayanan iddialarından vazgeçtiği ve kurulan yeni iş şartlarını kabul ettiği, TİS hükümlerine dayalı fark alacaklarını talep etmesinin hukuken mümkün olmadığı” gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Karar, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından onanarak kesinleşmiştir.

27. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

28. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

29. Başvurucu ayrıca, benzer davalarda Yargıtayın davaların kabulüne karar vermesine rağmen, sonradan görüş değiştirdiğini ve davanın ret ile sonuçlandığını, bu davalar sona erdiğinde de Yargıtayın yine eski görüşü doğrultusunda kararlar vermeye başladığını belirterek, eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun anılan ihlal iddiası da adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir.

30. Aynı hukuki metne ilişkin olarak, aynı derecedeki bağımsız yargı mercileri arasındaki yorum ve içtihat farklılıkları tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi, temyiz mercilerinin, uyuşmazlıklara ilişkin olarak tarafların talepleri ve delilleri arasındaki yorum farklılıkları da tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (B. No: 2013/3351, 17/9/2013, § 45).

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

32. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, başvurucunun yargılamanın uzunluğuna ilişkin şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

33. Başvurucu, 8/10/2007 tarihinde açtığı alacak davasının makul sürede tamamlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul

sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

35. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

36. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının tahsili istemli bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

37. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 8/10/2007 tarihidir.

38. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, Karşıyaka 1. İş Mahkemesi kararının Yargıtay tarafından onandığı 7/11/2012 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

39. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında, sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce, mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

40. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle, daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 64-65).

41. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya

koyduğu anlaşılmaktadır (§ 16).

42. Başvuruya konu dava süreci incelendiğinde, yargılamanın beş yıl bir aylık sürede tamamlandığı, yargılama sürecinin uzamasında, delillerin toplanması ve bilirkişi raporunun tamamlanması aşamalarında geçen sürelerin ve temyiz aşamasında geçen yaklaşık iki buçuk yıllık sürenin etkili olduğu görülmektedir.

43. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

44. Başvuruya konu yargılama sürecinin değerlendirilmesi neticesinde, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların niteliği, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında davanın karmaşık nitelik taşımadığı, başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ya da usuli haklarını kullanırken özensiz davranarak yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olmadığı da dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu beş yıl bir ay devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

45. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

46. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini talep etmiş, manevi zararları açısından ihlal tespitinin yeterli olacağını bildirmiştir.

47. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

48. Başvurucunun, uzun yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespitine karar verilmiş olup, tespit edilen ihlal açısından yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun yeniden yargılama yapılması yönündeki talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

49. Başvurucu tarafından manevi tazminat talebinde bulunulmadığı görülmekle, bu konuda değerlendirme yapılmamıştır.

50. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET FATİH ÖZDEMİR

B. No: 2013/1607 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1607

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET FATİH ÖZDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1607)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Mehmet Fatih ÖZDEMİR

Vekili : Av. Vedat KARADUMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, ihaleye fesat karıştırma suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 5/2/2013 tarihinde Diyarbakır 7. Asliye Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 26/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 29/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 1/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 25/4/2005 tarihinde gözaltına alınmıştır.

8. 26/4/2005 tarihinde başvurucunun tutuklanmasına ancak, kefalet karşılığı serbest bırakılmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucu ve diğer on bir şüpheli hakkında, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 6/7/2009 tarih ve E.2009/4941 sayılı iddianamesi ile "ihaleye fesat karıştırma, özel belgede sahtecilik, resmi belgede sahtecilik, adam yaralamaya azmettirme, ölümle tehdit ve 6136 sayılı Kanun’a muhalefet" suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

10. Diyarbakır 7. Asliye Ceza Mahkemesi, 17/12/2012 tarih ve E.2009/360, K.2012/715 sayılı kararı ile "5237 sayılı TCK'nın 204/1 maddesinde düzenlenen suçun resmi evrakta sahtecilik suçu olduğu ve dava zamanaşımının aynı Kanun’un 66/1-e maddesi uyarınca 8 yıl olduğu, 67/4 maddesi uyarınca belirlenen sürenin en fazla yarısı kadar uzayacağının bildirildiği, 765 sayılı TCK'nun bu eyleme karşılık gelen maddelerinin TCK'nın 342. ve 345. maddelerinde düzenlendiği, suça konu evrakın resmi evrak olmadığı, özel evrak olduğu bu nedenle TCK’nın 345. maddesinin tatbikinin gerektiği, cezanın üst sınırının 3 yıl hapis olduğu ve bu şekilde sanıkların üzerine atılı tüm eylemlerinin cezalarının üst sınırı dikkate alındığında 765 sayılı TCK'nın 102/4 ve 104/2 maddelerindeki 7 yıl 6 aylık azami dava zamanaşımı süresinin suç tarihleri itibariyle dolduğunun anlaşıldığı" gerekçesiyle kamu davasının ortadan kaldırılmasına karar vermiştir.

11. Karar, temyiz edilmeksizin 23/1/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

12. Karar başvurucuya 23/1/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu, 5/2/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 1/3/1926 tarih ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu’nun 191. maddesinin birinci fıkrası, 343. ve 345. maddeleri, 456. maddesinin ikinci fıkrası, 102. maddesinin dördüncü fıkrası ile 104. maddesinin ikinci fıkrası, 10/7/1953 tarih ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun’un 13. maddesinin birinci fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 5/2/2013 tarih ve 2013/1607 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 25/4/2005 tarihinde gözaltına alındığını, 26/4/2005 tarihinde tutuklanmasına ancak, kefalet

karşılığı serbest bırakılmasına karar verildiğini, hakkında açılan kamu davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

20. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

21. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında yürütülen soruşturma sonucunda düzenlenen iddianamede başvurucuya isnat olunan suçların, ilgili kanunlarda hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlandığı anlaşılmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

22. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması

anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun gözaltına alındığı 25/4/2005 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih ise suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, ilk derece Mahkemesinin kararını verdiği 17/12/2012 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

23. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 25/4/2005 tarihinde gözaltına alınan ve 26/4/2005 tarihinde tutuklanmasına ancak kefaletle serbest bırakılmasına karar verilen başvurucu hakkında, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca 6/7/2009 tarihinde açılan kamu davasında, Diyarbakır 7. Asliye Ceza Mahkemesince başvurucunun savunması alınmış ve delilleri toplanmıştır. On iki sanığın yargılandığı davanın duruşma tutanaklarının incelenmesinden, uzun süre, sanıkların savunmalarının alınabilmesi için farklı mahkemelere yazılan talimat cevaplarının ve savunması alınamayan sanıklar hakkında çıkarılan yakalama emrinin yerine getirilmesinin beklenildiği anlaşılmıştır. Ayrıca, duruşma günlerinin dolu olması nedeniyle Mahkemece uzun aralıklarla duruşmalar yapıldığı ve birçok duruşmada dosyanın incelemeye alındığı belirlenmiştir. Mahkeme, 17/12/2012 tarihinde zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle kamu davasının ortadan kaldırılmasına karar vermiş, temyiz edilmeyen karar 23/1/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

24. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

25. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık sekiz yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

29. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık sekiz yıl devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.250,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 6.250,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SEDAT ÖZMEN

B. No: 2013/1777 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/1777

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SEDAT ÖZMEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/1777)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Mehmet Sedat ÖZMEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, malulen emeklilik talebinin kabul edilmesi istemiyle 17/8/2004 tarihinde açtığı davanın reddedilmesi ve yargılamanın makul sürede tamamlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 15/2/2013 tarihinde İstanbul 13. İş Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 30/5/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 18/6/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve dosyanın bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 23/8/2013 tarihli görüş yazısı 20/9/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ

edilmiş, başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını yasal süresi içinde Anayasa Mahkemesine sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Böbrek yetmezliği teşhisi nedeniyle böbrek nakli olan başvurucu, buna dayanarak malulen emekli edilmesi istemiyle Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) başvurmuş, 7/4/2003 tarih ve 2537 sayılı Okmeydanı Hastanesi Sağlık Kurulu raporu ve başvurucunun bu rapora itiraz etmesi üzerine alınan 20/2/2004 tarih ve 15/661 sayılı Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu (SSYSK) raporu doğrultusunda, başvurucunun çalışma gücünün 2/3'ünü kaybetmediği gerekçesiyle malulen emekli olma talebi reddedilmiştir.

8. Emeklilik isteminin SGK tarafından reddedilmesi üzerine başvurucu, İstanbul 8. İş Mahkemesinde 17/8/2004 tarihinde malulen emekli edilmesi istemiyle dava açmıştır.

9. Mahkeme, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 3. İhtisas Kurulundan alınan 29/12/2006 tarih ve 7001 sayılı rapor doğrultusunda, başvurucunun iş gücünü 2/3 oranında kaybettiği gerekçesiyle 9/10/2008 tarih ve E.2004/601, K.2008/423 sayılı kararıyla davanın kabulüne hükmetmiştir.

10. SGK'nın temyizi üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 25/11/2009 tarih ve E.2008/19012, K.2009/15639 sayılı kararıyla, SSYSK'nın 20/2/2004 tarih ve 15/661 sayılı raporunda davacının çalışma gücünün 2/3'ni kaybetmediğinden malul sayılamayacağının tespit edildiği, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 3. İhtisas Kurulu raporu ile aralarında çelişki bulunduğu, o halde Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Genel Kurulundan rapor alınması gerektiği gözetilmeden 3. İhtisas Kurulu raporunun hükme esas alındığı gerekçesiyle karar bozulmuştur.

11. İstanbul 8. İş Mahkemesi, bozma kararına uyarak aldığı, "Mehmet Sedat Özmen'in …hafif derecede sol hemiparezi ve renal transplantasyon arızaları olduğu, …16/4/2001 tarihi itibarıyla 85/9529 sayılı Sosyal Sigortalar Sağlık İşlemleri Tüzüğü hükümlerinden yararlanılmak suretiyle … E cetveline (2002) göre %42.0 oranında meslekten kazanma gücünden kaybetmiş sayılacağı, kişiye Renal Transplantasyon uygulandığından tüzük hükümleri gereğince daha önce dikkate alınan arazın hesaplamada dikkate alınmadığı, beden çalışma gücünün en az 2/3 'ünü kaybetmemiş olduğundan malul sayılamayacağı…" şeklinde mütalaa sunulan 22/3/2012 tarih ve 211 sayılı Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Genel Kurul raporu doğrultusunda, 21/6/2012 tarih ve E.2010/163, K.2012/544 sayılı kararıyla, başvurucunun beden ve çalışma gücünün 2/3'ünü kaybetmediği gerekçesiyle, davayı reddetmiştir.

12. Başvurucunun temyizi üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 29/11/2012 tarih ve E.2012/19609, K.2012/21760 sayılı ilâmıyla, kararın bozmaya uygun olduğu, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmadığı, kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle hükmün onanmasına karar verilmiştir.

13. Nihai karar başvurucuya 25/1/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu, 15/2/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi.

16. 17/07/1964 tarih ve 506 sayılı mülga Sosyal Sigortalar Kanunu'nun "kimlerin malul sayılacağı" başlıklı 53. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"1-a) Kurum hastanelerince düzenlenecek usulüne uygun sağlık kurulu raporları ve dayanağı tıbbi belgelerin incelenmesi sonucu çalışma gücünün en az 2/3' ünü yitirdiği,…. Kurumca tespit edilen sigortalı malullük sigortası bakımından malul sayılır."

17. 31/5/2006 tarih ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Sigortalının veya işverenin talebi üzerine Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurullarınca usûlüne uygun düzenlenecek raporlar ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi sonucu, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalılar için çalışma gücünün veya iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az % 60'ını, (c) bendi kapsamındaki sigortalılar için çalışma gücünün en az % 60'ını veya vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücünü kaybettiği Kurum Sağlık Kurulunca tespit edilen sigortalı, malûl sayılır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 15/2/2013 tarih ve 2013/1777 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, malulen emekli edilmesi istemiyle 17/8/2004 tarihinde açtığı davanın yargılama süresince bir çok defa sağlık raporu alındığını, bu raporlardan lehine olanların dikkate alınmayarak aleyhine olan sağlık raporu doğrultusunda hüküm kurulduğunu, Yargıtay aşamasında yeterince inceleme yapılmadan ve mevzuata aykırı bir şekilde kararın onandığını, yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

20. Başvurucu, malulen emekli edilmesi istemiyle açtığı davanın yargılama süresince çalışma gücünün kaybı oranının tespiti için birçok defa rapor alındığını, bu raporlardan lehine olanların dikkate alınmayarak aleyhine olan rapor doğrultusunda hüküm kurulduğunu, Yargıtay aşamasında yeterince inceleme yapılmadan ve 16/12/2010 tarih ve 27787 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırılması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik hükümleri dikkate alınmadan karar verildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bu şikâyetlerin özünü yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddiası oluşturmaktadır.

21. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvurucunun taleplerinin derece mahkemeleri tarafından yeterince incelenerek gerekçeli olarak reddedildiği, bu durumda başvurucunun

iddialarının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara yönelik olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

22. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

23. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

24. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

25. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

26. Sigortalıların hangi hallerde çalışma gücünün en az üçte ikisini yitirmiş sayılacakları Sosyal Sigortalar Sağlık İşlemleri Tüzüğü hükümlerine göre belirlenmektedir. Mahkeme kararına esas alınan Adli Tıp Kurumu Başkanlığı raporunda da bu Tüzük hükümleri esas alınarak başvurucunun %42.0 oranında meslekten kazanma gücünü kaybetmiş sayılacağı tespit edilmiştir. Başvurucunun kararda dikkate alınmadığından şikâyet ettiği, Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırılması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik hükümlerinin, "özürlü sağlık kurulu raporlarının alınışı, geçerliliği, değerlendirilmesi ve özürlü sağlık kurulu raporu verebilecek yetkili sağlık kurumlarının tespiti ile ilgili usul ve esasları belirlemek" amacına yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

27. Mahkemece, başvurucunun iddiaları ve tüm deliller birlikte değerlendirilmiş, farklı kurumlardan başvurucunun maluliyet durumunun tespiti amacıyla raporlar alınmış, bu raporlara yapılan itirazlar ve Yargıtay bozma kararı doğrultusunda Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Genel Kurulundan alınan rapor dikkate alınarak davanın reddine karar verilmiştir. Yargıtay tarafından da Mahkemece verilen kararın gerekçesi kabul edilerek, usul ve kanuna uygun bulunan hüküm onanmıştır.

28. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, sonuç olarak iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

29. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da

uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının dinlenmediğine ilişkin bir iddia, bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi, Derece Mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

31. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, başvurucunun yargılamanın uzunluğuna ilişkin şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

32. Başvurucu, 17/8/2004 tarihinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmadığı gerekçesiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, dava sürecinde esasa ilişkin karar verilebilmesi için toplanması gereken tıbbi belgelerin ve sağlık raporlarının tamamlanmasının beş yıl sürdüğü, makul süreye ilişkin değerlendirme yapılırken bu hususun göz önüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

34. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

35. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

36. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, maluliyet oranının tespitine ilişkin bir davanın söz konusu olduğu

görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

37. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 17/8/2004 tarihidir.

38. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, İstanbul 8. İş Mahkemesi kararının Yargıtay tarafından onandığı 29/11/2012 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

39. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında, sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce, mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

40. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle, daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 64-65).

41. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 15).

42. Başvuruya konu dava süreci incelendiğinde, yargılamanın yaklaşık sekiz yıl üç ayı süre devam ettiği, yargılama sürecinin uzamasında büyük oranda, sağlık raporlarının tamamlanması için geçen sürelerin etkili olduğu görülmektedir.

43. 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/3442, 20/3/2014, §§ 33-55)

44. Başvuruya konu yargılama sürecinin değerlendirilmesi neticesinde, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların niteliği, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında davanın karmaşık nitelik taşımadığı,

başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ya da usuli haklarını kullanırken özensiz davranarak yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olmadığı da dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu sekiz yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

45. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

46. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle 50.000,00 TL maddi ve 25.00,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

47. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

48. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin sekiz yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında, başvurucuya takdiren net 7.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

49. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

50. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılama süresinin makul olmadığı yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 7.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SEVİM DABAĞ

B. No: 2013/2196 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2196

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEVİM DABAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2196)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : Sevim DABAĞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, işçilik alacaklarının tahsili amacıyla 5/7/2006 tarihinde İstanbul 7. İş Mahkemesinde açtığı davanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/3/2013 tarihinde İstanbul Anadolu 3. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 22/5/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 17/9/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve başvurunun bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 25/10/2013 tarihli görüş yazısı, 6/11/2013 tarihinde başvurucuya

tebliğ edilmiş, başvurucu, Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanlarını 19/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 11/11/2004 tarihinde iş akdinin feshedilmesi üzerine 5/7/2006 tarihinde İstanbul 7. İş Mahkemesinde açtığı davada; 1/6/1997-11/11/2004 tarihleri arasında Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. adlı şirkette gazeteci olarak çalıştığını ve iş akdinin davalı işveren tarafından haksız olarak feshedildiğini ileri sürmüş, çalıştığı döneme ait eksik ödenen ve haksız fesihten doğan işçilik alacaklarının ödenmesini talep etmiştir.

8. Mahkeme, 6/11/2008 tarih ve E.2006/598, K.2008/559 sayılı kararıyla; başvurucunun 1/5/1998 – 30/11/1999 ve 1/8/2003 – 11/11/2004 tarihleri arasında davalı işverenin yanında çalıştığının anlaşıldığını ve davalı işverenin haklı nedenle feshi kanıtlayamadığını belirterek davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkeme, başvurucuya ödenecek kıdem tazminatını, başvurucunun 13/6/1952 tarih ve 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun'a tabi olarak çalışmaya başladığı 1/1/1996 tarihinden başlayarak iş akdinin feshedildiği tarihe kadar olan dönem için hesaplayarak hüküm kurmuştur.

9. Tarafların temyizi üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 1/4/2010 tarih ve E.2009/10954, K.2010/9139 sayılı ilamıyla; fazla çalışma saatleri ve ödemelerinin hesaplanmasında tanık ifadesinin dikkate alınmadığı, ayrıca kıdem tazminatının başvurucunun davalı yanında fiilen çalıştığı sürenin dikkate alınarak hesaplanması gerektiği belirtilerek ilk derece Mahkemesinin kararı bozulmuştur.

10. Bozma kararı sonrasında Mahkeme, 12/10/2010 tarih ve E.2010/608, K.2010/625 sayılı kararıyla; kıdem tazminatına yönelik bozma gerekçesine iştirak edilmediğinden önceki kararda direnilmesine, fazla mesai alacağına ilişkin bozma kararına uyularak talebin reddine, bu iki husus dışında hüküm altına alınan alacak kalemleri yönünden bozma bulunmadığından bu alacak kalemlerinin bozma dışı kaldığının belirlenerek aynen kabul edilmelerine karar vermiştir.

11. Davalı şirketin temyizi üzerine, direnme kararı nedeniyle Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun önüne giden dosyada, 9/2/2011 tarih ve E.2010/9–713, K.2011/51 sayılı ilamla; kıdem tazminatının başvurucunun 5953 sayılı Kanun'a tabi olarak çalışmaya başladığı tarihten itibaren hesaplanması gereğine işaret eden direnme kararının gerekçesinin uygun olduğu ancak bu tarihten feshe kadar geçen süreden mahsup edilmesi gereken, 5953 sayılı Kanun'a tabi olarak çalışılmayan dönemlerin bulunup bulunmadığının belirlenerek varsa kıdem tazminatı hesabından düşülmesi gerektiği belirtilerek, bu hususun incelenmesi için dosyanın Yargıtay 9. Hukuk Dairesine gönderilmesine karar verilmiştir.

12. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 7/7/2011 tarih ve E.2011/20720, K.2011/23212 sayılı ilamıyla, davacının yüksek öğrenimi nedeniyle çalışmasına ara verdiğinin dosya içeriğinden anlaşıldığı, bu ara verme sürelerinin tespiti ile bu miktarın toplam süreden indirilerek kıdem tazminatının hesaplanması gerektiğini belirterek bozma kararı vermiştir.

13. İstanbul 7. İş Mahkemesi, bozma kararına uyarak, 9/10/2012 tarih ve E.2011/870,

K.2012/588 sayılı kararıyla; alınan yeni bilirkişi raporu doğrultusunda, kıdem tazminatını yeniden hesaplayarak davanın kısmen kabulüne hükmetmiştir.

14. Kararın taraflarca temyizi üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 17/1/2013 tarih ve E.2012/39607, K.2013/1775 sayılı ilamıyla hüküm onanarak aynı tarihte kesinleşmiştir.

15. Bu karar başvurucuya 20/2/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu, 19/3/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ve 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası, 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 5953 sayılı Kanun'un 6. maddesi, 14. maddesinin ikinci fıkrası ve ek 4. maddesinin birinci fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/3/2013 tarih ve 2013/2196 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, işçilik alacaklarının tahsili amacıyla 5/7/2006 tarihinde İstanbul 7. İş Mahkemesinde açtığı davanın, basit yargılama usulünün uygulandığı iş mahkemelerinde görülmesine karşın makul sürede tamamlanmaması nedeniyle, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Başvurucu, işçilik alacaklarının tahsiline ilişkin 5/7/2006 tarihinde açtığı davanın basit yargılama usulünün uygulandığı iş mahkemelerinde görülmesine karşın, yaklaşık yedi yılda tamamlandığını, uzun süren yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, başvuruya konu yargılamanın yaklaşık 6 yıl 6 ayda tamamlandığı ve yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılama sürecinin de dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

23. Başvurucu Adalet Bakanlığı görüş yazısına karşı beyanında, başvuru dilekçesindeki hususları tekrar etmiştir.

24. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi

uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

25. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

26. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, 5953 sayılı Kanun'dan doğan işçilik alacaklarının tahsili istemiyle açılan bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2013/8613, 28/5/2014, § 59).

27. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 5/7/2006 tarihidir.

28. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, İstanbul 7. İş Mahkemesi kararının Yargıtay tarafından onanarak kesinleştiği 17/1/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

29. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak yapılan değerlendirmede önemli bir ölçüt olan başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği kriteri çerçevesinde, gerek bireylerin ekonomik geleceği gerek çalışma barışı açısından arz ettiği önem nazara alındığında, iş uyuşmazlıklarının ivedilikle çözülmesi hususunda yargı organlarının özel bir itina göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucu iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında, sözlü yargılama usulüne tabi özel bir iş yargılaması sistemi ihdas ederek iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce, mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 59).

30. 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle, daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 64-65).

31. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin iş

mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 17).

32. 5953 sayılı Kanun'dan doğan ve 5521 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler önünde süren uyuşmazlıkların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/8613, 28/5/2014, §§ 60-84).

33. Başvuruya konu yargılama sürecinin değerlendirilmesi neticesinde, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında davanın karmaşık nitelik taşımadığı, başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ya da usuli haklarını kullanırken özensiz davranarak yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olmadığı da dikkate alınarak, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu altı yıl altı ayı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

34. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

35. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 15.000,00 TL maddi ve 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

36. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

37. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin altı yıl altı ayı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya takdiren net 6.500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

38. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

39. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL bireysel başvuru harcından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 6.500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL bireysel başvuru harcından oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

M.Y.

B. No: 2013/2443 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/2443

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.Y. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/2443)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : M.Y.

Vekili : Av. Meliha SELVİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 4/1/2008 tarihinde Ankara 13. İş Mahkemesinde açtığı davanın kısmen reddedildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/4/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 22/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 16/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 26/1/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 4/1/2008 tarihinde Aks Televizyon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş. aleyhine Ankara 13. İş Mahkemesinde açtığı davada, 1/7/2002 ilâ 4/7/2007 tarihleri arasında Show TV Ankara bürosunda gazeteci olarak çalıştığını, 4/7/2007 tarihinde iş akdinin işveren tarafından feshedildiğini belirterek, fazla çalışma, fazla çalışma için %5 fazla ödeme ve yıllık izin ücreti alacaklarının ödenmesini talep etmiştir.

8. Mahkemece, 28/4/2010 tarih ve E.2008/12, K.2010/350 sayılı kararla; başvurucunun kullanmadığı ya da ücreti ödenmemiş yıllık izin hakkının söz konusu olmadığı, fazla çalışma ücreti alacağının doğduğu gerekçesiyle, yıllık ücretli izin alacağının reddine, fazla çalışma ücreti alacağı, hafta tatili ücreti alacağı ile ulusal bayram genel tatil ücreti alacağının kısmen kabulüne, Borçlar Kanunu'nun 44. maddesi gereği %5 fazla ödeme tutarlarından %85 oranında hakkaniyet indirimi yapılmasına karar verilmiştir.

9. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 4/12/2012 tarih ve E.2010/28253, K.2012/40554 sayılı ilamıyla, dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine göre hükmün onanmasına karar verilmiştir.

10. Karar, 14/3/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu, 11/4/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası ile 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 13/6/1952 tarih ve 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun'un 14. maddesinin ikinci fıkrası, 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 44. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/4/2013 tarih ve 2013/2443 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, işçi olarak çalıştığı dönemlerde ücretli izin alacaklarının ve fazla çalışma ücretlerinin ödenmediğini, davalı aleyhine Ankara 13. İş Mahkemesinde 4/1/2008 tarihinde açtığı dava sonunda, yıllık ücretli izin alacağının reddine, hafta tatili ücreti ve ulusal bayram genel tatil ücreti alacağı dâhil olmak üzere fazla çalışma ücreti alacaklarının kısmen kabulüne karar verildiğini, zamanaşımının mahkemece yanlış uygulandığını ve bu şekilde

alacağın bir kısmının reddedildiğini, günlük çalışma ücretinin %5 fazlasının dikkate alınmasının doğru olduğunu ancak bu miktardan %85 oranında indirim yapılmasının hatalı olduğunu, bu indirim oranında mülkiyet hakkının ihlal edildiğini, ücret bordrolarındaki sahteliklerin tespit edilmediğini, yargılamanın 28/4/2010 tarihinde sona erdiğini, temyiz üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 4/12/2012 tarihinde hükmün onandığını, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

15. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, Ankara 13. İş Mahkemesinde açtığı davanın kısmen reddine karar verilmesinin mülkiyet ve adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. İhlal iddiaları, yargılama sonucunda verilen kararın adil olmadığına yönelik olup, bu iddialar adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiası ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

16. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

17. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

18. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

19. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

20. Başvuru konusu olayda başvurucu, işçi olarak çalıştığı dönemlerde ücretli izin alacaklarının ve fazla çalışma ücretinin ödenmediğini, davalı aleyhine Ankara 13. İş Mahkemesinde açtığı dava sonunda, yıllık ücretli izin alacağının reddine hafta tatili ücreti ve ulusal bayram genel tatil ücreti alacağı dâhil olmak üzere fazla çalışma ücreti alacaklarının kısmen reddine karar verildiğini, zamanaşımının mahkemece yanlış

uygulandığını ve bu şekilde alacağın bir kısmının reddedildiğini, günlük çalışma ücretinin %5 fazlasının dikkate alınmasının doğru olduğunu ancak bu miktardan %85 oranında indirim yapılmasının hatalı olduğunu, ücret bordrolarındaki sahteliklerin tespit edilmediğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Başvurucu, davalı işveren aleyhine 11/7/2007 tarihinde Noterden gönderdiği ihtarname ile tüm alacaklarının iki gün içinde ödenmesini talep etmiştir. İhtarname 12/7/2007 tarihinde işverene tebliğ edilmiş, ancak başvurucuya ödeme yapılmamıştır.

22. Başvurucu, 4/1/2008 tarihinde Ankara 13. İş Mahkemesinde açtığı davada, iş akdinin işveren tarafından feshedildiğini belirterek, gazeteci olarak çalışması karşılığında, fazla çalışma, fazla çalışmasının %5 fazlası ve yıllık izin ücreti alacaklarının 12/7/2007 tarihinden itibaren yasal faiziyle ödenmesini talep etmiştir. Mahkeme, başvurucunun tanıklarını dinlemiş, başvurucu, bir kısım tanıklarının dinlenmesinden feragat etmiştir. Mahkemece, başvurucuya ait ücret bordroları incelenmiş ve bilirkişiden rapor alınmıştır. Raporun okunmasından sonra başvurucu ıslah dilekçesi vererek talep sonucunu artırmıştır. Davalının zamanaşımı definde bulunması üzerine Mahkeme, ıslah tarihi olan 28/1/2010 tarihinden itibaren geriye doğru beş yıllık zamanaşımı süresi dikkate alınarak hesaplama yapılması için bilirkişiden ek rapor almış ve fazla çalışma ücreti alacağının %5 fazlasını hesaplayarak, bu miktardan 818 sayılı mülga Kanun'un 44. maddesi uyarınca %85 oranında hakkaniyet indirimi yapılmak suretiyle fazla çalışma ücreti alacağının kısmen kabulüne, alacakların, 15/7/2007 tarihinden itibaren yasal faiziyle tahsiline karar vermiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 4/12/2012 tarihinde hüküm onanmıştır.

23. 5953 sayılı Kanun’un ikinci fıkrasında belirtilen "günlük yüzde beş fazlası" ibaresi nedeniyle, ücret veya fazla çalışma olarak zamanında ödenmeyen meblağın kısa zamanda yüksek miktarlara ulaşabildiği anlaşılmaktadır. Çalışma koşulları bakımından işçilerden farklı bir konumda olan ve kamuoyunu doğru bilgilendirme görevleri bulunan gazetecileri işveren karşısında korumak amacıyla getirildiği anlaşılan itiraz konusu bu kuralla, gazetecilerin bazı alacaklarının zamanında ödenmesine, gecikme halinde ise belli miktarda ilave yapılarak tahsiline imkân sağlanmıştır. Fazla çalışma ücretiyle normal ücretin yüzde beş fazlasıyla ödenmesine ilişkin bu kuralın, "zamanında" ödenmeme koşuluna bağlı olarak uygulanabilir olduğu açıktır. Ayrıca, bu düzenlemenin basın özgürlüğü yönünden önemli bir işlev gördüğü de yadsınamaz. Gazetecinin görevinin haber alma, verme, basma ve yayma gibi kamu düzenini yakından ilgilendiren niteliği de göz önüne alındığında kuralın başlı başına çalışma barışını bozacak nitelikte olduğu söylenemez (B. No: 2013/8613, 28/5/2014, § 33).

24. 5953 sayılı Kanun’un 14. maddesinde öngörülen %5 fazla ödeme tartışmalara neden olmuş ve özellikle indirim uygulanıp uygulanamayacağı sorunu ortaya çıkmıştır. Günlük yüzde beş fazlasıyla ödeme kuralı, yüksek bir oran içermesi sebebiyle, vaktinde ödenmeyen ücretler bakımından karşılıklı kusur durumları gözetilerek, 818 sayılı mülga Kanun’un 44. maddesi uyarınca bir indirime gidilmesi gerekmektedir. 5953 sayılı Kanun’da, bazı alacakların gününde ödenmemesi halinde günlük yüzde beş fazlasıyla ödenmesi gerektiği yönündeki düzenleme ile hedeflenen, gazetecinin ücret ve diğer işçilik haklarının gününde ödenmesini sağlamaktır. İşverenin, Kanun hükmüne uyması durumunda günlük yüzde beş fazla ödeme bakımından bir yaptırım gündeme gelmez. Buna karşın ödemelerin gecikmesi halinde günlük yüzde beş fazla ödeme kuralı yıllık çok yüksek oranlara ulaşabilmektedir. Söz konusu hüküm gazeteci yönünden de bir zenginleşme aracı olarak kullanılmamalıdır. Fazla saatlerde çalışma karşılığı olan asıl alacaklardan yapılan indirim oranında, günlük

yüzde beş fazla ödeme miktarlarının da indirilmesi gerektiği açıktır. Günlük yüzde beş fazla ödeme miktarları, gerçekleşen ve kabulü gereken asıl alacak miktarlarının gününde ödenmemesinden kaynaklanmış olmakla, yukarıda sözü edilen gerekçelerle günlük yüzde beş fazla ödeme tutarlarından oransal indirime gidilmelidir (YHGK, 23/6/2010 tarih ve E.2010/9-305, K.2010/336; B. No: 2013/8613, 28/5/2014, § 34).

25. Somut olayda Mahkemece, bilirkişi raporu da dikkate alınarak başvurucu lehine hükmedilen alacak üzerinden indirim yapıldığı belirlenmiştir.

26. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

27. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

29. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

30. Başvurucu, Ankara 13. İş Mahkemesinde açtığı alacak davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde

bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

32. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

33. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının tahsili amacıyla açılan davada, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

34. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 4/1/2008 tarihidir.

35. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Mahkemece verilen kararın Yargıtay tarafından onanarak kesinleştiği 4/12/2012 tarihidir.

36. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

37. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/4701, 23/1/2013, § 47).

38. Bunun yanı sıra 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

39. Başvuruya konu yargılama sürecinin İş Mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, yukarıda bahsedildiği üzere, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. ve 447. maddelerinin uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 10).

40. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu, 4/1/2008 tarihinde Ankara 13. İş Mahkemesinde açtığı davada, iş akdinin işveren tarafından feshedildiğini belirterek, gazeteci olarak çalışması karşılığında, fazla çalışma, fazla çalışmasının %5 fazlası ve yıllık izin ücreti alacaklarının ödenmesini talep etmiştir. Mahkeme, başvurucunun tanıklarını dinlemiş, başvurucu, bir kısım tanıklarının dinlenmesinden feragat etmiştir. Mahkemece, başvurucuya ait ücret bordroları incelenmiş ve bilirkişiden rapor alınmıştır. Raporun okunmasından sonra başvurucu 28/1/2010 tarihinde ıslah dilekçesi vererek talep

sonucunu artırmıştır. Davalının zamanaşımı definde bulunması üzerine Mahkeme, ıslah dilekçesi ve zamanaşımı defi dikkate alınarak hesaplama yapılması için bilirkişiden ek rapor almış ve fazla çalışma ücreti alacağının %5 fazlasını hesaplayarak, bu miktardan 818 sayılı mülga Kanun'un 44. maddesi uyarınca %85 oranında hakkaniyet indirimi yapılmak suretiyle 28/4/2010 tarihinde fazla çalışma ücreti alacağının kısmen kabulüne, alacakların, 15/7/2007 tarihinden itibaren yasal faiziyle tahsiline karar vermiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 4/12/2012 tarihinde hüküm onanarak aynı tarihte kesinleşmiştir.

41. 5521 ve 4857 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 59-82; B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

42. Başvuruya konu iş hukukuna dayalı alacak davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu dört yıl on bir ay süren yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

43. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

44. Başvurucu, 400.000,00 TL maddi, 100.000,00 TL manevi tazminatın ödenmesini talep etmiştir.

45. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

46. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin dört yıl on bir ay devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 4.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

47. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

48. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının“açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 4.400,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜLENT ECEVİT UÇAN

B. No: 2013/5271 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5271

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜLENT ECEVİT UÇAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5271)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Bülent Ecevit UÇAN

Vekili : Av. Servet Serkan UZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 1/11/2004 tarihinde açılan menfi tespit davasının kısmen kabulüne karar verildiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, yargılamanın yenilenmesine karar verilmesini ve tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 12/7/2013 tarihinde doğrudan Anayasa Mahkemesine yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 28/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Kocaeli Asliye Ticaret Mahkemesi nezdinde 1/11/2004 tarihli dilekçe ile açılan menfi tespit davasında, davacı-karşı davalı Hasdayı İnşaat Tic. ve San. Ltd. Şti., davalı-karşı davacı UND Gürbulak İşl. Yat. A.Ş.'den, Gürbulak Kara Sınır Kapısının yapımına ilişkin 19/4/2002 tarihinde imzaladıkları sözleşmeye istinaden alacaklı olduğunun tespiti ile ayrıca davalı-karşı davacı şirkete teminat amacıyla verilen çeke ilişkin borçlu olmadığının tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

6. Yapılan yargılama sonunda Kocaeli Asliye Ticaret Mahkemesi 28/10/2010 tarih ve E.2004/509, K.2010/445 sayılı kararla; davacı-karşı davalı Hasdayı İnşaat Tic. ve San. Ltd. Şti.'nin sözleşme gereği yapması gereken işlerini ayıpsız ve gereği gibi ifa etmediği, her ne kadar işlerin büyük oranını tamamlasa bile (%99,4) eksiklikler bulunduğu, tüm bu eksiklikler hesaba alındıktan sonra davacı-karşı davalı tarafın, davalı-karşı davacı taraftan 80.523,98 TL alacağının bulunduğu gerekçesiyle bu miktarın tahsiline, iş bitirme oranının %100 olmaması nedeniyle davacı-karşı davalının gecikme cezası ve teminat iadesi istemlerinin reddine, davalı-karşı davacının davasının reddine karar vermiştir.

7. Temyiz üzerine Yargıtay 15. Hukuk Dairesi 7/6/2012 tarih ve E.2011/2935, K.2012/4268 sayılı ilamı ile İlk Derece Mahkemesi kararını, teminat amacıyla davalı-karşı davacı şirkete verilen çekin davacı-karşı davalı şirkete iadesi hakkında gerekli araştırma yapılmadan hüküm tesis edildiği gerekçesiyle bozmuş, ilgili kararın diğer kısımları yönünden temyiz istemlerini reddetmiştir.

8. Başvurucu, Kocaeli Asliye Ticaret Mahkemesine sunduğu 5/7/2012 havale tarihli dilekçe ile Kocaeli 4. Noterliğinde düzenlenen 5/7/2012 tarihli temliknameye istinaden davacı-karşı davalı Hasdayı İnşaat Tic. ve San. Ltd. Şti'nin dava dosyasındaki alacaklarından 950.750,00 TL'lik kısmını, doğmuş ve doğacak yasal tüm ferileri ile birlikte temlik aldığını bildirmiştir.

9. Başvurucu ve davalının karar düzeltme istemleri aynı Dairenin 16/5/2013 tarih ve E.2012/6680, K.2013/3188 ilamı ile Yargıtay kararında belirtilen nedenler ve 18/6/1927 tarih ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 440. maddesi dikkate alınarak reddedilmiştir.

10. Karar düzeltme isteminin reddine ilişkin ilam 14/6/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 12/7/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Bozulan yönlere ilişkin olarak yargılama süreci devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

13. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 355 ve devamı maddeleri, 1086 sayılı mülga Kanun'un 381. maddesinin üçüncü fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 12/7/2013 tarih ve 2013/5271 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, Kocaeli Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan menfi tespit davasının kısmen kabulüne karar verildiğini, Yargıtay tarafından kararın kısmen onandığını, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını, bilirkişi incelemelerinin ve keşfin usulüne uygun yapılmadığını, Mahkeme ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğunu, gerekçeli kararın kanuni süresi içinde yazılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

16. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde başvurucunun, bilirkişi incelemelerinin ve keşfin usulüne uygun yapılmadığını ayrıca uzun süren yargılama süreci nedeniyle lehine hükmedilen alacak miktarının günün koşullarına göre tatmin edicilikten uzak olduğunu, oysa başka mahkemelerde haklarını arayan kişilerin zamanında sonuç aldıklarını belirterek eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki nitelendirmeyi bizzat yapar. Anılan ihlal iddiaları, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ile Mahkemece verilen kararın adil olup olmamasına ilişkin olduğundan, bu iddiaların tamamı yargılama sonucunun adil olmadığı iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun, Mahkeme ve Yargıtay kararlarının gerekçeli olmadığı, gerekçeli kararın kanunda öngörülen sürede yazılmadığı ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiaları ayrıca değerlendirilmiştir.

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

17. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

18. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

19. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

20. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

21. Başvurucu Kocaeli Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan menfi tespit davasında, bilirkişi incelemelerinin ve keşfin usulüne uygun yapılmadığını, eksik inceleme ve değerlendirme sonucu davanın kısmen kabulüne karar verildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Başvuru konusu olayda, Kocaeli Asliye Ticaret Mahkemesi 28/10/2010 tarihli kararında, tarafların iddia ve savunmalarını, dosyaya sundukları delilleri değerlendirerek ve bilirkişi raporları alarak, ilgili hukuk kurallarını da yorumlanmak suretiyle bir sonuca ulaşmıştır. İlk Derece Mahkemesi kararı, başvurucunun şikâyet konusu yaptığı kısımlar yönünden Yargıtay tarafından onanmış, karar düzeltme talebi ise reddedilmiştir.

23. Mahkemece verilen kararın Yargıtay tarafından bozulan kısımlarına ilişkin yargılamanın İlk Derece Mahkemesinde devam ettiği, başvurucunun yargılaması devam eden kısımlara ilişkin bireysel başvuruda bulunmadığı, Yargıtay tarafından onanan kısımlara yönelik bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmış olup ihlal iddiaları Yargıtayın onadığı yönler açısından değerlendirilmiştir.

24. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

25. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkının İhlali İddiası

27. Başvurucu, İlk Derece Mahkemesince verilen karar ile Yargıtayın kısmen onama ve karar düzeltme isteminin reddine dair kararlarının gerekçesiz olduğunu ileri sürmüştür.

28. Anayasa’nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.”

29. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa’nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

30. Ancak derece mahkemeleri, kendisine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değildir. Bununla beraber, ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna etkili olması söz konusu ise, mahkeme bu hususa belirli ve açık bir yanıt vermek zorunda olabilir. Böyle bir durumda dahi, ileri sürülen iddiaların zımnen reddi yeterli olabilir (B. No:

2013/5486, 4/12/2013, § 56).

31. Öte yandan temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olması zorunlu değildir. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

32. Somut olayda, Mahkemece, tarafların ileri sürdükleri tüm deliller toplanarak, sözleşme, hak ediş belgeleri, şirket defterleri incelenerek, bilirkişilerden ayrıntılı raporlar alınmış, keşif yapılmış, davalı tarafın yetki itirazı dikkate alınmış ve bu değerlendirmeler sonucunda davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir (bkz. § 6). Yargıtay tarafından da Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçe aynen kabul edilerek hüküm kısmen onanmış, bozulan kısımla ilgili olarak yeterli açıklamada bulunulmuş, karar düzeltme istemi reddedilmiştir (bkz. §§ 7, 9). Dolayısıyla Mahkeme ve Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

33. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurucunun bu yöndeki iddiası diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun" bulunmuştur.

c. Gerekçeli Kararın Kanunda Öngörülen Sürede Yazılmaması Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

34. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

35. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

36. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.

Kamu tüzel kişileri bireysel başvuru yapamaz. Özel hukuk tüzel kişileri sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilir."

37. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkraları uyarınca, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini iddia eden herkese Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapma hakkı tanınmıştır. Dolayısıyla medeni haklara sahip gerçek ve tüzel kişiler bireysel başvuru yönünden dava ehliyetine

sahiptir (B. No: 2012/22, 25/12/2012, § 24.).

38. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup, anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre; bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu önkoşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı, başvurucunun "güncel bir hakkının ihlal edilmesi", bu ihlalden dolayı kişinin "kişisel olarak" ve "doğrudan" etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin "mağdur" olduğunu ileri sürmesi gerekir (B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 42).

39. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'in 34. maddesinde yer alan"mağdur" kelimesi ile ihtilaf konusu eylem ya da ihmalden doğrudan etkilenen kişinin kast edildiğini belirtmektedir (Brumarescu/Romanya [BD], B. No: 28342/95, 28/10/1999, § 50).

40. Başvurucu, ilk derece Mahkemesince 28/10/2010 tarihinde verilen kısa kararın, gerekçesi ile birlikte yazılarak taraflara tebliğinin yaklaşık dört ay sonra yapıldığını, bu durumun gerekçeli kararın tefhim edildiği tarihten itibaren on beş gün içinde yazılmasına yönelik 1086 sayılı mülga Kanun'un 381. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

41. Başvuru konusu olayda Mahkemece, 28/10/2010 tarihinde karar verilmiş ve gerekçeli kararın tebliğinden sonra davanın tarafları olan şirketlerin temyiz talepleri üzerine, Yargıtay 15. Hukuk Dairesince 7/6/2012 tarihinde bu karar kısmen bozulmuştur. Başvurucu ise Yargıtay bozma kararından sonra 5/7/2012 tarihinde noterde düzenlenen temlikname ile davacı-karşı davalının alacaklarını devralmış ve bu aşamadan sonra temlik alan sıfatıyla davaya katılmıştır. Dolayısıyla gerekçeli kararın verilmesi ve tebliği aşamalarında yargılamada yer almayan ve davanın tarafı olmayan, alacağı temlik alarak yargılamaya katılan, 7/6/2012 tarihinden önceki dönemde Mahkemece yapılan işlem nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenmeyen başvurucunun mağdur sıfatının olmadığı anlaşılmıştır.

42. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun, gerekçeli kararın kanunda belirtilen sürede tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddialarına yönelik olarak, mağdur sıfatı taşımadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası Yönünden

43. Başvurucu, 1/11/2004 tarihinde Kocaeli Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan menfi tespit davasının halen sonuçlanmadığını, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

44. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM

içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

45. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

46. Başvurucu tarafından, tarafı olduğu hukuki uyuşmazlığın yaklaşık dokuz yıldır sonuçlandırılmadığı belirtilmekle beraber, yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması için, öncelikle uyuşmazlığın türüne göre değişebilen, başlangıç ve bitiş tarihlerinin saptanması gereklidir. Başvuru konusu yargılama süreci, taraflar arasında akdedilen eser sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlığın çözümü amacıyla Asliye Ticaret Mahkemesinde görülen menfi tespit davasına ilişkindir. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarihtir. Ancak uyuşmazlığın tarafları açısından, yargılama sürecine dâhil oldukları süreler nazara alındığında, farklı yargılama sürelerinin geçerli olması mümkündür (B. No:2012/367, 17/9/2013, § 24).

47. Başvuru konusu davanın açılış tarihi 1/11/2004 olmakla beraber, başvurucunun, İlk Derece Mahkemesine sunduğu davacı-karşı davalı tarafın dava ile ilgili alacaklarını temlik aldığını belirtir 5/7/2012 havale tarihli dilekçe sonrasında, temlik alan sıfatıyla yargılamada yer almaya başladığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, başvurucu açısından yapılacak makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, davanın açıldığı tarih değil, temlik alan sıfatı ile ilk derece mahkemesine bildirimde bulunduğu tarihtir.

48. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını konu alan şikayetler bakımından iç hukuk yollarının tüketilmesi koşulu aranmayıp, bu tür şikayetler açısından yargılama faaliyetinin devamı sırasında başvuru yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No:2012/13, 2/7/2013,§ 52).

49. Başvuru konusu olayda başvurucunun temlik alan sıfatıyla davada yer almaya başladığı tarih 5/7/2012 tarihi olup, dava halen derdest olmakla, başvurucu açısından yargılama, başvurucunun davaya katıldığı tarihten itibaren yaklaşık iki yıl dört aydır devam etmektedir. Bu kapsamda, başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığın karara bağlanması için geçen sürenin makul olup olmadığı noktasında nazara alınacak zaman dilimi yaklaşık iki yıl dört aylık süreyi kapsamaktadır.

50. Başvurunun incelenmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın eser sözleşmesinden kaynaklanan alacak davası niteliğinde olduğu, başvurucunun, davacı-karşı davalı şirketin dava dosyası kapsamındaki alacaklarını 5/7/2012 tarihinde temlik aldığı, bu bağlamda

başvuruya konu Kocaeli Asliye Ticaret Mahkemesinin E.2004/509 sayılı dosyasında yürütülen yargılamaya temlik alan sıfatıyla katıldığı, başvurucunun temlik alan sıfatını İlk Derece Mahkemesine bildirmesini takiben Yargıtay 15. Hukuk Dairesine yapılan karar düzeltme itirazının reddedildiği, aynı Dairenin daha önceki bozma ilamı nedeniyle yargılamanın İlk Derece Mahkemesinde devam ettiği anlaşılmıştır.

51. Somut olayda uygulanması gereken usul hükümleri nazara alındığında, başvurucu açısından geçerli olan iki yıl dört aylık yargılama süresinin somut davada makul süreyi aşmadığı ve başvuruya konu uyuşmazlığın yargılama makamlarının tutumu nedeniyle geciktirildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu anlaşılmaktadır.

52. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin, “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Yargılamanın sonucu itibariyle adil olmadığı yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

3. Gerekçeli kararın kanunda öngörülen sürede yazılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “kişi yönünden yetkisizlik”,

4. Yargılamanın makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması”,

nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Başvurucu tarafından yapılan yargılama giderlerinin üzerinde bırakılmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

SERKAN YILDIRIM

B. No: 2013/5318 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5318

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERKAN YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5318)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Serkan YILDIRIM

Vekili : Av. Nazım ATA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 30/7/2004 tarihinde Ankara 13. İş Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, etkili başvuru hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 16/7/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 31/10/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 22/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 10/12/2013 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu işçi olarak çalıştığı sırada, 20/10/2001 tarihinde meydana gelen iş kazası sonucu malul kalmıştır.

8. Başvurucu, işverenin gerekli aydınlatma ve güvenlik önlemlerini almaması nedeniyle iş kazası geçirdiği ve malul kaldığı iddiasıyla Tepe İnşaat A.Ş. ve U.A. aleyhine Ankara 13. İş Mahkemesinde 30/7/2004 tarihinde işçilik alacaklarının ödenmesi ve tazminat davası açmış, dava dosyası Mahkemenin E.2004/1183 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

9. Mahkemece, 2/12/2011 tarihinde, tazminat davası ile işçilik alacaklarına ilişkin talepler ayrı değerlendirilerek dava dosyasının ayrılmasına karar verilmiş, işçilik alacaklarına ilişkin dava dosyası Ankara 13. İş Mahkemesinin E.2011/1168 sayılı dosyasına kaydedilerek, yargılama bu dava dosyası üzerinden yürütülmüştür.

10. Başvurucu yine Ankara 11. İş Mahkemesinde 7/10/2011 tarihinde Tepe İnşaat A.Ş. ve U.A. aleyhine E.2011/1160 sayılı dava dosyasında tazminat ve alacak davası açmıştır.

11. Ankara 13. İş Mahkemesi, E.2004/1183 sayılı dava dosyası ile Ankara 11. İş Mahkemesinin E.2011/1160 sayılı dava dosyası arasında irtibat bulunduğunu kabul ederek, her iki dava dosyasının birleştirilmesine, yargılamaya Ankara 13. İş Mahkemesinin E.2004/1183 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar vermiştir.

12. Başvurucu Ankara 13. İş Mahkemesinde yapılan yargılamanın son duruşmasında, fazla çalışma ücreti ile ilgili talebini geri almış, bu husus davalılarca kabul edilmiştir.

13. Ankara 13. İş Mahkemesince, E.2011/1168 sayılı dava dosyasında, 19/6/2013 tarih ve E.2011/1168, K.2013/333 sayılı kararla yıllık ücretli izin alacağı ve tatil ücretleri toplamı 273.10 TL'nin davalılardan tahsiline karar verilmiş, anılan kararın temyizi üzerine Yargıtay 22. Hukuk Dairesince 30/6/2014 tarih ve E.2013/29978, K.2014/20193 sayılı ilamla, gerekçeli kararın taraflara tebliğinden sonra dosyanın temyiz incelemesi için gönderilmesi gerektiği belirtilerek, dosyanın geri çevrilmesine karar verilmiştir.

14. Ankara 13. İş Mahkemesince, E.2004/1183 sayılı dava dosyasında asıl ve birleşen davalarda, 19/6/2013 tarih ve E.2004/1183, K.2013/332 sayılı kararla, meydana gelen iş kazasında davalıların %80 kusurlu oldukları ve başvurucunun %1,2 oranında malul kaldığı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne, alacak talepleri yönünden başvurucunun davasını geri alması nedeniyle davanın reddine, 3.922,55 TL maddi tazminatın, 5.000,00 TL manevi tazminatın 20/10/2001 tarihinden itibaren yasal faiziyle davalılardan tahsiline karar verilmiştir.

15. Anılan karar davalılar tarafından temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi halen devam etmektedir.

16. Başvurucu, 16/7/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası ile 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun mülga 77. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 16/7/2013 tarih ve 2013/5318 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 20/10/2001 tarihinde işyerinde meydana gelen iş kazası sonucu malul kaldığını, 30/7/2004 tarihinde Ankara 13. İş Mahkemesinde açtığı tazminat davasında 19/6/2013 tarihinde tazminatın tahsiline karar verildiğini, hükmün davalılarca temyiz edildiğini, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle hükmedilen manevi tazminatın düşük kaldığını, tazminatın geç tahsil edilecek olması nedeniyle de zararının doğduğunu, hükmedilen faizin bu zararı gidermeyeceğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, etkili başvuru hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

20. Başvurucunun, etkili başvuru hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü anlaşılmışsa da başvurucu, Ankara 13. İş Mahkemesinde açtığı davanın halen devam etmesi ve makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle tazminatı alamadığını ve etkili başvuru hakkının bu şekilde ihlal edildiğini ileri sürmüş olup anılan ihlal iddiası da makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Başvurucu, Ankara 13. İş Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının

yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

24. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45)

25. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş kazasına dayalı alacak ve tazminat davasında, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 30/7/2004 tarihidir.

27. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

28. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

29. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/4701, 23/1/2013, § 47).

30. Bunun yanı sıra 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

31. Başvuruya konu yargılama sürecinin İş Mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, yukarıda bahsedildiği üzere, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. ve 447. maddelerinin uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 17).

32. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu, 20/10/2001 tarihinde meydana gelen iş kazası sonucu yaralanması üzerine, işverenin gerekli aydınlatma ve güvenlik önlemlerini sağlamaması nedeniyle iş kazası geçirdiği ve malul kaldığı iddiasıyla

Ankara 13. İş Mahkemesinin E.2004/1183 sayılı dava dosyasında, 30/7/2004 tarihinde, işçilik alacaklarının ödenmesi ve tazminat davası açmıştır. Başvurucu yine Ankara 11. İş Mahkemesinin E.2011/1160 sayılı dava dosyasında, 7/10/2011 tarihinde alacak davası açmıştır. Ankara 13. İş Mahkemesince, E.2004/1183 sayılı dava dosyasında tazminat ve işçilik alacaklarına ilişkin taleplerin ayrılmasına karar verilmiş, işçilik alacaklarına ilişkin dava dosyası Mahkemenin E.2011/1168 sayılı dosyasına kaydedilmiştir. Yine Ankara 13. İş Mahkemesi, E.2004/1183 sayılı dava dosyası ile Ankara 11. İş Mahkemesinde görülen E.2011/1160 sayılı dava dosyasının birleştirilmesine karar vermiştir.

33. Ankara 13. İş Mahkemesi, E.2004/1183 sayılı dava dosyasında, tarafların delillerini toplamış, kusur durumunun ve tazminatın tespiti amacıyla bilirkişilerden rapor ve ek rapor alarak 19/6/2013 tarihinde tazminat davasının kısmen kabulüne karar vermiştir. Hüküm davalılar tarafında temyiz edilmiş olup temyiz incelemesi halen Yargıtayda devam etmektedir.

34. 5521 ve 4857 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 59-82; B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

35. Başvuruya konu iş kazasına dayalı tazminat davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu on yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

36. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

37. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle 100.000,00 TL tazminat ödenmesini talep etmiştir.

38. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

39. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on yılı aşkın süredir devam eden yargılama süreci nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.800,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

40. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL

harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

41. Başvuruya konu yargılamanın on yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 10.800,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili derece Mahkemelerine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHARREM TURGAY BOZKURT

B. No: 2013/5557 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5557

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHARREM TURGAY BOZKURT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5557)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Muharrem Turgay BOZKURT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 21/3/2005 tarihinde Beyoğlu 1. İş Mahkemesinde açtığı alacak davası sonunda davanın kısmen reddine karar verildiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 19/7/2013 tarihinde Küçükçekmece 1. Sulh Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 28/2/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım isteminde bulunmuş, Bölüm tarafından 24/4/2014 tarihinde adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 2/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin

birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 20/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun, 9/8/2004 ilâ 26/2/2005 tarihleri arasında çalıştığı Beyaz Tekstil San. Dış Tic. Ltd. Şti.'ye ait işyerindeki iş akdi, işveren tarafından feshedilmiştir.

9. Başvurucu, 21/3/2005 tarihinde Beyaz Tekstil San. Dış. Tic. Ltd. Şti. aleyhine, Beyoğlu 1. İş Mahkemesinde açtığı davada, iş akdinin haksız nedenlerle feshedildiğini ileri sürerek ihbar ve kötü niyet tazminatı ile fazla çalışma ücretinin ödenmesini talep etmiştir.

10. Mahkemece, 6/4/2010 tarih ve E.2008/116, K.2010/257 sayılı kararla; tarafların delilleri, telefon kayıtları ve tanıkların beyanları ile bilirkişi raporu değerlendirilmiş, iş akdinin davalı işveren tarafından haksız feshedildiği, İş Kanunu'nun 17. maddesinde, iş akdinin feshini kötüye kullanan işverenin kötü niyet tazminatı ile sorumlu olacağı belirtilmişse de davalının kötü niyetli olduğunun başvurucu tarafından ispatlanamadığı, yine fazla çalışma yapıldığının da kanıtlanamadığı, başvurucunun sunduğu gider faturalarının da iş akdinin feshinden sonraki tarihe ait olduğu gerekçeleriyle davanın kısmen kabulüne, 989,48 TL ihbar tazminatının davalıdan tahsiline, fazlaya ilişkin taleplerin reddine karar verilmiştir.

11. Başvurucunun temyizi üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 28/11/2012 tarih ve E.2010/32776, K.2012/39679 sayılı ilamıyla; dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine göre, yerinde bulunmayan bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına karar verilmiştir.

12. Başvurucu, 19/7/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Yargıtay kararı, 20/8/2013 tarihinde Mahkeme kaleminde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

B. İlgili Hukuk

14. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ile 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu’nun 1. maddesinin birinci fıkrası ile 7. maddesinin birinci fıkrası, 8. maddesinin son fıkrası ve 15. maddesi, 22/5/2003 tarih ve 4857 sayılı İş Kanunu’nun 17. ve 25. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 19/7/2013 tarih ve 2013/5557 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, iş akdinin haksız ve kötü niyetli feshedilmesi üzerine 21/3/2005 tarihinde Beyoğlu 1. İş Mahkemesinde açtığı tazminat ve alacak davası sonunda 6/4/2010 tarihinde

davanın kısmen reddine karar verildiğini, davalı işveren fesih bildirim şartına uymadığı halde kötü niyet tazminatı talebinin reddedildiğini, maddi ve manevi zararlarının tazmin edilmediğini, temyiz üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 28/11/2012 tarihinde hükmün onandığını, Yargıtay kararının gerekçesiz olduğunu, ilamda herhangi bir başvuru yolu gösterilmediğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

17. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

18. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

19. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

20. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

21. Başvuru konusu olayda, başvurucu, iş akdinin haksız ve kötü niyetli feshedilmesi üzerine Beyoğlu 1. İş Mahkemesinde açtığı tazminat ve alacak davası sonunda davanın kısmen reddine karar verildiğini, davalı işveren fesih bildirim şartına uymadığı halde kötü niyet tazminatının reddedildiğini, maddi ve manevi zararlarının tazmin edilmediğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Başvurucu tarafından Beyoğlu 1. İş Mahkemesinde açılan davada Mahkemece, tarafların delilleri, telefon kayıtları ve tanıkların beyanları ile bilirkişi raporu değerlendirilmiş, iş akdinin davalı işveren tarafından haksız feshedildiği, İş Kanunu'nun 17. maddesinde, iş akdinin feshini kötüye kullanan işverenin kötü niyet tazminatı ile sorumlu olacağı belirtilmişse de davalının kötü niyetli olduğunun başvurucu tarafından ispatlanamadığı, yine fazla çalışma yapıldığının da kanıtlanamadığı, başvurucunun sunduğu gider faturalarının da iş akdinin feshinden sonraki tarihe ait olduğu gerekçeleriyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

23. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 28/11/2012 tarihinde

hüküm onanarak aynı tarihte kesinleşmiştir.

24. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

25. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkının İhlali İddiası

27. Başvurucu, Yargıtay kararının gerekçesiz olduğunu ve Yargıtay onama kararında herhangi bir başvuru yolu gösterilmediğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

29. Anayasa’nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.”

30. Hakkaniyete uygun yargılamanın bir unsuru olan gerekçeli karar hakkı Anayasa'nın 141. maddesinde yer verilen hükümle, mahkemelerin uyması gereken bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 25).

31. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa’nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

32. Temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olması zorunlu değildir. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No:

2013/5486, 4/12/2013, § 57).

33. Somut olayda başvurucu, Yargıtay onama kararının gerekçesiz olduğunu belirterek, gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkemece, tarafların delilleri, telefon kayıtları ve tanıkların beyanları ile bilirkişi raporu değerlendirilmiş, iş akdinin davalı işveren tarafından haksız feshedildiği, davalının kötü niyetli olduğunun başvurucu tarafından ispatlanamadığı, yine fazla çalışma yapıldığının da kanıtlanamadığı, başvurucunun sunduğu gider faturalarının da iş akdinin feshinden sonraki tarihe ait olduğu gerekçeleriyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir (bkz. § 10). Yargıtay tarafından da Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçeler aynen kabul edilerek hüküm onanmıştır (bkz. § 11). Dolayısıyla Yargıtay kararının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

34. Açıklanan nedenlerle, gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurucunun bu yöndeki iddiası da “açıkça dayanaktan yoksun” bulunmuştur.

35. Öte yandan başvurucu, Yargıtay onama kararında herhangi bir başvuru yolu gösterilmediğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Halen yürürlükte olan 5521 sayılı Kanun'un 8. maddesinin son fıkrasına göre, iş mahkemelerince verilen kararlara karşı karar düzeltme yolu kapalı olduğu için 28/11/2012 tarihli Yargıtay onama kararı ile olağan kanun yolları tüketilmiş olup, onama kararında herhangi bir başvuru yolunun gösterilmemiş olmasında açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurucunun bu yöndeki iddiası da “açıkça dayanaktan yoksun” bulunmuştur.

c. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

36. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

37. Başvurucu, Beyoğlu 1. İş Mahkemesinde açtığı alacak davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa’nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme’nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa’nın 141. maddesinin de Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

39. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların

yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

40. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının tahsili amacıyla açılan davada, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

41. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 21/3/2005 tarihidir.

42. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Mahkemece verilen kararın Yargıtay 9. Hukuk Dairesince onanarak kesinleştiği 28/11/2012 tarihidir.

43. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

44. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/4701, 23/1/2013, § 47).

45. Bunun yanı sıra 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

46. Başvuruya konu yargılama sürecinin İş Mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, yukarıda bahsedildiği üzere, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. ve 447. maddelerinin uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 14).

47. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu tarafından 21/3/2005 tarihinde Beyoğlu 1. İş Mahkemesinde açılan davada Mahkemece, tarafların delilleri değerlendirilmiş, telefon kayıtları incelenmiş, tanıklar dinlenmiş ve bilirkişi raporu alınarak 6/4/2010 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 28/11/2012 tarihinde hüküm onanmış ve karar düzeltme yolu kapalı olduğu için aynı tarihte hüküm kesinleşmiştir.

48. 5521 ve 4857 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada

sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 59-82; B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

49. Başvuruya konu iş hukukuna dayalı alacak davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yedi yıl sekiz ayı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

50. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

51. Başvurucu, 5.768,00 TL maddi ve aynı miktarda manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

52. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

53. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yıl sekiz ayı aşkın süre devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında, başvurucunun talep ettiği manevi tazminat miktarı da dikkate alınarak, başvurucuya net 5.768,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

54. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

55. Başvurucu tarafından yargılama gideri yapılmadığı, başvurucunun adli yardım talebinin kabul edildiği ve ihlal kararı verildiği için yargılama giderlerinin Maliye Hazinesi üzerinde bırakılmasına karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının"açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.768,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun harçtan muafiyetine,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSAMETTİN ÇAKICI VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/5644 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5644

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSAMETTİN ÇAKICI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5644)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucular : Hüsamettin ÇAKICI

Gülsime ÇAKICI

Bünyamin ÇAKICI

Muhammed Ozan ÇAKICI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesinde uygulanan teşhis ve tedavi sonucunda başvuruculardan Bünyamin Çakıcı'nın sağ ayağının kesilmesi nedeniyle uğradıkları zararın tazmini istemiyle açtıkları davada Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkı ile Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 17., 19., 35. ve 125. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiği iddia etmektedirler.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 22/7/2013 tarihinde Diyarbakır Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 28/11/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin

Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 12/12/2013 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 17/2/2014 tarihli yazı ile görüşünü sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığının görüş yazısı başvuruculara tebliğ edilmiş ve başvurucular görüş yazısına karşı beyanda bulunmamışlardır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular anne, baba ve çocuklardır.

9. Başvuruculardan Bünyamin Çakıcı 25/12/2004 tarihinde doğmuş olup, 4 gün öncesinden başlayan ishal şikayetine eklenen kusma ve ateş, ardından nefes alamama şikayetleriyle 14/3/2005 tarihinde Diyarbakır Çocuk Hastanesine getirilmiş, oradan da Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesine sevk edilmiş, burada yapılan teşhis ve tedavileri sonucunda 1/4/2005 tarihinde yapılan ameliyat ile sağ bacağı kesilmiştir.

10. Başvurucular, bacağın kesilmesinin yanlış teşhis ve tedaviden kaynaklandığından bahisle uğranılan maddi ve manevi zararların tazmini istemiyle 4/5/2005 tarihinde Dicle Üniversitesi Rektörlüğüne başvuru yapmış, Rektörlük 12/5/2005 tarih ve 3802 sayılı işlem ile talebi reddetmiştir.

11. Başvurucular, Bünyamin Çakıcı'nın Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesindeki yanlış teşhis ve tedavi, ihmal ve ağır hizmet kusuru sonucunda kangren olan sağ ayağının kesildiğini ileri sürerek, meydana gelen zararın karşılığı olarak 85.000 TL maddi 165.000 TL manevi zararın olay tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte tazmini istemiyle 25/5/2005 tarihinde Diyarbakır 2. İdare Mahkemesinde dava açmışlardır.

12. İlk Derece Mahkemesi, dava dilekçesinin 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 3. maddesine uygun hazırlanmadığı gerekçesiyle 20/6/2005 tarih ve E.2005/890, K.2005/470 sayılı kararı ile dilekçenin reddine karar vermiş, başvurucular 3/10/2005 tarihli dilekçe ile davalarını yenilemişlerdir.

13. Başvurucular yenileme dilekçesinde adli yardım talebinde de bulunmuşlar, İlk Derece Mahkemesi adli yardım taleplerinin karara bağlanabilmesi için 10/10/2005 tarihinde Diyarbakır Valiliğinden bilgi istemiş, Valilikten gelen bilgi üzerine 17/1/2006 tarihli kararı ile adli yardım talebinin kabulüne karar vermiştir.

14. İlk Derece Mahkemesi, 20/7/2007 tarihli kararı ile uyuşmazlığın çözümünün bilirkişi incelemesini gerektirmesi nedeniyle Bünyamin Çakıcı’yı ve ekleri ile birlikte dava dosyasını Adli Tıp Kurumu Başkanlığına göndermiş, Adli Tıp Kurumu 3.Adli Tıp İhtisas Kurulu yaptığı muayene ve incelemenin ardından, Bünyamin Çakıcı’ya yapılan muayenelerin yerinde ve uygun olduğu, amputasyonla sonuçlanan kangrenin rahatsızlığın doğal bir komplikasyonu olduğu, yapılan teşhis ve tedavi işlemlerinin tıp kurallarına uygun olduğu ve idareye yüklenebilecek bir kusurun bulunmadığı şeklinde 3/10/2007 tarih ve 5760 sayılı raporu düzenlenmiştir.

15. Mahkeme, anılan raporu da dikkate alarak 26/12/2007 tarih, E.2005/1857, K.2007/1884 tarihli kararı ile davayı reddetmiştir.

16. Başvurucular tarafından yapılan temyiz talebine ilişkin birinci dilekçe 27/6/2008 tarihinde Mahkeme kaydına girmiş, ancak temyiz dilekçesinin usulüne uygun olmadığı gerekçesiyle Mahkeme 8/7/2008 tarihli kararı ile dilekçeyi reddetmiş, bu karar uyarınca verilen ikinci temyiz dilekçesinin usulüne uygun olduğunun tespit edilmesi üzerine dava dosyası hakkında temyiz işlemleri başlatılmıştır.

17. Danıştay Onuncu Dairesi tarafından yapılan temyiz incelemesinin sonucunda Dairenin 30/4/2012 tarih ve E.2008/8881, K.2012/1963 sayılı kararı ile Mahkeme kararı onanmış, başvurucular tarafından bu karara karşı yapılan karar düzeltme talebi de Danıştay Onbeşinci Dairesinin 28/3/2013 tarih ve E.2013/3202, K.2013/2289 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

18. Karar, başvuruculara 24/6/2013 tarihinde tebliğ edilmiş, 22/7/2013 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

19. 2577 sayılı Kanun'un "Kapsam ve nitelik" kenar başlıklı 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinde yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır."

20. 2577 sayılı Kanun'un "Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"1. İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka süretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir.

2. Görevli olmayan adli ve askeri yargı mercilerine açılan tam yargı davasının görev yönünden reddi halinde sonradan idari yargı mercilerine açılacak davalarda, birinci fıkrada öngörülen idareye başvurma şartı aranmaz."

21. 2577 sayılı Kanun'un "Dosyaların incelenmesi" kenar başlıklı 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde dosyalar, bu Kanun ve diğer kanunlarda belirtilen öncelik veya ivedilik durumları ile Danıştay için Başkanlar Kurulunca; diğer mahkemeler için Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca konu itibariyle tespit edilip Resmi Gazete'de ilan edilecek öncelikli işler gözönünde bulundurulmak suretiyle geliş tarihlerine göre incelenir ve tekemmül ettikleri sıra dahilinde bir karara bağlanır. Bunların dışında kalan dosyalar ise tekemmül ettikleri sıraya göre ve tekemmül tarihinden itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırılır."

22. 2577 sayılı Kanun'un "Kararın bozulması" kenar başlıklı 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

“Kararın bozulması halinde dosya, Danıştayca kararı veren mahkemeye gönderilir. Mahkeme, dosyayı diğer öncelikli işlere nazaran daha öncelikle inceler ve varsa gerekli tahkik işlemlerini tamamlayarak yeniden karar verir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 22/7/2013 tarih ve 2013/5644 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucular, davanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkı ile Anayasa’nın 2., 5., 10., 11., 17., 19., 35. ve 125. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiği ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

25. Başvurucular, açtıkları davanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

26. Başvuru formu ve ekleri ile yargılama dosyası kapsamından açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

27. Başvurucular ayrıca açtıkları tam yargı davasının reddedilmesi nedeniyle, Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 17., 19., 35. ve 125. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

28. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesi, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.

29. Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvuruculara ait olmasına rağmen, başvurucular tarafından soyut şekilde birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunulmakla birlikte, belirtilen hükümlerin nasıl ihlal edildiğine ilişkin bir açıklama ve kanıtlamada bulunulmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin 'açıkça dayanaktan yoksun olması' nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas İnceleme

30. Başvurucular makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

31. Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren

başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

32. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

33. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olmakla beraber, bazı özel durumlarda girişimin niteliği göz önünde tutularak uyuşmazlığın ortaya çıktığı daha önceki bir tarih başlangıç tarihi olarak kabul edilebilmektedir. Somut başvuru açısından benzer bir durum söz konusu olup, makul süre değerlendirmesinde nazara alınacak zaman diliminin başlangıç tarihi, başvuruculara tazminat talebiyle idareye başvurdukları 4/5/2005 tarihidir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 45).

34. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihi olup, somut başvuru açısından bu tarih, Danıştay Onbeşinci Dairesinin karar düzeltme talebini reddettiği 28/3/2013 tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

35. Başvuruya konu yargılama sürecinde, başvurucular uğradıklarını ileri sürdükleri zararın tazmini istemiyle 4/5/2005 tarihinde idareye başvuru yapılmış olup, 25/5/2005 tarihinde dava açılmış, İlk Derece Mahkemesi 20/6/2005 tarihinde dava dilekçesinin reddine karar vermiş, dilekçe 3/10/2005 tarihinde yenilenmiş, İlk Derece Mahkemesi 17/1/2006 tarihinde adli yardım talebini kabul etmiş, 20/7/2007 tarihli kararı ile de uyuşmazlığın çözümü için Adli Tıp Kurumu Başkanlığından bilirkişi raporu alınmasına karar vermiş, Adli Tıp Kurumu 3.Adli Tıp İhtisas Kurulu 3/10/2007 tarihinde raporunu tamamlamış ve İlk Derece Mahkemesi de bu raporu dikkate almak suretiyle 26/12/2007 tarihinde davayı reddetmiştir. Başvurucular kararı temyiz etmişler, Danıştay Onuncu Dairesi tarafından yapılan temyiz incelemesinin sonucunda Dairenin 30/4/2012 tarihli kararı ile İlk Derece Mahkemesi kararının onanmasına karar verilmiş, bu karara karşı yapılan karar düzeltme başvurusu ise Danıştay Onbeşinci Dairesinin 28/3/2013 tarihli kararı ile reddedilerek başvuruya konu yargılama sonuçlandırılmıştır.

36. Yargılama sürecinin uzamasında yetkili makamlara atfedilecek gecikmeler, yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilmemesinden kaynaklanabileceği gibi, yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden de ileri gelebilir. Zira Anayasa'nın 36.

maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, hukuk sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesi sorumluluğunu yüklemektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 44).

37. Bu kapsamda, yargı sisteminin yapısı, mahkeme kalemindeki rutin görevler sırasındaki aksamalar, hükmün yazılmasındaki, bir dosyanın veya belgenin bir mahkemeden diğerine gönderilmesindeki ve raportör atanmasındaki gecikmeler, yargıç ve personel sayısındaki yetersizlik ve iş yükü ağırlığı nedeniyle yargılamada makul sürenin aşılması durumunda da yetkili makamların sorumluluğu gündeme gelmektedir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 55).

38. Başvuru konusu yargılama süreci değerlendirildiğinde, İlk Derece Mahkemesi nezdindeki yargılama süresinin, idareye yapılan başvurudan itibaren toplam 2 yıl 7 ay 22 gün olduğu, Danıştay Onuncu Dairesi ve Onbeşinci Dairesinde geçen yargılama süresinin ise 5 yılı aştığı ve toplam yargılama süresinin 7 yıl 10 ay 24 gün olduğu ve belirtilen tespitler ışığında, özellikle yargı sisteminin yapısından kaynaklanan iş yükü ve organizasyon eksikliğinin somut başvuruya ilişkin yargılama süresinin uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi, yargılama sisteminin, mahkemelerin davaları makul bir süre içinde karara bağlama yükümlülüğü de dâhil olmak üzere adil yargılama koşullarını yerine getirebilecek biçimde düzenlenmesini zorunlu kıldığından, hukuk sisteminde var olan yapısal ve organizasyona ilişkin eksiklikler yargılama faaliyetinin makul sürede gerçekleştirilmemesine mazeret sayılamaz.

39. Başvuruculların tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilmemiştir.

40. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM tarafından verilen birçok ihlal kararında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş olup (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 54-60), davaya bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık sekiz yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

41. Açıklanan nedenlerle, başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

42. Başvurucular, açtıkları davanın reddedilmesi nedeniyle uğradıklarını ileri sürdükleri 85.000 TL maddi, 165.000 TL manevi zararının tazminine karar verilmesini istemiş ancak, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle herhangi bir tazminat talebinde bulunmamışlardır.

43. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası

şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

44. Başvuruda Anayasa’nın 36. maddesinde tanımlanan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, başvurucular tarafından ileri sürülen zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculara maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

45. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara

1. Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 17., 19., 35. ve 125. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

D. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZTÜRK İNŞ. TAAH. TURZ. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2013/5703 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/5703

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZTÜRK İNŞ. TAAH. TURZ. SAN. TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/5703)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Öztürk İnş. Taah. Turz. San. Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Fatih PEKASİL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 11/4/2005 tarihinde İstanbul 36. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı tazminat ve alacak davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36., 138., 140. ve 141. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 30/7/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 25/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 19/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 20/2/2014 tarihli görüş yazısına karşı başvurucu beyanlarını sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Karayolları Genel Müdürlüğü (KGM) tarafından yapılan ihale sonucu, başvurucu ile KGM arasında 26/12/2003 tarihinde düzenlenen sözleşme ile Babaeski-Kırklareli Devlet yolunun Babaeski-otoyol arası yolu ikilemesi bölünmüş yol yapım işinde muhtelif kesimlerde yaptırılacak sanat yapıları ve Babaeski geçişi kavşak köprüsü yapım işi başvurucuya verilmiştir.

8. KGM, 24/3/2005 tarihli ihtarname ile taahhütlerin yerine getirilmediği ve iş programının aksatıldığı gerekçesiyle sözleşmeyi feshedeceğini ve teminatın irat kaydedileceğini başvurucuya bildirmiştir.

9. Başvurucu, KGM aleyhine, 11/4/2005 tarihinde İstanbul 11. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı tazminat davasında, sözleşmeye göre yapacağı işlerin davalı tarafından başka bir şirkete yaptırıldığını, davalının ödeneği olmayan bir işin bitirilmesini talep ettiğini ve bu iş programını bahane ederek sözleşmeyi haksız olarak feshettiğini ileri sürerek zararlarının tazminini talep etmiştir.

10. KGM, 27/7/2005 tarihli “fesih oluru” ile başvurucunun proje değişikliğini kabul etmemesi ve inşaata başlamaması nedeniyle sözleşmeyi feshetmiş, başvurucunun teminatını irat kaydetmiştir.

11. Başvurucu, KGM aleyhine, 15/11/2005 tarihinde İstanbul 4. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davada, davalının sözleşmeyi haksız feshederek teminatı irat kaydettiğini ileri sürerek, irat kaydedilen alacağın tahsilini ve manevi zararının tazminini talep etmiştir.

12. İstanbul 11. Asliye Ticaret Mahkemesince, İstanbul 4. Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan dava dosyası ile birleştirme kararı verilmiş, yargılamaya İstanbul 11. Asliye Ticaret Mahkemesinde devam edilmiştir.

13. Mahkemece, 3/7/2008 tarih ve E.2005/552, K.2008/381 sayılı kararla; “ihalenin projesiz ve tahmini bir keşifle yapıldığı, uygulama projesinin davalı tarafından zamanında hazırlanmadığı, davalının sözleşme dışına çıkarak sözleşme kapsamındaki bazı işleri başka taşeronlara yaptırdığı, ihale bünyesindeki işlerin bir kısmının ise hiç yaptırılmayarak sadece köprü inşaatının yapımı yönüne gidildiği, köprü yapım işinde de keşfi azaltmak için proje tadilatına gidildiği, başvurucunun bu şekilde 5 ay kadar çalışamayacak durumda bırakıldığı, uygulama projesini hazırlama yükümlülüğünün davalıya ait olmasına rağmen uygulama projesinin hazırlanmadığı, sözleşmedeki yükümlülüklerin başvurucu aleyhine önemli ölçüde bozulduğu, başvurucunun, işin geciktirilmesinde kusurunun bulunmadığı ve davalının sözleşmeyi feshinin haksız olduğu” gerekçesiyle asıl davanın kısmen kabulüne, 531.120,00 TL alacağın dava tarihinde itibaren avans faiziyle tahsiline, birleşen davanın kısmen kabulüne, 70.000,00 TL teminat tutarındaki alacağın dava tarihinden itibaren avans faiziyle davalıdan tahsiline karar verilmiştir.

14. Hükmün taraflarca temyizi üzerine, Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 14/7/2009 tarih ve E.2008/6269, K.2009/4356 sayılı ilâmıyla; "başvurucuya yer tesliminin yapıldığı 1/3/2004 tarihinden, işin durdurulduğu 16/6/2004 tarihinde kadar işe devam edildiği, yapılan işin bedelinin de iki adet hak edişle başvurucuya ödendiği, bu tarihler arasında, başvurucu, bedelini tahsil ettiği iş nedeniyle giderleri yapmak zorunda olduğundan ayrıca yaptığı giderler nedeniyle tahsil isteminde bulunamayacağı, işin durdurulduğu 16/6/2004 tarihinden 30/1/2005 tarihinde kadar dava konusu yapılan başvurucunun giderlerinin tahsiline karar verilmesi için başvurucunun işi yapmamakta haklı olması gerektiği, başvurucu, işin durdurulmasından bir hafta sonra 23/6/2004 tarihinde davalı idarenin projelerin revize edilip kazık boylarının 16,50 metreye indirilmesi suretiyle işe devam edilmesi istemine karşı durup kusurlu duruma düştüğünden, bu dönem için de iş sahibi idareden gider olarak herhangi bir talepte bulunmasının mümkün olmadığı, dolayısıyla sözleşmenin feshinde başvurucunun kusurlu olması nedeniyle asıl ve birleşen davaların reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulmasının doğru olmadığı" gerekçesiyle davalının temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün bozulmasına, bozma nedenine göre başvurucunun temyiz itirazlarının incelenmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

15. Başvurucu temsilcisinin Yargıtay 15. Hukuk Dairesine gönderdiği 30/9/2009 tarihli dilekçesi ile Daire Başkanı ve üyelerine hakaret edildiği iddiasıyla Yargıtay 15. Hukuk Dairesi Başkanı ve üyelerinin şikayeti üzerine, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca, başvurucunun temsilcisi hakkında Ankara 11. Sulh Ceza Mahkemesine, kurul halinde çalışan kamu görevlilerine hakaret suçundan kamu davası açılmıştır.

16. Ankara 11. Sulh Ceza Mahkemesi, 2/11/2010 tarih ve 2010/163, K.2010/1084 sayılı kararla; başvurucunun temsilcisinin Yargıtay 15. Hukuk Dairesince verilen bozma kararından sonra Başkan ve üyelere karşı hakaret teşkil eden yazı gönderdiği gerekçesiyle 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125/3-a, 43/2, 62. maddeleri gereği 1 yıl 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir.

17. Başvurucunun karar düzeltme talebi üzerine, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi 2010/4278, K.2011/233 sayılı kararla dosyadan çekilmiş, karar düzeltme incelemesi için dosya Yargıtay 13. Hukuk Dairesine gönderilmiştir.

18. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, 21/4/2011 tarih ve E.2011/5679, K.2011/6389 sayılı ilâmıyla; temyiz ilamında belirtilen gerektirici nedenler karşısında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 440. maddesinde sayılan nedenlerden hiçbirisine uygun olmayan karar düzeltme isteğinin reddine karar vermiştir.

19. Yeni kurulan İstanbul 36. Asliye Ticaret Mahkemesince yargılamaya devam edilerek bozma kararına uyulmuş, yapılan yargılama sonunda, 29/12/2011 tarih ve E.2011/351, K.2011/11 sayılı kararla, bozma kararındaki gerekçeler doğrultusunda asıl ve birleşen davanın reddine karar verilmiştir.

20. Başvurucunun temyizi üzerine, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 27/12/2012 tarih ve E.2012/8288, K.2012/30094 sayılı ilâmıyla; dosyadaki yazılara ve mahkemece uyulan bozma kararı gereğince hüküm verilmiş olmasına göre, yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun olan hükmün onanmasına karar verilmiştir.

21. Karar düzeltme istemi, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin, 5/6/2013 tarih ve E.2013/10268, K.2013/15296 sayılı ilâmıyla; dosyadaki yazılara, mahkeme kararında belirtilip Yargıtay

ilamında benimsenen gerektirici sebeplere göre 1086 sayılı mülga Kanun'un 440. maddesinde sayılan nedenlerden hiçbirine uygun olmayan karar düzeltme isteğinin reddine karar verilmiştir.

22. Karar, 12/7/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

23. Başvurucu, 30/7/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

24. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/4/1926 tarih ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun, 49. maddesi ile 355 ve devamı maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 30/7/2013 tarih ve 2013/5703 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu, KGM ile aralarında düzenlenen sözleşmenin anılan kurum tarafından haksız olarak feshedildiğini, İstanbul 11. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı tazminat ve alacak davalarının, yapılan keşif ve alınan bilirkişi raporları doğrultusunda kabul edildiğini, hükmün temyizi üzerine Yargıtay 15. Hukuk Dairesince, davalının temyiz dilekçesinde bahsedilmeyen revizyon projesinin yapılmadığı gerekçesiyle hükmün bozulduğunu, davalının ileri sürmediği bir hususun Yargıtay tarafından dikkate alınamayacağını, davalının ihalenin başında uygulama projesi yapmadığını, bozma ilamında belirtilen revizyon projesinin davalı tarafından kaldırıldığını, bu aşamadan sonra sözleşmeye aykırı şekilde uygulama projesi verildiğini, sözleşme kapsamındaki işin başkalarına yaptırıldığını, 5 ay işin durdurulmasına neden olunduğunu, faizin başlangıç tarihinin yanlış hesaplandığına yönelik temyiz itirazları bulunduğu halde, bu itirazlarının incelenmediğini, Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin gerçeğe uygun olmayan maddi olgulara dayanarak ve raporları yok kabul ederek bozma kararı verdiğini, 18 ay boyunca herhangi bir hak ediş ödenmediğini, iş süresinin bitiminden sonra 2 hak ediş aldığını, davalının 30/7/2004 tarihinde kendi hazırlattığı uygulama projesini göndererek revizyon projesini kaldırmış olduğunu, teknik konularda bilirkişilerin uzmanlık alanına girilerek karar verildiğini, hayali bir bozma nedenine dayalı olarak temyiz ve savunma hakkının elinden alındığını, karar düzeltme isteminin Yargıtay 13. Hukuk Dairesince gerekçe gösterilmeden reddedildiğini, Yargıtay 13. ve 15. Hukuk Dairelerinin görevlerini kötüye kullanarak karar verdiklerini, İstanbul 36. Asliye Ticaret Mahkemesinin bozma kararına uyarak davayı reddettiğini, temyiz üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesince gerekçe gösterilmeksizin kararın onandığını, temyiz duruşmasında ileri sürdüğü hususların değerlendirilmediğini, karar düzeltme isteminin de Yargıtay 13. Hukuk Dairesince gerekçesiz şekilde reddedildiğini, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, Anayasa'nın 36., 138., 140. ve 141. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

27. Başvuru dilekçesi ve ekleri incelendiğinde, başvurucunun, İstanbul 11. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı alacak ve tazminat davasının, delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu reddine karar verilmesinin Anayasa'nın 36., 138. ve 140. maddelerinde düzenlenen haklarını ihlal ettiğini ileri sürdüğü anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağlı olmayıp hukuki

nitelendirmeyi bizzat yapar. Başvurucunun anılan iddiaları yargılama sonucunda verilen kararın adil olup olmadığına yönelik olup, bu iddialar adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiası ile Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğuna yönelik ihlal iddiası ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

28. Başvurucu, KGM ile aralarında düzenledikleri sözleşmenin anılan kurum tarafından haksız olarak feshedildiğini, İstanbul 11. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davada keşif yapılıp bilirkişi raporu alınarak davanın kabulüne karar verildiğini, temyiz üzerine Yargıtay 15. Hukuk Dairesince, davalının temyiz dilekçesinde bahsedilmeyen revizyon projesinin yapılmadığı gerekçesiyle hükmün bozulduğunu, davalının ileri sürmediği bir hususun Yargıtay tarafından dikkate alınamayacağını, davalının, ihalenin başında uygulama projesi yapmadığını, bozma ilamında belirtilen revizyon projesinin davalı tarafından kaldırıldığını, sözleşme kapsamındaki işin davalı tarafından başkalarına yaptırıldığını, Yargıtay 15. Hukuk Dairesince gerçeğe uygun olmayan maddi olgulara dayanılarak ve bilirkişi raporları yok kabul edilerek bozma kararı verildiğini, 18 ay boyunca davalının hak ediş ödemediğini, işin süresinin bitiminden sonra 2 hak ediş ödendiğini, davalının 30/7/2004 tarihinde kendi hazırlattığı uygulama projesini göndererek revizyon projesini kaldırdığını, Yargıtay tarafından, teknik konularda bilirkişilerin uzmanlık alanlarına girilerek karar verildiğini, hayali bozma kararı ile temyiz ve savunma hakkının elinde alındığını, Yargıtayın görevlerini kötüye kullanarak karar verdiğini, bozma kararı sonrası Derece Mahkemesince bozma kararına uyularak davanın reddine hükmedildiğini belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Adalet Bakanlığı, başvurucunun iddialarının, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına yönelik olduğunu, benzer başvurularda daha önce görüş sunduklarını belirterek, somut başvuruya ilişkin olarak görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

30. Başvurucu, Adalet Bakanlığı görüşüne katılmadıklarını, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması sonucu davanın reddine karar verilmediğini, zira dosyada bulunmayan ve hayali delillere dayalı olarak davanın reddedildiğini, bu şekilde mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini belirtmiştir.

31. Başvurucu, Adalet Bakanlığı görüşüne karşı sunduğu beyanında, mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüşse de anılan ihlal iddiasının, başvuru dilekçesinde açıklanan hususların hukuki nitelendirmesine yönelik olduğu, yeni bir olay ve olgunun ileri sürülmediği, başvuru dilekçesinde belirtilen ve ihlale neden olduğu iddia edilen olayların mülkiyet hakkını da ihlal ettiği iddiasına ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Başvurucunun, mülkiyet hakkının ihlali iddiasının da esasında delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu davanın reddine karar verilmesinden kaynaklandığı, dolayısıyla yargılama sonucunda verilen kararın adil olmadığı iddiasına yönelik olduğu kabul edilerek, bu iddia da adil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmiştir.

32. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

33. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

34. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

35. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

36. Somut olayda başvurucunun KGM aleyhine açtığı davada Mahkemece, başvurucunun iddiaları, davalının savunması, taraflar arasındaki sözleşme hükümleri değerlendirilmiş, keşif yapılıp bilirkişi raporu alınarak, davalının, sözleşmeye aykırı olarak sözleşmeyi feshettiği gerekçesiyle asıl ve birleşen davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir (§ 13).

37. Tarafların temyizi üzerine Yargıtay 15. Hukuk Dairesince, tüm deliller değerlendirilerek, taraflar arasındaki sözleşmenin davalı tarafından feshedildiği, ancak sözleşmenin feshinde başvurucunun kusurlu olduğu dolayısıyla davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabulüne karar verilmesinin hatalı olduğu gerekçesiyle hükmün bozulmasına karar verilmiştir (§ 14).

38. Mahkemece bozma kararına uyularak ve bozma ilâmında belirtilen gerekçeler kabul edilerek, sözleşmenin feshinde başvurucunun kusurlu olduğu gerekçesiyle asıl ve birleşen davanın reddine hükmedilmiştir.

39. Temyiz üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesince hüküm onanmış ve karar düzeltme istemi aynı Daire tarafından reddedilmiştir.

40. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi ve Yargıtay tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

41. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi ve Yargıtay tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin ve Yargıtayın kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

42. Öte yandan başvurucu, bilirkişi raporları yok sayılarak ve teknik konularda bilirkişinin uzmanlık alanına girilerek Yargıtay tarafından bozma kararı verildiğini belirterek, adil

yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

43. 6100 sayılı Kanun'un 266. maddesi şöyledir:

“Mahkeme, çözümü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir. Hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz.”

44. Somut olayda Mahkemece, asıl ve birleşen davanın kısmen kabulüne dair verilen karar, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi tarafından hukuki yönden incelenmiş, taraflar arasındaki sözleşme hükümleri ve hak ediş ödemeleri incelenerek hukuk kuralları ve deliller değerlendirilmek suretiyle hükmün bozulmasına karar verilmiştir. Bilirkişi incelemesi yapılması konusunda takdir hakkı mahkeme hâkimine ait olup, mahkemece resen veya taraflardan birinin talebi üzerine bilirkişi raporu alınmasına karar verilebilir. Ancak hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz. Başvurucunun, teknik konularda bilirkişilerin uzmanlık alanına girilerek karar verildiği iddialarının da Yargıtay tarafından delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına yönelik olduğu, Mahkeme ve Yargıtay kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da bulunmadığı anlaşılmıştır.

45. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

46. Başvurucu, Mahkemece verilen ilk kararın Yargıtay tarafından hayali gerekçelerle bozulduğunu, bozma kararı doğrultusunda Mahkemece verilen kararın temyizi üzerine Yargıtay tarafından gerekçesiz şekilde onandığını ve karar düzeltme isteminin gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini ileri sürmüştür.

47. Adalet Bakanlığı, Yargıtay kararlarında İlk Derece Mahkemesince verilen kararların gerekçesine atıf yapılarak hükmün onandığını ve karar düzeltme isteminin reddedildiğini, temyiz incelemesinde tam bir gerekçe gösterme zorunluluğunun bulunmadığını belirtmiştir.

48. Başvurucu, Adalet Bakanlığı görüşüne katılmadığını, Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğunu ileri sürmüştür.

49. Anayasa’nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.”

50. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa’nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama

hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

51. Temyiz mercilerinin kararlarının tamamen gerekçeli olması zorunlu değildir. Temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararıyla aynı fikirde olması ve bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

52. Somut olayda, başvurucunun KGM aleyhine açtığı davada Mahkemece, başvurucunun iddiaları, davalının savunması, taraflar arasındaki sözleşme hükümleri değerlendirilmiş, keşif yapılıp bilirkişi raporu alınarak, davalının, sözleşmeye aykırı olarak sözleşmeyi feshettiği gerekçesiyle asıl ve birleşen davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir (§ 13). Davalının temyizi üzerine Yargıtay 15. Hukuk Dairesince, tüm deliller değerlendirilerek, taraflar arasındaki sözleşmenin davalı tarafından feshedildiği ancak, sözleşmenin feshinde başvurucunun kusurlu olduğu, dolayısıyla davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabulüne karar verilmesinin hatalı olduğu gerekçesiyle hükmün bozulmasına karar verilmiştir (§ 14). Karar düzeltme istemi, Yargıtay 13. Hukuk Dairesince reddedilmiştir (§ 18). Mahkemece bozma kararına uyularak ve bozma ilâmında belirtilen gerekçeler kabul edilerek, sözleşmenin feshinde başvurucunun kusurlu olduğu gerekçesiyle asıl ve birleşen davanın reddine hükmedilmiştir. Temyiz üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesince, Mahkemece verilen kararın gerekçesine atıf yapılarak ve bu gerekçe kabul edilerek hüküm onanmış ve karar düzeltme istemi aynı Daire tarafından reddedilmiştir (§§ 20-21). Dolayısıyla Yargıtay kararlarının gerekçesiz olduğundan da söz edilemez.

53. Başvurucu ayrıca faizin başlangıç tarihinin yanlış hesaplandığına yönelik temyiz itirazlarının Yargıtay tarafından incelenmediğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

54. Mahkemece verilen ilk kararın taraflarca temyizi üzerine Yargıtay tarafından davalının temyiz itirazları yerinde görülerek, davanın esastan reddi yerine kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiş ve hükmün bozulmasına, bozma nedenine göre başvurucunun temyiz itirazlarının incelenmesine yer olmadığına karar verilmiştir. Yargıtay bozma kararı dikkate alındığında, başvurucunun, faizin başlangıç tarihine yönelik temyiz itirazlarının incelenmesine yer olmadığına karar verilmesi nedeniyle başvurucunun adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlal olmadığı anlaşılmaktadır.

55. Açıklanan nedenlerle; gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

56. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

57. Başvurucu, 11/4/2005 tarihinde açtığı alacak ve tazminat davasının makul sürede

sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

58. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

59. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

60. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, eser sözleşmesinden kaynaklanan alacağın tahsili ve zararın tazmini amacıyla İstanbul 36. Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan davada, 1086 sayılı mülga Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

61. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 11/4/2005 tarihidir.

62. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih İlk Derece Mahkemesince verilen hükme yönelik karar düzeltme isteminin Yargıtay tarafından reddedildiği 5/6/2013 tarihidir.

63. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu, KGM aleyhine, 11/4/2005 tarihinde İstanbul 11. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davada, davalının sözleşmeyi haksız feshettiğini ileri sürerek tazminat talep etmiştir. Yine başvurucu, KGM aleyhine, 15/11/2005 tarihinde İstanbul 4. Asliye Ticaret Mahkemesinde açtığı davada, davalı tarafından irat kaydedilen teminatın tahsilini ve manevi tazminat ödenmesini istemiş, anılan dava dosyası İstanbul 11. Asliye Ticaret Mahkemesi dava dosyasıyla birleştirilerek yargılamaya devam edilmiştir. Mahkemece, başvurucunun iddiaları, davalının savunması, taraflar arasındaki sözleşme hükümleri değerlendirilmiş, keşif yapılıp bilirkişi raporu alınarak, 3/7/2008 tarihinde, davalının, sözleşmeye aykırı olarak sözleşmeyi feshettiği gerekçesiyle asıl ve birleşen davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Hükmün taraflarca temyizi üzerine Yargıtay 15. Hukuk Dairesince 14/7/2009 tarihinde hüküm bozulmuş, karar

düzeltme istemi, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi heyetinin dosyadan çekilmesi üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesince incelenerek 21/4/2011 tarihinde reddedilmiştir.

64. Yeni kurulan İstanbul 36. Asliye Ticaret Mahkemesi bozma kararına uyarak, 29/12/2011 tarihinde, asıl ve birleşen davanın reddine karar vermiş, temyiz üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesince 27/12/2012 tarihinde hüküm onanmış ve karar düzeltme istemi aynı Daire tarafından 5/6/2013 tarihinde reddedilerek hüküm kesinleşmiştir.

65. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

66. Başvuruya konu alacak ve tazminat davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, yargılamanın niteliği, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında davanın karmaşık niteliğinin olmadığı ve somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı, söz konusu sekiz yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

67. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

68. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 531.120,00 TL maddi tazminata hükmedilmesini ve manevi zararların tazmin edilmesini istemiştir.

69. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

70. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin sekiz yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 5.850,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

71. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

72. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 5.850,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHAMMET ACAR

B. No: 2013/6254 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/6254

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHAMMET ACAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/6254)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Muhammet ACAR

Vekili : Av. Sezgin BİÇER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 22/12/2000 tarihinde Dalaman Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı alacak davasının kısmen kabulüne karar verildiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 5/8/2013 tarihinde Ortaca 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır.

3. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde, ihlale neden olduğu ileri sürülen nihai kararın 5/6/2013 tarihinde öğrenilmesine rağmen otuz günlük başvuru süresinin geçmesinden sonra 5/8/2013 tarihinde başvuruda bulunulduğu gerekçesiyle Komisyonlar Başraportörünce, 23/8/2013 tarihinde, süresi içinde yapılmayan başvurunun idari yönden reddine karar verilmiştir.

4. Başvurucu idari ret kararına itiraz etmiştir.

5. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 31/3/2014 tarihinde, idari ret kararına itirazın ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

6. Bölüm tarafından 17/7/2014 tarihinde, başvurucunun idari ret kararına itirazının kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesi yapılmak üzere Bölümler Raportörlüğüne tevdiine karar verilmiştir.

7. Bölüm tarafından 18/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

8. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 13/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

9. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

10. Başvurucu, 22/12/2000 tarihinde Çetur Turz. A.Ş. aleyhine Dalaman Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı davada, davalıya ait işyerinde çalıştığı sırada, 13/12/2000 tarihinde iş akdinin feshedildiğini ileri sürerek, kıdem ve ihbar tazminatı ile yıllık ücretli izin alacağının tahsilini talep etmiştir.

11. Davalı Çetur Turz. A.Ş., asıl davanın reddini talep etmiş ve karşı dava açarak, davacının iş akdinin ahlak ve iyi niyet kurallarına aykırı hareket etmesi nedeniyle feshedildiğini ileri sürerek, 225.000,00 TL maddi 5.000,00 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

12. Mahkemece, 25/12/2003 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiş, temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesince hüküm bozulmuştur.

13. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 31/3/2009 tarih ve E.2005/120, K.2009/96 sayılı kararla davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

14. Temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 30/12/2010 tarih ve E.2009/48286, K.2010/41938 sayılı ilamıyla hüküm bozulmuştur.

15. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 7/6/2011 tarih ve E.2011/42, K.2011/154 sayılı kararla; asıl davanın ve karşı davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

16. Temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 3/7/2012 tarih ve E.2012/12356, K.2012/25678 sayılı ilamıyla hüküm bozulmuştur.

17. Tarafların karar düzeltme istemi üzerine, aynı Dairenin 19/3/2013 tarih ve E.2013/3543, K.2013/9397 sayılı ilamıyla; İş Mahkemeleri Kanunu'nun 8. maddesine göre iş mahkemelerinin kararlarına ilişkin Yargıtay kararlarına karşı karar düzeltme istenemeyeceği gerekçesiyle karar düzeltme dilekçelerinin reddine karar verilmiştir.

18. Dalaman Adliyesinin kapatılması üzerine, yargılamaya Ortaca Asliye Hukuk Mahkemesinde devam edilmiştir.

19. Ortaca Asliye Hukuk Mahkemesi bozma kararına uyarak, 5/6/2013 tarih ve E.2013/324, K.2013/509 sayılı kararla; asıl ve karşı davanın kısmen kabulüne, 425,38 TL yıllık izin ücreti, 327,89 TL fazla mesai ücreti, 151,06 TL genel tatil ücreti ile 300,00 TL hafta tatili ücretinin davalıdan tahsiline, yargılama gideri ve vekalet ücreti hakkında bozma öncesi karar verilmiş olması ve bu hususun bozmaya konu edilmemesi nedeniyle bu konuda karar verilmesine yer olmadığına kesin olarak karar vermiştir.

20. Mahkemece verilen kısa karar, taraf vekillerinin yüzüne karşı verilmiş olup, kısa kararda "gerekçesi ayrıntılı kararda açıklanacağı üzere" şeklinde yazılmış ve yargılama giderleri ve vekâlet ücreti konusunda "sair hususların gerekçeli kararda belirtilmesine" şeklinde karar verildiği anlaşılmıştır.

21. Gerekçeli karar, 12/7/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

22. Karar, taraflarca temyiz edilmemiştir.

23. Başvurucu, 5/8/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

24. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası ile 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 5/8/2013 tarih ve 2013/6254 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu, 22/12/2000 tarihinde Dalaman Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı alacak davasında işveren tanıklarının beyanlarına dayalı olarak davanın kısmen kabulüne karar verildiğini, verilen kararı temyiz etmesinin bir etkisi olmayacağını zira daha önce kanun yollarına başvuruda bulunduğunu, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

27. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

28. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

29. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

30. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, bariz takdir hatası veya açık keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

31. Başvuru konusu olayda başvurucu, Dalaman Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı alacak davasında işveren tanıklarının beyanlarına dayalı olarak davanın kısmen kabulüne karar verildiğini belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucunun, Dalaman Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı alacak davasında Mahkemece, tarafların delilleri toplanarak 25/12/2003 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından hükmün bozulması sonucu Mahkemece bozma kararına uyularak 31/3/2009 tarihinde davanın kısmen kabulü yönünde hüküm kurulmuştur. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 30/12/2010 tarihinde hüküm yeniden bozulmuş, Mahkemece bozma kararına uyularak 7/6/2011 tarihinde davanın kısmen kabulü yönünde hüküm kurulmuştur. Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 3/7/2012 tarihinde hükmün bozulması üzerine, Mahkemece, 5/6/2013 tarihinde, tanıkların beyanları, Yargıtay bozma kararları ve bilirkişi raporu dikkate alınarak, iş akdinin haklı nedenlerle davalı tarafından feshedildiği gerekçesiyle asıl ve karşı davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Karar kesin olarak verildiği için anılan tarihte kesinleşmiş ve yargılama süreci sona ermiştir.

33. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

34. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemesi tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir.

35. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Makul Sürede Tamamlanmadığı İddiası

36. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

37. Başvurucu, Dalaman Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) açtığı alacak davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

39. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45)

40. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, işçi alacaklarının tahsili amacıyla açılan davada, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

41. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 22/12/2000 tarihidir.

42. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, İlk Derece Mahkemesince kesin kararın verildiği 5/6/2013 tarihidir.

43. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

44. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/4701, 23/1/2013, § 47).

45. Bunun yanı sıra 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

46. Başvuruya konu yargılama sürecinin İş Mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, yukarıda bahsedildiği üzere, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. ve 447. maddelerinin uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 21).

47. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu tarafından, 22/12/2000 tarihinde Dalaman Asliye Hukuk Mahkemesinde (İş Mahkemesi sıfatıyla) kıdem ve ihbar tazminatı ile yıllık ücretli izin alacağının tahsili davası açılmıştır. Davalı şirket, karşı dava açarak tazminat talep etmiştir. Mahkemece tarafların delilleri toplanarak 25/12/2003 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiş, temyiz üzerine, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından hükmün bozulması sonucu Mahkemece bozma kararına uyularak 31/3/2009 tarihinde davanın kısmen kabulü yönünde hüküm kurulmuştur. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 30/12/2010 tarihinde hüküm yeniden bozulmuş, Mahkemece bozma kararına uyularak 7/6/2011 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 3/7/2012 tarihinde hükmün bozulması üzerine, Mahkemece 5/6/2013 tarihinde asıl ve karşı davanın kısmen kabulü yönünde hüküm kurulmuştur. Karar kesin olarak verildiği için anılan tarihte yargılama sona ermiştir.

48. 5521 ve 4857 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 59-82; B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

49. Başvuruya konu iş hukukuna dayalı alacak davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu on iki yıl beş ay on üç günlük yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

50. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

51. Başvurucu, 20.000,00 TL maddi, 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

52. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata

hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

53. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on iki yıl beş ay on üç gün devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 15.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

54. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

55. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 15.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUT AVCİL

B. No: 2013/7280 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7280

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHMUT AVCİL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7280)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Mahmut AVCİL

Vekili : Av. Yılmaz FİDAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 13/6/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde Maliye Hazinesi aleyhine açtığı kadastro tespitine itiraz davasında yargılamanın halen devam ettiğini belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/9/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 11/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 4/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 26/12/2013 tarihli görüş yazısı başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Mardin ili Savur ilçesi Şenocak köyü 120 parsel numaralı taşınmaz, 1984 yılında yapılan kadastro çalışması sonunda Maliye Hazinesi adına tespit edilmiştir.

8. Başvurucu, anılan taşınmazın kendisine ait olduğu iddiasıyla Maliye Hazinesi aleyhine, 13/6/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açmıştır.

9. Yargılama Savur Kadastro Mahkemesinin E.1990/43 sayılı dava dosyasında devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

10. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/9/2013 tarih ve 2013/7280 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, 13/6/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde Maliye Hazinesi aleyhine açtığı kadastro tespitine itiraz davasının halen devam ettiğini, taşınmazı yirmi üç yıldan fazla süredir kullanamadığını, yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

14. Başvurucu, Savur Kadastro Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı, görüş yazısında, makul sürede yargılama yapılmadığı iddialarına yönelik olarak görüş sunulmayacağını, mülkiyet hakkının ihlali iddialarına yönelik olarak ise taşınmazın mülkiyetine ilişkin yargılamanın devam etmesi nedeniyle mevcut durumda

başvurucunun mülkiyet hakkının bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerektiğini bildirmiştir.

16. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

17. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45)

18. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Savur Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

19. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 13/6/1990 tarihidir.

20. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

21. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Savur ilçesi Şenocak köyünde bulunan 120 parsel numaralı taşınmazın kadastro tespiti sırasında Maliye Hazinesi adına tespit edilmesi üzerine, başvurucu tarafından 13/6/1990 tarihinde Savur Kadastro Mahkemesinde tespite itiraz davsı açıldığı anlaşılmıştır. Mahkemece, eski tapu kayıtları çıkarılmış, kadastro tespit tutanakları ile taşınmazın krokisi getirtilerek keşif yapılmasına karar verildiği belirlenmiştir. Keşif ara kararlarının bilirkişi temin edilememesi, güvenlik, hava şartları, hâkim değişikliği gibi nedenlerle birçok defa yerine getirilmediği, 13/3/2014 tarihinde keşif yapılabildiği anlaşılmıştır. Yargılamanın halen Savur Kadastro Mahkemesinin E.1990/43 sayılı dava dosyasında devam ettiği belirlenmiştir.

22. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 10).

23. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

24. Başvuruya konu davanın taraflarında yer alan kişi sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık niteliğinin bulunmadığını ortaya koyduğu, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yirmi dört yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

26. Başvurucu ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadığı gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucunun makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucu, 100.000,00 TL maddi, 200.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

29. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yirmi dört yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 28.250,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruya konu yargılamanın yirmi dört yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 28.250,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Savur Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

NACİ DUMAN

B. No: 2013/7350 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7350

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NACİ DUMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7350)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Naci DUMAN

Vekili : Av. Nejdet EDEMEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 23/3/2007 tarihinde Başkale Kadastro Mahkemesinde aleyhine açılan kadastro tespitine itiraz davasının halen sonuçlanmadığını belirterek adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal ettiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/9/2013 tarihinde Van 3. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 29/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 1/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun ikamet etmekte olduğu Van ili Başkale ilçesi Albayrak köyünde 2006-2007 yıllarında Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünce kadastro çalışmalarına başlanmış, bu çalışmalar sonucunda birtakım taşınmazların başvurucu adına tespiti yapılmıştır.

8. Yapılan tespite karşı, 23/3/2007 tarihinde Maliye Hazinesini temsilen Başkale Mal Müdürlüğü, Başkale Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davası açmıştır.

9. Yargılamaya Başkale Kadastro Mahkemesinin E.2007/1753 sayılı dava dosyasında halen devam edilmektedir.

B. İlgili Hukuk

10. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 18. maddesinin birinci fıkrası, 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 24/9/2013 tarih ve 2013/7350 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, 23/3/2007 tarihinde aleyhine açılan ve halen devam eden davanın karmaşık nitelikte olmadığını, kendisinin de davayı uzatmak için hiçbir fiil ve tutumda bulunmadığını, buna rağmen davanın makul bir sürede sonuçlanmadığını, lehine tespit gören taşınmazın tapusunu uzun zamandır alamadığını, tasarruf hakkının kısıtlanması nedeniyle taşınmaz üzerindeki ayni haklarını kullanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

14. Başvurucu 23/3/2007 tarihinde açılan ve tarafı olduğu kadastro tespitine itiraz davasının henüz ilk derece mahkemesinde karara bağlanmamış olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

15. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

16. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

17. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, Başkale Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul ve hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

18. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, 23/3/2007 tarihidir.

19. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

20. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Kadastro Mahkemesinde açılan ve muhtelif taşınmazları konu alan tespite itiraz davasında Mahkemece, ara kararlar gereği idari makamlara gönderilen yazılara uzun süreler cevap beklendiği, yargılamanın sonuca ulaşabilmesi için aynı Mahkemenin benzer dosyalarının incelemeye alındığı, 4/9/2014 tarihli celse itibarıyla söz konusu incelemenin devam ettiği, davada davalı taraf olarak başvurucu ile birlikte üç kişinin bulunduğu anlaşılmıştır.

21. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin ilk derece Mahkemesi nezdinde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile bu Kanun'da hüküm bulunmaması durumunda uygulama alanı bulacak olan ve medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama

faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 11).

22. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

23. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve hâlihazırda ilk derece Mahkemesince karara bağlanmamış olan söz konusu yaklaşık sekiz yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

25. Başvurucu ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadığını da belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucunun makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

26. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle 50.000,00 TL maddi, yine yargılamanın uzun sürede sonuçlandırılmaması ve mülkiyet hakkının ihlal edilmesi nedeniyle de Anayasa Mahkemesince takdir edilecek tutarda manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

27. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

28. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık sekiz yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 8.300,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından,

başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık sekiz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 8.300,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Başkale Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

KADİR CAN

B. No: 2013/7527 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7527

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KADİR CAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7527)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Elif KARAKAŞ

Başvurucu : Kadir CAN

Vekili : Av. Zeynel GÜVENÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, çalışmakta olduğu kurumda emsallerinin almış olduğu döner sermaye katkı payından geriye doğru beş yıl süreyle yararlandırılmamasından ve eksik yararlandırılmasından kaynaklanan alacağının tarafına ödenmesi istemiyle idare mahkemesinde açtığı davanın makul sürede sonuçlandırılmaması ve emsal olarak gösterdiği bir Danıştay kararının yargı mercilerince gerekçesi belirtilmeksizin dikkate alınmaması nedeniyle Anayasa'nın 10., 35., 36. ve 40. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve ihlalin tespitiyle maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 4/10/2013 tarihinde Eskişehir 2. İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 10/12/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 9/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca 13/2/2014 tarihli yazı ile benzer şikâyetlere ilişkin başvurularda sunulan görüşlere atıf yapılarak ayrıca görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Anadolu Üniversitesi İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı'nda memur statüsünde çalıştığı dönemde döner sermaye katkı payı oranının emsalleri baz alınarak düzeltilmesi ve geriye dönük haklarının yasal faizi ile birlikte tarafına ödenmesi talebiyle 23/8/2007 tarihinde idareye başvurmuş, anılan başvuru Anadolu Üniversitesi Yönetim Kurulunun 28/8/2007 tarihli işlemiyle reddedilmiştir.

8. Başvurucunun, ret işleminin iptali ile 10.549,90 TL döner sermaye alacağının tarafına ödenmesine hükmedilmesi istemiyle 10/10/2007 tarihinde açtığı dava, Eskişehir 2. İdare Mahkemesinin 25/4/2008 tarih ve E.2007/469, K. 2008/540 sayılı kararıyla "süregelen etkiler doğuran bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararların tazmini istemiyle açılan davalarda, hesaplanacak zararın başlangıç tarihinin işlemin ilk tesis edildiği ya da ilk uygulandığı tarih, diğer durumlarda ise ilgililerin bu zararların ödenmesi istemiyle idareye başvurdukları tarih olarak dikkate alınması gerektiği; yoksun kalınan parasal hakların yasal faiziyle birlikte ödenmesi istemiyle açılan davada başvuru tarihinden itibaren ileriye dönük olarak yoksun kalınan tutarların istenebileceği; bu durumda, başvuru tarihinden önceki dönemlere ait tutarların tazmini istemiyle yapılan başvurunun reddine dair işlemin iptali ve tazminat istemiyle açılan davanın süre aşımı nedeniyle esasını inceleme olanağı bulunmadığı" gerekçesiyle reddedilmiştir.

9. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar, Danıştay 8. Dairesinin 3/2/2009 tarih ve E.2008/9596, K.2009/797 sayılı kararıyla "döner sermaye katkı payları yönünden belli bir uygulama tarihi esas alınarak istekte bulunulan davalarda 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 7. maddesine göre uygulama tarihinden itibaren altmış gün içinde; uygulama üzerine davacı idareye başvurmuş ise 12. maddenin göndermede bulunduğu 11. maddeye göre idarenin bu başvuruya cevap vermemiş olduğu hallerde uygulama tarihinden itibaren en geç 120 gün, idarenin cevap verdiği durumlarda ise uygulama tarihinden başvuru tarihine kadar geçen süre de hesaba katılmak koşuluyla cevabın davacıya tebliğ tarihinden itibaren altmış gün içinde idari davanın açılmış olması gerekeceği, bu durumda, davacıya döner sermaye katkı payının her ay itibariyle ödememe şeklinde devam ettiği, dolayısıyla ortada süregelen bir ödememe işlemi bulunduğu göz önüne alındığında, davacının idareye başvuru tarihinden itibaren yukarıda belirtilen süreler dahilinde eksik bir ödemeden kaynaklı alacağı olması halinde davacıya ödenmesi gerekeceğinden, idare mahkemesince yukarıda açıklanan ilkeler doğrultusunda değerlendirme yapılarak karar verilmesi gerekirken davanın tümüyle süre aşımından reddinde isabet görülmediği" gerekçesiyle bozulmuş, bozma kararına karşı yapılan karar düzeltme talebi ise aynı Dairenin 1/7/2009 tarih ve E.2009/4217, K. 2009/4398 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

10. Bozma kararına uyan Eskişehir 2. İdare Mahkemesinin 29/3/2010 tarih ve E.2009/525,

K. 2010/177 sayılı kararıyla, “emsal teşkil eden personel ile davacıya eşit oranda döner sermaye katkı payı ödendiği, bu durumda 2547 sayılı Kanun’un 58. maddesinde Üniversite Yönetim Kuruluna tanınan takdir yetkisinin kamu yararı ve hizmetin gereğine uygun olarak kullanıldığı” gerekçesiyle, dava, 23/8/2007 tarihli idari başvurudan geriye doğru altmış günlük süreden önceki kısım yönünden süreaşımı nedeniyle; anılan tarihten geriye doğru altmış günlük dava açma süresi içinde kalan kısım yönünden ise esastan reddedilmiştir.

11. Kararın başvurucu tarafından temyizi üzerine Danıştay 8. Dairesi, 16/11/2012 tarih ve E.2010/6366, K.2012/9467 sayılı kararıyla yerel mahkeme kararını onamış, onama kararına karşı başvurucunun karar düzeltme talebini ise 21/6/2013 tarih ve E.2013/2177, K.2013/5311 sayılı kararla reddetmiştir.

12. Karar, başvurucu vekiline 4/9/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu, 4/10/2013 tarihinde süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

13. 4/11/1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 58. maddesinin başvuruya konu davada hukuki denetimi yapılan idari işlem tarihinde yürürlükte bulunan (a) fıkrasının dördüncü bendi şöyledir:

(Değişik dördüncü paragraf: 31/7/2003-4969/12 md.) Her eğitim-öğretim, araştırma veya uygulama birimi veya bölümü ile ilgili öğretim elemanlarının katkısıyla toplanan döner sermaye gayrisafi hasılatının en az % 35'i o kuruluş veya birimin araç, gereç, araştırma ve diğer ihtiyaçlarına ayrılır. Kalan kısmı ise üniversite yönetim kurulunun belirleyeceği oranlar çerçevesinde bağlı bulunduğu üniversitenin bilimsel araştırma projeleri ile döner sermaye gelirinin elde edildiği fakülte, enstitü, yüksek okul, konservatuar ile uygulama ve araştırma merkezlerinde görevli öğretim elemanları ve aynı birimlerde görevli 14.7.1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tâbi personel (döner sermaye işletme müdürlüğü ve döner sermaye saymanlık personeli dahil) arasında katkıları da dikkate alınmak suretiyle paylaştırılır. Öğretim üyeleri ile Üniversitelerarası Kurulun önerisi üzerine Yükseköğretim Kurulunca kabul edilen sağlık, teknik ve sanatla ilgili birimlerde görevli öğretim elemanlarına döner sermayeden bir ayda ayrılacak payın tutarı, bunların bir ayda alacakları aylık (ek gösterge dahil), yan ödeme, ödenek (geliştirme ödeneği hariç) ve her türlü tazminat (makam, temsil ve görev tazminatı hariç) toplamının iki katını, diğer öğretim elemanları için bir katını, 657 sayılı Kanuna tâbi personel için ise % 100'ünü geçemez. İşin ve hizmetin özelliği dikkate alınarak yoğun bakım, doğumhane, yeni doğan, süt çocuğu, yanık, diyaliz, ameliyathane, kemik iliği nakil ünitesi ve acil serviste çalışan sağlık personeli için % 100 oranı, ayrıca % 50'sine kadar artırılabilir.(Değişik son cümle: 17/9/2004 – 5234/2 md.) Rektörler ve rektör yardımcıları, üniversite veya ileri teknoloji enstitülerindeki döner sermaye gelirinin elde edildiği birimlerin birinden katkılarına bakılmaksızın bu maddedeki esaslara göre her ay pay alabilirler ve bunlara bir ayda ödenebilecek pay, bir ayda alacakları aylık (ek gösterge dahil), ödenek (geliştirme ödeneği hariç) ve her türlü tazminat (makam, temsil ve görev tazminatları hariç) toplamının iki katını geçemez. Öğretim üyelerine saat 14.00'den sonra döner sermayeye yaptıkları doğrudan gelir getirici katkılarından dolayı ilave olarak, almakta oldukları aylık (ek gösterge dahil), ödenek (geliştirme ödeneği hariç) ve her türlü tazminat (makam, temsil ve görev tazminatları hariç) toplamının on katına kadar pay verilebilir. Rektör ve rektör yardımcıları ile bu kapsamdaki gelirin elde edildiği fakültelerin dekan ve dekan yardımcıları ile başhekim ve başhekim yardımcılarına doğrudan gelir getirici katkılarına bakılmaksızın bu kapsamda elde edilen

gelirlerden karşılanmak üzere, bir ayda alacakları aylık (ek gösterge dahil), ödenek (geliştirme ödeneği hariç) ve her türlü tazminat (makam, temsil ve görev tazminatları hariç) toplamının dört katına kadar ayrıca pay verilebilir.”

14. 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 1. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 7. maddesi, 11. maddesi, 12. maddesi, 14. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları, 20. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 49. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 60. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 4/10/2013 tarih ve 2013/7527 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, açtığı davada emsal olarak gösterdiği bir Danıştay kararının yargı mercilerince dikkate alınmadığını ve kararda değerlendirilmediğini, kısmen süre aşımından kısmen de esastan reddedilen davanın adil olmadığını ve yaklaşık 6 yıl gibi makul olmayan bir sürede sonuçlandırıldığını, kendisine emsallerinin almış olduğu döner sermaye ek ödemesinden daha az bir ödeme yapıldığını, yargılamanın adil ve etkin olmadığını belirterek Anayasa’nın 10., 35., 36. ve 40. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve ihlalin tespitiyle maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiği İddiası

17. Başvurucu, emsal olarak gösterdiği ve döner sermaye ile ilgili alacakların başvuru tarihinden geriye doğru beş yıllık bir süre ile sınırlı olmak üzere talep edilebileceği yönündeki Danıştay 5. Dairesi kararının yargı mercilerince dikkate alınmadığını, yargı yerlerinin görüş değiştirebilecekleri tabii olmakla birlikte bu değişikliğin sebeplerinin izah edilmesi gerektiğini ancak, yargı yerlerince bu konuda herhangi bir açıklamada bulunulmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvurucunun iddiaları, taleplerinin gerekçeli olarak karşılanmadığı hususuna ilişkindir.

18. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.”

19. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından birisi olmakla beraber, bu hak yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Bununla birlikte başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olacaktır (B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 26).

20. Yargılama makamları yargılamanın taraflarınca ileri sürülen iddiaları ve gösterdikleri delilleri gereği gibi incelemek zorundadır. Bununla birlikte, belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir

(B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

21. Somut olayda, başvurucunun, çalışmakta olduğu kurumda emsallerinin almış olduğu döner sermaye ek ödemesinden geriye doğru beş yıl süreyle yararlandırılmamasından ve eksik yararlandırılmasından kaynaklanan alacağının tarafına ödenmesi istemiyle yaptığı başvuru idarece reddedilmiş, anılan işlem üzerine açılan iptal davasında ilk derece mahkemesince dava süre aşımı nedeniyle reddedilmiştir. Temyiz aşamasında ise davacıya döner sermaye katkı payının her ay itibariyle ödememe şeklinde devam etmesi dolayısıyla ortada süregelen bir ödememe işleminin bulunduğu, bu durumun göz önüne alınarak davacının idareye başvuru tarihinden itibaren İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda belirtilen süreler dahilinde eksik bir ödemeden kaynaklı alacağı olması halinde bunun davacıya ödenmesi gerekeceği belirtilerek söz konusu ilkeler doğrultusunda yapılacak değerlendirme sonucu karar verilmesi gerekirken davanın tümüyle süre aşımından reddinde isabet görülmediği gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararı bozulmuştur. İlk derece mahkemesi bozma kararına uymuş ve davayı kısmen süre aşımından, kısmen de esastan reddetmiştir.

22. Başvuruya konu yargı mercileri tarafından başvurucunun emsal alınması amacıyla dosyaya sunduğu ve döner sermaye ile ilgili alacakların başvuru tarihinden geriye doğru beş yıllık bir süre ile sınırlı olmak üzere talep edilebileceği yolundaki Danıştay 5. Dairesinin 30/5/1988 tarih ve E.1986/924, K.1988/1760 sayılı kararı, 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanunu'nun 93. maddesinde öngörülen beş yıllık süre içinde idareden alacağı olan kişilerin bu alacaklarını talep edebilecekleri yönündeki hükme dayanmaktadır. Başvuruya konu uyuşmazlıkta ise gerek ilk derece mahkemesi gerekse de Danıştay 8. Dairesinin gerekçeleri, somut uyuşmazlığın süregelen bir ödememe işlemi olarak nitelendirilmesi nedeniyle 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda yer alan sürelere ilişkin kuralların uygulanması gerektiğini esas almaktadır.

23. Başvuruya konu yargılamada, başvurucu tarafından emsal olarak sunulan kararın başka bir Dairenin yirmi yılı aşan bir süre önce verilmiş olan bir kararı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla ortada aynı konuya ilişkin olarak içtihadi bir belirsizliğin mevcudiyetinden söz etme olanağı bulunmamaktadır.

24. Öte yandan aynı hukuki metne ilişkin olarak, aynı derecedeki bağımsız yargı mercileri arasındaki yorum ve içtihat farklılıkları tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi (bkz. B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 45) hukuki güvenlik ilkesi de yerleşik bir içtihat elde etme hakkı tanımamaktadır (bkz. AİHM, Fazlı Aslaner/Türkiye, B. No:36073/04, 4/3/2014, § 53).

25. Buna göre, somut olayda yargı makamlarınca döner sermaye alacaklarının ne zaman talep edilebileceği hususunda 2577 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri uygulanarak hüküm kurulduğu ve kararın yeterli gerekçeyi ihtiva ettiği; başvurucu tarafından emsal olarak sunulan ve 1050 sayılı Kanun'un uygulanmasını öngören kararın da 2577 sayılı Kanun'un esas alınması suretiyle zımnen reddedildiği sonucuna varılmıştır.

26. Diğer taraftan, başvurucunun göz önünde bulundurulmasını talep ettiği Danıştay Beşinci Dairesinin kararı, geçmiş döneme ilişkin olarak tarafına döner sermaye ödenmesi istemiyle başvuran bir kişinin başvurusunun reddine dair işlemin iptali istemiyle açtığı davada verilen süre aşımı nedeniyle ret kararının belirli bir döneme ilişkin kısmı yönünden 1050 sayılı Kanun hükümleri gereğince işin esasının incelenmesi gerektiği gerekçesiyle bozulmasına ilişkin usulî bir karardır. Söz konusu karar, ilgililere geriye doğru beş yıl içindeki alacakları talep etme hakkı vermekle birlikte bu talebin haklı ya da haksız bir talep olduğu yönünde

işin esasına ilişkin bir değerlendirme ya da kanaat taşımamaktadır. Başvuruya konu yargılamada da, ilk derece mahkemesince dava önce süre aşımından reddedilmiş; temyiz üzerine Danıştay Sekizinci Dairesi tarafından süregelen bir ödememe işlemi bulunduğu göz önünde bulundurularak 2577 sayılı Kanun'daki dava açma süreleri doğrultusunda bir karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle usulden bozulmuş ve bozma kararına uyan ilk derece mahkemesince dava kısmen süre aşımı nedeniyle, kısmen de esastan reddedilmiştir.

27. Dolayısıyla hem başvurucu tarafından emsal alınmadığı ileri sürülen Danıştay Beşinci Dairesi kararı, hem de başvuruya konu Danıştay Sekizinci Dairesi kararı davayı süre aşımı nedeniyle reddeden İlk Derece Mahkemesi kararlarının bozulmasına ve bozmaya uyulması halinde işin esasına girilmesi sonucunu doğuran kararlardır. Başka bir anlatımla, her iki karar da gerekçeleri farklı olmakla birlikte aynı amacın gerçekleşmesini sağlamaya yöneliktir. Nitekim, başvuruya konu yargılama sürecinde bozma kararına uyan İlk Derece Mahkemesi tarafından dava belirli bir döneme ilişkin olarak esastan incelenerek reddedilmiştir. O nedenle, uyuşmazlığın esasına yönelik olmayan ve farklı bir gerekçeyle benzer bir sonuca götüren emsal kararın uygulanması halinde dahi işin esasına yönelik kısım yönünden verilecek kararın farklı olmayacağı görülmekle başvuruya konu uyuşmazlıkta söz konusu kararın esas alınmamasının nedenlerine gerekçede yer verilmediği iddiasının ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren bir iddia olmadığı sonucuna varılmıştır.

28. Buna göre, başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

29. Başvurucu, davanın kısmen süre aşımından kısmen de esastan reddine hükmedilmesinin adil olmadığını ve döner sermaye katkı payı ödemelerinin eksik yapılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmekte ise de Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir. Başvurucunun tarafına ödenmesini talep ettiği döner sermaye katkı payını elde edip edemeyeceği hususu açtığı davada verilecek karara bağlı olup mülkiyet hakkı iddiasının da ancak bu davanın kendisi yönünden lehe sonuçlanması halinde ileri sürülebilmesi mümkündür. Bu durumda, açtığı dava Mahkeme tarafından reddedilen başvurucunun iddialarının özünün Mahkeme kararının sonucuna ilişkin olduğu anlaşıldığından, değerlendirmenin de bu kapsamda yapılması uygun görülmüştür.

30. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

31. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

32. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

33. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti, hukuku ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

34. Başvuruya konu davada, İdare Mahkemesi, emsal teşkil eden personel ile davacıya eşit oranda döner sermaye katkı payı ödendiği, bu durumda 2547 sayılı Kanun'un 58. maddesinde Üniversite Yönetim Kuruluna tanınan takdir yetkisinin kamu yararı ve hizmetin gereğine uygun olarak kullanıldığı gerekçesiyle davanın idareye başvuru tarihinden geriye doğru altmış gün içinde kalan ödememe işlemi yönünden esastan reddine; bu tarihten önceki döneme ilişkin ödememe işlemi yönünden ise 2577 sayılı Kanun'un 7. ve 11. maddeleri uyarınca süre aşımından reddine karar vermiştir.

35. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediği, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da bariz takdir hatası veya açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir (B. No:2013/2767, 2/10/2013, § 22). Somut olayda başvurucu, yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmamış olup, iddiaların özünün yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

36. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Eşitlik İlkesi İle Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiği İddiası

37. Başvurucu, ayrımcı uygulama yapıldığını, yargılamanın etkin olmadığını belirterek Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan eşitlik ilkesinin ve 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. 6216 sayılı Kanun'un, "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir. "

39. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünün "Bireysel başvuru formu ve ekleri" başlıklı 59. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinde, bireysel başvuru formunda bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin

gerekçeler ve delillere ait özlü açıklamaların yer alacağı belirtilmiştir.

40. Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen, başvurucu tarafından soyut şekilde ayrımcı uygulama yapıldığının belirtildiği, ancak eşitlik ilkesinin nasıl ve hangi temelde ihlal edildiği açıklanmadan Anayasa'nın 10. maddesine atıfta bulunulduğu; aynı şekilde yargılamanın etkin olmadığı belirtilmek ve Anayasa'nın 40. maddesine atıfta bulunulmakla birlikte etkili başvuru hakkına ilişkin nasıl bir ihlalin bulunduğunun açıklanmadığı ve bu hususa ilişkin kanıtlamada bulunulmadığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Yargılama Süresinin Makul Olmadığı İddiası

41. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

42. Başvurucu 2007 yılında idari yargıda açmış olduğu davaya ilişkin yargılamanın makul sürede tamamlanmayarak Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

43. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

44. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

45. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekir. Hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan, ancak sonucu itibarıyla özel nitelikteki haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davalar da, Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesinin koruması kapsamına girmektedir. Bu anlamda, belirtilen düzenlemelerde yer

verilen güvenceler, başvurucunun haklarına zarar verdiği iddia edilen idari bir kararın iptali talebiyle açılan davalara da uygulanacaktır. Başvuruya konu davanın, döner sermaye ek ödemesinden kaynaklanan alacağın ödenmesi istemini konu alan bir uyuşmazlık olduğu görülmekle, somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 44).

46. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olmakla beraber, bazı özel durumlarda girişimin niteliği göz önünde tutularak uyuşmazlığın ortaya çıktığı daha önceki bir tarih başlangıç tarihi olarak kabul edilebilmektedir. (B. No: 2013/1198, 7/11/2013, § 45). Somut başvuru açısından benzer bir durum söz konusu olup, makul süre değerlendirmesinde nazara alınacak zaman diliminin başlangıç tarihi, başvurucunun taleplerini ilgili idareye ilettiği 23/8/2007 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Somut başvuru açısından bu tarihin, karar düzeltme talebinin Danıştay 8. Dairesince reddedildiği 21/6/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

47. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, idari yargıda açılan ve döner sermaye ek ödemelerine ilişkin alacağın ödenmesi amacıyla yapılan başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali ile 10.549,90 TL döner sermaye alacağının ödenmesine hükmedilmesi istemini konu alan iptal ve tam yargı davasında ilk derece mahkemesince, 2577 sayılı Kanun'un 14. maddesinde öngörülen süre içerisinde ilk inceleme tutanaklarının tanzim edildiği, cevap, cevaba cevap ve ikinci cevap aşamalarının usulüne uygun olarak tamamlandığı ve dosyanın tekemmülünün sağlandığı, 2577 sayılı Kanun'un 20. maddesinde öngörülen düzenleyici süreye uygun şekilde dosyanın karara bağlandığı ve yargılamanın yaklaşık altı buçuk aylık bir sürede sonuçlandırıldığı, bozma kararından sonraki sürecin de yaklaşık yedi ayda sonuçlandırıldığı, temyiz aşamasında ise Danıştay 8. Dairesince ilk temyiz isteminin yaklaşık altı aylık, ikinci temyiz isteminin yaklaşık iki yıl üç aylık bir sürede sonuçlandırıldığı; karar düzeltme istemlerinin de sırasıyla yaklaşık iki aylık ve üç aylık sürelerde sonuçlandırıldığı anlaşılmaktadır.

48. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 13).

49. Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tespitlere, AİHM tarafından verilen birçok ihlal kararında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 54-60).

50. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın koşulları göz önüne alındığında

başvuruya konu yargılamanın karmaşık bir nitelik arz etmediği, davaya bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık altı yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

51. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanunun 50. Maddesi Yönünden

52. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle uğradığı zararın tazminine hükmedilmesini talep etmiştir.

53. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

54. Başvurucunun tarafı oldukları uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık altı yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 4.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

55. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Eşitlik ilkesi ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

5. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 4.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET KÖSEOĞLU

B. No: 2013/7858 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7858

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET KÖSEOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7858)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Mehmet KÖSEOĞLU

Vekili : Av. Sümeyra ÜNLÜ ÇELİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 15/3/1965 tarihinde İzmir Kadastro Mahkemesinde açılan ve 2/1/2013 tarihinde asli müdahil olarak katıldığı kadastro tespitine itiraz davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/10/2013 tarihinde İzmir 6. Sulh Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 26/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Ş.T. tarafından, H.D ve kırk dört davalı aleyhine 15/3/1965 tarihinde Bornova 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde meni müdahale ve ecrimisil davası açılmıştır.

6. Mahkemece, 21/11/1972 tarih ve E.1965/173, K.1972/667 sayılı kararla Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın Bornova Tapulama Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

7. Bornova Tapulama Mahkemesi, E.1973/113, K.1974/99 sayılı kararla dosyanın Tapulama Müdürlüğüne gönderilmesine hükmetmiştir.

8. Başvurucunun murisi ile Ş.T. arasında 1976 yılında "Arsa Satışı Ön Sözleşmesi" düzenlenmiş, bu sözleşmeye göre başvurucunun murisi, taşınmazı kısmen Ş.T.'den satın almıştır.

9. Bornova Tapulama Müdürlüğü, kadastro tespiti çalışmalarını tamamlayarak 1986 yılında, dosyayı Bornova Tapulama Mahkemesine göndermiş, Mahkemece 21/11/1986 tarihinde, E.1986/13 sayılı dava dosyasında yargılamaya başlanmıştır.

10. Orman İdaresi ve Maliye Hazinesi davalı olarak yargılamaya katılmışlardır.

11. Bornova Tapulama Mahkemesinin 13/10/2003 tarihinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) kararıyla kapatılması üzerine, yargılamaya İzmir Kadastro Mahkemesinin E.2013/14 sayılı dava dosyasında devam edilmiştir.

12. Başvurucunun murisi 7/11/2012 tarihinde vefat etmiş olup geride başvurucu ile murisin eşi kalmıştır.

13. Başvurucu, murisinin 1976 yılında taşınmazı Ş.T. isimli kişiden kısmen satın aldığını ileri sürerek, 2/1/2013 hâkim havale tarihli dilekçesi ile asli müdahil olarak davaya katılma talebinde bulunmuş, aynı tarihte başvuru harcını yatırmıştır.

14. Başvurucu, 7/10/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. İzmir Kadastro Mahkemesince, 29/4/2014 tarihinde, asli müdahil başvurucunun davasının, asıl dava dosyasından tefrikine ve ayrı esasa kaydedilmesine karar verilmiştir.

B. İlgili Hukuk

16. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 65. maddesi, 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 7/10/2013 tarih ve 2013/7858 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, 15/3/1965 tarihinde İzmir Kadastro Mahkemesinde açılan ve 2/1/2013 tarihinde asli müdahil olarak katıldığı kadastro tespitine itiraz davasında makul sürede

yargılama yapılmadığını, murisi tarafından taşınmazın 1976 yılında davacıdan ön satış sözleşmesi ile satın alındığını, o tarihten beri taşınmazı kullanamadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Başvurucu, İzmir Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında İzmir Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

23. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 15/3/1965 tarihidir.

24. Başvuru konusu davanın açılış tarihi 15/3/1965 olmakla beraber, başvurucunun, vekili vasıtasıyla verdiği 2/1/2013 tarihli asli müdahale dilekçesi sonrasında, asli müdahil sıfatıyla yargılamada yer almaya başladığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, başvurucu açısından yapılacak makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, davanın açıldığı tarih değil, usulüne uygun olarak asli müdahale talebinde bulunulduğu 2/1/2013 tarihidir (B. No. 2012/367, 17/9/2013, § 25).

25. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma

hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

26. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, Ş.T. tarafından 15/3/1965 tarihinde Bornova 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde meni müdahale ve ecrimisil davası açılmış, Mahkemece, 21/11/1972 tarihli kararla Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın Bornova Tapulama Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir. Bornova Tapulama Mahkemesi, dosyanın Tapulama Müdürlüğüne gönderilmesine hükmetmiş, kadastro tutanaklarının tamamlanmasından sonra 1986 yılında, dosya yeniden Bornova Tapulama Mahkemesine gönderilmiştir. Bornova Tapulama Mahkemesinin 13/10/2003 tarihinde kapatılması üzerine yargılamaya İzmir Kadastro Mahkemesinde devam edilmiştir.

27. Başvurucunun murisinin 7/11/2012 tarihinde vefat etmesi üzerine başvurucu, 2/1/2013 hâkim havale tarihli dilekçesi ile asli müdahil olarak davaya katılma talebinde bulunmuş, Mahkemece bu talebi yerine görülerek yargılamaya devam edilmiştir. Mahkemece 29/4/2014 tarihinde, başvurucunun davasının, asıl dava dosyasından tefrikine ve ayrı esasa kaydedilmesine karar verilmiştir. Yargılamaya halen devam edilmektedir.

28. Başvurucunun asli müdahil olarak yargılamaya katılma talebinde bulunduğu 2/1/2013 tarihinden itibaren, başvurunun karara bağlandığı tarihe kadar yaklaşık iki yıldır yargılamanın sürdüğü anlaşılmıştır.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

30. Somut olayda, başvuruya konu kadastro tespitine itiraz ve taşınmazın tescili davasında, yargılamanın, başvurucunun asli müdahil olarak yargılamaya katıldığı tarihten itibaren yaklaşık iki yıldır sürdüğü tespit edilmiştir. Başvurucunun yargılamaya katıldığı tarihten itibaren yargılama süresi dikkate alındığında, İlk Derece Mahkemesindeki yargılamada başvurucunun haklarını ihlal edecek şekilde bir gecikme olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

31. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun yargılamanın makul süreyi aştığı yönündeki iddiaları konusunda, açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucu ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadığını belirterek, Anayasa’nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasına ilişkin olarak yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddianın ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ KARA

B. No: 2013/7887 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/7887

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ KARA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/7887)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Ali KARA

Vekili : Av. Mehmet Ali ASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 25/8/2003 tarihinde Ankara 5. İş Mahkemesinde açtığı tazminat davasında yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 5/11/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 28/11/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 12/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 16/1/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 27/9/2000 tarihinde, S.S. Çayırhan Nergis Konut Yapı Kooperatifine ait işyerinde meydana gelen iş kazası sonucu yaralanmıştır.

8. Başvurucu, anılan kooperatif aleyhine 25/8/2003 tarihinde Ankara 5. İş Mahkemesinde açtığı davada, kaza sonucu iş göremez hale geldiğini ve iyileşemediğini belirterek, maddi ve manevi zararlarının tazminini talep etmiştir.

9. Mahkemece, 18/3/2010 tarih ve E.2003/1541, K.2010/91 sayılı kararla başvurucunun kaza sonucu malul kalmadığı gerekçesiyle manevi tazminat isteminin kısmen kabulü ile 2.000,00 TL'nin davalıdan tahsiline, maddi tazminat isteminin reddine karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 13/2/2012 tarih ve E.2010/6543, K.2012/1530 sayılı kararıyla; başvurucunun Adli Tıp Kurumu raporuna göre %8,20 oranında meslekte daimi kazanma gücü kaybının oluştuğu, buna göre bir hesaplama yaptırılarak maddi ve manevi tazminatın hesaplanması gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

11. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 13/6/2012 tarih ve E.2012/303, K.2012/378 sayılı kararla; hükme esas alına raporda Adli Tıp Kurumunun %8,20 oranında meslekte kazanma gücü kaybına göre hesaplama yapıldığı gerekçesiyle manevi tazminat isteminin kısmen kabulü ile 2.000,00 TL'nin davalıdan tahsiline, maddi tazminat talebinin reddine karar verilmiştir.

12. Temyiz üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 15/10/2012 tarih ve E.2012/17704, K.2012/17357 sayılı ilamıyla; ilk bozma kararında belirtilen doğrultuda %8,20 oranındaki meslekte kazanma gücü kaybı dikkate alınarak maddi ve manevi tazminat miktarlarının hesaplanması gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

13. Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama sonunda, 25/4/2013 tarih ve E.2012/1136, K.2013/371 sayılı kararla; davanın kısmen kabulüne, 40.988,57 TL maddi tazminatın, 4.000 TL manevi tazminatın olay tarihinden itibaren yasal faiziyle davalıdan tahsiline karar verilmiştir.

14. Davalının temyizi üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 30/9/2013 tarih ve E.2013/13156, K.2013/17305 sayılı ilamıyla hüküm onanmıştır.

15. Karar, 8/10/2013 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmiştir.

16. Başvurucu, 5/11/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

17. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 447. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 30/1/1950 tarih ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası ile 7. maddesinin birinci fıkrası ve 15. maddesi, 22/5/2003

tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun mülga 77. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 5/11/2013 tarih ve 2013/7887 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, 27/9/2000 tarihinde meydana gelen iş kazası sonucu yaralandığını, 25/8/2003 tarihinde işyeri sahibi Kooperatif aleyhine açtığı tazminat davasında verilen kararların Yargıtay tarafından bozulması üzerine Mahkemece bozma kararına uyularak, 25/4/2013 tarihinde maddi ve manevi tazminatın kısmen kabulüne karar verildiğini, hükmün Yargıtay 21. Hukuk Dairesince 30/9/2013 tarihinde onandığını, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Başvurucu, Ankara 5. İş Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

23. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

24. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, iş kazasından kaynaklanan zararların tazmini amacıyla açılan davada, 5521 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre

yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

25. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 25/8/2003 tarihidir.

26. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Somut başvuru açısından bu tarih, Mahkemece verilen kararın Yargıtay tarafından onanarak kesinleştiği 30/9/2013 tarihidir.

27. İşverenin, işyerinde işçilerin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu hususlaki şartları sağlamak ve araçları noksansız bulundurmakla yükümlü olduğu, 4857 sayılı Kanun'un mülga 77. maddesinde açıkça düzenlenmiştir. İş kazalarında işverenin sorumluluğu, kusur sorumluluğu esasına dayanır. İşverenin, kendisine bağımlı olarak çalışan işçisini koruma ve gözetme borcuna aykırı hareket etmesi sonucunda iş kazası veya meslek hastalığına maruz kalan işçi, tüm zararlarının tazminini talep etme hakkına sahiptir (B. No: 2013/4701, 23/1/2013, § 45).

28. İş mahkemelerinin görevi 5521 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddede, işçiyle işveren veya işveren vekili arasında iş akdinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının iş mahkemelerinde çözümleneceği hüküm altına alınmıştır.

29. Bu şekilde kanun koyucu, iş hukukunun çalışanı koruyucu niteliğini ve iş davalarının özelliklerini dikkate alarak genel mahkemelerin dışında özel bir iş yargılaması sistemi oluşturmuş ve iş davalarının, konunun uzmanı mahkemelerce mümkün olduğunca hızlı, basit ve ucuz bir biçimde sonuçlandırılmasını amaçlamıştır (B. No: 2013/4701, 23/1/2013, § 47).

30. Bunun yanı sıra 6100 sayılı Kanun'un 447. maddesiyle daha önce yürürlüğe girmiş olan kanunlarda yer alan sözlü ve seri yargılama usulleri kaldırılmış ve bunun yerine iş hukuku uyuşmazlıklarına da uygulanmak üzere basit yargılama usulü getirilmiştir. Basit yargılama usulü yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür (B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 64-65).

31. Başvuruya konu yargılama sürecinin İş Mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, yukarıda bahsedildiği üzere, 5521 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. ve 447. maddelerinin uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 17).

32. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucunun 25/8/2003 tarihinde Ankara 5. İş Mahkemesinde açtığı tazminat davası sonunda 18/3/2010 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiş, temyiz üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 13/2/2012 tarihli ilamıyla hüküm bozulmuştur. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda 13/6/2012 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiş, temyiz üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 15/10/2012 tarihli ilamıyla hüküm yeniden bozulmuştur. Mahkemece bozma kararına uyularak, 25/4/2013 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiş, davalının temyizi üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 30/9/2013 tarihli ilamıyla hüküm onanarak aynı tarihte kesinleşmiştir. Bu durumda iki dereceli yargılama sisteminde davanın on yıl bir ay beş gün sürdüğü anlaşılmaktadır.

33. 5521 ve 4857 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2013/772, 7/11/2013, §§ 59-82; B. No: 2013/4701, 23/1/2014, §§ 35-51).

34. Başvuruya konu iş hukukuna dayalı tazminat davasının incelenmesinde; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu on yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

35. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

36. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespitini, 10.000,00 TL manevi tazminatın ödenmesini talep etmiştir.

37. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

38. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin on yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya, talep ettiği tazminat miktarı da nazara alınmak suretiyle net 10.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

39. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 10.000,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan

toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YASİN CAN

B. No: 2013/8452 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8452

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YASİN CAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8452)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Yasin CAN

Vekili : Av. Mehmet Devran DEVRİM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, “örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olmamakla birlikte örgüte bilerek isteyerek yardım etmek” suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davanın halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/11/2013 tarihinde Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 25/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm başkanı tarafından 20/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 22/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Dargeçit Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 26/3/2008 tarihinde gözaltına alınmıştır.

8. Dargeçit Sulh Ceza Mahkemesince 29/3/2008 tarihinde, başvurucunun tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmasına karar verilmiştir.

9. Dargeçit Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 5/5/2009 tarih ve 2009/20 sayılı fezleke, kamu davası açılmak üzere görevli ve yetkili Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (CMK. 250. maddesi ile yetkili) gönderilmiştir.

10. Başvurucu ve diğer beş şüpheli hakkında, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK. 250. maddesi ile yetkili) 16/11/2009 tarih ve E.2009/1507 sayılı iddianamesi ile "örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olmamakla birlikte örgüte bilerek isteyerek yardım etmek" suçunu işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

11. Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesince (CMK. 250. maddesi ile görevli) 7/3/2014 tarih ve E.2009/670, K.2014/58 sayılı karar ile 6526 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile değişik 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun geçici 14. maddesi ve 6526 sayılı Kanun'un 2. maddesi ile değişik 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 12. maddesi gereğince dava dosyasının görevli ve yetkili Ağır Ceza Mahkemesine devrine karar verilmiştir.

12. Dava dosyası Midyat Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiş olup yargılama, anılan Mahkemenin E.2014/188 sayılı dava dosyasında devam etmektedir.

13. Başvurucu, 11/11/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

14. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin (7) numaralı fıkrası ile 314. maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkraları; 3713 sayılı Kanun'un 5. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/11/2013 tarih ve 2013/8452 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, "örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olmamakla birlikte örgüte bilerek isteyerek yardım etmek" suçunu işlediği iddiasıyla 26/3/2008 tarihinde gözaltına alındığını, 29/3/2008 tarihinde tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldığını, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca 16/11/2009 tarihinde hakkında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının

ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvurucu, Dargeçit Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında yürütülen soruşturma kapsamında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

20. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

21. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 32). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olmamakla birlikte örgüte bilerek isteyerek yardım etmek" suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (7) numaralı fıkrası ile 314. maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkralarında hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

22. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi

veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, Dargeçit Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucunun gözaltına alındığı 26/3/2008 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

23. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucunun, Dargeçit Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 26/3/2008 tarihinde gözaltına alınarak, Dargeçit Sulh Ceza Mahkemesinin 29/3/2008 tarihli kararıyla tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmasına karar verildiği, Dargeçit Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 5/5/2009 tarihli fezleke üzerine, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK. 250. maddesi ile yetkili), başvurucu ve diğer beş şüpheli hakkında, 16/11/2009 tarihinde "örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olmamakla birlikte örgüte bilerek isteyerek yardım etmek" suçunu işledikleri iddiasıyla kamu davası açıldığı, yargılamaya başlayan Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesince (CMK. 250. maddesi ile görevli), 7/3/2014 tarihinde, kanun değişikliği gerekçesiyle dava dosyasının görevli ve yetkili Ağır Ceza Mahkemesine devrine karar verildiği belirlenmiştir. Anılan karar üzerine dava dosyasının Midyat Ağır Ceza Mahkemesine gönderildiği ve yargılamaya, anılan Mahkemenin E.2014/188 sayılı dava dosyasında devam edildiği anlaşılmıştır.

24. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

25. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık yedi yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı

ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

29. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık yedi yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık yedi yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 6.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Midyat Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

KURTULUŞ TUMĞA

B. No: 2013/8490 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8490

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KURTULUŞ TUMĞA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8490)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Kurtuluş TUMĞA

Vekili : Av. İnan AKMEŞE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, tutuklu olarak yargılandığı davada makul sürede mahkeme huzuruna çıkarılmadığı iddiasıyla açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/11/2013 tarihinde İstanbul 24. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 21/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 20/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 10/6/2006 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmış ve Beyoğlu 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 11/6/2006 tarihli kararıyla tutuklanmıştır.

8. Başvurucu hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 29/1/2007 tarihli iddianamesi ile İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmış, dava Mahkemenin E.2007/58 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

9. Başvurucu, makul sürede mahkeme huzuruna çıkarılmadığını ileri sürerek 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. vd. maddeleri uyarınca, 18/12/2007 tarihinde Beyoğlu 4. Ağır Ceza Mahkemesinde Maliye Hazinesi aleyhine tazminat davası açmıştır.

10. Mahkemece, 7/3/2008 tarih ve E.2007/320, K.2008/90 sayılı karar ile davanın reddine karar verilmiştir.

11. Başvurucunun temyizi üzerine karar, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 1/11/2012 tarih ve E.2012/25534, K.2012/22659 sayılı ilâmı ile bozulmuştur.

12. Beyoğlu Adliyesinin kapatılması üzerine, yargılamaya İstanbul 21. Ağır Ceza Mahkemesinde devam edilmiştir.

13. Bozma kararına uyan Mahkeme, 19/3/2013 tarih ve E.2013/46, K.2013/95 sayılı karar ile davanın kısmen kabulüne karar vermiştir.

14. Başvurucunun temyizi üzerine karar, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 5/5/2014 tarih ve E.2014/3087, K.2014/10836 sayılı ilâmı ile düzeltilerek onanmıştır.

15. Başvurucu, 11/11/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

16. 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 11/11/2013 tarih ve 2013/8490 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, tutuklu olarak yargılandığı davada makul sürede mahkeme huzuruna çıkarılmadığı iddiasıyla 18/12/2007 tarihinde İstanbul 21. Ağır Ceza Mahkemesinde açtığı tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Başvurucu, İstanbul 21. Ağır Ceza Mahkemesinde açtığı tazminat davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı bir çok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Bu doğrultuda, makul sürede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının kapsamında değerlendirilmektedir.

22. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, makul sürede mahkeme huzuruna çıkarılmama iddiasıyla açılan tazminat davasında, 5271 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur.

23. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

24. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 18/12/2007 tarihidir.

25. Sürenin bitiş tarihi ise yargılamanın sona erme tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihi, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin düzelterek onama karar tarihi olan 5/5/2014 tarihidir.

26. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu, 18/12/2007 tarihinde 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak davalı Maliye Hazinesi aleyhine açtığı davada, maddi ve manevi tazminat talep etmiştir. Beyoğlu 4. Ağır Ceza Mahkemesince, 7/3/2008 tarihinde yapılan ilk celsede taraflar dinlenmiş ve davanın reddine karar verilmiştir. Temyiz üzerine, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 1/11/2012 tarihli ilâmıyla hüküm bozulmuştur. Beyoğlu Adliyesinin kapatılması üzerine, yargılamaya devam eden İstanbul 21. Ağır Ceza Mahkemesince bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 19/3/2013 tarihli ilk celsede davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Hükmün başvurucu tarafından temyiz edildiği ve temyiz incelemesi Yargıtayda devam ederken 11/11/2013 tarihinde

bireysel başvuruda bulunulduğu, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 5/5/2014 tarihli ilâmı ile hükmün düzeltilerek onandığı belirlenmiştir.

27. Medeni hak ve yükümlülükleri konu olan yargılama faaliyetlerinin makul sürede sonuçlandırılmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

28. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu tazminat davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından, farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve altı yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

30. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

31. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

32. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin altı yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 4.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 4.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ABDÜSSEMETOĞLU

B. No: 2013/8575 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8575

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ABDÜSSEMETOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8575)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Ali ABDÜSSEMETOĞLU

Vekili : Av. Mesut ÖKMEN – Av. Rıdvan GÜMÜŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, 28/3/1997 tarihinde Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı taşınmazın tescili davasında on yıl sonra görevsizlik kararı verilerek dosyanın Asliye Hukuk Mahkemesine gönderildiğini, yargılamanın Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde halen devam ettiğini ve makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 18/11/2013 tarihinde Mardin 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 19/12/2013 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 7/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 7/3/2014 tarihli görüş yazısı 17/3/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu ile A.T. ve S.T. arasında Kızıltepe Noterliğinde düzenlenen 14/8/1986 tarihli "Düzenleme Şeklinde Gayrimenkul Satış Vaadi Sözleşmesi" ile anılan kişiler, murisleri olduğunu iddia ettikleri H.T.'den miras kalan taşınmazın satış vaadinde bulunmuşlar, başvurucu taşınmazın satış vaadini kabul etmiştir.

8. Başvurucu, Maliye Hazinesi, E.G. ve S.T. aleyhine 28/3/1997 tarihinde Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı davada, taşınmazı harici satış sözleşmesi ile satın aldığını, tapu malikinin mirasçı bırakmaksızın vefat ettiğini, 1968 yılından beri malik sıfatıyla taşınmazı kullandığını ileri sürerek, taşınmazın adına tescilini talep etmiştir.

9. Mahkemece, 9/7/2007 tarih ve E.1997/76, K.2007/348 sayılı kararla; 19/6/2007 tarihinde yapılan keşfe göre taşınmazın değerinin Sulh Hukuk Mahkemesinin görev sınırını aştığı gerekçesiyle Mahkemenin görevsizliğine, talep halinde dosyanın Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

10. Dava, Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2007/558 sayılı dosyasında devam etmektedir.

B. İlgili Hukuk

11. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 22/11/2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 713. ve 716. maddeleri.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 18/11/2013 tarih ve 2013/8575 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, 1968 yılından beri malik sıfatıyla kullandığı taşınmazı"Gayrimenkul Satış Vaadi Sözleşmesi" ile satın aldığını ancak, taşınmazın başkasına satıldığını, taşınmazın adına tescili amacıyla Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde dava açtığını, dava tarihinden on yıl sonra görevsizlik kararı verilerek dosyanın Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderildiğini, yargılamanın uzun süredir devam ettiğini, taşınmazı bu sürede kullanamadığını, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı

anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

15. Başvurucu, Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı tescil davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı, görüş yazısında, makul sürede yargılama yapılmadığı iddialarına yönelik olarak görüş sunulmayacağını, mülkiyet hakkının ihlali iddialarına yönelik olarak ise taşınmazın mülkiyetine ilişkin yargılamanın devam etmesi nedeniyle mevcut durumda başvurucunun mülkiyet hakkının bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerektiğini bildirmiştir.

17. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

18. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

19. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu taşınmazın tescili davasında, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 28/3/1997 tarihidir.

21. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

22. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucu tarafından 28/3/1997 tarihinde Kızıltepe Sulh Hukuk Mahkemesinde açılan tescil davasında Mahkemece tarafların delilleri toplanmış, kadastro tutanağı ve "gayrimenkul satış vaadi sözleşmesi" incelenmiş, keşif yapılarak tanıklar dinlenmiş, bilirkişi raporu alınarak 9/3/2007 tarihinde, taşınmazın değerinin Sulh Hukuk Mahkemesinin görev sınırını aştığı gerekçesiyle Mahkemenin görevsizliğine ve talep halinde dosyanın Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir. Dosyanın gönderildiği Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesi yargılamaya devam etmiş, yeniden keşif yapılmasına karar vermiştir. Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve keşif kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği anlaşılmıştır. Yargılamanın halen Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam ettiği belirlenmiştir.

23. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir. (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64).

24. Başvuruya konu davadaki taraf sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, mülga 1086 sayılı Kanun ve 6100 sayılı Kanun hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık on sekiz yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

26. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazını kullanamadığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucu, 100.000,00 TL maddi, 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

28. Adalet Bakanlığı, ihlal tespit edilmesi halinde hakkaniyete uygun bir tazminata hükmedilmesinin yerinde olacağını bildirmiştir.

29. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

30. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on sekiz yıldır devam yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 24.900,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on sekiz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 24.900,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN OĞUZ ERMUMCU VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/8720 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/8720

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN OĞUZ ERMUMCU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/8720)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : 1. Hasan Oğuz ERMUMCU

2. Güneş ERMUMCU ILLING

Vekilleri : Av. Emel ARICAN

3. Harun BOLEL

Vekili : Av. Murat NAS

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, Orman İşletme Müdürlüğü tarafından 27/11/2002 tarihinde, Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhlerine açılan tapu iptali ve tescil davasında görevsizlik kararı verilerek dava dosyasının Kadastro Mahkemesine gönderildiğini, anılan Mahkemece de karşı görevsizlik kararı verildiğini, yargılamanın halen devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, maddi ve manevi tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular, 2/12/2013 ve 17/1/2014 tarihlerinde Fethiye 3. Asliye Hukuk Mahkemesi ve Bakırköy 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön

incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 9/1/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu Hasan Oğuz Ermumcu tarafından yapılan 2013/8720 sayılı bireysel başvuru dosyası ile Güneş Ermumcu Illing tarafından yapılan 2013/8721 sayılı bireysel başvuru dosyası ve Harun Bolel tarafından yapılan 2014/886 sayılı bireysel başvuru dosyası, aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle birleştirilmiş, incelemeye 2013/8720 sayılı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam edilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından, 29/1/2014 tarihli ara kararı gereğince başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

6. Adalet Bakanlığının 27/2/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Fethiye Orman İşletme Müdürlüğü, 26/3/2002 tarihinde Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde, başvuruculaların arkadaşları aleyhine açtığı davada; 1330 parsel numaralı taşınmazın kısmen orman sınırları içinde kaldığını, davalılar adına olan tapu kaydının geçersiz olduğunu ileri sürerek, anılan kısmın orman vasfı ile Maliye Hazinesi adına tapuya tescilini talep etmiş, dava dosyası Mahkemenin 2002/175 esas numarasına kaydedilmiştir.

9. Yine Fethiye Orman İşletme Müdürlüğü, 27/11/2002 tarihinde Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde, başvurucular ve arkadaşları aleyhine açtığı davada; 1330 parsel numaralı taşınmazın kısmen orman sınırları içinde kaldığını, davalılar adına olan tapu kaydının geçersiz olduğunu ileri sürerek, anılan kısmın orman vasfı ile Maliye Hazinesi adına tapuya tescilini talep etmiş, dava dosyası Mahkemenin 2002/699 esasına kaydedilmiştir.

10. Mahkemece, 11/3/2003 tarih ve E.2002/699, K.2003/181 sayılı kararla; her iki dava dosyasının taraflarının ve konularının aynı olduğu gerekçesiyle birleştirilmesine, yargılamaya E.2002/175 sayılı dava dosyası üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

11. Mahkemece yapılan yargılama sonunda; 29/5/2012 tarih ve E.2002/175, K.2012/295 sayılı kararla; taşınmazın bulunduğu yerde kadastro uygulama çalışması yapıldığı, uygulama tutanaklarında taşınmazın davalı olarak gösterildiği, kadastro uygulama çalışmasından sonra görevsizlik kararı verilerek dosyanın kadastro mahkemesine gönderilmesi gerektiği belirtilerek, 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 1. maddesi ve 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 27. maddesi gereğince Mahkemenin görevsizliğine, kararın kesinleşmesinden sonra davacının talebi halinde dosyanın Fethiye Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

12. Görevsizlik kararı, 29/5/2012 tarihinde başvurucular tarafından öğrenilmiştir.

13. Görevsizlik kararı temyiz edilmeksizin 30/1/2014 tarihinde kesinleşmiş olup, dava dosyası Fethiye Kadastro Mahkemesine gönderilmiştir.

14. Görevsizlik kararı sonrası Fethiye Kadastro Mahkemesinin E.2014/13 sırasına kaydı yapılan dosyada 20/2/2014 tarihinde verilen karşı görevsizlik kararı üzerine, dosya olumsuz görev uyuşmazlığının karara bağlanması için Yargıtay 17. Hukuk Dairesine gönderilmiştir.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi, 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 27. maddesi, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi, 31/8/1956 tarih ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 11. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculların 2/12/2013 tarih ve 2013/8720 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculların İddiaları

17. Başvurucular, Muğla ili Fethiye ilçesinde bulunan 1330 parsel numaralı taşınmazın yarı hissesinin murisleri adına tespit ve tapuya tescil edildiğini, Orman İşletme Müdürlüğü tarafından taşınmazın orman vasfı ile Maliye Hazinesi adına tapuya tescili istemiyle Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2002/175 ve 2002/699 esas sayılı dosyalarında tapu iptali ve tescil davaları açıldığını, Mahkemece her iki dava dosyasının birleştirildiğini, taşınmazın bulunduğu yerde kadastro uygulama çalışmaları yapılması üzerine Mahkemece görevsizlik kararı verilerek dava dosyasının Kadastro Mahkemesine gönderilmesine hükmedildiğini, anılan Mahkemece de karşı görevsizlik kararı verildiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuruculların yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi, bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucular, 27/11/2002 tarihinde Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhlerine açılan tapu iptali ve tescil davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

20. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil

yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, başvurucuların murisleri adına tapuya tescilli taşınmazın tapu kaydının iptali ile davacı Orman Genel Müdürlüğü adına tapuya tescili istemine ilişkin davada, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

23. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 27/11/2002 tarihidir.

24. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

25. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun, başvurucular ile arkadaşları adına tapuya tescil edilen taşınmazın tapu kaydının iptali ile Orman Genel Müdürlüğü adına tescili istemine ilişkin olduğu anlaşılmıştır.

26. Orman Genel Müdürlüğü tarafından, 26/3/2002 tarihinde başvurucuların arkadaşları aleyhine Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada, 1330 parsel numaralı taşınmazın tapu kaydının iptali ile davacı adına tapuya tescili talep edilmiş, yargılama Mahkemenin E.2002/175 sayılı dosyasında başlamıştır.

27. Yine Orman Genel Müdürlüğü tarafından 27/11/2002 tarihinde başvurucular ve arkadaşları aleyhine Fethiye 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada 1330 parsel numaralı taşınmazın tapu kaydının iptali ile davacı adına tapuya tescili talep edilmiş, yargılama Mahkemenin E.2002/699 sayılı dosyasında başlamıştır. Mahkemece 11/3/2003 tarihinde davanın konusunun ve taraflarının aynı olduğu gerekçesiyle dava dosyalarının

birleştirilmesine, yargılamanın E.2002/175 sayılı dava dosyası üzerinden devamına karar verilmiştir.

28. Mahkemece, tapu kayıtları getirtilmiş, taraflara tebligat yapılmış, adresi tespit edilemeyen davalıların adresleri araştırılmış, davacı vekiline, ölmüş olan davalılara ait veraset ilamlarını sunmaları için süre verilmiştir. Veraset ilamlarının tamamlanmasından ve taraf teşkilinin sağlanmasından sonra, 13/9/2007 tarihinde taşınmazın bulunduğu yerde keşif yapılmasına karar verilmiştir. Keşiflerin defalarca ertelenmesinden sonra 28/11/2008 tarihinde keşif yapılmış, bilirkişi raporu alınmıştır.

29. 16/2/2010 tarihinde dava konusu taşınmaza ilişkin olarak memleket haritası ve hava fotoğrafının gönderilmesi için Adalet Bakanlığına müzekkere yazılmasına karar verilmiştir. Bakanlıktan yazı cevabının gelmesinden sonra 15/7/2010 tarihinde yeniden keşif yapılması yönünde hüküm kurulmuş, ancak keşif kararı yerine getirilmemiştir.

30. 16/2/2012 tarihli duruşmada, dosyanın hâkim değişikliği nedeniyle incelemeye alınması yönünde ara karar kurulmuştur. 29/5/2012 tarihli duruşmada, taşınmazın bulunduğu yerde kadastro uygulama çalışmalarının yapılması nedeniyle Mahkemenin görevsizliğine ve dosyanın Fethiye Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir. Görevsizlik kararı tüm davalılara tebliğ edildikten sonra, temyiz edilmeksizin 30/1/2014 tarihinde kesinleşmiştir. Görevsizlik kararı üzerine yargılamaya devam eden Fethiye Kadastro Mahkemesince karşı görevsizlik kararı verilmiş ve dosya merci tayini amacıyla Yargıtaya gönderilmiştir.

31. Mahkemece, 27/11/2002 havale tarihli dilekçe ile yargılamasına başlanıldığı anlaşılan davanın tensip zaptının tanzimi sonrasında, yargılama sürecinde birçok duruşma yapılmış olup, belirtilen celseler arasında genellikle üç aylık sürelerin bulunduğu, davanın esasına yönelik uyuşmazlığın sona ermediği anlaşılmıştır.

32. Yargılama sürecinde keşif ara kararlarının müracaat yokluğu, hava şartları, bilirkişi temin edilememesi gibi nedenlerle yerine getirilmediği ve bu uygulamanın davada yer alan taraf sayısı da nazara alındığında yargılamanın uzaması üzerinde baskın bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda keşif yapılmasından sonra tekrar delil toplandığı ve yeniden keşif kararı verildiği, ancak keşfin yapılmadığı görülmektedir.

33. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu yargılamanın gerek taşınmazın büyüklüğü ve taraf sayısı, gerekse keşif ve bilirkişi incelemesi gibi usul işlemlerini gerektirmesine bağlı olarak karmaşık bir niteliğe sahip olduğu, ancak yargılama sürecindeki gecikmeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde yazılı yargılama usulünde tatbiki gereken yargılamayı hızlandırıcı niteliğe sahip özel usul hükümlerine riayet edilmediği, celse harcı tayini gibi usuli imkânların yargılama makamlarınca kullanılmadığı, yapılması gereken işlemlerin uzun sürelerle yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

34. Başvuru konusu yargılamada söz konusu olduğu gibi, verilen birleştirme kararlarının adaletin daha iyi gerçekleştirilebilmesi için makul olduğu değerlendirilebilirse de, bu tür kararların yargılamayı uzatacağı göz önünde bulundurularak, yargılamanın diğer aşamalarında sürecin hızlandırılması hususunda daha fazla gayret ve özen gösterilmesi gerektiği açıktır.

35. Yargılama sürecinde davanın taraflarının yargılamayı geciktirici yöndeki işlem ve davranışları kural olarak, yargılamanın uzamasında taraf kusuru olarak kabul edilmekte ise de yargılama makamlarının ilgili usuli imkânları kullanmak suretiyle bu girişimleri

engelleme sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, davacı vekilince muhtelif celselerde ve keşif günlerinde mazeret dilekçeleri sunulduğu görülmekle birlikte, başvuruculaların tutumunun yargılamanın uzamasına özellikle bir etkisi olduğu tespit edilememiştir.

36. Başvurunun konusu olan tapu iptali ve tescil davasında yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği, başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında yaklaşık on iki yıldır devam eden ve henüz uyuşmazlığın esastan çözüme kavuşturulmadığı yargılama sürecinin makul olmadığı sonucuna varılmıştır.

37. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

38. Başvurucular, makul sürede yargılanma haklarının ihlali nedeniyle maddi ve manevi tazminata karar verilmesini talep etmişlerdir.

39. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

40. Başvurucu Harun Bolel tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olup, mevcut başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, tespit edilen ihlalle iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, anılan başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

41. Başvuruculaların tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık on iki yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, başvuruculaların yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında her bir başvurucuya net 11.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

42. Başvurucular Hasan Oğuz Ermumcu ve Güneş Ermumcu Illing tarafından ayrı ayrı yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin ayrı ayrı başvuruculara ödenmesine ve belirtilen başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine, başvurucu Harun Bolel tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin anılan başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

43. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık on iki yıldır devam ettiği, uyuşmazlığın esasının henüz çözüme kavuşturulmadığı ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın konusu uyuşmazlığın esasının mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların;

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculaların her birine net 11.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular Hasan Oğuz Ermumcu ve Güneş Ermumcu Illing tarafından ayrı ayrı yapılan 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin ayrı ayrı BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE ve belirtilen başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine,

D. Başvurucu Harun Bolel tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.706,10 TL yargılama giderinin anılan BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

F. Kararın bir örneğinin ilgili derece Mahkemelerine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

METHİYE ÖZÇELİK VE DİĞERLERİ

B. No: 2013/9059 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2013/9059

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

METHİYE ÖZÇELİK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/9059)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : 1. Methiye ÖZÇELİK

2. Yüksel GÖKALP ÇOKSÜER

3. Mehmet GÖKALP

4. Burhan GÖKALP

5. Haluk GÖKALP

6. Hamdiye GÖKALP

7. Harbiye GÖKALP

8. Hasan GÖKALP

9. Nebahat GÖKALP

10. Nezahet GÖKALP

11. Ömer GÖKALP

12. Turan GÖKALP

13. Seyithan GÖKALP

14. Necat GÖKALP

15. Adil GÖKALP

Vekilleri : Av. Ali AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, murisleri tarafından 1967 yılında Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında makul sürede yargılama yapılmadığını, bu sürede taşınmazı kullanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, maddi ve manevi zararlarının tazminini talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular, 16/12/2013 ve 28/2/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Komisyon tarafından, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyaların Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvuruculardan bir kısmı tarafından yapılan 2013/9059 sayılı bireysel başvuru dosyası ile bir kısım başvurucular tarafından yapılan 2014/2615 sayılı bireysel başvuru dosyası, aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle birleştirilmiş, incelemeye 2013/9059 sayılı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam edilmiştir

5. Bölüm Başkanı tarafından 2/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 21/5/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Mardin ili Derik ilçesi Hisaraltı köyü 65 parsel numaralı taşınmaz, kadastro tespit çalışmaları sonunda 6/6/1967 tarihinde başvuruculardan murisi Ömer Gökalp ile Ş.Ş. ve müşterekleri adına tespit edilmiştir.

9. Ş.Ş., S.D., F.A., B.E. ile başvuruculardan murisinin 1967 yılı Ağustos ayında kadastro tespitine itiraz etmeleri üzerine Derik Tapulama Mahkemesinde yargılamaya başlanılmıştır.

10. Mahkemece, 26/3/1971 tarih ve E.1967/150, K.1971/65 sayılı kararla; adalet duygularının zedelenmemesi gerekçesiyle Mahkeme Hâkiminin davadan çekilmesine karar verilmiştir.

11. Temyiz üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 25/5/1971 tarih ve E.1971/6100, K.1971/5032 sayılı ilamla; Kızıltepe Tapulama Mahkemesinin yargılama merci olarak tespitine karar vermiştir.

12. Kızıltepe Tapulama Mahkemesi, 19/9/1977 tarih ve E.1972/18, K.1977/49 sayılı kararla; taşınmazın Ş.Ş. adına tapuya tesciline, diğer davacıların ilk duruşmaya gelmedikleri ve delillerini bildirmedikleri için itiraz etmemiş sayılmalarına, davacı S.D.'nin itirazının reddine karar vermiştir.

13. Temyiz üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 20/4/1978 tarih ve E.1977/12878, K.1978/5494 sayılı ilamla, dosyada eksikliklerin bulunması nedeniyle dosyanın Mahkemesine iadesine karar vermiştir.

14. Eksikliklerin tamamlanmasından sonra yapılan temyiz incelemesi sonunda Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 19/10/1978 tarih ve E.1978/9783, K.1978/12304 sayılı ilamıyla hüküm bozulmuştur.

15. Mahkeme bozma kararına uyarak yargılamaya devam etmiş, 20/3/1981 tarih ve E.1979/5, K.1981/59 sayılı kararla; Derik ilçesine başka hâkimlerin atandığı ve taşınmazın Derik ilçesinde bulunduğu gerekçesiyle Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın Derik Tapulama Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

16. Temyiz üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 20/10/1981 tarih ve E.1981/12521, K.1981/10814 sayılı ilamıyla hüküm bozulmuştur.

17. Kızıltepe Kadastro Mahkemesi bozmaya uyarak, E.1982/6 sayılı dava dosyasında yargılamaya devam etmiştir.

18. Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılmasından sonra dosya Mardin Kadastro Mahkemesine gönderilmiş olup, anılan Mahkemenin E.2013/76 sayılı dosyasında yargılamaya devam edilmektedir.

19. Başvurucular, 16/12/2013 ve 28/2/2014 tarihlerinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

20. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 16/12/2013 tarih ve 2013/9059 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

22. Başvurucular, 1967 yılında, murisleri ve taşınmazın diğer hissedarları tarafından Kızıltepe Tapulama Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının, anılan Mahkemenin kapatılmasından sonra Mardin Kadastro Mahkemesinde halen devam ettiğini, makul sürede yargılama yapılmadığını ve bu sürede taşınmazı kullanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı

ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

24. Başvurucular, murisleri tarafından açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını ve taşınmazı bu sürede kullanamadıklarını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

25. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

26. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45)

27. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Kızıltepe Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

28. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 1967 yılının Ağustos ayıdır.

29. Başvuruya konu dava, başvurucuların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

30. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı

bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

31. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurucuların murisleri tarafından 1967 yılında Derik Tapulama Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında Mahkemece, 26/3/1971 tarihinde, hâkimin davadan çekilmesine karar verildiği, temyiz üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 25/5/1971 tarihli ilamıyla hükmün onanması üzerine yargılamaya Kızıltepe Tapulama Mahkemesinde devam edildiği anlaşılmıştır. Anılan Mahkemece yapılan yargılama sonunda, 19/9/1977 tarihinde, taşınmazın davacı Ş.Ş. adına tapuya tesciline, davacı S.D.'nin açtığı davanın reddine, diğer davacıların itiraz etmemiş sayılmalarına karar verildiği, temyiz üzerine, Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 20/4/1978 tarihli ilamıyla eksik hususların tamamlanması için dosyanın geri çevrilmesine hükmedildiği, eksikliklerin tamamlanmasından sonra yapılan temyiz incelmesi sonunda Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 19/10/1978 tarihli ilamıyla hükmün bozulduğu tespit edilmiştir. Mahkemece bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda, 20/3/1981 tarihinde, Mahkemenin görevsizliğine, dosyanın Derik Tapulama Mahkemesine gönderilmesine karar verildiği, temyiz üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 20/10/1981 tarihli ilamıyla hükmün bozulduğu belirlenmiştir. Yargılamaya devam eden Kızıltepe Kadastro Mahkemesinin kapatılması üzerine Mardin Kadastro Mahkemesinde yargılamaya devam edildiği anlaşılmıştır.

32. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, özellikle tensip zaptı kapsamında ikmaline başlanılması gereken tapu kaydı, birleşik kroki, mahalli bilirkişi listesi gibi evrakın ilgili kurumlardan talep edilmeyerek, yargılama sırasında münferit celselerde verilen ara kararları uyarınca kısım kısım talep edildiği, ara karar gereklerinin yerine getirilmediği muhtelif celselerde taraf vekillerinin mazeretlerinin kabulüne dair karar tesisi ile yetinildiği, celse harcı tayini gibi usuli imkânların yargılama makamlarınca kullanılmadığı, Mahkemece birçok defa dosyanın incelemeye alındığı ve bu sebeple duruşmaların ertelendiği, keşif ara kararlarının farklı gerekçelerle yerine getirilmediği ve birçok defa keşiflerin ertelendiği belirlenmiştir.

33. Başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 20).

34. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

35. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve kırk yedi yılı aşkın süredir devam eden yargılama sürecinde makul olmayan

bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

36. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

37. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, başvuruculaların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

38. Başvurucular Seyithan Gökalp, Necat Gökalp ve Adil Gökalp, 250.000,00 TL maddi, her biri için 100.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini; diğer başvurucular ise 250.000,00 TL maddi, her biri için 300.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

39. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

40. Başvuruculaların tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin kırk yedi yılı aşkın süredir devam yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Adil Gökalp, Seyithan Gökalp ve Harbiye Gökalp'e ayrı ayrı net 1.000,00 TL; diğer başvuruculara ayrı ayrı net 500,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

41. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvuruculaların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

42. Başvurucular Seyithan Gökalp, Necat Gökalp ve Adil Gökalp tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin anılan başvuruculara müştereken ödenmesine; bu üç başvuru dışında diğer on iki başvurucu tarafından yapılan ve 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin söz konusu on iki başvurucuya müştereken ödenmesine; 1.500,00 TL vekâlet ücretinin tüm başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

43. Başvuruya konu yargılamanın kırk yedi yılı aşkın süredir devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucular Adil Gökalp, Seyithan Gökalp ve Harbiye Gökalp'e ayrı ayrı net 1.000,00 TL; diğer başvuruculara ayrı ayrı net 500,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular Seyithan Gökalp, Necat Gökalp ve Adil Gökalp tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin anılan başvuruculara müştereken ödenmesine; bu üç başvuru dışında diğer on iki başvurucu tarafından yapılan ve 198,35 TL harçtan oluşan yargılama giderinin söz konusu on iki başvurucuya müştereken ödenmesine; 1.500,00 TL vekâlet ücretinin tüm başvuruculara müştereken ödenmesine,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Mardin Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

CÜNEYT GÖRÜR

B. No: 2014/243 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/243

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CÜNEYT GÖRÜR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/243)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Cüneyt GÖRÜR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, suç işlemek amacıyla silahlı örgüt kurmak ve yönetmek suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davada, tutukluluğunun kanunda öngörülen azami süreyi aştığını, yargılamanın halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, Anayasa'nın 19. ve 36. maddelerinde yer alan özgürlük ve güvenlik hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat ile tahliye talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 7/1/2014 tarihinde İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 13/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm başkanı tarafından 30/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 7/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK. 250. maddesi ile yetkili) yürütülen soruşturma kapsamında 10/11/2006 tarihinde gözaltına alınmıştır.

8. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli), 11/11/2006 tarih ve 2006/26 Sorgu sayılı kararı ile başvurucunun “silahlı suç örgütü yöneticisi olmak, adam öldürmek, işyeri kurşunlamak, adam yaralamak, silahlı suç örgütüne üye olmak ve 6136 sayılı Kanun’a muhalefet” suçlarından tutuklanmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucu ve diğer yirmi sekiz şüpheli hakkında, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK. 250. maddesi ile yetkili) 17/7/2007 tarih ve E.2007/317 sayılı iddianamesi ile "suç işlemek amacıyla silahlı örgüt kurmak ve yönetmek, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmak, örgüt faaliyeti çerçevesinde tasarlayarak birden fazla adam öldürmek, öldürmeye teşebbüs, 6136 sayılı Kanun’a muhalefet, ev ve işyeri kurşunlamak, mala zarar vermek, örgüt faaliyeti çerçevesinde uyuşturucu madde ve silah ticareti yapmak, genel güvenliği kasten tehlikeye sokmak, silahla kasten adam yaralamak, tefecilik, örgüte gelir temin etmek amacıyla hırsızlık ve tehdit” suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

10. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK. 250. maddesi ile yetkili) 23/10/2007 tarih ve E.2007/426 sayılı iddianamesi ile on şüpheli hakkında "suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmak, örgüt faaliyeti çerçevesinde tasarlayarak birden fazla adam öldürmek, öldürmeye teşebbüs ve genel güvenliği kasten tehlikeye sokmak” suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

11. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının, 17/7/2007 ve 23/10/2007 tarihli iddianameleri ile açılan kamu davaları, İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) E.2007/316 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

12. İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesi, 14/4/2011 tarih ve E.2007/316, K.2011/70 sayılı kararı ile başvurucunun mahkûmiyetine karar vermiştir.

13. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 6/11/2012 tarih ve E.2012/3338, K.2012/7873 sayılı ilâmıyla bozulmuştur.

14. Bozma üzerine, dava İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2012/216 sayılı dosyasına kaydedilmiş, 24/1/2013 tarihli duruşmada, başvurucunun tutuklu olduğu “silahlı suç örgütü yöneticisi olmak, adam öldürmek, işyeri kurşunlamak, adam yaralamak, silahlı suç örgütüne üye olmak ve 6136 sayılı Kanun’a muhalefet” suçlarından tutukluluğunun beş yıla yaklaşmış olması nedeniyle tahliyesine, “adam öldürmeye teşebbüs” suçundan mevcut delil durumu, kuvvetli suç şüphesinin bulunması nedenleri ile 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 100. ve devamı maddeleri gereğince tutuklanmasına karar verilmiştir.

15. Başvurucunun da bulunduğu duruşmada Mahkeme, 12/4/2013 tarih ve E.2012/216, K.2013/55 sayılı kararı ile başvurucunun "suç işlemek amacıyla silahlı örgüt kurmak ve yönetmek, örgüt faaliyeti çerçevesinde tasarlayarak birden fazla adam öldürmek (4 kez), öldürmeye teşebbüs (3 kez), korku kaygı ve panik yaratacak şekilde silahla ateş etmek, silahla kasten adam yaralamak (2 kez)" suçlarından mahkûmiyetine ve tahliye talebinin reddi ile tutukluluk halinin devamına karar vermiştir.

16. Karar başvurucu tarafından temyiz edilmiş olup, temyiz incelemesi halen devam etmektedir.

17. Başvurucu, 11/7/2013 tarihinde tutukluluğunun makul süreyi aştığını ileri sürerek İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesine tahliye talebinde bulunmuş, Mahkemece 16/7/2013 tarihli karar ile "5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinde yer alan şartların oluşmadığı, ayrıca suçun niteliği, mevcut delil durumu, Kanun'da belirtilen bir tutuklama nedeninin mevcut olması ve başvurucu hakkında isnat edilen suçların ceza miktarı değerlendirildiğinde kaçma şüphesinin bulunduğu, bu nedenle sanık hakkında adli kontrol tedbirine hükmedilmesinin yeterli olamayacağı" gerekçesiyle tahliye talebinin reddi ile tutukluluk halinin devamına karar verilmiş, bu karar 22/7/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu, 7/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

19. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 35. maddesi, 37. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 38. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 82. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi, 86. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile (3) numaralı fıkrasının (e) bendi, 170. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi, 220. maddesinin (1), (3) ve (5) numaralı fıkraları; 10/7/1953 tarih ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'un 12. maddesinin ikinci fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 7/1/2014 tarih ve 2014/243 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 10/11/2006 tarihinde gözaltına alındığını ve 11/11/2006 tarihinde "silahlı suç örgütü yöneticisi olmak, adam öldürmek, işyeri kurşunlamak, adam yaralamak, silahlı suç örgütüne üye olmak ve 6136 sayılı Kanun'a muhalefet" suçlarından tutuklandığını, hakkında açılan kamu davasında yapılan yargılamada İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesince 24/1/2013 tarihli duruşmada, tutukluluğunun beş yıla yaklaşmış olması nedeniyle tahliyesine karar verildiğini ancak, aynı tarihli duruşmada "adam öldürmeye teşebbüs" suçundan tutuklandığını, aynı suçtan iki defa tutuklandığını, uzun süredir tutuklu olduğunu, tutukluluğunun kanunda öngörülen makul süreyi aştığını ve yargılamanın uzun sürdüğünü belirterek, özgürlük ve güvenlik hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkının İhlali İddiası

22. Başvurucu, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 10/11/2006 tarihinde gözaltına alındığını ve 11/11/2006 tarihinde tutuklandığını, hakkında açılan kamu davasında yapılan yargılamada, İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesince 24/1/2013 tarihli duruşmada, tutukluluğunun beş yıla yaklaşmış olması nedeniyle tahliyesine karar verildiğini, ancak aynı tarihte tekrar tutuklandığını, 12/4/2013 tarihinde hakkında mahkûmiyet kararı verildiğini, tutukluluk halinin halen devam ettiğini, uzun süredir tutuklu olduğunu ve tutukluluğunun kanunda öngörülen makul süreyi aştığını, bu nedenle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tahliye talebinde bulunmuştur.

23. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. ..."

24. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

25. Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi şartı, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara alınması gereken bir başvuru koşuludur (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19).

26. Yukarıda belirtilen hükümler uyarınca bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Bu yönüyle başvuru yollarının tüketilmesi ve başvuru süresine ilişkin koşullar arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekir. Olağan başvuru yollarının tamamının tüketilmesi ibaresinin katı bir şekilde yorumlanması, bir takım başvurular açısından bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmayan neticelere yol açabilecektir. Bu nedenle, olayın özel şartları içinde etkisiz ve yetersiz olan bir kanun yolunun tüketilmesi şartı aranmaksızın, her bir başvuru yolunun somut başvurular açısından etkili olup olmadığının münferiden denetlenmesi gerekmektedir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 20).

27. Bireysel başvurunun, başvuru yolu öngörülmüş olması halinde bu yolun tüketildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerektiği belirtilmekle beraber, başvuru süresinin başlangıç tarihinin belirlenmesi hususunda başvurucunun nihai karardan yeterince bilgi sahibi olması aranacaktır. Bu noktada, nihai kararın tebliğinin öngörüldüğü hallerde tebliğ tarihinin, tebliğ şartı öngörülmeyen hallerde ise başvurucunun kararın içeriğini kesin olarak öğrenebildiği tarihin esas alınması gerekir (B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 21).

28. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin

varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılabilecektir. Bu amaçla yapılan bir başvuruda, itiraz kanun yolunda çelişmeli yargılama ve/veya silahların eşitliği gibi ilkelere uygun olarak bir inceleme yapılıp yapılmadığı da dikkate alınacaktır. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

29. Ancak başvurucu hâlihazırda tahliye olmuş ya da hakkında ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet hükmü kesinleşmiş ise bireysel başvuru açısından talebi, hukuka aykırılığın tespiti ve gerekiyorsa belli bir miktar tazminata hükmedilmesiyle sınırlı kalacaktır. Dolayısıyla bu tür ihlal iddiaları bakımından varsa başvuru yolları denendikten sonra bireysel başvuru yapılmalıdır (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 31).

30. Buna karşılık, kişi serbest bırakılmadan yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa, mahkûmiyet tarihi itibarıyla tutukluluk hali sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından, tutuklamanın şartları ile mahkûmiyete hükmedilmesi arasındaki esaslı fark da bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmesi, şüphenin yenildiği anlamına gelmekte; isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para cezasına hükmedilmektedir. Bir başka ifadeyle tutuklu sanığın hukuki statüsü değişmekte, tutuklanmasına neden olan (kuvvetli) şüphe yerini, her türlü şüpheden uzak bir kabulü ifade eden "kanaat"e bırakmaktadır. Bu nedenle mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesinin ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk halinin sona erdiğinin kabulü gerekir. Bu bakımdan, mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Nitekim gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), gerekse Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma halini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir. AİHM, ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olan bir sanığın, söz konusu mahkûmiyet kararından sonraki tutulmasını Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hükmü uyarınca "mahkûmiyet sonrası tutma" olarak değerlendirmekte ve tutukluluk süresinin hesabında dikkate almamaktadır (Benzer yöndeki bir AİHM kararı için bkz. Solmaz/Türkiye, B. No: 27561/02, 16/1/2007, §§ 23, 24; Şahap Doğan/Türkiye, B. No: 29361/07, 27/5/2010, § 26). Aynı yaklaşım Yargıtay Ceza Genel Kurulu (YCGK) tarafından da benimsenmektedir. YCGK'nin 12/4/2011 tarih ve E.2011/1-51, K.2011/42 sayılı kararında, "hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmakla sanığın atılı suçu işlediği yerel mahkeme tarafından sabit görülmekte ve bu aşamadan sonra tutukluluğun dayanağı mahkûmiyet hükmü olmaktadır." gerekçesiyle, temyizde geçen sürenin tutukluluk süresine dâhil edilmeyeceğine karar verilmiştir (B. No: 2013/6398, 3/4/2014, §32).

31. Bu nedenle mahkumiyete ilişkin nihai kararla birlikte, sanığın tutukluluğa ilişkin hukuki statüsü ve dolayısıyla tabi olduğu rejim değiştiğinden, otuz günlük başvuru süresinin, itiraz yoluna başvurulmayan durumlarda, tutukluluğun hükümle birlikte devamına dair kararın başvurucu tarafından öğrenildiği tarihten itibaren hesaplanması gerekir (B. No: 2013/6398, 3/4/2014, § 33, benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Atalay Öztürk/Türkiye [KK], B. No: 54890/09, 7/1/2014).

32. Somut olayda başvurucu, 11/11/2006 tarihinde İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesince tutuklanmış, İlk Derece Mahkemesinin son mahkûmiyet kararını verdiği 12/4/2013 tarihinde tutukluluk statüsü bu anlamda sona ermiştir. Bu karar başvurucuya aynı tarihte tefhim

edilmiştir. Başvurucunun bu karara karşı itiraz yoluna başvurduğuna dair herhangi bir bilgi veya belge bulunmamaktadır.

33. Başvurucu, 11/7/2013 tarihinde, tutukluluğun makul süreyi aştığı gerekçesiyle tahliye talebinde bulunması üzerine, İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesince, "5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinde yer alan şartların oluşmadığı, ayrıca suçun niteliği, mevcut delil durumu, Kanun'da belirtilen bir tutuklama nedeninin mevcut olması ve başvurucu hakkında isnat edilen suçların ceza miktarı değerlendirildiğinde kaçma şüphesinin bulunduğu, bu nedenle sanık hakkında adli kontrol tedbirine hükmedilmesinin yeterli olamayacağı" gerekçesiyle tahliye talebinin reddi ile tutukluluk halinin devamına karar verildiğini ileri sürmüşse de 12/4/2013 tarihinde, başvurucunun da bulunduğu duruşmada verilen karardan itibaren süresi içinde itiraz yoluna başvurduğuna veya tahliye talebinde bulunduğuna dair herhangi bir bilgi veya belge sunmadığı gibi otuz günlük sürede bireysel başvuruda da bulunmadığı anlaşılmıştır. Buna göre, başvurucunun 7/1/2014 tarihinde yapmış olduğu bireysel başvurunun, bu şikayet yönünden süresi içerisinde yapıldığının kabul edilmesi mümkün değildir.

34. Açıklanan nedenlerle, ihlale neden olduğu iddia edilen karara ilişkin olarak otuz gün geçtikten sonra yapılan başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "süre aşımı" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Makul Sürede Yargılama Yapılmadığı İddiası

35. Başvurucunun yargılamanın uzunluğuyla ilgili şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu bölümüne ilişkin olarak kabul edilebilirlik kararı verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

36. Başvurucu, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 10/11/2006 tarihinde gözaltına alındığını ve 11/11/2006 tarihinde tutuklandığını, tutuklu yargılandığı davanın halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

37. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile AİHM kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

38. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

39. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "suç işlemek amacıyla silahlı örgüt kurmak ve yönetmek, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmak, örgüt faaliyeti çerçevesinde tasarlayarak birden fazla adam öldürmek, öldürmeye teşebbüs, 6136 sayılı Kanun'a muhalefet, ev ve işyeri kurşunlamak, mala zarar vermek, örgüt faaliyeti çerçevesinde uyuşturucu madde ve silah ticareti yapmak, genel güvenliği kasten tehlikeye sokmak, silahla kasten adam yaralamak, tefecilik, örgüte gelir temin etmek amacıyla hırsızlık ve tehdit" suçlarını işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar 5237 ve 6136 sayılı Kanunlarda hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

40. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca gözaltına alındığı 10/11/2006 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

41. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca 10/11/2006 tarihinde gözaltına alınan ve 11/11/2006 tarihinde tutuklanan başvurucu ve diğer yirmi sekiz şüpheli hakkında 17/7/2007 tarihinde "suç işlemek amacıyla silahlı örgüt kurmak ve yönetmek, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmak, örgüt faaliyeti çerçevesinde tasarlayarak birden fazla adam öldürmek, öldürmeye teşebbüs, 6136 sayılı Kanun'a muhalefet, ev ve işyeri kurşunlamak, mala zarar vermek, örgüt faaliyeti çerçevesinde uyuşturucu madde ve silah ticareti yapmak, genel güvenliği kasten tehlikeye sokmak, silahla kasten adam yaralamak, tefecilik, örgüte gelir temin etmek amacıyla hırsızlık ve tehdit" suçlarını işledikleri iddiasıyla düzenlenen iddianame ve Başsavcılığın 23/10/2007 tarihinde başvurucu dışındaki on şüpheli hakkında düzenlediği iddianame ile kamu davası açıldığı, davanın İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/316 sayılı dosyasına kaydedildiği belirlenmiştir. Mahkemece yapılan yargılamada, başvurucunun savunmasının alındığı, uzun süre mağdur, müşteki ve tanık beyanlarının alınabilmesi için ilgili Mahkemelere yazılan talimat cevaplarının beklendiği, taraflarca sunulan delillerin toplandığı, telefon tape kayıtlarına ve suça konu olaya ait CD'lere ilişkin Adli Tıp Kurumundan rapor alındığı, 14/4/2011 tarihli karar ile başvurucunun mahkûmiyetine karar verildiği, başvurucu tarafından temyiz edilen hükmün, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 6/11/2012 tarihli ilâmıyla bozulduğu tespit edilmiştir. Bozma ilâmına uyularak yapılan

yargılamada Mahkemece, 12/4/2013 tarihli karar ile başvurucunun “suç işlemek amacıyla silahlı örgüt kurmak ve yönetmek, örgüt faaliyeti çerçevesinde tasarlayarak birden fazla adam öldürmek (4 kez), öldürmeye teşebbüs (3 kez), korku kaygı ve panik yaratacak şekilde silahla ateş etmek, silahla kasten adam yaralamak (2 kez)” suçlarından mahkûmiyetine ve tahliye talebinin reddi ile tutukluluk halinin devamına karar verildiği, hükmün başvurucu tarafından temyiz edildiği ve temyiz incelemesinin halen devam ettiği anlaşılmıştır.

42. 5271 sayılı Kanun’un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

43. Başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu sekiz yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden

45. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 50.000,00 TL maddi ve 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

46. 6216 sayılı Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

47. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin sekiz yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 4.400,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

48. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

49. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

50. Başvuruya konu yargılamanın sekiz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede

sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetlerinin "süre aşımı" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 4.400,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili derece Mahkemelerine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

DERVİŞ ERİK VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/335 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/335

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DERVİŞ ERİK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/335)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : Derviş ERİK

Mehmet GÜL

Eyyüp AY

Mustafa İŞCAN

Mustafa KARATAŞ

Haşim KAYA

Kamil AKDEMİR

Ali ESMEROĞLU

Vekilleri : Av. Resul AYDIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 27/12/1984 tarihinde Siverek Kadastro Mahkemesinde açtıkları kadastro tespitine itiraz davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 8/1/2014 tarihinde Siverek 2. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel eksiklik bulunmadığı tespit edilmiştir

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 30/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 11/7/2014 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 4/8/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Şanlıurfa ili Siverek ilçesi Söylemez köyünde yapılan kadastro çalışmaları sırasında 351, 352, 353, 355, 356 parsel numaralı taşınmazlar Şanlıurfa Tapulama Komisyonunun 18/9/1984 tarih ve 1984/14 sayılı kararıyla Maliye Hazinesi adına tespit edilmiştir.

8. Başvuruculardan Mustafa İşcan, Haşim Kaya, Kamil Akdemir'in murisleri ve başvurucular Derviş Erik, Mehmet Gül, Eyyüp Ay, Mustafa Karataş, Ali Esmeroğlu 27/12/1984 tarihinde, Siverek Kadastro Mahkemesinde Maliye Hazinesi aleyhine kadastro tespitine itiraz davası açmışlardır.

9. Siverek Kadastro Mahkemesi, 31/8/1988 ve E.1984/25, K.1988/5 sayılı ilamıyla davanın kabulüne ve 351 ilâ 356 parsel numaralı taşınmazların tespitinin iptaline karar vermiştir.

10. Kararın temyizi üzerine, Yargıtay 16. Hukuk Dairesi, 22/12/1989 tarih ve E.1989/1749, K.1989/19170 sayılı ilamıyla eksik inceleme yapıldığı gerekçesiyle İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur.

11. Bozma üzerine dosya, Siverek Kadastro Mahkemesinin E.1990/1 sayılı dosyasına kaydedilerek yeniden görülmeye başlanmıştır.

12. Siverek Kadastro Mahkemesinin 20/7/1994 tarih ve E.1990/1, K.1994/5 sayılı kararıyla başvuruculaların tespitine itiraz ettiği 351, 352, 353, 354, 355 parsel numaralı taşınmazlara ilişkin davanın bu dosyadan tefrik edilerek Siverek Kadastro Mahkemesinin E.1984/24 sayılı dosyası ile 356 parsel numaralı taşınmaza ilişkin davanın da Siverek Kadastro Mahkemesinin E.1984/7 sayılı dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

13. Yargılama devam ederken Siverek Kadastro Mahkemesinin Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun (HSYK) 22/5/2013 tarih ve 460 sayılı kararıyla kapatılması üzerine dosya, Şanlıurfa Kadastro Mahkemesine devredilmiştir.

14. Yargılamaya Şanlıurfa Kadastro Mahkemesinin E.2013/21 sayılı dava dosyasında devam edilmektedir.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. maddesi ile 21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 8/1/2014 tarih ve 2014/335 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

17. Başvurucular, 27/12/1984 tarihinde Siverek Kadastro Mahkemesinde açtıkları kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucular 27/12/1984 tarihinde Siverek Kadastro Mahkemesinde açtıkları kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

20 . Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45)

22. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Siverek Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanun'larda yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

23. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 13/6/1984 tarihidir.

24. Bir kısım başvurucular mirasçı olarak dâhili dava edilmek suretiyle yargılama sürecine katılmıştır. Ancak miras bırakanından intikalle davayı takip etmekte olan başvurucular açısından da makul süre değerlendirmesinde dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, başvurucuların yargılamaya katıldığı tarih değil, somut olayda murisleri açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anı olan 13/6/1984 tarihidir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

25. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

26. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvurunun konusunun başvurucular tarafından Maliye Hazinesi aleyhine Siverek Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davası olduğu, 27/12/1984 tarihinde açılan davanın yargılama sürecinde İlk Derece Mahkemesince davanın kabulüne karar verildiği, temyiz incelenmesi sonunda İlk Derece Mahkemesi kararının bozulduğu, kararın bozulması üzerine dosyanın E.1990/1 sayılı dosyasına kaydedilerek yeniden görülmeye başlandığı, yargılama devam ederken Mahkemece, başvurucuların tespitine itiraz ettiği 351, 352, 353, 354, 355 parsel numaralı taşınmazlara ilişkin davanın bu dosyadan tefrik edilerek Siverek Kadastro Mahkemesinin E.1984/24 sayılı dosyası ile 356 parsel numaralı taşınmaza ilişkin davanın da Siverek Kadastro Mahkemesinin E.1984/7 sayılı dosyası ile birleştirilmesine karar verildiği anlaşılmıştır. Mahkemece, keşif yapılmasına karar verildiği, keşif ara kararlarının bilirkişi temin edilememesi, güvenlik, hava şartları, hâkim değişikliği gibi nedenlerle birçok defa yerine getirilmediği anlaşılmıştır. Siverek Kadastro Mahkemesinin kapatılmasından sonra davanın, Şanlıurfa Kadastro Mahkemesinin E.2013/21 sayılı dosyasında görülmeye devam ettiği ve davada taraf teşkilinin sağlanmaya çalışıldığı belirlenmiştir. Yargılamanın halen Şanlıurfa Kadastro Mahkemesinin E.2013/21 sayılı dava dosyasında devam ettiği anlaşılmıştır.

27. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 15).

28. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

29. Başvuruya konu davanın taraf sayısı ve mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık nitelikte olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve yaklaşık otuz yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

31. Başvurucuların her biri maruz kaldıkları zarar karşılığı olarak ayrı ayrı 50.000,00 TL maddi, 50.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

32. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.

33. Başvurucuların tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık otuz yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında, başvuruculardan Mustafa İşçan'a net 2.850,00 TL, Haşim Kaya'ya net 1.850,00 TL, Kamil Akdemir'e net 2.500,00 TL, başvuruculardan Derviş Erik, Mehmet Gül, Eyyüp Ay, Mustafa Karataş, Ali Esmeroğlu'na ayrı ayrı net 19.950,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından, başvurucuların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

36. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık otuz yıldır sürdüğü ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar

verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculardan Mustafa İşçan'a net 2.850,00 TL, Haşim Kaya'ya net 1.850,00 TL, Kamil Akdemir'e net 2.500,00 TL, başvuruculardan Derviş Erik, Mehmet Gül, Eyyüp Ay, Mustafa Karataş, Ali Esmeroğlu'na ayrı ayrı net 19.950,00 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, başvuruculaın tazminata ilişkin diğer taleplerinin reddine,

C. Başvurucular tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Şanlıurfa Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ALİ BEYLİKÇİ VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/381 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/381

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ALİ BEYLİKÇİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/381)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucular : 1. Mehmet Ali BEYLİKÇİ

2. Ali Oktay CEVER

3. Saime BEYLİKÇİ

4. Gülin YOLAGELDİLİ

5. Güneş YOLAGELDİLİ

6. Aysel YOLAGELDİLİ

7. Sevim BEYLİKÇİ

8. İlhan CEVER

Vekilleri : Av. İlhan DURMUŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, 26/12/1956 tarihinde Lüleburgaz 2. Kadastro Mahkemesinde açtıkları kadastro tespitine itiraz davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve manevi tazminat talep etmişlerdir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular, 3/1/2014, 28/3/2014 ve 21/4/2014 tarihlerinde Lüleburgaz 1. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Komisyon tarafından, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyaların Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu Mehmet Ali Beylikçi tarafından yapılan 2014/381 sayılı bireysel başvuru dosyası ile Ali Oktay Cever tarafından yapılan 2014/4542 sayılı bireysel başvuru dosyası; Saime Beylikçi tarafından yapılan 2014/379 sayılı bireysel başvuru dosyası; Gülin Yolageldili tarafından yapılan 2014/5553 sayılı bireysel başvuru dosyası; Güneş Yolageldili tarafından yapılan 2014/5549 sayılı bireysel başvuru dosyası; Aysel Yolageldili tarafından yapılan 2014/5551 sayılı bireysel başvuru dosyası; Sevim Beylikçi tarafından yapılan 2014/384 sayılı bireysel başvuru dosyası; İlhan Cever tarafından yapılan 2014/4453 sayılı bireysel başvuru dosyası aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle birleştirilmiş, incelemeye 2014/381 sayılı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam edilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 15/9/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 22/9/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Kırklareli ili Lüleburgaz ilçesi Oklalı köyünde yapılan kadastro çalışmaları sonunda bir kısım taşınmazlar Maliye Hazinesi adına, bir kısmı diğer kişiler adına tespit edilmiştir.

9. Yine aynı köyde bir kısım taşınmazlar başvuruculaın murisleri adına tespit edilmiştir.

10. Başvuruculaın murisleri tarafından Maliye Hazinesi ile diğer kişiler aleyhine, Oklalı Köyü Tüzel Kişiliği tarafından başvuruculaın murisleri aleyhine 26/12/1956 tarihinde kadastro tespitine itiraz davaları açılmıştır.

11. Yargılama sırasında farklı parsel numaralı taşınmazlara ilişkin tespite itiraz davaları birleştirilmiştir.

12. Yargılama sırasında verilen kararlar temyiz incelemesi sonucu bozulmuştur.

13. Asıl ve birleşen davalarda, Lüleburgaz 2. Kadastro Mahkemesinin E.2003/2 sayılı dava dosyasında yargılamaya devam edilmektedir.

14. Başvurucular, 3/1/2014, 28/3/2014 ve 21/4/2014 tarihlerinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

15. 12/1/2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30. maddesi ile

21/6/1987 tarih ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 25. maddesinin birinci fıkrası, 28. maddesinin birinci fıkrası, 29. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 30. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, 32. maddesinin birinci fıkrası ve 36. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculların 3/1/2014 tarih ve 2014/381 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculların İddiaları

17. Başvurucular, 26/12/1956 tarihinde Lüleburgaz 2. Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davası sonunda verilen kararların Yargıtay tarafından bozulduğunu ve Mahkemece farklı dava dosyalarının birleştirildiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Başvurucular, 26/12/1956 tarihinde Lüleburgaz 2. Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

20. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

21. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

22. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir.

Başvuru konusu olayda, taşınmaz mülkiyeti hakkında Lüleburgaz 2. Kadastro Mahkemesinde açılan kadastro tespitine itiraz davasında, 3402 ve 6100 sayılı Kanunlar'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 49).

23. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, bu tarih somut başvuru açısından 26/12/1956 tarihidir.

24. Başvuruya konu dava, başvuruculların miras bırakanlarından intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup, bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil, somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

25. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 52).

26. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, başvuruculların murisleri tarafından Maliye Hazinesi ve diğer kişiler aleyhine, Oklalı köyü tüzel kişiliği tarafından başvuruculların murisleri aleyhine, 17 farklı parsel numaralı taşınmazların kadastro tespit işlemine karşı Lüleburgaz 2. Kadastro Mahkemesinde kadastro tespitine itiraz davaları açılmıştır. Mahkemece farklı dava dosyalarının birleştirilmesine karar verildiği, esas hakkında verilen kararların Yargıtay tarafından bozulması üzerine yargılamanın halen Lüleburgaz 2. Kadastro Mahkemesinde devam ettiği belirlenmiştir.

27. Başvuruya konu yargılamanın kadastro mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve 3402 sayılı Kanun'da yer alan özel usul hükümleri ile 6100 sayılı Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 14).

28. Kadastro mahkemesi nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 3402 sayılı Kanun'da yer alan ve yargılamada sürati temin etmeye hizmet eden özel usul hükümlerinin nazara alınmadığı göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 54-64; B. No: 2012/12, 17/9/2013, §§ 53-62; B. No: 2013/1115, 5/12/2013, §§ 60-67; 2012/673, 19/12/2013, §§ 37-43).

29. Başvuruya konu davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliği başvuruya konu yargılamanın karmaşık olduğunu ortaya koymakla birlikte, davaya bütün olarak bakıldığında, 3402 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön

bulunmadığı ve yaklaşık elli sekiz yıldır devam eden yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

31. Başvurucular, makul sürede yargılanma haklarının ihlali nedeniyle ayrı ayrı 19.500,00 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmişlerdir.

32. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

33. Başvuruculaların tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık elli sekiz yıldır devam eden yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Ali Oktay Cever, İlhan Cever, Aysel Yolageldili, Gülin Yolageldili, Güneş Yolageldili, Sevim Beylikçi ve Mehmet Ali Beylikçi'ye ayrı ayrı net 8.750,00 TL, başvurucu Saime Beylikçi'ye net 13.100,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucular tarafından ayrı ayrı yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruculara ayrı ayrı ödenmesine ve belirtilen başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık elli sekiz yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların,

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucular Ali Oktay Cever, İlhan Cever, Aysel Yolageldili, Gülin Yolageldili, Güneş Yolageldili, Sevim Beylikçi ve Mehmet Ali Beylikçi'ye ayrı ayrı net 8.750,00 TL, başvurucu Saime Beylikçi'ye net 13.100,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculaların

tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular tarafından ayrı ayrı yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin ayrı ayrı BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE ve belirtilen başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin Lüleburgaz 2. Kadastro Mahkemesine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

YILMAZ SÜREKLİ

B. No: 2014/431 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/431

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YILMAZ SÜREKLİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/431)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Yılmaz SÜREKLİ

Vekili : Av. Fevzi KAYACAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, "Vergi Usul Kanunu'na muhalefet" suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davanın makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 10/1/2014 tarihinde Konya 4. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 27/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 12/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu hakkında, Konya Cumhuriyet Başsavcılığının 13/12/2006 tarih ve E.2006/12678 sayılı iddianamesi ile "213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na Muhalefet (Vergi Kaçakçılığı)" suçunu işlediği iddiası ile kamu davası açılmıştır.

8. Konya Cumhuriyet Başsavcılığınca 8/7/2009 tarihli ek iddianame ile başvurucu dışındaki üç şüpheli hakkında da "213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na Muhalefet (Vergi Kaçakçılığı)" suçunu işledikleri iddiası ile kamu davası açılmıştır.

9. Konya 1. Asliye Ceza Mahkemesince, başvurucu ve diğer sanıklar hakkında yapılan yargılama sonunda, 26/12/2013 tarih ve E.2006/918, K.2013/978 sayılı kararla başvurucunun "213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na Muhalefet (Vergi Kaçakçılığı)" suçundan 18 ay 22 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

10. Katılan Maliye Hazinesinin itirazı üzerine Konya 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 14/2/2014 tarih ve 2014/85 Değişik İş sayılı kararıyla itirazın kesin olarak reddine karar verilmiş, anılan tarihte hüküm kesinleşmiştir.

11. Başvurucu, 10/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

12. 4/1/1961 tarih ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 359. maddesi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 10/1/2014 tarih ve 2014/431 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, Konya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından "Vergi Usul Kanunu'na muhalefet" suçunu işlediği iddiasıyla 13/12/2006 tarihinde hakkında açılan kamu davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Başvurucu, Konya Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasının makul sürede sonuçlanmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

18. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

19. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, Konya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından "213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na Muhalefet (Vergi Kaçakçılığı)" suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suç 213 sayılı Kanun'un 359. maddesinde hapis cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

20. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucu hakkında Konya Cumhuriyet Başsavcılığınca kamu davasının açıldığı 13/12/2006 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih başvurucu hakkında verilen karara yapılan itirazın Konya 3. Ağır Ceza Mahkemesince reddedildiği 14/2/2014 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

21. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 13/12/2006 tarihinde başvurucu hakkında Konya Cumhuriyet Başsavcılığınca "213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na Muhalefet (Vergi Kaçakçılığı)" suçunu işlediği iddiasıyla kamu davası açıldığı, Başsavcılıkça 8/7/2009 tarihli ek iddianame ile başvurucu dışındaki üç şüpheli hakkında da "213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na Muhalefet (Vergi Kaçakçılığı)" suçunu işledikleri iddiası ile kamu davası açıldığı ve yargılamaya Konya 1. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2006/918 sayılı dosyasında başlandığı tespit edilmiştir. Mahkemece, başvurucu ile diğer sanıkların savunmalarının alındığı, tanıkların dinlendiği, vergi kaçakçılığı raporlarının incelendiği belirlenmiştir. Mahkemece,

vergi kaçakçılığına ilişkin bilirkişi raporu alınarak 26/12/2013 tarihinde başvurucunun, "213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na Muhalefet (Vergi Kaçakçılığı)" suçundan 18 ay 22 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği, katılan Maliye Hazinesinin itirazı üzerine Konya 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 14/2/2014 tarihli kararıyla itirazın kesin olarak reddine karar verildiği anlaşılmıştır.

22. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

23. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yedi yıl iki ayı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

25. Başvurucu, 10.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

26. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

27. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yedi yıl iki ayı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.650,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

28. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun;

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 6.650,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ OSMAN KÖKSAL

B. No: 2014/1073 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1073

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ OSMAN KÖKSAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1073)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Seyit Abdulhakim ŞAHİN

Başvurucu : Ali Osman KÖKSAL

Vekili : Av. Ali Ulvi SEYREK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, Toplu Konut İdaresinden (TOKİ) satın aldığı ve TOKİ'nin gelir paylaşımlı inşaat sözleşmesi ile anlaştığı şirketler tarafından yapılarak teslim edilen dairenin, eksik ve ayıplı olarak teslimi dolayısıyla açtığı davanın, TOKİ'nin zararın bir kısmından sorumlu tutularak kısmen kabul edilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek, ihlalin tespitiyle uğradığı zararın tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde Komisyona sunulmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca 25/4/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru dilekçesi ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, TOKİ ile diğer davalılar olan yüklenici şirketler arasında yapılan gelir paylaşımlı inşaat sözleşmesi gereği yapılan dairelerden birini satın almış ve dairenin eksik ve ayıplı teslimi dolayısıyla dairede meydana gelen değer kaybının, davalılar TOKİ ve yüklenici şirketlerden tahsili amacıyla 18/6/2009 tarihinde Sincan Tüketici Mahkemesinde tazminat davası açmıştır.

6. Mahkeme, 24/3/2011 tarih ve E.2009/210, K.2011/252 sayılı kararıyla davayı kısmen kabul etmiş, temyiz edilen karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 25/11/2011 tarih ve E.2011/14556, K.2011/17374 sayılı ilamıyla "...davalı TOKİ, Mahkemeye yazdığı 10.11.2009 tarihli cevabi yazıda; idare ile yükleniciler Kontaş İnş ve Mad. San. Tic. İhr. Ltd. Şti.-Canberk İnş. Turz. Paz. Ltd. Şti. ortak girişimi arasında yapılan sözleşmenin 7 ve 23.maddelerinde işin tüm eksik ve kusurlu imalatlarından yüklenicilerin sorumlu olduğu, konut sahiplerinden muhtelif zamanlarda gelen şikayetler değerlendirilip durum tesbit tutanağı düzenlendiğini, bu işlerin yükleniciler nam ve hesabına giderilmesi için karar alındığını bildirmiş, ayrı bir yazı ile de idare tarafından tesbit edilen eksikliklerin yüklenici nam ve hesabına yaptırılmasını teminen Grup Lider İnş. Tur. San. Tic. AŞ'ye ihale edilip 29.6.2009 tarihli sözleşme imzalandığını, yer tesliminin 1.7.2009 tarihinde yapıldığını belirtmiştir. Bu durumda davalı TOKİ tarafından eksiklikler giderildiği takdirde giderilen eksiklik ve ayıplar yönünden dava konusuz kalacaktır. Her ne kadar mahkemece işin ihale edilmesinden sonra 26.2.2010 tarihinde yapılan keşif ve hazırlanan bilirkişi raporu esas alınarak sonca gidilmişse de, bu aşamadan sonrada eksikliğin giderilmesi mümkündür. Hal böyle olunca davalı TOKİ tarafından 3.kişiyle yapılan 29.6.2009 tarihli sözleşme ve ekleri getirilip davacıya ait konutda olduğu iddia edilen ayıp ve eksik imalatlar ile ortak yerlerdeki ayıplı ve eksik imalatların bu sözleşme kapsamında olup olmadığı, varsa bunların giderilip giderilmediği, sözleşmede 3.kişiye bu noksanların hangi tarihe kadar giderilmesi için sure verildiği gerektiğinde keşif yapılarak değerlendirilmeksizin yazılı şekilde eksik inceleme ile karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir..." gerekçesiyle bozulmuştur.

7. Bozmaya uyan ilk derece mahkemesi, bozma kararı doğrultusunda gerekli incelemeleri yaptıktan sonra, 11/10/2012 tarih ve E.2012/81, K.2012/748 sayılı kararında, konutta ve ortak alanlardaki eksik ve ayıplı işlerle ilgili bütün davalıların sorumlu olduğu, ancak, "kapalı yüzme havuzunun davalı yüklenici şirketler tarafından konut sahiplerine ayrıca taahhüt edildiği, kapalı yüzme havuzunun davalılar arasında kararlaştırılan sözleşmede yer almadığı, sitede sözleşme ve proje kapsamında ayrıca açık yüzme havuzunun da bulunduğu, bu nedenlerle davalı TOKİ'nin kapalı yüzme havuzu taahhüdünden ve inşasından sorumlu olmadığı" gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne, kabul edilen tazminat kısmının konut ve ortak alanlardaki eksiklik ve ayıplara ilişkin kısmından TOKİ ile diğer davalıların müştereken ve müteselsilen sorumlu olduklarına, kapalı yüzme havuzu ile ilgili kısmından ise TOKİ dışındaki davalıların sorumlu olduklarına karar vermiştir.

8. Taraflarca temyiz edilen bu karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin, 18/4/2013 tarih ve E.2013/6511, K.2013/10136 sayılı ilamı ile "sair temyiz itirazlarının reddine ancak davacı, davalıların gelir ortaklığı esasına göre yaptığı Ankara Eryaman Göksu Park konutlarından satın aldığı dairede eksik ve kusurlu imalatlar bulunması nedeniyle dairede oluşan değer

kaybının tahsili için eldeki davayı açmıştır. Mahkemece, davanın kısmen kabulüne, davalılar kendilerini vekille temsil ettirdiklerinden, davalılar yararına reddedilen kısım için ayrı ayrı vekalet ücreti tahsiline karar verilmiştir. Aynı dava sebebine dayanılarak dava açılması ve davalıların sorumluluklarının müteselsil olması nedeniyle davanın reddi halinde davacı aleyhine tek bir ücreti vekalete hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde her bir davalı için ayrı ayrı ücreti vekalete hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir. Ne var ki yapılan yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden…" şeklinde gerekçe gösterilerek hükmün düzeltilerek onanmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucunun karar düzeltme talebi, aynı Dairenin, 7/11/2013 tarih ve E.2013/20525, K.2013/27627 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

10. Bu karar başvurucu vekiline 26/12/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu bu karara karşı 27/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. İlgili Hukuk

11. 23/2/1995 tarih ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un 1. maddesi şöyledir :

"Bu Kanunun amacı, (...) kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, aydınlatıcı, eğitici, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı önlemleri almak ve tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konudaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemektir."

12. 4077 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda ya da reklam ve ilanlarında yer alan veya satıcı tarafından bildirilen veya standardında veya teknik düzenlemesinde tespit edilen nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan ya da tahsis veya kullanım amacı bakımından değerini veya tüketicinin ondan beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar, ayıplı mal olarak kabul edilir.

Tüketici, malın teslimi tarihinden itibaren otuz gün içerisinde ayıbı satıcıya bildirmekle yükümlüdür. Tüketici bu durumda, bedel iadesini de içeren sözleşmeden dönme, malın ayıpsız misliyle değiştirilmesi veya ayıp oranında bedel indirimi ya da ücretsiz onarım isteme haklarına sahiptir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Tüketici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte ayıplı malın neden olduğu ölüm ve/veya yaralanmaya yol açan ve/veya kullanımdaki diğer mallarda zarara neden olan hallerde imalatçı-üreticiden tazminat isteme hakkına da sahiptir."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 27/1/2014 tarih ve 2014/1073 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, TOKİ ile diğer karşı taraf yüklenici şirketler arasında yapılan sözleşme gereği yapılan binalardan bir daire satın aldığını, dairenin eksik ve ayıplı teslimi dolayısıyla açtığı davanın kısmen kabul edildiğini, TOKİ'nin taahhüt edilen kapalı yüzme havuzuna ilişkin sorumluluğu bulunmadığı sonucuna varılarak tarafına ödenmesine hükmedilen

tazminattan kısmen sorumlu tutulduğunu, oysa reklamlarda kapalı yüzme havuzunun da vaat edildiğini ve TOKİ'nin de isminin geçtiğini, bu sebeple idareye güvenle hareket ederek söz konusu taşınmazı satın aldığını, derece mahkemelerinin hukuki görünüşün korunmasına ilişkin ilkeye aykırı karar verdiklerini, yüklenici şirketler TOKİ'ye vekaleten hareket ettikleri için esas olarak TOKİ'nin kapalı yüzme havuzundan da sorumlu olduğunu, somut olay, sözleşme ve kanun hükümlerinin derece mahkemelerince hatalı yorumlandığını, keyfi kararlar verdiklerini, derece mahkemesi kararlarında çelişkiler olduğunu, mahkeme kararının ideolojik olduğunu ve tarafsız olmadığını, TOKİ'nin yapılan ödemelerden pay aldığını, ödemelerin kapalı yüzme havuzunun bedelini de kapsadığını, dolayısıyla TOKİ'nin sebepsiz zenginleştiğini, hakkını almak için senelerce uğraştığını, diğer davalıların iflas etmeleri nedeniyle tazminat alacağına kısmen kavuşamadığını belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı ve 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

15. Başvurucu Anayasa’nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de belirtilen iddianın özünün, derece mahkemeleri kararlarının sonucu itibarıyla adil olmadığı hususuna ilişkin olduğu anlaşılmakla, başvurucunun iddialarını Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

16. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz”

17. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

18. 6216 sayılı Kanun’un “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi” kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme,... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

19. 6216 sayılı Kanun’un “Esas hakkındaki inceleme” kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

20. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerde kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların incelemeye tabi tutulamayacağı, 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

21. Bir anayasal hakkın ihlali iddiası içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin

kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve Kanun tarafından Mahkemenin yetkisi kapsamı dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 25).

22. Bu kapsamda, bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasada yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ya da açıkça keyfilik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede, kanun yolu şikayeti niteliğindeki başvurularda derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz. (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Başvurucu tarafından, derece mahkemeleri tarafından taraflar arasındaki sözleşme ve kanun hükümlerinin hatalı yorumlandığı, kamu kurumu niteliğindeki TOKİ'nin lehine davranıldığı, verilen kararın ideolojik ve taraflı olduğu ve açılan tazminat davasının TOKİ yönünden kısmen reddedilmesi suretiyle anayasal haklarının ihlaline yol açıldığı belirtilmekte olup, başvurucunun iddialarının özünün derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibariyle yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

24. Somut olayda Sincan Tüketici Mahkemesi, başvurucu tarafından açılan tazminat davasında, ortak alanda bulunan kapalı yüzme havuzunun inşa edilmemesi nedeniyle meydana gelen değer azalmasında davalı TOKİ'nin sorumlu olmadığı, diğer davalı inşaat şirketlerinin sorumlu olacağı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkemece 4077 sayılı Kanun hükümleri ile ilgili taraflar arasındaki sözleşme hükümleri dikkate alınarak oluşan vicdani kanaate ve değerlendirmeye göre hukuki bir sonuca ulaşılmış olup verilen karar Yargıtay denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Derece mahkemelerince başvurucu tarafından açılan davanın hangi nedenlerle kısmen kabul edildiğine hüküm gerekçelerinde yer verilmiş olup söz konusu kararda tarafların iddia ve savunmaları, dosyaya sundukları deliller değerlendirilerek, ilgili hukuk kuralları da yorumlanmak suretiyle bir sonuca ulaşılmıştır. Bu çerçevede, derece mahkemesi kararlarında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadığı anlaşılmaktadır.

25. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemeleri tarafından dinlenmediğine veya kararın gerekçesiz olduğuna ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

26. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞEVKET ARSLAN VE NUREDİN DOĞAN

B. No: 2014/1202 | Karar tarihi: 17.11.2014

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1202

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞEVKET ARSLAN VE NUREDİN DOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1202)

Karar Tarihi: 17/11/2014

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucular : Şevket ARSLAN

Nuredin DOĞAN

Vekilleri : Av. Mustafa ERASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucular, silahlı terör örgütüne üye olmak suçunu işledikleri iddiasıyla yargılandıkları davanın halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 23/1/2014 tarihinde İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca, 10/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Başvurucu Şevket Arslan tarafından yapılan 2014/1202 numaralı bireysel başvuru dosyası

ile başvurucu Nuredin Doğan tarafından yapılan 2014/1205 numaralı bireysel başvuru dosyası, aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle birleştirilmiş, incelemeye 2014/1202 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden devam edilmiştir.

5. Bölüm tarafından 4/7/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 22/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK. 250. madde ile yetkili) yürütülmekte olan soruşturma kapsamında 13/12/2009 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmışlardır.

9. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesince (CMK. 250. madde ile görevli) 14/12/2009 tarih ve 2009/135 Sorgu sayılı karar ile başvuruculaın "silahlı terör örgütüne üye olmak ve mala zarar vermek" suçlarından tutuklanmalarına karar verilmiştir.

10. Başvurucular hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 26/1/2010 tarih ve E.2010/102 sayısı ile "silahlı terör örgütüne üye olmak, mala zarar vermek ve terör örgütü propagandası yapmak" suçlarını işledikleri iddiasıyla iddianame düzenlenmiştir.

11. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK. 250. madde ile görevli), 11/2/2010 tarihli karar ile iddianamenin iadesine karar vermiştir.

12. Başsavcılığın, iddianamenin iadesi kararına itirazı üzerine, İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesince (CMK. 250. madde ile görevli) 24/2/2010 tarih ve 2010/176 Değişik İş sayılı karar ile itirazın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

13. Anılan karar üzerine, başvurucular hakkında Başsavcılıkça, 8/4/2010 tarih ve E.2010/350 sayısı ile "silahlı terör örgütüne üye olmak, kamu malına zarar vermek, mala zarar vermek ve terör örgütü propagandası yapmak" suçlarını işledikleri iddiasıyla iddianame düzenlenmiştir.

14. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK. 250. madde ile görevli), 13/4/2010 tarihli karar ile iddianamenin iadesine karar vermiştir.

15. Başsavcılığın itirazı üzerine, İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesince (CMK. 250. madde ile görevli) 26/4/2010 tarih ve 2010/391 Değişik İş sayılı karar ile iddianamenin iadesi kararının kaldırılmasına karar verilmiştir.

16. İddianamenin iadesi kararının kaldırılması üzerine yargılamaya başlayan İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK. 250. maddesi ile görevli), E.2010/118 sayılı dosya kapsamında 7/5/2010 tarihinde yaptığı tensiple başvuruculaın tahliyesine karar vermiştir.

17. Mahkemece 15/9/2011 tarih ve E.2010/118, K.2011/146 sayılı karar ile “mala zarar verme” suçundan başvurucular hakkında açılan kamu davasının düşürülmesine,

başvuruculardan Nuredin Doğan'ın "silahlı terör örgütüne üye olmak, kamu malına zarar vermek ve terör örgütü propagandası yapmak" suçlarından beraatine, Şevket Arslan'ın "silahlı terör örgütü üyesi olmak ve kamu malına zarar vermek" suçlarından beraatine, "terör örgütü propagandası yapmak" suçundan 10 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

18. Kararın savcılık makamı ve başvurucular tarafından temyizi üzerine dava dosyası Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiş, Başsavcılıkça 24/7/2012 tarihli yazı ile kanun değişikliği nedeniyle başvuruculaların hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesi gerektiği belirtilerek, dosya iade edilmiştir.

19. Mahkemece, 24/8/2012 tarih ve E.2010/118, K.2011/146 sayılı Ek karar ile başvuruculardan Şevket Arslan hakkında "terör örgütü propagandası yapmak" suçundan kurulan 15/9/2011 tarihli mahkûmiyet hükmünün kaldırılmasına ve bu suçtan cezalandırılması talebiyle açılan kamu davasının ertelenmesine karar verilmiştir.

20. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince, başvurucular hakkında 15/9/2011 tarihli hüküm ile verilen beraat kararlarının savcılık makamı tarafından temyiz edildiği gerekçesiyle anılan kararlara yönelik temyiz incelemesi yapılması için dosya yeniden Yargıtaya gönderilmiştir.

21. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 18/9/2013 tarih ve E.2012/260165 sayılı Tebliğname ile başvurucu Şevket Arslan hakkında verilen beraat kararlarının onanmasına, başvurucu Nuredin Doğan hakkında "terör örgütü propagandası yapmak" suçundan verilen beraat kararının bozulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

22. Temyiz incelemesi Yargıtayda devam etmektedir.

23. Başvurucular, 23/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

24. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 151. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 152. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası; 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci fıkrası.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruculaların 23/1/2014 tarih ve 2014/1202 numaralı bireysel başvuruları incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

26. Başvurucular, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 13/12/2009 tarihinde gözaltına alınarak 14/12/2009 tarihinde tutuklandıklarını, 7/5/2010 tarihinde tahliye edildiklerini ancak "silahlı terör örgütüne üye olmak, kamu malına zarar vermek, mala zarar vermek ve terör örgütü propagandası yapmak" suçlarını işledikleri iddiasıyla haklarında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı

anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

28. Başvurucular, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca haklarında açılan kamu davasının halen devam ettiğini ve makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

29. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

30. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

31. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucular hakkında, "silahlı terör örgütüne üye olmak, kamu malına zarar vermek, mala zarar vermek ve terör örgütü propagandası yapmak" suçlarını işledikleri iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucular hakkında isnat olunan suçlar 5237 sayılı Kanun'un 151. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 152. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ve 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasında hapis veya adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede başvurucular hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

32. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucuların gözaltına alındıkları 13/12/2009 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir

(B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

33. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 13/12/2009 tarihinde gözaltına alınan, 14/12/2009 tarihinde tutuklanan başvurucular hakkında, 26/1/2010 tarihinde "silahlı terör örgütüne üye olmak, mala zarar vermek ve terör örgütü propagandası yapmak" suçlarından iddianame hazırlandığı, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince iddianamenin iadesine karar verildiği, bu karara yapılan itirazın kısmen kabulü üzerine Başsavcılıkça bu defa başvurucular hakkında, 8/4/2010 tarihinde "silahlı terör örgütüne üye olmak, kamu malına zarar vermek, mala zarar vermek ve terör örgütü propagandası yapmak" suçlarından iddianame hazırlandığı, Mahkemece tekrar iddianamenin iadesine karar verildiği, ancak bu karara yapılan itiraz üzerine, İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesince kararın kaldırılmasına hükmedildiği anlaşılmıştır. Anılan hüküm üzerine, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince, 7/5/2010 tarihli tensiple başvurucuların tahliyesine karar verildiği, Mahkemece yapılan yargılamada başvurucuların savunmalarının alındığı, suça konu olayın görüntülerini içeren CD'lere ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırıldığı ve 15/9/2011 tarihli karar ile "mala zarar verme" suçundan başvurucular hakkında açılan kamu davasının düşürülmesine, başvuruculardan Nuredin Doğan'ın "silahlı terör örgütüne üye olmak, kamu malına zarar vermek ve terör örgütü propagandası yapmak" suçlarından beraatine, Şevket Arslan'ın "silahlı terör örgütü üyesi olmak ve kamu malına zarar vermek" suçlarından beraatine, "terör örgütü propagandası yapmak" suçundan 10 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği tespit edilmiştir. Kararın savcılık makamı ve başvurucular tarafından temyizi üzerine dava dosyası Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiş, Başsavcılıkça 24/7/2012 tarihli yazı ile kanun değişikliği nedeniyle başvuruculaların hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesi gerektiği belirtilerek, dosya iade edilmiştir. Mahkemece, 24/8/2012 tarihli Ek karar ile başvuruculardan Şevket Arslan hakkında "terör örgütü propagandası yapmak" suçundan cezalandırılması talebiyle açılan kamu davasının ertelenmesine karar verilmiştir. Başvurular hakkında verilen beraat kararlarının savcılık makamı tarafından da temyiz edildiği gerekçesiyle anılan kararlara yönelik temyiz incelemesi yapılması için dosyanın 10/9/2012 tarihinde Yargıtaya gönderildiği, incelemenin Yargıtayda devam ettiği belirlenmiştir.

34. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

35. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvuruculaların tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep oldukları da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık beş yıllık yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

36. Açıklanan nedenlerle, başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

37. Başvurucular, makul sürede yargılama yapılmadığı için ayrı ayrı 20.000,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

38. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

39. Başvuruculara tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin yaklaşık beş yıllık yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 3.350,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

40. Başvurucular Şevket Arslan ve Nuredin Doğan tarafından ayrı ayrı yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin ayrı ayrı başvuruculara ödenmesine ve belirtilen başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

41. Başvuruya konu yargılamanın yaklaşık beş yıldır devam ettiği ve bu hususun makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği gözetilerek, anayasal bir hakkın ihlal edildiği açık olan bir yargılama dosyasında, hukuka, adalete ve mahkemeye güven ilkesinin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi amacıyla, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını teminen, kararın bir örneğinin ilgili Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculara;

1. Makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvuruculara ayrı ayrı net 3.350,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvuruculara tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucular Şevket Arslan ve Nuredin Doğan tarafından ayrı ayrı yapılan 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin ayrı ayrı BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE ve belirtilen başvuruculara 1.500,00 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

E. Kararın bir örneğinin ilgili derece Mahkemelerine gönderilmesine,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDAL ERGÜL

B. No: 2014/1203 | Karar tarihi: 17.11.2014

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1203

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDAL ERGÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1203)

Karar Tarihi: 17/11/2014

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Serruh KALELİ

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Erdal ERGÜL

Vekili : Av. Mustafa ERASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği iddiasıyla yargılandığı davada makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 23/1/2014 tarihinde İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca, 31/3/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesi Bölüm tarafından yapılmak üzere, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 12/6/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular ile başvurunun bir örneği, görüş için Adalet Bakanlığına

gönderilmiştir. Adalet Bakanlığının 14/7/2014 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu yargılama dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK. 250. maddesi ile yetkili) yürütülmekte olan soruşturma kapsamında 24/4/2008 tarihinde gözaltına alınmış, İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) 26/4/2008 tarih ve 2008/55 Sorgu sayılı kararı ile başvurucunun yurtdışına çıkışının yasaklanmasına karar verilmiştir.

8. Başvurucu hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK. 250. maddesi ile yetkili) 29/4/2008 tarih ve E.2008/600 sayılı iddianamesi ile "silahlı terör örgütüne üye olmak, patlayıcı madde bulundurmak ve patlayıcı maddelerden molotof kokteyli atmak" suçlarını işlediği iddiasıyla İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK. 250. maddesi ile görevli) E.2008/134 sayılı dosyasında kamu davası açılmıştır.

9. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK. 250. maddesi ile yetkili) 18/3/2004 tarih ve E.2004/302 sayılı iddianamesi ile başvurucu dışında iki sanık hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işledikleri iddiasıyla kamu davası açılmış, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesince (CMK. 250. maddesi ile görevli) 27/6/2006 tarih ve E.2004/108, K.2006/301 sayılı kararla sanıklar hakkında mahkûmiyet kararı verilmiştir.

10. Temyiz edilen karar, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 16/2/2010 tarih ve E.2008/12273, K.2010/2040 sayılı ilâmıyla bozulmuş ve Mahkemece bozma ilâmına uyularak E.2010/162 sayılı dava dosyasında yargılamaya devam edilmiştir.

11. Başvurucu hakkında yapılan yargılamada İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi, 7/6/2010 tarih ve E.2008/134, K.2010/232 sayılı kararıyla E.2008/134 sayılı dava dosyasının, Mahkemenin E.2010/162 sayılı dava dosyasıyla birleştirilmesine, yargılamanın E.2010/162 sayılı dava dosyası üzerinden devam etmesine karar vermiştir.

12. Mahkemece yapılan yargılama sonunda, 6/6/2012 tarih ve E.2010/162, K.2012/91 sayılı karar ile başvurucunun beraatine, birleştirilen davadaki sanıkların mahkûmiyetine karar verilmiştir.

13. Karar, Cumhuriyet Savcısı ve diğer sanıklar tarafından temyiz edilmiştir.

14. Başvurucu, 23/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 5/6/2014 tarih ve E.2014/1800, K.2014/6894 sayılı ilâmı ile İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/6/2010 tarihli hükmünü onamıştır.

B. İlgili Hukuk

16. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 170. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 174. maddesinin (1) numaralı fıkrası; 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendi.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 17/11/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurucunun 23/1/2014 tarih ve 2014/1203 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 24/4/2008 tarihinde gözaltına alındığını, "silahlı terör örgütüne üye olmak, patlayıcı madde bulundurmak ve patlayıcı maddelerden molotof kokteyli atmak" suçlarını işlediği iddiasıyla hakkında açılan kamu davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca hakkında açılan kamu davasında makul sürede yargılama yapılmadığını belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümleri olan alt ilke ve haklar, Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

22. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41–45).

23. Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca kişilere, cezai alanda yöneltilen suçlamaların da (suç isnadı) makul sürede karara bağlanmasını isteme hakkı tanınmıştır. İsnat olunan fiil, ceza kanunlarında suç olarak nitelendirilmiş ve yargılama aşamasında ceza hukukunun kuralları uygulanmış ise ayrıca bir uygulanabilirlik incelemesi yapılmaksızın kendiliğinden adil yargılanma hakkının kapsamına girer (B. No: 2013/625, 9/1/2014, § 31). Başvuru konusu olayda, başvurucu hakkında, "silahlı terör örgütüne üye olmak, patlayıcı madde bulundurmak ve patlayıcı maddelerden molotof kokteyli atmak" suçlarını işlediği

iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu hakkında isnat olunan suçlar 5237 sayılı Kanun'da hapis ve adli para cezasını gerektirir şekilde tanımlanmışlardır. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki suç isnadına dayalı yargılamanın Anayasa'nın 36. maddesinin güvence kapsamına girdiği konusunda kuşku bulunmamaktadır (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 32).

24. Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi bir takım tedbirlerin uygulanması anıdır. Somut başvuru açısından bu tarih, başvurucunun İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca gözaltına alındığı 24/4/2008 tarihidir. Ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih ise suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih, Yargıtay onama kararının verildiği 5/6/2014 tarihidir (B. No: 2013/695, 9/1/2014, § 35).

25. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, 24/4/2008 tarihinde gözaltına alınan ve 26/4/2008 tarihinde yurtdışına çıkışının yasaklanmasına karar verilerek serbest bırakılan başvurucu hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 29/4/2008 tarihli iddianamesi ile "silahlı terör örgütüne üye olmak, patlayıcı madde bulundurmak ve patlayıcı maddelerden molotof kokteyli atmak" suçlarını işlediği iddiasıyla İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2008/134 sayılı dosyasında kamu davası açıldığı, Mahkemece başvurucunun savunmasının alındığı, delillerin toplandığı, uzun süre İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/6/2006 tarih ve E.2004/108, K.2006/301 sayılı kararının Yargıtaydan dönüşünün beklendiği tespit edilmiştir. Anılan kararın Yargıtay tarafından bozulması üzerine, başvurucu hakkında açılan davanın, bu dava dosyasıyla birleştirilerek yargılamaya devam edildiği, Mahkemece, 6/6/2012 tarihinde başvurucunun beraatine, birleştirilen davadaki sanıkların mahkûmiyetine karar verildiği belirlenmiştir. Haklarında mahkûmiyet kararı verilen sanıklar ile Cumhuriyet Savcısı tarafından temyiz edilen hükmün, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin, 5/6/2014 tarihli ilâmı ile onandığı anlaşılmıştır.

26. 5271 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde kararlar verilmiştir (B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 23-41; B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 24-40).

27. Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu ceza davası; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzaktır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usuli haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Anılan davaya bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu altı yılı aşkın yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

29. Başvurucu, makul sürede yargılama yapılmadığı için 20.000,00 TL manevi tazminata

hükmedilmesini talep etmiştir.

30. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

31. Başvurucunun tarafı olduğu uyuşmazlığa ilişkin altı yılı aşkın yargılama süresi nazara alındığında, yargılama faaliyetinin uzunluğu sebebiyle, yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 4.150,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucu tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun,

1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Başvurucuya net 4.150,00 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, başvurucunun tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

C. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

17/11/2014 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.